SIGRID UNDSET

kristin lavransdatter

STĂPÎNA CASEI

SIGRID UNDSET

Kristin Lavransdatter

II

STĂPÎNA CASEI

SIGRID UNDSET

Kristin Lavransdatter

In românește de
ȘTEFANA VELISAR-TEODOREANU
și ALEX. BUDIȘTEANU

II

STĂPÎNA CASEI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ
BUCUREȘTI 1968

Coperta de
SIMONA RUNCAN

SIGRID UNDSET

Kristin Lavransdatter

HUSFRUE

Forlagt av H. Aschehoug & Co.
Oslo 1964

În amintirea tatălui meu
Ingvald Undset

I

RODUL PĂCATULUI

1

În ajun de Sfîntul Simon, către seară, barca lui Bård Peterssøn trase la mal la capul nisipos de la Birgsi. Egumenul Olav de la Nidarholm se dusese el însuși călare la țărm, să întîmpine pe ruda sa, Erlend Nikulaussøn și să ureze bun sosit tinerei sale soții, pe care o aducea acasă. Tinerii căsătoriți urmau să fie oaspeții egumenului și să petreacă noaptea la Vigg.

Erlend o ajută pe tînăra femeie, albă ca varul și istovită, să coboare pe chei. Stareţul vorbea glumind despre greutăţile călătoriei pe mare, iar Erlend spuse rîzînd că soţia sa abia aşteaptă să se poată culca într-un pat care să stea bine aşezat lîngă peretele unei odăi, dintr-o casă pe uscat. Kristin îşi dădea toată osteneala să zîmbească, dar în gînd îşi spunea că în viaţa ei nu se va mai culca de bunăvoie pe o corabie. Îi venea rău numai dacă se apropia Erlend de dînsa, atît era el de pătruns de mirosul corăbiei şi al mării — părul lui era năclăit şi greu de apă sărată. Fusese ca nebun de fericire cît ţinuse călătoria pe mare, iar domnul Bård stătuse la cîrmă ; la Møre, unde crescuse el, băieţii erau pe orice vreme, de dimineaţă pînă seara, în bărci. E drept că Erlend şi domnul Bård o compătimiseră întrucîtva, dar nu cît s-ar fi cuvenit în starea ei de suferinţă, gîndea Kristin. Amîndoi îi spuneau într-una că o să-i treacă răul de mare cînd s-o învăţa cu mersul pe corabie. Dar ei îi fusese rău pînă la capăt.

A doua zi dimineața, pe cînd mergeau călare prin sate, încă îi mai părea că plutește pe mare. Mergeau urcînd și coborînd peste dealuri anevoioase de argilă, și cînd încerca să se uite în depărtare, îi părea că tot ținutul se clătina și se ridica în valuri spre cerul senin, alb-albăstrui al acelei dimineți de iarnă.

Dis-de-dimineață venise la Vigg o ceată întreagă de prieteni și vecini de-ai lui Erlend, să-i însoțească pe miri cu mare alai pînă acasă. Pămîntul, tare ca fierul din pricina gerului uscat, răsuna sub copitele cailor. Ieșeau aburi din oameni și cai ; iar pe trupurile cailor, pe părul oamenilor și pe blănurile lor era promoroacă.

Erlend avea părul tot atît de alb ca al stareților, și fața învăpăiată din pricina rachiului tare băut de dimineață și a vîntului mușcător. Purta în această zi hainele lui de nuntă ; părea atît de tînăr și de vesel, încît se răsfrîngea ca o lumină din el — și voia bună și bucuria răsunau în glasul lui frumos și duios în timp ce striga și rîdea împreună cu oaspeții săi.

Inima Kristinei începu să tremure în chip ciudat — de grijă, de duioșie și de teamă. Se simțea încă bolnavă de pe urma călătoriei — avea niște arsuri neplăcute în capul pieptului, de îndată ce bea sau mînca oricît de puțin. Îi era foarte frig și în adîncul ei se cuibărise o umbră de ciudă ascunsă și surdă împotriva lui Erlend, care era atît de lipsit de griji. Și totuși — văzînd felul curat și mîndru, sclipitor de bucurie cum o ducea acasă la el, ca soție — se simțea cuprinsă de o amară căință ; inima i se umplea de dureroasă milă pentru dînsul. Ar fi dorit acum să nu fi urmat sfatul firii ei încăpățînate, și să-i fi spus lui Erlend, cînd acesta venise la ei acasă în vara trecută, că nu se cuvenea ca nunta lor să fie serbată cu prea mare alai. Dar, de fapt, voise să ajungă și el să-și dea seama că purtările lor aveau să le aducă umilințe pe care nu le puteau înlătura.

...Ei îi fusese teamă și de tatăl ei. Și se mai gîndise că, după nuntă, urmau să plece atît de departe ; de bună seamă că va trece multă vreme pînă să-și mai revadă satul de baștină... și nu înainte ca toate vorbele iscate în jurul ei să se fi potolit...

Acum își dădea seama că era mult mai rău. E drept că Erlend îi vorbise de marea petrecere pe care avea de gînd

s-o dea la sosirea lor acasă, la Husaby, dar nu-şi închipuise că va fi ca o nouă petrecere de nuntă. Iar oaspeţii de aici — erau oamenii în mijlocul cărora Erlend şi cu ea urmau să trăiască... Şi trebuiau să cîştige încrederea şi prietenia lor. Aceştia erau oamenii care fuseseră martorii uşurinţei şi a nenorocirilor lui Erlend, de-a lungul anilor. Erlend credea acum că ei îşi schimbaseră părerea despre dînsul şi că urma să-şi reia locul ce i se cuvenea printre cei de o seamă cu el, după naştere şi avere. Iar acum, cînd s-o zvoni prin satele de aici că greşise faţă de însăşi logodnica sa după lege, se va face de ocară peste tot...

Stareţul se aplecă spre dînsa :

— Pari atît de posomorîtă, Kristin Lavransdatter ! Nu ţi-a trecut răul de mare ? Sau poate îţi este dor de mama dumitale ?

— Da, părinte, zise încet Kristin. Da, mă gîndesc la mama.

Ajunseră sus, la Skaun. Mergeau acum călare sus, pe coasta muntelui. La mare adîncime, în fundul văii se vedea pădurea albă de chiciură, scînteind la soare — şi în depărtare se vedea licărind un lac mic, albastru. Apoi ieşiră dintr-o pădurice de brad, iar Erlend arătă cu mîna :

— Iată Husaby, Kristin, Dumnezeu să-ţi hărăzească multe zile fericite acolo, soţia mea dragă ! zise el cu voce caldă.

În faţa lor se întindeau ţarini nesfîrşite, albe de promoroacă. Gospodăria era aşezată pe o terasă largă, la jumătatea dealului ; în preajma unei bisericuţe albe de piatră, către miazăzi erau casele, multe la număr şi mari ; fumurile se ridicau în vîrtej din coşuri. Începură a suna clopotele bisericii, iar lumea alergă afară din curte să-i întîmpine cu strigăte şi urări de bun sosit. Flăcăii care făceau parte din alaiul de nuntă îşi zăngăniră armele într-un zgomot asurzitor şi, în mijlocul strigătelor de bucurie, alaiul porni spre gospodăria tinerilor căsătoriţi.

Se opriră în faţa bisericii ; Erlend o dădu jos pe mireasa lui de pe cal şi o duse pînă la uşa de intrare, unde fură primiţi de mai mulţi preoţi şi alţi slujitori ai bisericii. Înăuntru era foarte frig şi lumina zilei se strecura prin

ferestrele mici, arcuite, ale naosului, așa încît strălucirea lumînărilor ce ardeau în partea corului pălea.

Kristin se simți părăsită și speriată cînd Erlend îi lăsă mîna, ducîndu-se în partea bărbaților, în timp ce ea însăși intră în cîrdul de femei străine, îmbrăcate în veșminte de sărbătoare. Slujba a fost foarte frumoasă. Dar Kristin tremura de frig și i se părea că rugăciunile ei cădeau înapoi peste ea atunci cînd încerca să-și ușureze sufletul și să și-l înalțe în rugă. Se gîndea că poate nu este un semn bun că tocmai în ziua aceea se nimerise a fi Sfîntul Simon... patronul acelui om față de care ea nu se purtase bine.

De la biserică, lumea porni în procesiune la curte. În frunte veneau preoții, apoi Kristin și Erlend ținîndu-se de mînă, urmați de oaspeți perechi-perechi. Kristin nu-și putea aduna mințile îndeajuns ca să poată vedea mare lucru din gospodăria lui Erlend. Curtea era lungă și îngustă; clădirile erau așezate pe două șiruri — unul spre miazăzi, celălalt spre miazănoapte. Casele erau de bîrne groase și clădite una lîngă alta, dar păreau vechi și dărăpănate.

Alaiul se opri în dreptul ușii casei de locuit, și preoții o stropiră cu agheasmă. Apoi Erlend o duse pe Kristin de-a lungul unei săli întunecoase. În dreapta se deschise o ușă, pe o încăpere sclipitoare de lumini. Ea aplecă puțin capul, trecînd sub pragul de sus al ușii, apoi intră cu Erlend în sala cea mare.

Era cea mai mare încăpere pe care o văzuse vreodată în viața ei într-o casă de om. În mijlocul odăii se afla o vatră atît de lungă, încît ardea cîte un foc la cele două capete ale ei, iar odaia era atît de lată, încît bîrnele puse de-a curmezișul tavanului erau sprijinite de niște stîlpi sculptați — încăperea îi părea Kristinei că seamănă mai mult cu interiorul unei biserici sau cu sala unui palat regal, decît cu odaia mare a unei case de locuit dintr-o gospodărie. La peretele de răsărit, unde se vedeau între stîlpi paturi oblonite, era așezată banca în mijlocul căreia se ridica jețul de onoare. Ardeau o sumedenie de lumini în odaie: pe mesele încărcate de vase și de tăvi de preț, și în sfeșnicele prinse de pereți. După obiceiul bătrînesc, erau atîrnate arme și scuturi printre covoarele de pe pereți. În dosul jețului de onoare, peretele era îmbrăcat în catifea și

un om atîrna acolo spada lui Erlend împodobită cu aur și scutul său cel alb cu leul roșu în salt.

Servitorii și femeile îi despovăraseră pe musafiri de haine. Erlend luă de mînă soția sa și o duse la vatră; oaspeții alcătuiau un semicerc în spatele lor. O femeie trupeșă, cu fața blîndă, se apropie de Kristin și-i netezi vălul de pe cap, care se mototolise puțin din pricina blănii. Înapoindu-se la locul ei, dădu din cap, zîmbind celor doi tineri; Erlend răspunse la fel, zîmbind și-și aplecă ochii către soția sa. Atunci chipul lui luă o expresie atît de frumoasă — și din nou Kristin simți că i se topește inima de mila lui. Știa ce gîndea el acum, văzînd-o acolo, la el acasă, cu vălul ei lung și alb ca zăpada pus peste rochia roșie aprinsă de mireasă. Dimineața fusese nevoită să-și strîngă mijlocul cu ajutorul unui brîu lat de pînză, ca rochia să cadă bine. Își dăduse pe obraji cu un suliman rumen, pe care i-l dăduse doamna Åshild. Făcînd acestea, se gîndise, supărată, că Erlend nu se uita prea mult la dînsa, acum cînd era a lui în lege — de vreme ce încă nu băgase nimic de seamă. Și se căia amarnic că nu-i spusese nimic.

În timp ce soții stăteau astfel, ținîndu-se de mînă, preoții ocoleau prin odaie, binecuvîntînd casa, și vatra, și patul, și masa.

Apoi o femeie aduse cheile casei. Erlend luă legătura de chei și o prinse de cingătoare Kristinei — și făcînd aceasta, părea că ar fi vrut s-o și sărute. Un bărbat aduse un corn lung de băut, ferecat cu cercuri de aur; Erlend îl duse la gură și bău în cinstea Kristinei:

— Fii binevenită pe moșia ta, stăpînă a casei!

În mijlocul strigătelor și rîsetelor oaspeților, Kristin bău cu soțul ei și turnă ce mai rămăsese din vin peste focul din vatră.

Apoi lăutarii începură a cînta, în timp ce Erlend Nikulaussøn își duse soția la jețul de onoare, iar nuntașii se așezară la masă.

A treia zi oaspeții începură să plece, iar a cincea zi după prînz plecară și ultimii. Și atunci Kristin rămase singură cu bărbatul ei, la Husaby.

Primul lucru pe care-l făcu fu de a ruga pe slugile ei să scoată cearșafurile de pe pat și să le spele cu săpun și leșie, precum și peretele de jur împrejurul patului, să

scoată și paiele afară în curte și să le ardă. Apoi se puseră paie proaspete și așternuturile curate aduse de ea. Se făcuse noapte tîrziu cînd treaba luă sfîrșit. Kristin porunci să se facă același lucru la toate celelalte paturi din gospodărie și toate păturile de blană să fie puse la aburi în odaia de baie — slujnicele trebuiau să se apuce de treaba asta chiar de a doua zi de dimineață și să-și dea osteneala să fie totul gata înainte de apropiata sărbătoare. Erlend dădea din cap și rîdea — adevărată nevastă! Dar era destul de rușinat.

Kristin nu prea putuse dormi prima noapte, cu toate că preoții îi sfințiseră patul. Pe deasupra era împodobit cu perine îmbrăcate în mătase, cearșafurile de cînepă și cele mai frumoase covoare și blăni, dar dedesubt erau paie murdare și mucegăite, foiau păduchii în așternut, precum și în minunata blană de urs care-l acoperea.

Multe mai văzuse ea în aceste cîteva zile. Sub covoarele scumpe care acopereau pereții era funingine și stîlpii nu fuseseră spălați de murdărie. Mîncare fusese din belșug la ospăț, dar în mare parte bucatele erau stricate și prost gătite. Și întrebuințaseră la foc lemne verzi și umede, care abia voiau să ardă și umpleau odaia de fum.

Delăsare văzuse peste tot și a doua zi, cînd se plimbă cu Erlend prin gospodărie și se uită la toate. După ce se va sfîrși cu petrecerea, cămările și hambarele aveau să rămînă goale; lăzile de făină erau aproape golite. Ea nu înțelegea cum își închipuia Erlend că va putea să hrănească toți caii și atîtea dobitoace cu puținul acela de fîn și de paie aflate aici — iar licheni nu aveau nici măcar cît să le ajungă oilor.

Dar un pod era pe jumătate plin cu cînepă pe care n-o folosiseră — pesemne rămasă acolo în bună parte din recoltele mai multor ani. Și mai era o cămară plină cu lînă foarte veche, nespălată și împuțită — parte băgată în saci, parte împrăștiată pe jos. Cînd Kristin băgă mîna în lînă, se umplu de ouă mici cafenii de viermi — se cuibăriseră moliile și viermii în lînă.

Vitele erau izinite, slabe, pline de rîie și de răni; niciodată nu mai văzuse atîtea dobitoace bătrîne adunate la un loc. Numai caii erau frumoși și bine îngrijiți. Dar nici unul nu se putea asemăna cu Gullsvein sau cu Ringdrot,

armăsarul tatălui ei. Sløngvanbauge, pe care i-l dăduse de-acasă, era cel mai frumos cal din grajdurile de la Husaby. De cîte ori venea lîngă el nu se putea opri să-l ia de gît și să-și lipească obrazul de botul lui. Și oamenii de seamă din această regiune Trøndelagen, cînd îl priveau îi lăudau picioarele puternice, pieptul vînjos și gîtul înalt, capul mic și șoldurile late. Bătrînul de la Gimsar se jură pe toți dumnezeii și diavolii că era mare păcat că jugăniseră acest cal — ar fi putut fi un minunat armăsar de luptă. Atunci Kristin vorbi puțin și despre tatăl calului, Ringdrot. Acela era mult mai mare și mai puternic — nu era armăsar să se poată măsura cu el, tatăl ei chiar îl lăsase să lupte cu cei mai vestiți cai, tocmai de la Sogn. Lavrans le dăduse aceste nume ciudate — Ringdrot și Sløngvanbauge — pentru că unul era galben ca aurul, iar celălalt cu rotocoale roșii-aurii. Mama lui Ringdrot se rătăcise de turma celorlalți cai, într-o vară, prin munții Rånekampene, iar ei crezuseră că o mîncase un urs ; dar tîrziu, pe toamnă, ea s-a întors acasă. Iar mînzul pe care l-a fătat în anul următor părea a nu fi fost zămislit de un armăsar al unor pămînteni. Așa încît afumaseră mînzul cu fum de pucioasă și de pîine și Lavrans dăruise iapa bisericii. Dar mînzul arăta astfel, încît Lavrans spusese că mai bine ar pierde jumătate din avere decît pe Ringdrot.

Erlend spuse rîzînd :

— Îndeobște, ești cam scumpă la vorbă, Kristin, dar cînd e vorba de tatăl tău, devii limbută !

Kristin tăcu de îndată. Îi răsări în minte chipul tatălui ei, la despărțire, în clipa cînd trebuia să plece călare cu Erlend și el a ajutat-o să încalece. Lavrans își alcătuise o față veselă, fiindcă era lume multă în jurul lor, dar ea citise în ochii lui. El o mîngîiase pe braț și-i strînsese mîna de rămas bun. Atunci Kristin se simțise mai degrabă bucuroasă că pleacă de acasă. Dar acum îi părea că toată viața, cît o mai trăi, o să-i sîngereze inima cînd își va aminti de privirea tatălui ei în clipa aceea.

Apoi, Kristin Lavransdatter se apucă să pună rînduială în casă. Se scula în fiecare dimineață devreme, cu toate că Erlend se împotrivea și se făcea că vrea s-o țină cu de-a

sila în pat — căci nimeni nu se aștepta ca o femeie măritată de curînd să robotească prin casă, să alerge de la o clădire la alta cu mult înainte de a se lumina de ziuă.

Văzînd cît de părăginite erau toate, și înțelegînd cît de multe avea de făcut, îi străfulgeră limpede prin minte un gînd : dacă făptuise păcate ca să poată ajunge la casa ei, acum trebuia să facă față la toate — și-apoi, era păcat să-ți bați joc de darurile lui Dumnezeu, așa cum se întîmplase aici. Rușine pentru cei care cîrmuiseră aici și pentru cei care lăsaseră să se părăginească astfel averea lui Erlend. În ultimii doi ani nu fusese nici un administrator de ispravă la Husaby ; Erlend lipsise foarte mult de acasă — și în afară de asta, nu prea se pricepea în ale gospodăriei. De aceea nu era de mirare ca oamenii lui de încredere de prin satele de primprejur să-l fi înșelat — lucru de care Kristin își dădea seama — și ca argații de la Husaby să muncească numai cît aveau ei chef, și prost. N a fost treabă ușoară pentru dînsa să pună rînduială în toate astea.

Într-o zi, ea vorbi despre acestea lui Ulv Haldorssøn, omul de aproape al lui Erlend. Ar fi trebuit să fie gata cu treieratul grîului înainte de timpul tăierii porcilor și al vitelor — și nici nu prea era grîu mult. Ulv spunea :

— Tu știi, Kristin, că eu nu sînt un om de rînd. Haftor și cu mine ar fi trebuit să fim scutierii lui Erlend — și nu prea mai am mare îndemînare la munca de țăran.

— Știu asta, zise stăpîna casei. Dar înțelege, Ulv, că nu-mi va veni ușor să fac față aici la iarnă, proaspăt venită cum sînt în ținuturile de miazănoapte, și fără să cunosc pe oamenii noștri. Ar fi frumos din partea ta dacă ai vrea să mă ajuți și să mă sfătuiești.

— Înțeleg, Kristin, nu-ți va veni ușor la iarnă, zise omul, privind-o cu un zîmbet ușor — zîmbetul acela ciudat pe care-l avea întotdeauna cînd vorbea cu dînsa ori cu Erlend. Era un zîmbet obraznic și batjocoritor — și cu toate astea, era bunătate și un fel de respect în purtarea lui față de dînsa. Și apoi, Kristin socotea că nu are dreptul să se simtă jignită cînd Ulv își îngăduia o purtare mai intimă decît se cuvenea față de dînsa. Ea și cu Erlend îi îngăduiseră acestui flăcău să fie martorul păcatelor lor înainte de căsătorie — și acum Kristin își dădea seama că el știa de asemenea în ce stare se afla. Trebuia deci să rabde felul

lui de a fi — de altminteri, vedea că Erlend încuviința tot ceea ce făcea sau spunea Ulv și că flăcăul nu arăta prea mare respect față de stăpînul său. Dar fuseseră prieteni din copilărie ; Ulv era de la Møre, fiu al unui țăran sărac care locuia în preajma gospodăriei lui Bård Peterssøn. El îl tutuia pe Erlend, iar acum și pe dînsa — dar e drept că obiceiul acesta era mai răspîndit aici, în părțile de miază-noapte, decît acasă, în ținutul ei.

Ulv Haldorssøn era un bărbat foarte frumos, înalt și cu pielea măslinie, avea ochi frumoși, dar o gură urîtă și aspră. Kristin auzise de la slujnicele de aici lucruri urîte despre dînsul — cînd se ducea la oraș avea obiceiul să bea pînă nu mai putea, făcea scandal și colinda casele deșucheate — dar la Husaby, era un om pe care te puteai bizui : destoinic, muncitor și isteț. Kristin prinsese drag de el.

— Nici unei femei nu i-ar veni ușor să trăiască în gospodăria asta — după toate cele cîte s-au întîmplat aici, zise el din nou. Cu toate acestea, cred, stăpînă, că te vei descurca mai bine decît altele. Tu nu ești dintr-acelea care se așază și încep să se vaite și să ofteze ; ci tu te gîndești să salvezi moștenirea asta pentru urmașii tăi, fiindcă nimeni altul nu are grijă de așa ceva. Și știi prea bine că te poți bizui pe mine și că te voi ajuta atît cît îmi va sta în putință. Nu uita că nu sînt deprins cu munca de la țară, iar dacă-mi vei cere sfatul și-mi vei da voie să te povățuiesc, atunci în cele din urmă o să ieșim foarte bine din iarnă.

Kristin îi mulțumi și intră în casă.

Își simțea inima grea, plină de temeri și de neliniște, dar încerca să uite muncind. O apăsa faptul că nu-l putea înțelege pe Erlend — părea că acesta încă nu bănuia nimic. Dar cel mai rău era că nu simțea nici un semn de viață dinspre partea copilului pe care-l purta în pîntece. Știa că la douăzeci de săptămîni trebuia să simtă primele semne de viață — și acum trecuseră mai bine de trei săptămîni peste sorocul acesta. În timpul nopții simțea povara care creștea și se făcea din ce în ce mai grea — dar rămînea tot atît de tăcută și de lipsită de viață. Și se gîndea acum la toate cîte le auzise despre copiii care se născuseră

ologi, cu zgîrciurile țepene, despre feți care veniseră pe lume fără mădulare și care aproape că n-aveau chip omenesc. În fața ochilor ei închiși se perindau groaznice imagini de copii nou-născuți, schilozi ; vedeniile acestea erau una mai înspăimîntătoare decît cealaltă. Înspre miazăzi, în valea lor de baștină, la Lidstad, era un copil... acum desigur că trebuia să fie mare. Lavrans îl văzuse, dar nu voia niciodată să vorbească despre el ; Kristin băgase de seamă că se indispunea de cîte ori cineva pomenea de acel copil. Vai, cum arăta ! O, nu ! Sfinte Olav, roagă-te pentru mine ! Trebuia să creadă cu tărie în îndurarea acestui rege sfînt, căruia îi dăduse în grijă soarta copilului ei. Trebuia să sufere răbdătoare ispășirea păcatelor ei și să nădăjduiască din adîncul sufletului că va căpăta ajutor și îndurare pentru acest prunc. Pesemne că diavolul însuși o ademenea și o punea la încercare cu vedeniile astea urîte ca s-o aducă la deznădejde... Dar cel mai greu îi venea în timpul nopților. Dacă fătul nu avea brațe și picioare, dacă era olog, desigur că mama nu putea să simtă semne de viață... Erlend, pe jumătate adormit, simțea că soția lui e neliniștită și atunci o strîngea în brațe și-și lipea obrazul de pieptul ei.

Dar în timpul zilei toate acestea păreau uitate. În fiecare dimineață se îmbrăca cu multă grijă, ca să mai ascundă încă o bucată de vreme față de slugi că era grea.

La Husaby, era obiceiul ca slugile să se retragă după cină în casele în care dormeau. Atunci rămînea singură cu Erlend, în sala cea mare. Îndeobște, obiceiurile din gospodărie erau cam ca în vremurile de demult, pe cînd lumea avea robi și roabe pentru munca din casă. În sala cea mare nu era o masă prinsă de podea, ci în fiecare dimineață și în fiecare seară se puneau tacîmurile și celelalte pe o masă mare, așezată pe căpriori iar după-masă, aceasta era ridicată și atîrnată de zid. La prînzuri, oamenii își primeau mîncarea pe laviță — și acolo mîncau. Kristin știa că așa era obiceiul pe vremuri. Dar în vremurile de față — cînd era greu să găsești bărbați care să slujească la masă și lumea trebuia să se mulțumească să aibă pentru munca din casă numai slujnice — femeile nu voiau să se spetească ridicînd mesele acelea grele. Kris-

tin își aducea aminte din spusele mamei ei că la Sundbu își făcuseră o masă fixă — cînd ea era de opt ani — și femeilor li se părea că este un mare cîștig în toate privințele... Căci nu mai erau nevoite să meargă pe afară în camera pînzeturilor la cusut, ci puteau să stea în odaie să croiască și să coasă — și era așa de frumos, cu sfeșnice și cupe frumoase, mereu pe masă, la vedere. Kristin se gîndea că la vară o să-l roage pe Erlend să pună să-i facă o masă încheiată de-a lungul peretelui lung dinspre miazănoapte.

Așa era la ei acasă și tatăl ei își avea jețul lui la capătul mesei — dar pe vremea aceea paturile se aflau la peretele dinspre odaia din față. La ea acasă mama ședea în capul băncii laterale, așa încît să se poată duce încoace și încolo și să supravegheze adusul mîncărilor. Numai cînd aveau musafiri, Ragnfrid ședea alături de soțul ei. Aici însă, jețul se afla la mijlocul peretelui dinspre răsărit și Erlend voia ca dînsa să șadă întotdeauna acolo, lîngă el. Acasă, tatăl ei obișnuia întotdeauna să ofere locul de cinste slujitorilor lui Dumnezeu, cînd se aflau astfel de oaspeți la Jørundgård, iar el însuși și cu Ragnfrid îi serveau cu de toate. Dar Erlend nu voia să audă de așa ceva, afară doar dacă se întîmpla ca slujitorii lui Dumnezeu să fie de rang mare. El nu prea ținea la preoți și la călugări — care, după părerea lui, erau niște prieteni costisitori. Kristin își amintea ce spuneau întotdeauna tatăl ei și părintele Eirik cînd lumea se plîngea de lăcomia de bani a slujitorilor bisericii : Fiecare om uită plăcerile vinovate pe care le-a avut în viață, cînd e vorba să plătească pentru ele.

Kristin îl iscodi pe Erlend în privința vieții de pe vremuri de la Husaby, dar el știa ciudat de puține lucruri despre aceasta. Auzise cutare și cutare lucru — dar nu-și amintea nimic amănunțit. Regele Skule fusese stăpînul acestei gospodării și clădise case aici — avusese desigur de gînd să-și facă la Husaby o locuință de vară, după ce dăruise moșia Rein unei mănăstiri de maici. Erlend era foarte mîndru că se trăgea din acest duce, cum îl numea el întotdeauna pe rege, și din episcopul Nikulaus care era tatăl bunicului său, Munan Biskopssøn. Dar Kristin își dădu seama că nu știa mai multe despre

acești oameni decît auzise ea însăși din povestirile tatălui ei. Acasă la ea era cu totul altfel. Nici tatăl, nici mama ei nu se mîndreau de puterea și faima străbunilor. Vorbeau însă adeseori despre bătrîni, scoțînd la iveală și dînd drept pildă părțile lor bune și faptele bune săvîrșite, precum și greșelile lor, ca o prevenire a necazurilor ce le urmează. Știau unele mici snoave glumețe — despre bătrînul Ivar Gjesling și cearta lui cu regele Sverre, despre răspunsurile fulgerătoare și hazlii ale lui Ivar Provst, despre Håvard Gjesling cel nemaipomenit de gras și despre isprăvile neînchipuite la vînătoare ale lui Ivar Gjesling cel tînăr. Lavrans le povestea despre fratele bunicului său, care a răpit-o pe fiica regelui din mănăstirea Vreta; despre bunicul său, nobilul suedez Ketil; despre străbuna lui, Ramborg Sunesdatter, căreia îi era întotdeauna dor de locul ei de baștină, Vesterguatland, și care a trecut cu sania peste gheața lacului Venern, odată cînd fusese poftită la fratele ei, la Solberga. Vorbea despre măestria de arme a tatălui său și despre durerea lui de nespus cînd moartea i-a răpit pe tînăra sa soție dintîi, Kristin Sigurdsdatter, care a murit la nașterea lui Lavrans. Și mai citea dintr-o carte despre străbuna lui, sfînta femeie Elin din Skøvde, pe care o învrednicise Dumnezeu să fie mucenica sa. Adeseori, tatăl îi vorbea despre pelerinajul ce aveau să-l facă împreună la mormîntul acestei preafericite văduve — dar pe care nu-l făcură niciodată.

În grija și nevoia în care se afla, Kristin încercă să se roage la această sfîntă, de care era legată prin legături de sînge. Se ruga sfintei Elin pentru copilul ei, și săruta crucea pe care i-o dăduse tatăl său, care cuprindea o bucățică din giulgiul acestei sfinte. Dar Kristin, care își făcuse de rușine neamul, se temea de sfînta Elin. Cînd se ruga sfinților Olav și Toma, avea adesea simțămîntul că vorbele ei ajungeau la urechile unor ființe vii și la inimile unor oameni plini de compătimire. Tatăl ei îi iubea mai mult ca pe oricare alți sfinți pe acești mucenici ai dreptății, mai mult chiar decît pe sfîntul Laurențiu, al cărui nume îl purta și a cărui zi, care cădea spre sfîrșitul verii, o prăznuia întotdeauna cu mare petrecere și pomeni mari. Pe sfîntul Toma, tatăl ei îl văzuse aievea

într-o noapte, cînd zăcea rănit la Bågahus. Nimeni n-ar fi putut găsi vorbe să spună cîtă bunătate se răsfrîngea din acest sfînt și cît era de venerabil, iar Lavrans nu fusese în stare să rostească decît : „Doamne, Doamne !“ Însă episcopul, strălucitor de lumină, îi atinsese cu blîndețe rănile și-i făgăduise viață și sănătate ca să-și poată revedea soția și fiica, așa precum se rugase el. Și asta atunci cînd nimeni n-ar fi putut crede că Lavrans Bjørgulfssøn va mai apuca să trăiască pînă la ziuă.

— Da, zicea Erlend, sînt lucruri care se aud povestindu-se, dar care mie nu mi s-au întîmplat niciodată. E drept, eu nu sînt atît de cucernic ca Lavrans.

Apoi Kristin îl întrebă despre oamenii care luaseră parte la petrecerea care avusese loc cu prilejul sosirii lor acolo. Nici despre aceștia Erlend nu avea multe de povestit. Pe Kristin o izbise faptul că soțul ei nu semăna cu oamenii din ținutul acela. Mulți dintre ei erau frumoși, mai toți albi la piele și cu obrajii rumeni, aveau capul rotund și mare, trupul voinic și vînjos — iar cei bătrîni, în mare parte, foarte grași. Erlend părea o pasăre străină printre musafirii săi. Era cu un cap mai înalt decît majoritatea bărbaților, sprinten la trup și slab, cu mădulare mlădioase și subțiri. Avea părul negru și mătăsos, pielea arămie — dar ochii de un albastru deschis, umbriți de sprîncene și gene negre cum e cărbunele. Fruntea o avea înaltă și îngustă, tîmplele scobite, nasul nițel prea mare și gura nițel prea mică și moale pentru un bărbat — dar era totuși frumos ; ea nu văzuse nici un bărbat atît de frumos ca Erlend. Pînă și glasul lui dulce și potolit nu se asemăna cu glasurile aspre ale celorlalți.

Erlend rîse și spuse că, de fapt, neamul lui nu-și avea obîrșia aici — în afară de mama bunicului său, Ragnfrid Skulesdatter. Lumea zicea că semăna mult cu Gaute Erlendssøn din Skogheim, bunicul lui după mamă. Kristin l-a întrebat ce știe despre omul acesta. Dar el nu știa aproape nimic.

Într-o seară, pe cînd Erlend și Kristin începuseră să se dezbrace, s-a întîmplat ca el să nu-și poată desface

catarama de piele de la încălțăminte și atunci s-a apucat s-o taie, dar cuțitul i-a alunecat și s-a tăiat la mînă. Sîngera mult și-și strîngea rana cu putere; Kristin aduse o bucată de pînză dintr-un scrin. Era numai cu cămășuța pe ea. Erlend o cuprinse de mijloc cu brațul, în timp ce ea îl lega la mînă.

Deodată el o privi speriat și tulburat — și se făcu roșu ca focul la față. Kristin își aplecă fruntea.

Erlend își trase brațul înapoi; și cum nu spunea nimic, Kristin se dete la o parte în tăcere și se vîrî în pat. Inima îi bătea tare și greu în coșul pieptului. Din cînd în cînd, arunca o privire către bărbatul ei. El se întorsese cu spatele și se dezbrăca încet, scoțîndu-și veșmintele unul după altul. Apoi se urcă și el în pat, să se culce.

Kristin aștepta să-i vorbească. Și atît de mult aștepta aceasta, încît îi părea uneori că inima îi stă în loc, tremurînd.

Erlend însă nu rostea nici o vorbă. Și n-o cuprindea în brațe.

În cele din urmă, puse o mînă șovăitoare pe pieptul Kristinei și își apăsă bărbia pe umărul ei, încît țepii bărbii lui îi înțepau pielea. Și cum tot nu spunea nimic, Kristin se întoarse cu fața la perete.

I se părea că se afundă din ce în ce mai mult în deznădejde. N-avea nici o vorbă pentru ea — acum, cînd știa că de atîta vreme îi purta copilul în sîn. Kristin strînse dinții în întuneric. N-o să-i cerșească nimic... dacă el voia să tacă, putea să tacă și ea, chiar de ar fi să fie pînă în ziua cînd va naște copilul. Un val de supărare se ridica în ea, dar rămase tăcută ca un șoarece, cu fața la perete. Iar Erlend zăcea și el tăcut, în beznă. Ceas după ceas, rămaseră așa — și fiecare știa că celălalt nu dormea. În cele din urmă își dădu seama, după răsuflarea lui liniștită, că aținise. Atunci își dete drumul lacrimilor — lacrimi de jale, de jignire și de rușine. Simțea că niciodată nu-i va putea ierta aceasta.

Trei zile se petrecură astfel — el semăna cu un cîine plouat, după părerea tinerei sale soții, iar ea era

amărîtă și îndîrjită de supărare cînd îi simțea privirea cercetătoare ; dar el se uita repede în altă parte de cum își întorcea ea ochii spre dînsul.

A patra zi, de dimineață, pe cînd Kristin ședea în odaie, Erlend se ivi în prag, îmbrăcat de călărie. Îi spuse că trebuia să plece spre apus, la Medalby și dacă nu vrea să vină și dînsa să vadă gospodăria de acolo. Aceasta făcea parte din moșia pe care Kristin o căpătase de zestre ; ea răspunse că da și Erlend o ajută să-și pună cizmele îmblănite și blana neagră cu mîneci și cu paftale de argint.

În curte așteptau patru cai înșeuați, dar Erlend spuse lui Hatfor și Egil că pot să rămînă acasă, să dea o mînă de ajutor la treier. Apoi o ajută pe soția sa să se urce în șa. Kristin înțelese că Erlend avea de gînd să vorbească cu ea despre ceea ce nu fusese pomenit între ei. Cu toate acestea, el nu spunea nimic în timp ce mergeau încet călare, la miazăzi de pădure.

Trecuse o bună parte din luna lui noiembrie, dar nu căzuse încă zăpadă. Era o zi rece și frumoasă — tocmai răsărise soarele și pămîntul și copacii sclipeau pretutindeni de brumă. Merseseră călare, trecînd peste ogoarele din Husaby. Kristin văzu că erau puține tarlale semănate cu grîu și miriști, ci mai mult izlazuri și poieni înțelenite, cu mușuroaie, mușchi și anini mici. Ea îi spuse aceasta.

Erlend îi răspunse cam de sus :

— Cum, nu știi, Kristin, tu care te pricepi atît de bine la agricultură, că nu face să semeni grîu atît de aproape de oraș ? Se cîștigă mai bine făcînd un schimb, dînd unt și lînă pe grîul și făina negustorilor străini...

— Atunci ar fi trebuit să dai în schimb tot ce zace prin pădurile tale și s-a stricat de mult, zise Kristin. De altminteri, știu că legea spune că orice om care ia pămînt în arendă trebuie să însămînțeze cu grîu trei pătrimi, și numai a patra pătrime să fie lăsată pentru izlaz. Iar moșiile proprietarilor mari desigur că nu trebuie să fie mai prost gospodărite decît pămînturile țăranilor arendași — așa zicea tata întotdeauna.

Erlend rîse puțin și-i răspunse :

— Nu, nu m-am luat niciodată după lege în privința aceasta — dacă mi se dă ceea ce mi se cuvine, țăranii mei n-au decît să-și diriguiască gospodăriile după cum poftesc, iar eu îmi gospodăresc moșia Husaby așa cum mi se pare mie mai bine și mai potrivit.

— Atunci, te crezi mai deștept, spuse Kristin, decît străbunii noștri răposați, decît sfîntul Olav și regele Magnus, care au statornicit legile astea ?

Erlend rîse din nou și răspunse :

— Nu m-am gîndit la asta. Dar, pe toți dracii, că bine te mai pricepi într-ale legilor și dreptului pămîntului, Kristin !...

— Mă pricep un pic, zise Kristin, căci tata îl ruga adesea pe Sigurd din Loptsgård să ne citească din lege, cînd venea să ne vadă la noi acasă, seara. Tata zicea că e de folos slugilor și tineretului să cunoască legile — și atunci Sigurd ne citea un capitol sau altul.

— Sigurd... făcu Erlend. Aha, acum mi-aduc aminte, l-am văzut la nunta noastră. E bătrînul acela cu nasul lung și știrb, căruia îi curgeau balele și care plîngea și te mîngîia pe piept... era beat-mort și în dimineața cînd lumea a venit sus la noi ca să fie de față cînd îți pun pe cap vălul de soție...

— El mă cunoaște de mult, nici nu mai țin minte de cînd, zise Kristin supărată. Avea obiceiul să mă ia pe genunchi și să se joace cu mine, cînd eram fetiță mică.

Erlend pufni din nou în rîs :

— Ciudată distracție... să-l ascultați pe ghiujul acela bătrîn citind legea, paragraf cu paragraf. De altminteri, se spune că Lavrans este în toate privințele altfel decît ceilalți oameni. Dar, vorba ceea, dacă țăranul ar cunoaște pe deplin legea pămîntului și calul și-ar cunoaște puterea, diavolul ar fi cavaler...

Kristin scoase un țipăt și-și croi calul pe coapsă. Erlend se uită supărat și mirat la nevastă-sa, care se depărta în galopul calului.

Deodată, dădu pinteni calului. Isuse ! Vadul... nu putea fi trecut acum, căci apa luase stratul de argilă în toamna anului trecut ! Slongvanbauge alerga și mai repede, simțind că celălalt cal îl urmează. Pe Erlend îl

cuprinse o teamă de moarte văzînd cum gonea soţia lui la vale, pe povîrnişurile repezi. El ţişni pe lîngă dînsa, o întrecu luînd-o prin stufăriş şi-i tăie drumul acolo unde cărarea dădea în şes, silind-o astfel să oprească. Cînd se apropie de ea, îşi dădu seama că şi ei începuse să-i cam fie frică.

Erlend se aplecă spre Kristin şi îi trase o palmă răsunătoare peste obraz, iar Slønguanbauge sări în lături speriat şi se ridică în două picioare.

— Da, meritai palma, zise Erlend cu glas tremurat, cînd se mai potoliră caii şi mergeau din nou unul lîngă celălalt. S-o iei astfel la goană, nebuneşte... M-ai speriat...

Kristin stătea cu capul întors aşa încît să nu-i poată vedea faţa. Lui Erlend îi părea rău că o lovise. Spuse din nou :

— Da, m-ai speriat, Kristin... S-o iei aşa la goană ! Şi tocmai acum cînd... adăugă el, foarte încet.

Kristin nu răspunse nimic şi îl privi. Dar Erlend simţea că este mai puţin supărată decît mai înainte, cînd îşi bătuse joc de casa ei părintească. Se mira grozav — totuşi, acesta era adevărul.

Ajunseră la Medalby şi arendaşul lui Erlend le ieşi în întîmpinare şi-i pofti în casă. Dar Erlend voi să vadă întîi acareturile gospodăriei — şi să-i însoţească şi Kristin.

— Ea este acum stăpîna moşiei, Stein, şi se pricepe mai bine ca mine la de-alde astea, spuse el rîzînd. Mai erau cîţiva ţărani de faţă, care urmau să fie martori — printre ei şi cîţiva arendaşi ai lui Erlend.

Stein venise la această moşie la ultimul soroc — şi de atunci se tot rugase către stăpîn să vină să vadă starea clădirilor luate de el în primire, sau să trimită vreun vătaf de curte în locul lui. Ţăranii mărturiseau că nici una din clădiri nu fusese în bună stare, iar cele care erau gata să se dărîme, au fost aşa la sosirea lui Stein. Kristin văzu că era o gospodărie bună, dar rău îngrijită, şi că acest Stein era un puturos ; dar Erlend, foarte înţelegător, îi făgădui lui Stein unele scutiri la plata arendei pînă ce o putea să dreagă clădirile.

Apoi intrară în casă, unde-i aştepta masa pusă, cu mîncare bună şi bere tare. Nevasta ţăranului o rugă pe

Kristin s-o ierte că nu-i ieșise înainte, dar bărbatul ei nu-i dădea voie să iasă pe afară din casă pînă ce nu s-o fi dus la biserică, după lehuzie. Kristin îi dete prietenește bună ziua și după aceea dori să meargă să-i vadă copilul din leagăn. Era primul născut al acestor oameni — un băiat în vîrstă de douăsprezece nopți, mare și voinic.

Apoi Erlend și Kristin fură conduși la locul de cinste — și se așezară cu toții și începură să mănînce și să bea, o bucată bună de vreme. Kristin vorbi mai mult decît ceilalți în timpul prînzului ; Erlend nu vorbea decît puțin și țăranii așijderea. Kristin simțea totuși că țăranii o vedeau cu ochi buni.

Apoi se trezi copilul scîncind și după aceea se apucă să țipe atît de îngrozitor încît maică-sa fu nevoită să-l ia și să-i dea să sugă, ca să-l liniștească. Kristin se sculă să se uite de cîteva ori la ei — iar cînd pruncul se sătură, îl luă de la mamă și-l ținu în brațe.

— Privește, Erlend, zise ea, uite ce copil frumos și sănătos...

— Da, așa-i, răspunse Erlend fără s-o privească.

Kristin mai șezu o vreme cu copilul în brațe, înainte de a-l da înapoi mamei sale.

— Arndis, am să-ți trimit un dar pentru fiul acesta al tău, zise ea, căci este primul copil pe care l-am ținut în brațe de cînd sînt aici, în părțile de miazănoapte de peste munți.

Înfierbîntată și mîndră, cu un ușor zîmbet, Kristin aruncă o privire spre soțul ei, apoi către țăranii ce ședeau pe laviță. La unii se putea citi o urmă de zîmbet în colțul gurii, dar fețele lor rămaseră neclintite și serioase. Atunci, un bătrîn care băuse bine se sculă, luă polonicul din oala cu bere, îl puse pe masă și ridică oala cea grea :

— Să bem acum în sănătatea ta, stăpînă ; fie ca pruncul următor pe care-l vei ține în brațe să fie viitorul stăpîn la Husaby !

Kristin se ridică și luă oala cea grea. Îl pofti pe soțul ei să bea întîi. Erlend sorbi numai o înghițitură, dar Kristin bău îndelung.

— Mulţumesc pentru urare, Jon din Skog, zise ea cu faţa zîmbitoare luminată de bucurie, făcînd o plecăciune. Apoi trecu oala mai departe.

Kristin băgă de seamă că Erlend era roşu la faţă şi foarte nemulţumit, dar ea avea acum o poftă nestăvilită de a rîde şi de a fi veselă. Curînd după aceea, Erlend spuse că e vremea să plece — şi porniră spre casă.

După ce făcură o bucată de drum fără să vorbească între ei, Erlend zise deodată cu aprindere :

— Crezi că era nevoie să-i faci tu însăţi pe ţăranii noştri să înţeleagă că purtai un copil în sîn cînd te-ai măritat ?... La dracu ! O să ne meargă buhul prin toate satele de-aici, de-a lungul fiordului...

La început, Kristin nu răspunse nimic. Se uita drept înainte peste capul calului şi se făcuse atît de albă la faţă, încît Erlend se sperie.

— N-am să uit cît oi trăi — zise ea în cele din urmă, fără să se uite la el — că astea au fost primele vorbe cu care ai salutat copilul pe care-l port sub cingătoare, şi care este fiul tău.

— Kristin ! zise Erlend cu glas rugător. Kristin, draga mea, se mai rugă el cînd văzu că nu-i răspunde şi nu se uită la dînsul. Kristin !

— Ce este, stăpîne ? întrebă ea rece şi cuviincios, fără a întoarce capul.

Erlend blestemă furios, dete pinteni calului şi ţîşni înainte, dar curînd îl întoarse spre dînsa.

— Eram atît de supărat, zise, încît era să plec şi să te las singură.

— Atunci s-ar fi putut întîmpla, răspunse Kristin liniştită, să aştepţi multă vreme pînă să mă vezi iar la Husaby.

— De ce vorbeşti aşa ? zise Erlend deznădăjduit.

Merseră din nou o bucată de drum fără să scoată o vorbă. Cînd ajunseră într-un loc unde se făcea o potecuţă care urca la deal, Erlend zise :

— Mă gîndisem să o luăm la întorsul acasă peste înălţimea asta ; e o cale ceva mai lungă... dar doream să fac o dată drumul ăsta cu tine.

Kristin încuviinţă din cap nepăsătoare.

După un timp, Erlend spuse că de aici încolo e mai bine să meargă pe jos. Apoi legă caii de un copac.

— Gunnulf și cu mine clădiserăm pe vremuri o cetate acolo, sus, zise el. Aș dori să văd dacă a mai rămas ceva din cetatea noastră...

O luă de mînă. Ea mergea fără împotrivire, dar se uita mereu în pămînt pe unde călca. În scurtă vreme ajunseră sus, pe culme. Dincolo de pădurea acoperită de chiciură, în dreptul cotului pe care îl făcea pîrîiașul, pe coasta muntelui din fața lor, se vedea gospodăria deosebit de mare și de toată frumusețea, cu biserica de piatră și multele ei case mari, cu ogoarele întinse în jur și, în fund, culmea întunecată a pădurii învăluite în ceață.

— Mama, zise Erlend cu glas domol, se urca adeseori împreună cu noi pînă sus, aici. Dar ea privea întotdeauna către miazăzi, spre Dovre. De bună seamă că îi era într-una dor să plece din Husaby. Alteori se întorcea cu fața către miazănoapte, privind înspre trecătoarea pe care o privești și tu acum, unde se vede albăstrimea aceea — sînt munții de partea cealaltă a fiordului. Mama nu privea niciodată spre curtea noastră...

Glasul lui Erlend era blînd și duios. Dar Kristin tăcea și nu-l privea. Atunci el se depărtă cîțiva pași și lovi cu piciorul în mușchiul înghețat.

— Nu, n-a rămas nimic din cetățuia mea și a lui Gunnulf. E drept că a trecut multă vreme de cînd ne jucam pe-aici, Gunnulf și cu mine...

Nu primi nici un răspuns. În dreptul lor, dar ceva mai la vale, era un lac mic, înghețat. Erlend luă o piatră de pe jos și o aruncă într-acolo. Apa era înghețată bocnă, nu se văzu decît o stea mică, albă pe oglinda ei neagră. Erlend mai luă o piatră și o aruncă și mai cu putere, apoi încă una, și încă una — le arunca mînios, vrînd neapărat să sfarme gheața. Atunci se uită la chipul nevesti-si — stătea nemișcată, cu ochii întunecați de dispreț și zîmbea ușor batjocoritor văzîndu-l atît de copilăros.

Erlend se întoarse deodată — dar în aceeași clipă, Kristin se făcu albă ca varul și pleoapele i se închiseră.

Bîjbîi cu mîinile, se clătină gata să cadă — și în cele din urmă se apucă de trunchiul unui copac.

— Kristin, Kristin... ce s-a întîmplat ? întrebă Erlend, speriat.

Ea nu răspunse — stătea ca și cînd ar fi ascultat ceva. Ochii ei păreau să privească în depărtare și aveau o expresie stranie.

Apoi simți a doua oară, înlăuntrul măruntaielor ei, ca un fel de coadă de pește care se zbătea. Și din nou i se păru că tot pămîntul se învîrtește în jur și o cuprinse o amețeală și o sfîrșeală, dar nu atît de tare ca în primul rînd.

— Ce-i cu tine? zise iar Erlend.

Kristin așteptase atît de mult aceasta... și abia îndrăznise să-și mărturisească marea ei îngrijorare. Nu putea să-i vorbească acum... tocmai acum, cînd de dimineață erau certați. Dar el o întrebă :

— Copilul... s-a mișcat în tine ? O luase de umeri, mîngîind-o în timp ce-i punea cu blîndețe întrebarea.

Atunci, lăsînd la o parte toată mînia împotriva lui, femeia căută adăpost pe lîngă tatăl copilului și-și ascunse fața la pieptul lui.

După cîteva clipe, coborîră spre locul unde-și legaseră caii. Ziua scurtă era pe sfîrșite ; îndărătul lor, către miazăzi, între culmile plopilor, soarele asfințea, roșu, fără raze, în ceața înghețată.

Erlend cercetă cu multă băgare de seamă cataramele și curelele șeii înainte de a o urca pe nevastă-sa pe calul ei. După aceea se duse și-l dezlegă pe al său. Își vîrî mîinile în cingătoare, să-și ia mănușile băgate acolo, dar nu găsi decît una. Se uită împrejur pe jos, căutînd pe cealaltă.

Atunci Kristin nu se mai putu stăpîni și-i zise :

— Nu mai căuta degeaba, iată mănușa, Erlend !

— Dacă-ai văzut cînd mi-am pierdut-o, ai fi putut să-mi spui... oricît ai fi fost de supărată pe mine, spuse el. Erau mănușile pe care i le făcuse Kristin și i le dăduse o dată cu celelalte daruri de nuntă.

— A căzut de la cingătoarea ta cînd m-ai lovit, zise Kristin încet, lăsînd ochii în jos.

Erlend stătea lîngă calul său, cu mîna pe oblînc. Părea rușinat și nefericit. Dar apoi izbucni în rîs :

— N-aș fi crezut niciodată, Kristin, atunci cînd te peteam și colindam pe la rudele mele rugîndu-mă de ele să pună o vorbă bună și pe cînd mă făceam atît de mic și mă umileam atîta ca să fii a mea... că ai putea fi o astfel de împielițată !

Atunci pufni și Kristin în rîs.

— Sigur că nu, căci atunci te-ai fi lipsit îndată de mine... și-ar fi fost spre binele tău.

Erlend făcu cîțiva pași spre dînsa și puse mîna pe genunchiul ei.

— Doamne, Dumnezeule, Kristin... m-ai văzut vreodată făcînd ceea ce este spre binele meu ?...

Își îngropase fața în poala ei și se uită plin de fericire la chipul soției sale. Rumenă și bucuroasă, Kristin își apleca fața, cercînd să-și ascundă zîmbetul și privirea.

Erlend apucă de dîrlogi calul ei, lăsîndu-l pe al său să-l urmeze ; și o duse astfel pînă la poalele dealului. De fiecare dată cînd se priveau unul pe altul, el izbucnea în rîs, iar ea își întorcea fața ca să n-o vadă că rîde.

— Acum — zise el plin de voioșie, cînd ajunseră din nou jos, la drum — o să alergăm călare pînă acasă, la Husaby, Kristina mea dragă, și o să fim veseli ca doi ștrengari !

2

În seara de Crăciun ploua tare și bătea vîntul. Nu se putea merge cu sania și Kristin fu nevoită să rămînă acasă, în timp ce Erlend și cu slugile sale se duseră călări la slujba de noapte la biserica din Birgsi.

Ea stătu în pragul ușii, petrecîndu-i cu privirea. Făcliile de rășină pe care le țineau în mîini aruncau lumini roșii asupra caselor întunecate și se oglindeau în ochiurile de apă din curte. Vîntul se porni din nou și culcă

flăcările faclelor. Kristin rămase în prag pînă ce nu se mai auzi tropotul cailor în noapte.

Înăuntru, în sală, lumînările ardeau pe masă, luminînd rămăşiţele de la cină, răspîndite pretutindeni... coleaşă rămasă în străchini, felii de pîine pe jumătate mîncate, şi oase de peşte, şi bere revărsată în jurul paharelor. Slujnicele rămase acasă se şi culcaseră în paiele de pe jos. Kristin era singură cu ele la curte şi cu un bătrîn, pe nume Ån. Acesta slujea la Husaby încă de pe vremea bunicului lui Erlend ; acum locuia într-o cocioabă, lîngă eleşteu, dar venea adeseori sus, la curte, în timpul zilei şi se învîrtea de colo-colo, încredinţat că munceşte mult. Ån aţipise la masă în seara aceasta, iar Erlend şi Ulv făcuseră haz şi îl căraseră într-un colţ şi aruncaseră nişte ţoale peste el.

Acum, acasă la Jørundgård toată podeaua era acoperită cu stuf — căci toţi ai casei trebuiau să doarmă laolaltă în odaie în nopţile de sărbători. Înainte de a porni la biserică, era obiceiul să se strîngă toate fărîmele de mîncări de post, iar mama şi slujnicele aşterneau masa, gătind-o cît puteau de frumos, cu unt şi brînză, grămezi de pîine lunguiaţă, rumenă, slănină albă şi şunci din cele mai mari. Cupele de argint şi cornurile pentru mied luceau în lumină, iar tatăl aşeza el însuşi butoiul de bere pe laviţă.

Kristin îşi întoarse scaunul spre vatră ; nu-i venea să se uite la masa aceea urîtă. Una din fete sforăia tare, făcînd un zgomot nesuferit.

...Şi mai era ceva care nu-i plăcea ei, la Erlend... Acasă la el, mînca atît de urît şi fără băgare de seamă, umbla cu degetele prin străchini, căutînd bucăţile cele mai bune, nu prea avea grijă să se spele pe mîini înainte de a se aşeza la masă... şi mai dădea voie şi ciinilor lui să se suie pe genunchii săi şi să apuce şi ei cîte ceva din mîncare, pe cînd ceilalţi mîncau. De aceea nu era de mirare că slugile nu ştiau să se poarte frumos la masă. Acasă, ea fusese învăţată să mănînce frumos şi încet. Căci nu se cade, zicea mama ei, ca stăpînul şi stăpîna casei să stea şi să aştepte să sfîrşească de mîncat slugile

— iar cei care muncesc din greu toată ziua trebuie să aibă timp să mănînce pînă se satură pe deplin.

— Gunna, o chemă Kristin încet pe căţeaua cea mare, gălbuie — care zăcea întinsă, rezemată de lespedea de piatră din faţa vetrei, cu droaia ei de căţei. Era atît de răutăcioasă căţeaua asta, încît Erlend îi dăduse numele bătrînei stăpîne a gospodăriei Råsvold.

— Biată căţeluşă, şopti Kristin, mîngîind-o, cînd veni şi-şi puse botul pe genunchiul ei. Avea şira spinării ascuţită ca o coasă şi ţîţele îi atîrnau aproape de pămînt. Căţeii o sugeau atît de mult, încît mai că o dădeau gata. Da, biată căţeluşă a mea, da !

Kristin îşi rezemă capul de spătarul scaunului, privind în sus, la bîrnele negricioase din tavan. Era obosită...

Nu, nu-i fusese uşor în lunile din urmă, de cînd sosise la Husaby. Stătuse puţin de vorbă cu Erlend, în seara cînd fuseseră la Medalby. Înţelesese atunci că el o crezuse supărată fiindcă îi adusese necazul ăsta pe cap.

— Mi-aduc bine aminte, zisese el foarte încet, de ziua aceea de astă primăvară cînd ne-am plimbat prin pădurea dinspre miazănoapte de biserică. Mi-aduc bine aminte că m-ai rugat să te las...

Kristin era foarte bucuroasă auzindu-l ce spune. Ea se mira adesea de sumedenia de lucruri pe care Erlend părea a le fi uitat. Dar atunci el adăugase :

— Cu toate acestea, nu te credeam în stare, Kristin, să fii în ascuns atît de supărată pe mine şi totuşi să te porţi cu aceeaşi blîndeţe şi voioşie. Căci desigur că ţi-ai dat de mult seama de starea ta. Eu credeam că eşti cinstită şi limpede ca lumina soarelui...

— O, Erlend, spuse ea întristată. Tu ştii mai bine ca oricine pe lume că am mers pe cărări dosite şi că am fost ascunsă faţă de cei care aveau cea mai mare încredere în mine. Dorea atît de mult ca el să înţeleagă. Nu ştiu dacă-ţi mai aduci aminte, prietene, că înainte vreme te-ai purtat faţă de mine într-un chip care nu poate fi socotit frumos. Şi bunul Dumnezeu şi Fecioara Maria îmi sînt martori că nu ţi-am purtat pică şi nu te-am iubit mai puţin pentru asta.

Fața lui Erlend se lumină de duioșie :

— Așa m-am gîndit și eu, zise încet. Dar asta o știi și tu — că m-am străduit în toți anii aceștia să îndrept răul pe care l-am făcut. Mă mîngîiam cu gîndul că pînă în cele din urmă voi izbuti să te răsplătesc că ai fost atît de credincioasă și de răbdătoare.

Atunci ea îl întrebă :

— Cred că ai auzit de fratele bunicului meu după tată și de fecioara Bengta, care au fugit din Suedia împotriva voinței neamurilor ei. Dumnezeu i-a pedepsit nedîndu-le nici un copil. Nu te-ai gîndit niciodată în anii aceștia că s-ar putea să ne pedepsească și pe noi la fel ? Apoi adăugă, cu glas slab și tremurat : Înțelege, Erlend, că la început — astă-vară, cînd mi-am dat seama — nu prea m-am bucurat. Cu toate astea, m-am gîndit... m-am gîndit că dacă s-ar întîmpla să mori înainte de a ne căsători... aș dori mai bine să rămîn cu un copil al tău decît singură. Mă gîndeam și că de-o fi să mor eu din naștere... ar fi totuși bine să ai un fiu legiuit, care să poată sta în jețul de cinste în urma ta, cînd va fi să părăsești lumea asta.

Erlend răspunse aprig :

— Aș socoti prea scump prețul acestui fiu al meu, dacă ar costa viața ta. Nu vorbi astfel, Kristin... Nu țin chiar atît de mult la Husaby, adăugă el după un timp. Și mai ales după ce am înțeles că Orm nu va avea niciodată un drept de moștenire de pe urma mea...

— Ții oare mai mult la fiul ei decît la al meu ? întrebă atunci Kristin.

— Fiul tău... Erlend rîse puțin. Despre dînsul nu știu deocamdată decît că va sosi cam cu o jumătate de an prea devreme. Pe Orm îl iubesc de doisprezece ani...

După o bucată de vreme, Kristin îl întrebă :

— Ți-e dor uneori de copiii tăi ?

— Da, răspunse el. Înainte vreme, mă duceam adesea să-i văd — în Østerdalen, unde locuiesc.

— Ai putea să te duci acolo acum, în postul Crăciunului, zise Kristin încet.

— Nu te-ar nemulțumi asta ? întrebă bucuros Erlend.

Kristin îi răspunse că socotea lucrul acesta firesc. Atunci el o întrebă dacă ar fi împotrivă să-și aducă acasă

copiii, de Crăciun. „Tot va trebui să-i vezi o dată." Şi iarăşi ea îi răspunse că i se pare a fi lucru firesc.

În timpul lipsei lui Erlend de acasă, Kristin avu de lucru cu pregătirile de Crăciun. Suferea mult că era nevoită să trăiască printre argaţii şi slujnicile acestea, străine oarecum... trebuia să fie cu mare băgare de seamă cînd se îmbrăca şi se dezbrăca, în faţa celor două servitoare cărora Erlend le poruncise să doarmă cu ea în cameră. Trebuia să se gîndească tot timpul că s-ar fi temut să doarmă singură în casa aceea mare... în care o altă femeie dormise înainte împreună cu Erlend.

Servitoarele curţii nu erau mai bune decît era de aşteptat. Ţăranii, grijulii faţă de fetele lor, nu le îngăduiau să slujească la o curte unde stăpînul încredinţase conducerea gospodăriei unei ţiitoare cu care trăise pe faţă. Slujnicele, neobişnuite să asculte de o stăpînă a casei, erau leneşe. Totuşi, cîteva ajunseseră curînd s-o preţuiască pe Kristin, care adusese bună rînduială în casă şi lua însăşi parte la munca lor. Ele începură să fie vorbăreţe şi bucuroase cînd îşi dădură seama că Kristin le asculta şi le răspundea cu blîndeţe şi veselie. Iar Kristin arăta în fiecare zi slujitorilor săi un chip blînd şi liniştit. Nu certa pe nimeni — iar dacă se întîmpla ca o servitoare să bombănească împotriva poruncilor ei, atunci se prefăcea a crede că sluga nu înţelesese bine şi-i arăta liniştit şi cu de-amănuntul felul în care dorea să fie făcută treaba. Astfel îl văzuse Kristin făcînd pe tatăl ei, faţă de argaţii noi, care mormăiau cîte ceva — şi nimeni nu îndrăznise să bombănească a doua oară împotriva poruncilor lui Lavrans, la Jørundgård.

Şi aşa merseră lucrurile în timpul iernii. Mai tîrziu, avea de gînd să se descotorosească de slujnicele care nu-i plăceau sau pe care nu izbutise să le dea pe brazdă.

Era un lucru de care nu se putea apuca decît numai cînd nu era privită de ochi străini ; doar dimineaţa, cînd şedea singură în sala mare, cosea îmbrăcămintea pentru copilul ei — scutece noi, bete roşii şi verzi, ţesături cumpărate şi pînzeturi albe de botez. În timp ce cosea, sufletul îi era frămîntat de temeri şi în acelaşi timp plin de încredere în sfinţii ocrotitori cărora se rugase s-o ajute. Copilul

trăia și se mișca în pîntecele ei, încît nu se putea odihni nici ziua, nici noaptea. Dar auzise de prunci care se născuseră cu pielea întinsă, fără nici o deschizătură acolo unde ar fi trebuit să fie fața, cu capul răsucit la spate și cu degete la picioare în locul unde ar fi trebuit să fie călcîiele. Și avea în fața ochilor chipul lui Svein, care era cu un obraz roșu-albăstrui, fiindcă mama lui se uitase la un pojar.

Atunci își arunca cît colo lucrul de mînă și se ducea să îngenuncheze în fața chipului Fecioarei Maria — și spunea de șapte ori rugăciunea către dînsa. Fratele Edvin îi spusese că Maica Domnului se bucura întotdeauna tot atît de mult, de fiecare dată cînd auzea rugăciunea „Bucură-te, Fecioară Marie" — fie și rostită de gura celui mai păcătos om. Și cuvintele care bucurau cel mai mult inima Sfintei Fecioare erau „Dominus tecum" [1], de aceea trebuia întotdeauna să le rostească de cîte trei ori.

După rugăciune, ea se simțea întotdeauna ușurată o bucată de vreme. Știa desigur de mulți oameni, bărbați și femei, care nu prea cinstiseră pe Domnul Isus Cristos și pe Maica lui și nici nu prea păziseră poruncile Bisericii — și totuși, nu aduseseră pe lume copii pociți. Adeseori, Dumnezeu, în îndurarea sa, nu pedepsea pe copii pentru păcatele părinților ; chiar dacă se întîmpla uneori să fie nevoit a arăta oamenilor că nu poate să le rabde la nesfîrșit răutățile. Dar, de bună seamă, aceasta nu se va întîmpla tocmai cu copilul ei...

Apoi se ruga în inima ei sfîntului Olav. Despre acest sfînt auzise povestindu-se atîtea, încît îi părea că l-a cunoscut și întîlnit pe vremea cînd trăia în țară, pe acest pămînt. Nu prea era înalt, puțin cam trupeș, dar se ținea drept și era frumos, cu o coroană de aur pe cap și o aureolă de raze luminoase în jurul părului inelat și auriu, cu barba creață, roșcovană, în jurul feței arse de soare și de vînt, pline de energie. Însă ochii lui adînci și arzători pătrundeau inima tuturor — și cine săvîrșise vreun păcat nu îndrăznea să-i întîlnească privirea. Nici ea nu îndrăznea, și își pleca ochii în fața privirii lui, dar nu se temea... se simțea mai degrabă ca pe vremuri, cînd era mică și greșea, și trebuia să-și plece ochii în fața tatălui ei. Sfîntul Olav

[1] „Domnul cu tine" (l. latină).

o privea cu seriozitate, dar nu cu asprime... căci ea îi promisese doar ca de aici înainte să ducă o viaţă mai dreaptă. Avea o puternică dorinţă de a merge la Nidaros, să îngenuncheze în sanctuarul său.

Erlend îi făgăduise cînd au sosit aici, că în curînd vor merge împreună într-acolo — dar drumul fu amînat. Kristin înţelegea acum că nu dorea să plece împreună cu dînsa ; îi era ruşine şi se temea de gura lui.

Într-o seară, pe cînd şedea la masă împreună cu slugile ei, una dintre ele, o fată tînără care o ajuta prin casă, îi zise :

— N-ar fi mai bine, stăpînă, să ne apucăm să coasem scutece şi hăinuţe de copil, înainte de a pune ţesătura asta în război, despre care vorbeai acum...

Kristin se prefăcu a nu fi auzit nimic şi vorbi mai departe despre vopsit. Atunci fata urmă a zice :

— Dar poate că ai adus, stăpînă, haine pentru copil de-acasă ?

Kristin zîmbi puţin şi se întoarse din nou spre ceilalţi. Cînd, după o bucată de vreme se uită în treacăt la slujnica aceea, văzu că se făcuse roşie ca para focului şi că se uita speriată la dînsa. Kristin zîmbi din nou şi vorbi cu Ulv, care se afla de partea cealaltă a mesei. Atunci fata se porni deodată pe plîns. Kristin zîmbea înainte iar fata plîngea din ce în ce mai tare şi suspina într-una.

— Ei, sfîrşeşte cu plînsul, Frida, zise Kristin la urmă, cu glas liniştit. Te-ai tocmit slujnică în toată firea, nu te purta acum ca o fetiţă...

Fata suspină, spunînd că nu avusese de gînd să fie obraznică şi că o roagă să nu fie supărată.

— Nu sînt supărată, zise Kristin, tot zîmbind. Acum mănîncă şi nu mai plînge. Nici noi, aceştilalţi nu avem minte mai multă decît ne-a hărăzit Dumnezeu.

Frida se ridică la iuţeală şi ieşi fuga afară hohotind.

Mai tîrziu, Ulv Haldorssøn rîse în timp ce vorbea cu Kristin despre munca ce trebuia făcută în ziua următoare şi spuse :

— Erlend ar fi trebuit încă de-acum zece ani să se cunune cu tine. Atunci treburile lui ar fi mers mai bine în toate privinţele.

— Crezi ? întrebă ea zîmbind ca mai nainte. Pe vremea aceea, nu aveam decît nouă ani. Crezi că Erlend ar fi fost în stare să aştepte ani şi ani de zile ca mireasa lui copil să-i crească mare ?...

Ulv a rîs şi a ieşit afară.

Dar noaptea, Kristin plînse de umilinţă şi deznădejde.

Erlend se întoarse acasă în săptămîna de dinaintea Crăciunului, iar Orm, fiul său, călărea alături de tatăl lui. Kristin simţi ca un junghi în inimă cînd îi aduse băiatul la dînsa şi-i spuse s-o salute pe mama lui vitregă.

Era cel mai frumos copil pe care-l puteai vedea. Aşa îşi închipuise ea că va arăta copilul pe care-l purta în pîntece. Uneori, cînd izbutea să fie veselă şi să creadă că fiul ei se va naşte sănătos şi va creşte cu bine în preajma ei, atunci aşa şi-l închipuia... Leit tată-său. Copilul lui Erlend era poate cam mic şi firav pentru vîrsta lui, dar bine alcătuit, cu mîini şi picioare gingaşe şi frumos la faţă, cu pielea smeadă şi părul negru, dar cu ochi mari, albaştri şi gura roşie şi moale. El o întîmpină cu bună-cuviinţă pe mama sa vitregă, dar cu o faţă aspră şi rece. Kristin n-avu prilejul să vorbească prea mult cu el, dar simţea ochii lui aţintiţi asupra ei tot timpul şi se simţea mai stîngace şi mai greoaie la trup şi la mers acum, cînd îşi dădea seama că băiatul n-o slăbea din ochi.

Ea văzu că Erlend nu prea vorbea cu fiul său, dar înţelese că pricina era firea închisă a băiatului. Ea îi spuse soţului ei că Orm era frumos şi părea deştept. Pe Margret, fiica lui, Erlend nu o luase cu dînsul, căci găsea că este prea mică pentru o călătorie atît de lungă în toiul iernii. Ea era mult mai frumoasă decît fratele ei — spuse el cu mîndrie, cînd Kristin îl întrebase de fetiţă — şi mult mai vioaie ; ea făcea ce voia cu părinţii ei. Avea părul galben auriu, cîrlionţat şi ochii căprui.

Atunci înseamnă că seamănă cu mama ei, gîndi Kristin. Nu se putea opri a fi geloasă. Oare Erlend o iubea pe fiica lui tot atît de mult cum o iubea tatăl ei pe dînsa ? Glasul lui era duios şi cald cînd vorbea despre Margret.

Kristin se ridică şi se duse la uşa dinspre curte. Afară era întuneric şi ploua atît de tare, că nu se mai vedeau nici luna, nici stelele. Ea se gîndi că trebuie să fie aproape

de miezul nopții. Luă felinarul din camera din față și îl aprinse. Apoi își aruncă mantaua pe umeri și ieși afară, în ploaie.

— În numele Domnului Isus Cristos, șopti ea, închinîndu-se de trei ori în clipa cînd păși afară, în beznă.

Casa preotului se afla în partea cea mai de sus a curții. Acum era pustie. După ce Erlend fusese iertat de afurisenie, nu mai avuseseră preot la Husaby ; din cînd în cînd, venea pe acolo un diacon de la Orkedal să facă o slujbă, dar preotul cel nou care fusese numit la biserică se afla în străinătate în tovărășia lui Gunnulf — erau prieteni din școală. Fuseseră așteptați să sosească acasă în timpul verii — acum Erlend socotea că nu se vor întoarce în țară înainte de primăvară. Gunnulf fusese bolnav de oftică în tinerețe, încît nu era de așteptat să facă atîta drum pe timp de iarnă.

Kristin intră în casa aceea pustie și rece — și găsi cheia de la biserică. Apoi se opri puțin. Era foarte alunecos pe afară, întuneric beznă, și bătea vîntul, și ploua. Era îndrăzneț din partea ei să umble pe afară în toiul nopții — și mai ales într-o noapte de Crăciun, cînd toate duhurile rele umpleau văzduhul — dar nu se putea să nu meargă... trebuia cu orice preț să se ducă la biserică.

— În numele lui Dumnezeu cel atotputernic, voi merge, șopti ea pustietății din jur. Luminîndu-și cărarea cu felinarul, păși pe pietrele ce se iveau din noroi și pe iarba neacoperită de zăpadă. Drumul spre biserică i se părea mai lung în întuneric, dar în cele din urmă ajunse la scara de piatră din fața bisericii.

Înăuntru era un frig pătrunzător — mult mai frig ca afară, în ploaie. Kristin înaintă pînă la cor și îngenunche în fața crucifixului, pe care îl întrezărea în întuneric deasupra capului ei.

După ce spuse rugăciunile, se sculă și rămase puțin în picioare. Parcă tot aștepta să se întîmple ceva. Dar nu se întîmplă nimic. Tremura de frig și îi era frică în biserica întunecată și pustie.

Merse pînă la altar și lumină cu felinarul chipurile zugrăvite. Erau vechi, urîte, cu fețe aspre. Masa altarului era o lespede goală — acoperămintele altarului, cărțile și vasele sfinte, știa că erau încuiate într-o ladă.

În naos se afla o bancă de-a lungul zidului. Kristin se duse și se așeză acolo ; felinarul îl puse pe jos. Haina îi era udă și avea picioarele ude și reci. Încercă să-și tragă un picior sub ea, dar nu stătea bine așa. Atunci își strînse bine haina pe trup și se străduí să-și adune gîndurile asupra ceasului celui sfînt al miezului nopții, în care Cristos s-a născut din Fecioara Maria, la Bethleem.

„Verbum caro factum est et habitavit in nobis." [1]

Își aduse aminte de glasul adînc și limpede al părintelui Eirik. Și de Audun, bătrînul dascăl, veșnic bolnav. Și de biserica lor de-acasă, unde ascultase slujba de Crăciun alături de mama ei. În fiecare an ascultase slujba asta. Încercă să-și aducă aminte și de alte cuvinte sfinte, dar nu putea să se gîndească decît la biserica lor și la toate chipurile cunoscute. În față, de partea bărbaților, stătea tatăl ei, cu ochii ațintiți la luminile orbitoare ale corului.

Era de necrezut că biserica lor nu mai exista. Arsese pînă la temelii. La gîndul acesta, izbucni în plîns. Iar acum stătea aici, singură, în întuneric, în noaptea în care toți creștinii se adună cu bucurie în casa Domnului. De bună seamă că era drept să fie așa, să n-aibă parte de sărbătoarea care pomenește nașterea Domnului de către o fecioară preacurată și neprihănită !...

Părinții erau desigur la Sundbu, de Crăciunul acesta. Dar în noaptea Crăciunului nu se slujea în paraclis ; știa că oamenii din Sundbu plecau întotdeauna călări să ia parte la slujba de la biserica mai de seamă din Ladalm.

De cînd ținea minte, era întîia dată că nu lua parte la slujba de Crăciun. Cînd o duseseră părinții de întîia oară, trebuie să fi fost mică de tot, căci își amintea că o vîriseră într-un sac de piele căptușit cu blană pe dinăuntru, iar tatăl ei o ținea în brațe. Era o noapte grozav de friguroasă și merseseră călări printr-o pădure... făcliile de rășină își răsfrîngeau lumina pe brazii încărcați de omăt. Fața tatălui era purpurie în lumina făcliilor, iar gulerul de blană și căciula erau albe de promoroacă ! Din cînd în

[1] „Cuvîntul s-a făcut trup și s-a sălășluit întru noi." (Evanghelia lui Ioan I, 14.)

cînd, se apleca puțin și o mușca ușor de vîrful nasului, întrebînd-o dacă simțea mușcătura ; apoi striga rîzînd mamei, că nasul Kristinei încă nu degerase. Acestea se petrecuseră de bună seamă pe cînd locuiau încă la Skog — să tot fi avut pe vremea aceea vreo trei ani. Părinții erau atunci tineri de tot. Acum își aduse aminte de glasul mamei din noaptea aceea — înalt și plin de veselie, cînd îi striga bărbatului și întreba de copil. Da, mama fusese tînără și avusese un glas vioi...

„Bethleem" înseamnă pe limba norvegiană locul unde se face pîine, căci acolo le fu dată oamenilor pîinea care-i hrănește ca să dobîndească viața veșnică...

La slujba de dimineață, părintele Eirik se urca în amvon și tălmăcea evanghelia, pe limba țării.

În răstimpul dintre slujbe, oamenii stăteau în sala de festivități, care se afla în partea dinspre miazănoapte de biserică. Aveau cu ei băuturi și beau cu toții pe rînd. Bărbații se duceau pe la grajduri, să vadă de cai. Pe cînd în nopțile de veghe din timpul verii, enoriașii rămîneau în piața din fața bisericii și tineretul juca în răstimpurile dintre slujbe.

„...Și a născut pe fiul ei cel dintîi și l-a înfășat și l-a culcat în iesle...." [1]

Kristin își apăsă mîinile pe pîntec.

Copil micuț, pruncușorul meu, fiul meu drag ! Dumnezeu să se îndure de noi prin rugăciunile binecuvîntatei sale mame. Preacurată Marie, stea limpede a mărilor, zori ale vieții veșnice, tu, care ai născut soarele întregii lumi... ajută-ne ! Copilașule, ce este cu tine în noaptea asta, de ești atît de neliniștit ?... Simți tu de-acolo, de sub inima mea, cît tremur eu de frig ?...

Cu un an înainte, tot de Crăciun, de ziua măcelului copiilor, părintele Eirik vorbise despre copiii nevinovați pe care ostașii neîndurători i-au omorît în brațele mamelor lor. Dar Dumnezeu îi alesese pe acești prunci ca să intre în împărăția cerurilor înaintea tuturor mucenicilor — înseamnă că împărăția lui Dumnezeu este a unora ca aceștia. El luă un băiețel și-l așeză între ei. Dacă nu veți fi ca aceștia, nu veți putea pătrunde în împărăția ceruri-

[1] Evanghelia lui Luca, II, 7.

lor, dragi fraţi şi surori. Deci aceasta fie o alinare pentru oricine, bărbat ori femeie, care jeleşte moartea unui copil... Atunci Kristin văzuse cum privirile tatălui şi mamei ei se întîlniseră pe deasupra locului rămas liber din mijlocul bisericii. Iară dînsa îşi întorsese ochii, căci înţelesese că aceste priviri nu-i erau hărăzite ei.

Asta fusese anul trecut. Primul Crăciun după moartea Ulvhildei ! O... dar asta nu trebuie să se întîmple cu copilul meu ! Doamne Isuse, Fecioară Marie, îngăduiţi-mi să-mi păstrez fiul !...

Anul trecut tatăl său n-a vrut să ia parte la alergările de cai de Sfîntul Ştefan... însă atîta l-au rugat oamenii lui, încît în cele din urmă a primit. Alergarea pornea de la dealul bisericii şi pînă la întîlnirea rîurilor la Loptsgård ; acolo se întîlneau cu oamenii de la Ottadal... Îşi amintea de Lavrans, zburînd ca o năluca pe armăsarul său, galben ca aurul... trecea ridicat în scări, aplecat pe coama calului, strigînd şi întărîtîndu-şi armăsarul... urmat de tot alaiul de călăreţi, în tropot de copite.

Dar anul trecut se întorsese devreme acasă şi era treaz, nebăut. De obicei, oamenii se întorceau tîrziu în ziua aceea şi tare ameţiţi de băutură, căci trebuiau să intre prin toate curţile gospodăriilor să golească un pahar în cinstea lui Cristos şi a sfîntului Ştefan — care cel dintîi văzuse steaua de la răsărit, atuncea cînd mîna mînjii regelui Irod să se adape în apa Iordanului. Pînă şi cailor li se dădea bere în ziua aceea, ca să fie mai iuţi şi plini de foc. De Sfîntul Ştefan, ţăranii se veseleau cu caii lor pînă seara, la slujba de vecernie... şi nu vorbeau decît de cai...

Kristin îşi aducea aminte de alt Crăciun, cînd petrecerea cea mare s-a ţinut la Jørundgård. Tatăl ei făgăduise unui preot, care se afla printre oaspeţii săi, că-i va dărui un armăsar tînăr roşcat din prăsila lui Gullsvein, dacă preotul va putea să-l prindă şi să-l încalece în timp ce alerga neînşeuat prin curte.

Asta a fost demult... înainte de nenorocirea întîmplată Ulvhildei. Mama stătea în pragul casei, cu fetiţa cea mică în braţe, iar Kristin o ţinea de fustă, cam speriată.

Preotul alerga după cal, îl apuca de căpăstru, fugea de-i flutura anteriul şi scăpa animalul zglobiu, care sărea în două picioare.

— Hip... hip... hip... hip, fiule ! striga el, țopăind și jucînd ca un țap. Tatăl ei și un țăran bătrîn stăteau unul lîngă altul, ținîndu-se de după gît... cu obrazurile schimonosite de rîs și de beție.

Se vede că preotul a cîștigat calul sau că Lavrans i l-a dăruit și altminteri, căci Kristin își aducea aminte că a plecat de la Jørundgård călare pe Rauden. În clipa aceea erau treji cu toții. Lavrans ținea respectuos scara să se suie în șa preotul, care îi binecuvîntă la despărțire, cu trei degete împreunate. Era desigur un preot de vază...

O, da, se petrecea foarte bine de Crăciun, acasă la ei. Mai era și jocul de-a „țapii de Crăciun". Tatăl o lua în cîrcă — haina lui de lînă era plină de gheață și părul ud. Ca să se limpezească la minte, înainte de a porni la vecernie, bărbații se duceau la fîntînă și-și turnau unul altuia apă rece ca gheața. Rîdeau cînd femeile se necăjeau de aceasta. Tatăl îi lua mîinile ei mici și reci și le apăsa pe fruntea lui, încă roșie și fierbinte. Acestea se petreceau afară, în curte, către seară... crai-nou alb al lunii stătea deasupra culmii muntelui pe cerul pal-verzui. Iar cînd intra în odaie, cu dînsa pe umeri, se întîmpla ca ea să se lovească cu capul de pragul de sus al ușii — de-i ieșea un cucui mare în frunte. După aceea ședea la masă pe genunchii lui Lavrans ; el apăsa cu latul pumnalului său pe cucui, îi dădea să mănînce bucățelele cele mai bune și să bea mied din ulcica lui. Și atunci nu-i mai era frică de „țapii de Crăciun", care făceau atîta larmă în odaie.

...O, tată, o, tată... Bunul și dragul meu tată !...

Hohotind cu glas tare, Kristin își ascunse fața în palme. O, de ar ști tatăl ei, cum își petrece ea noaptea asta de Crăciun !

Cînd trecu înapoi spre casă prin curtea bisericii, văzu că se ridicau scîntei deasupra acoperișului bucătăriei. Fetele găteau acolo de mîncare pentru cei ce se întorceau de la biserică.

În sala mare era pe jumătate întuneric. Lumînările de pe masă arseseră pînă jos, iar focul din vatră era aproape stins. Kristin puse lemne pe foc și suflă în tăciuni. Atunci băgă de seamă că Orm ședea în jețul ei. El se ridică de îndată ce mama lui vitregă îl văzu.

— Dragul meu !... zise Kristin. Tu nu te-ai dus cu tatăl tău și cu ceilalți la slujbă ?

Orm își înghiți plînsul :

— Tata a uitat să mă trezească. Mi-a spus să mă întind puțin pe patul din partea de miazăzi, și mi-a făgăduit că o să mă trezească.

— Ce păcat, Orm, zise Kristin.

Băiatul nu răspunse nimic. Dar nițel mai tîrziu spuse :

— Credeam că ai plecat și tu... cînd m-am trezit, am văzut că sînt singur de tot, aici în sală...

— Am fost la bisericuța noastră și am stat acolo puțin.

— Nu ți-e frică să ieși pe-afară în noaptea de Crăciun ? întrebă băiatul. Nu știi că s-ar fi putut să vină vreun duh rău și să te ia...

— Doar nu sînt numai duhuri rele pe-afară în noaptea asta, răspunse ea. În noaptea de Crăciun vin toate duhurile. Am cunoscut un călugăr — care e mort acum și cred că a fost primit în împărăția cerurilor, căci era bunătatea însăși. El mi-a povestit... Ai auzit vreodată ce se spune despre animalele din grajduri, cum vorbesc între ele în noaptea de Crăciun ? Pe vremea aceea știau latinește. Cocoșul a cîntat „Christus natus est" ! Nu, acum nu-mi mai pot aminti totul. Celelalte animale au întrebat unde, capra behăi : „Bethleem, Bethleem !"... iar oile au spus : „Eamus, eamus !"...

Orm zîmbi disprețuitor.

— Crezi că sînt atît de mic încît să mă poți mîngîia cu povești de-astea ? Ai putea tot așa de bine să mă iei în brațe și să mă alăptezi...

— Ți-am povestit asta mai mult ca să mă mîngîi pe mine însumi, zise Kristin liniștită. Aș fi vrut să merg și eu la slujbă...

Ea nu mai putu răbda să vadă masa aceea neorînduită și murdară. Se duse și mătură toate rămășițele de mîncare, și le aruncă în troacă, pe care o puse pe dușumea, să le mănînce cățeaua. Apoi luă ștergarul de sub bancă și șterse cu el masa.

— Vrei să mă însoțești pînă la cămara din partea de răsărit a casei, Orm, să aducem pîine și carne sărată ?

întrebă Kristin. Apoi o să punem masa pentru dimineața Crăciunului.

— De ce nu poruncești servitoarei să facă treaba asta ? zise băiatul.

— Am fost învățată acasă, la părinții mei, răspunse tînăra femeie, că de Crăciun nu trebuie să ceri de la nimeni nimic, ci fiecare trebuie cît mai mult să se străduiască singur. Cel mai fericit soțotindu-se acela care poate să slujească mai bine pe ceilalți în aste sărbători.

— Iar tu, văd că mă rogi pe mine să te ajut, zise Orm.

— Asta-i altceva... tu ești aici fiul casei.

Orm luă felinarul și străbătură împreună curtea. În cămară, Kristin umplu două tăvi cu bucate pregătite pentru Crăciun. Ea mai luă și o legătură de lumînări mari de seu. Într-acestea, băiatul zise :

— Astea-s obiceiuri țărănești, cele despre care ai vorbit acum, căci eu am auzit că Lavrans Bjørgulfssøn nu-i decît un țăran îmbrăcat în dimie.

— De la cine-ai auzit vorba asta ? întrebă Kristin.

— De la mama, răspunse Orm. Am auzit-o de-atîtea ori spunînd tatii lucrul acesta, cînd am locuit rîndul trecut aici, la Husaby, și că vedea și el acum că nici măcar un biet țăran nu se învoiește să-i dea fiica de soție.

— Plăcută viață la Husaby, pe vremea aceea, spuse Kristin scurt.

Băiatul n-a mai spus nimic. Îi tremurau buzele. Kristin și Orm se întorseseră cu tăvile pline în sală — și ea puse masa. Dar ea trebui să se mai ducă încă o dată la cămară după de-ale mîncării. Orm luă tava și spuse cam rușinat :

— Mă duc eu în locul tău, Kristin, e-atît de alunecos în curte...

Ea rămase afară în fața ușii și îl aștepta. Apoi se așezară la vatră... ea în jilț, iar băiatul pe un scăunel cu trei picioare lîngă dînsa. Puțin după aceea, Orm Erlendssøn spuse încet :

— Mai povestește-mi ceva, mamă vitregă, cît ședem aici !

— Să-ți povestesc ? întrebă Kristin cu același glas.

— Da... un basm, sau ceva... care s-ar potrivi cu noaptea asta de Crăciun, spuse băiatul sfios.

Kristin se rezemă de spătarul jilțului și cuprinse, cu mîinile ei subțiri, capetele de animale de la cele două brațe ale jilțului.

— Călugărul de care ți-am vorbit a umblat și prin Anglia. El mi-a spus că este acolo un loc unde cresc niște tufe de spini din care răsar flori albe în fiecare noapte de Crăciun. Sfîntul Iosif din Arimateia a poposit în ținutul acela cînd a fugit de la păgîni și și-a înfipt pe locul acela toiagul în pămînt și acesta a prins rădăcini și a înflorit... el a fost cel dintîi care a adus legea creștină în țară britanică. Acum mi-am adus aminte... locul se numește Glastonborg.

— Fratele Edvin a văzut cu ochii lui acele tufe... Acolo în Glastonborg a fost înmormîntat, împreună cu regina sa, acel rege Arthur, despre care cred că ai auzit vorbindu-se... El a fost unul dintre cei șapte luptători de frunte ai creștinătății...

Englezii spun că crucea lui Isus a fost făcută din lemn de anin ; iar noi ardeam acasă frasini de sărbătorile Crăciunului, căci sfîntul Iosif, tatăl vitreg al lui Cristos, a folosit lemnul de frasin ca să aprindă focul pentru fecioara Maria și fiul lui Dumnezeu, atunci născut. Tata tot de la fratele Edvin știa asta.

— Dar pe-aici, la miazănoapte, zise băiatul, nu prea cresc mulți frasini. Pe vremuri, erau folosiți pentru cozi de lăncii, dacă știi. Eu nu cred să mai crească aici, la Husaby alți frasini, în afară de cel care se află în partea de răsărit a intrării în curte — și pe acesta tata nu-l poate tăia, căci acolo locuiește duhul nostru ocrotitor [1], Kristin ; de altfel, sfînta cruce se află la Roma, așa că s-ar putea să se știe acolo dacă este în adevăr făcută din lemn de anin...

— Da, zise Kristin. Nu știu dacă-i adevărat, căci, după cum cred că știi și tu, s-a spus că crucea a fost făcută dintr-un lăstar al pomului vieții, pe care i s-a îngăduit lui

[1] „Duhul" celui dintîi om care a poposit acolo și a întemeiat curtea.

Seth să-l ia din grădina raiului și să-l aducă lui Adam, înainte să moară.

— Da, zise Orm. Dar povestește-mi totuși...

Ceva mai tîrziu, Kristin spuse băiatului :

— Acum, tînăra mea rudă, ar trebui să te culci și să dormi un pic. Are să mai treacă destul de mult pînă să se întoarcă oamenii de la biserică.

— Noi încă nu ne-am salutat în chip de rude, Kristin Lavransdatter. Apoi se duse și luă un corn de pe masă, închină, bău în cinstea mamei sale vitrege și i-l întinse și ei.

Kristin simți că o trec fiori de gheață de-a lungul șirei spinării. Nu se putea împiedica să-și aducă aminte de clipa în care mama lui Orm voise să bea cu dînsa. Fătul din pîntecele ei se zvîrcoli cu putere. Ce avea în noaptea asta? gîndea Kristin. S-ar fi zis că pruncul acesta, încă înainte de a se naște, simțea tot ceea ce simțea ea — îi era frig cînd ea îngheța de frig, se zvîrcolea cînd ea tremura de frică. Dar nu trebuie să fiu atît de fricoasă, gîndi Kristin — și luă cornul și bău cu fiul ei vitreg.

Cînd îi dădu cornul înapoi, îl mîngîie cu blîndețe pe părul lui negru. Nu, desigur, n-am să fiu o mașteră aspră cu tine, copil frumos, frumos al lui Erlend...

Cînd se întoarse Erlend acasă și-și aruncă mănușile înghețate bocnă pe masă, Kristin dormea în jețul ei.

— Ați și venit? făcu Kristin mirată. Credeam că stați și la utrenie...

— O, două slujbe îmi ajung pe multă vreme, zise Erlend. Kristin îi luă mantaua înghețată. Vremea e senină, gerul se întețește...

— Păcat că ai uitat să-l trezești pe Orm, zise Kristin.

— I-a părut rău? întrebă taică-său. La drept vorbind, n-am uitat să-l trezesc, zise el cu glas scăzut, dar dormea atît de bine, încît mi-am zis că... Îți închipui cum se uita la mine lumea din biserică, mirată că am venit fără tine... N-aveam poftă, pe deasupra, să mă arăt acolo și cu băiatul ăsta alături de mine...

Kristin nu spuse nimic, dar cuvintele lui Erlend o dureră. I se păru că nu era frumos din partea lui să spună asta.

3

Nu s-au văzut cu prea multă lume, la Husaby, de Crăciunul acela. Erlend n-a vrut să se ducă nicăieri pe unde fusese poftit, ci a rămas acasă în gospodăria lui, și a fost în toane rele.

De fapt, îi păsa — mai mult decît își dădea seama soția sa — de cele întîmplate. Se lăudase atît de mult cu mireasa aceasta a lui de cînd rudele îi aduseseră răspuns de la Jørundgård că i-o dau de nevastă. Pentru nimic în lume n-ar fi vrut să se creadă că o socotește pe ea și pe ai ei mai prejos de neamurile lui. Nu ! Toți trebuiau să știe că privește drept o cinste faptul că Lavrans Bjørgulfssøn i-a dat fiica sa drept soție. Acuma lumea o să spună că de bună seamă n-a privit-o decît ca pe o simplă țărancă pe această fată, de vreme ce a îndrăznit să-l jignească pe tatăl ei, culcîndu-se cu ea înainte ca să fi fost soția lui. În timpul nunții, Erlend a stăruit mult pe lîngă părinții Kristinei, să vină neapărat la Husaby în vara următoare, să-și vadă fiica. Pe de o parte voia să le arate că fiica lor nu trăiește la strîmtoare. Pe de altă parte, se bucura să se plimbe prin vecini și să se arate în tovărășia acestor socri frumoși și de treabă, înțelegînd că Lavrans și Ragnfrid se deosebeau printre cei mai de seamă, oriunde ar fi fost. Și de atunci, cînd fusese la Jørundgård și arsese biserica satului, credea că totuși Lavrans, ținea destul de mult la dînsul. Acum nu prea era de crezut că reîntîlnirea lui cu părinții soției sale să fie plăcută pentru vreuna din părți.

Pe Kristin o necăjea faptul că Erlend își vărsa atît de des necazul asupra lui Orm. Băiatul nu avea copii de vîrsta lui cu care să fie împreună, așa că deseori îi plictisea și era nesuferit ; mai făcea și destule nebunii. Într-o zi a luat, fără să ceară voie, arcul franțuzesc al tătălui său și i-a stricat lăcătul. Erlend se supără rău de tot ; îi trase o palmă și se jură că de acum înainte copilul n-o să aibă voie să se atingă de nici un arc, la Husaby.

— Orm nu-i vinovat, zise Kristin, fără să se întoarcă. Ședea cu spatele către cei doi și cosea. Arcul era prea întins și el a încercat să-l îndrepte. Nu poți fi chiar atît de

pornit, încît să-l oprești pe fiul tău, destul de mare, să folosească nici unul din multele arcuri cîte sînt aici. Dă-i mai bine unul din acelea care sînt atîrnate în podul cu armuri cavalerești.

— N-ai decît să-i dai tu singură un arc, dacă ții atît de mult, zise Erlend supărat.

— O fac bucuros, răspunse Kristin, pe același ton. Am să vorbesc cu Ulv despre asta — data viitoare, cînd se duce la oraș.

— Orm, mulțumește-i bunei tale mame vitrege, zise Erlend batjocoritor și supărat.

Orm făcu întocmai. Apoi o zbughi pe ușă, cît putu de repede. După un răstimp de tăcere, Erlend spuse :

— Asta ai făcut-o mai mult ca să mă superi, Kristin.

— Da, știu că sînt o împielițată, mi-ai mai spus-o, zise soția.

— Îți aduci de asemenea aminte, prietenă dragă, că n-am vorbit în serios atuncea ?

Kristin nu răspunse și nu-și ridică privirea de pe lucrul de mînă. Atunci Erlend plecă, iar ea începu să plîngă. Ținea la Orm și era de părere că Erlend se poartă adeseori nedrept cu fiul său. Dar ceea ce o mai făcu acum să sufere și să plîngă jumătate din noapte era tăcerea și fața mohorîtă a bărbatului ei. Apoi o duru capul toată ziua următoare. Mîinile ei slăbiseră atît de mult, încît trebui să-și pună pe degete inele mici de argint, pe care le avea din copilărie, ca să-i țină inelele de logodnă și de mireasă, să nu-i cadă din deget în timpul somnului.

Duminica dinaintea Lăsatei-de-sec, după-amiază, sosiră pe neașteptate la Husaby, Bård Peterssøn, cu fiica sa cea văduvă și Munan Bårdssøn cu soția. Erlend și Kristin ieșiră în curte să ureze bun sosit oaspeților.

În clipa în care o văzu pe Kristin, Munan îl luă de umăr pe Erlend :

— Văd că ai știut să te porți astfel cu soția, încît îi prieste în gospodăria ta. Tu nu mai ești acum atît de slabă și de firavă cum erai la nunta ta, Kristin... ai o culoare mai sănătoasă în obraji — spuse el rîzînd, căci Kristin se făcuse roșie ca o boabă de măceș.

Erlend nu răspunse nimic. Domnul Bård privea întunecat, iar cele două femei păreau să nu fi auzit și să nu fi văzut nimic ; ele își salutară tăcute și pline de bună-cuviință gazdele.

Kristin puse să se aducă bere și mied lîngă vatră, unde așteptau să se pregătească masa. Munan Bårdssøn vorbea neîncetat. Avea o scrisoare pentru Erlend din partea ducesei. Ea întrebase ce mai făceau Erlend și soția sa, și dacă este vorba de fata aceea pe care voise s-o ia cu el în Suedia. Era al dracului de greu să călătorești acum, în plină iarnă, de-a lungul văilor și cu corabia pînă la Nidaros. Dar călătorea în interesul regelui, încît n-avea nici un rost să cîrtească. Trecuse s-o vadă pe maică-sa la Haugen — și aducea salutări din partea ei.

— Ai fost pe la Jørundgård ? întrebă Kristin încet.

Nu, căci aflase că plecaseră la parastasul de la Blakarsarv. A fost o întîmplare îngrozitoare. Doamna Tora, nepoata lui Rangfrid, căzuse de pe pălimar și-și frînsese șira spinării : bărbatul ei o împinsese din greșeală... Era vorba de una din cămările acelea vechi, unde nu era un pălimar în adevăratul înțeles al cuvîntului, ci niște scînduri puse pe deasupra bîrnelor la catul al doilea. Au fost nevoiți să-l lege pe Rolv și să-l păzească zi și noapte, de cînd cu nenorocirea asta, căci voia să-și facă seama.

Toți rămaseră tăcuți, înfiorați.

Kristin nu cunoștea decît prea puțin rudele acestea, dar ele luaseră parte la nunta ei. Avu deodată o slăbiciune... și i se făcu întuneric înaintea ochilor.

Munan, care ședea tocmai în fața ei, sări în picioare.

Aplecat asupra ei și cuprinzînd-o de umăr, părea atît de binevoitor... încît Kristin înțelese că poate nu era de mirare că Erlend ținea atît de mult la acest văr drept al său.

— L-am cunoscut pe Rolv cînd eram amîndoi tineri, spuse el. Lumea o compătimea pe Tora Guttormsdatter... spunea că el este o fire sălbatică și aspră. Acum se vede că a ținut totuși la dînsa. O, desigur, mulți bărbați trăncănesc și chipurile ar vrea să scape de căsnicia lor, dar majoritatea bărbaților știu prea bine că a-ți pierde soția este cea mai grea pierdere...

Bård Peterssøn se sculă dintr-o dată și se duse la laviţa de la perete.

— Naiba să mă ia de moară stricată ! zise Munan încet. Mereu uit că trebuie să-mi ţin gura...

Kristin nu înţelegea despre ce este vorba. Îi trecuse acum ameţeala, dar în jurul ei era o stinghereală... și cei de faţă erau atît de ciudaţi. Se bucură cînd servitorii aduseră mîncarea.

Munan aruncă o privire asupra mesei și-și frecă mîinile :

— Am ştiut eu, că nu vom fi păcăliţi trecînd pe la tine, înainte de a intra în post. Cum de-ai pregătit în aşa de scurt timp bunătăţile astea, prin ce vrăji ? S-ar spune că ai învăţat arta vrăjitoriei de la mama mea. Dar văd că eşti meşteră în a pregăti tot ce poate plăcea unui soţ.

Se aşezară la masă. Pentru oaspeţi erau puse pe băncile de la perete, de o parte și de alta a locului de onoare, perne de catifea. Slugile şedeau pe banca dinafară, iar Ulv Haldorssøn la mijlocul băncii, drept în faţa stăpînului său.

Kristin stătea de vorbă liniştit cu femeile străine și se străduia să ascundă că se simţea rău. Munan arunca într-una vorbe pe care le credea hazlii, lăsînd a înţelege că Kristin este însărcinată. Ea se făcea că nu aude.

Munan era un om neobişnuit de gras. Urechile lui mici și frumoase se pierdeau ca îngropate în gîtul lui cărnos și gras, iar pîntecele lui i-o lua înainte bine, cînd se îndrepta spre masă.

— Da, m-am întrebat adesea cum va fi învierea în carne și oase, zise el. Oare cînd va veni ziua aceea, eu voi învia cu toată această grăsime pe care mi-am adunat-o aici ? Tu, Kristin, desigur că în curînd vei fi din nou subţirică la mijloc... dar cu mine e mai rău. Poate n-ai să mă crezi, dar cînd aveam douăzeci de ani, eram și eu tot atît de subţirel în talie ca și Erlend...

— Sfîrşeşte cu astea, Munan, îl rugă Erlend, cu glas scăzut, o obosești pe Kristin.

— Bine, sfîrşesc, dacă vrei tu, urmă celălalt. Îmi închipui că eşti tare mîndru acum, cînd şezi la propria ta masă, cu soţia ta legiuită la locul de cinste, dar Cel de Sus

știe că n-a fost prea devreme... ești destul de în vîrstă, băiete ! Fii fără grijă, am să-mi țin gura, de vreme ce îmi ceri tu. Dar pe vremuri, cînd ședeai la masa mea, nu-ți spunea nimeni cînd să taci și cînd să vorbești... și ai stat de multe ori și îndelung pe la mine, și cred că n-ai simțit niciodată că n-ai fi fost binevenit...

...Dar mă întrèb dacă îi este într-adevăr atît de neplăcut Kristinei că îmi îngădui să glumesc puțin cu dînsa... Ce zici, frumoasă verișoară ?... Înainte vreme nu erai atît de gingașă în privința asta. L-am cunoscut pe Erlend de cînd era atîtica și cred că pot spune că întotdeauna i-am dorit numai binele. Ești iute și voinic, Erlend, ce-i dreptul, cu spada în mînă, călare sau pe corabie. Dar să mă despice cu securea sa în două sfîntul Olav, dacă apuc eu ziua cînd te vei ridica pe picioarele tale cele lungi, ca să te uiți drept în ochii unui bărbat sau ai unei femei și să răspunzi de încălcările pe care le-ai săvîrșit în necugetarea ta. Nu, draga mea rudă, tu stai cu nasul în pămînt ca o pasăre prinsă în laț, și aștepți ca Dumnezeu și rudele să te scoată din încurcătură. Da, Kristin, tu ești o femeie atît de deșteaptă încît îmi închipui că știi acestea... și cred că poți să rîzi puțin acuma : astă-iarnă ai văzut destule mutre rușinate și supărări...

Kristin era roșie ca para de foc. Îi tremurau mîinile și nu îndrăznea să arunce o privire spre Erlend. Ardea de necaz — erau de față femeile acestea străine, și Orm, și slugile. Aceasta era, deci curtenia rudelor bogate ale lui Erlend !

Atunci domnul Bård spuse — atît de încet, încît să nu poată fi auzit decît de cei ce ședeau foarte aproape :

— Socotesc că nu-i nimic de glumit în faptul că Erlend s-a purtat astfel în încheierea căsniciei sale. Eu te-am susținut Erlend, față de Lavrans Bjørgulfsson.

— Da, și a fost o mare prostie din partea ta, tată adoptiv, zise Erlend tare și cu aprindere. Și nu înțeleg cum ai putut să fii atît de nebun, căci doar mă cunoști și tu...

Acum însă Munan nu se mai putu stăpîni de fel :

— Am să vă spun de ce lucrul mi se pare atît de hazliu. Ți-aduci aminte, Bård, ce mi-ai răspuns cînd am venit la tine și ți-am spus că trebuie să-l ajutăm pe Erlend în

căsătoria asta — ei bine, acum o să vă povestesc cum a fost, Erlend trebuie să afle ce credeai tu despre mine... situația lor este așa și pe dincolo, am spus eu, iar dacă nu i-o dă pe Kristin Lavransdatter, atunci numai bunul Dumnezeu și Fecioara Maria pot să știe la ce nebunie ne putem aștepta. Atunci m-ai întrebat dacă țineam neapărat ca Erlend s-o ia în căsătorie pe acea fată, pe care o sedusese, pentru că poate credeam că este stearpă, de vreme ce rămăsese neînsărcinată atîta vreme. Dar cred că voi, toți, mă cunoașteți și știți că sînt leal față de rudele mele... și izbucni în hohote de plîns din pricina emoției.

Dumnezeu și toți sfinții îmi sînt martori că n-am rîvnit niciodată la averea ta... și de altfel între mine și Husaby mai este și Gunnulf. Dar ți-am răspuns, Bård, asta o știi tu bine... că voi dărui pumnalul meu împodobit cu aur și cu mînerul de os de chit primului fiu al Kristinei... Iată-l !... strigă el plîngînd — și aruncă splendida armă, peste masă, Kristinei. Dacă nu va fi un băiat de rîndul ăsta, atunci va fi cu siguranță la anul...

Pe obrajii învăpăiați ai Kristinei se prelingeau lacrimi de rușine și de mînie. Lupta din răsputeri să nu se prăbușească. Cele două femei străine însă mîncau înainte fără să se tulbure — obișnuite ce erau cu asemenea izbucniri. Iar Erlend îi șopti să primească pumnalul : „Altminteri Munan o s-o țină într-una toată seara"...

— Da, și la urma urmei nu vreau să ascund cît îmi pare de bine că tatăl tău, urmă Munan, are să vadă acum că s-a cam pripit să răspundă de cumințenia ta, Kristin. Lavrans era atît de înfumurat, încît socotea că noi nu sîntem destul de buni să ne încuscrim cu dînsul, iar tu prea gingașă și prea nevinovată ca să poți suferi un bărbat ca Erlend alături de tine, în patul tău. El vorbea ca și cînd ar fi crezut că tu nu te poți gîndi să faci altceva noaptea decît să cînți într-un cor de călugărițe. „Dragă Lavrans, i-am spus... fie-ta e o fată tînără, frumoasă, sănătoasă și vioaie, iar nopțile de iarnă în țara noastră sînt lungi și friguroase"...

Kristin își acoperi fața cu vălul. Plîngea cu hohote și vru să se ridice de la masă, dar Erlend o trase înapoi, pe bancă :

— Încearcă să te stăpînești, spuse el iute. Nu-ți mai face sînge rău din pricina lui Munan... vezi bine cît e de beat...

Kristin își dădea seama că doamnele Katrin și Vilborg găseau jalnic faptul că nu este în stare să se stăpînească — dar cu toate acestea, nu se putea opri din plîns.

Bård Peterssøn zise furios :

— Ține-ți fleanca ! Toată viața ai fost un porc... ai putea totuși să cruți o femeie bolnavă, scutind-o de vorbele tale murdare !

— M-ai făcut porc ?... Da, adevărat, am mai mulți copii din flori decît tine. Dar niciodată, nici eu, nici Erlend, n-am cumpărat cu bani pe un alt bărbat ca să spună că e tatăl copilului, în locul meu !...

Erlend strigă, sărind în sus :

— Munan ! Acum poruncesc să fie liniște și pace aici, în casa mea !

— O, poruncește astfel șezutului tău ! Copiii spun tată aceluia care i-a zămislit într-o viață de desfrîu... așa cum spui tu ! Și Munan izbi cu pumnul în masă, de începură să joace cănile și farfuriile. Fiii noștri nu se tocmesc slugi în casele verilor lor. Dar iată-l aici pe fiul tău — stă la masă cu tine, dar pe banca slugilor. Asta-mi pare mie cea mai mare rușine...

Bård sări de pe locul lui și aruncă o ulcea în capul lui Munan. Cei doi bărbați se aruncară unul asupra celuilalt, așa încît tăblia mesei se răsturnă pe jumătate, iar bucatele și cănile se rostogoliră pe genunchii acelora ce ședeau pe banca dinafară.

Kristin sta neclintită, albă la față, cu gura întredeschisă. Într-un rînd se uită la Ulv — omul rîdea fățiș, grosolan și cu răutate, apoi el cumpăni tăblia mesei la locul ei și o împinse spre cei doi care se încăieraseră.

Erlend sări pe masă. Îngenunchind acolo, izbuti să-l apuce pe Munan de brațe și de umeri și să-l tragă spre dînsul — se înroșise și el ca focul, de sforțarea făcută. Munan îi trase bătrînului Bård un picior cu atîta putere, încît acestuia îi dădu sîngele pe gură — atunci Erlend îl aruncă peste masă, jos, pe pardoseala de piatră. Apoi sări și el jos și se opri răsuflînd ca foalele dintr-o fierărie.

Munan se ridică în picioare și se repezi la Erlend, care însă izbuti să scape din strînsoarea brațelor sale. Apoi ajunse deasupra lui Munan și-l ținu cu putere, cu brațele lui lungi și vînjoase. Erlend era mlădios și sprinten ca o pisică, dar Munan își păstră echilibrul — puternic și greu, nu se lăsa doborît. Se tot învîrteau prin odaie, în timp ce slujnicele țipau și strigau ; nici unul dintre bărbați nu încerca să-i despartă.

Atunci se sculă doamna Katrin ; grasă și greoaie, se urcă încet pe masă — atît de liniștit, de parcă ar fi urcat scările spre o cămară cu provizii.

— Încetați acuma ! zise ea cu glas gros și cu limba cam legată ; dă-i drumu, Erlend ! Și tu, Munan, rău ai făcut că ai vorbit așa unui om bătrîn care-ți este rudă apropiată...

Bărbații ascultară. Munan se domoli și o lăsă pe nevastă-sa să-i șteargă sîngele ce-i curgea din nas, cu o basma. Ea îl sfătui să se culce și el o urmă, fără opunere, cînd îl duse la patul așezat spre miazăzi. Soția sa și unul dintre oamenii săi îl dezbrăcară, îl rostogoliră în pat și traseră oblonul.

Erlend se apropiase de masă. El se aplecă spre Ulv, care ședea acolo, ca mai înainte.

— Tată ! zise el cu întristare. Părea să fi uitat cu totul de soția sa. Domnul Bård clătina din cap și lacrimile i se prelingeau pe obraji.

— De fapt, Ulv nu ar trebui să slujească, zise el printre lacrimi și suspine. Ai fi putut să iei gospodăria în primire după Haldor, știi că asta a fost părerea mea...

— Gospodăria pe care i-ai dat-o lui Haldor nu-i prea grozavă... ai cumpărat ieftin un bărbat pentru slujnica soției tale, zise Ulv. El a desțelenit ogoarele și a condus cu destoinicie gospodăria... mi s-a părut drept s-o moștenească frații mei, de pe urma tatălui lor. Asta-i una la mînă... Afară de asta n-aveam de gînd să rămîn țăran... și cu-atît mai puțin acolo sus, pe coasta muntelui, privind în vale spre Hestnes... mi s-ar fi părut că aud în fiecare zi urcîndu-se pînă sus la mine mustrările lui Pål și ale lui Vilborg, furioși că ai făcut un dar prea din cale-afară de mare fiului tău din flori...

— M-am oferit să te ajut, Ulv, zise Bård plîngînd, cînd ai vrut să pleci cu Erlend. Ţi-am povestit totul despre asta, de îndată ce te-ai făcut destul de mare ca să înţelegi. Te-am rugat să asculţi de tatăl tău...

— Eu îi zic tată aceluia care m-a ocrotit pe cînd eram mic — şi acesta este Haldor. El a fost bun cu mama şi cu mine. El m-a învăţat să călăresc şi să mînuiesc spada „ca pe o ghioagă ţărănească" — aşa mi-aduc aminte că mi-a spus Pål odată...

Ulv zvîrli cuţitul pe care-l purta la el — şi acesta căzu vîjîind de partea cealaltă a mesei. Apoi se sculă, îl luă de jos, îl şterse de coapsă, îl băgă în teacă şi se întoarse spre Erlend :

— Şi-acum, vezi de pune capăt petrecerii şi trimite lumea la culcare ! Nu vezi că nevastă-ta nu-i deprinsă cu petrecerile noastre de familie ?...

Zicînd acestea, ieşi din odaie.

Domnul Bård se uită după el — arăta jalnic de bătrîn şi de prăpădit, aşa cum şedea acolo, prăbuşit printre pernele de catifea. Fiica sa, Vilborg, şi unul dintre oamenii săi îl ajutară să se ridice în picioare şi îl scoaseră afară din odaie.

Kristin rămase singură în jeţul de onoare, plîngînd într-una. Cînd Erlend întinse mîna înspre dînsa, i-o dădu cu aprindere la o parte. Străbătînd odaia, se clătină de cîteva ori, dar cînd bărbatul ei o întrebă dacă este bolnavă, răspunse scurt că nu.

Nu-i prea plăceau paturile acestea oblonite. Acasă, paturile aveau numai nişte covoare atîrnate la partea dinspre odaie, şi nu era în ele atît de cald şi de înăbuşitor. Iar astăzi era mai rău ca oricînd ...răsufla atît de greu. Credea că ghemul acela tare care o apăsa tocmai sub coaste, era capul copilului ; îşi închipuia că micuţul cap negricios al copilului se află împlîntat la rădăcina inimii sale... şi-i tăia răsuflarea, aşa cum se întîmpla înainte vreme, cînd Erlend îşi înfunda capul său negru în pieptul ei — dar în noaptea asta gîndul era lipsit de un simţămînt de duioşie...

— N-o să te mai opreşti niciodată din plîns ? întrebă Erlend, cuprinzînd-o cu braţul de umeri.

Era deplin treaz. Ținea la băutură și, de altminteri, nu bea decît puțin. Kristin își zicea că asemenea scenă nu s-ar fi putut niciodată întîmpla la ea acasă... acolo, ea nu auzise niciodată pe nimeni aruncînd cuvinte grele sau scormonind lucruri care era mai bine să fie trecute sub tăcere. Îl văzuse adesea pe tatăl ei beat tare în casa plină de musafiri beți ; cu toate astea nu se întîmplase niciodată să nu poată păstra cuviința... în casa lui domneau întotdeauna pacea și prietenia, pînă în clipa în care oamenii căzeau de pe bănci și adormeau în bucurie și bunăînțelegere.

— Draga mea, nu pune atîta la inimă lucrurile astea, o rugă Erlend.

— Și domnul Bård ! hohoti ea. Ce purtare !... Tocmai el, care a vorbit cu tata ca un trimis al Domnului..., da, Munan mi-a povestit la masa de nuntă...

Erlend răspunse încet :

— Kristin, știu bine că am de ce lăsa ochii în pămînt în fața tatălui tău. E un om de ispravă... dar să știi că nici tatăl meu adoptiv nu-i mai prejos. Inga, mama lui Pål și a lui Vilborg, a zăcut bolnavă și paralizată șase ani pînă a murit. Asta a fost înainte să vin eu la Hestnes, dar am auzit ce se spunea : niciodată un soț nu și-a îngrijit soția bolnavă cu mai multă dragoste și credință. Dar asta a fost pe vremea cînd s-a născut Ulv...

— Cu-atît mai rușinos... cu slujnica nevestei sale bolnave.

— Ești adesea atît de copilăroasă, încît nu se poate vorbi cu tine, zise Erlend, resemnat. Pe Dumnezeul meu, Kristin, acum, în primăvară împlinești douăzeci de ani... și sînt cîteva ierni de cînd ar trebui să fii socotită femeie în toată firea.

— Da, adevărat, ai dreptul să mă disprețuiești...

Erlend oftă cu glas tare :

— Știi prea bine că nu asta am vrut să spun. Dar tu ai crescut la Jørundgård și l-ai ascultat pe Lavrans — leal și curajos cum este, el vorbește adesea ca un călugăr, nu ca un bărbat în toată firea...

— Ai auzit vreodată de un călugăr care să fi avut șase copii ? zise ea jignită.

— Am auzit vorbindu-se de acel Skurda-Grim că ar fi avut șapte, zise Erlend cu deznădejde. E fostul stareț de la Holm. Vai, Kristin, nu mai plînge așa, pentru Dumnezeu, doar nu ți-ai pierdut mințile !

Munan era foarte spășit a doua zi.

— Nu mi-am închipuit, dragă Kristin, că flecărelile mele de la cină te-ar fi putut răni într-atîta, zise el cu gravitate, mîngîind-o pe obraji. Dac-aș fi știut, mi-aș fi ținut gura.

Munan îi spuse lui Erlend că trebuie să-i pară ciudat Kristinei să-l aibă mereu pe băiatul acesta în preajma ei... cel mai bun lucru ar fi să-l depărteze pe Orm cu primul prilej. Și-i ceru voie să-l ia la dînsul o bucată de vreme. Erlend fu mulțumit și Orm primi bucuros să plece cu Munan. Dar Kristin nu se împăca de loc cu lipsa băiatului... ținea mult la fiul ei vitreg.

Acum era din nou singură cu Erlend în timpul serilor, și el nu-i prea ținea de urît. Ședea departe de dînsa la vatră, spunea cîte-o vorbă din cînd în cînd, bea cîte-o înghițitură de bere și se juca puțin cu cîinii. Apoi se ducea să se întindă pe laviță... și mai apoi se culca în pat... o întreba de cîteva ori dacă nu se culcă și ea... și-apoi adormea.

Kristin ședea și cosea. Avea răsuflarea scurtă și anevoioasă. Acuma însă nu mai era mult pînă la naștere. Aproape că nu-și mai aducea aminte cum se simțea cînd era ușoară și subțirică la mijloc... cînd putea să-și lege încălțămintea fără greutate și chin.

Cînd Erlend dormea, nici nu mai încerca să-și stăpînească lacrimile. Nu se auzea nici un zgomot în odaie afară de lemnele ce se mistuiau în vatră și de cîinii care se mișcau. Uneori se întreba despre ce vorbeau ei împreună înainte vreme. Nu prea vorbiseră multe împreună... avuseseră altele de făcut în ceasurile scurte, pe care le furau ca să se întîlnească... La această vreme a anului, mama ei și slujnicele obișnuiau să-și petreacă serile în odaia de țesut. Veneau acolo și tatăl ei dimpreună cu ceilalți bărbați, fiecare cu lucrul lui — dregeau hamurile și uneltele de muncă și ciopleau în lemn. Căsuța se umplea de oameni care vorbeau liniștit, în puține cuvinte. Cînd se ducea

vreunul să bea bere de la butoiaș, întreba întotdeauna, înainte de a atîrna cana la locul ei, dacă nu-i era sete și altcuiva — după cum era obiceiul.

Apoi se găsea cîte cineva care povestea un basm scurt despre uriașii de altădată, care se luptaseră cu subpămîntenii sau cu vrăjitoarele. Alteori, în timp ce cioplea în lemn, tatăl povestea întîmplări cavalerești, pe care le auzea rostite în sala ducelui Håkon, pe cînd era purtător de faclă, în tinerețile sale. Nume deosebit de frumoase : regele Osantrix, cavalerul Titurel, reginele Sisibe, Guniver, Gloriana și Isodd. În alte seri se spuneau snoave și glume — și bărbații rîdeau în hohote, iar mama și slujnicele chicoteau numai dînd din cap.

Ulvhild și Astrid cîntau. Mama ei avea un glas de toată frumusețea, dar trebuia s-o rogi mult, pînă să se hotărască să cînte. Tatăl nu se lăsa atîta rugat — și ce frumos cînta din harfă...

Atunci Ulvhild punea deoparte furca și fuiorul și se lăsa pe spate.

— Te doare spatele, micuță Ulvhild ? o întreba tatăl, luînd-o în brațe. Apoi venea cineva cu un joc de dame — iar tata și Ulvhild jucau pînă la ceasul de culcare. Kristin își aducea aminte de zulufii bălai ai surioarei sale, care se răspîndeau peste mîneca cămășii de dimie cafenie-verzuie a tatălui ei. El o cuprindea cu atîta duioșie, sprijinindu-i spatele micuț și gingaș...

Mîinile tatălui ei... mari și subțiri, cu cîte un inel gros de aur pe fiecare deget mic ! Erau inelele mamei lui. Cel cu piatră roșie, inelul ei de nuntă, Lavrans spusese că va fi al Kristinei, după moartea lui ; însă cel pe care-l purta la mîna dreaptă, cu o piatră jumătate albastră jumătate albă, ca și blazonul său, acela Bjørgulf îl făcuse pentru soția lui, cînd era însărcinată — ca să i-l dea cînd i-o naște un băiat. Kristin Sigurdsdatter a purtat trei nopți inelul și apoi l-a aninat la gîtul băiatului — și Lavrans a spus că vrea să-l ia cu el în mormînt.

O, ce o să zică tatăl ei cînd o afla despre dînsa ; cînd o să se zvonească prin satele de-acasă și cînd o să-și dea seama că — oriunde s-ar duce : la biserică, la adunări, sau întruniri — vor rîde toți în spatele lui, pentru că s-a lăsat păcălit.

La Jørundgård o ibovnică fusese gătită ca o mireasă, punîndu-i-se coroana de la Sundbu peste părul ei despletit.

„Lumea spune despre mine că nu știu să-mi strunesc copiii." Își aducea aminte de chipul tatălui ei, cînd rostea vorbele astea... voia să fie sever și serios, dar ochii săi erau veseli. Ea făcuse o mică greșeală oarecare... intrase în vorbă fără să fie întrebată, de față fiind unele persoane străine — sau ceva de felul ăsta. „Da, Kristin, tu nu te prea temi de tatăl tău!" Apoi începea să rîdă și rîdea și dînsa. „Dar asta-i rău, Kristin." Și nici unul din ei nu știa ce e rău în treaba asta : lipsa de teamă față de tatăl ei, sau neputința lui de a se ține serios cînd trebuia s-o dojenească.

Pe măsură ce Kristin se îngreuna mai mult la trup, parcă teama ei de neîndurat că pruncul se va naște cu vreo meteahnă se micșora și se depărta. Încerca să-și închipuie viitorul... peste o lună... copilul va fi născut de scurt timp. Dar nu putea să-și închipuie cu adevărat aceasta. Tînjea numai de dorul de acasă.

Odată, Erlend a întrebat-o dacă vrea să-i trimită vorbă mamei sale să vină. Ea însă spuse că nu — nu credea că mama ei se va încumeta să facă o călătorie atît de lungă pe timp de iarnă.

Acum se căia. Tot astfel îi părea rău că nu-i îngăduise lui Tordis din Laugarbru s-o însoțească pe meleagurile acestea din miazănoapte, s-o ajute în îndatoririle ei de stăpînă a casei, în prima iarnă. Se sfiise fiindcă Tordis fusese slujnica lui Ragnfrid la Sundbu și o însoțise la Skog și apoi la Jørundgård. Cînd Tordis s-a măritat, Lavrans l-a numit pe soțul ei administrator la Jørundgård — căci Ragnfrid nu se putea lipsi de slujnica ei dragă. Kristin nu voise să ia cu dînsa nici o servitoare de acasă.

Acum i se părea groaznic să nu aibă nici o față cunoscută lîngă dînsa, cînd îi va sosi ceasul să nască. Îi era frică... nu știa aproape nimic despre naștere. Mama nu-i vorbise niciodată și nu îngăduia fetelor să fie de față cînd ajuta unei femei în timpul nașterii... zicea că le-ar speria. Și putea într-adevăr să fie groaznic... Kristin își amintea de nașterea Ulvhildei. Dar Ragnfrid spunea că nașterea

fusese grea fiindcă făcuse greșeala de a se strecura sub un gard... pe ceilalți copii îi adusese ușor pe lume. Dar Kristin își aminti că ea însăși făcuse o asemenea greșeală și trecuse pe sub o funie, pe corabie...

Dar nu se întîmpla întotdeauna așa... o auzise pe mama ei și pe celelalte femei vorbind despre asemenea lucruri. Ragnfrid avea faima de a fi cea mai bună moașă, acasă în satul lor, și nu pregeta niciodată să dea ajutor, fie că era vorba de o cerșetoare sau de ibovnica omului celui mai sărac — și chiar dacă era o vreme atît de rea încît trebuiau s-o însoțească trei oameni pe schiuri, ca să o ducă în cîrcă pe rînd.

Dar era cu totul de necrezut că o femeie cu atîta experiență ca mama ei să nu-și fi dat seama astă-vară despre ceea ce se întîmplase cu dînsa. Gîndul acesta o izbi dintr-o dată. Dar atunci... dar atunci era limpede și sigur că va veni, chiar dacă n-or trimite după dînsa! Desigur că Ragnfrid n-ar suferi ca o străină s-o ajute pe fiica ei în durerile facerii... Va veni... nici vorbă că acum e pe drum... O, atunci va avea prilejul să-i ceară iertare pentru toate cîte i le cășunase... însăși mama o va sprijini; va îngenunchea în fața mamei sale, cînd va naște[1]. Vino, mamă, vino!... Kristin hohotea cu fața ascunsă în palme. Da, mamă, mamă, iartă-mă!...

Gîndul că mama pornise la drum către dînsa i se înrădăcinase atît de puternic în minte, încît într-o zi avu presimțirea că sosește chiar atunci. Dis-de-dimineață își puse blana pe dînsa și ieși la drum, s-o întîmpine pe șleaul ce duce de la Gauldalen la Skaun. Nimeni nu băgase de seamă că ieșise din curte.

Erlend adusese în ziua aceea scînduri de dres lemnăria caselor, astfel încît drumul era în stare bună; ei îi venea totuși greu să meargă — gîfîia, avea bătăi de inimă și dureri în șale... după ce mai merse un timp, simți cum parcă pielea întinsă e gata să plesnească. Cea mai mare parte a drumului trecea prin pădurea deasă. Îi era frică — deși în iarna aceea nu se iviseră lupi în sat. Și Dumnezeu o va ocroti desigur — pe dînsa, care mergea în întîmpinarea

[1] Femeile năsteau îngenunchind pe jos.

mamei sale, ca să-i cadă în genunchi, și să-i ceară iertare... Nu, nu se putea să nu se ducă.

Ajunse la un iaz din vecinătatea unor gospodării mici. La locul unde drumul o lua peste gheață, se așeză pe un trunchi de copac și așteptă acolo ceasuri — ba stînd pe loc, ba plimbîndu-se puțin, cînd o răzbea frigul. În cele din urmă, trebui să se întoarcă acasă.

A doua zi se întoarse în același loc. Dar trecînd în dreptul uneia din gospodăriile acelea mici, de lîngă iaz, ieși din curte o femeie, care alergă după dînsa și-i strigă :

— Pentru Dumnezeu, stăpînă, să nu mai faci asta !

Auzind aceste vorbe, Kristin se sperie atît de tare încît rămase locului înlemnită, tremurînd toată — și privind femeia cu ochi mari.

— Să treci pădurea !... Vai, dacă te simțeau lupii ! S-ar fi putut să pățești și altceva ; cum poți fi atît de necugetată să umbli astfel ?

Țăranca o cuprinse de mijloc și o sprijini... se uită la chipul ei slăbit, palid, cu pete gălbui.

— Intră puțin, să te odihnești... apoi te va însoți unul dintre noi pînă acasă, zise femeia, trăgînd-o după ea.

Intrară într-o odăiță sărăcăcioasă, în care domnea o mare neorînduială ; o droaie de copii mici se jucau pe dușumea. Mama îi trimise afară, la bucătărie, luă blana musafirei sale, o pofti să se așeze pe bancă și-i scoase încălțămintea plină de zăpadă. Apoi îi învălui picioarele într-o blană. Cu toate că Kristin o ruga să nu se ostenească, țăranca îi aduse ceva de mîncare și bere din butoiul de Crăciun. În timpul ăsta, femeia își zicea că se întîmplau lucruri ciudate la Husaby. Ea nu era decît soția unui om sărac ; ei nu foloseau decît foarte puține brațe străine în munca gospodăriei și adesea chiar de loc, dar soțul ei, Øistein, n-ar fi lăsat-o niciodată să iasă din curtea gospodăriei cînd era însărcinată... și dacă se ducea numai pînă la grajd, după ce se lăsa noaptea, cineva din casă trebuia să aibă grijă de ea și să vadă ce face. Iar acum, cea mai bogată femeie din ținut putea să umble și s-o pască moartea cea mai îngrozitoare... fără ca vreun suflet de creștin să vegheze asupra ei, în vreme ce argații de la Husaby își petreceau zilele în gîlceveli și trîndăveală.

Deci, era adevărat ce se spunea, cum că Erlend Nikulausson se și plictisise de căsnicia lui și puțin îi păsa de nevastă-sa...

Dar țăranca vorbea tot timpul cu Kristin și o silea să mănînce și să bea. Iar Kristinei îi era de-a dreptul rușine... dar o apucase o poftă de mîncare, cum nu mai avusese din primăvară ; bucatele acestei femei drăguțe aveau un gust atît de plăcut ! Femeia rîdea și zicea că nevestele oamenilor de rang mare nu se deosebeau mult de celelalte. Unele, care abia puteau suferi să vadă mîncarea de acasă, se arătau adesea de-a dreptul lacome în fața unei mîncări străine, fie chiar sărăcăcioasă.

Femeia spuse că se numește Audfinna Audunsdatter și este de la Updal. Cînd văzu că o interesa pe musafira sa, ea începu să povestească despre căminul și satul ei de baștină ; și fără să-și dea bine seama, începu să vorbească și Kristin de acasă la ea, de părinții și de satul ei. Audfinna înțelese că inima acestei tinere femei era gata să se frîngă de dor de acasă... încît o îndemna să tot spună. Iar Kristin, înfierbîntată și amețită de berea tare, vorbi pînă ce începu să rîdă și să plîngă totodată.

Toate de cîte zadarnic cercase să se ușureze prin plîns în ceasurile tăcute de seară, la Husaby, se ușurau acum încetul cu încetul, în timp ce le împărtășea acestei țărănci de treabă.

Se întunecase de-a binelea afară, dar Audfinna îi spuse Kristinei să aștepte pînă ce se întoarce Øistein și cu fiii săi de la pădure, s-o însoțească acasă. Kristin tăcu cuprinsă de toropeală, dar zîmbea cu ochii umezi — niciodată, de cînd sosise la Husaby, nu se simțise atît de bine.

În clipa aceea un bărbat deschise în grabă ușa și întrebă strigînd dacă n-o văzuse cineva pe stăpîna de la Husaby — și dînd cu ochii de dînsa o zbughi iarăși afară. De îndată statura înaltă a lui Erlend se ivi în prag. El puse jos securea pe care o ținea în mînă și se dădu înapoi pînă la zid — de care fu nevoit să se sprijine, cu mîinile la spate. Nu putea să scoată o vorbă.

— Ai fost îngrijorat de soția ta ? întrebă Audfinna, apropiindu-se de dînsul.

— Da, nu mi-e rușine s-o mărturisesc. Își trecu mîna prin păr. Cred că n-a fost bărbat vreodată atît de speriat

:a mine în astă-seară, cînd am aflat că s-a dus prin pădure...

Audfinna îi povesti cum sosise Kristin acolo. Erlend o apucă pe femeie de mînă.

— Pentru aceasta, n-am să vă uit niciodată, pe tine și pe soțul tău, zise el.

Apoi se apropie de soția sa și stătu în picioare lîngă ea, cu o mînă pe grumazul ei. Nu-i spuse o vorbă, ci rămase așa cît stătură în odaie.

Atunci intrară argații de la Husaby și bărbați din curțile învecinate. Toți păreau să aibă nevoie să prindă inimă, așa că Audfinna îi cinsti cu bere pe toți, înainte de plecare.

Oamenii porniră pe schiuri, peste ogoare, dar Erlend lăsă pe ale sale în grija unui argat; el o luă pe Kristin sub mantia lui și coborîră împreună dealul. Era întuneric deplin, dar cerul era înstelat. În clipa aceea se auzi dinspre pădurea din spatele lor un urlet prelung, care creștea din ce în ce în noapte. Era un lup... ba mai mulți.

Erlend se opri înfiorat, îi dădu drumul Kristinei și aceasta văzu că-și făcea semnul crucii în timp ce strîngea securea în mîna cealaltă.

— Nu cumva să... nu, nu. El o strînse cu atîta putere încît Kristin gemu.

Schiorii de pe cîmp se întoarseră pe loc din cale și grăbiră către cei doi. Își aruncară schiurile pe umeri și se strînseră în jurul Kristinei, cu sulițele și securile lor. Lupii îi urmăriră tot drumul, pînă la Husaby... atît de aproape încît din cînd în cînd îi zăreau prin întuneric.

Cînd ajunseră în sala cea mare la Husaby, mulți bărbați erau cenușii la față.

— Groaznică întîmplare, zise unul dintre ei — și în aceeași clipă se duse să verse în focul din vatră. Slujnicele speriate o ajutară pe stăpîna lor să se culce în pat. De mîncat nu putea să mănînce — dar acum, că îi trecuse teama aceea grozavă, era o mîngîiere pentru ea să vadă că toți se temuseră atîta pentru dînsa.

Cînd rămaseră singuri în sală, Erlend veni și se așeză pe marginea patului.

— De ce-ai făcut asta ? șopti el. Și fiindcă ea nu-i dădea nici un răspuns, spuse cu glas și mai scăzut : Ți se pare atît de greu să trăiești în casa mea ?

Trecură cîteva clipe pînă să înțeleagă ce voise să spună.

— Isuse, Marie ! Cum poți să-ți închipui asta ? !

— Ce-ai vrut să spui cu vorbele acelea... știi... atunci, cînd am fost la Medalby, și m-am depărtat de tine... cînd mi-ai spus că puteam să aștept mult și bine să te întorci tu după mine la Husaby ?... întrebă Erlend cu același glas.

— O, am vorbit la supărare, zise Kristin încet și rușinată. Și atunci îi povesti după ce umblase în ultimele zile. Erlend sta foarte liniștit și asculta.

— Aș vrea să știu cînd va veni ziua cînd te vei simți ca la tine acasă aici la Husaby, zise el aplecîndu-se spre dînsa în întuneric.

— O, cred că nu-i de așteptat mai mult de o săptămînă, șopti Kristin, cu un zîmbet șovăielnic.

Cînd Erlend își lipi obrazul de al ei, ea îl cuprinse cu brațele de gît și-l sărută cu patimă.

— Pentru prima oară mă cuprinzi de gît și mă săruți de cînd te-am lovit, zise Erlend încet. Mult ți-ai tu supărarea, Kristin.

Și-i veni în minte că pentru prima oară îndrăznise să-l mîngîie fără să fie rugată — din seara cînd își dăduse el seama că rămăsese grea.

Din ziua aceea, Erlend s-a arătat atît de iubitor încît Kristin se căi de fiecare ceas în care fusese supărată pe dînsul.

4

Trecuse și Sfîntul Grigore [1]. Kristin fusese sigură că avea să fie ultimul soroc. Dar se apropia Buna-Vestire și încă nu născuse.

[1] Cade la 13 februarie.

Erlend fu nevoit să plece la Nidaros, să ia parte la adunarea din toiul postului mare. Credea că va fi înapoi luni seara, neapărat, dar miercuri dimineața încă nu se întorsese. Kristin ședea în sala cea mare a casei și nu știa ce să facă — parcă n-ar fi fost în stare să se apuce de nimic.

Soarele pătrundea prin geamlîc — simțea că afară era o zi de primăvară. În cele din urmă se sculă și-și puse blana pe dînsa.

O slujnică îi spusese că un leac bun împotriva sarcinilor prelungite era să dai calului de nuntă grăunțe din poală. Kristin rămase o clipă în prag — în lumina orbitoare a soarelui curtea părea cafenie, cu șiroaie sclipitoare de apă, pe care pluteau rămășițe de gheață, băligar de cal și gunoaie. Cerul deasupra vechilor case era limpede și albastru mătăsos — cele două figuri de proră, care împodobeau creasta intrării beciului de la răsărit, străluceau astăzi cu ce le mai rămăsese din vechea lor poleială. Apa picura de pe acoperișuri și fumul se învîrtejea și juca la adierile vîntului căldicel.

Kristin se duse pînă la grajd și-și umplu poala cu ovăz din lada cu grăunțe. Mirosul grajdului și zgomotul cailor mișcîndu-se în umbră, îi făceau bine. Dar erau oameni în grajd, și ea se sfii să facă lucrul pentru care venise.

Ieși afară și aruncă grăunțele la găinile care se plimbau la soare prin curte. Se uita cu gîndul aiurea la Tore, grăjdarul care peria și țesăla un cal sur, valah — acesta pierdea păr mult. Din cînd în cînd, Kristin închidea ochii și-și întorcea către soare fața ofilită de atîta stat în casă.

Așa o găsiră stînd, cei trei bărbați care intrară călări în curtea gospodăriei. Primul era un preot tînăr, necunoscut ei. De îndată ce acesta o zări, descălecă și se duse drept la ea, cu mîna întinsă.

— Cred că nu te-ai gîndit, stăpînă, să-mi faci cinstea de a-mi ieși în întîmpinare, zise el zîmbind. Dar lasă-mă totuși să-ți mulțumesc pentru aceasta, căci ești fără îndoială soția fratelui meu, Kristin Lavransdatter ?

— Atunci dumneata ești părintele Gunnulf, cumnatul meu, răspunse ea îmbujorîndu-se. Bună întîlnire ! Și bun venit la Husaby !

— Mulțumesc pentru bunele urări, zise preotul, aplecîndu-se și sărutînd-o pe obraz — după obiceiul din străinătate, la întîlnirile dintre rude. Bine te-am găsit, soție a lui Erlend !

Ulv Haldorssøn ieși afară și porunci unui argat să aibă grijă de caii străinilor. Gunnulf îl salută prietenește pe Ulv :

— Iată-te și pe tine, dragă vere... mă așteptam să te aflu căsătorit și cu rostul tău.

— Ba, eu n-am să mă căsătoresc decît cînd voi fi nevoit să aleg între nevastă și spînzurătoare, zise Ulv rîzînd, iar preotul rîse și el. Am făgăduit Satanei să rămîn burlac cu aceeași hotărîre cu care ai făgăduit tu același lucru lui Dumnezeu.

— Atunci va fi bine, Ulv, orice cale ai apuca, răspunse Gunnulf rîzînd. Fiindcă bine-ai să faci dacă-ți calci cuvîntul dat diavolului. Dar se mai zice că un om trebuie să-și țină cuvîntul, chiar față de dracu... Erlend nu-i acasă ?... întrebă el mirat. Dădu Kristinei mîna, cînd se întoarseră să meargă în casă.

Ca să-și ascundă sfiala, Kristin se duse în mijlocul slugilor să supravegheze pregătirile pentru masă. Ea îl rugă pe învățatul frate al lui Erlend să ia loc în jilțul de cinste — dar cum ea nu vru să șadă în jilț împreună cu dînsul, el se așeză pe bancă alături de ea.

Acum, că ședea lîngă el, Kristin băgă de seamă că Gunnulf era cu cel puțin o jumătate de cap mai scund decît Erlend — dar părea totuși mai mare. Era mai voinic și mai legat la trup și avea umerii lați și drepți. Ai lui Erlend erau mai înguști și lăsați. Era îmbrăcat în veșminte de culoare închisă, cum se cuvine unui preot, dar rasa — lungă pînă la glezne și închisă pînă la gulerul de in alb de la gît — avea nasturii smălțuiți, iar de cingătoarea țesută atîrna tacîmul său de masă, într-o teacă de argint.

Cu coada ochiului, privi fața preotului. Avea capul rotund, puternic și o față slabă, cu o frunte lată și joasă, umerii obrajilor niței ieșiți în afară și bărbia frumos rotunjită. Nasul era drept și urechile mici și frumoase, dar gura cam mare și cu buze subțiri ; iar buza de sus trecea un pic peste cea de jos, umbrindu-i linia subțire roșie.

Numai la păr semăna cu Erlend... cununa deasă de păr, care înconjura creștetul tuns al preotului, era neagră, cu un luciu uscat, ca de funingine — și părea la fel de mătăsoasă ca a lui Erlend. De altfel, semăna destul de bine cu vărul său, Munan Bårdssøn... acum Kristin înțelegea că se putea ca Munan să fi fost frumos în tinerețele sale. Ba... semăna cu doamna Åshild, mătușa sa... își dădu seama că avea aceiași ochi, galbeni ca ambra și luminoși – sub sprîncenele negre, subțiri și drepte.

La început, Kristin se simți cam sfioasă față de acest cumnat, om atît de învățat și cu atîta știință căpătată la marile școli din Paris și din Anglia. Dar cu încetul îi trecu sfiala. Era atît de ușor să vorbești cu Gunnulf ! El nu vorbea despre sine — și, mai ales, nu căuta să-și arate învățătura. Dar pînă să-și vină ea puțin în fire, el povestise atît de multe, încît Kristin și-a dat seama că pînă atunci habar nu avusese cît de mare e lumea dincolo de marginile Norvegiei. Își uitase de sine și de toate ale ei, pe cînd sta cu ochii ridicați la chipul rotund și puternic al preotului cu zîmbet inteligent și fin. Ședea picior peste picior, cu mîinile sale albe și vînjoase împreunate peste genunchi.

După-amiază, cînd se apropie de dînsa, în sala mare, o întrebă dacă vrea să joace dame cu dînsul. Kristin răspunse, că nu crede să se găsească vreun asemenea joc în casă.

— Nu este ? întrebă preotul mirat. Apoi, întorcîndu-se către Ulv : Ulv, nu știi ce-a făcut Erlend cu jocul poleit cu aur al mamei noastre ? Nu pot crede să fi dat cuiva jocurile rămase de la ea.

— Se află într-un sipet, sus, în camera de arme, răspunse Ulv. Cred că a vrut mai degrabă să împiedice pe cineva, care a locuit mai înainte vreme aici, să le ia, răspunse încet omul. Vrei să aduc sipetul, Gunnulf ?

— Da, cred că Erlend nu mai are de ce să se împotrivească acum, zise preotul.

După cîteva clipe, cei doi se întoarseră cu un sipet mare cu incrustații. Cheia era în broască și Gunnulf deschise. Pe deasupra se afla un langleik [1] și un alt instru-

[1] Un fel de țiteră. Instrument popular în Norvegia de demult.

ment de coarde, necunoscut Kristinei. Gunnulf îl denumi psalterion — și începu să ciupească coardele cu degetele, dar instrumentul era cu totul dezacordat. Erau strînse acolo panglici, gheme de mătase, mănuși brodate și năframe de mătase și trei cărți cu scoarțe ferecate și închise cu catarămi. La fund, preotul găsi jocul; cutia era în pătrățele mici, albe și aurite, iar piesele din os de balenă, tot albe și aurite.

Abia acum se gîndi Kristin că nu văzuse niciodată, de cînd venise aici, la Husaby, asemenea obiecte de trecut vremea plăcut.

Trebui apoi să-i mărturisească lui Gunnulf că nu știe să joace bine dame și nici din langleik nu se pricepe să cînte. Dar prin cărți se bucura să arunce o privire.

— Cred că ai învățat carte, Kristin? o întrebă preotul — și de data asta ea fu în măsură să răspundă cu oarecare mîndrie că încă de copilă învățase să citească. Iar la mănăstire o lăudaseră pentru priceperea ei la scris și la citit.

Preotul stătea zîmbitor în fața ei, în timp ce dînsa răsfoia cărțile. Una era o legendă despre Tristan și Isolda; a doua cuprindea viața sfinților — ea deschise cartea la povestea sfîntului Martin. Cartea a treia era în limba latină și deosebit de frumos scrisă, cu litere mari, colorate la începutul capitolelor.

— Cartea aceasta a aparținut străbunului nostru, episcopul Nikulaus, zise Gunnulf.

Kristin citi cu jumătate de glas:

— *„Averte faciem tuam a peccatis meis et omnes iniquitates meas dele.*

Cor mundum crea in me, Deus, et Spiritum rectum innova in visceribus meis.

Ne projicias me a facie tua et Spiritum Sanctum tuum ne auferas a me.“ [1]

[1] „Ascunde-ți fața ta de la toate păcatele mele și șterge toate greșelile mele. Doamne, dă-mi o inimă curată și trezește la viață un duh nou în măruntaiele mele. Nu mă îndepărta de la fața ta și nu îndepărta duhul tău cel sfînt de la mine.“ (Psalmi)

— Înțelegi cuvintele acestea? întrebă Gunnulf; iar Kristin încuviință din cap, spunînd că înțelege cîte ceva. Cunoștea aceste cuvinte destul de bine ca să fie adînc mișcată că tocmai în clipa aceea dăduse cu ochii de ele. Fața Kristinei îi tremură ușor și lacrimile erau gata să curgă. Atunci Gunnulf luă una din lăute pe genunchi și spuse că vrea să încerce s-o dreagă.

Pe cînd ședeau așa, se auziră niște tropote de cai în curte și după o clipă Erlend dădu buzna în sală, cu fața strălucind de bucurie — căci aflase cine sosise. Frații rămaseră un timp fiecare cu mîinile apăsate pe umerii celuilalt. Erlend punea întrebări fără să aștepte răspunsul. Gunnulf se oprise două zile la Nidaros, așa că era curată întîmplare că nu se văzuseră acolo.

— Da, e de mirare, zise Erlend. Credeam că toți preoții de la catedrală aveau să-ți iasă cu alai în întîmpinare la întoarcerea ta acasă, în cinstea înțelepciunii și a strălucitei învățături pe care trebuie s-o fi dobîndit...

— Dar de unde știi că n-au făcut-o? întrebă fratele rîzînd. După cîte-am auzit, nu te prea apropii de catedrală cînd vii pe la oraș.

— Nu, puiule... nu mă apropii prea mult de sfinția-sa episcopul, cînd pot să mă feresc de el... m-am ars o dată, rîse Erlend cam înfumurat. Draga mea, ce părere ai de cumnatul tău?... Văd că v-ați și împrietenit, Kristin și cu tine, Gunnulf... Celelalte rude ale noastre i-au plăcut mai puțin...

Abia cînd să se așeze la cină, Erlend își dădu seama că rămăsese cu căciula pe cap, blana în spinare și spada la cingătoare.

A fost cea mai veselă seară pe care a petrecut-o Kristin la Husaby. Erlend îl sili pe fratele său să șadă în jilțul de onoare, alături de Kristin, îi tăia el însuși mîncarea și-i turna băutura. Cînd închină primul pahar în cinstea lui Gunnulf, el puse un genunchi în pămînt și vru să-i sărute mîna fratelui său:

— Te salut, stăpîne! Trebuie să ne obișnuim să-i arătăm arhiepiscopului cinstea ce i se cuvine, Kristin... căci, fără îndoială, vei ajunge o dată arhiepiscop, Gunnulf!

Oamenii de casă părăsiră tîrziu sala, dar cei doi frați

și cu Kristin mai rămaseră să bea. Erlend se așezase la masă cu fața întoarsă spre fratele său.

— Da, a fost gîndul meu încă de la nuntă, zise el arătînd înspre sipetul rămas de la maică-sa, să fie al lui Kristin. Eu însă — spre deosebire de tine, care nu uiți nimic — uit atît de ușor, frate... dar inelul mamei noastre și-a găsit locul pe o mînă frumoasă, nu-i așa? Luă mîna Kristinei, o puse pe genunchiul său și îi învîrti pe deget inelul de logodnă.

Gunnulf încuviință din cap, apoi puse lăuta pe genunchii lui Erlend.

— Și-acum, cîntă ceva, Erlend, cîntai atît de frumos din gură și din strune — pe vremuri...

— Sînt ani și ani de atunci, zise Erlend mai îngîndurat. Apoi începură a-i alerga degetele pe coarde.

Regele Olav, fiul lui Harald,
Plecînd călare prin pădurea deasă,
A găsit o urmă mică pe pămînt,
Care-a însemnat o veste mare.

Atunci grăit-a Finn Arnessøn,
Care mergea în fruntea călăreților:
„Ce frumos ar fi un picior atît de mic,
În încălțări de purpură"...

Erlend zîmbea în timp ce cînta, iar Kristin se uita cam stingherită spre preot... gîndind că poate nu încuviința acest cîntec despre sfîntul Olav și Alvhild. Dar Gunnulf zîmbea... și totuși, ea simți deodată că nu din pricina cîntecului, ci a lui Erlend...

— Pe Kristin o s-o scutim de a cînta; te apasă pe piept acum, draga mea, spuse el, mîngîind-o pe obraz. Dar acum e rîndul tău, zise el întinzînd fratelui său lăuta. După felul cum cînta preotul din glas și din strună, se vedea că avea școală bună.

Cînd regele-o porni călare prin munți
spre miazănoapte
Auzi porumbelul jelindu-se amarnic:
„Uliul mi-o răpi pe draga mea!"
După aceea călărețul porni spre depărtări.
Iar uliul zbură peste sălbatice pustietăți.

Uliul zboară spre-o grădină
Care-nflorește în fiece zi.

În grădina aceea se află un palat
Cu bănci acoperite cu purpură.

Acolo zace-un cavaler al cărui sînge se prelinge.
Este regele nostru, viteaz și-atît de bun.

El zace vînăt sub giulgiu de purpură
Pe care stă scris Corpus domini.

— Unde-ai învățat cîntecul ăsta ? întrebă Erlend.

— L-am auzit de la niște băieți care-l cîntau în fața hanului unde locuiam, la Canterbury, zise Gunnulf. Și atunci mi-a venit în gînd să încerc să-l tălmăcesc în limba norvegiană, dar nu merge prea bine... adăugă el, cîntînd melodia pe strunele lăutei.

— Dragă frate... a trecut de mult miezul nopții. Kristin are nevoie de odihnă... ești obosită, nevastă ?

Kristin se uită sfioasă la cei doi bărbați ; era foarte palidă.

— Nu știu... Cred că n-am să mă pot culca acum...

— Ești bolnavă ? întrebară amîndoi într-un glas, aplecîndu-se asupra ei.

— Nu știu, răspunse ea. Își puse amîndouă mîinile pe șale. Simt ceva ciudat aici, în partea de jos a spinării...

Erlend sări în picioare și se îndreptă spre ușă. Gunnulf îl urmă.

— Rău că n-ai adus din vreme femeile care trebuie s-o ajute, zise el. Se întîmplă cu mult mai devreme decît să aștepte ea ?

Erlend se făcu roșu ca para focului.

— Kristin e de părere că n-are nevoie decît de slujnicele sale... Unele au avut ele însele copii. Încercă să zîmbească.

— Ți-ai pierdut mințile ? zise Gunnulf, privindu-l. Cea mai săracă țărancă are slujnice și vecine în preajma ei, cînd este să nască !... Oare soția ta trebuie să se tîrască într-un colț și să se ascundă ca pisicile cînd fată ? Nu, frate,

trebuie să fii adevărat bărbat și să chemi femeile cele mai pricepute de-aici, din sat...

Erlend își plecă fața, aprinsă de rușine.

— Ai dreptate, dragă frate. Mă voi duce însumi călare, jos la Råsvold — și voi trimite oameni pe la celelalte gospodării. Iar tu, fii atît de bun și rămîi lîngă Kristin!

— Pleci? întrebă soția speriată, cînd îl văzu punîndu-și mantia.

Erlend se duse la ea și o cuprinse în brațe.

— Mă duc să-ți aduc femeile cele mai pricepute. Kristin. Gunnulf rămîne cu tine, în timp ce slujnicele pregătesc odaia cea mică pentru tine, zise el, sărutînd-o.

— Nu poți trimite după Audfinna Audunsdatter? se rugă ea. Dar nu mai înainte de a se lumina de ziuă — nu vreau s-o trezești din somn din pricina mea — știu că are multe griji...

Gunnulf îl întrebă pe fratele său cin este Audfinna.

— Nu mi se pare tocmai potrivită, spuse preotul. Soția unui dijmaș de-al tău...

— Trebuie să-i aduc Kristinei pe cine vrea dînsa, zise Erlend. Și pe cînd preotul îl petrecea afară, Erlend, care aștepta să-i vină calul, îi povesti împrejurările în care Kristin făcuse cunoștință cu țăranca aceea. Gunnulf își mușca buza și părea îngîndurat.

Acum se pusese în mișcare toată gospodăria; bărbații plecau călări, slujnicele veneau fuga și întrebau cum se simte stăpîna. Kristin le răspundea că nu se simte încă prea rău, dar că trebuiau să pregătească totul în odaia cea mică, iar ea le va trimite vorbă cînd va fi nevoie s-o însoțească acolo.

Apoi rămase singură cu preotul. Se silea să vorbească liniștit și vesel cu dînsul, ca mai înainte.

— Nu ți-e frică? zise el, zîmbind ușor.

— Ba da, mi-e frică! Se uita în ochii lui — ai ei erau întunecați și speriați. Știi cumva, cumnate... ceilalți copii ai lui Erlend s-au născut aici, la Husaby?

— Nu, răspunse repede preotul. Băiatul s-a născut la Hunehals, iar fata la Strind — la o moșie, pe care a avut-o el odată acolo. Nu cumva, întrebă el după un răstimp, te-a chinuit gîndul că acea femeie a trăit aici cu Erlend?

— Ba da, răspunse Kristin.

— E greu să judeci purtarea lui Erlend față de Eline, zise preotul cu gravitate. N-a fost ușor să ia o hotărîre... n-a fost niciodată ușor pentru el să afle calea cea dreaptă. Căci din frageda noastră copilărie, lucrurile au stat astfel : orice-ar fi făcut Erlend, mama găsea că este minunat, iar tata că este rău. Dar cred că ți-a povestit destule despre mama, ca să cunoști toate acestea...

— Abia dacă-mi amintesc că a pomenit-o de două-trei ori, zise Kristin. Dar am înțeles totuși că ținea mult la dînsa...

Gunnulf spuse încet : 6

— Cred că n-a fost niciodată o dragoste atît de mare între o mamă și un fiu. Mama era cu mult mai tînără ca tata. Apoi a fost întîmplarea aceea cu mătușa Åshild — unchiul Bård a murit și s-a spus atunci... dar știi astea, nu-i așa ? Tata și-a făcut cele mai negre gînduri și le-a spus mamei...

Erlend a aruncat odată cu cuțitul după tata — pe cînd nu era decît un copilandru. În timpul adolescenței sale, s-a repezit de mai multe ori la tata, s-o apere pe mama.

Cînd s-a îmbolnăvit mama, el s-a despărțit de Eline Ormsdatter. Mama suferea de răni și coji pe trup și tata spunea că are lepră — și a îndepărtat-o de dînsul... vrînd s-o silească prin amenințări să locuiască la maici, la spital. Atunci Erlend a luat-o și a plecat împreună cu dînsa la Oslo — au trecut și pe la Åshild, care se pricepe la boli, iar doctorul francez al regelui a spus și el că nu-i lepră. Regele Håkon l-a primit cu multă dragoste pe Erlend și l-a sfătuit s-o însoțească pe mama la mormîntul regelui sfînt Erik Valdemarssøn, bunicul după mamă al regelui. Mulți bolnavi de piele dobîndiseră acolo vindecarea.

Erlend a pornit cu mama spre Danemarca, dar ea a murit pe corabie, la miazăzi de orașul Stad. Cînd Erlend s-a întors acasă cu trupul ei neînsuflețit — nu trebuie să uiți că tata era atunci foarte bătrîn și că Erlend fusese întotdeauna un fiu foarte neascultător — cînd Erlend a sosit la Nidaros cu trupul neînsuflețit al mamei, tata se afla în casele noastre din oraș și i-a trimis vorbă că nu vrea să-l primească pînă nu va vedea dacă nu cumva s-a molipsit și el. Atunci Erlend a sărit pe cal și a gonit fără să

oprească pînă la moșie unde se afla Eline cu fiul lor. Și a rămas la dînsa, în ciuda tuturor celor întîmplate, și cu toate că i se urîse de ea ; așa se face că a adus-o aici, la Husaby, și a pus-o să vadă de gospodărie, cînd a ajuns stăpînul moșiei. Eline avea mare putere asupra lui ; îi spunea că, dacă ar părăsi-o după cele întîmplate, ar merita să fie el însuși lovit de lepră...

Dar acum cred că e timpul ca femeile să vadă de tine, Kristin... zise el, privind obrazul ei tînăr, atît de palid și înlemnit de teamă și de suferință. Dar cînd vru să se îndrepte spre ușă, Kristin strigă tare după dînsul :

— Nu, nu... nu pleca de lîngă mine !

— O să meargă totul repede, o îmbărbătă preotul, de vreme ce au și început durerile...

— Nu-i vorba de asta ! spuse ea, apucîndu-l cu putere de mînă. Gunnulf !...

Lui îi păru că nu văzuse niciodată atîta groază zugrăvită pe un chip omenesc.

— Kristin, trebuie să te gîndești că n-o să-ți fie mai greu decît altor femei...

— Ba da, ba da ! Și-și apăsă obrazul de brațul preotului. Căci acum știu că Eline și copiii ei ar fi trebuit să stea aici, în locul meu. El îi făgăduise s-o ia de nevastă înainte să devin eu ibovnica lui...

— Știi tu asta ? zise Gunnulf liniștit. Erlend nu a putut face altfel atunci. Dar înțelege că el nu putea să-și țină făgăduiala... episcopul nu le-ar fi îngăduit niciodată să se căsătorească. Nu-ți pune în minte că nu este în lege cununia ta... Tu ești adevărata soție a lui Erlend...

— O, eu am pierdut cu mult înainte de a fi soția lui dreptul de a călca pe pămînt... Și cu toate astea, a fost și mai rău decît credeam... O, mai bine ar fi să mor, iar pruncul să nu se mai nască niciodată !... Are să-mi fie frică să mă uit la copilul pe care l-am purtat în pîntece...

— Dumnezeu să-ți ierte vorbele astea, Kristin... nu mai știi ce spui ! Ai vrea cumva să-ți moară pruncul înainte de a se naște — și nebotezat ?

— Da, orice-aș face, tot necuratul are parte de ceea ce am purtat eu aici, sub inima mea ! Nu poate fi salvat... O, de-aș fi băut băutura aceea pe care mi-o întindea Eline... poate că am fi ispășit toate păcatele pe care le-am

săvîrșit, Erlend și cu mine... Cel puțin nu s-ar mai fi zămislit niciodată copilul... O, la asta m-am gîndit mereu, Gunnulf, din clipa cînd am știut că-l port în mine ; ar fi trebuit să înțeleg că ar fi fost mai bine să beau băutura care dă lepră, așa cum mă îmbia Eline, decît s-o bag în mormînt pe ea, cu care s-a legat Erlend mai întîi...

— Kristin, zise preotul. Vorbești în neștire. Nu tu ai băgat-o în mormînt pe biata femeie. Erlend n-ar fi putut nicidecum să-și țină făgăduiala pe care i-o făcuse pe cînd era tînăr și cunoștea prost legea și dreptul. N-ar fi putut niciodată trăi cu dînsa fără de păcat. De altminteri, ea însăși s-a lăsat ademenită de altul ; iar Erlend, aflînd aceasta, a vrut s-o mărite cu acel om. Nu voi sînteți vinovați că și-a luat zilele...

— Vrei să știi cum a ajuns să-și pună capăt zilelor ? Kristin era atît de deznădăjduită, încît vorbea foarte liniștit. Erlend și cu mine ne aflam împreună la Haugen, cînd a sosit ea acolo. Avea la dînsa un corn și a vrut să bem amîndouă... îmi dau acuma seama, că băutura i-o hărăzise lui Erlend, dar cînd m-a găsit acolo cu el, atunci a vrut ca eu... Am înțeles că era o înșelăciune la mijloc... am văzut că ea duce cornul la gură, dar nu bea. Eu însă am vrut să beau... mi-era totuna dacă mai trăiesc sau mor, după ce aflasem că locuise mereu cu el, la Husaby. În clipa aceea a intrat Erlend... și a amenințat-o cu cuțitul să bea ea mai întîi. Ea se ruga, se ruga de el — și Erlend era s-o lase în pace. Dar diavolul a pus stăpînire pe mine și am luat în mînă cornul... spunînd : „Una din cele două ibovnice ale tale... nu ne poți păstra pe amîndouă..." așa l-am întărîtat pe Erlend. Și atunci ea s-a omorît cu cuțitul lui Erlend... Dar Bjørn și Åshild au găsit cu cale să ascundă cum s-au petrecut faptele...

— Deci, mătușa Åshild a dat acest sfat, spuse Gunnulf cu asprime. Înțeleg... te-a dat pe mîna lui Erlend...

— Nu, zise Kristin cu aprindere. Dînsa ne-a rugat... l-a rugat pe Erlend și m-a rugat atît de stăruitor și pe mine, încît nu înțeleg cum m-am putut împotrivi — să ne purtăm pe cît mai era cu putință de onorabil, să cădem în genunchi la tatăl meu și să-l rugăm să ne ierte că ne-am purtat atît de rău. Dar eu nu m-am încumetat. Am pus aceasta pe seama temerii mele, că tata îl va ucide pe

Erlend... O ! știam bine că tata n-ar fi fost în stare să facă ceva unui om care se dă de bunăvoie în mîna lui. Am pus de asemeni împotrivirea mea pe seama temerii de a-i pricinui o durere atît de mare, încît să nu mai poată niciodată merge cu capul sus. Deși în alte dăți arătasem că nu mă temusem într-atît să-i fac supărări tatei. Nu-ți poți închipui, Gunnulf, ce om bun e tata — nimeni nu poate ști cît de bun a fost întotdeauna cu mine. Tata m-a iubit întotdeauna atît de mult ! Nu voiam să afle că m-am purtat cu atîta nerușinare, pe cînd el mă credea la călugărițele de la Oslo, unde mă trimisese ca să învăț tot ce e bine și drept... da, purtam veșmintele tinerelor surori, cînd mă întîlneam cu Erlend prin grajduri și prin camere din oraș...

Kristin își ridică ochii spre Gunnulf. Fața acestuia era albă și împietrită.

— Acum înțelegi că am de ce să-mi fie frică ? Ea, care l-a primit cînd a venit molipsit de lepră...

— Și tu n-ai fi făcut la fel ? întrebă preotul liniștit.

— Ba da, ba da, ba da ! O urmă a zîmbetului sfios și dulce de odinioară flutură pe fața ei chinuită.

— De altfel, Erlend nu era molipsit de boală, zise Gunnulf. Nimeni, în afară de tata, n-a crezut vreodată că mama ar fi murit de lepră.

— Dar în ochii lui Dumnezeu eu trebuie să fiu desigur o leproasă, zise Kristin. Și din nou își lipi obrazul de brațul preotului, pe care-l ținea strîns. Așa cum sînt eu, plină de păcate...

— Surioară, zise preotul încet, punînd mîna pe vălul de pe capul ei. Nu ești chiar atît de plină de păcate, copila mea, încît să fi uitat că precum Dumnezeu poate curăța trupul omului de lepră, tot astfel poate să curețe sufletul tău de păcat.

— O, nu știu, zise ea hohotind, cu capul ascuns în brațul lui. Nu știu... și nici nu mă căiesc, Gunnulf. Frică îmi este... și totuși... Frică mi-a fost cînd am stat în fața ușilor bisericii împreună cu Erlend și cînd preotul ne-a cununat... Frică mi-a fost cînd am intrat cu el în biserică, la slujba de cununie... cu cununa de aur peste părul meu despletit, pentru că nu îndrăzneam să mărturisesc tatii rușinea mea,

cu toate păcatele mele neizbăvite, căci nu îndrăzneam să mărturisesc adevărul nici duhovnicului meu. Dar astă-iarnă, văzînd că pe zi ce trece mă fac mai urîtă, m-am speriat încă și mai mult că Erlend nu se mai purta cu mine ca mai înainte... mă gîndeam la timpul cînd venea seara în odaia mea, la Skog...

— Kristin — preotul încerca să-i ridice fața — nu te mai gîndi la astea acum !... Gîndește-te că Dumnezeu vede durerea și căința ta. Îndreaptă-ți cugetul spre Sfînta Fecioară Maria cea blîndă, îndurătoare față de toți cei care suferă...

— Nu înțelegi... că am împins o altă femeie să-și ia viața ?...

— Kristin, zise preotul cu asprime, ai tu atîta trufie ? Crezi tu că păcatele tale pot fi mai mari decît nemăsurata milostivire a lui Dumnezeu ? Gunnulf o mîngîia într-una pe creștet. Îți aduci aminte, surioară, de răspunsul sfîntului Martin cînd a vrut diavolul să-l ispitească ? Cel viclean l-a întrebat dacă el crede ceea ce spune cînd făgăduiește tuturor păcătoșilor pe care-i spovedește că vor căpăta de la Dumnezeu iertare de păcate ? Atunci episcopul i-a răspuns : „Chiar și ție mă încumet să-ți făgăduiesc că Dumnezeu te va ierta chiar în clipa în care îi vei cere iertare... dacă numai ai vrea să-ți lepezi trufia și să crezi că iubirea lui este mai mare decît ura ta“...

Gunnulf nu înceta de a o mîngîia pe creștet pe tînăra femeie în lacrimi, în vreme ce se gîndea la felul cum se purtase Erlend cu tînăra sa nevastă. Și se făcea alb la față și gura avea o expresie aspră.

Prima femeie care veni fu Audfinna Audunsdatter. O găsi pe Kristin jos, în odaia cea mică ; Gunnulf ședea lîngă dînsa și cîteva slujnice aveau de lucru prin odaie.

Audfinna îl salută cu respect pe preot, dar Kristin se ridică și se duse spre dînsa cu mîna întinsă :

— Îți mulțumesc că ai venit, Audfinna — știu că nu le vine ușor celor de acasă să se lipsească de tine.

Gunnulf aruncă o privire cercetătoare femeii și apoi se ridică și dînsul.

— E frumos din partea ta, că ai venit atît de repede ; cumnată-mea are nevoie lîngă ea de o femeie pe care să

se poată bizui ; e străină de ținutul acesta, tînără și fără experiență...

— Doamne, Isuse, e albă ca năframa ce-o poartă, șopti Audfinna. Ești de părere, părinte, să-i dau un pic de băutură liniștitoare ?... Are nevoie de odihnă înainte ca durerile să se întețească.

Și se apucă de treabă, tăcută și iute în mișcări ; pipăi culcușul pe care slujnicele îl pregătiseră pe dușumea și le rugă să mai aducă perne și paie. Apoi puse la foc niște ulcele mici cu ierburi de leac. După aceea, începu să desfacă toate panglicile și nodurile veșmintelor Kristinei și în cele din urmă îi scoase și spelcile din păr.

— N-am văzut de cînd sînt păr mai frumos ! spuse ea, cînd valurile părului auriu și mătăsos se răspîndiră în jurul chipului alb. Îi veni să rîdă : Părul tău nu și-a pierdut din bogăție și luciu, măcar că l-ai purtat neacoperit ceva mai mult decît s-ar fi cuvenit[1]...

O așeză pe Kristin între pernele de pe dușumea și trase cu grijă plapuma peste dînsa.

— Și acum, bea fiertura asta, ai să simți mai puțin durerile cînd te-or apuca — și încearcă să dormi puțin.

Gunnulf trebuia să iasă. Se aplecă spre Kristin.

— Roagă-te pentru mine, Gunnulf, spuse ea rugător.

— Mă voi ruga pînă te voi vedea cu copilul în brațe... și chiar după aceea, răspunse el, punîndu-i mîna la loc sub plapumă.

Kristin zăcea într-o stare de toropeală. Se simțea aproape bine. O apucau din cînd în cînd durerile, o lăsau și iar o apucau, dar erau atît de deosebite de durerile pe care le cunoscuse pînă atunci, încît de fiecare dată cînd o lăsau, era gata să se întrebe singură dacă nu era numai o închipuire. După chinurile îngrozitoare din primele ceasuri ale dimineții, îi părea acum că scăpase de groaza și durerile cele mai grele. Audfinna umbla foarte încet și atîrna lîngă vatră veșminte de copil, pături și blăni, ca să le încălzească... mesteca fierturile din ulcele, de mirosea a mirodenii toată odaia. În cele din urmă, Kristin aținei între dureri ; i se părea că se află în căsuța unde se făcea berea de la Jørundgård și că trebuia să o ajute

[1] Numai femeile măritate purtau părul acoperit.

pe mamă-sa la vopsitul unei pînze mari — aceasta pesemne din pricina aburilor de la fiertura de urzici și de coajă de frasin.

Apoi sosiră, una cîte una, femeile din vecinătate, stăpînele gospodăriilor satelor dimprejur și de la Birgsi. Audfinna se retrase printre femeile ce slujeau în casă. Înspre seară, Kristin se simți apucată de dureri cumplite. Femeile îi spuseră că trebuie să se plimbe prin odaie cît se va simți în stare s-o facă. Aceasta o chinuia — odaia era acuma plină de femei și ea trebuia să se plimbe încolo și încoa ca o iapă care este de vînzare. Din cînd în cînd, femeile o pipăiau și o apăsau cu mîinile și apoi se sfătuiau între ele. La urmă, doamna Gunna de la Råsvold, care părea să le diriguiască pe celelalte femei, îi spuse că acum trebuie să se culce pe jos. Ea împărți femeile în două cîrduri. Unele aveau să doarmă, iar celelalte să stea de veghe.

— Da, n-o să meargă repede... dar tu să țipi, Kristin, cînd simți că te doare tare și să nu te sinchisești de cele care dorm. Noi toate am venit aici să te ajutăm, biată copilă, zise ea cu blîndețe și prietenie, mîngîind-o pe obraz.

Dar Kristin zăcea și-și mușca buzele și strîngea cu mîini asudate marginile păturii. În odaie era înăbușitor de cald, dar femeile spuneau că așa trebuie să fie. De fiecare dată cînd o apucau durerile, Kristin era leoarcă de nădușeală.

În răstimpurile de liniște se gîndea la mîncarea tuturor femeilor acestora. Ținea să le arate că este bună rînduială în casa ei. O rugase pe Torbjørg, bucătăreasa, să pună lapte acru în apa în care fierbea peștele proaspăt. Nădăjduia că Gunnulf n-avea să privească aceasta drept o abatere de la canoanele postului. Părintele Eirik era de părere că nu e încălcare, căci laptele acru nu-i ca laptele dulce și, de fapt, supa de pește se aruncă. Din peștele uscat, de care Erlend făcuse rost toamna trecută, nu le dădea — căci se stricase și era plin de viermi.

Sfîntă Fecioară Marie, mai întîrzii mult să mă ajuți ?... O, cum mă doare, cum mă doare !..

încerca să mai rabde, pînă să se lase în voia durerii și să țipe...

Audfinna ședea lîngă foc și vedea de oalele cu apă puse la încălzit. Kristin ar fi dorit din suflet s-o roage să vină lîngă ea și s-o țină de mînă. Ce n-ar fi dat să poată strînge, în clipa asta, o mînă cunoscută și prietenoasă ? Dar nu îndrăzni...

Toată dimineața următoare, domni o liniște ciudată, un fel de toropeală la Husaby. Era în ajunul Bunei-Vestiri și munca trebuia să fie gata în gospodărie la amiază, dar oamenii erau gînditori și posomorîți, iar slujnicele speriate lucrau de mîntuială.

Slugile o îndrăgiseră pe tînăra lor stăpînă și-și dădeau seama că nașterea nu merge prea bine.

Erlend stătea afară, în curte de vorbă cu fierarul. Încerca să-și adune gîndurile, să urmărească ce-i spunea omul. Atunci doamna Gunna veni repede la dînsul :

— Nu merge bine cu nevastă-ta, Erlend — am încercat pînă acum în fel și chip. Vino și tu... poate să ne fii de ajutor, dacă o punem să stea pe genunchii tăi. Intră în casă și pune pe tine un ilic scurt... dar grăbește-te ; suferă mult, biata femeie !

Erlend se făcu roșu ca focul. Își aminti că auzise spunîndu-se că dacă o femeie nu poate să nască pruncul pe care l-a zămislit într-ascuns, ajută dacă bărbatul o ține pe genunchi.

Kristin zăcea pe dușumea, sub pături ; două femei ședeau lîngă dînsa. Cum intră, Erlend văzu că ea se făcuse ghem și că-și afundase capul în poala uneia dintre femei, mișcîndu-l încoace și încolo, fără să scoată nici un geamăt.

După ce-i trecură muncile, își ridică ochii sălbăticiți și speriați ; buzele ei crăpate sorbeau aerul, gîfîind, cu un fel de șuier. Orice urmă de tinerețe și frumusețe pierise de pe obrazul ei umflat și plin de pete roșii — pînă și părul îi era năclăit, plin de paie și floci de lînă de la blăni. Se uită la Erlend ca și cînd nu l-ar fi recunoscut — dar cînd înțelese de ce femeile trimiseseră după dînsul, scuturâ cu putere din cap.

— Nu este obiceiul pe la noi ca bărbații să fie de față cînd naște o femeie...

— Uneori se face asta prin părțile noastre de miază-noapte, îi spuse Erlend încetișor. Dacă putem să-ți scurtăm astfel durerile, Kristin a mea, lasă...

— Ei, fie ! Cînd Erlend îngenunche lîngă dînsa, ea îl cuprinse cu brațele de mijloc și se lipi de dînsul. Chircindu-se și tremurînd din tot trupul se lupta cu durerea fără a crîcni.

— Pot să spun două vorbe soțului meu, singură cu el ? zise ea repede, gîfîind, cînd o mai lăsară durerile. Femeile se dădură la o parte.

— Era în toiul durerilor facerii, cînd i-ai făgăduit — cum a spus dînsa — că o vei lua de soție cînd va rămîne văduvă... în noaptea cînd l-a născut pe Orm ? întrebă șoptit Kristin.

Lui Erlend i se tăie răsuflarea, ca și cînd ar fi primit o lovitură drept în inimă. Apoi scutură cu putere din cap.

— În noaptea aceea eram la cetate... oamenii mei erau de pază. Asta s-a întîmplat cînd m-am întors dimineața la hanul nostru și mi-au pus băiatul în brațe... În asemenea clipă tu te gîndești la asta, Kristin ?

— Da... Și din nou se agăță de dînsul în timp ce o cuprindea valul durerilor. Erlend ștergea sudoarea care curgea șiroaie pe fața ei.

— Acum știi cum a fost, spuse el, după ce se liniști din nou — nu vrei să te iau pe genunchi, așa cum spune doamna Gunna ?...

Dar Kristin scutură din cap — și în cele din urmă femeile trebuiră să-l lase pe Erlend să iasă.

Părea că schimbul acesta de cuvinte năruise în ea orice putere. Scoase un strigăt plin de spaimă sălbatică în fața durerilor ce simțea că o năpădesc, și se ruga, și cerșea gemînd ajutor.

Cu toate astea, cînd femeile vorbiră iar să-l aducă pe Erlend strigă că nu vrea — mai bine să se chinuie pînă la moarte...

Gunnulf și cu dascălul său intrară în biserică pentru slujba de vecernie. Toți oamenii din curte, care nu erau pe lîngă Kristin, îl urmară — dar Erlend se furișă afară

din biserică înainte de sfîrşitul slujbei şi se îndreptă către miazăzi, spre clădiri.

La apus, peste pajiştile din partea cealaltă a văii, cerul era de aur roşu. Seara de primăvară amurgea, luminoasă şi blîndă. Stelele începură să răsară, una cîte una, albe în văzduhul auriu. O pînză uşoară de ceaţă luneca deasupra crîngului, jos, lîngă iaz; pe povîrnişurile bătute de soare se vedeau rotocoale negre; văzduhul era plin de mireasma pămîntului reavăn şi a zăpezii ce se topea.

Odaia cea mică se afla în partea de apus a curţii şi dădea spre vale. Erlend se duse într-acolo şi se opri îndărătul zidului; bîrnele de lemn erau călduţe încă de soare cînd se rezemă de ele.

O, cum mai ţipa... Odată auzise mugind o juncă înhăţată de un urs... sus, la stîna lor, pe cînd era copilandru. Alergase cu Arnbjørn, ciobanul, către miazăzi, prin pădure. Îşi aducea aminte de namila care se ridicase în două labe, cu botul căscat şi roşu din care ieşeau aburii. Sulița lui Arnbjørn se frînse în labele ursului — atunci o apucă pe a lui Erlend, pironit de spaimă. Junca zăcea la pămînt şi mai trăia, dar ugerul şi un picior erau mîncate de tot.

O, Kristin, o, Kristin a mea!... Doamne, îndură-te pentru rugăciunile maicii tale.

Apoi se grăbi să se întoarcă la biserică.

Slujnicele intrară în sala mare, cu mîncarea de cină... nu aşternură masa, ci puseră străchinile lîngă vatră. Bărbaţii îşi luară fiecare pîinea şi peştele pe bancă, aşezîndu-se la locurile lor, în tăcere; mîncară puţin, nici unul nu părea să aibă poftă. După cină, nimeni nu se sculă, nu ieşi şi nu se duse la culcare. Rămaseră acolo, nemişcaţi şi tăcuţi, cu ochii la foc.

Erlend se ascunsese într-un colţ lîngă pat — nu putea răbda să-i vadă nimeni faţa.

Părintele Gunnulf aprinsese un opaiţ cu ulei de peşte şi-l pusese pe braţul jilţului de onoare. Apoi se aşezase dedesubt pe laviţă, cu o carte în mînă; în tăcere, buzele lui se mişcau abia simţit, fără de încetare.

Deodată, Ulv Haldorssøn se ridică, se duse lîngă vatră şi luă o lipie proaspătă şi întreagă. Apoi căută printre lemnele de foc şi alese unul. După aceea se duse în col-

ţul de lîngă intrare, unde şedea bătrînul Ân. Ascunşi în dosul şubei lui Ulv, amîndoi sucirăşi răsucirăpîinea. Ân pocnea şi cresta bucata de lemn. Oamenii le aruncau din cînd în cînd cîte-o privire. Peste puţin, Ulv şi Ân se ridicară şi ieşiră.

Gunnulf se uită după ei, dar nu spuse nimic. Îşi urmă mai departe rugăciunile.

Un flăcăiaş adormit pică jos de pe bancă. Se sculă şi se uită zăpăcit în jur. Apoi oftă puţin şi se aşeză la loc.

Ulv Haldorssøn şi Ân se întoarseră în tăcere şi se aşezară din nou la locurile lor. Oamenii se uitară la dînşii, dar nimeni nu scoase vreun cuvînt.

Dintr-o dată, Erlend sări în picioare şi se apropie de oamenii săi. Era galben ca ceara şi cu ochii duşi în fundul capului.

— Nu ştie nimeni vreun mijloc? zise. Tu, Ân! şopti el.

— N-a fost de folos, răspunse Ulv tot în şoaptă.

— Pesemne că aşa-i este scris, să nu se bucure de copil, zise Ân, ştergîndu-se la nas. Şi atunci, nici jertfele, nici făcăturile nu slujesc la nimic. Păcat de tine, Erlend, că trebuie să pierzi atît de curînd o soţie atît de bună!...

— O, nu vorbi ca şi cînd ar fi murit, se rugă Erlend, cu glas frînt şi deznădăjduit. Se întoarse în colţul lui şi se prăbuşi, cu faţa ascunsă la picioarele patului.

Atunci un om ieşi; apoi se întoarse înapoi.

— A răsărit luna, în curînd se face ziuă, zise.

Curînd după aceea, doamna Gunna intră în sala mare. Se aşeză pe banca cerşetorilor de lîngă uşă — părul ei cărunt îi cădea pe faţă în şuviţe, iar vălul îi alunecase pe spate.

Bărbaţii se sculară şi se apropiară încet de dînsa.

— Unul dintre voi să vină cu mine şi s-o ţină, spuse ea plîngînd. Nu mai putem... Vino la căpătîiul ei, Gunnulf... nu se ştie cum se va isprăvi cu ea...

Gunnulf se ridică şi-şi vîrî cartea de rugăciuni în buzunarul de la brîu.

— Vino şi tu, Erlend... zise femeia.

Un strigăt ca de fiară răguşită îl întîmpină la uşă... Erlend se opri, tremurînd. În mijlocul femeilor care plîn-

geau, zări o clipă obrazul schimonosit și de nerecunoscut al Kristinei... era în genunchi, iar ele o sprijineau.

Mai încolo, lîngă ușă, cîteva slujnice prăbușite cu capul pe bancă, se rugau cu glas tare și neîncetat. El se aruncă în genunchi printre ele și-și ascunse capul în palme. Kristin țipa, țipa și de fiecare dată el simțea că îngheață de desperare și spaimă. Nu, nu se mai putea răbda...

Își luă inima în dinți și aruncă o privire spre dînsa. Gunnulf ședea acum pe un scăunel în fața ei și o ținea de subsuori. Doamna Gunna îngenunchease lîngă dînsa și o cuprinsese de mijloc, dar Kristin, în grozile morții, se împotrivea și voia s-o îndepărteze.

— O, nu ! o, nu ! dă-mi drumul, nu mai pot... Doamne, Doamne, ajută-mă !...

— Dumnezeu te va ajuta curînd, Kristin ! zicea Gunnulf de fiecare dată. O slujnică stătea cu un lighean de apă și după fiecare val de munci, preotul lua o pînză udă și o ștergea pe față și la rădăcina părului, pe frunte, pe buzele din care-i curgeau un fel de bale.

Ea își lăsa atunci capul în brațele lui Gunnulf și ațipea o clipă... dar durerile o smulgeau curînd din toropeală. Iar preotul îi spunea într-una :

— Te va ajuta acum, de îndată, Kristin...

Nimeni nu mai știa cît trecuse din noapte. Lumina cenușie a zorilor începu să se strecoare prin geamlîc.

Apoi, după un țipăt prelung de groază peste fire, se lăsă dintr-o dată o liniște deplină. Erlend auzea femeile trebăluind de zor... voia să se uite, dar auzind pe cineva plîngînd zgomotos, se chirci din nou... nu îndrăznea să afle adevărul.

Atunci Kristin țipă din nou... un strigăt ascuțit și sălbatic, care nu semăna însă cu răgetul neomenesc dinainte. Erlend sări în picioare.

Gunnulf stătea aplecat și o ținea pe Kristin, care era încă pe vine. Sta cu ochii plini de o groază de moarte pironiți asupra unui lucru pe care-l ținea doamna Gunna într-o blană de oaie. Grămada aceea de carne roșie-închisă semăna cu măruntaiele unui animal înjunghiat.

Preotul o cuprinse strîns în brațele sale :

— Draga mea Kristin, ai născut cel mai frumos și mîndru fiu de care a avut vreodată o mamă de mulțumit lui Dumnezeu... și trăiește ! zise Gunnulf cu însuflețire către femeile care plîngeau.

— Trăiește... Dumnezeu a fost bun și ne-a ascultat ruga...

Preotul încă mai vorbea cînd în mintea ostenită și răscolită a tinerei mame năvăli amintirea pe jumătate ștearsă a unui boboc de floare văzut odinioară în grădina mănăstirii... un boboc din care se desfăceau petale roșii mătăsoase, ușor boțite, ce se involtau într-o floare.

Fătul inform începu să se miște... să scîncească slab — se întinse și se făcu un copilaș mititeluț de culoarea vinului rubiniu, cu înfățișare omenească... avea brațe, și picioare, și mînuțe, și lăbuțe cu degete bine alcătuite. Se zbătea și gîfîia puțin...

— Ce mic e, ce mic !... strigă ea cu glas firav, răgușit, izbucnind într-un hohot de rîs și plîns. Femeile din jur rîdeau și-i ștergeau lacrimile. Gunnulf o lăsă în brațele lor.

— Rostogoliți-l într-o albie, are să strige mai tare, zise preotul, urmînd femeile, care duceau nou-născutul lîngă vatră.

Cînd Kristin se trezi dintr-o lungă slăbiciune, se afla culcată în patul ei. Femeile o dezbrăcaseră de veșmintele ei leoarcă de sudoare și acum simțea cum i se răspîndește în trup un val de căldură dulce și de sănătate... îi puseseră pe ea punguțe cu fiertură de urzici și o înveliseră în pături și blănuri calde.

Ea dădu să vorbească, dar cineva îi făcu semn să tacă. Cea mai mare liniște domnea în odaie și prin ea străbătu un glas, pe care nu-l recunoștea bine :

— Nikulaus, în numele Tatălui, al Fiului și al Sfîntului Duh...

Se auzi un clipocit de apă.

Kristin se săltă puțin într-un cot și privi.

Lîngă vatră stătea un preot în straie albe ; iar Ulv Haldorssøn ridica în brațe un prunc gol și roșu, care dădea din picioruțe ; scoțîndu-l din cristelnița de alamă și-l dădu nașei ; iar el primi lumînarea aprinsă.

Kristin și-a adus pe lume copilul... țipetele lui erau atît de puternice încît aproape acopereau vorbele rostite de preot. Dar ea era atît de obosită... nimic n-o mai atingea, dorea numai să doarmă... Atunci Kristin auzi glasul lui Erlend, vorbind repede și speriat :

— Capul copilului !... Are un cap atît de ciudat !

— E umflat, spuse liniștit o femeie. Nu-i de mirare... a trebuit să lupte din greu pentru viața lui, voinicul...

Kristin scoase un strigăt. Îi părea că se deșteaptă în ea cele mai adînci și tainice fibre ale inimii... Acesta era fiul ei, și el luptase pentru viața lui, el cît și ea, luptaseră amîndoi pentru viață...

Gunnulf se întoarse repede și luă zîmbind legăturica mică, albă din poala doamnei Gunna — și o duse la pat. El așeză pruncul în brațele mamei sale. Covîrșită de duioșie și fericire, mama își frecă obrazul de obrăjorul moale, mătăsos și roșu, învăluit în pînzeturile albe.

Kristin își ridică ochii spre Erlend. Îl mai văzuse cîndva, tot atît de palid și răvășit la față... dar nu-și mai putea aminti cînd... atît se simțea de amețită și cu stranii goluri în cap... dar își dădea seama că-i mai bine să nu-și amintească. Și-i făcea bine să-l vadă astfel, stînd alături de fratele său ; preotul pusese o mînă pe umărul lui Erlend. O liniște și o încredere nesfîrșită o învăluiau, în timp ce-l privea pe omul acesta înalt, în veșmînt și stolă pentru slujbă ; chipul acesta rotund și osos, sub cununa de păr negru, era puternic, dar zîmbea prietenos și cu bunătate.

Erlend înfipse adînc pumnalul său în bîrna peretelui de lemn dindărătul mamei și al copilului.

— E de prisos acum, spuse preotul zîmbind. Noul-născut a fost botezat...

Kristin își aduse aminte de cele spuse cîndva de fratele Edvin : Un prunc botezat este tot atît de sfînt ca și îngerii din cer. Păcatul părinților se șterge iar el însuși nu păcătuise încă întru nimic. Cu sfială și băgare de seamă, Kristin sărută micul obraz.

Doamna Gunna se apropie de ei. Era sfîrșită de oboseală și înciudată împotriva tatălui, care nu se gîndise să mulțumească, măcar cu o vorbă, femeilor care dăduseră

ajutor. Apoi, fiindcă preotul luase copilul din brațele ei și-l adusese mamei — ceea ce se cădea dînsa să facă, fiindcă ea moșise femeia, și ea era naşa băiatului.

— Nu ți-ai salutat încă fiul, Erlend, și nici în braţe nu l-ai ținut, îi zise ea supărată.

Erlend ridică pruncul înfășat în scutece din brațele tinerei mame... și-și lipi o clipă obrazul de al lui.

— Nu pot încă să te iubesc cu adevărat, Nåkkve, pînă ce n-oi uita cît de groaznic ai chinuit-o pe maică-ta, spuse el, lăsînd din nou pruncul în brațele Kristinei.

— Da, așa, dă vina pe dînsul ! zise bătrîna, cu ciudă.

Părintele Gunnulf zîmbi — și atunci zîmbi și Gunna. Voi să ia copilul și să-l culce în leagăn, dar Kristin o rugă să-i îngăduie să-l mai țină puțin.

Curînd după aceea, ațipi cu fiușorul ei în braţe... de-abia simți că Erlend o atinge cu băgare de seamă, ca și cînd i-ar fi fost teamă să n-o doară — apoi adormi din nou.

5

A zecea zi după naşterea copilului, părintele Gunnulf spuse fratelui său, dimineața, fiind singuri în odaia mare :

— Cred că a sosit vremea, Erlend, să dai de veste părinților soției tale despre starea sănătății ei.

— Socot că nu-i atît de mare grabă, răspunse Erlend. Nu cred că se vor bucura prea mult cei de la Jørundgård cînd vor afla că ni s-a și născut un fiu.

— Crezi că mama Kristinei n-a băgat de seamă astă toamnă că fiica ei nu se simțea bine ? întrebă Gunnulf. Și-atunci, desigur că este îngrijorată...

Erlend nu răspunse nimic.

Mai spre seară însă, în timp ce Gunnulf se afla jos, în odaia cea mică și stătea de vorbă cu Kristin, Erlend intră. Era cu căciulă și mintean scurt de dimie groasă, pantaloni lungi și cizme îmblănite. Se aplecă spre soția sa și o sărută pe obraz :

— Kristin, draga mea, ce să le spun din partea ta celor de la Jørundgård, căci o pornesc acum spre miazăzi, să le vestesc naşterea fiului nostru ?... Kristin roşi ca para focului — părea speriată şi bucuroasă totodată. Sînt dator faţă de tatăl tău, spuse Erlend cu seriozitate, să-i duc însumi vestea.

Kristin zăbovi un timp.

— Spune-le celor de-acasă, şopti ea, că în fiecare zi, de cînd am plecat de acasă, am dorit fierbinte să le pot cădea în genunchi, tatii şi mamei, să le cer iertare.

Curînd după aceea, Erlend plecă. Kristin nu se gîndise să-l întrebe cum va călători. Gunnulf însă îl însoţi afară, în curte. Lîngă intrare erau proptite schiurile lui Erlend şi un toiag cu vîrf ascuţit de suliţă.

— Văd că porneşti pe schiuri, zise Gunnulf. Cine te însoţeşte ?

— Nimeni, răspunse Erlend rîzînd. Ar trebui să ştii mai bine ca oricine, dragă Gunnulf, că nu-i uşor să se ţină cineva de mine pe schi.

— Mi se pare cam neprevăzător, spuse preotul. Se spune că anul ăsta ar fi cam mulţi lupi în pădurea de la Høiland... Erlend se mulţumi să rîdă şi începu a-şi pune schiurile.

— Cred că am să fiu sus, la stînele de la Geitskar înainte de a se întuneca. Zilele au început să fie mai lungi. Pot să ajung la Jørundgård peste trei zile, seara...

— De la Geitskar pînă jos, la şoseaua cea mare, cărările sînt încurcate... şi mai sînt şi prăpăstii rele, adeseori ascunse de ceaţă. Şi mai ştii că nu-s prea sigure locurile la stînele acelea — acum, pe timp de iarnă.

— N-ai decît să-mi dai amnarul tău, zise Erlend, pentru orice întîmplare, dacă aş fi nevoit să-l arunc pe-al meu peste vreo zînă a pădurii, care mi-ar cere un hatîr nepotrivit cu starea mea de bărbat însurat. Ascultă, frate, eu fac precum ai spus tu : mă duc la tatăl Kristinei şi-l rog să primească de la mine despăgubirile pe care le va socoti de cuviinţă... aşa că poţi să mă laşi măcar să hotărăsc eu cum să călătoresc.

Părintele Gunnulf nu mai avu ce spune. Porunci însă oamenilor din casă să ascundă Kristinei că Erlend a plecat singur.

Cerul era ușor auriu către miazăzi, peste culmile albastre acoperite de zăpezi ale munților, în seara cînd Erlend gonea la vale prin fața bisericii arse, făcînd să scrîșnească și să vîjîie sub dînsul pojghița de zăpadă înghețată.

Semiluna strălucea în înaltul cerului, albă și învăluită de abur, în lumina slabă a amurgului.

La Jørundgård se vedea ridicîndu-se în vîrtejuri fumul întunecat al hornurilor, spre cerul limpede și palid. În tăcerea împrejmuitoare, răzbăteau lovituri seci și măsurate de secure.

La bariera gospodăriei, o haită de cîini întîmpină cu lătrături furioase pe cel ce sosea. În curte, umbla cu pași mărunți o turmă de capre lățoase, negricioase în lumina limpede a înserării, care ciupeau dintr-un morman de ace de brad. Trei copilași, în haine de iarnă, alergau printre capre.

Liniștea casnică a acestui loc făcu o impresie puternică și adîncă asupra lui Erlend. Se opri stîngaci în așteptarea lui Lavrans, care venea înaintea lui — socrul său ieșise să vorbească cu un om care spinteca niște bulumaci, mai la vale, lîngă magazia de lemne. Se opri în loc cînd recunoscu pe ginerele său și înfipse adînc în zăpadă sulița pe care o ținea în mînă.

— Tu ești ? zise el cu glas scăzut. Singur... S-a întîmplat... s-a întîmplat ceva ?... Ce este de-ai sosit astfel... adăugă el, după un scurt răstimp.

— Uite ce este ! Erlend își luă inima în dinți și-l privi în ochi. Am socotit că se cuvenea să fac măcar atît, să vin eu însumi să aduc vestea. Kristin a născut un fiu în dimineața de Buna-Vestire. Și-acuma e bine, adăugă el repede.

Lavrans rămase tăcut. Își mușcă adînc buza de jos — îi tremura un pic bărbia.

Apoi, după un timp, zise :

— Da, iată într-adevăr o veste !

Micuța Ramborg venise și ea și stătea lîngă tatăl ei. Ridică ochii, roșie ca focul în obraji.

— Taci din gură ! zise Lavrans cu asprime copilei, deși ea nu scosese nici o vorbă, ci numai roșise. Nu sta aci... șterge-o !...

Nu spuse mai mult. Erlend stătea aplecat ținînd strîns toiagul în mîna stîngă. Se uita în pămînt, la zăpadă, cu mîna dreaptă vîrîtă în sîn. Lavrans arătă cu degetul :

— Te-ai rănit ?

— Da, puțin. Am căzut în întuneric, pe un povîrniș repede, aseară.

Lavrans îi apucă încheietura mîinii și pipăi cu grijă.

— Nu cred să fie rupt osul, zise ; iar apoi, urcînd înspre casă în timp ce Ragnfrid ieșea în curte, adăugă : Dă-i tu însuți vestea ! Ragnfrid se uita mirată la soțul ei... apoi, recunoscîndu-l pe Erlend, veni repede la dînsul.

Ascultă fără o vorbă, în timp ce Erlend spunea pentru a doua oară vestea. Dar i se umeziră ochii cînd, la urmă, Erlend adăugă :

— M-am gîndit că poate ai băgat ceva de seamă, înainte de plecarea ei, astă-toamnă... și că poate erai îngrijorată...

— E frumos din partea ta, Erlend, zise ea cu glas tremurat, că te-ai gîndit la asta. Am fost îngrijorată într-una, de cînd ai luat-o de lîngă noi.

Lavrans se întorsese :

— Uite, nițică untură de vulpe, ginere-meu ; văd că ți-a degerat obrazul. O să trebuiască să aștepți puțin în odăița de la intrare, să vină Ragnfrid să te doftoricească cu alifia asta și să-ți usuce hainele... Cu picioarele cum stai ?... Să-ți scoți cizmele, să vedem...

Cînd oamenii curții intrară la cină, Lavrans le spuse vestea și porunci să se aducă bere, ca să se veselească toți.

Dar nu domni o adevărată veselie în timpul mesei... stăpînul însuși avea în fața lui o cană cu apă. Își ceru iertare de la Erlend, dar jurase în tinerețele sale să nu bea decît apă în zilele de post. Erau cu toții prea liniștiți și nu se încingeau la vorbă în pofida berii celei bune. Copiii se dădeau din cînd în cînd pe lîngă Lavrans — el îi îmbrățișă cînd se lipeau de genunchii lui, dar răspundea cu

gîndul aiurea la întrebările lor. Ramborg vorbea scurt și înțepat cînd Erlend glumea cu dînsa — vrînd să arate că nu ținea la acest cumnat al ei. Mergea pe al optulea an, era deșteaptă și frumoasă, dar nu semăna cu celelalte surori ale ei.

Erlend întreba cine sînt ceilalți copii. Lavrans răspunse că băiatul este Håvard Trondssøn, mezinul copiilor de la Sundbu. Se plictisea atît de mult acasă, printre frații și surorile lui mari, încît dorise să vină aici, la unchiul său.

Fata era Helga Rolvsdatter — rudele fuseseră nevoite să ia cu dînsele copiii, la întoarcerea acasă după parastasul de la Blakarsarv ; era mai mare jalea să-l vadă pe tatăl lor în starea în care se găsea acum. Și era bine pentru Ramborg să aibă cu cine crește și se juca.

— Am început să îmbătrînim acum, Ragnfrid și cu mine, iar fata asta a noastră este mai neastîmpărată și mai jucăușe decît Kristin, spuse Lavrans și mîngîie părul cîrlionțat al fetei sale.

Erlend se așează lîngă soacră-sa, iar aceasta îl întrebă despre cum născuse Kristin. Ginerele băgă de seamă că Lavrans ascultă și el. Apoi acesta se sculă și se duse să-și ia mantaua și pălăria. Le spuse că se duce la casa preotului Eirik să-l roage să vină încoace, să ciocnească și el un pahar cu dînșii. Lavrans o luă peste ogoare, pe poteca bătătorită, către Romundgård. Luna cobora în dosul munților — dar, deasupra culmilor albe, scînteiau mii și mii de stele. Nădăjduia că preotul e acasă — nu mai putea răbda să stea mai mult singur împreună cu ceilalți.

Dar cînd apucă pe drumeagul mărginit de uluci din apropierea curții, văzu o lumînare mică aprinsă, ce se apropia de el. Era bătrînul Audun, care o ținea și suna dintr-un clopoțel de argint, văzînd că este cineva în cale. Lavrans Bjørgulfssøn căzu în genunchi în troianul de zăpadă, la marginea drumului.

Audun trecu pe lîngă dînsul cu lumînărica și clopoțelul, ce răsuna blînd și subțirel. În urmă, venea călare părintele Eirik. El ridică sfîntul potir pe care-l ținea în mîini, cît putu de sus, trecînd pe lîngă omul îngenuncheat și nu se uită în lături ci trecu liniștit mai departe, în timp ce Lavrans se apleca adînc, întinzînd mîinile către mîntuitorul său.

Preotul era însoţit de fiul lui Einar Hnufa — aşa că de bună seamă se apropia sfîrşitul bătrînului. Lavrans rosti rugăciunile pentru cei ce sînt pe moarte, înainte de a se ridica şi de a se întoarce acasă. Această întîlnire cu Dumnezeu, în noapte, îl întărise şi-l alinase foarte mult.

După ce se culcară, Lavrans întrebă pe soţia sa :

— Bănuiai că s-ar fi întîmplat ceva... cu Kristin ?

— Dar tu ?

— Nu, răspunse Lavrans, însă rostise cuvîntul acesta atît de tăios încît ea înţelese că totuşi îi trecuse prin minte ideea aceasta.

— Într-o vreme, m-am temut vara asta, zise mama, şovăitoare. Vedeam că n-are poftă de mîncare. Dar mai apoi mi-am zis că m-am înşelat. Părea atît de fericită în tot timpul pregătirilor de nuntă !

— Da, avea şi de ce să fie mulţumită, zise tatăl, cam ironic. Dar ciudat este că nu ţi-a spus nimic... ţie, mamei sale...

— Da, asta mi-o spui acum, după ce-ai aflat că a greşit, răspunse Ragnfrid cu amărăciune. Doar ştii bine — Kristin n-a avut niciodată obiceiul să mi se destăinuiască mie...

Lavrans nu mai spuse nimic ; ceva mai tîrziu, îi ură noapte bună şi se culcă în tăcere. Ştia că somnul nu se va lipi de dînsul numaidecît.

Kristin, Kristin, fetiţa lui !

El nu adusese niciodată vorba, nici pe departe, despre cele pe care i le mărturisise Ragnfrid în noaptea aceea. Şi ea nu putea spune că-i dăduse a înţelege într-un fel sau altul, că se mai gîndise la asta. El nu-şi schimbase purtarea faţă de dînsa, ci mai degrabă se silise să-i arate încă şi mai multă prietenie şi iubire. Dar nu era întîia oară că simţea, în iarna asta, o amărăciune la Ragnfrid ; ea căuta înţelesuri jignitoare în cele mai nevinovate cuvinte rostite de el. El nu înţelegea aceasta şi nu ştia ce să mai facă — încît lăsase lucrurile aşa.

„Tatăl nostru carele eşti în ceruri", se rugă el pentru Kristin şi copilul ei, apoi pentru nevastă-sa şi pentru el însuşi. La urmă se rugă să-i dea Dumnezeu puterea de a-l răbda pe Erlend Nikulaussøn cu blîndeţe, cît timp îl va avea ca oaspe în gospodăria sa.

Lavrans nu voia să-l lase pe Erlend să pornească spre casă pînă nu se va vedea cum îi merge cu rana de la mînă — și nici să plece singur.

— Ce bucurie ar fi pe Kristin, dacă m-ai însoți, zise într-o zi Erlend.

Lavrans tăcu cîteva clipe, apoi ridică tot soiul de piedici. Desigur că Ragnfrid n-ar fi mulțumită să rămînă singură în gospodărie. Și dacă pleacă el atît de departe, către miazănoapte, s-ar putea să nu se întoarcă la timp pentru muncile de primăvară. Dar în cele din urmă se învoi. Nu luă nici un om cu dînsul — avea să se întoarcă acasă cu o corabie pînă la Raumsdal. Și putea închiria cai să coboare de-a lungul văii — pretutindeni avea cunoscuți, pe tot întinsul drumului.

Nu vorbiră mult pe drum, dar se înțeleseră bine. Îi venea greu lui Lavrans să se țină de Erlend ; nu voia să recunoască însă că acesta merge prea repede pentru dînsul. Dar Erlend își dădu seama și-și potrivi de îndată mersul după al socrului său. Își dădea multă ostencală să-i intre în voie tatălui soției sale — și avea un fel blînd și pașnic de a se purta cînd dorea să cîștige prietenia cuiva.

În a treia seară de drum își găsiră adăpost pentru noapte într-o colibă de piatră. Avuseseră vreme rea și ceață, dar Erlend părea să nimerească drumul cu aceeași mare siguranță.

Lavrans se încredințase că Erlend cunoștea uimitor de bine toate semnele din văzduh și de pe pămînt, precum și firea și obiceiurile animalelor și știa întotdeauna unde se află. Toate cunoștințele pe care Lavrans, obișnuit cum era cu muntele, le dobîndise prin observare și ținere de minte, celălalt părea să le aibă așa, de la sine. Erlend însuși rîdea de aceasta — dar se simțea mîndru de acest simț al lui.

Găsiră coliba pe întuneric, întocmai la timpul pe care-l prevăzuse Erlend. Lavrans își aduse aminte că tot pe-o noapte ca asta se rătăcise prin zăpadă la o aruncătură de băț de propriul său adăpost pentru cai. Zăpada înămeți coliba, așa încît fură nevoiți să pătrundă pe gaura ce servea de horn. Erlend acoperi deschizătura cu o piele de cal, pe care o găsise în colibă și o înțepeni cu niște bucăți

de lemn vîrîte prin bîrnele acoperișului. Cu ajutorul schiurilor împinse afară zăpada pătrunsă în cabană și ațină focul în vatră, cu lemnele înghețate găsite acolo.

Scoase trei-patru potîrnichi de sub laviță — le lăsase cînd trecuse pe acolo la dus — le înveli cu pămînt argilos de pe jos, dezgheță, de lîngă vatră, și le puse pe jar.

Lavrans se întinse pe laviță, unde Erlend îi făcuse un culcuș cît putu mai bun, cu blănurile și desagii lor.

— Așa fac soldații pe timp de război cu găinile furate, Erlend, zise Lavrans, rîzînd.

— Da, am învățat și eu cîte ceva, cît am fost în slujba contelui, zise Erlend, rîzînd și el. Pe cît fusese obișnuit socru-său să-l vadă de tăcut și de posac, pe atît de vorbăreț și vesel era acum. Așezat pe jos, în fața lui Lavrans, se apucă să-i povestească despre anii slujiți contelui Jacob de Halland. Fusese căpetenia ostașilor din cetate, însărcinat să păzească țărmul cu trei mici corăbii. Erlend avea în clipa aceea o privire de copil — nu se lăuda — se lăsa numai în voia amintirilor. Lavrans îl privea gînditor...

Se rugase Domnului să-i dea putere să-l poată răbda pe soțul fiicei sale... și acum era aproape supărat pe sine, fiindcă îi plăcea mai mult Erlend decît ar fi vrut să-și mărturisească. Își aminti că în noaptea cînd arsese biserica, simțise că-i era drag, ginerele său. Trupește, Erlend nu era lipsit de bărbăție. Lavrans simți ca un junghi în inimă... păcat de el, ar fi putut năzui la ceva mai bun decît la cucerirea femeilor. Căci nu fusese în stare decît de niște pozne copilărești. Pe alte timpuri, o căpetenie l-ar fi luat pe omul acesta în slujba sa și l-ar fi folosit... dar așa cum era acum, fiecare trebuia să-și dobîndească singur faimă bună — și un om ca Erlend trebuia să fie în măsură să asigure atît bunăstarea sa, cît și a multor altora. Și soțul Kristinei trebuia s-o facă.

Erlend își ridică ochii spre socrul său și, dintr-o dată serios, îi spuse :

— Am să te rog ceva, Lavrans ; înainte de-a ajunge acasă, să-mi spui tot ce ai pe inimă. Lavrans tăcea. Să știi, continuă Erlend pe același ton, că sînt gata să-ți cad la picioare, dacă vrei, și să-ți plătesc orice despăgubire vei găsi cu cale, ca o dreaptă pedeapsă cuvenită purtării mele.

Lavrans îl privi pe tînăr drept în față — apoi zîmbi ciudat.

— Ne-ar veni greu la amîndoi s-o facem, Erlend. Fă mai bine o danie potrivită bisericii din Sundbu și preoților de care v-ați bătut joc, zise el cu aprindere. Nu vreau să mai vorbesc despre asta. Nu poți pune pe seama tinereții greșeala ta... Era mai cinstit, Erlend să-mi fi mărturisit totul, înainte de a mă învoi la cununia voastră...

— Da, zise Erlend. Dar nu știam atunci că lucrurile stăteau astfel, încît să iasă la iveală că te-am jignit.

Lavrans se ridică în capul oaselor :

— Cînd te-ai cununat nu știai că Kristin e...

— Nu, răspunse Erlend abătut. Abia după două luni de căsnicie mi-am dat seama...

Lavrans îl privi mirat, dar nu spuse nimic. Atunci Erlend urmă, cu glas slab și șovăielnic :

— Îmi pare bine, tată socrule, că ai venit cu mine ; Kristin a fost atît de tristă în iarna asta — aproape că nu vorbea cu mine. Mi s-a părut de multe ori că tînjește la Husaby, alături de mine.

Lavrans răspunse cam rece :

— Așa se întîmplă cu toate femeile tinere. Acuma, că este din nou bine, cred că o să fiți din nou buni prieteni ca mai nainte, spuse el, zîmbind cam ironic.

Dar Erlend ședea cu ochii pironiți la jarul din vatră. Acum știa... știa sigur ceea ce bănuise din clipa cînd zărise obrazul mic și roșu al copilului, rezemat de umărul alb al Kristinei : niciodată legătura lor nu va mai putea fi între ei așa cum fusese mai înainte.

Cînd Lavrans intră în odaia cea mică, la Kristin, ea se ridică din pat, întinzînd brațele spre dînsul. Îl cuprinse de umeri și plînse atîta, pînă ce, în cele din urmă, Lavrans se sperie de tot.

Părăsise patul de cîtăva vreme, dar aflînd că Erlend pornise singur la drum și fiindcă zăbovea cu întorsul acasă, s-a speriat atît de tare, încît au apucat-o frigurile și a trebuit să se culce iar în pat.

Se vedea că este încă slăbită — plîngea de orice lucru. Preotul cel nou, părintele Eiliv Serkssøn, venise la Husaby în timpul lipsei lui Erlend. Trecea să vadă din cînd în cînd

pe stăpîna casei și-i citea cu glas tare — dar fiindcă ea plîngea fără nici un temei, nu știa ce să-i mai citească.

Într-o zi, pe cînd Lavrans se afla lîngă dînsa, Kristin vru să înfeșe ea însăși copilul, ca să-i arate ce nepoțel frumos și bine făcut are. Copilul era culcat gol, printre scutece și dădea din piciorușe pe covorul de lînă în fața mamei sale.

— Ce-i cu semnul acela de pe piept ? întrebă Lavrans.

Copilul avea în dreptul inimii cîteva pete mici, roșii ca sîngele — de parcă l-ar fi atins în locul acela o mînă însîngerată. Kristin însăși se speriase cînd văzuse întîia oară semnul, dar încercase să se mîngîie cu gîndul — pe care-l împărtăși și lui Lavrans :

— Cred că nu-i decît un semn din naștere... mi-am apăsat mîna pe piept cînd am văzut că ardea biserica.

Tatăl Kristinei se simți străbătut de-un fior. Da. Așa trebuie să fi fost. Nu știa cîtă vreme ținuse ascuns, nici cît îi ascunsese. Și nu înțelegea cum putuse să facă asta... tocmai ea, fiica lui și încă față de dînsul...

— Ți-e drag cu-adevărat copilul ? îl întrebase Kristin în mai multe rînduri — și de fiecare dată Lavrans răspunsese zîmbind că da. Adusese ce-i drept daruri din belșug, pe care le pusese atît în leagăn cît și pe patul lehuzei. Dar Kristinei i se părea că nimeni nu-i iubește îndeajuns fiul... iar Erlend cel mai puțin. „Ia te uită la el, tată, spunea ea, l-ai văzut cum a rîs acuma ? Ai mai văzut copil atît de frumos ca Nåkkve, tată ?!"

Punea într-una aceeași întrebare. Într-un rînd Lavrans spuse, dus pe gînduri :

— Fratele tău Håvard, cel de-al doilea fiu al nostru... a fost un copil foarte frumos.

După puțină vreme, Kristin l-a întrebat, sfioasă :

— Dintre frații mei, el a trăit cel mai mult, nu ?

— Da. A trăit doi ani... Acum să nu plîngi din nou, micuța mea Kristin, o rugă el liniștit.

Și Lavrans și Gunnulf Nikulaussøn erau mulțumiți că băiatului i se spune Nåkkve. La botez i se pusese numele de Nikulaus. Erlend susținea că este unul și același nume, dar Gunnulf nu era de aceeași părere ; se întîlneau

în legendele norvegiene bărbaţi care purtaseră numele acesta încă de pe vremea păgînismului. Kristin îl striga însă întotdeauna pe băiatul ei cu numele pe care Erlend i-l pusese la început.

După părerea Kristinei, un singur om, în afară de ea, își dădea pe de-a întregul seama de ce copil minunat și plin de făgăduințe este Nåkkve — și anume, noul preot, părintele Eiliv... În privința asta, era aproape la fel de isteț ca și mama copilului.

Părintele Eiliv era un om scund și firav, cu o burticică rotundă, care-i dădea o înfățișare cam caraghioasă. Părea un om foarte șters... chiar și celor care vorbiseră de mai multe ori cu dînsul le venea greu să-l recunoască, atît de obișnuită îi era fața. Avea părul și pielea de culoarea nisipului roșu-gălbui — iar ochii, rotunzi și albaștri ca marea, erau cu totul lipsiți de expresie. Eiliv era tăcut din fire și sfios, iar părintele Gunnulf spunea că este atît de învățat, încît ar fi putut înainta în grad dacă ar fi avut mai multă ușurință la vorbă. Dar încă și mai mult decît prin învățătura sa, era cunoscut pentru curăția vieții sale, smerenia și iubirea sa adîncă față de Isus și de biserica sa.

Era de obîrșie umilă și, cu toate că nu era cu mult mai în vîrstă decît Gunnulf Nikulaussøn, părea cam bătrîior. Gunnulf îl cunoștea de cînd erau colegi de școală la Nidaros și vorbea întotdeauna cu mare dragoste despre Eiliv Serkssøn.

Erlend găsea că noul preot sosit la Husaby nu prea era arătos. Kristin în schimb a prins de îndată drag și încredere într-însul. După sorocul lehuziei, ea rămase să locuiască mai departe în odaia cea mică. A fost o zi grea pentru Kristin, aceea în care părintele Eiliv a dus-o la biserică, dar n-a îndrăznit să-i dea sfînta împărtășanie. Ea i se spovedise, însă în privința păcatului pe care-l făptuise făcîndu-se părtașă la moartea fărădelege a unei alte ființe nenorocite, trebuia să ceară dezlegare de păcate de la arhiepiscop.

În dimineața cînd Gunnulf șezuse lîngă dînsa și luase parte la deznădejdea ei sufletească, el o sfătuise stăruitor ca, de îndată ce va fi în afară de primejdie trupească, să

se grăbească să caute leac sufletului ei. Cum se va simți din nou în puteri, trebuia să-și țină cuvîntul dat sfîntului Olav — care, prin rugăciunile sale, ocrotise viața fiului ei și-l adusese sănătos la lumină și la baia botezului. Acum trebuia să se ducă desculță la mormîntul lui și să depună acolo cununa ei de aur, podoaba de cinste a tinerelor fete nevinovate, pe care o apărase atît de prost și o purtase fără drept. Iar Gunnulf o îndemna să se pregătească pentru această călătorie printr-o viață singuratică de rugăciuni, lecturi și meditații, și de asemeni prin post — însă cu măsură, din pricina copilului la sîn.

În seara aceea — cum ședea întristată, după întoarcerea de la biserică — Gunnulf intrase în odaia ei și-i dăruise niște mătănii. El îi spusese că în străinătate mătăniile nu erau folosite numai de preoți și călugări la îndeletnicirile pioase, ci și de alți credincioși. Mătăn ile dăruite erau neasemuit de frumoase ; mărgelele erau lintr-un soi de lemn poros din India și aveau o mireasmă dulce și caldă, care te ducea cu gîndul la ceea ce trebuie să fie o rugăciune bună — o jertfă a inimii și o dorință arzătoare de a dobîndi harul de a duce o viață plăcută lui Dumnezeu. Între mărgelele de lemn erau bobițe de chihlimbar și de aur, iar crucea era frumos smălțuită.

Erlend se uita cu dor la tînăra sa soție, cînd o întîlnea afară, prin curte. Niciodată nu fusese atît de frumoasă ca acum — înaltă și mlădie, în rochia ei simplă de dimie, de culoarea pămîntului cafeniu. Năframa aspră de cînepă — care-i învăluia părul, gîtul și umerii — scotea și mai tare la iveală albeața strălucitoare a pielii. Cînd soarele de primăvară îi cădea de-a dreptul pe obraz, parcă lumina ar fi pătruns adînc în carne, atît de albă era — ochii și buzele păreau străvezii. Cînd Erlend se cobora în odaia cea mică, să vadă copilul, și o privea, ea își pleca pleoapele mari și albe — părea atît de sfioasă și pură, încît abia îndrăznea să-i atingă mîna cu degetele. Dacă îl alăpta pe Nåkkve, atunci își acoperea pieptul alb cu un colț al năframei. Îi părea lui Erlend că soția lui e gata să se înalțe spre ceruri, spre divinitate.

Glumea despre aceasta, nu fără oarecare ciudă, cu frate-său și cu socru-său cînd ședeau, serile, în sala cea mare, numai între bărbați. Husaby-ul ajunsese o adevărată mănăstire. Se aflau aici doi preoți, Gunnulf și Eiliv — socrul putea fi socotit și el pe jumătate preot — și acum voiau să-l facă și pe dînsul asemeni lor. Trei preoți la o singură gospodărie ! Dar ceilalți rîdeau de el.

În primăvara aceea, Erlend Nikulaussøn s-a ocupat mult de bunul mers al gospodăriei sale. Toate gardurile au fost drese și porțile îmbunătățite la timp, arăturile și celelalte munci de primăvară au fost făcute bine și la vremea lor ; Erlend cumpăra vite de soi bun — căci fusese nevoit să taie o bună parte din vîte în preajma Anului Nou. De fapt, nu era o pagubă prea mare, căci erau în cireada lui sumedenie de animale bătrîne, care nu mai erau bune de nimic. Apoi tocmi oameni pentru arsul smoalei și cojitul mestecenilor ; acareturile din curte și acoperișurile au fost drese. De pe vremea cînd bătrînul Nikulaus era în toată puterea, nu mai domnise asemenea bună rînduială la Husaby. Da, desigur, zicea lumea, tatăl soției sale îl sfătuiește. Umblînd după trebile gospodărești, el colinda împreună cu socrul său și cu fratele său pe la prietenii și rudele prin satele de primprejur. Dar acum umbla cuviincios și cu oameni de treabă — spre deosebire de vremurile trecute, cînd obișnuia să umble călare cu o întreagă șleahtă de tineri deșucheați și fără rosturi. Așa se face că gura lumii — care atîta vreme fusese atîțată de felul de viață nerușinat al lui Erlend Nikulaussøn, de lenea și stricăciunea care domniseră la Husaby — se domolise acum, mulțumindu-se cu glume nevinovate. Toți zîmbeau, spunînd că tînăra soție a lui Erlend izbutise să facă multe în numai șase luni.

Cu cîtăva vreme înainte de sărbătoarea de Sfîntul Botolv [1], Lavrans plecă la Nidaros, însoțit de părintele Gunnulf. Urma să fie pentru cîteva zile oaspetele acestuia — în care timp avea să cerceteze biserica Sfîntul Olav și celelalte biserici din oraș, înainte de a porni către miazăzi, spre casă. Își luase rămas bun cu prietenie și iubire de la fiica sa și bărbatul ei.

[1] Se prăznuiește la 17 iunie.

6

Kristin urma să plece la Nidaros trei zile după Seljumanna[1] — căci mai tîrziu, către sfîrșitul lunii, începeau zarva și pregătirile în oraș în cinstea sărbătorii de Sfîntul Olav ; iar mai înainte de aceasta arhiepiscopul nu se afla în oraș.

Părintele Gunnulf sosi la Husaby în ajunul plecării ei și a doua zi de dimineață se duse cu părintele Eiliv la biserică, să slujească utrenia. Cînd Kristin porni la biserică, bruma se întindea brumărie ca un covor de blană peste iarbă ; iar soarele daurea pădurea pe culmea muntelui, iar cucul cînta pe povîrnișuri ; Kristin părea să aibă parte de vreme frumoasă la drum.

În biserica luminată nu se afla nimeni în afară de Erlend cu soția sa și de preoți. Erlend privi picioarele desculțe ale Kristinei. Ce frig trebuia să-i fie la picioare, să stea astfel pe lespezile de piatră ! Kristin avea de mers cale de trei mile, rugîndu-se tot drumul ; iar el se străduia să-și înalțe inima către Dumnezeu, așa cum nu mai făcuse de mulți ani.

Kristin era îmbrăcată cu o rochie cenușie, încinsă cu o frînghie în jurul mijlocului. Erlend știa că purta dedesubt o cămașă de pînză aspră. Un ștergar de pînză legat, strîns sub bărbie, îi acoperea părul.

La ieșirea din biserică, în lumina soarelui de dimineață, o întîmpină o slugă care purta copilul. Kristin se așeză pe niște scînduri. Cu spatele înspre Erlend, îi dădu să sugă copilului, ca să fie mulțumit și sătul înainte de a porni la drum. Erlend rămase nemișcat, la cîțiva pași, cu obrajii albi și reci din pricina încordării.

Preoții ieșiră ceva mai tîrziu. Își lăsaseră stolele în sacristie. Se opriră lîngă Kristin. Apoi părintele Eiliv coborî spre gospodăria sa, în timp ce Gunnulf o ajută să lege bine copilul de spatele ei ; într-o pungă, ce-i atîrna de gît, avea cununa ei de aur, mătăniile, banii și nițică pîine și sare.

[1] Sărbătoare religioasă ; cade la 8 iulie.

Apucă toiagul, făcu o plecăciune adîncă preotului și porni tăcută către miazănoapte, pe poteca ce urca spre pădure.

Erlend rămase pe loc — alb la față. Deodată începu să alerge. În partea de miazănoapte a bisericii se aflau niște dîmbușoare cu iarbă sărăcăcioasă și desișuri de ienuperi și mesteceni, roase de caprele care obișnuiau să pască pe-acolo. Erlend urcă în fugă pînă sus... de acolo o mai putea zări o clipă, înainte să dispară în pădure.

Gunnulf urca încet în urma fratelui său. Preotul părea foarte înalt și întunecat în lumina dimineții. Era și el palid.

Erlend stătea locului cu gura întredeschisă. Pe obrazul său alb se prelingeau lacrimile. Deodată se lăsă în genunchi — apoi se aruncă la pămînt în iarba firavă, plîngînd cu hohote și smulgînd buruienile cu degetele sale lungi, pămîntii.

Gunnulf stătea în picioare, nemișcat. Se uita în jos, la omul ce plîngea — apoi departe, la pădurea în care dispăruse femeia.

Erlend își ridică puțin capul :

— Gunnulf... era neapărată nevoie să-i dai canonul acesta ? Era nevoie ? întrebă el încă o dată. N-ai fi putut să-i dai tu iertarea de păcate ?

Gunnulf nu răspunse. Atunci el urmă :

— Eu doar m-am spovedit și am făcut danii multe.

Se ridică pe jumătate :

— După moartea ei [1], am plătit să se facă slujbe de pomenire treizeci de zile în șir, precum și parastas în fiece an și am cumpărat mormîntul. M-am spovedit de păcat episcopului Helge și am fost în pelerinaj la Sfîntul Sînge din Schwerin ; n-ai fi putut să te îndupleci puțin de Kristin ?

— Chiar dacă ai făcut toate acestea, zise preotul liniștit ...dacă ai arătat lui Dumnezeu o inimă zdrobită și dacă ai izbutit să dobîndești iertarea lui Dumnezeu... totuși vei înțelege, că trebuie să te străduiești ani și ani de-a rîndul să ștergi urmele păcatului tău. Ceea ce i-ai cășunat aceleia care acum îți este soție cînd mai întîi ai tîrît-o într-o viață

[1] Este vorba aici de Eline.

prihănită și apoi într-un omor... de aceasta n-o poți izbăvi tu, ci numai Dumnezeu. Roagă-te lui, s-o ocrotească pe drumul acesta pe care tu n-o poți însoți și apăra. Și nu uita cît veți trăi amîndoi, că dacă ai văzut pe soția ta plecînd în felul acesta din curtea ta, apoi este mai mult din pricina păcatelor tale decît alor ei.

Erlend spuse, după puțin timp :

— Înainte de a-i răpi cinstea, am jurat în fața lui Dumnezeu și pe legea mea de creștin că niciodată nu voi lua o altă femeie de soție — și ea la rîndul ei a făgăduit că nu va lua pe altul de bărbat cît timp om trăi pe-acest pămînt. Tu însuți, Gunnulf, spuneai că aceasta însemna că sîntem uniți în fața lui Dumnezeu și că este un legămînt care nu se poate desface ; cel care, după un asemenea jurămînt, s-ar căsători cu altcineva, ar trăi în nelegiuire în ochii Domnului. Încît, dacă Kristin a trăit cu mine — nu se mai poate spune că a dus o viață prihănită...

— Păcatul nu stă în faptul că ai trăit cu dînsa, spuse preotul, după un răstimp. Dacă lucrul acesta s-ar fi petrecut fără să vatămi dreptul altuia... dar tu ai dus-o la păcatul răzvrătirii împotriva celor pe care Dumnezeu i-a pus peste capul ei de copilă... și în cele din urmă ai făcut-o părtașă la o vărsare de sînge — ceea ce ți-am arătat și atunci cînd am vorbit cu tine despre asta... de aceea biserica a pus rînduială în privința căsătoriei și cere să se facă strigările, ca să afle lumea și ca noi, preoții, să nu putem cununa un bărbat cu o fată împotriva voinții părinților.

Preotul se așeză, își împreună mîinile pe genunchi și privi departe, spre valea însorită, în fundul căreia iazul licărea albastru.

— Trebuia să-ți dai singur seama, Erlend, că... sădiseși un desiș de mărăcini și de scaieți în jurul tău și nu puteai să atragi la tine o fată, fără să se zgîrie și să se rănească pînă la sînge...

— Mi-ai luat de multe ori apărarea, dragă frate, pe cînd eram cu Eline, zise încet Erlend. N-am uitat și n-am să uit niciodată...

— Nu cred c-aș mai fi făcut-o, răspunse Gunnulf cu glas tremurat, dacă mi-aș fi putut închipui că ai fi în stare să te porți astfel cu o fată tînără, curată și nevinovată... un copil față de tine.

Erlend nu răspunse. Gunnulf întrebă încet :

— Atunci, la Oslo... nu te-ai întrebat niciodată ce s-ar întîmpla cu Kristin dacă ar naște un copil în timp ce se afla la mănăstirea de maici ? Și era logodnica altuia — iar tatăl ei, un om mîndru și care nu glumește cu cinstea... rudele ei, tot oameni de neam mare, neobișnuiți să rabde rușinea.

— Află că m-am gîndit și eu la toate acestea, zise Erlend, întorcînd capul într-o parte. Munan îmi făgăduise că va vedea de dînsa... i-am spus-o și ei...

— Munan ! Cum ai putut vorbi cu un om ca Munan despre cinstea Kristinei ?!

— Nu-i așa cum îți închipui tu, zise Erlend scurt.

— Și-apoi mai este și ruda noastră, doamna Katrin. Căci n-a fost bineînțeles vorba s-o ducă la vreo altă moșie a sa, pe unde își ține ibovnicele...

Erlend lovi cu pumnul în pămînt :

— Diavolul își vîră coada în trebile noastre cînd nevasta se spovedește fratelui bărbatului său !

— Nu s-a spovedit la mine, zise preotul, și nu sînt preotul parohiei ei. Mi s-a jeluit în amarnica ei groază și durere... și am încercat s-o ajut, să-i alin greul, să-i dau poveţele ce mi s-au părut potrivite.

— Bine. Erlend își dădu capul pe spate și se uită la fratele său. Asta o știu și eu... n-ar fi trebuit s-o aduc în casa Brynhildei...

Preotul rămase uluit :

— În casa Brynhildei Fluga ?...

— Da. Nu ți-a spus și asta cînd ți-a povestit toate celelalte ?...

Preotul spuse după un timp :

— Îi vine desigur destul de greu Kristinei să mărturisească un lucru ca acesta despre soțul ei, la spovedanie. Cred că ar dori mai bine să moară, decît să povestească altunde lucrul acesta.

Tăcu un timp, apoi spuse cu asprime și aprindere :

— Dacă credeai că în fața lui Dumnezeu erai soțul ei, Erlend, deci acela care trebuia să o apere și s-o ocrotească... atunci purtarea ta îmi pare și mai rea. Ai ademenit-o prin păduri și șuri și ai făcut-o să treacă pragul

casei unei femei stricate. Și în cele din urmă ai dus-o la Bjørn Gunnarssøn și la Åshild...

— N-ar trebui să vorbești așa despre mătușa Åshild, zise Erlend încet.

— Tu însuți ai spus mai demult că mătușa a pricinuit moartea unchiului nostru... ea și cu acel Bjørn...

— Puțin îmi pasă de ce am spus atunci, zise Erlend cu aprindere. Eu țin la mătușa Åshild...

— Da, asta am înțeles-o, zise preotul și pe buze îi flutură un zîmbet ușor batjocoritor. De vreme ce nu te-ai sfiit s-o lași să se întîlnească cu Lavrans Bjørgulfssøn, după ce-ai plecat cu fiica lui. S-ar părea, Erlend, că socotești că prietenia ta face să fie plătită scump...

— Isuse! Erlend își ascunse fața în palme, dar preotul urmă mai departe :

— Dacă-ai fi văzut chinurile sufletești ale soției tale, cînd tremura de groaza păcatelor ei, fără spovedanie și fără ajutor... căci aștepta să nască copilul tău, și moartea îi bătea la ușă... Ea însăși o copilă, și atît de nefericită!...

— Știu, știu! Erlend tremura. Știu că se gîndea la asta în toiul chinurilor ei. Pentru Dumnezeu, Gunnulf, taci acum... doar îți sînt frate!

Dar preotul urmă necruțător :

— Dacă-aș fi fost un laic ca tine, și nu un preot... și dacă aș fi ademenit o fată atît de tînără și de bună... m-aș fi desfăcut de cealaltă... Pe Dumnezeul meu!... Mai bine-aș fi făcut ce a făcut mătușa Åshild soțului ei... și-apoi să ard în focul veșnic al iadului, decît să îndur să treacă ea prin suferințele pe care le-ai adus pe capul dragei tale prietene nevinovate.

Erlend rămase tăcut un timp, tremurînd :

— Spui că ești preot... zise el apoi încet. Ești un preot atît de desăvîrșit încît să nu fi păcătuit niciodată... cu o femeie?

Gunnulf nu se uită la fratele său. Un val de sînge i se ridicase în obraji.

— Cu toate că n-ai dreptul să-mi pui o astfel de întrebare, am să-ți răspund totuși. Cel ce a murit pentru noi pe lemnul crucii știe cît de mare nevoie am de îndurarea sa. Dar îți spun, Erlend : chiar dacă Cristos n-ar avea pe

tot pămîntul ăsta nici un singur slujitor curat, nepătat de păcate, și chiar dacă nu s-ar afla în sfînta sa biserică nici un preot mai credincios și mai vrednic decît nevrednicul de mine, nevolnic trădător al Domnului meu — și totuși biserica ne învăța legea și poruncile Domnului. Cuvintele lui nu pot fi întinate de buzele unui preot necurat, ele pot numai să-i ardă și să-i mistuie buzele... dar poate că tu nu poți înțelege lucrurile acestea. Tu știi însă tot atît de bine ca și mine și ca orice nevolnic rob al diavolului, răscumpărat prin sîngele Mîntuitorului, că legea lui Dumnezeu nu poate fi clintită și slava sa nu poate fi micșorată, după cum soarele său e la fel de măreț, fie că strălucește deasupra mărilor pustii și a povîrnișurilor sterpe, lipsite de păduri ale munților, sau asupra acestor sate frumoase pe care le vedem aici...

Erlend își ascunsese fața în mîini. Rămase vreme îndelungată așa, dar cînd vorbi, glasul lui era uscat și aspru :

— Preot sau nu... de vreme ce nu ești cel mai fără de prihană printre cei neprihăniți... oare nu înțelegi ?... Ai fi putut tu oare să te porți cu o femeie, care a dormit în brațele tale... care ți-a născut doi copii... ai fi putut să te porți cu ea cum s-a purtat tușa Åshild cu soțul ei ?

Preotul tăcu un timp ; apoi spuse cu o ușoară ironie în glas :

— Tu n-o judeci chiar așa de aspru pe mătușa Åshild...

— Nu se poate judeca la fel cînd e vorba de un bărbat și cînd e vorba de o femeie. Mi-aduc aminte de ultima oară cînd au fost aci la Husaby ; domnul Bjørn îi însoțea. Eram așezați lîngă vatră, cu mama și mătușica ; domnul Bjørn cînta la harpă și din gură — iar eu stăteam lîngă dînsul. Unchiul Bård o strigă pe mătușa Åshild — el se culcase în pat și voia să se culce și dînsa — și a întrebuințat vorbe urîte și măscări. Mătușica s-a ridicat și domnul Bjørn s-a ridicat și el și a ieșit din odaie, dar mai întîi cei doi au schimbat o privire. Mai tîrziu, cînd am ajuns destul de mare ca să pot judeca... m-am gîndit... că s-ar putea să fie adevărat. Îl rugasem atunci pe domnul Bjørn să-mi îngăduie să-i luminez calea pînă la casa unde urma să doarmă, dar mi-a fost frică... mi-a fost frică și să dorm în sala mare... am alergat afară și m-am culcat în odaia arga-

ţilor, împreună cu ei ; pe Dumnezeul meu cel viu, Gunnulf... nu se poate să se întîmple cu un bărbat ceea ce, pesemne, s-a întîmplat cu Åshild în seara aceea... Nu, Gunnulf... să ucizi o femeie cu care... doar s-o fi surprins cu altul...

De fapt, Erlend făcuse lucrul acesta. Ceea ce însă Gunnulf nu se simţi în stare să-i spună fratelui său. Aşa că îl întrebă cu răceală :

— Vrei să zici că nu-i adevărat că Eline ţi-a fost necredincioasă ?

— Necredincioasă ! Erlend sări în sus şi se întoarse repede spre fratele său. Socoteşti că trebuia s-o învinuiesc că trăia cu Gissur... după ce-i spusesem de atîtea ori că totul s-a sfîrşit între noi ?

Gunnulf îşi plecă fruntea.

— Nu. Cred că ai dreptate, zise el încet şi obosit.

Văzînd această uşoară aprobare, Erlend se aprinse — îşi dădu capul pe spate şi se uită ţintă la preot :

— Îi porţi atîta grijă Kristinei, Gunnulf. Ai vegheat toată primăvara asupra ei, atît de aproape, poate mai mult decît se cădea unui frate şi unui preot. S-ar putea crede că mă pizmuieşti... Dacă n-ar fi stat lucrurile cu dînsa aşa cum stăteau cînd ai văzut-o pentru întîia oară, lumea ar fi putut crede că...

Gunnulf se uită la dînsul. Scos din fire de această privire a fratelui său, Erlend sări în picioare... Se ridică şi Gunnulf. Cum acesta nu înceta de a-l ţinti cu privirea, Erlend se repezi la dînsul cu pumnii strînşi. Preotul îl apucă de încheieturile mîinilor. Erlend era gata să se arunce asupra fratelui său, dar acesta rămase neclintit ca de piatră.

Erlend se muie de îndată.

— Ar fi trebuit să-mi amintesc că eşti preot, şopti el.

— După cum vezi, nu trebuie să te căieşti de asta, zise Gunnulf, cu un zîmbet uşor. Erlend îşi freca încheieturile mîinilor.

— Da, adevărat, ai avut întotdeauna o putere drăcească în mîini...

— E ca pe vremea cînd eram copii. Glasul lui Gunnulf se făcu nespus de duios şi de blînd. M-am gîndit adesea

în anii petrecuți departe de casă, la copilăria noastră. Adeseori ne certam — dar supărarea noastră nu ținea niciodată mult, Erlend.

— Acum, Gunnulf, zise Erlend mîhnit, nu va mai fi niciodată ca pe vremea cînd eram copii.

— Așa-i, răspunse preotul domol, nu se mai poate...

Rămaseră tăcuți vreme îndelungată. În cele din urmă, Gunnulf zise :

— Acum plec, Erlend. Cobor pînă la Eiliv să-mi iau rămas bun, și-apoi îmi văd de drum. Da, trebuie să mă duc la preotul din Orkedal ; nu voi trece pe la Nidaros, cîtă vreme va fi ea acolo. Aici zîmbi puțin.

— Gunnulf ! N-am dorit asta... nu pleca așa de la mine...

Gunnulf rămase locului. Răsuflă repede de cîteva ori, apoi zise :

— Vreau să-ți spun ceva despre mine, Erlend... de vreme ce știi că știu totul despre tine. Așază-te !

Preotul se așeză și el. Erlend se întinse în fața lui cu mîna sub bărbie — și se uita la fratele său, al cărui obraz era ciudat de încremenit și de încordat. Apoi zîmbi ușor.

— Ce s-a întîmplat Gunnulf... vrei să mi te spovedești ?

— Da, încuviință fratele său încet. Dar apoi tăcu din nou vreme îndelungată. Erlend văzu că mișca din buze și-și strîngea mîinile împreunate în jurul genunchiului.

— Despre ce este vorba ? Pe chipul său trecu un zîmbet fugar. Poate s-a întîmplat... ca o femeie frumoasă din țările de la miazăzi...

— Nu, spuse preotul. Glasul lui se făcuse neobișnuit de aspru. Nu de dragoste e vorba... Știi tu, Erlend, cum s-a întîmplat de am ajuns preot ?

— Da. După moartea fraților noștri, crezînd că ne vor pierde și pe noi doi...

— Nu. Munan se credea că e sănătos, iar Gaute n-a luat de loc boala ; el a murit abia în iarna următoare. Dar tu zăceai și erai gata să te sufoci și atunci mama i-a făgăduit lui Dumnezeu să mă hărăzească Sfîntului Olav, dacă tu vei scăpa cu viață...

— Cine ți-a spus asta ?

— Ingrid, mama mea de suflet.

— Da, zise Erlend și rîse puțin, căci eu însumi aș fi fost un dar ciudat pentru Sfîntul Olav. Rău l-aș fi slujit eu... Dar, Gunnulf, tu spuneai mereu că te bucuri că ai fost hărăzit preoției încă de copil...

— Da, zise preotul. Dar n-a fost întotdeauna așa. Îmi amintesc de ziua în care ai plecat călare de la Husaby, împreună cu Munan Bårdssøn, ca să te duci la rege, ruda noastră, și să te pui în slujba lui. Calul juca sub tine și-ți străluceau armele noi. Eu n-aveam să port niciodată arme... Erai tare frumos, frate... n-aveai decît șaisprezece ani, dar de ani de zile înțelesesem că femeile și fetele se uitau cu drag la tine...

— Fericirea asta n-a ținut mult, zise Erlend. Am învățat să-mi tai unghiile scurt, să-l blestem pe Dumnezeu într-una și să folosesc pumnalul ca să mă apăr de lovituri cînd luptam cu spada. Apoi am fost trimis spre miază-noapte și am întîlnit-o pe dînsa... și am fost izgonit cu ocară de la curte, iar tatăl meu și-a zăvorît ușa pentru mine...

— Și-ai pornit în pribegie cu o femeie frumoasă, zise Gunnulf la fel de liniștit ca mai înainte. Iar noi cei de-acasă am aflat că ai ajuns căpetenie în cetatea contelui Jacob...

— N-a fost o cinste chiar atît de mare cum se zvonise pe-acasă, zise Erlend, rîzînd.

— Tata și cu tine nu erați prieteni — pe mine nu mă prețuia destul ca să fie vorba de dușmănie între noi. Mama ținea la mine, asta o știu — dar am simțit ce puțin însemnam pentru ea pe lîngă tine, după ce ai plecat din țară. Tu, frate, ai fost singurul care ai ținut într-adevăr la mine și Dumnezeu mi-e martor că ai fost cel mai drag prieten al meu de pe lumea asta. Dar pe vremea cînd eram tînăr și fără de minte, mi s-a întîmplat să gîndesc că partea ta pe lume a fost mai bună decît a mea. Acum ți-am mărturisit-o, Erlend!

Erlend zăcea întins, cu fața la pămînt.

— Nu pleca, Gunnulf! îl rugă el.

— Ba da! răspunse preotul. Acum ne-am spus unul altuia prea multe. Să dea Dumnezeu și Sfînta Fecioară Maria să ne întîlnim într-un ceas mai bun. Bun rămas, Erlend...

— Cu bine, zise Erlend fără a ridica ochii.

Cînd, după cîteva ceasuri, Gunnulf, îmbrăcat de drum, ieși din locuința preotului, zări un călăreț gonind cu calul peste țarini, spre pădure. Purta un arc pe umăr — și trei ciini alergau pe lîngă cal. Era Erlend.

În timpul ăsta, Kristin înainta repede pe potecă prin pădure, suind muntele. Soarele era sus și vîrfurile brazilor străluceau pe cerul de vară, dar pe sub cetini stăruia încă răcoarea dimineții. Mireasma minunată — răspîndită de acele de brad, de mușchi și de salbia în floare, ale cărei petale trandafirii răsăreau pretutindeni printre tufele de iarbă — umplea văzduhul, iar poteca năpădită de iarbă era jilavă, moale și plăcută sub tălpi. Kristin mergea rostindu-și rugăciunile și din cînd în cînd ridica ochii spre nourașii albi de vară ce pluteau în tăriile albastre, peste crestele copacilor.

Se gîndea într-una la fratele Edvin. Tot astfel umblase și el ani de-a rîndul, de la începutul primăverii și pînă toamna tîrziu, pe poteci de munte, prin văi întunecoase și noianuri albe de zăpadă. Se odihnise pe la stîne, băuse la izvoare și mîncase din pîinea ce i-o dădeau femeile de la vaci și oamenii care păzeau caii. Apoi le ura rămas bun și chema binecuvîntarea Domnului și pacea sa asupra oamenilor și a dobitoacelor. Călugărul cobora prin pădurile foșnitoare de munte, jos în văi. Înalt și adus din spate, colinda cu capul plecat toate drumurile, trecînd pe lîngă curți și ogrăzi — și peste tot pe unde ajungea se răspîndeau, ca o adevărată binecuvîntare milostivele sale rugăciuni pentru toți oamenii.

Kristin nu întîlni țipenie de om în drumul ei, fără numai cînd și cînd cîteva vaci — erau stîne și tîrle prin partea locului. Dar poteca era bună și peste părțile mlăștinoase se întindeau podețuri din trunchiuri rotunde de copaci. Lui Kristin nu-i era teamă — îi părea că o însoțește călugărul, mergînd nevăzut alături de ea. Frate Edvin, dacă-i adevărat că ești un om sfînt, și acum stai mereu în fața Domnului din ceruri... atunci... roagă-te pentru mine !

Doamne, Isuse Cristoase, Sfîntă Fecioară Marie, sfinte Olav ! Năzuia fierbinte să ajungă mai repede la ţinta călătoriei... ardea de dorul de a se despovăra de apăsarea păcatelor tăinuite atîta amar de ani, să scape de greutatea slujbelor şi a împărtăşaniilor primite fără spovedanie şi fără canon de ispăşire... năzuia să se mîntuiască şi să se cureţe de păcat... mai mult încă decît năzuise astă-primăvară să se uşureze de sarcină, cînd purta copilul în pîntec...

Pruncul dormea adînc şi liniştit pe spinarea mamei sale. Nu se deştepta decît după ce străbătură pădurea şi coborîră jos, la Snefuglgårdene de unde se vedeau golful Budviken şi fiordul de la Saltnes. Se aşeză la marginea unui ogor, luă copilul în braţe şi-şi desfăcu rochia la piept. Îi făcea bine să-l simtă la piept, îi făcea bine să şadă, simţea o binecuvîntată bucurie în tot trupul, simţind cum se golesc sînii împietriţi de lapte în timp ce ugea copilul.

Satul se întindea liniştit, bătut de soare la picioarele ei, cu pajişti verzi şi ogoare bălane împrejmuite de păduri întunecate. Ici şi colo se ridica fumul de pe acoperişuri. Cositul fînului începuse în unele locuri.

Kristin fu nevoită să închirieze o luntre ca să treacă de la Saltnes dincolo, la Steine. Se afla acum într-un ţinut cu totul necunoscut. Drumul spre Byneset trecea o vreme pe lîngă gospodării, apoi intra din nou în pădure ; acuma locuinţele nu mai erau aşezate aşa de departe unele de altele. Kristin era tare obosită. Se gîndea însă la părinţii ei ; aceştia merseseră desculţi tot drumul de la Jørundgård din Sil pînă jos, la Nidaros, trecînd peste Dovre, purtînd-o pe Ulvhild pe o targă între dînşii. N-avea deci voie să se gîndească nicidecum că Nåkkve atîrna greu pe spinarea ei.

...Numai că o mînca tare pielea capului, fiindcă asudase sub ştergarul gros de dimie. Iar în jurul mijlocului, încins cu funia ce-i ţinea veşmintele strînse de trup, cămaşa o rosese la piele, adînc — de bună seamă că se făcuse chiar rană. Drumul începu să fie mai umblat. Din cînd în cînd treceau oameni călări, încoace şi încolo. Trecu pe lîngă un car cu mărfuri de dus la oraş — roţile grele se hurducau, trecînd peste rădăcini şi pietroaie, huruind şi scîrţîind. Doi bărbaţi trăgeau de o vită, pe care o duceau la tăiere. Se uitară o clipă la tînăra femeie, care mergea în pelerinaj,

pentru că era frumoasă ; altminteri, oamenii de prin părțile astea erau deprinși cu astfel de drumeți. Într-un loc, niște flăcăi lucrau la lemnăria unei case nu departe de drum ; o strigară și un om mai în vîrstă alergă după ea și o pofti să bea o înghițitură de bere. Kristin primi, bău și-i mulțumi cu acele cuvinte pe care cei sărmani obișnuiau să i le spună cînd le dădea de pomană.

După un răstimp, trebui din nou să facă popas. Găsi un tăpșan verde, pe lîngă care curgea un pîriiaș, la marginea drumului. Kristin așeză copilul în iarbă. Se trezise și începuse a țipa așa de tare, încît ea se grăbi să spună cu mintea aiurea rugăciunile pe care trebuia să le rostească. Apoi îl luă pe Nåkkve în poală și-i desfăcu scutecele. Se murdărise și nu avea decît puține scutece curate de schimb ; spălă pe cele murdare și le puse la uscat în bătaia soarelui, pe niște bolovani fierbinți. Înfășă curat băiețelul, lăsîndu-l mai slobod în scutece, căci îi plăcea să dea din piciorușe în timp ce sugea la pieptul mamei sale. Kristin se uita cu încîntare la mădularele lui trandafirii și apăsă o mînuță a lui între sîni, în timp ce îi dădea să sugă.

Trecură doi călăreți în trap întins. Kristin ridică în treacăt ochii — era un om de vază, urmat de sluga lui. Dar deodată omul își opri calul, sări în șa și se întoarse spre locul unde ședea Kristin. Era Simon Andressøn.

— N-ai nimic împotrivă să vin să-ți spun bună ziua ? întrebă el. Stătea în picioare, ținîndu-și calul de dîrlogi, cu ochii aplecați spre ea. Era îmbrăcat ca de drum, cu un ilic de piele fără mîneci, tras peste un fel de caftan de pînză viorie. În cap avea o tichie de mătase ; era asudat și roșu la obraz. Ciudat lucru, să te întîlnesc aici... dar poate n-ai vrea să stai de vorbă cu mine ?...

— ...Cred că știi și tu că... dar cum o mai duci, Simon ? Kristin își trase picioarele desculțe sub poala rochiei și vru să ia copilul de la piept, dar copilașul începu să țipe și să caute cu gura așa că trebui să-l pună din nou la sîn. Ea își trase rochia cît putu de bine peste piept și-și lăsă ochii în jos.

— E al tău ? întrebă Simon, arătînd înspre copil. Ce întrebare prostească, adăugă el rîzînd. E desigur băiat ?

Are noroc, Erlend Nikulaussøn !... Între timp, își legase calul de un copac și acum ședea pe un bolovan ceva mai la o parte. Își ținea spada între genunchi, cu mîna pe mîner și scormonea cu vîrful tecii în țărînă.

— Nu mă așteptam să te întîlnesc aici, prin părțile astea de miazănoapte, zise Kristin, ca să spună ceva.

— Da, înainte vreme n-aveam treburi pe meleagurile astea.

Kristin își aduse aminte că auzise vorbindu-se cu prilejul petrecerii ce avusese loc la sosirea ei la Husaby, că fiul cel mai mic al lui Arne Gjavvaldssøn de la Ranheim urma să se căsătorească cu fata mai mică a lui Andres Darre ; de aceea ea îl întrebă pe Simon, dacă fusese la ei.

— Ai aflat ? întrebă Simon. Desigur că s-a răspîndit vestea prin ținuturile astea...

— Atunci e adevărat că Gjavvald se căsătorește cu Sigrid ? întrebă Kristin.

Simon ridică repede ochii și, strîngînd din buze, spuse :

— Văd că totuși nu știi nimic.

— N-am ieșit toată iarna din curte, la Husaby, și n-am văzut decît puțină lume. Auzisem de căsătoria asta...

— Da, poți tot așa de bine s-o afli din gura mea, căci va ajunge desigur zvonul și pe-aici. Apoi rămase tăcut un timp. Gjavvald a murit pe la mijlocul lunii octombrie : s-a prăbușit cu calul și și-a frînt șira spinării. Știi locul acela, tocmai înainte de a intra în Dyfrin, unde drumul o apucă pe malul de răsărit al rîului și e povîrnișul așa de prăvălatic ?... Nu, sigur că nu-l știi minte. Plecasem cu toții la petrecerea lor de nuntă. Arne și băieții săi sosiseră cu corabia la Oslo... apoi Simon se opri.

— Cred că Sigrid se bucura că se mărită cu Gjavvald, zise Kristin, sfioasă și speriată.

— Da, și a rămas cu un copil de pe urma lui, născut de sărbătoarea Sfinților Apostoli în primăvara asta...

— O, Simon !

Sigrid Andresdatter, cea cu cîrlionții castanii în jurul obrazului ei mic, rotund ! Cînd rîdea, i se făceau gropițe adînci în obraji. Gropițe și dinți mici, albi de copil, avusese și Simon. Kristin își aducea aminte că atunci cînd ajunsese să fie mai puțin binevoitoare față de logodnicul ei, aceste

amănunte i se părură a fi prea puțin bărbătești, mai ales după ce-l cunoscuse pe Erlend. Sigrid și Simon semănau leit... dar ei îi ședea bine durdulie și cu rîsul vesel. N-avea decît paisprezece ani pe atunci și Kristin nu mai întîlnise la nimeni un rîs atît de vesel ca al Sigridei. Simon își necăjea surioara și glumea întotdeauna cu dînsa... Kristin își dăduse seama că, dintre toți frații și surorile lui, la ea ținea Simon cel mai mult.

— După cum știi, tata o iubea cel mai mult pe Sigrid, zise Simon. Înainte de a lua o hotărîre împreună cu Arne, el a vrut să vadă dacă Sigrid și Gjavvald se plac. Și s-au plăcut... chiar ceva mai mult decît s-ar fi cuvenit, după părerea mea — se giugiuleau într-una, se necăjeau, glumeau și rîdeau... astea se petreceau astă-vară, la Dyfrin. Dar erau atît de tineri !... Nimeni nu s-ar fi gîndit să se întîmple așa ceva. Și Astrid, știi... era logodită, pe vremea cînd noi doi... Ei bine, ea nu s-a împotrivit în nici un fel. Torgrim e de altminteri foarte bogat și foarte bun în felul lui... dar acum, ce să-i faci... nu-i intră în voie nimeni și nimic nu-i este pe plac... și își mai și închipuie că are toate boalele și toate beteșugurile din lume. Așa că ne-am bucurat cu toții cînd Sigrid s-a arătat atît de mulțumită de căsătoria ce urma să o facă...

...Apoi, cînd l-am adus la curte pe Gjavvald în felul acesta... nevastă-mea, Halfrid, a rînduit lucrurile astfel ca Sigrid să vină la noi, la Mandvik. Iar mai tîrziu s-a vădit că n-a rămas singură după moartea lui Gjavvald...

Tăcură o vreme. Apoi Kristin spuse încet :

— N-a fost o călătorie plăcută pentru tine, Simon.

— Sigur că nu. Apoi rîse puțin. Dar am început aproape să mă obișnuiesc să bat drumurile cu însărcinări neplăcute, Kristin. Și-apoi, eu sînt cel mai potrivit pentru treburi de-astea... tata nu se simțea în stare, iar ei sînt la mine, la Mandvik, Sigrid și cu băiatul ei. De-acum înainte, el va lua locul tatălui său în neamul lor, și mi-am dat seama stînd printre ei toți acolo, că nimeni nu-l va socoti nedorit cînd se va muta la ei, bietul copilaș...

— Dar soră-ta, ea unde o să stea ? întrebă Kristin, cu sufletul la gură.

Simon se uita în pămînt.

— Tata vrea să se întoarcă, să stea de acum înainte la Dyfrin, răspunse el cu glas scăzut.

— Simon ! Ai tu inimă să te învoiești la așa ceva ?...

— Cred că înțelegi, răspunse el fără să ridice ochii, că este mult mai bine pentru copil să intre din capul locului în familia tatălui său. Desigur că Halfrid și cu mine am fi ținut să-i avem pe amîndoi la noi. O soră n-ar fi putut să fie mai devotată și cu mai multă dragoste față de altă soră de cum a fost Halfrid pentru Sigrid. Să nu crezi cumva că vreunul din familia noastră s-a purtat aspru cu dînsa. Nici tata — deși întîmplarea asta l-a dărîmat. Dar înțelegi că ar fi fost nedrept să ne împotrivim ca acest copil nevinovat să moștenească averea și rangul tatălui său ?

Copilul Kristinei dădu drumul sînului. Mama își trase repede rochia peste piept și strînse, tremurînd, copilașul în brațe. Acesta rîgîi mulțumit de cîteva ori și vărsă pe cămășuța lui și peste mîinile mamei sale.

Simon aruncă pe furiș o privire la cei doi și spuse cu un fel de zîmbet :

— Kristin, tu ai avut mai mult noroc decît soră-mea.

— Da, ai dreptul să gîndești că soarta m-a părtinit, zise Kristin încet, îngăduindu-mi să fiu numită soție și fiul meu copil legiuit. Mi s-ar fi cuvenit, poate, să rămîn singură cu un copil din flori...

— Asta ar fi fost cea mai rea veste pe care aș fi putut s-o aflu, zise Simon. Îți doresc numai bine, Kristin, urmă el, încet.

Mai încolo, întrebă de drum. Sosise în ținuturile acestea din miazănoapte cu o corabie de la Tunsberg.

— Trebuie acum să merg călare mai departe și să caut să-l ajung din urmă pe omul meu... spuse el.

— Finn te însoțește ? întrebă Kristin.

— Nu. Finn s-a însurat și nu mai e în serviciul meu. Îți mai aduci încă aminte de dînsul ? o întrebă Simon cu bucurie în glas.

— E frumos copilul Sigridei ? întrebă Kristin, uitîndu-se la Nåkkve.

— Lumea zice că da. Mie însă îmi pare că toți sugacii sînt la fel, răspunse Simon.

— Atunci se vede că n-ai copii, spuse Kristin și-i veni să zîmbească un pic.

— N-am, răspunse el scurt. Apoi își luă rămas bun și plecă.

Cînd porni mai departe, Kristin nu-și mai luă copilul în spinare. Îl purta acum în brațe, cu capul culcat pe gîtul ei. Nu se mai putea gîndi la altceva, decît numai la Sigrid Andresdatter.

Tatăl ei nu s-ar fi purtat astfel. Lavrans Bjørgulfssøn să plece călare pe la rubedeniile tatălui copilului din flori al fiicei sale ca să cerșească un loc și un drept pentru el ? ! Nu ! Niciodată n-ar fi fost în stare de asemenea lucru. Și niciodată, niciodată nu l-ar fi lăsat inima să-i ia copilul... să smulgă un copilaș din brațele mamei sale, să-l smulgă de la sîn, cît timp mai avea încă laptele mamei pe buzele lui nevinovate. Nu, micuțul meu Nåkkve... nu s-ar fi îndurat să facă una ca asta... chiar dacă ar fi avut de zece ori dreptul s-o facă... tatăl meu n-ar fi făcut-o !... Dar nu putea să-și șteargă din minte o vedenie : un pîlc de călăreți care zburau spre miazănoapte și se mistuiau prin trecătoarea Rosten, acolo unde valea se îngustează și unde munții se apropie, cu pădurile lor întunecate. Un vînt rece se ridică dinspre rîul care se rostogolește mugind peste stînci alburii ca gheața, plin de spume și cu găuri negre, ici și colo. Acela care se prăvălește acolo este strivit pe loc printre stînci... Isuse, Sfîntă Marie !

Apoi i se iviră în minte poienile de la Jørundgård pe o noapte luminoasă de vară... se vedea pe ea însăși fugind la vale pe potecă pînă la locul acela verde de sub poala pădurii de arini, lîngă rîul în care obișnuiau să spele rufe. Apa curgea cu un șopot monoton în albia ei plină de pietre mari. Doamne, Isuse, nu pot face altfel...

O, dar tata n-ar fi fost în stare de așa ceva. Chiar dacă ar fi fost drept să o facă, n-ar fi făcut-o. M-aș fi rugat de el, l-aș fi rugat în genunchi : Tată, nu mă despărți de copilul meu !...

Kristin se afla pe Feginsbrekka și zărea la picioarele ei orașul Nidaros, strălucind în lumina aurie a sfîrșitului zilei.

Pe celălalt mal al rîului, care făcea aici un cot larg, se vedeau clădiri cafenii cu acoperişuri înverzite de muşchi, cu bolţi de frunzişuri întunecate în grădini, case albe de piatră, cu creasta acoperişului dantelată, biserici care îşi înălţau spinările negre împodobite cu vîrfuri şi săgeţi de fier şi altele cu acoperişuri de plumb, cu luciu stins. Dar peste cîmpiile verzi şi peste minunatul oraş se ridica catedrala lui Cristos, luminoasă, strălucind cu atîta măreţie încît toate păreau să i se închine la picioare [1]. Cu razele asfinţitului ce îi băteau în faţă şi în vitraliile scînteietoare, cu turlele şi cu săgeţile ameţitor de înalte, cu sfîrlezele ei aurite, se avînta spre cerul luminos de vară.

De jur împrejur se întindeau ogoare verzi cu gospodării mari şi cuprinse, risipite pe coaste. Dincolo se deschidea fiordul larg şi luminos, cu umbrele călătoare ale norilor mari de vară, care treceau peste culmile albastre ale munţilor de pe ţărmul celălalt. Insula mănăstirii, ca o cunună de verdeaţă cu florile albe ale caselor de piatră, plutea pe faţa apei. Ce de catarge de corăbii la limanurile de nisip, ce de case frumoase !...

Copleşită, hohotind de plîns, tînăra femeie căzu în genunchi la crucea din marginea drumului, acolo unde îngenuncheaseră mii de pelerini, mulţumind lui Dumnezeu că mîini milostive se întindeau către oamenii de pe acest pămînt în calea lor prin lumea aceasta primejdioasă şi minunată.

Clopotele sunau de vecernie la biserici şi mănăstiri, cînd păşi Kristin în curtea catedralei. Încercă să-şi ridice o clipă ochii către portalul dinspre apus al catedralei, apoi îi lăsă în jos, orbită.

Atîta măestrie nu era în puterile oamenilor, fără alt ajutor... duhul lui Dumnezeu lucrase asupra sfîntului Øistein şi apoi asupra bărbaţilor care clădiseră acest lăcaş. „Vie împărăţia ta, facă-se voia ta, precum în ceruri aşa şi pre pămînt..." acum înţelegea într-adevăr vorbele acestea. O răsfrîngere a măreţiei împărăţiei lui Dumnezeu mărturisea în aceste pietre că în tot ce este frumos pe lume se

[1] Catedrala din Nidaros, construită în secolele XI—XIII.

vădește voința sa. Kristin se cutremura. Da, Dumnezeu trebuia să-și întoarcă fața cu mînie de la tot ce este urît — de la păcat, și rușine, și necurăție.

Pe galeriile acestei cetăți a cerurilor se aflau sfinți și sfinte atît de frumoase, încît Kristin aproape că nu îndrăznea să-i privească. Frumuseți nepieritoare se desfășurau în înalturi, în toată minunăția lor, se avîntau în turle și în săgețile ascuțite și înfloreau în sculpturile de piatră. Deasupra portalului din mijloc se înălța Cristos răstignit pe cruce ; Maica Domnului și evanghelistul Ioan stăteau lîngă el, albi, ca plămădiți din zăpadă, și îmbrăcați în aur strălucitor.

Rugîndu-se, Kristin ocoli de trei ori catedrala. Ce mulțime de ziduri uriașe și grele, ce nemaipomenită bogăție de coloane, arcade și vitralii ce străluceau sub imensele aripi povîrnite ale acoperișului, cu turla și săgeata de aur ce țintea spre înaltul cerului !... Kristin se prăbuși, covîrșită de povara păcatului ei.

Tremura cînd sărută piatra sculptată a portalului. Îi fulgerară prin minte figurile întunecate, sculptate în lemn, care împodobeau ușa bisericii de-acasă — pe care le sărutase cu buzele ei de copil, după tatăl și mama ei.

Kristin stropi copilul și se stropi și pe ea cu agheasmă — își aminti de vremea cînd era mică și tatăl ei făcea la fel. Ținînd copilul strîns în brațe, înaintă în biserică.

Mergea ca printr-o pădure... coloanele erau cu ciubuce și păreau niște copaci bătrîni iar în pădurea aceasta lumina se strecura, limpede și colorată ca un cîntec, prin vitraliile cu izvoade. Sus de tot, deasupra ei, se desfătau oameni și animale printre frunzișurile de piatră, iar îngerii cîntau din harfe ; dar încă și mai sus, bolți avîntate la înălțimi amețitoare înălțau biserica spre Dumnezeu. Într-o capelă laterală a catedralei se făcea o slujbă la un altar. Kristin se lăsă în genunchi, lîngă o coloană. Cîntecul o pătrundea, ca o lumină prea vie. Acum vedea cît de adînc se înfundase în țărînă...

Pater noster. Credo in unum Deum. Ave Maria, gratia plena[1]. Învățase rugăciunile rostindu-le după tatăl și

[1] „Tatăl nostru. Cred într-unul Dumnezeu. Bucură-te Marie, cea plină de har." (L. latină.)

după mama ei, înainte de a putea pricepe o singură vorbă din ele — da, mai demult încă de cînd putea ţine minte. Doamne, Isuse ! Mai era oare pe lume o femeie atît de plină de păcate ca dînsa ?...

Sus de tot, sub arcul triumfal, se ridica deasupra oamenilor Isus Cristos, răstignit pe cruce. Fecioara preacurată, maica sa, sta în picioare, îndurerată de moarte, cu ochii aţintiţi la fiul ei nevinovat care a fost canonit pînă la moarte ca un tîlhar.

Şi iat-o pe ea, Kristin, îngenuncheată aici, cu rodul păcatului ei în braţe. Strînse copilul cu putere la piept — era sănătos ca un măr, roşu şi alb ca un trandafir... acum se trezise şi o privea cu ochii lui limpezi şi dulci.

Zămislit în păcat, purtat sub inima ei împietrită şi rea, ieşit din trupul ei întinat de păcat, atît de alb, atît de sănătos şi de curat şi de pur ! Îndurarea aceasta nemeritată îi frîngea inima, era zdrobită de căinţă ; iar lacrimile îi izbucneau din suflet ca sîngele dintr-o rană cumplită.

Nåkkve, Nåkkve, fiul meu !... Dumnezeu pedepseşte în copii păcatele părinţilor... Oare n-am ştiut aceasta ?... ba da, ştiam. Dar n-am avut nici o milă de fiinţa nevinovată care putea să prindă viaţă în mine... şi care urma să fie blestemată şi chinuită din pricina păcatului meu...

M-am căit eu oare de păcatul meu cînd te-am purtat în sîn, iubitul, iubitul meu fiu ? O, nu, n-a fost căinţă. Mi-era inima întunecată de supărare şi de gînduri rele în clipa în care am simţit pentru prima oară că ai mişcat, atît de mic şi fără apărare... *Magnificat anima mea Dominum. Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.*[1] Astfel a cuvîntat blînda regină a femeilor, cînd fu aleasă să-l poarte pe cel care trebuia să moară pentru păcatele noastre. Nu mi-am adus aminte de izbăvitorul păcatului meu şi al copilului meu. O nu, n-a fost căinţă — mă făcusem mică şi neînsemnată şi mă rugam de bunul Dumnezeu să se milostivească de mine, să nu se împlinească porunca dreptăţii sale, căci altminteri dacă rămîne să se împli-

[1] Sufletul meu îl laudă pe Domnul. Şi duhul meu se veseleşte întru Dumnezeu, izbăvitorul meu. (L. latină.)

neasca legea și m-ar pedepsi după cuvîntul Scripturii pe care-l știu de totdeauna, eu asta n-am să pot îndura.

O, da, acum își dădea seama. Ea totdeauna socotise că Dumnezeu și sfîntul Olav sînt tatăl ei. Totdeauna, în adîncul inimii ei, nădăjduise că — în clipa în care pedeapsa ar fi ajuns de neîndurat — va da nu de dreptate, ci de milă.

Plîngea atît de tare încît nu mai fu în stare să se scoale, cînd lumea se ridica în picioare în timpul slujbei — și rămase în genunchi, aplecată peste copilul ei. Lîngă ea stăteau îngenuncheate două femei, care nu se ridicau nici ele... două țărănci bine îmbrăcate, cu un băiețel între ele.

Kristin ridică ochii către altar. Îndărătul ușilor cu zăbrele aurite, strălucea în întuneric racla sfîntului Olav, așezată la înălțime, îndărătul altarului. O treceau fiori reci în spinare. Acolo zăceau moaștele sfîntului, în așteptarea Învierii. Atunci capacul va sări în sus și el se va scula. Cu securea în mînă va străbate biserica și de sub lespezile de piatră de aici, și din țărîna de afară, din toate cimitirele din țara Norvegiei se vor scula oasele galbene ale morților, se vor îmbrăca în trupurile lor de carne și se vor aduna în jurul regelui lor. Cei care se străduiseră să calce pe urmele sale însîngerate precum și cei ce nu se rugaseră la el decît numai ca să le ușureze povara de păcate, de dureri și de boale pe care ei înșiși le grămădiseră asupra lor și a copiilor lor în această viață. Acuma ei se îmbulzesc în jurul regelui lor și-l roagă fierbinte să-i amintească lui Dumnezeu de nevoia în care se află. „Stăpîne, ascultă rugămintea mea, pentru norodul acesta care mi-a fost atît de drag încît am vrut mai bine să îndur surghiunul și lipsurile, ura și moartea, decît să văd crescînd în Norvegia bărbat sau femeie care să nu știe că tu ai murit spre izbăvirea tuturor păcătoșilor.

Stăpîne, tu care ne-ai dat poruncă să mergem în lume și să facem ca toate neamurile să fie ucenicii tăi — cu sîngele meu scris-am eu, Olav Haraldssøn, porunca ta pre graiul norveg pentru acești bieți supuși ai mei..."

Kristin, bolnavă și amețită, închise ochii. Chipul regelui stătea în fața ei... ochii lui de foc o priveau pînă în

fundul sufletului... acum tremura sub privirea sfîntului Olav.

Acolo, la miazănoapte, în ținutul său către care m-am îndreptat, cînd înșiși cei de-un neam cu mine m-au izgonit din fruntea regatului meu, fiindcă nu voiau să primească legea lui Dumnezeu... nu s-a clădit oare și acolo o biserică ? Oare n-au venit pe acolo oameni învățați, să vă învețe poruncile Domnului ?...

Să cinstești pe tatăl și pe mama ta. Să nu ucizi. Dumnezeu pedepsește pe copii pentru păcatele părinților lor. Eu am murit pentru ca voi să cunoașteți aceste învățături. Tu nu le-ai învățat niciodată, Kristin Lavransdatter ?

— Ba da ! Ba da, stăpîne și rege-al meu !

Biserica cu hramul sfîntului Olav de acasă... parcă vedea aievea încăperea tihnită de bîrne castanii. Tavanul nu era atît de înalt încît s-o apuce teama. Biserica trezea încredere și era ridicată întru slava lui Dumnezeu din același soi de lemn întunecat și cătrănit din care oamenii își clădeau casele de locuit, hambarele și grajdurile de vite. Dar schelăria era din bulumaci ușori, ridicați și îmbucați, alcătuind pereții casei Domnului. Și astfel învăța părintele Eirik poporul în fiecare an, cînd se serba ziua tîrnosirii bisericii, trebuie să dăltuim cu uneltele credinței ființa noastră păcătoasă din fire ca să facem din ea un mădular credincios al Bisericii lui Cristos.

Ai uitat aceasta Kristin ? Unde-s faptele care să mărturisească pentru tine în ziua judecății de apoi că ai fost un mădular al Bisericii lui Dumnezeu — faptele bune, de mărturie că ești a lui Dumnezeu ?

Isuse, Doamne, faptele ei cele bune ! Ea rostise rugăciunile pe care o învățaseră să le spună. Dăduse pomenile pe care i le pusese tatăl ei în mîini ; își ajutase mama, cînd aceasta îi îmbrăcase pe sărmani, cînd îi săturase pe flămînzi și oblojise rănile bolnavilor.

Dar faptele cele rele erau numai ale ei. Ea se agățase de toți aceia care-i dăduseră adăpost și sprijin. Poveștele pline de iubire ale fratelui Edvin, întristarea pe care i-o pricinuise cu păcatul ei, rugămințile lui duioase, toate acestea nu le primise decît ca să se lase în voia plăcerilor arzătoare ale păcatului, de îndată ce nu a mai fost sub

privirea blîndă a bătrînului. Se tăvălise prin grajduri și maghernițe și nu prea se rușinase că o înșela în felul acesta pe buna și mîndra stareță, maica Groa ; se bucurase de grija prietenească a cucernicelor surori, fără măcar să roșească atunci cînd ele o lăudau lui Lavrans pentru blîndețea și purtarea ei cuviincioasă.

O, cel mai rău lucru la care se putea gîndi era tocmai purtarea față de tatăl ei. Tatăl ei, care nu-i spusese nici un cuvînt aspru cînd sosise la Husaby, în primăvară...

Simon îi păstrase taina, cînd o prinsese pe logodnica lui în tovărășia unui bărbat, într-un han unde veneau marinarii să chefuiască. Iară ea îl lăsase să ia vina asupra lui față de tatăl ei, pentru stricarea logodnei, cînd ea era cea care-și călcase cuvîntul. Da, făcuse asta, dar tot față de tatăl ei se purtase cel mai rău. Ba nu, cu mama se purtase și mai prost. Oare Nåkkve va arăta tot atîta lipsă de dragoste față de maică-sa, cînd va crește mare ? O ! asta n-ar putea îndura. Mama, care o născuse și o hrănise cu laptele ei, o veghease cînd era bolnavă, care o spălase pe cap și se bucurase că are un păr atît de frumos ! Și în clipa cînd a crezut pentru întîia oară că are nevoie de ajutorul și mîngîierea mamei sale, ea se așteptase ca aceasta să vină la dînsa, neținînd seama de nimic. „De bună seamă că mama ta ar fi pornit înspre miazănoapte, să vină la tine, dacă ar fi știut că aceasta ar fi fost o mîngîiere pentru tine“ — îi spusese tatăl ei. O, mamă, mamă, mamă !

Își aminti de apa din fîntîna lor de acasă — cît de curată și de limpede se vedea în ciutură. Dar tatăl ei avea un pahar de sticlă și cînd îl umplea cu apă și-l ridica să strălucească la soare, atunci se vedea apa tulbure și plină de necurățenii.

Da, stăpîne, rege, acum să văd cum sînt !

Se bucurase de bunătate și de dragoste din partea tuturora — ca și cînd aceasta i s-ar fi cuvenit. Nu vedea capătul la toată bunătatea și dragostea pe care le întîlnise de-a lungul vieții. Dar cînd, pentru întîia oară în viață, întîlnise un om care-i stătuse împotrivă, atunci se ridicase ca o viperă care atacă. Voința ei fusese neînduplecată și ascuțită ca un cuțit cînd o împinsese la moarte pe Eline Ormsdatter...

...S-ar fi ridicat împotriva lui Dumnezeu însuși, dacă el și-ar fi spus cuvîntul și ar fi dat vina pe dînsul în ochii tatălui ei.

Cum putuseră părinții ei îndura atîta... pierduseră trei copii de mici, pe Ulvhild o văzuseră topindu-se și murind — după ce se străduiseră ani îndelungați și plini de griji, să o tămăduiască. Ei înduraseră însă toate aceste încercări cu răbdare și nu se îndoiseră niciodată că Dumnezeu va face așa cum este mai bine pentru copiii lor. Și apoi — ea le pricinuia acum toată jalea și rușinea aceasta...

Dar dacă i s-ar întîmpla vreun rău copilului, dacă i l-ar lua așa cum i se luase Sigridei Andresdatter copilul?... O, nu ne duce în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean...

Mersese întins pînă la marginea prăpastiei iadului. Dacă ar pierde copilul, atunci s-ar arunca în prăpastia fumegîndă și s-ar îndepărta blestemînd de la orice nădejde de a se mai aduna cu oamenii cei buni și iubitori, care țineau la ea... și s-ar da prin moarte în puterea diavolului.

Așa încît nu era de-a mirării că Nåkkve purta semnul unei mîini pline de sînge pe piept.

O, sfinte Olav, care mi-ai ascultat ruga cînd ți-am cerut să-mi ocrotești copilul! Te rugasem să trimiți pedeapsa asupra capului meu și să-l scapi pe cel nevinovat. Da, stăpîne, știu cum mi-am ținut partea mea în înțelegerea aceasta.

Ca o fiară păgînă se răzvrătise împotriva primei pedepse. Erlend... Nu crezuse nici o clipă că el n-ar mai ține la dînsa — altminteri n-ar mai fi putut să trăiască.

Se gîndise în sinea ei că atunci cînd va fi din nou frumoasă, sănătoasă și plină de încredere în puterile ei — atunci o să-l lase pe el să se roage de dînsa. Nu că ar fi fost rece cu dînsa în iarna asta. Dar ea — care auzise de cînd era mică precum că diavolul se aține întotdeauna pe lîngă femeile însărcinate și le ispitește cît timp sînt slabe — își aplecase urechile cu luare-aminte la minciunile necuratului. Se prefăcuse a crede că Erlend nu o mai băga în seamă, fiindcă se făcuse urîtă și era bolnavă — iar cînd înțelesese că Erlend suferea de aceasta, ea și dă-

duse prilej de vorbe. Cuvintele lui sfioase și blajine, ea nu voise să le asculte iar cînd îl stîrnea la cuvinte aprinse și nechibzuite, atunci tot ea i le scotea mereu înainte, stăruind asupra lor! Doamne, Isuse! Ce femeie rea fusese, ce soție rea!...

Acum înțelegi, Kristin, că ai nevoie de ajutor?

Da, stăpîne și rege, acum înțeleg. Am mare nevoie de sprijinul tău, ca să nu mă mai îndepărtez de Domnul. Fii alături de mine, tu, solul nostru, al poporului, cînd vin cu rugile mele, cere îndurare pentru mine, sfinte Olav, roagă-te pentru mine!

Cor mundum crea in me, Deus, et Spiritum rectum innova in visceribus meis.

Ne projicias me a facie tua...

Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meae...

Slujba se sfîrșise. Lumea ieșea din catedrală. Cele două țărănci care îngenunchează lîngă Kristin se ridicaseră, însă băiatul nu se putea ține în picioare, ci începu să se tîrîie pe lespezi, ajutîndu-se cu mîinile și apoi zvîcnind în sus, ca un pui de cioară care nu poate zbura. Avea picioare mici de tot, chircite sub pîntece. Femeile umblau în așa fel încît să-l ascundă pe cît se putea cu fustele lor.

După ce ieșiră, Kristin se aruncă pe jos și sărută lespedea în locul prin care trecuseră în fața ei.

Se opri cam descumpănită și nehotărîtă la intrarea dinspre naos, cînd un preot tînăr ieși prin ușița cu zăbrele. El se opri în fața tinerei femei plînse și Kristin îi spuse pe cît putu de bine păsul ei. La început, el nu pricepu ce vrea.

Atunci Kristin scoase cununa de aur și o întinse spre dînsul.

— O... ești Kristin Lavransdatter, soția lui Erlend de la Husaby? Se uită cam mirat la dînsa. Era umflată de tot la față de plîns. Da, da, cumnatul dumitale, părintele Gunnulf, mi-a vorbit de lucrul acesta, da...

El o duse afară, în sacristie, și luînd cununa, o desfăcu din pînza în care era învelită; se uită la ea și apoi zîmbi ușor:

— Dar cred că mă vei înțelege — pentru asta trebuie să fie martori de față... nu poți înstrăina un lucru atît de scump, ca și cînd ar fi o bucată de pîine, doamnă... Pot însă s-o păstrez, pînă una-alta, căci nu dorești, desigur, s-o porți la dumneata cînd vei merge în oraș. Poftește-l, te rog, pe părintele Arne să vină puțin pînă aici, zise el apoi unui paracliser. Cred că, după toată rînduiala, ar trebui să fie de față și soțul dumitale. Dar poate că Gunnulf a adus vreo scrisoare din partea lui...

Urmează să te înfățișezi episcopului însuși, nu-i așa? De obicei primește vicarul său, părintele Hauk Tomasson... nu știu dacă Gunnulf a vorbit cu părintele Eiliv. Dar vino mîine aici la slujba de utrenie și întreabă de mine, doamnă, după ce se sfîrșește slujba; mă numesc Pål Aslakssøn. Iar pe copil, zise el arătîndu-l cu degetul, o să trebuiască să-l lași la han. Parcă mi-amintesc că cumnatul dumitale spunea că urmează să ragi la surorile de la Bakke, nu?

În clipa aceea intră un alt preot, și cei doi vorbiră puțin împreună. Primul descuie un dulăpaș clădit în zid, luă un cîntar și cîntări cununa, în timp ce celălalt scria într-un catastif. Apoi puseră cununa în dulăpior și încuiară la loc.

Părintele Pål, înainte să deschidă ușa să iasă, o întrebă dacă vrea să ridice copilul pînă la racla sfîntului Olav.

El apucă copilul cu mîna sigură și cam nepăsătoare a preotului deprins să țină copiii la botez. Kristin îl urmă în biserică și el o întrebă dacă nu voiește și dînsa să sărute racla.

„Nu îndrăznesc", își spunea Kristin în sinea ei; îl urmă totuși pe preot sus, spre treptele ce duceau spre un fel de catafalc pe care era pusă racla. O lumină mare, albă ca zăpada îi luă ochii în clipa cînd își apropie buzele de racla de aur.

Preotul veghea asupra ei... temîndu-se să nu leșine. Dar ea se ridică din nou în picioare. Apoi preotul atinse fruntea copilului de racla sfîntă. Părintele Pål o însoți pînă la ușa catedralei și o întrebă dacă e sigură că nime-

reşte drumul pînă la locul unde trebuia să ia luntrea, ca să treacă dincolo. Apoi îi ură noapte bună — vorbea mereu cu glas potolit şi uscat, ca şi cînd ar fi fost un tînăr curtean binecrescut.

Începuse a ploua puţin ; şi venea o mireasmă minunată dinspre grădini şi de pe drumul care era proaspăt şi verde ca o pajişte de o parte şi de alta a urmelor adînci lăsate de trăsuri. Kristin apăra cît putea de bine copilul împotriva ploii ; el se făcuse acum atît de greu, atît de greu încît îi amorţiseră braţele de tot purtîndu-l. Iar el scîncea şi plîngea într-una — de bună seamă că era din nou flămînd.

Mama era istovită — de cît umblase şi de cît plînsese şi de puternica răscolire sufletească ce o simţise în biserică. Îi era frig — şi ploaia se înteţise ; picăturile izbeau în copaci făcînd să tremure şi să lucească frunzele. Kristin îşi croi drum prin ulicioarele mahalalelor şi ieşi într-un loc deschis de unde putea vedea rîul, care curgea lat şi cenuşiu, ciuruit ca o sită de ploaia ce cădea necontenit.

Nu era nici o luntre de trecut dincolo. Kristin vorbi cu doi oameni care se adăpostiseră sub o barcă sprijinită pe nişte stîlpi, la marginea apei. Ei o sfătuiră să meargă pînă în dreptul ostroavelor — unde călugăriţele aveau o casă, şi se afla şi un luntraş.

Kristin porni înapoi spre locul acela deschis, cu picioarele rănite, udă şi obosită. Ajunse la o bisericuţă cenuşie de piatră, în spatele căreia se aflau nişte căsuţe, împrejmuite de un gard. Nåkkve ţipa ca din gură de şarpe, aşa că nu putu să intre în bisericuţă, dar prin deschizăturile ferestrelor se auzea cîntarea, şi ea recunoscu antifonul *„Laetare regine coeli* — Bucură-te regină a cerurilor — căci cel pe care ai fost aleasă a-l naşte s-a sculat din morţi, după cum prorocit-a el însuşi. Aleluia !“

Era cîntarea pe care o cîntau călugării minoriţi, după rugăciunile de vecernie. Fratele Edvin o învăţase acest imn către maica împăratului ceresc, în timp ce veghease asupra lui în nopţile cît căzuse bolnav de moarte acasă la Jørundgård. Kristin se furişă în curtea bisericii şi

— rezemată de zidul ei, cu copilul în braţe — îngînă încet rugăciunea.

...Orice-ai face, Kristin, nimic nu poate schimba inima tatălui tău pentru tine. De aceea tu nu trebuie să-i mai prilejuieşti alte supărări.

„Şi mîinile tale străpunse de cuie pe cruce se întind deschise, o, împărate ceresc! Oricît de departe s-ar rătăci un suflet de la drumul cel drept, mîinile acestea străpunse îl aşteaptă întinse spre el... Este de ajuns ca un suflet păcătos să se îndrepte către aceste braţe deschise — cu încredere, aşa precum copilul se îndreaptă spre părintele său şi nu ca un rob care este dus cu de-a sila la stăpînul său cel aspru." Acuma înţelegea cît de urît este păcatul. Iarăşi i se umplu inima de durere ca şi cînd i s-ar frînge de căinţă şi de ruşine faţă de milostivirea nemeritată a Domnului.

Lîngă zidul bisericuţei era la adăpost de ploaie. Se aşeză pe o lespede de mormînt şi se apucă să potolească foamea copilului. Din cînd în cînd, se apleca şi săruta căpşorul cu păr pufos.

Se vede că aţipise. Cineva o atinsese de umăr. Un preot călugăr şi un frate bătrîn cu o lopată în mînă stăteau în faţa ei. Călugărul o întrebă dacă are nevoie de adăpost pentru noapte.

Îi trecu prin minte un gînd; i-ar fi plăcut să i se îngăduie să rămînă aici peste noapte la călugării minoriţi, fraţii fratelui Edvin. Şi era atît de departe pînă la Bakke — şi ea pica de oboseală. Atunci călugărul dete poruncă să o însoţească fratele-cerşetor pînă la hanul femeilor — „şi dă-i puţină rădăcină de abligeană, căci văd că-i sînt rănite picioarele".

La hanul femeilor care se afla dincolo de gard, pe-o ulicioară, era năbuşitor şi întunecos; fratele minorit îi aduse apă de spălat şi puţină mîncare, dar ea se aşeză la foc şi încercă să potolească foamea pruncului. Desigur că Nåkkve simţise, după laptele supt, că maică-sa era istovită şi că postise în ziua aceea; se strîmba şi scîncea, cînd nu trăgea de sînii supţi. Kristin bău cîteva înghiţituri din laptele adus de călugăr; încercă să lase laptele să curgă din gura ei într-a copilului, dar acesta se împotrivise zgo-

motos acestui fel de hrănire și călugărul rîse scuturînd din cap. Fu nevoită să-l bea ea. Desigur că și astfel, laptele avea să fie hrană pînă la urmă tot copilului.

În sfîrșit, călugărul plecă. Kristin se căță sus de tot, într-un pat de sub acoperiș. De acolo ajungea să deschidă o ferestruică. Era un aer foarte rău în han — una dintre femeile culcate acolo suferea de o boală de stomac. Kristin deschise gemulețul — era o noapte luminoasă și răcoroasă de vară — aerul împrospătat de ploaie năvăli înăuntru. Avea un pat scurt, în care stătea așezată cu ceafa rezemată de perete — avea prea puțin loc în pat cu copilul. Băiețelul dormea în poala ei. Avusese de gînd să închidă la loc gemulețul, dar o furase somnul.

Se deșteptă în toiul nopții. Luna strălucea deasupra Kristinei și a copilului luminînd peretele din față. În clipa aceea băgă de seamă că în bătaia razelor de lună se află un om care plutește între podea și tavan.

Purta o rasă cenușie ; era înalt și adus de spate. În clipa aceea, el își întoarse fața bătrînă și zbîrcită spre Kristin. Era fratele Edvin. Îi zîmbea nespus de blînd — un pic cam șăgalnic, cu înțelesuri, la fel ca atunci cînd trăia pe pămînt.

Kristin n-a fost prea uimită. Smerită, fericită, plină de așteptări, cu ochii ațintiți la el, aștepta să vadă ce va spune sau va face.

Călugărul îi zîmbi și întinse înspre dînsa o mănușe veche, grea, de piele — apoi o agăță de o rază de lună. În clipa aceea zîmbi din nou încă și mai tare ; apoi înclină capul, o salută și dintr-o dată se făcu nevăzut.

II

HUSABY

1

De Anul Nou sosiră la Husaby niște oaspeți neașteptați : Lavrans Bjørgulfssøn și bătrînul Smid Gudleikssøn de la Dovre, însoțiți de doi domni pe care Kristin nu-i cunoștea. Erlend însă fu foarte mirat să-și vadă socrul în tovărășia acestora — și anume, Erling Vidkunssøn de Giske și Bjarkøy și Haftor Graut de la Godøy — pe care el nu știa că Lavrans îi cunoștea. Domnul Erling îi lămuri că se întîlniseră pe peninsulă ; luase parte împreună cu Lavrans și Smid la divanul de judecată alcătuit din șase juri, care în sfîrșit curmase pricina de moștenire dintre urmașii domnului Jon Haukssøn. Cu prilejul acesta, Lavrans și cu dînsul ajunseseră să vorbească despre Erlend — și atunci Erling, care avea treabă la Nidaros, s-a gîndit că ar fi plăcut să-i salute pe cei de la Husaby, dacă Lavrans ar vrea să-i însoțească și să meargă împreună cu corabia spre miazănoapte. Smid Gudleikssøn spuse rîzînd că se poftise aproape el singur să facă drumul cu ei :

— Am vrut s-o mai văd pe Kristin a noastră — cel mai frumos trandafir din Norddal. Și-apoi, m-am mai gîndit că ruda mea Ragnfrid îmi va fi recunoscătoare să am un ochi asupra soțului ei și asupra planurilor însemnate pe care le urzește împotriva acestor oameni pricepuți și atotputernici. Da, Kristin, în iarna asta taică-tău are altceva de făcut decît să colinde moșiile și să serbeze Crăciunul, pînă la începutul postului celui mare. În anii din urmă am stat liniștiți acasă, la moșiile noastre, văzîndu-ne

de treburi. Dar iată că acum, în toiul iernii aspre, Lavrans vrea să adune bărbaţi încercaţi de prin văi care să pornească împreună cu el, călare, la Oslo, să arătăm vederile noastre boierilor mari din Sfatul ţării şi să slujim trebile regelui... Lavrans spune că ei cîrmuiesc rău ţara în locul bietului copil nevîrstnic...

Domnul Erling părea cam stînjenit. Erlend încruntă puţin din sprîncene.

— Tată socrule, dumneata iei parte la acele consfătuiri în legătură cu adunarea căpeteniilor armatei ?

— Nu, nu, răspunse Lavrans, pornesc călare la fel ca toţi ceilalţi oameni ai regelui de prin văi, de vreme ce am fost poftiţi să ne întrunim acolo...

Iară Smid Gudleikssøn prinse din nou a vorbi : dumnealui, Lavrans, îl hotărîse să pornească precum şi pe Herstein de la Kruke şi pe Trond Gjesling şi pe Guttorm Sneis şi încă alţi cîţiva, care n-ar fi vrut să meargă...

— Dar nu este obiceiul aici, pe la moşiile acestea, de a-i pofti pe oaspeţi înăuntru în casă ? întrebă Lavrans. Să vedem acum dacă Kristin ştie să facă berea tot aşa de bine ca şi maică-sa.

Erlend părea dus pe gînduri, iar Kristin era foarte mirată.

— Ce se întîmplă, tată ? îl întrebă ea ceva mai tîrziu, cînd el o urmă în odăiţa de jos, unde dusese copilul din pricina oaspeţilor străini. Lavrans luă copilul pe genunchi şi-l legănă. Nåkkve era acum de nouă luni, crescuse mult şi era frumos. Purta rochiţă şi ciorapi încă de la Crăciun.

— Nu-mi amintesc să te fi auzit mai înainte, tată, rostindu-te în treburi de-astea, stărui Kristin din nou. Spuneai întotdeauna, că este mai bine pentru ţară şi pentru popor, pentru buna cîrmuire, ca hotărîrile să fie luate de rege şi de cei aleşi de el, cu care să se sfătuiască şi să cîrmuiască ţara. Erlend spune că mişcarea este pornită de boierii mari din părţile de miazăzi ale ţării, care vor s-o înlăture de la cîrma ţării pe doamna Ingebjørg şi pe acei bărbaţi pe care tatăl ei i-a dat drept sfetnici — şi că vor să dobîndească din nou puterea pe care au avut-o pe vremea cînd regele Håkon şi fratele său erau copii. Dar această

putere a fost un mare rău pentru țară, ai spus-o chiar dumneata mai de mult...

Lavrans îi șopti s-o trimită afară pe fata care vedea de copil. Cînd rămaseră singuri, o întrebă :

— De unde ține Erlend deslușirile acestea... de la Munan ?

Kristin răspunse că Orm adusese cu el o scrisoare de la Munan, cînd venise la Husaby, în toamnă. Ea nu-i spuse însă că dînsa îi citise lui Erlend scrisoarea — căci el nu prea era destoinic la deslușit slovele. În scrisoarea aceea însă Munan se plîngea că acum orice om poartă un herb din Norvegia crede că se pricepe mai bine la cîrmuirea țării decît acei boieri care stătuseră alături de regele Håkon în timpul vieții sale ; și este încredințat că înțelegeau mai bine interesele tînărului rege decît înalta doamnă, de neam mărit, care-i este mamă. El îi dăduse de știre lui Erlend că — dacă erau semne că boierii Norvegiei vor să ia pildă de la suedezi și să facă precum făcuseră aceștia la Skara astă-vară, adică să se ridice împotriva doamnei Ingebjørg și a sfetnicilor ei bătrîni și încercați — atunci rudele doamnei trebuiau să fie gata, iar Erlend să se întîlnească cu Munan la Hamar.

Lavrans întrebă, în timp ce-l mîngîia pe Nåkkve sub bărbia grăsuță :

— N-a pomenit nimic despre faptul că eu sînt unul dintre aceia care s-au împotrivit rechiziților în afara legii pe care le-a făcut Munan de-a lungul văii... în numele regelui nostru ?

— Dumneata ! spuse Kristin. Te-ai întîlnit cu Munan Bårdsson astă-toamnă ?

— Da, m-am întîlnit, răspunse Lavrans. Dar mare înțelegere n-a fost între noi.

— Ați vorbit și despre mine ? întrebă Kristin repede.

— Nu, micuța mea Kristin, zise tatăl cu un ușor zîmbet. Nu-mi amintesc să fi venit vorba despre tine, de rîndul ăsta. Știi cumva dacă soțul tău are de gînd să pornească spre miazăzi, să-l întîlnească pe Munan Bårdssøn ?

— Cred că da. Părintele Eiliv a alcătuit de curînd o scrisoare pentru Erlend — iar el spunea că în curînd va trebui să pornească spre miazăzi.

Lavrans tăcu un timp, privind la copilul care se juca cu pumnalul său și încerca să muște din cristalul de munte bătut în mîner.

— E adevărat că vor să ia puterea din mîinile doamnei Ingebjørg, întrebă Kristin.

— Doamna Ingebjørg este aproape de-o vîrstă cu tine, răspunse Lavrans, cu același ușor zîmbet. Nimeni nu se gîndește să răpească mamei regelui cinstea și puterea la care-i dă dreptul nașterea ei. Dar arhiepiscopul și cîțiva dintre prietenii și rudele răposatului nostru rege au chemat la o adunare, să țină sfat asupra felului în care puterea și cinstea doamnei Ingebjørg, precum și nevoile poporului nostru, pot fi mai bine apărate.

Kristin zise încet :

— Tată, înțeleg că de data asta n-ai venit la Husaby numai ca să ne vezi — pe Nåkkve și pe mine.

— Adevărat, nu numai pentru asta, zise Lavrans și zîmbi. Și-mi pare, fiică-mea, că nu prea-ți este pe plac lucrul acesta !

Îi puse o mînă pe obraz și o mîngîie în sus și în jos. Așa obișnuia s-o mîngîie, de cînd era mică de tot, de cîte ori o certa sau numai o necăjea în glumă.

În vremea asta, domnul Erling și Erlend ședeau sus în „casa cavalerilor" — după cum era denumită casa cea mare, care se afla în partea de miazănoapte a curții, lîngă poarta de intrare. Era o clădire înaltă cît un turn, cu trei caturi, în catul cel mai de sus era o odaie cu ferestre înguste de tot — și acolo se păstrau toate armele care nu erau de folosința de toate zilele a gospodăriei. Regele Skule clădise acea casă.

Domnul Erling și cu Erlend stăteau cu șubele pe ei — căci era un frig cumplit în odaie. Oaspetele se plimba prin odaie și se uita pe rînd la toate armele, zalele și platoșele acelea frumoase, pe care Erlend le moștenise de la străbunicul său dinspre partea tatălui, Gaute Erlendssøn.

Erling Vidkunssøn era un bărbat mic de stat, plăpînd și ușor împlinit, dar la largul său în mișcări și foarte plăcut. Frumos la față nu era, cu toate că-i erau trăsăturile bine cumpănite, avea însă părul roșcat, sprîncenele și genele albe iar ochii din cel mai deschis albastru. Dacă lumea, totuși, îl găsea arătos pe domnul Erling, aceasta poate că

se datora faptului că se știa că e cel mai bogat cavaler din toată Norvegia. Dar mai avea și o fire blîndă, neobișnuit de atrăgătoare. Era peste măsură de isteț la minte, cu multă învățătură, dar fiindcă nu căuta niciodată să se impăuneze cu ea și era întotdeauna gata să-i asculte pe alții, îi ieșise numele că este unul dintre oamenii cei mai înțelepți din țară. Era de o seamă cu Erlend și se înrudeau prin neamul Stovreim, deși cam de departe ; se cunoșteau de cînd lumea, dar prietenie mai strînsă nu se legase între ei.

Erlend, așezat pe o ladă, vorbea despre corabia pe care și-o întocmise în vară ; avea șaisprezece locuri și el zicea că plutește neobișnuit de repede și este foarte ușor de mînuit. Adusese doi meșteri corăbieri dinspre miazănoapte și priveghease el însuși lucrul, alăturea de ei.

— Corăbiile sînt printre puținele lucruri la care mă pricep și eu, dragă Erling, zise el, și te rog să crezi că va fi o priveliște frumoasă s-o vezi pe „Margygren" spintecînd valurile mării.

— „Margygren", ai dat un nume grozav de păgîn corăbiei tale, vere ! zise domnul Erling și rîse puțin. Ai de gînd să pornești cu ea către miazăzi ?

— Ești tot atît de cucernic ca nevastă-mea ? Ea tot așa spune, că este un nume păgîn. Da, și nici corabia nu-i place, ea este o adevărată ființă terestră — nu suferă marea.

— Da, soția ta pare a fi cucernică, gingașă și fermecătoare, zise domnul Erling cu curtenie. Precum era și de așteptat ținînd seama de strămoșii din care se trage.

— Adevărat. Erlend rîse un pic. Nu trece zi fără să se ducă la biserică. Și părintele Eiliv, preotul nostru, pe care l-ai cunoscut acuma, ne citește din cărțile sfinte — asta-i place lui cel mai mult, dacă lăsăm deoparte berea și plăcintele. Iar săracii vin la Kristin după sfat și ajutor — îi sărută poalele rochiei — da, nu-mi recunosc oamenii. Ea seamănă cu acele femei din legendele sfinte pe care regele Håkon ne silea să le ascultăm — citite de un preot, dacă mai ții minte, pe vremea cînd eram purtători de facle la palat [1]. S-au schimbat toate aici, la Husaby, de cînd ai fost rîndul trecut la mine, Erling. De altminteri, e de mirare

[1] Fii de boieri norvegieni, care aveau grijă de aprinsul și stînsul lumînărilor la curtea regelui.

că ai venit la mine de data asta, adăugă Erlend după cîteva clipe.

— Ai pomenit de vremea cînd eram purtători de facle, zise Erling Vidkunssøn, cu un zîmbet care-i şedea bine. Oare nu eram prieteni pe-atunci ? Toţi ne aşteptam pe vremea aceea să ajungi la înalte dregătorii în ţara noastră, Erlend...

Dar Erlend se mulţumi să zică rîzînd :

— Da, la asta mă aşteptam şi eu.

— N-ai putea porni cu corabia, în tovărăşia mea, spre miazăzi, Erlend ? întrebă domnul Erling.

— Mă gîndeam să călătoresc pe uscat, răspunse Erlend.

— O să-ţi fie greu să treci munţii acum, pe vreme de iarnă, zise domnul Erling. Ar fi mai bine dacă te-ai însoţi cu Haftor şi cu mine.

— Am făgăduit altora să mă însoţesc cu dînşii, răspunse Erlend.

— Aha, mergi împreună cu socrul tău — desigur, e foarte firesc.

— Da... ba nu... de fapt, îi cunosc prea puţin pe oamenii aceştia din vale, cu care va merge el la drum. Erlend se opri puţin. Am făgăduit să mă întîlnesc cu Munan, la el, la Stange, urmă el.

— Zadarnic îl cauţi pe Munan acolo, răspunse Erling ; a plecat la moşiile lui din Hising şi aud că va trece o bucată bună de vreme pînă s-o întoarce din nou către miazănoapte. De cînd n-ai primit veste de la dînsul ?

— De la Sfîntul Mihail, mi-a scris atunci din Ringabu.

— Cred că ai auzit despre cele întîmplate în vale, astă-toamnă, zise Erling. Nu ? Cred că ştii că a trecut pe la isprăvniciile de ţinut din preajma lacului Mjøs şi în susul văii, arătînd scrisori după care ţăranii erau puşi să dea merinde şi cai... un cal la şase ţărani — iar călăreţii în slujba boierilor urmau să-şi trimită caii, iar ei să rămînă acasă ? N-ai aflat de asta ? Şi că muntenii din părţile de miazănoapte n-au vrut să dea cele cerute, cînd Munan împreună cu Erik Topp s-au dus la adunarea de la Vågå ? De altfel, Lavrans Bjørgulfssøn a fost în fruntea celor care s-au împotrivit, şi l-a poftit pe Eirik să se poarte după lege, dacă era vorba de vreo rămăşiţă de dăjdii întîrziată ; dar el spunea că este un atac împotriva poporului faptul

de-a cere provizii de război pentru a ajuta pe un danez să lupte împotriva danezilor ; iar dacă regele va cere sprijinul oamenilor săi de încredere, atunci va vedea că se vor aduna la iuțeală cu arme bune, cai voinici înarmați, dar el, Lavrans, nu va trimite nici măcar un țap cu un căpăstru de cînepă de la Jørungård, fără decît dacă regele i-ar cere să vină el însuși călare pe țap la adunarea ostășească. Dar n-ai auzit nimic ? Smid Gudleikssøn spune că Lavrans făgăduise dijmașilor săi să plătească pentru ei amenzile că nu și-au dat birurile de război la nevoie...

Erlend se mira mult :

— A făcut asta Lavrans ? N-am auzit niciodată ca tatăl soției mele să se fi amestecat în alte treburi în afară de cele în legătură cu moșiile sale și cele ale prietenilor săi...

— Și desigur că nu o face adesea, zise domnul Erling. 'Am înțeles însă, de cînd am fost la Neset, că atunci Lavrans Bjørgulfssøn cînd sprijină o cauză, el o face pînă la capăt : căci el nu ia cuvîntul decît numai atunci cînd cunoaște chestiunea atît de bine încît cu greu pot fi nesocotite cuvintele sale. Dar desigur că a fost un schimb de scrisori despre întîmplările aceste cu rudele sale din Suedia... căci doamna Ramborg, bunica lui după tată și bunicul după tată al domnului Erngisle erau copii din doi frați, așa că are rude de neam mare pe-acolo. Pe cît de așezat este socrul tău, totuși înrîurirea lui este mare în acele ținuturi în care lumea îl cunoaște — chiar dacă nu se folosește deseori de ea.

— Da, îmi dai a înțelege că te-ai legat cu dînsul, Erling, zise Erlend rîzînd. Mă mir însă că ați ajuns atît de buni prieteni...

— Te miră lucrul acesta ? spuse Erling cu gravitate. Ciudat om ar trebui să fie acela care n-ar fi mulțumit să-l socotească pe Lavrans din Jørundgård drept prieten. Ți-ar fi mai de folos, vere, să-l asculți pe el, decît pe Munan.

— Munan mi-a fost ca un frate mai mare, din chiar ziua în care am plecat pentru întîia oară de-acasă, zise Erlend, puțin cam întărîtat. El nu m-a părăsit niciodată cînd am fost la strîmtoare. Și-acum el e la strîmtoare...

— Munan o să se descurce, zise Erling Vidkunssøn, la fel de liniștit ca mai înainte. Scrisorile alea cu care s-a plimbat erau scrise și pecetluite cu sigiliul regatului Nor-

vegiei... în pofida legii... dar asta nu-i vina lui. Dar mai e ceva și mai grav... este că a fost martor și și-a pus pecetea la actul de logodnă al fecioarei Eufemia... dar lucrul ăsta e greu de dat în vileag, fără să ne atingem de cineva pe care nu trebuie să... La drept vorbind, Erlend, cred că Munan se va descurca și fără ajutorul tău... în schimb, tu poți să-ți dăunezi ție însuți, dacă...

— După cîte înțeleg, vreți să scăpați de doamna Ingebjørg, zise tînărul Erlend. Eu însă n-am ce face, căci am făgăduit rudei mele s-o slujesc atît aici, cît și în străinătate...

— Și eu i-am făgăduit același lucru, răspunse Erling, și am de gînd să-mi țin cuvîntul... și așa va face, desigur, orice bărbat al Norvegiei, care l-a slujit și l-a iubit pe stăpînul și ruda noastră, regele Håkon. Iar pentru dînsa, o femeie atît de tînără, cel mai bun lucru ar fi să se despartă de acei sfetnici, care o îndrumă spre pierzarea sa și a fiului său.

— Crezi că veți izbuti ? întrebă cu glas domol Erlend.

— Da, răspunse Erling Vidkunssøn, cu hotărîre. Cred. Și așa cred toți cei care nu-și pleacă urechea la duhul cel rău și la zvonuri — aici ridică din umeri. Și-ar trebui ca noi, rudele doamnei, să ne păzim de asta.

O slugă deschise chepengul podelei și întrebă dacă le este pe voie ca stăpîna casei să poruncească să fie aduse bucatele în sala mare...

În timp ce ședeau la masă, Kristin ar fi vrut să se aducă vorba despre știrile acestea noi, care ieșiseră la iveală. Dar simțea că tatăl ei și domnul Erling se împotriveau ; nu povesteau decît despre căsătorii și morți, certuri între moștenitori și vînzări și cumpărări de moșii printre rude și prieteni. O neliniște o cuprinse, fără să știe de ce.

După cîte înțelegea, aveau o treabă cu Erlend. Fără să și-o mărturisească, ea își cunoștea acum soțul destul de bine, ca să știe că în ciuda încăpățînării lui, era destul de ușor de mînat de către oricine ar avea „o mînă de fier într-o mănușă de catifea", cum se spune.

După prînz, bărbații se așezară lîngă foc, la băut. Kristin se așeză pe bancă, își luă rama de cusut și se apucă să lucreze. Îndată după aceea se ivi Haftor Graut, puse o

pernă pe jos și se așeză la picioarele ei. Găsise instrumentul cu coarde al lui Erlend și luîndu-l pe genunchi, zdrăngănea din el, în timp ce vorbea. Haftor era un bărbat foarte tînăr, cu părul creț și bălai, cu trăsăturile cele mai frumoase, dar cu fața plină de pistrui. Kristin își dădu repede seama că este peste măsură de guraliv. Tocmai făcuse o căsătorie bogată, dar se plictisea acasă, la moșiile lui ; de aceea voia să plece și el la adunarea căpeteniilor oștirii.

— Dar înțeleg că Erlend Nikulaussøn vrea mai degrabă să rămînă acasă, zise el, lăsîndu-și capul în poala ei.

Kristin se dădu mai la o parte, zîmbi, și spuse că, după cîte știe dînsa, soțul ei are de gînd să plece către miazăzi — cu unele treburi, adause ea făcînd o mutră nevinovată , e atîta frămîntare în țară în vremurile de față, încît e mai bine pentru o femeie nepricepută în această privință să nu se amestece în de-alde astea.

— Și asta în ciuda faptului că tocmai nepriceperea unei femei este pricina de căpetenie a celor ce se petrec, răspunse Haftor rîzînd și se mută iarăși mai aproape de dînsa. Da, asta este părerea lui Lavrans și a lui Erling ; aș vrea însă să știu ce vor să spună cu asta ? Dumneata ce gîndești, Kristin ? Doamna Ingebjørg este o femeie bună, dar naivă ; poate că în clipa de față țese și dînsa, ca și dumneata, fire de mătase, cu degetele ei albe ca zăpada și poate că gîndește că ar fi o lipsă de inimă să nu dea unei credincioase căpetenii a răposatului ei soț un mic ajutor spre a-și îmbunătăți situația...

Erlend se apropie și se așeză lîngă soția sa, ceea ce îl făcu pe Haftor să se dea nițel la o parte.

— Astfel de vorbe născocesc soțiile prin hanuri, cînd bărbații lor au prostia de a le lua cu dînșii la adunări...

— La noi, zise Haftor, se spune că nu iese fum fără foc.

— Da, zicala asta umblă și pe la noi, răspunse Lavrans, care se apropiase și dînsul împreună cu Erling. Totuși, am fost înșelat acum, pe toamnă, Haftor... am încercat să-mi aprind felinarul de la o baligă proaspătă de cal... încheie Lavrans, așezîndu-se pe marginea mesei. Domnul Erling îi aduse de îndată cupa, i-o întinse cu o plecăciune, apoi cavalerul se așeză pe bancă alături de dînsul.

— Nu prea este de crezut, Haftor, zise Erlend, să puteți ști voi la miazănoapte, în Hålogaland, ce au putut să afle doamna Ingebjørg și cu sfetnicii săi despre planurile și mișcările danezilor. Mă întreb dacă n-ați avut vederea cam scurtă cînd v-ați împotrivit cererii de ajutor a regelui vostru. Domnul Knut — putem foarte bine să-i pomenim numele pe care-l avem cu toții în minte — nu mi se pare a fi omul care să se lase prins fără de veste în somn. Voi stați prea departe de cazanele cele mari, ca să puteți mirosi ce fierbe în ele, și părerea mea este că-i mai bine să fii cu băgare de seamă, decît să te iei apoi cu mîinile de cap...

— Da, zise Erling. Mai că s-ar zice că se fierbe mîncarea pentru noi în curtea vecinului ; ...noi, norvegienii, am ajuns aproape un fel de pomanagii ; ei ne trimit prin ușă coleașa pe care au pregătit-o în Suedia... na, mănîncă dacă ți-e foame !

Eu, unul, socot că regele Håkon a făcut o greșeală cînd a mutat bucătăria la o margine de țară, făcînd din Oslo scaunul țării. Mai înainte, ca să ne ținem de asemuirea asta, bucătăria era în mijlocul ogrăzii... — Bjørgvin sau Nidaros — ...dar acum nu mai domnește aici decît arhiepiscopul și adunarea clericilor ; care-i părerea ta, Erlend ?... tu care ești din Trøndelagen și îți ai toate moșiile și toată puterea aici, în ținutul Trøndelagen...

— Pentru Dumnezeu, Erling, asta vreți să faceți, să aduceți ceaunul acasă și să-l atîrnați deasupra adevăratului cămin ? Atunci...

— Da, zise Haftor. De prea multă vreme a trebuit să ne mulțumim, noi, aceștia, din ținutul de miazănoapte, cu mirosul de mîncare arsă și să înfulecăm la varză rece...

Lavrans se amestecă în vorbă :

— Înțelegi, Erlend... eu n-aș fi luat asupra mea să vorbesc în numele oamenilor din ținutul meu, dacă n-aș fi în stăpînirea unor scrisori din partea rudei mele, domnul Erngisle. Așa că știam că nici unul dintre oamenii drepți și de sfat bun nu s-au gîndit să rupă pacea și buna înțelegere dintre țări, atît în țara regelui Danemarcei, cît și în aceea a regelui nostru.

— Dacă știi cine dă sfaturile în clipa de față în Danemarca, tată socrule, atunci știi mai mult decît cei mai mulți dintre noi, zise Erlend.

— De un lucru sînt sigur. Este un om pe care nimeni nu-l dorește cîrmuitor nici aici, nici în Suedia și nici în Danemarca. Țelul adunării de astă-vară a suedezilor, de la Skara, precum și al adunării pe care voiam acum să o ținem la Oslo, este de a lămuri celor care încă n-au înțeles că, în privința aceasta, toți oamenii cu scaun la cap sînt de aceeași părere.

Băuseră cu toții destul de mult, încît convorbirea ajunsese cam zgomotoasă — în afară de bătrînul Smid Gudleikssøn, care moțăia pe scaunul său lîngă foc. Erlend striga :

— Da, da, sînteți atît de deștepți, că nici necuratul nu vă poate duce de nas. Pesemne că vă e frică de Knut Porse. Voi nu înțelegeți, oameni buni, că nu este dintre aceia care se mulțumesc să stea liniștiți privind cum se scurg zilele pline de nedreptăți și cum crește iarba după voia lui Dumnezeu ! Mi-ar plăcea să-l întîlnesc din nou pe cavalerul acesta ; l-am cunoscut cînd eram în Halland. Și n-aș avea nimic de zis, dacă aș fi în locul lui Knut Porse.

— Eu, unul, n-aș fi îndrăznit să spun aceasta în auzul soției mele, zise Haftor Graut.

De fapt, Erling Vidkunssøn băuse destul de mult. El încercă să-și păstreze purtările curtenitoare, dar nu se putu stăpîni.

— Tocmai tu ! zise el, izbucnind într-un hohot zgomotos de rîs. Tu, vere ?... Nu, Erlend ! Și-l bătu pe umăr, rîzînd nebunește.

— Nu, Erlend, zise Lavrans fără cruțare, e vorba de ceva mai înalt decît de a cuceri femeile. Dacă acest Knut Porse s-ar fi mulțumit să facă pe vulpea în cotețul găștelor... atunci noi, nobilii norvegieni, am fi fost prea leneși ca să ne hotărîm să ieșim din casele noastre, să-l izgonim... chiar dacă gîsca ar fi mama regelui nostru. Dar pe oricine ar ademeni domnul Knut să facă vreo nebunie, el însuși... nu face nici o nebunie fără să aibă un gînd ascuns. El își are țelul său și fii sigur că nu-l slăbește din ochi...

Se făcu tăcere. Apoi Erlend zise cu ochi aprinși :

— Atunci mi-ar plăcea ca domnul Knut să fie norvegian !

Ceilalți tăcură o vreme. Domnul Erling sorbi o înghițitură din cupă apoi spuse :

— Să ne ferească Dumnezeu... dac-am avea un asemenea om printre noi, aici în Norvegia, tare mă tem că s-ar sfîrși curînd cu liniștea în țară.

— Liniștea în țară... spuse Erlend, în batjocură.

— Da, cu liniștea în țară, răspunse Erling Vidkunssøn. Nu uita un lucru, Erlend, țara asta a noastră nu o alcătuim numai noi, boierii. Poate că ție ți-ar plăcea să se ridice aici un om dornic de aventuri și ambițios, ca Knut Porse. Înainte vreme, așa era pe la noi : cînd se ridica un om cu o ceată de răsculați, îi era întotdeauna ușor să găsească sprijin la boierii de vază. Fie că ei cîștigau — și atunci dobîndeau titluri și serbări — fie rudele lor și atunci aveau chezășia pentru viața și avutul lor ; bineînțeles, se ținea seama de cei care și-au pierdut viața, dar cea mai mare parte se descurcau, într-un fel sau într-altul. Așa era pe vremea străbunilor noștri. Dar țărănimea, Erlend... poporul muncitor, care trebuia adeseori să plătească dajdie la doi domni, de mai multe ori în același an, și pe deasupra trebuia să se bucure de cîte ori o oaste trecea prin sate fără să dea foc gospodăriilor și fără să căsăpească vitele... poporul, care trebuia să rabde poveri de nesuferit și prădăciuni... cred că aduce mulțumită și sfîntului Olav că regele Håkon cel bătrîn și regele Magnus și cu fiii săi au întărit legile țării și au întărit pacea...

— Da. Cred că ești încredințat de asta... Erlend își dădu capul pe spate. Lavrans privea pe tînărul bărbat... acum Erlend era treaz de-a binelea. Chipul său întunecat și pătimaș era înflăcărat ; gîtul îi era încordat ca un arc deasupra grumazului subțire și smead. Apoi Lavrans privi înspre fiică-sa. Kristin lăsase lucrul în poală și urmărea cu luare-aminte ce vorbeau bărbații.

— Ești atît de încredințat că țărănimea și oamenii de rînd gîndesc așa și că prețuiesc rînduiala cea nouă ? E drept, odinioară vremurile au fost adeseori aspre pentru

ei... cînd regii și potrivnicii lor, care rîvneau la scaunul domniei, se luptau și pîrjoleau țara. Știu că-și mai amintesc încă de vremurile cînd trebuiau să fugă în munți cu vitele, cu nevestele și copiii lor, pe cînd gospodăriile lor ardeau. I-am auzit povestind. Dar mai știu că-și amintesc și altceva... anume că înșiși părinții lor făceau parte din ceată ; pe vremea aceea nu ne luptam numai noi singuri pentru putere, Erling, ci luau parte și țăranii... și se întîmpla să cîștige moșiile noastre părintești. Cînd legea domnește în țară, nu se poate întîmpla ca fiul unei femei stricate de la Skidan, care nu cunoaște numele tatălui său, să se poată căsători cu văduva unui boier, ispravnic de ținut, și să-i ia și moșia, așa cum s-a întîmplat cu Reidar Darre ; urmașul său era socotit destul de bun pentru fiica ta, Lavrans, iar acum a luat pe nepoata soției tale, Erling ! Acuma domnește legea și dreptatea... nu știu cum se face, dar știu că pămînturile țăranilor trec în mîinile noastre, iar cît privește legea... cu cît domnește mai multă dreptate, cu-atît își pierd mai repede puterea și putința de a-și spune pășul în sfatul țării și în sfaturile ținuturilor lor. Și lucrul ăsta îl știu și țăranii, Erling ! O, nu ! să nu fiți atît de siguri că ei nu jinduiesc după vremurile acelea cînd se întîmpla să rămînă pe drumuri prin pîrjol și silnicie... dar se putea întîmpla și să cîștige cu armele mai mult decît pot cîștiga acum cu dreptul lor...

Lavrans încuviință din cap.

— S-ar putea ca Erlend să aibă întrucîtva dreptate, zise el încet.

Dar Erling Vidkunssøn se ridică :

— Cred și eu... că obștea de rînd își aduce mai curînd aminte de acei puțini oameni care s-au ridicat de jos și au ajuns la dregătorii... în vremuri grele, decît de acei nemăsurat de mulți care s-au prăpădit în sărăcie și ananghie. Căci n-au fost dregători mai aspri cu norodul, decît tocmai unii dintre cei care s-au ridicat de jos ; eu socotesc că la aceștia a ieșit mai întîi vorba asta : „ferește-mă, Doamne, de rude, că de ceilalți mă feresc și singur". Cine nu s-a născut boier, va fi un boier aspru... dar cel care a crescut printre argați și slujnice înțelege ușor că, fără oamenii de jos, sîntem în multe privințe neajutorați ca

niște copii și că, atît în lumina credinței în Dumnezeu cît și în interesul nostru, trebuie în schimb să le fim de folos cu cunoștințele noastre și să-i ocrotim cu cavalerismul nostru. Nici o împărăție n-ar fi putut să dăinuiască pînă acum, dacă n-ar fi fost boierii mari care s-o cîrmuiască și care să vrea cu puterile lor să apere drepturile celor mici...

— Ai putea să te iei la întrecere la predici cu fratele meu, Erling, zise Erlend rîzînd. Dar eu cred că cei de lîngă mare ne iubeau mai mult pe noi, marii boieri, în vremurile de demult, cînd îi luam pe fiii lor cu noi la război, cînd ne amestecam sîngele nostru cu al lor peste ogoare și împărțeam prada cu oamenii noștri de curte. Da, după cum vezi, Kristin, uneori nu dorm decît pe jumătate, cînd părintele Eiliv citește din ceasloavele cele mari.

— Averea dobîndită strîmb nu ajunge niciodată în mîinile nepoților, zise Lavrans Bjørgulfssøn. N-ai auzit spunîndu-se asta, Erlend ?

— Desigur c-am auzit, dar n-am văzut, zise Erlend rîzînd tare.

Iar Erling Vidkunssøn :

— Adevărul este, Erlend, că puțini se nasc boieri mari, dar toți se nasc pentru a sluji ; adevărata noblețe este de a fi slujitorul slujitorilor tăi...

Erlend își împreună mîinile la ceafă și se întinse zîmbind :

— Nu m-am gîndit niciodată la asta și nu cred că dijmașii mei au a-mi mulțumi că i-am slujit în vreun fel... Și cu toate astea, oricît de ciudat ar fi, cred că mă iubesc... Își frecă mîngîios obrazul de pisoiul negru al Kristinei, care sărise pe umărul lui și torcea acum cu spinarea încovoiată și se plimba în jurul gîtului său. Dar soția mea, de colea... este stăpîna cea mai săritoare și gata să-i slujească pe toți... la drept vorbind nu aveți nici un temei să credeți aceasta... căci cănile și oalele s-au golit... Kristin !

Orm, care șezuse tăcut și urmărise convorbirea bărbaților, se sculă pe dată și ieși afară.

— Stăpîna casei s-a plictisit, așa că a adormit, zise Haftor zîmbind, și asta din vina noastră... ați fi putut să

mă lăsați să vorbesc în liniște cu dînsa, eu, care mă pricep să vorbesc femeilor...

— Da, convorbirea a fost de bună seamă prea plicticoasă pentru dumneata, gazda noastră... începu domnul Erling, însă Kristin răspunse cu zîmbetul pe buze :

— E adevărat, boieri dumneavoastră, că n-am înțeles tot ce s-a vorbit aici în astă-seară, dar țin minte tot ce s-a spus și voi avea destul răgaz să mă gîndesc la toate acestea mai tîrziu...

Orm se înapoie cu cîteva slugi, care aduseră mai multe soiuri de băuturi. Băiatul făcu ocol turnînd băutura în cupe. Lavrans privea cu întristare la acest copil frumos. Încercase să intre în vorbă cu Orm Erlendssøn, dar copilul nu era vorbăreț, cu toate purtările lui primitoare și pline de curtenie.

Una dintre slujnice șopti la urechea Kristinei că Nåkkve s-a trezit și țipă ca din gură de șarpe în odăița de jos. Atunci ea le ură tuturora noapte bună și ieși însoțită de slujnice.

Bărbații se puseră din nou la băut. Domnul Erling și Lavrans schimbau din cînd în cînd cîte o privire ; apoi cel dintîi grăi :

— Aș vrea să-ți spun ceva, Erlend. Se zvonește că se vor ridica oameni pentru oaste, pe meleagurile acestea din jurul fiordului și la Møre... Oamenii de la miază-noapte se tem că rușii vor veni din nou la vară în număr și mai mare, încît ei n-au să fie în stare să apere singuri țara. Iată primul lucru pentru care putem mulțumi domniei unui singur și același rege asupra Norvegiei și Suediei ; și nu este drept ca oamenii din Hålogaland să se bucure numai ei singuri de folos. Dat fiind că Arne Gjavaldssøn este acum prea bătrîn și bolnăvicios... a fost vorba să te numească pe tine căpetenie peste corăbiile țărănești de partea aceasta a fiordului. Ce zici de treaba asta ?...

Erling își împreună mîinile... zîmbea cu toată fața.

— Ce zic eu de treaba asta !...

— Nu-i vorba de o recrutare prea însemnată, zise Erling încet. Dar tocmai lucrul ăsta trebuie să afli de la ispravnicii de ținut... Tu ești binecunoscut în ținutul acesta... s-a vorbit între boierii care ne cîrmuiesc țara că

s-ar putea să fii omul în stare să facă ceva în privinţa aceasta. Ei n-au uitat că isprăvile tale ţi-au adus multă cinste pe vremea cînd erai căpetenie de oaste la contele Jacob... Însumi îmi aduc aminte că l-am auzit spunînd regelui Håkon că era păcat că se purtase atît de aspru faţă de un tînăr atît de înzestrat ; zicea că erai menit să fii un sprijin al regelui tău...

Erlend pocnea din degete.

— Tu nu vei ajunge niciodată regele noastru, Erling Vidkunssøn ! La asta vă gîndiţi voi ? întrebă el rîzînd tare, să-l faceţi rege pe Erling ?

Erling zise nerăbdător :

— Nu înţelegi Erlend, că acum vorbesc serios ?

— Dumnezeu să mă ajute... ce, mai înainte ai glumit ? Eu am crezut că ai vorbit serios toată seara — ei bine, hai să vorbim acum serios — spune-mi totul în legătură cu această chestie, vere...

Kristin dormea cu copilul la piept, cînd Erlend coborî jos şi intră în odăiţă. El aprinse o crenguţă de brad la jăraticul din vatră şi lăsă un timp lumina să cadă asupra celor doi.

Cît de frumoasă era ea — şi ce copil frumos aveau ! Kristin era întotdeauna atît de somnoroasă seara încît, de îndată ce se culca şi lua copilul în braţe, adormeau amîndoi. Erlend zîmbi uşor şi aruncă crenguţa înapoi în focul din vatră. Apoi se dezbrăcă încet.

Să pornească spre miazănoapte la primăvară cu „Margygren" şi trei sau patru corăbii însoţitoare ! Haftor Graut cu trei corăbii de la Hålogaland — însă Haftor n-avea experienţă ; bineînţeles, vor lua împreună hotărîrile aşa cum va voi el, Erlend ; da, el va comanda. Acest Haftor nu părea însă a fi un om fricos sau moale. Erlend se întinse şi zîmbi în întuneric. El se gîndise să facă rost de echipaj pentru „Margygren" din alte localităţi, în afară de Møre. Dar erau o sumedenie de tineri îndrăzneţi şi voinici aici în ţinut şi la Birgsi — avea de unde alege, să-şi alcătuiască o ceată bună.

Nu trecuse decît ceva mai mult de un an de cînd se căsătorise. Naşterea copilului, căinţă şi post ; şi acum copilul în sus şi copilul în jos, zi şi noapte. Şi cu toate

astea, ea rămăsese aceeași dulce și tînără Kristin — cînd izbutea s-o facă să uite cîte un ceas de vorbăria preotului și de sugaciul cel lacom.

O sărută pe umăr, dar ea nu simți. Sărăcuța de ea, o va lăsa să doarmă — erau atîtea la care avea de gîndit în noaptea asta. Erlend se întoarse și se culcă ațintindu-și ochii asupra tăciunelui aprins ce licărea slab în vatră. Da, ar fi trebuit să se scoale și să-l acopere cu cenușă — dar îi era lene să se ridice.

Crîmpeie de amintiri din tinerețe îi răsăreau în minte. Un catarg tremurînd ce se oprea o clipă pe creasta unui val de mare — și apa măturînd puntea. Vuietul asurzitor al furtunii și al mării. Corabia gemînd sub loviturile talazurilor; vîrful catargului desprinzîndu-se în saltul său sălbatic pe norii îmbulziți. Asta se întîmpla undeva, în largul coastelor Hallandului. Copleșit, Erlend simțea că i se umplu ochii de lacrimi. El nu-și dădu bine seama cît de greu îl apăsaseră anii aceștia de trîndăvie.

A doua zi de dimineață, Lavrans Bjørgulfssøn și cu domnul Erling Vidkunssøn stăteau în partea cea mai de sus a curții și priveau la niște cai ai lui Erlend, care alergau pe dinafara îngrăditurii.

— După părerea mea, zise Lavrans, dacă Erlend ia parte la adunare, atunci — prin nașterea și obîrșia sa, ca rudă a regelui și a reginei mame — va fi chemat să se așeze printre căpetenii. Acuma nu știu, domnule Erling, dacă puteți fi sigur că părerile lui în treburile astea nu-l vor mîna mai degrabă de cealaltă parte. Dacă Ivar Ogmundssøn ar încerca să se împotrivească — Erlend este strîns legat și de acei ce vor sta de partea domnului Ivar.

— Nu prea cred că domnul Ivar ar încerca asemenea lucru, zise Erling Vidkunssøn. Cît despre Munan — strîmbă puțin din buze rostind aceste cuvinte — el e destul de deștept ca să se țină la o parte, căci știe că altminteri s-ar putea foarte ușor ca toată lumea să vadă limpede cît de mult sau cît de puțin cîntărește Munan Bårdssøn. Rîseră amîndoi. Fapt este că... dar desigur că știi mai bine ca mine, Lavrans, dumneata, care te tragi de acolo și ai rude pe acolo... că boierii suedezi nu vor să socotească boieria noastră pe aceeași treaptă cu a lor.

Avem deci nevoie de toți bărbații avuți și de neam mare și n-ar fi cu cale să lăsăm un om ca Erlend să rămînă acasă la el, ca să se hîrjonească cu nevastă-sa și să-și vadă de moșiile lui — oricum și-o fi văzînd de ele, zise el, observînd mutra pe care o făcuse Lavrans. Acesta avusese o părere de zîmbet. Dar dacă gîndești că nu este cuminte să stărui pe lîngă Erlend să ia și el parte la adunare, atunci n-am s-o fac.

— Eu cred, iubite domn, zise Lavrans, că Erlend ne-ar putea fi mai de folos aici, în ținuturile astea — precum ai zis dumneata însuți... s-ar putea ca această recrutare să fie întîmpinată cu rea-voință în ținuturile de la miazăzi de Namdalseid, unde oamenii gîndesc că n-au a se teme de nimic din partea rușilor. Și s-ar putea ca Erlend să fie în stare să schimbe întrucîtva această părere a oamenilor...

— Este al dracului de bun de gură, îi scăpă vorba domnului Erling.

Lavrans răspunse cu un mic zîmbet :

— Mulți oameni poate că înțeleg mai bine acest fel de a vorbi decît acel al oamenilor mai înțelepți. Și iarăși se priviră rîzind. Oricum... s-ar putea mai mult să ne dăuneze la adunare, dacă ar vorbi prea multe...

— Da, dacă nu puteți să-l domoliți, atunci...

— Asta, oricum, nu pot s-o fac decît pînă în clipa în care se întîlnește cu păsările cu care e obișnuit să zboare în stol... ginerele meu și cu mine ne deosebim prea mult unul de altul.

Erlend se apropie de ei :

— Slujba de utrenie v-a fost o hrană nu numai a sufletului dar și a trupului, de nu vă mai trebuie gustarea de dimineață ?

— Nu ne-a poftit nimeni la gustare — mi-e o foame de lup... și o sete !... Lavrans mîngîia un cal bălan murdar pe care îl cercetase pînă atunci. Omul care vede de caii tăi de muncă, dacă ar fi argatul meu, eu l-aș da afară din curte, chiar acum, înainte de a mă așeza la masă !

— Nu îndrăznesc s-o fac din pricina Kristinei, zise Erlend. El a ademenit pe una dintre slujnicele ei...

— Și socotiți asta o ispravă atît de mare în satul ăsta, zise Lavrans, ridicînd puțin din sprîncene... încît vi se pare că e un om de neînlocuit ?

— ...Nu, dar înțelegeți, zise Erlend rîzînd, Kristin și preotul vor să-i cunune... și se bizuie pe mine să-l țin în pîine ca să se poată hrăni pe sine cît și pe nevastă-sa. Fata nu vrea, cel care trebuie să-și dea învoiala la această căsătorie nu vrea nici el, și nici Tore nu vrea — dar mie nu mi se dă voie să-l dau afară, de frică să n-o șteargă din sat. De altfel, el este acum sub supravegherea lui Ulv Haldorssøn, cînd stă acasă, bineînțeles.

Erling Vidkunssøn se apropie de Smid Gudleikssøn. Lavrans spuse ginerelui său :

— Da, zise Erlend, cu foc. N-ai putea să-i vorbești, tată socrule ?... Băiatul ăsta îi suge toată v aga. Cred că are de gînd să-l țină la piept trei ani, ca o țărancă de rînd...

— Da, e foarte mîndră de fiul ei, zise Lavrans, cu un zîmbet ușor.

— Adevărat. Erlend dădu din cap. Sînt în stare să vorbească trei ceasuri, ea și cu părintele Eiliv, ba că băiatul s-a lovit aici, ba dincolo și despre fiecare dinte care-i iese ca de o mare minune. Eu știu că de cînd lumea le ies dinții la copii și ar fi mai mare prilej de mirare dacă lui Nåkkve nu i-ar ieși...

2

Anul următor, în seara ultimei zile de Crăciun, Kristin Lavransdatter și Orm Erlendssøn sosiră cu totul pe neașteptate la părintele Gunnulf, în casele sale din oraș.

Fusese o vreme de moină umedă și vînt mare toată ziua, începînd de dimineață — iar acum, înspre seară, se dezlănțuise o adevărată viforniță. Cei doi sosiți erau plini de zăpadă cînd păsiră înăuntru, în odaia unde preotul ședea la masă cu ai săi.

Gunnulf întrebă speriat dacă se întîmplase ceva la Husaby. Dar Kristin dădu din cap că nu. La întrebarea cumnatului, ea răspunse că Erlend era dus la un ospăţ la Gelmin, dar dînsa se simţise atît de obosită încît nu fusese în stare să-l însoţească.

Preotul se gîndea că făcuseră tot drumul călare pînă la oraş — caii lor erau cu totul istoviţi ; pe ultima bucată de drum, abia putuseră să-şi croiască o cale prin nămeţii de zăpadă. Gunnulf spuse celor două femei care vedeau de gospodăria lui să aibă grijă de veşminte uscate pentru Kristin. Una era fosta lui doică, iar cealaltă, sora ei — alte femei nu se aflau în casa preotului. El se osteni singur să dea veşminte nepotului său. În ăst timp, Orm zicea :

— Cred că Kristin e bolnavă. I-am spus tatălui meu, dar el s-a supărat.

Băiatul spunea că în ultima vreme ea îşi ieşise cu totul din fire. Nu ştia de ce. Nu-şi amintea dacă ea sau el însuşi avusese gîndul să vină încoace — ba da, ea începuse să spună că-i era atît de dor de catedrala „Kristkirken" şi atunci el îi făgăduise s-o însoţească. Aşa se face că astă-dimineaţă — numaidecît după ce tată-său plecase călare de-acasă — Kristin îi spusese că acum voieşte să pornească. Orm se plecase în faţa acestei dorinţe, cu toate că-şi dăduse seama că vremea era ameninţătoare — dar nu i-a plăcut felul cum arăta Kristin. Gunnulf îi zise că nici lui nu-i plăcea, cînd o văzu pe Kristin, întorcîndu-se în odaie. Părea groaznic de slabă în rochia neagră a Ingridei, obrazul îi era ca de alabastru, iar ochii înfundaţi în orbite, cu cearcăne vinete — privirea ciudată şi întunecată.

Trecuseră trei luni şi mai bine de la petrecerea dată cu prilejul botezului copilului, la Husaby, cînd o văzuse pentru ultima oară. Arăta bine atunci, culcată în pat cu podoabele ei ; şi spusese că se simte bine — fusese o naştere uşoară. El se împotrivise atunci cînd Ragnfrid Ivarsdatter şi Erlend hotărîseră ca pruncul să fie dat în grija unei doici — iar Kristin plîngea şi se ruga, să i se îngăduie să-l alăpteze ea pe Bjørgulf. Acest al doilea copil primise numele tatălui lui Lavrans.

De aceea preotul întrebă mai întîi de Bjørgulf — ştia că Kristinei nu-i plăcea doica în grija căreia îi dăduseră copi-

lui. Ea răspunse însă acum că pruncul este bine și că Frida îl iubește și că vede mult mai bine de el decît s-ar fi putut aștepta. Dar Nikulaus ? întrebă unchiul. Este tot atît de frumos ? Pe fața mamei se ivi un zîmbet ușor. Nåkkve se făcea pe zi ce trecea mai frumos. Nu, nu vorbea prea mult, dar încolo era în toate privințele foarte înaintat pentru vîrsta lui și așa de mare... nimeni n-ar fi zis că de-abia merge pe doi ani — așa spunea și doamna Gunna.

Apoi tăcu, îngîndurată. Părintele îi privea pe amîndoi, pe cumnata și pe nepotul său, care ședeau în stînga și în dreapta lui. Arătau atît de obosiți și de triști, încît simți o strîngere de inimă uitîndu-se la dînșii.

Orm avusese întotdeauna o privire melancolică ; împlinise acum cincisprezece ani ; ar fi fost cel mai frumos copilandru, să nu fi arătat atît de firav și de plăpînd. Era aproape tot atît de înalt ca și tatăl său, dar prea subțirel și îngust în umeri. Și la față semăna cu Erlend, dar avea ochii de un albastru mult mai închis, iar gura, sub puful negru al mustății ce-i mijea, părea încă și mai mică și mai moale ; o ținea întotdeauna închisă și avea o cută de întristare la colțurile buzelor. Pînă și ceafa îngustă și smeadă de sub părul negru și inelat părea ciudat de întristată, așa cum ședea Orm acolo, ușor încovoiat și mînca.

Kristin nu mai stătuse niciodată la masă împreună cu cumnatul ei, în casa lui. Cu un an înainte, fusese împreună cu Erlend la adunarea de primăvară din oraș și atunci fuseseră găzduiți în casa aceasta pe care o moștenise Gunnulf de la tatăl său — dar în timpul acela preotul se afla la mănăstirea fraților cruciați, ținînd locul unuia dintre canonici. Acum, părintele Gunnulf era preot la Steine, dar încredințase această sarcină unui locțiitor, iar el supraveghea munca scriptică pentru bisericile din eparhie, în timpul bolii cantorului, părintele Eirik Finnssøn. Așa că în răstimpul acesta Gunnulf locuia în casa lui.

Încăperea era întrucîtva osebită de acelea cu care Kristin era obișnuită. Era o casă de bîrne, dar la mijlocul peretelui dinspre răsărit Gunnulf clădise un cămin mare, așa cum văzuse prin țările de la miazăzi ; butucii ardeau peste drugii de fier. Masa era așezată de-a lungul unuia dintre pereții cei lungi, iar de partea cealaltă erau bănci cu tăblii

de scris; în fața unei icoane a Fecioarei Maria ardea o lampă de metal aurit și alături erau niște rafturi cu cărți.

Odaia îi părea străină; și cumnatul ei îi părea străin acum, cînd îl vedea șezînd la masă împreună cu cei din casa lui, grămătici și slugi, cu o înfățișare deosebită, pe jumătate preoțească. Mai erau și cîțiva săraci — niște bătrîni și un tînăr cu pleoape roșietice și subțiri lipite peste găvanele goale ale ochilor. Pe banca femeilor ședea, lîngă cele două bătrîne menajere, o femeie tînără cu un copil de doi ani în poală; înfuleca lacom din carnea grasă și îndopa copilul cu mîncare să-i plesnească obrăjorii.

Era obiceiul ca toți preoții catedralei „Kristkirken" să dea săracilor de mîncare seara; dar Kristin auzise că veneau mai puțini săraci la Gunnulf Nikulaussøn decît la ceilalți preoți, deși el îi poftea să șadă pe bancă în odaia sa și primea pe fiecare cerșetor ca pe un oaspete de cinste — sau, poate, tocmai din pricina asta. Le dădea mîncare din felul pe care-l mînca și el și bere din butoiul lui. Ei veneau acolo cînd simțeau nevoia să mănînce bucate cu carne — dar altfel le plăcea mai bine să se ducă la ceilalți preoți unde se dădea coleașă și bere slabă afară, în bucătărie.

De îndată ce țîrcovnicul se pregătea de citit după-masă, musafirii cei săraci dădură să plece. Gunnulf vorbi ca întotdeauna cu blîndețe, cu fiecare în parte, îl întrebă dacă nu vrea să rămînă peste noapte, sau dacă mai are vreo dorință; dar numai băiatul cel orb rămase — ceilalți plecară cu toții.

Preotul rugă în chip deosebit pe tînăra cu copil să rămînă ca să nu iasă pe vreme de noapte cu copilașul ei, dar ea șopti cîteva vorbe de scuză și se grăbi să plece. Gunnulf rugă pe un servitor să aibă grijă să dea bere și un pat bun în odaia de oaspeți orbului, care se numea Arnstein. Apoi preotul își puse o manta cu glugă pe dînsul și zise:

— Orm și Kristin, sînteți desigur obosiți și vreți să vă odihniți. Audhild se va îngriji de voi. Cred că vă găsesc dormind cînd mă întorc de la biserică. Atunci Kristin îi ceru să-i îngăduie să-l însoțească.

— Pentru asta am venit, zise ea ațintindu-și ochii deznădăjduiți asupra lui Gunnulf. Atunci Ingrid îi dădu o

blană uscată — și Kristin și Orm se alăturară micului grup care ieși din curtea preotului.

Clopotele sunau de parcă erau chiar deasupra capetelor lor, acolo sus, în cerul negru al nopții ; biserica nu era departe. Mergeau anevoios, călcînd în omătul adînc și proaspăt. Vremea se liniștise ; cînd și cînd, cădea fluturînd câte un fulg de nea, lucind slab prin întunericul nopții.

Frîntă de oboseală, Kristin vru să se rezeme de un stîlp de lîngă ea, dar piatra rece o îngheță de tot. Privea din biserica întunecoasă la luminile de sus, din naos. Nu-l putea zări acolo sus pe Gunnulf, dar el stătea acolo printre preoți, cu o lumînare aprinsă, lîngă cartea de rugăciuni. Nu, totuși nu putea să i se destăinuie lui.

În astă-seară îi părea că n-avea să găsească nicăieri ajutor. Acasă, părintele Eiliv o mustra că se frămîntă atît pentru mărunțele ei păcate zilnice — spunea că este o ispită a mîndriei ; n-avea decît să se roage cu rîvnă, să facă fapte bune și atunci nu va mai avea răgaz să rumege gînduri de felul acestora : „Diavolul este îndeajuns de deștept ca să priceapă că pînă la urmă nu-ți va putea stăpîni sufletul, așa că n-are să te mai ispitească atît de mult"...

Kristin asculta antifoanele și-și aminti de mănăstirea de maici de la Oslo. Acolo ea însăși cîntase răspunsurile împletindu-și glasul firav și subțirel cu al celorlalte ; iar jos, în biserică, stătea Erlend cu mantia lui ridicată peste bărbie — și amîndoi nu se gîndeau decît la un prilej de a vorbi împreună în ascuns.

Și ea crezuse că dragostea aceasta arzătoare și păgînă nu este un păcat atît de mare. Doar nu puteau face altfel — și erau amîndoi necăsătoriți. Era mai degrabă o încălcare a legilor omenești. El voia tocmai să pună un capăt vieții lui de pînă atunci, plină de păcate... și ea crezuse că-i va veni mai ușor și va găsi mai curînd puterea de a se desface de vechiul păcat dacă ea își va pune viața, cinstea și fericirea în mîinile lui...

Cînd îngenunchease ultima dată aici, în biserica aceasta, înțelesese pe deplin că, atunci cînd își spunea asemenea lucruri în inima ei, nu încercase decît să-l înșele pe Dumnezeu prin minciuni și șmecherii. Căci dacă nu călcaseră unele porunci și erau păcate pe care nu le săvîrșiseră,

aceasta nu se datora virtuţii lor, ci numai norocului. Dacă ar fi fost căsătorită în clipa cînd l-a întîlnit pe Erlend — ea n-ar fi fost mai grijulie faţă de sănătatea lui sufletească şi de cinstea lui decît cealaltă femeie, pe care ea o osîndise cu atîta neînduplecare. I se părea acum că nu era lucru pe care să nu se fi simţit în stare să-l facă în rătăcirea şi în deznădejdea ei. Patima iubirii îi oţelise voinţa, pînă a o face tare şi ascuţită ca un cuţit — gata să taie toate legăturile de rudenie, de credinţă şi ale cinstei. Nu mai sălăşluise în ea altceva decît setea arzătoare de a-l vedea, de a fi aproape de el, de a-şi deschide buzele gurii lui fierbinţi şi braţele acelor desfătări dulci pe care i le dezvăluise el...

O, nu, diavolul nu era chiar atît de sigur că va pierde sufletul ei. Dar cînd zăcea aici — zdrobită de durere din pricina păcatelor ei, a împietririi inimii, a vieţii ei necurate şi a orbirii sufletului său — simţise că regele sfînt o luase sub poala ocrotitoare a mantiei sale. Ea îi apucase mîna lui caldă şi puternică ; el îi arătase lumina care este izvorul puterii şi al sfinţeniei. Sfîntul Olav îi întorsese privirea spre Isus, răstignit pe cruce. „Priveşte, Kristin, cît de necuprinsă este iubirea de oameni a lui Dumnezeu". Dar apoi, ea se depărtase iarăşi de lumină şi iarăşi îşi zăvorîse inima, încît acum nu mai era nimic în sufletul ei, fără decît numai nerăbdare, mînie şi teamă.

Nevolnică, nevolnică mai era ! Înţelesese că o femeie ca dînsa trebuia să îndure grele încercări pînă să se mîntuie de această închircire a inimii. Şi totuşi, era atît de nerăbdătoare, încît îi părea că avea să i se frîngă inima sub povara necazurilor care o apăsau. Erau necazuri mici — dar atît de multe şi ea avea atît de puţină răbdare...

Dincolo, de partea bărbaţilor, Kristin zărea chipul înalt şi subţirel al fiului ei vitreg.

Fără să vrea... îl iubea pe Orm ca şi cînd ar fi fost copilul ei, dar îi era cu neputinţă să ţină la Margret. Se străduise în fel şi chip şi încercase s-o iubească pe copila asta chiar din ziua în care, iarna trecută, Ulv Haldorssøn venise cu ea acasă, la Husaby. Kristin găsea că este groaznic să simtă o asemenea silă şi mînie împotriva unei fetiţe de nouă ani ! Şi ştia bine că lucrul acesta se trăgea în parte şi de la faptul că fetiţa semăna atît de izbitor cu maică-sa. Nu-l putea înţelege pe Erlend ; el era mîndru că fetiţa lui,

cu zulufi bălai și ochi căprui, era atît de frumoasă ; dar copila nu părea să trezească în el amintiri neplăcute. Parcă Erlend ar fi uitat cu totul de mama acestor copii... Dar nu numai din pricina acestei asemănări Kristin simțea împotrivire față de această fiică vitregă. Margret nu voia să învețe nimic, de la nimeni ; era înfumurată și obraznică cu slugile ; mincinoasă de asemenea, îl amăgea pe tatăl ei și făcea ce voia cu dînsul. Ea nu-l iubea, ca Orm. Cînd se lipea de Erlend cu mîngîieri și alintări, o făcea totdeauna ca să capete ceva. Iar Erlend o umplea de daruri și-i îndeplinea toate dorințele și toanele. După cît înțelegea Kristin, nici Orm nu își iubea sora.

Suferea din pricină că se simțea atît de aspră și de rea încît nu putea să privească decît cu silă și cu ochi răi tot ce făcea Margret. Dar suferea încă mai mult văzînd desele frecături dintre Erlend și fiul său cel mai mare. Suferea cu atît mai mult, cu cît înțelegea că Erlend în adîncul inimii lui îl iubea pe Orm cu o dragoste nețărmurită... și se purta atît de nedrept și-l repezea, pentru că nu știa cum să facă să-i asigure viitorul. Dăduse copiilor săi din flori case și moșii — și-i părea de negîndit ca Orm să se facă țăran. Și își ieșea din fire, văzînd cît de slab, fără de vlagă era Orm, — și atunci îi zicea că este un slăbănog și încerca în fel și chip să-l călească. Ceasuri în șir îl învăța să mînuiască arme grele, de care îi era cu neputință băiatului să se slujească ; îl silea seara să bea pînă-i venea rău și era cît pe-aci să-l bage în mormînt luîndu-l la vînători primejdioase și obositoare. În toate aceste împrejurări, Kristin simțea teama din sufletul lui Erlend — îl vedea adesea nebun de durere pentru că fiul său firav și frumos ar fi fost potrivit numai într-un singur loc — iar pentru acest loc îi stătea împotrivă nașterea. Și-apoi, Kristin știa ce puțină răbdare avea Erlend cînd era îngrijorat, sau cînd i se făcea milă și plîngea pe cineva la care ținea.

Ea vedea că și Orm înțelege acestea și că sufletul băiatului era împărțit între iubirea pentru tatăl lui — de care era foarte mîndru și disprețul pentru descumpănirea lui, cînd se răzbuna pe fiul său pentru grijile de care el însuși era răspunzător. Dar Orm căuta adăpost pe lîngă tînăra sa mamă vitregă — lîngă dînsa răsufla puțin și-și simțea inima mai ușoară. Cînd rămînea singur cu dînsa, putea

să rîdă și să fie glumeț în felul lui liniștit. Lui Erlend însă aceasta nu-i plăcea — s-ar fi zis că-i bănuia pe amîndoi de a voi să-i judece purtarea.

O, nu, nu era ușor pentru Erlend — nici o mirare că era arțăgos cînd era vorba de cei doi copii. Și totuși... Kristin tremura încă de durere, cînd se gîndea la lucrul acesta.

Casa lui fusese plină de oaspeți săptămîna trecută. Cînd se întorsese Margret acasă, Erlend pusese să se pregătească odaia care se află deasupra sălii celei mari și a sălii de intrare ; aceasta urma să fie odaia ei de fată— și acum ea dormea acolo împreună cu o slujnică, pe care tatăl ei i-o dăduse s-o însoțească și s-o slujească ; tot acolo dormeau și Frida cu Bjørgulf. Dar fiindcă le veniseră atîția oaspeți de Crăciun, Kristin pregătise de culcare pentru băieții tineri odăița Margretei. Cele două slujnice și cu sugaciul trebuiau să doarmă în casa slujnicelor. Dar tocmai pentru că se gîndise că, poate, lui Erlend n-o să-i placă s-o pună pe Margret să stea la un loc cu slugile, Kristin îi făcuse patul pe o laviță în sala cea mare, unde dormeau doamnele și fetele cele tinere. Margret făcea totdeauna nazuri cînd trebuia să se scoale dimineața. În acea dimineață, Kristin o trezise de mai multe ori, dar ea se culcase din nou și dormea încă după ce toți ceilalți se sculaseră. Kristin voia să se mătură și să se facă ordine în sală, căci trebuia să dea oaspeților gustarea de dimineață ; pînă la urmă, își pierdu răbdarea. Ea trăsese la o parte pernele de sub capul Margretei, și îi scosese plapuma, dar cînd văzu copila zăcînd goală pe blană, aruncase peste ea haina pe care o avea pe umeri. Era un veșmînt simplu de dimie nevopsită, pe care o folosea numai cînd se ducea la bucătărie și cămări, să vadă de mîncare.

Erlend intră tocmai atunci. Dormea într-o odaie, la un loc cu cîțiva alți bărbați, căci doamna Gunna dormea cu Kristin în patul soților. Atunci Erlend își ieșise cu totul din fire. O apucase pe Kristin de braț, în așa fel încît urmele se mai cunoșteau încă :

— Crezi că fiica mea trebuie să se culce în paie și dimie ? Margit e a mea, chiar dacă nu e și a ta — ceea ce nu e bun pentru copiii tăi e bun pentru ea ? Dar dacă ai jignit-o pe fetița asta nevinovată în fața femeilor,

atunci tot în fața lor trebuie să-ți îndrepți greșeala — pune înapoi peste Margit ce ai luat de pe ea.

Erlend se îmbătase în ajun și, în asemenea împrejurări, a doua zi era întotdeauna mahmur. Își închipuia desigur că femeile vorbeau între ele cînd vedeau copiii Elinei. Și era foarte simțitor față de părerea lor. Totuși...

Kristin încercase să vorbească preotului Eiliv despre cele întîmplate ; dar el nu o putea ajuta. Gunnulf îi spusese că păcatele pe care le mărturisise și de care se căise, înainte să fie Eiliv parohul ei, nu mai era obligată să le pomenească în fața lui — afară numai dacă ar socoti că trebuie să le cunoască spre a o sfătui și îndruma. De aceea multe nu i le spusese, deși simțea că astfel putea să pară în ochii părintelui Eiliv mai bună decît era. Dar îi făcea atîta bine să-l aibă prieten pe acest om curat la inimă și bun ! Erlend glumea pe seama ac a — ea însă găsea că părintele Eiliv îi aducea multă alinare. Cu dînsul putea să vorbească cît poftea despre copiii săi. Preotul era bucuros să stea de vorbă cu dînsa despre toate fleacurile cu care ea îl punea pe fugă pe Erlend — atît de mult îl plictiseau. Eiliv avea darul de a se înțelege cu copiii și se pricepea la bolile lor și la micile lor necazuri. Erlend rîdea cînd o vedea ducîndu-se la bucătărie să pregătească bunătăți pe care le trimitea preotului — căci părintelui Eiliv îi plăceau bucatele și băuturile bune — iar ei îi plăcea asemenea îndeletnicire și încerca să gătească așa cum învățase acasă la maică-sa, ori la mănăstire. Lui Erlend îi era totuna ce mînca — numai să fie carne cînd nu era post. Părintele Eiliv însă venea să stea de vorbă și să-i mulțumească, lăudînd-o pentru dibăcia ei, cînd îi trimitea niscaiva potîrnici la frigare, împănate cu slănină fragedă, ori vreo tavă cu limbi de ren fierte în vin franțuzesc și miere. Îi dădea sfaturi bune în privința grădinii de zarzavat, îi făcea rost de răsaduri de la Tautra, unde avea un frate călugăr, sau de la mănăstirea sfîntului Olav, al cărei stareț îi era prieten. Apoi îi citea cîte ceva, sau îi povestea cîte și mai cîte întîmplări frumoase despre viața din lumea largă.

Dar tocmai fiindcă era un om atît de bun la inimă și de credincios, îi venea adesea greu Kristinei să-i vorbească

despre toată răutatea pe care o vedea ea în inima ei. Cînd îi împărtășise amărăciunea în legătură cu purtarea lui Erlend — atunci, cînd cu Margret — preotul o sfătuise să fie răbdătoare față de soțul ei. Părea totuși a fi de părere că Erlend se făcuse vinovat vorbind în chip atît de nedrept soției sale față de oameni străini. Kristin era de aceeași părere. Totuși, în adîncul cugetului, se simțea și ea întrucîtva vinovată, fără să-și poată lămuri de ce — ceea ce-i pricinuia mare strîngere de inimă.

Kristin ridică ochii către racla sfîntului, din care se răsfrîngea, în întunericul din dosul altarului celui mare, o lumină gălbuie ștearsă. Se așteptase, cu atîta încrezătoare nădejde, să se întîmple din nou ceva cînd va îngenunchea iarăși aici — o despovărare, o ușurare a sufletului ei. Crezuse că va izvorî din nou un șuvoi cald și viu în inima ei — ducînd cu el neliniștea, temerea și amărăciunea de care era plină.

Dar nimeni în seara asta nu o asculta cu răbdare. N-ai învățat tu altădată, Kristin, să-ți luminezi simțămîntul tău de dreptate la lumina dreptății lui Dumnezeu și să-ți înalți iubirea ta păgînă și plină de sine pînă la lumina iubirii celei adevărate, dumnezeești?... Atunci, înseamnă că nu vrei să te înduri s-o faci, Kristin...

Dar ultima dată cînd îngenunchease aici îl avusese pe Nåkkve în brațe. Gurița lui pe sînul ei îi încălzea atît de bine inima; se muia ca ceara și se umplea atît de ușor de dragostea cerească. Îl avea doar pe Nåkkve, care alerga acum acasă, prin sala cea mare, atît de gingaș și de blînd încît o durea în adîncul pieptului numai cînd se gîndea la dînsul. Părul lui moale și cîrlionțat începuse acum să se mai închidă la culoare — desigur că va fi negru la păr, ca și taică-său. Și era atît de plin de viață clocotitoare și de pozne... Kristin îi făcea animale din bucăți vechi de blană, iar el le arunca înainte și fugea după ele, luîndu-se la întrecere cu cățeii prin casă. Se întîmpla adeseori ca joaca să se sfîrșească prin căderea ursulețului în focul din vatră, unde ardea răspîndind un miros foarte urît și fum; iar Nåkkve urla, sărea și dădea din picioare, apoi își ascundea căpșorul în poala ei — acolo se sfîrșeau toate isprăvile lui de basm. Slujnicele căutau care mai de

care să-i intre în voie, bărbaţii îl luau şi-l aruncau în sus, spre tavan, cînd intrau în odaie. Cînd copilul îl zărea pe Ulv Haldorssøn, dădea fuga la el şi se agăţa de picioarele lui — Ulv îl lua uneori cu dînsul afară, la vitele gospodăriei. Erlend pocnea din degete la copil şi-l ridica o clipă pe umeri — dar dintre toţi cei de la Husaby, el era cel care îl băga cel mai puţin în seamă pe copil, cu toate că-l iubea. Erlend era bucuros că avea acum doi fii născuţi din pat legiuit.

Inima mamei se strîngea de durere !

Pe Bjørgulf îl luaseră de la dînsa. Plîngea cînd Kristin voia să-l ia în braţe şi Frida îl punea de îndată la piept — doica veghea cu gelozie asupra pruncului. Dar copilul pe care urma să-l aibă, n-avea să-l mai dea. Mama ei şi Erlend îi spuseseră că trebuie să se cruţe şi-i luaseră pruncul nou-născut şi-l dăduseră altei femei. Ea simţea aproape un fel de bucurie răzbunătoare cînd se gîndea că tot ce izbutiseră ei era că acum putea să se aştepte la un al treilea copil înainte ca Bjørgulf să fi împlinit unsprezece luni.

Kristin nu îndrăznea să-i vorbească despre acestea părintelui Eiliv. El ar crede, fără îndoială, că este supărată că va purcede din nou grea. Dar nu era aşa.

Se întorsese din pelerinajul ei cu o groază adîncă în suflet — niciodată nu se va mai lăsa stăpînită de firea ei nestăvilită. Toată vara rămăsese singură cu copilul ei, jos, în casa cea veche — şi în sinea ei chibzuia asupra cuvintelor rostite de arhiepiscop şi de Gunnulf ; se rugase cu stăruinţă şi-şi îndeplinise canonul de pocăinţă, muncise cu rîvnă ca să pună pe picioare gospodăria delăsată ; se străduise cu înflăcărare să ajute şi să slujească pe toţi cei din jurul ei, pe cît îi îngăduiau mîinile şi puterile. O liniştе proaspătă şi înviorătoare se lăsa asupră-i. Găsea sprijin gîndindu-se la tatăl ei, precum şi în rugăciunile îndreptate către sfinţii şi sfintele despre care-i citea părintele Eiliv — şi se gîndea la tăria credinţei lor şi la neînfricarea lor. Cu duioasă fericire şi recunoştinţă îşi aducea aminte de fratele Edvin, care i se arătase la lumina razelor de lună în noaptea aceea. Înţelesese limpede

mesajul pe care i-l adusese, cînd zîmbise atît de blînd și-și atîrnase mănușa pe o rază de lună. Să aibă numai credință îndeajuns și va ajunge a fi o femeie bună.

Cînd se împlini primul an de căsătorie, Kristin se întoarse lîngă soțul ei. Se alina singură cînd avea clipe de șovăială ; însuși arhiepiscopul îi spusese că trebuie să-și arate noua ei fericire și liniște în convieţuirea cu soțul ; și ea muncea cu rîvnă pentru buna lui stare și bunul lui renume. Erlend însuși spusese : „Ce-i drept, Kristin, tu ai adus cu tine cinstea la Husaby". Lumea îi arăta multă bunătate și respect — toți păreau dornici să uite că nuntise cam pripit. Cînd se întîlnea cu celelalte soții de oameni cu stare, i se cerea sfatul, se lăuda felul ei de a-și gospodări casa, era chemată să gătească miresele și să ajute la nașteri la moșiile cele mari ; nimeni nu o lăsa să simtă că e tînără, fără experiență și nou venită aici în ținutul acesta. Slugile rămîneau în sala cea mare pînă seara tîrziu, întocmai ca la ea acasă la Jørundgård — toți aveau cîte ceva s-o întrebe. Ea simțea ca o ușoară beție de atîta bunăvoință cîtă îi arăta lumea și de faptul că Erlend era atît de mîndru de dînsa.

Apoi Erlend trebui să vadă de recrutarea oamenilor pentru corăbii, în regiunile de la miazăzi de fiord, după cum primise misiunea să facă. El colinda împrejurimile, călare și pe apă, și era foarte prins de trebile cu oamenii care veneau la el, și cu scrisorile care trebuiau trimise. Era atît de tînăr, de frumos și de vesel ; acea lîncezeală și tristețe de care îl văzuse adesea apăsat mai înainte, pieriseră ca prin minune. Strălucea ca o dimineață nouă și frumoasă. Acum n-avea decît puțină vreme pentru nevasta lui — dar ea era voioasă și glumeață, cînd îl vedea apropiindu-se de dînsa cu zîmbetul și ochii aprinși al unuia care se leagă de fete.

Riseseră împreună de scrisoarea sosită din partea lui Munan Bårdssøn. Cavalerul nu luase parte la adunarea căpeteniilor oștirii, însă își bătea joc de toate măsurile luate și îndeosebi de faptul că lui Erling Vidkunssøn i se încredințase conducerea regatului. El începuse prin a-și da singur un titlu — voia să ia numele de regent. Munan scria și despre tatăl ei :

„Lupul de munte de la Sil s-a ascuns sub o stîncă și s-a ținut liniștit. Vreau să spun că socrul tău a tras la preoții de la biserica Sfîntul Laurențiu și glasul său frumos n-a răsunat în timpul dezbaterilor. Dacă a avut în păstrare scrisori cu sigiliul domnilor Erngisle și Karl Turessøn, și dacă aceste scrisori nu s-au rupt în bucăți, atunci înseamnă că pielea din care sînt făcute a fost mai tare decît tălpile diavolului. Mai află că Lavrans a dăruit opt mărci mănăstirii din Nonnesaeter. Pesemne a înțeles că Kristin nu s-a plictisit acolo atît cît s-ar fi cuvenit."

Citind aceste rînduri Kristin simți o înțepătură de rușine și durere — dar pînă la urmă rîse și ea împreună cu Erlend. Iarna și primăvara trecuseră pentru dînsa într-o veselie și fericire amețitoare. Orm dăduse uneori prilej unor furtuni — Erlend nu știa dacă trebuie să ia băiatul cu el spre miazănoapte. Lucrurile s-au sfîrșit cu o izbucnire în timpul Paștilor ; Erlend a plîns noaptea în brațele ei : n-avea curajul să-și ia fiul pe corabie, se temea că Orm nu va fi în stare să facă față într-o expediție războinică. Kristin găsise cuvinte de mîngîiere pentru Erlend, pentru băiat și pentru ea însăși — cu anii, poate că băiatul va crește mai voinic.

În ziua în care porni călare, împreună cu Erlend, la ostroavele de lîngă Birgsi, ea nu simți nici întristare, nici frică. Era ca îmbătată de Erlend, de bucuria și semeția lui.

Pe-atunci încă nu știa că rămăsese grea cu al doilea copil. Nu se simțise bine — dar crezuse că e din pricina zarvei și a vîrtejului de petreceri cu băutură, cu care Erlend răscolise casa, precum și din pricina lui Nåkkve, care o sugea pînă la istovire. Cînd a simțit mișcînd în trupul ei o viață nouă, a fost... Se bucurase atîta în iarna trecută — fericită să se plimbe prin oraș și prin ținut cu soțul ei frumos și mîndru, ea însăși tînără și frumoasă. Se gîndise să înțarce băiatul la toamnă — îi venea greu să-l ia cu dînsa, pe el și pe doica lui, pretutindeni pe unde se ducea. Kristin era sigură că în această campanie împotriva rușilor, Erlend va dovedi că este în stare și de altceva decît să-și strice numele și averea. Nu, ea nu se bucurase că rămăsese iarăși grea, și i-a spus-o și părintelui Eiliv. Acesta o mustră foarte aspru pentru felul ei lumesc și lipsit de iubire de a gîndi. Și toată vara se străduise să fie bucuroasă și să-i

mulțumească Domnului pentru noul copil pe care urma să-l aibă și pentru veștile bune despre faptele îndrăznețe ale lui Erlend, în miazănoapte.

Acesta se întoarse acasă tocmai de Sfîntul Mihail și ea înțelese că nu s-a prea bucurat cînd a văzut ce o așteaptă... Seara, el îi spusese :

— Credeam că, o dată ce vei fi a mea, va fi în toate zilele ca o sărbătoare de Crăciun — dar văd că pare mai curînd a fi un post mare.

De cîte ori își amintea de vorbele astea, simțea un val de sînge în obraz — tot atît de fierbinte ca în seara aceea cînd se depărtase de lîngă dînsul, roșie toată și fără lacrimi. Erlend încercase s-o împace, cu drăgălășenia și bunătatea lui, dar ea nu putea să uite vorbele lui. Focul acela lăuntric — pe care toate lacrimile ei de căință nu-l putuseră stinge și nici teama nu-l înăbușise — îi părea că Erlend se înverșuna să-l calce în picioare rostind asemenea cuvinte.

Erlend, Kristin și Orm ședeau lîngă vatră, noaptea tîrziu, la Gunnulf acasă. O cană cu vin și niște păhărețe erau așezate pe marginea vetrei. Părintele Gunnulf adusese de mai multe ori vorba că acum trebuie să se ducă la odihnă musafirii. Dar Kristin se rugase să mai rămînă.

— Ți-aduci aminte, cumnate, întrebă ea, ți-am povestit o dată mai demult, că preotul nostru de-acasă mă sfătuise să mă duc la mănăstire dacă tata nu-și va da încuviințarea la căsătoria mea cu Erlend ?

Fără să vrea, Gunnulf se uită la Orm, dar Kristin zise cu un zîmbet silit :

— Crezi că băiatul ăsta mare nu știe că sînt o femeie slabă și păcătoasă ?

Preotul răspunse încet :

— Te simțeai atrasă de călugărie pe vremea aceea, Kristin ?

— Dumnezeu mi-ar fi deschis ochii, o dată ce-aș fi intrat în slujba sa.

— Poate socotea că ochii tăi aveau nevoie să fie deschiși ca să poți înțelege că trebuie să-l slujești acolo unde te afli. Soțul tău, copiii tăi și slugile de la Husaby au nevoie de o slugă credincioasă și răbdătoare a lui Dumnezeu, care

să le poarte de grijă... Desigur că fata care și-i alege de mire pe Cristos și nu se dă în puterea unui bărbat păcătos, alege partea cea mai bună. Dar copila care a păcătuit...

— Aș fi vrut să fi venit la Dumnezeu cu cununa ta, șopti Kristin. Așa mi-a spus fratele Edvin Rikardssøn, de care ți-am vorbit deseori. Ești de aceeași părere ?...

Gunnulf Nikulaussøn încuviință.

— Cu toate că multe femei s-au smuls cu atîta putere din viața lor plină de păcate, încît acum noi ne rugăm de ele să-l înduplece pe Domnul să ne ierte păcatele noastre ; dar acestea se întîmplau mai ales în trecut, cînd erau amenințate de cazne, ardere pe rug și clești înroșite în foc dacă mărturiseau că sînt creștine. M-am gîndit de multe ori, Kristin, că era mai ușor pe vremea aceea să scapi de capcana păcatului, cînd puteai s-o faci dintr-o dată, prin violență. Deși sîntem atît de stricați, bieți oameni ce sîntem... totuși mulți sînt curajoși din fire — și îndeobște curajul îndeamnă un suflet să-l caute pe Dumnezeu. De aceea poate că chinurile au fost pentru mulți un îndemn la statornicie în credință, precum și la lepădarea de ea pentru sufletele slabe. Dar copila care-a apucat pe căi greșite și-apoi a fost smulsă din ghearele păcatului înainte de a putea înțelege ce-i amenință sufletul — și ajunge, intrînd la mănăstire, să fie soră cu fete nevinovate, care s-au hărăzit menirii de a veghea și a se ruga pentru cei care dorm în lumea largă... De-ar veni mai curînd vara, încheie el brusc, ridicîndu-se.

Ceilalți doi îl priviră mirați.

— Da, urmă el. M-am gîndit cum cînta cucul dimineața pe dealuri, la Husaby. Totdeauna îl auzeam mai întîi pe povîrnișul dinspre răsărit, în spatele caselor, apoi răspundea alt cuc, de departe, din pădurea de lîngă By — răsuna atît de frumos peste apele lacului, în tăcerea dimineții. Nu-i așa că e frumos la Husaby, Kristin ?

— Cuc de răsărit, cuc de jale [1]... zise Orm Erlendssøn încet ; mie mi se pare că Husaby e cel mai frumos loc din lume.

Preotul își puse o clipă mîinile pe umerii înguști ai nepotului.

[1] Zicală norvegiană.

— Și mie mi se pare la fel, nepoate. Și pentru mine locul acesta este moșia tatălui meu. Dar mezinul nu are mai mult drept de moștenire la moșia părintească, decît ai tu, dragă Orm !

— Atunci cînd tata trăia cu mama, tu erai cel mai apropiat moștenitor, zise tînărul, cu același glas domol cu care vorbise mai înainte.

— N-avem nici o vină eu și copiii mei, Orm, zise Kristin întristată.

— Desigur, și cred că ai băgat de seamă că nu vă port nici un fel de pică, răspunse el liniștit.

— E un loc atît de mare și deschis, zise Kristin, după o vreme. Se vede atît de departe de la Husaby, iar cerul este atît... atît de necuprins. Acolo de unde sînt eu de fel, cerul stă ca un acoperiș peste crinele de munte. Valea e atît de frumoasă, și de verde, și proaspătă — la adăpost, jos, la adîncime. Lumea pare croită tocmai pe măsură — nici prea mare, nici prea strîmtă.

Oftă, mișcîndu-și mîinile în poală.

— Acolo locuia bărbatul cu care voia taică-tău să te mărite ? întrebă preotul — iar Kristin făcu din cap că da. Îți pare uneori rău că nu l-ai luat ? întrebă el iarăși, iar Kristin tăgădui din cap.

Gunnulf se duse de luă o carte din raft. Se așeză iar la vatră și, deschizînd cataramele, o răsfoia. Totuși, nu citea : o ținea numai deschisă pe genunchi.

— Atunci cînd Adam și femeia lui au mers împotriva voinței lui Dumnezeu, ei simțiră în carnea trupului lor o putere care stătea împotriva vrerii lor. Dumnezeu îi făcuse bărbat și femeie, tineri și frumoși, ca să trăiască însoțiți și să zămislească urmași care să moștenească darurile milei sale : frumusețea raiului, roadele pomului vieții și fericirea veșnică. Nu aveau a se rușina de trupurile lor, căci atîta timp cît ascultau de Dumnezeu, întreg trupul lor, cu toate mădularele asculta de voința lor.

Roșie ca sîngele, Kristin își apăsă mîinile încrucișate pe piept. Preotul se aplecă puțin înspre dînsa ; ea simți ochii lui căprui, pătrunzători, ațintiți asupra chipului ei aplecat.

— Eva și-a însușit ceea ce era al lui Dumnezeu și soțul ei a primit, cînd i-a dat ea ceea ce era bunul părintelui și ziditorului lor. De-acum înainte, aveau să fie asemenea lui Dumnezeu. Atunci își dădură seama că erau asemenea lui numai în aceasta : după cum ei îi trădaseră stăpînirea lui asupra lumii mari, tot astfel era trădată stăpînirea lor asupra lumii mici, a casei de carne a sufletului lor. Așa după cum îl înșelaseră ei pe Domnul Dumnezeul lor, tot astfel avea să înșele de acum înainte trupul pe stăpînul său, sufletul.

Atunci trupurile lor li s-au părut atît de urîcioase și nesuferite, că-și făcură veșminte ca să le ascundă. La început, numai un brîu îngust de frunze de smochin. Dar, pe măsură ce cunoscură mai bine făptura lor de carne, își întinseră veșminte și asupra pieptului și a spatelui, care nu voia să se încovoaie. Și-au ajuns, în zilele noastre, ca bărbații să se îmbrace în zale de oțel pînă la ultima încheietură de la degetele mîinilor și-ale picioarelor și să-și ascundă fețele îndărătul unor căști zăbrelite... atît de mult au sporit neliniștea și înșelăciunea în lume.

— Ajută-mă, Gunnulf, se rugă Kristin. Era albă pînă în vîrful buzelor. Eu... eu nu-mi cunosc propria mea voință.

— Atunci spune : „Facă-se voia ta !“ răspunse preotul încet. Știi că asta însemnează că trebuie să-ți deschizi inima iubirii sale. Și-atunci trebuie să-l iubești din toate puterile sufletului tău...

Kristin se întoarse dintr-o dată spre cumnatul ei.

— Nu știi cît de drag mi-era Erlend. Iar copiii mei...

— Surioară... orice altă iubire nu este decît o răsfrîngere a cerului într-o băltoacă de apă, pe un drum noroios. Te vei murdări de glod, dacă te afunzi într-o asemenea băltoacă. Dar dacă-ți vei aminti mereu că nu este decît o răsfrîngere a luminii celeilalte lumi, atunci te vei bucura de frumusețile ei — dar păzește-te de a o nimici, scormonind în noroiul de la fund...

— Da, dar tu ești preot, Gunnulf... și ai făgăduit lui Dumnezeu că vei ocoli aceste greutăți...

— Și tu, Kristin, ai făgăduit... cînd ai jurat să te lepezi de Satana și de lucrările sale. Lucrările diavolului încep

cu dulci desfătări și sfîrșesc astfel încît doi oameni ajung să fie ca șarpele și broasca rîioasă care se mușcă între ei cu colții lor otrăviți. Asta a înțeles și Eva — că vrînd să dăruiască bărbatului ei și urmașilor ceea ce era al lui Dumnezeu, nu le-a adus decît surghiun, vărsare de sînge și moarte, care s-au ivit în lume cînd fratele l-a omorît pe frate pe prima bucată de pămînt pe care creșteau ghimpi și scaieți printre pietrele cîmpului...

— Da, dar tu ești preot, zise ea, cu același glas. Tu nu ești silit în fiecare zi să încerci să te înțelegi cu altul...
— Kristin izbucni în plîns — să ai răbdare...

Preotul zîmbi ușor și zise :

— În privința asta, este neînțelegere între suflet si trup la toată odrasla femeii. De aceea s-a statornicit binecuvîntarea și slujba cununiei, ca bărbatul și femeia să poată primi ajutor de sus, pentru a trăi la un loc, soți, părinți, copii și cei care-i slujesc ca tovarăși credincioși, ajutîndu-se între dînșii, în călătoria lor spre limanul păcii...

Kristin spuse încet :

— Mi se pare mai ușor să veghezi și să te rogi pentru cei ce dorm în lume, decît să te lupți cu propriile tale păcate...

— Întocmai, zise preotul apăsat. Dar cred că nu-ți închipui, Kristin, că există un singur om căsătorit care să nu fi fost nevoit să se apere de diavol așa cum și-ar apăra oile de lup...

Kristin grăi încet, rușinată :

— Crezusem... că cei ce umblă prin locuri sfinte și au la îndemînă toate cuvintele cele tari și rugăciunile...

Gunnulf se plecă înainte, scormoni în foc și rămase așezat cu coatele pe genunchi :

— Se împlinesc șase ani zilele astea de cînd am sosit la Roma, Eiliv și cu mine, împreună cu încă doi preoți scoțieni, cu care făcusem cunoștință la Avignon. Făcurăm tot drumul pe jos.

Sosirăm în oraș tocmai înainte de începutul postului. Cu ăst prilej, oamenii din țările de miazăzi fac petreceri mari... ei numesc aceasta carnaval. Atunci curge vinul, roșu și alb, prin cîrciumi, și oamenii joacă pe-afară noaptea, și se aprind focuri prin piețe. Atunci e primăvară în

Italia și florile cresc prin grădini și pe cîmp, iar femeile se gătesc cu ele și aruncă trandafiri și viorele asupra oamenilor care merg pe ulițe. Ele stau la ferestre, de la care atîrnă covoare de mătase și steaguri cu chipuri sfinte de-a lungul pereților. Pe-acolo toate casele sînt de piatră, iar cavalerii au castele și cetăți întărite în inima orașului. De bună seamă că nu ființează judecătorii și legi care să ocrotească liniștea... ci cavalerii și cu slugile lor se bat pe străzi, de curge sîngele gîrlă...

Pe strada unde locuiam noi se afla un asemenea castel și stăpînul lui se numea Ermes Malavolti. Umbra castelului întuneca întreaga ulicioară strîmtă, unde era hanul la care poposeam și odaia noastră era posomorîtă și rece ca o temniță de cetate. Adeseori, cînd ieșeam, trebuia să ne lipim de ziduri, cînd stăpînul trecea călare, cu clopoței de argint cusuți pe veșminte, însoțit de un întreg alai de oameni înarmați — iar de sub copitele cailor sărea pe noi scîrnă și murdărie, căci în țara aceea lumea aruncă toate gunoaiele și spurcăciunile afară, în dreptul intrării. Ulițele sînt reci, întunecoase și înguste, ca niște trecători prin munți — ele nu prea se aseamănă cu ulicioarele înverzite din tîrgurile noastre. Și pe străduțele acestea ei fac alergări în timpul carnavalului, lăsînd sălbaticii lor cai arabi să se ia la întrecere...

Părintele Gunnulf se opri puțin, apoi urmă :

— La cavalerul Ermes locuia o rubedenie de-a sa de parte femeiască. O chema Isota — și-ai fi putut zice că este însăși Isolda cea bălaie, din legendă. Avea părul și pielea ca mierea la culoare, iar ochii negri de tot. Am zărit-o în mai multe rînduri, la o fereastră...

...Dar în afara orașului, ținutul este mai pustiu decît cele mai înalte și pustii podișuri de la noi din țară, pe unde nu trăiesc decît renii și lupii, iar vulturii țipă de sus. Totuși, sînt orașe și cetăți în munții de prin împrejurimi, iar afară, pe cîmpiile verzi se văd peste tot locul urme de clădiri antice ; pe-acolo pasc acum turme mari de oi și cirezi de boi bălani. Ciobani cu suliți lungi le mînă călare și oamenii aceștia sînt o primejdie pentru drumeții cu care se întîlnesc în drumul lor, căci ucid și jefuiesc, și-apoi le aruncă leșurile prin văgăune...

Dar tocmai pe cîmpiile acelea verzi se află bisericile pelegrinilor...

Părintele Gunnulf tăcu o vreme.

— Poate că ţara asta pare atît de pustie tocmai pentru că în miezul ei se află acel oraş care a fost crăiasa întregii lumi păgîne — şi care a ajuns logodnica lui Cristos. Străjile oraşului au dat însă bir cu fugiţii şi el aminteşte, cu larma ameţitoare a petrecerilor, de o femeie părăsită. Desfrînaţii s-au cuibărit în cetatea din care stăpînul a plecat şi au ispitit-o pe logodnica sa să ia parte la petrecerile dezmăţate, vărsările de sînge şi răutăţile lor...

Dar sub pămînt se află minunăţii mai scumpe ca toate comorile pe care le luminează sfîntul soare. Anume, mormintele sfinţilor mucenici, săpate de-a dreptul în piatră... şi sînt atît de multe, încît te-apucă ameţeala cînd încerci să le ţii socoteala. Cînd te gîndeşti cît de mulţi la număr sînt mucenicii care-au suferit moartea pentru credinţa întru Cristos, atunci ţi se pare că fiece firicel de colb pe care-l ridică în văzduh potcoavele cailor desfrînaţilor ar trebui să fie sfinţit şi ar face să-l proslăveşti...

Preotul trase un lănţişor subţirel de sub sutană şi deschise cruciuliţa mică de argint, ce atîrna la capătul lui. Înăuntru se afla ceva negru — semăna cu iasca — şi un osişor verde.

— S-a întîmplat o dată să petrecem o zi întreagă în catacombe şi-am spus atunci rugăciunile noastre în peşterile şi capelele unde primii ucenici ai sfinţilor apostoli Petru şi Pavel se adunau să facă slujbă. Atunci călugării ce stăpîneau biserica în care ne pogorîserăm ne-au dăruit rămăşiţele acestea sfinte. Iată aici o bucăţică din iasca pe care fecioarele cucernice o foloseau pentru a strînge sîngele mucenicilor, ca să nu se irosească, precum şi o bucăţică din degetul unui om sfînt, al cărui nume numai Dumnezeu îl ştie. Atunci noi, cei patru, ne-am legat să-l pomenim în fiece zi pe acest sfînt, a cărui cinstire nu este cu putinţă oamenilor şi să nu uităm niciodată că nu face să năzuieşti la nimic pe lumea asta, fără numai la îndurarea Domnului din ceruri.

Kristin sărută cu smerenie cruciuliţa şi o întinse lui Orm, care făcu aşijderea. Atunci Gunnulf spuse deodată:

— Îți dăruiesc aceste sfinte rămășițe, nepoate.

Orm îngenunche și sărută mîna unchiului, care atîrnă cruciulița de gîtul băiatului.

— N-ai vrea să vezi și tu acele locuri sfinte, Orm ?

Pe chipul băiatului înflorise un zîmbet luminos.

— Ba da, acum sînt sigur că voi ajunge într-o bună zi acolo.

— Nu te-ai gîndit niciodată să te faci preot ? îl întrebă unchiul.

— Ba da, răspunse băiatul. Atuncea cînd tata a blestemat odată lipsa de vlagă a brațelor mele. Dar nu știu dacă i-ar plăcea lui să mă fac preot. Și mai este ceva... știi ce vreau să spun... adause el cu glas încet.

— Se poate căpăta o dispensă în privința nașterii tale, răspunse preotul fără ocol. Poate că odată vom pleca împreună spre miazăzi, tu și cu mine, Orm.

— Mai povestește-ne ceva, unchiule, îl rugă Orm încet.

— Bine. Gunnulf apucă cu mîinile rezemătoarele jilțului și își ațintì privirile la foc. În timp ce colindam pe-acolo și ne întîlneam la tot pasul decît amintiri despre mucenici și mă gîndeam la caznele de neîndurat prin care trecuseră în numele lui Isus Cristos, m-a încercat o puternică ispită. Mă gîndeam la faptul că împăratul ceresc stătuse pironit în cuie ceasuri la șir. Dar mucenicii săi fuseseră canoniți multe zile de-a rîndul cu chinuri de neînchipuit... femeile își văzuseră copiii măcelăriți sub ochii lor — fete tinere și firave, cărora li se smulgea carnea de pe oase cu greble de fier, tineri dați pradă fiarelor și taurilor sălbatici...

Atunci mi s-a părut că mulți dintre aceștia îndurasră mai mult decît însuși Cristos...

Atîta m-am tot gîndit la aceasta, că am simțit că-mi crapă inima și capul. Dar în cele din urmă am primit lumina pentru care mă rugasem și pe care o cerșisem. Și-am înțeles că așa precum suferiseră aceștia, tot astfel trebuie să avem și noi puterea de a suferi. Cine-ar putea fi atît de nebun încît să nu primească bucuros toate suferințele și orice greu, cînd aceasta este calea ce duce spre un mire credincios și statornic, care te-așteaptă cu brațele deschise și pieptul însîngerat și arzînd de iubire.

Căci el a iubit oamenii. Și de-aceea s-a pristăvit asemenea mirelui care a ieșit să-și scape mireasa din ghearele tîlharilor ; iară ei l-au pus în fiare și l-au căznit pînă la moarte, în timp ce el își vedea mireasa scumpă stînd și petrecînd la masă alături de călăii săi, bătîndu-și joc de chinurile și de iubirea lui plină de statornicie...

Gunnulf Nikulaussøn își ascunse fața în palme.

— Atunci am înțeles că iubirea asta nemărginită mișcă tot ce e pe lume... pînă și focul gheenei. Căci de-ar vrea, Dumnezeu ar putea să ne ia sufletul cu de-a sila — și noi am fi neputincioși în mîinile sale. Dar fiindcă ne-a iubit așa precum mirele își iubește mireasa, el nu vrea să-l ia cu de-a sila ; iar dacă mireasa nu voiește să-l primească de bunăvoie, el va răbda ca ea să fugă de el și să-l ocolească. Și m-am gîndit de asemenea că poate pînă la urmă nici un suflet nu se va pierde pe veci. Căci cred că orice suflet trebuie să năzuiască la iubirea aceasta, dar în același timp prețul pare atît de scump cînd trebuie să te lipsești de toate bunătățile lumii pentru aceasta. Totuși, după ce pînă la urmă focul va mistui orice vrere potrivnică și dușmănoasă față de Dumnezeu, atunci va rămîne în suflet voia sa dumnezeiască, așa precum rămîne fierul într-o clădire pustiită de foc, chiar dacă această voință nu este în om mai mare decît ar fi un cuișor într-o întreagă casă...

Kristin se ridică pe jumătate :

— Gunnulf... începe să-mi fie frică...

Preotul ridică privirea spre ea. Era alb la față dar avea flăcări în ochi.

— Și mie mi s-a făcut frică, atunci cînd am înțeles că acest chin al iubirii de Dumnezeu nu va cunoaște sfîrșit, atîta vreme cît se va naște bărbat și femeie pe pămînt, iar el se va teme că pierde sufletele lor... în timp ce în fiece zi și în fiece ceas își jertfește trupul și sîngele pe mii de altare... deși sînt oameni care-i resping jertfa... Și mi s-a făcut frică de mine însumi care, necurat fiind, slujisem la altarul său, rostisem slujba cu buze necurate și ridicasem sfintele daruri cu mîini necurate... mi se părea că sînt un om dintr-aceia care și-ar fi dus mireasa într-o casă cu faimă rea și-ar fi trădat-o...

În acea clipă, Kristin se prăbuși — iar el o luă în brațe și, cu ajutorul lui Orm, o duseră în pat leșinată.

După un timp, ea deschise ochii — se ridică în capul oaselor, își acoperi fața cu palmele și izbucni într-un hohot amar de plîns.

— Nu pot, Gunnulf, nu pot... acum, că mi-ai vorbit așa, am înțeles că niciodată nu voi putea să...

Gunnulf îi apucase mîna, însă ea își întoarse capul de la fața lui răvășită și străvezie.

— Kristin, tu nu te poți mulțumi cu o iubire mai slabă decît aceea care este între Dumnezeu și suflet... Kristin, privește în jurul tău, privește cum este alcătuită lumea. Tu, care ai adus pe lume doi copii, nu te-ai gîndit niciodată că orice copil care se naște e botezat în sînge și că primul lucru pe care-l trage în piept este mirosul de sînge ? Nu ți se pare că tu, care le esti mamă, ar trebui să lupți din toate puterile firii tale ca acești feciori ai tăi să nu se întoarcă la acel botez de început, al lumii, ci să se țină cu strășnicie de-al doilea, încheiat cu Dumnezeu, prin botezul creștinesc ?...

Ea plîngea cu hohote și nu se mai oprea.

— Mă sperii, Gunnulf, rosti ea din nou ; cînd îmi vorbești în ăst fel, atunci pricep că niciodată nu voi ști să găsesc calea spre pace...

— Dumnezeu te va găsi pe tine, spuse preotul cu glas domol. Fii liniștită și nu fugi de acela care te-a știut, dinainte încă de-a fi fost zămislită în pîntecele mamei tale.

Rămase puțin așezat pe marginea patului, apoi o întrebă domol și liniștit dacă vrea s-o trezească pe Ingrid, ca s-o roage să-i ajute la dezbrăcat. Kristin făcu semn din cap că nu.

Atunci el făcu de trei ori semnul crucii peste ea, îi ură noapte bună lui Orm și se retrase în odaia lui.

Orm și Kristin se dezbrăcară. Băiatul părea cufundat în gîndurile lui. După ce se culcă Kristin, el se apropie și, privindu-i fața urîțită de atîta plîns, o întrebă dacă nu vrea să stea lîngă dînsa pînă ce o adormi.

— O, nu... nu, Orm... tu ești încă un copil și desigur că ești tare obosit. Trebuie să fie tîrziu de tot.

Totuși, Orm mai zăbovi puțin.

— Nu ți se pare ciudat, spuse el așa, dintr-o dată — tata și unchiul Gunnulf... cît sînt ei de deosebiți unul de celălalt... și totuși seamănă între ei într-un anumit fel...

Kristin rămase puțin pe gînduri.

— Da, poate... ei nu seamănă cu ceilalți oameni...

Curînd apoi adormi — iar Orm se duse la patul celălalt, se dezbrăcă și se culcă... Perinele erau înfățate în pînză de in, la fel ca cearșafurile. Băiatul se întinse mulțumit în așternutul neted și răcoros. Inima îi bătea cu putere de nerăbdare la gîndul acestor peripeții noi, spre care vorbele unchiului său îi croiseră cale. Rugăciunile, posturile, tot ceea ce făcuse el, fiindcă așa fusese învățat să facă... i-au apărut dintr-o dată într-o lumină nouă... ca niște arme într-un război sfînt, la care năzuia. Poate că se va face călugăr — ori preot — dacă va căpăta dispensă, fiind născut în afara căsătoriei...

Culcușul lui Gunnulf era alcătuit dintr-o bancă îngustă de lemn acoperită cu un cearșaf de piele așternut peste o mînă de paie, și la căpătîi o singură pernă mică, ceea ce îl silea să stea întins de tot. Preotul își scoase sutana și se culcă cu îmbrăcămintea de dedesubt, trăgînd peste el pătura ușoară de dimie. Lăsă să ardă fețtila mică, răsucită pe un sfeșnic de fier.

Cele spuse de el stîrniseră într-însul o neliniște și temeri apăsătoare.

Îi era nespus de dor după vremurile acelea depărtate... Va mai găsi el oare vreodată acea bucurie de care inima sa era plină în primăvara aceea, petrecută la Roma? Mergea întovărășit de cei trei frați prin soare, pe cîmpurile verzi smălțate de flori. Tremura, adînc mișcat de frumusețea lumii... și la gîndul că toate acestea nu însemnau nimic față de comorile vieții veșnice. Și totuși, lumea aceasta îi întîmpina cu mii de mici amintiri, vesele și duioase, despre Cristos. Crinii cîmpului și păsările văzduhului îi aminteau de vorbele sale. El vorbise despre asini ca acei pe care îi vedeau ei acuma — despre puțuri, ca cisternele de piatră pe lîngă care treceau. Călugării de pe lîngă bisericile pe care le cercetau le dădeau de mîncare și cînd beau vinul roșu ca sîngele și rupeau pîinea de grîu cu coaja aurie, cei patru preoți din țările orzului înțelegeau de ce Cristos cinstise vinul și grîul — cea mai curată hrană din toate cîte le dăruise Dumnezeu oamenilor — vrînd să se arate sub înfățișarea lor în jertfa din timpul sfintei liturghii.

In primăvara aceea nu cunoscuse neliniști sau temeri. Se simțise atît de descătușat de ispitele lumii acesteia, încît cînd simțise soarele călduț pe piele, toate cele asupra cărora cugetase și meditase plin de temeri i se păreau dintr-o dată atît de lesne de înțeles : cum poate trupul său, curățit prin focul lăuntric, să ajungă un trup fără de păcat ! Ușor de dezrobit de nevoile pămîntești, n-avea mai multă nevoie de somn decît are cucul în nopțile de vară. Îi cînta inima în piept — își simțea sufletul precum mireasa în brațele mirelui ei.

Înțelesese însă singur că starea aceasta nu putea să țină într-una. Nici un om nu putea trăi astfel pe pămînt. Iară el primise fiecare ceas al acestei primăveri luminoase ca pe un zălog — o făgăduială mărinimoasă, care trebuie să-l îmbărbăteze, ca să poată răbda cînd norii se vor grămădi deasupra lui și calea sa îl va duce spre prăpăstii adînci, peste rîuri spumegînde și prin troiene înghețate...

Dar abia după întoarcerea lui Gunnulf în Norvegia, neliniștea puse de-a binelea stăpînire pe cugetul său.

Erau atît de multe aici ! Erau bogățiile lui : marea avere moștenită de la părinți și parohia bogată. Aici era calea ce se deschidea înaintea lui. Locul lui printre canonicii catedralei — știa că locul acesta îi era pregătit, dacă nu se despărțea de tot ce avea... și nu intra în mănăstirea dominicanilor, călugărindu-se și supunîndu-se canoanelor monahale. Aceasta era viața spre care năzuia... cu jumătatea inimii sale

...Iar apoi, cînd va ajunge destul de bătrîn și îndeajuns de călit în luptă... În țara Norvegiei oamenii trăiau și mureau păgîni, ca niște cîini, sau rătăciți de învățăturile greșite pe care rușii le propovăduiau în numele creștinismului. Laponii și alte seminții pe jumătate sălbatice... la care întotdeauna se gîndea... oare nu Dumnezeu trezise într-însul năzuința aceasta de a porni spre tărîmurile lor, să le ducă cuvîntul și lumina ?...

Dar el îndepărtă gîndurile acestea, zicîndu-și în sinea lui că trebuie să asculte de porunca arhiepiscopului. Părintele Eiliv îl sfătuise să nu plece — după ce vorbise cu dînsul și ascultase spusele lui și îi arătase limpede că vorbea cu fiul vechiului său prieten, boierul Nikulaus de

la Husaby. „Dar dumneavoastră, care vă trageți din fiicele lui Skogheim-Gaute, nu știți niciodată să păstrați măsura, fie că e vorba de bine sau de rău. Mîntuirea laponilor îi stătea și lui pe inimă — dar ei n-aveau nevoie de un învățător, care vorbea și scria latinește la fel de bine ca și în limba lui maternă și care cunoștea atît de bine legile, precum și aritmetica și algebra. E drept că primise învățătura aceasta ca să se folosească de dînsa — dar nu știa dacă Gunnulf are darul de a vorbi oamenilor simpli și săraci de-acolo, din miazănoapte.

Ah ! în primăvara aceea frumoasă, învățătura lui nu i se păruse mai de preț decît aceea pe care o primește orice fetiță de la mama ei — a țese, a face bere, a coace, a mulge — învățătură de care are nevoie fiecare copilă pentru a-și afla rostul în viață.

Se plînsese față de arhiepiscopul său de neliniștea și de temerile ce-l cuprindeau cînd se gîndea la avuția lui și la plăcerea ce o avea de a fi un om bogat. Pentru nevoile sale trupești, el se mulțumea cu puțin ; trăia ca un călugăr sărac. Dar îi plăcea să vadă mulți oameni bogați la masa lui ; îi plăcea să ajute cu darurile sale pe cei săraci și-și iubea caii și cărțile...

Părintele Eiliv vorbea cu gravitate de prestigiul Bisericii. Unii erau chemați s-o cinstească printr-un trai fastuos și demn, după cum alții erau chemați să arate lumii, prin sărăcie de bunăvoie, că bogăția în sine nu înseamnă nimic. El îi aminti de acei arhiepiscopi, prelați și preoți, care trebuiseră să îndure pe vremuri atacuri, surghiunuri și jigniri din partea regilor, pentru că apăraseră drepturile Bisericii. Aceste fețe bisericești arătaseră de fiecare dată că, la nevoie, oamenii Bisericii norvegiene sînt gata să se despartă de toate și să urmeze învățătura lui Cristos ; Dumnezeu însuși trimitea semn, dacă ne cerea aceasta — și era destul să avem mereu în minte lucrul acesta, ca să nu ne mai temem că bogăția ar putea să ajungă a fi un dușman al sufletului.

Gunnulf băgase întotdeauna de seamă că arhiepiscopului nu-i prea plăcea că el se gîndea atîta și rumega atîtea gînduri, de capul lui. Îi părea că arhiepiscopul Eiliv Kortin și preoții săi erau ca niște oameni care zideau și tot zideau, fără răgaz, ca să ridice o casă. Cinstea Bisericii, și puterea

Bisericii, și drepturile Bisericii... Dumnezeu îi era martor, că avea să fie tot atît de plin de rîvnă ca și toți ceilalți preoți, în privința intereselor Bisericii ; el n-avea să se dea în lături de la munca de a căra piatra și varul pentru clădire. Dar lor parcă le-ar fi fost teamă să intre în clădire și să se odihnească. Parcă le-ar fi fost frică să nu se rătăcească, dacă s-ar gîndi prea mult...

De aceasta, lui nu îi era teamă. Omului care își ținea într-una ochii ațintiți asupra crucii și se punea mereu sub ocrotirea Sfintei Fecioare, nu i se putea întîmpla să cadă în rătăcire. Nu aceasta era primejdia care-l pîndea pe dînsul...

Primejdia era în dorința lui nestăvilită de a cîștiga dragostea și prietenia oamenilor.

El, care simțise pînă în străfundurile ființei lui... „Dumnezeu mă iubește, lui Dumnezeu sufletul meu îi este tot atît de drag și de preț ca orice suflet de pe pămînt."

Dar după ce s-a întors acasă, iar i s-au înfățișat în minte amintirile suferințelor — toate pe care le-a îndurat în copilărie și în tinerețe : mama lui nu ținea la el atît de mult ca la Erlend. Tatăl lui nu se îngrijea de el cum se îngrijea neîncetat de Erlend. Mai tîrziu, la Bård, Erlend era cel strașnic și iubit, măcar că făcea atîtea năzbîtii — iar el, Gunnulf, nu făcea decît să-l însoțească pe fratele său. Erlend era căpetenia tuturor băieților, cel pe care-l blestemau servitoarele — și pe care, totuși, le făcea să rîdă. Și cu toate astea, pe Erlend îl iubea mai mult ca pe oricine pe lume. Numai de l-ar fi iubit și Erlend la fel... dar el nu se putea niciodată sătura de iubirea lui Erlend. Erlend era singurul care ținea la dînsul — dar Erlend ținea la atîția...

Și acum, vedea cum fratele său își făcea de cap cu tot ceea ce îi dăruise soarta. Numai Dumnezeu știa ce avea să se întîmple cu averea de la Husaby — se vorbeau multe la Nidaros despre lipsa de cumințenie a lui Erlend. Păcat că nu prețuia mai mult faptul că Dumnezeu îi dăruise patru copii frumoși — căci erau frumoși copiii zămisliți de el în viața lui fără de frîu... dar el nu vedea în aceasta o îndurare a Domnului, ci un lucru foarte firesc...

Apoi, în cele din urmă, cîștigase dragostea unei tinere fete încîntătoare, curată și de neam ales. Cît despre felul

cum se purtase cu ea — Gunnulf simțea că nu mai poate avea nici un respect pentru fratele său. Era nemulțumit de sine de cîte ori descoperea în el trăsături asemănătoare cu ale fratelui său. Erlend, chiar la vîrsta lui, putea roși sau păli ca un adolescent — iar Gunnulf se înciuda simțind că și sîngele lui i se urca sau îi fugea din obraji tot atît de ușor. Moșteniseră această însușire de la mama lor, care se schimba la față de la un cuvînt.

Acum Erlend era încredințat că soția lui era o femeie cumsecade, o pildă pentru toate femeile măritate, după ce ani de-a rîndul încercase să strice copila aceasta, și s-o ducă la pierzanie. Erlend părea însă a nici nu se fi gîndit că lucrurile ar fi putut să iasă și altfel... acum, că se căsătorise cu cea pe care el însuși o deprinsese cu desfătările trupești, înșelăciunea și minciuna, el nu socotea că trebuia să o cinstească în chip deosebit pe soția sa, că, în ciuda acestor împrejurări, ea rămăsese sinceră, credincioasă, onorabilă și bună.

Și cu toate astea... cînd sosiseră în vară și în toamnă știrile despre călătoria lui Erlend prin părțile de miază-noapte, el nu avusese decît o singură dorință : să fie lîngă fratele său. Erlend ca șef al oastei regelui în Hålogaland, iar el ca propovăduitor al cuvîntului lui Dumnezeu în ținuturile pustii și pe jumătate păgîne din preajma Mării Albe...

Gunnulf se sculă. De peretele din fundul odăii atîrna un crucifix mare, iar în fața acestuia, pe podea, se afla o lespede mare de piatră.

Îngenunche pe lespede și întinse brațele în lături. Își călise trupul, ca să poată îndura să rămînă astfel cu ceasurile, neclintit, ca o stană de piatră. Cu ochii pironiți asupra crucifixului, aștepta alinarea — care venea cînd se putea concentra deplin în contemplarea crucii.

Dar iată care fu primul gînd care-i veni în minte : avea să se despartă de acest chip ! Sfîntul Francisc și frații săi avuseseră o cruce pe care și-o alcătuiseră din două crengi. Ar trebui să dăruiască acest frumos crucifix... da, putea să-l dăruiască bisericii din Husaby. Țăranii, copiii și femeile care veneau la slujbă aveau să se simtă întăriți în credința lor la vederea acestui chip atît de grăitor al blîndei iubiri a Mîntuitorului, în toiul caz-

nelor sale. Sufletele simple ca al Kristinei... El însuși nu mai avea nevoie de așa ceva.

Noapte de noapte îngenunchease, cu simțurile zăvorîte și cu picioarele amorțite de tot pînă i se ivea vedenia : dealul cu cele trei cruci ce se desprindeau pe cer. Crucea de la mijloc, sortită să-l poarte pe împăratul pămîntului și al cerului, era zguduită și tremura ; se înclina ca un copac în furtună, ca speriată de a purta povara preascumpă, jertfă pentru păcatele lumii. Stăpînul munților furtunoși o strunea, așa cum un călăreț își strunește calul, să-și poarte povara ; stăpînul Cetății Soarelui o purta la luptă. Atunci se întîmplă minunea, care era cheia unor minuni din ce în ce mai mari ! Sîngele care se prelingea de-a lungul crucii, spre iertarea tuturor păcătoșilor și spre alinarea tuturor durerilor, aceasta era minunea înfățișată ! Prin această minune de început, ochii sufletului s-au putut deschide pentru a privi minunile încă și mai neînțelese... Dumnezeu pogorît pe pămînt s-a întrupat într-o fecioară și s-a făcut fratele neamului omenesc — și, desferecînd porțile iadului și prădîndu-l, s-a avîntat cu prada sa de suflete mîntuite spre oceanul de lumină orbitoare din care a ieșit lumea, și care este izvorul lumii. Gîndurile lui Gunnulf erau sorbite de adîncurile fără fund și veșnice ale acestei lumini, se contopeau cu ea și piereau ca un stol de păsări în slava unui cer de amurg.

Abia cînd clopotul bisericii sună de utrenie, se ridică Gunnulf. Cînd trecu prin sala mare, era liniște deplină... Kristin și Orm dormeau.

Afară, în bezna și umezeala curții, preotul șovăi o clipă. Dar nimeni dintre cei ce-l slujeau nu ieși să-l însoțească la biserică. El nu le cerea să stea decît la două slujbe pe zi. Însă Ingrid, fosta lui doică, obișnuia să meargă aproape întotdeauna cu dînsul la utrenie. În dimineața asta, poate că dormea și dînsa. O, desigur, se culcase tîrziu în ajun.

În timpul zilei, cele trei rude nu vorbiră între ele decît puțin și numai despre lucruri neînsemnate. Gunnulf părea obosit, dar glumea totuși din cînd în cînd.

— Ce proşti am fost aseară... eram trişti ca nişte copii orfani, zise el într-un rînd. Se întîmplau multe lucruri mărunte, hazoase la Nidaros... cu peregrinii şi alţii asemenea, iar preoţii glumeau despre acestea între ei.

Un bătrîn de la Herjedal venise cu rugăminţi din partea tuturor fraţilor săi din parohie şi le încurcase de tot cererile în rugăciunile lui... Ar fi fost rău pentru satul său, dacă sfîntul Olav l-ar fi crezut pe cuvînt, gîndi Gunnulf.

Înspre seară sosi şi Erlend, ud leoarcă — venise pe mare la Nidaros şi acum vîntul bătea şi mai tare. Era scos din fire şi-l luă de îndată la rost pe Orm cu vorbe mînioase. Gunnulf ascultă o vreme :

— Cînd vorbeşti aşa cu Orm, îmi aminteşti de tata, Erlend. Aşa obişnuia el să vorbească cu tine.

Erlend tăcu pe dată. Apoi izbucni :

— După cîte ştiu, cînd eram copil, nu eram atît de slab la minte ca băiatul ăsta. Auzi ! Să plece de-acasă o femeie bolnavă şi un mucos ca el pe o viforniţă ca asta ! Despre Orm nu prea se poate spune că-i bărbat, dar de tatăl lui, după cîte vezi, nu-i este frică !

— Nici ţie nu ţi-era frică de tata, zise Gunnulf zîmbind.

Orm stătea în picioare în faţa tatălui său, fără să spună nimic şi se silea să pară nepăsător.

— Da, poţi pleca, spuse Erlend. Mi s-a urît cu toate treburile astea de la Husaby. Dar de una sînt sigur : la vară, Orm mă va însoţi spre miazănoapte şi atunci o să-l învăţăm să se poarte pe răsfăţatul Kristinei. De fapt, el nu este atît de stîngaci, spuse Erlend cu aprindere fratelui său. Să ştii că trage bine cu puşca... şi nici fricos nu este... dar e mereu tăcut şi abătut şi-apoi parcă n-ar avea măduvă în oase...

— Păi, dacă-l certi adesea în felul ăsta, nu-i de mirare că este trist, zise preotul.

Erlend schimbă vorba şi spuse rîzînd :

— Am avut eu de multe ori de răbdat lucruri mai aspre din partea tatălui meu — şi Dumnezeu ştie că nu le-am prea pus la inimă. Dar să lăsăm asta acum — de vreme ce am sosit aici, trebuie să serbăm Crăciunul, dat fiind că este

Crăciun. Unde-i Kristin ?... Ce-a mai avut iarăși a-ți spune ?...

— Nu cred că avea ceva de vorbit cu mine, zise preotul. A cuprins-o dorința de a asculta slujba de Crăciun, aici...

— Cred că ar fi trebuit să se mulțumească cu slujba pe care-o putea asculta acasă, spuse Erlend. Dar e păcat că-și strică tinerețile în felul acesta. Își lovi palmele unele de altele. Nu știu de ce socotește Dumnezeu că este nevoie să avem un fiu în fiece an...

Gunnulf își privi fratele.

— Ei !... Nu știu ce socotește Dumnezeu că aveți nevoie, dar cred că Kristin are mare nevoie să fii tu bun cu dînsa...

— Da, de bună seamă, zise Erlend încet.

A doua zi de dimineață, Erlend se duse cu Kristin la utrenie. Trebuiau să meargă la biserica Sfîntul Grigore — Erlend se ducea întotdeauna acolo la slujbă, cînd se afla în oraș. Cei doi soți au pornit singuri ; Erlend o duse, frumos și curtenitor de mînă de-a lungul ulicioarei pe care zăpada grea și moale se adunase în troiene mari. Nu-i spusese niti o vorbă despre fuga ei — și se arătase prietenos cu Orm, după ce trecuse prima furtună.

Kristin mergea, albă la față și tăcută, cu capul puțin plecat. Blana ei neagră și lungă, cu catarămi de argint, părea a-i împovăra trupul firav și subțirel.

— Dacă vrei, ne întoarcem amîndoi călare acasă... iar Orm va putea să meargă cu corabia, spuse Erlend ; cred că ți-ar place mai bine să nu treci fiordul ?

— Da, nu vreau să mă întorc pe apă.

Vremea se liniștise ; era moină — de pe ramurile copacilor se scutura într-una zăpada grea și umedă. Cerul se lăsase jos, cenușiu și întunecat, peste orașul alb. Zăpada avea un luciu verde-cenușiu, apos ; pereții de bîrne ai caselor, gardurile curților și trunchiurile copacilor păreau negricioase în aerul umed. Kristinei îi părea că niciodată lumea nu i se înfățișase atît de rece, de lipsită de culoare, de spălăcită...

3

Kristin ședea pe movila dinspre miazănoapte de gospodăria lor, ținîndu-l pe Gaute în brațe, și se uita în depărtare. Era o seară nespus de frumoasă. Lacul se întindea la picioarele ei ca o oglindă liniștită în care se răsfrîngeau dealurile, casele din By și norii de pe cer. Mireasma frunzelor și a pămîntului reavăn era pătrunzătoare în urma ploii căzute în timpul zilei. Iarba poienilor din vale ajungea pînă la genunchi și semănăturile încolțeau pretutindeni pe ogoare.

Era atîta liniște în seara asta. Scripcile, tobele și cimpoaiele din poiana de jos, de lîngă Vinjar, răsunau atît de frumos pînă sus, la ea. Cucul cîntă în răstimpuri mari, cînd i se auzea glasul de cîteva ori la șir — departe, în pădurea de la miazăzi. Păsările fluierau și ciripeau în tufișurile dimprejurul curții — dar împrăștiat și slab, căci soarele era încă sus deasupra zării.

Vitele se întorceau de la pășunea din dealul gospodăriei, mugind și sunînd din tălăngi.

— Îndată vine și ceasul suptului pentru micuțul meu Gaute, șopti ea copilului, ridicîndu-l în sus. Ca de obicei, băiețelul își lăsă capul greu pe umărul ei. Din cînd în cînd, se lipea mai tare de dînsa... Kristin lua aceasta ca pe un semn că totuși înțelegea cuvintele de mîngîiere și șoaptele ei.

Coborî spre casă. În fața ușii de la intrare, Nåkkve și Bjørgulf pîndeau pisica — ce se cățărase pe acoperiș ca să scape de fugărelile lor. Apoi se apucară din nou să sape la gaura pe care o făcuseră pe jos, în pămîntul odăiții de la intrare cu cuțitul lor rupt, pe care-l stăpîneau împreună amîndoi.

Dagrun intră în sufragerie cu o găleată de lapte de capră — și stăpîna casei îi dădu lui Gaute să bea cu lingura din laptele călduț. Băiatul mîrîi supărat cînd slujnica îi vorbi, dădu în ea cu picioarele și se ascunse la sînul mamei lui, cînd fata vru să-l ia în brațe.

— Mi se pare totuși că arată mai bine acum, zise văcărița.

Kristin ridică obrăjorul mic cu mîna — era alb-gălbui ca seul, iar ochii obosiți ca întotdeauna. Gaute avea un cap mare, greu, și mădulare firave și plăpînde. Împlinea doi ani la o săptămînă după Sfîntul Lavrans ; cu toate astea, nu se ținea încă pe picioare, nu-i ieșiseră decît cinci dinți și nu putea să rostească nici o vorbă.

Părintele Eiliv zicea că nu este vorba de boala englezească [1] ; dar nici moaștele, nici rugăciunile nu-i ajutaseră. Oriunde se ducea, preotul cerea atît celor mari cît și celor mici sfaturi privitoare la boala ce-l apucase pe Gaute. Kristin știa că el pomenea numele copilului în toate rugăciunile ce le rostea. Ei îi spunea însă numai atît : că trebuie să se plece cu răbdare în fața voinței lui Dumnezeu. Și-i mai spunea să-i dea să bea lapte cald de capră...

Bietul ei băiețel !... Kristin îl strînse în brațe și-l sărută, după ce plecă fata. Era atît de frumușel ! I se părea că semăna cu neamul tatălui ei — avea ochii cenușii-închis, iar părul bălai ca inul, des și mătăsos.

Gaute începu iarăși să geamă. Kristin se sculă, îl luă în brațe și începu să umble prin odaie. Oricît ar fi fost de mic și de plăpînd, se făcea greu în brațe, cînd îl purtai o vreme — iar Gaute nu voia să stea decît în brațele mamei lui. Și așa mergea cu el în brațe, încolo și încoace, în sufrageria pe jumătate întunecoasă, legănîndu-l.

Se auzi în curte tropotul unui cal. Glasul lui Ulv Haldorssøn răsună printre case. Kristin se duse la ușa de intrare, cu copilul în brațe.

— O să trebuiască să scoți singur șaua de pe cal astă-seară, Ulv, — toți argații sînt duși la joc. Îmi pare rău, dar ai să ne ierți...

Ulv mormăi supărat ceva, pe cînd își scotea șaua. În timpul ăsta, Nåkkve și Bjørgulf tăbărîră pe el cerîndu-i să-i lase să meargă călare pînă la ocolul cailor.

— Nu se poate, Nåkkve, trebuie să stai cu Gaute... să te joci cu fratele tău ca să nu plîngă, pînă mă întorc eu de la bucătărie...

Băiatul făcu o mutră, apoi de îndată se puse de-a buș-ilea, mugi și se făcu că-l împunge pe frățiorul său, pe care

[1] Rahitism.

Kristin îl așezase pe o pernuță, lîngă ușa de la intrare. Mama se aplecă și mîngîie părul lui Nåkkve. Era atît de bun cu frații lui...

Cînd se întoarse Kristin în sufragerie cu un ciubăr mare în brațe, îl găsi pe Ulv Haldorssøn șezînd pe bancă și jucîndu-se cu copiii. Lui Gaute îi plăcea să stea cu Ulv cînd nu o vedea pe maică-sa — dar acum se apucă de îndată să miorțăie, întinzîndu-se spre ea. Kristin puse ciubărul jos și-l luă pe Gaute în brațe.

Ulv suflă ca să îndepărteze spuma berii proaspăt turnate, bău și luă din ciubăr să umple cupele mici puse pe tavă.

— Toate slujnicele tale sînt plecate în astă-seară ?

Kristin răspunse :

— Au fost niște lăutari de la Orkdal, unde au cîntat la o nuntă. Au lăute, cimpoaie și tobe. Îți închipui, de cum au aflat, mi-au cerut voie să se ducă și ele... sînt tinere...

— Le lași așa să umble brambura, Kristin... Cred că te temi că o să fie greu să găsești o doică aici pe la toamnă...

Fără să vrea, Kristin își netezi rochia peste mijlocul ei subțirel. La auzul acestor vorbe, un val de sînge i se urcă în obraji. Ulv rîse scurt și aspru :

— Dar dacă trebuie să-l ții într-una pe Gaute în brațe, atunci s-ar putea să pățești ca anul trecut... Vino-ncoa la tata, băiatule, să mănînci din strachina mea...

Kristin nu spuse nici o vorbă. Îi așeză pe cei trei copilași ai ei la rînd pe lavița de-a lungul celuilalt perete, aduse strachina cu fiertura de lapte și apucă un scăunel. Se așeză și le dădu să mănînce, cu toate că Nåkkve și Bjørgulf făceau nazuri... voiau să mănînce singuri cu lingura. Unul era acum de patru ani, iar celălalt aproape de trei.

— Unde-i Erlend ? întrebă Ulv.

— Margret a vrut să meargă la joc, așa că s-a dus și el cu dînsa.

— Bine că are atîta minte să-și păzească fiica.

Kristin nu răspunse nimic nici de rîndul acesta. Dezbrăcă repede copiii și-i culcă — pe Gaute în leagăn, iar pe ceilalți în patul cel mare. Erlend se învoise să doarmă și ei în patul lor, după ce Kristin se sculase din boala ei grea de anul trecut.

După ce se sătură, Ulv se întinse pe bancă. Kristin își trase lîngă leagăn scăunelul — făcut dintr-o singură bucată de lemn — aduse coșulețul cu sculurile de lînă și se apucă să facă ghemuri, în timp ce cu piciorul mișca leagănul încet și fără zgomot.

— Nu te duci la culcare ? întrebă ea într-un rînd, fără a întoarce capul. Nu ești obosit, Ulv ?

Omul se ridică în picioare, atițță un pic focul din vatră, apoi veni lîngă Kristin. Se așeză pe lavița din fața ei. Kristin băgă de seamă că nu era atît de tras la față ca de obicei cînd venea de la Nidaros, după o ședere de cîteva zile acolo.

— Nici nu mă întrebi ce mai e nou pe la oraș, Kristin, zise el, uitîndu-se la dînsa, aplecat, cu coatele proptite pe coapse.

De frică, inima ei începu a bate cu puter .. după privirea și felul de a fi al lui, înțelegea că din nou sînt vești proaste. Răspunse totuși cu un zîmbet blînd și liniștit :

— Povestește-mi, Ulv, ai aflat ceva ?

— Ehei, desigur... Dar mai întîi își căută traista și scoase din ea lucrurile pe care i le adusese de la oraș. Kristin îi mulțumi.

— După cîte înțeleg, ai aflat noutăți pe la oraș, zise ea după o vreme.

Ulv se uită la tînăra femeie — apoi întoarse ochii spre copilul palid, care dormea în leagăn.

— Tot așa nădușește mereu la cap ? întrebă el încet, pipăind cu grijă părul întunecat și asudat al copilului. Kristin... atunci cînd te-ai măritat cu Erlend... știi... scrisoarea aceea pe care — ați întocmit-o despre starea averilor voastre... nu scria acolo că îți vei gospodări singură pămînturile adăugate de Erlend la zestrea ta și moșiile date în dar de nuntă ?

Inima Kristinei bătea acum și mai cu putere. Răspunse totuși liniștită :

— De fapt, Ulv, totdeauna Erlend mi-a cerut părerea și învoirea în tot ce a făcut în legătură cu aceste averi. E vorba de bucățile de pămînt din Verdal, pe care le-a vîndut lui Vigleik din Lyng ?

— Da, răspunse Ulv. Acum a cumpărat Hugrekken-ul de la Vigleik. Așa că trebuie să vadă de două corăbii... Și atunci, care-i partea ta, Kristin ?

— Partea lui Erlend din Skjervastad, dijma de două luni de la Ulfkelstad și partea ce o stăpînește el din Århammar, răspunse ea. Doar nu-ți închipui că Erlend a vîndut moșia aceea fără învoirea mea și fără să-mi dea ceva în schimb?...

— Hm ! făcu Ulv. Iar după o vreme : Cu toate astea, Kristin, veniturile tale vor fi mai mici. Skjervastad... Erlend a luat astă-iarnă fîn de acolo, și l-a scutit pe țăran de plata embaticului pe trei ani.

— Nu-i vina lui Erlend dacă fînul strîns anul trecut a fost băgat în pătul fără a fi uscat... Știu, Ulv, că ai făcut tot ce ai putut... dar ce să-i faci, cu sărăcia care-a fost vara trecută...

— Erlend a vîndut mai mult de jumătate din Århammar surorilor din Rein, atunci cînd se pregătea să fugă din țară cu tine... — aici Ulv zîmbi puțin — sau a pus-o zălog, totuna-i, cînd e vorba de el. Plata pentru scutirea de dări de război și de toate angaralele cade în seama lui Audun, care stă pe moșia care acum se cheamă că-i a ta.

— Dar nu poate să ia pămînturile mănăstirii în arendă ? întrebă Kristin.

— Le-a luat în arendă vecinul de moșie al surorilor, răspunse Ulv. Le vine greu țăranilor dijmași să se descurce, cînd moșiile se îmbucătățesc așa cum le îmbucătățește Erlend.

Kristin tăcea, căci știa prea bine că-i așa.

— La Erlend merge repede... cu sporirea familiei și irosirea averii, zise Ulv.

Și cum Kristin nu zicea nimic, urmă mai departe :

— În curînd vei avea mulți copii, Kristin.

— Și cu toate astea, nici unul nu-i de prisos, răspunse ea cu glas puțin tremurat.

— Nu fi atît de îngrijorată din pricina lui Gaute — se face și el voinic cu timpul, zise Ulv încet.

— Toate sînt după voia lui Dumnezeu... dar așteptarea-i grea.

Ulv simți durerea ascunsă a Kristinei — și acest bărbat vînjos și întunecat fu cuprins de un simțămînt ciudat de neputință.

— Ce folos, Kristin... că ai îndreptat multe aici, la Husaby... dacă-i vorba acum ca Erlend să plece la drum cu două corăbii ?... Nu prea cred că o să fie liniște în ținuturile din miazănoapte, iar bărbatul tău e atît de nechibzuit — nu știe să întoarcă spre folosul său cele pe care le-a dobîndit în acești doi ani. Au fost ani răi și tu ai fost mereu bolnavă pînă nu demult. Dac-o fi s-o duci tot așa mereu, atunci cred că pînă la urmă o să te prăpădești ; păcat de tine, că ești tînără. Te-am ajutat pe cît mi-a stat în putință aici, în gospodărie... dar în privința ceastălaltă... cu lipsa de minte a lui Erlend...

Kristin îi tăie vorba, zicînd :

— Da, într-adevăr, știe Dumnezeu cît m-ai ajutat. Ne-ai fost cea mai apropiată rudă, Ulv, și nici odată n-am să-ți pot mulțumi și nici să te răsplătesc îndeajuns.

Ulv se sculă, aprinse o lumînare la focul din vatră, o puse în sfeșnicul de pe masă și rămase pe loc, în picioare, cu spatele la Kristin. Ea își lăsase mîinile să-i alunece în poală în timpul vorbirii lor, dar acum începu din nou să facă gheme și să miște cu piciorul leagănul.

— Nu poți să trimiți vorbă acasă, la părinții tăi, ca Lavrans s-o însoțească pe maică-ta cînd o veni încoace, la toamnă ? întrebă Ulv încet.

— Nu mă gîndeam s-o obosesc pe mama să vină la toamnă. A început să-mbătrînească — și văd că eu nasc prea deseori ca s-o pot ruga să vină de fiecare dată, zise Kristin, cu un zîmbet cam silit.

— Roag-o să vină de rîndul ăsta, răspunse Ulv. Și roagă-l și pe tatăl tău să vină — să-i poți cere sfatul.

— Nu vreau să-i cer sfatul, zise ea încet, dar cu glas hotărît.

— Dar cu Gunnulf n-ai putea vorbi ? întrebă Ulv după o vreme.

— Nu se cuvine să-l împovărez acum cu necazuri, zise Kristin cu același glas.

— Vrei să zici, din pricină că s-a călugărit ? Și Ulv începu să rîdă batjocoritor. N-am băgat niciodată de seamă că frații călugări ar fi mai puțin pricepuți ca ceilalți oa-

meni la chivernisirea averilor pămîntești. Și fiindcă femeia nu răspundea, adăugă : Kristin, dacă nu vrei să ceri sfatul nimănui, atunci vorbește tu cu Erlend. Gîndește-te la fiii tăi.

Kristin rămase multă vreme tăcută.

— Tu, care ești atît de bun cu copiii noștri, Ulv, zise ea în cele din urmă, mi se pare că ar fi mai drept să te căsătorești și să te îngrijești de gospodăria ta, decît să stai aici și să te frămînți cu treburile lui Erlend... și cu necazurile mele.

Ulv se întoarse către Kristin. În picioare, cu mîinile sprijinite de marginea mesei din spatele său, se uită la ea. Stătea așezată în fața lui, dreaptă, subțirică și frumoasă. Purta o rochie de lînă groasă, vopsită în casă și o năframă subțire și moale de in în jurul feței palide și liniștite. Cingătoarea, de care atîrna legătura de chei, era alcătuită din trandafiri mici de argint. Pe piept străluceau două lănțișoare cu cruciulițe ; cea mai mare era prinsă de un lănțișor aurit, ce-i atîrna pînă aproape de mijloc ; o avea de la tatăl ei. Pe deasupra atîrna lănțișorul subțire de argint, cu cruciulița cea mică, pe care Orm ceruse să fie dată mamei sale vitrege, rugînd-o s-o poarte întotdeauna.

Pînă acum se sculase după fiecare naștere la fel de frumoasă — doar ceva mai liniștită, și cu o răspundere mai grea pe umerii ei tineri. Nițel mai slabă la obraz, cu ochii ceva mai întunecați și mai gravi sub fruntea mare și albă, gura ceva mai puțin roșie și plină. Dar dacă avea să urmeze mereu astfel, de bună seamă că frumusețea ei se va veșteji înainte de vreme...

— Ulv, nu ți se pare că ți-ar fi mai bine dacă te-ai statornici pe propria ta moșie ? urmă ea. Erlend mi-a spus că ai cumpărat încă trei părți din Skjoldvirkstad, așa că ai aproape jumătate din moșia asta. Iar Isak nu are decît un singur copil ; Åse este pe cît de frumoasă pe-atît de bună — o femeie destoinică... și pare să țină la tine...

— Cu toate astea, nu vreau s-o iau, dacă-i vorba de căsătorie. Omul făcu o strîmbătură amară și rîse. De altfel, Åse Isaksdatter e prea bună pentru... și se opri din vorbă. Kristin, eu n-am cunoscut niciodată alt tată decît pe tatăl meu de suflet și cred că soarta mea este să n-am alți copii, decît numai copii de suflet.

— Am să mă rog la Maica Domnului să-ţi ajute să ai mai multă fericire în viaţă, vere.

— Nu mai sînt tînăr. Treizeci şi cinci de ani, Kristin... Zîmbi. Cîţiva ani mai mult — şi-aş putea să-ţi fiu tată...

— Ar fi trebuit să păcătuieşti mult prea devreme... răspunse Kristin, silindu-se să vorbească cu glas vesel şi uşor.

— Nu te culci acum ? întrebă Ulv numaidecît după aceea.

— Ba da, îndată... dar tu, Ulv, eşti de bună seamă obosit. Ar trebui să te odihneşti.

Omul îi ură încet noapte bună şi ieşi.

Kristin luă sfeşnicul de pe masă şi lăsă lumina să cadă pe cei doi băieţei, care dormeau în patul mare. Bjørgulf nu avea urdori la ochi... slavă Domnului ! În ultimul timp, vremea fusese bună. De îndată ce bătea vîntul mai cu putere, sau se strica vremea astfel încît copiii trebuiau să stea acasă, la gura sobei, pe el îl supărau ochii. Kristin se uită îndelung la cei doi copii. Apoi se aplecă asupra celui din leagăn.

Pînă la molima din vara trecută, tustrei copiii fuseseră sănătoşi tun. Scarlatina răpusese copiii din gospodăriile de-a lungul fiordului, de ţi-era mai mare jalea. Ei îi fusese îngăduit să-şi păstreze tustrei copiii...

Cinci zile de-a rîndul veghease la patul în care zăceau toţi trei cu pete roşii pe tot trupul şi cu ochii bolnavi, nesuferind lumina... cu trupuşoarele dogorind ca focul. Kristin întindea mîna sub pătură şi-l mîngîia pe Bjørgulf la tălpi, în timp ce îngîna într-una un cîntecel — pînă ce glasul ei firav ajunsese un şuierat răguşit :

Potcoviţi, potcoviţi calul unui căpitan de oşti.
Cum este mai bine să-l potcovim ?
Potcoave de fier se cuvin calului unui căpitan de oşti.

Potcoviţi, potcoviţi calul dregătorului.
Cum este mai bine să-l potcovim ?
Potcoave de-argint se cuvin calului dregătorului.

Potcoviţi, potcoviţi calul regelui.
Cum este mai bine să-l potcovim ?
Potcoave de aur se cuvin calului regelui.

Bjørgulf a fost cel mai puțin lovit de boală și totodată cel mai neliniștit. Numai o clipă dacă se oprea mama din cîntat — și numaidecît încerca să arunce pătura de pe el. Gaute n-avea decît zece luni și era atît de picnit de boală încît Kristin nu mai credea să scape cu viață. Zăcea la pieptul ei, înfășurat în pături și în blăni — și nu mai avea putere nici să sugă. Kristin îl ținea cu o mînă, iar cu cealaltă îl mîngîia la tălpi pe Bjørgulf.

Cîteodată, cînd se nimerea să doarmă tustrei odată, Kristin se întindea pe patul lor, așa îmbrăcată cum era. Erlend umbla de colo-colo și se uita nedumerit la cei trei fii ai săi. Încerca să le cînte ceva, dar lor nu le plăcea glasul frumos al tatălui lor... mama trebuia să le cînte, măcar că nu prea avea glas.

Slugile o rugau să-și mai cruțe puterile, argații intrau și întrebau cum mai merge cu boala. Orm încerca să se joace cu frățiorii săi. După îndemnurile Kristinei, Erlend o trimisese pe Margret la Østerdalen, însă Orm a vrut să rămînă... zicînd că e mare acum. Părintele Eiliv ședea la căpătîiul copiilor — cînd nu era dus pe la bolnavi, prin sat. Preotul se zbătea din greu și i se topise toată grăsimea de pe dînsul, cu care se îngălase la Husaby... era adînc îndurerat să vadă murind atîția copilași drăgălași. Au murit și din oamenii mari.

A șasea zi, seara, toți copiii începuseră să se îndrepte atît de bine încît Kristin îi făgăduise bărbatului ei că în noaptea asta o să se dezbrace și o să se culce în pat... Erlend făgădui să vegheze împreună cu slujnicele și s-o cheme pe Kristin, dacă va fi nevoie.

Dar la cină ea băgă de seamă că Orm era roșu ca para focului la obraz... ochii îi sticleau de fierbințeală. El însă zicea că nu-l doare nimic... cînd, dintr-o dată, sări în sus și o zbughi pe ușă afară. Cînd Erlend și Kristin îl ajunseră din urmă, stătea în mijlocul curții și vărsa.

Erlend îl cuprinsese cu brațele :

— Orm... fiule... ești bolnav ?

— Mă doare rău capul, se văita băiatul, rezemîndu-și fruntea greu de umărul lui tată-său.

În noaptea aceea șezură cu toții la patul lui de-l vegheară. Cea mai mare parte a timpului aiura — țipa în gura mare și dădea din brațele lui cele lungi. Părea să aibă

vedenii urîte. Nimeni nu putea să înțeleagă vorbele pe care le rostea.

În zori, Kristin căzu și ea la pat. Se dovedi că iar rămăsese grea, căci a lepădat — iar apoi a zăcut într-o toropeală ca de moarte, urmată de fierbințeli mari. Orm era îngropat de mai bine de două săptămîni, cînd i s-a spus și ei că i se prăpădise fiul vitreg.

Era atît de slăbită, de anemiată și de istovită, încît nu mai avea putere nici să-l jelească ; nimic nu mai putea s-o zguduie — i se părea că se simte bine așa cum zăcea în pat, pe jumătate moartă. O bucată de vreme fusese groaznic, cînd femeile de-abia îndrăzneau să se atingă de ea, sau s-o ajute la spălat și s-o îngrijească — dar toate au trecut o dată cu aiureala și cu fierbințeala. Acum se simțea bine, îngrijită și răsfățată de ceilalți. Împrejurul patului ei atîrnau o mulțime de cununi de flori de munte bine mirositoare, ca să îndepărteze de la ea muștele. Erau de la ciobanii de sus, de la stîni și răspîndeau o mireasmă dulce, mai ales cînd era vremea a ploaie. Într-o zi, Erlend aduse la ea copiii — și Kristin văzu că sînt slăbiți de boală și că Gaute n-o mai cunoștea — dar nici asta n-o durea deocamdată. Singurul lucru care-o mișca era că Erlend sta mereu lîngă ea.

El se ducea la biserică în fiece zi și se ruga la mormîntul lui Orm. Cimitirul satului era lîngă biserica parohială din Vinjar — dar cîțiva dintre copiii cei mai mici din neamul lui Erlend erau îngropați în biserica de la Husaby... cei doi frați ai săi și o fiică a lui Munan Biskopssøn. Kristin se întristase adesea de acești copii, care zăceau acolo, părăsiți sub lespezile de piatră. Iar acum Orm Erlendssøn își dormea somnul de veci lîngă copiii aceștia.

Pe vremea cînd ceilalți se temeau pentru viața ei, trecură prin sat niște cete de cerșetori, care se duceau la Nidaros de Sfîntul Olav [1]. Cei mai mulți dintre ei erau aceiași cerșetori și cerșetoare care o porneau la drum în fiecare an... peregrinii erau întotdeauna darnici cu săracii, ale căror rugăciuni se credea că aveau mare trecere la sfinți. Și acești cerșetori se obișnuiseră să treacă pe la Skaun,

[1] Se prăznuiește la 29 iulie.

de cînd se afla Kristin la Husaby, căci știau că acolo găsesc adăpost pe noapte, mîncare din belșug și o pomană bună înainte de a porni mai departe. De rîndul acesta, slugile au vrut să-i izgonească, pentru că stăpîna lor era bolnavă. Cînd însă Erlend, care în ultimele două veri fusese plecat în părțile de miazănoapte ale țării, află că soția lui obișnuia să-i primească pe cerșetori cu mare bunăvoință, porunci să li se dea adăpost și mîncare, așa cum le dăduse și dînsa. Iar dimineața se duse el însuși printre cerșetori, le turnă cu mîna lui berea și le aduse de mîncare, dîndu-le și pomeni, în timp ce-i ruga smerit să se roage pentru soția lui. Mulți cerșetori plîngeau, aflînd că tînăra și blînda stăpînă era pe moarte.

Părintele Eiliv îi povesti lucrurile acestea, cînd începuse să se mai întremeze. Abia în preajma Crăciunului se simți destul de bine ca să-și poată lua din nou cheile în primire.

Erlend îi vestise pe socrii săi de îndată ce se îmbolnăvise Kristin — dar ei erau atunci plecați în părțile de miazăzi ale țării, la o nuntă ce avea loc la Skog. Mai tîrziu, au sosit la Husaby cînd Kristin se simțea mai bine, dar era atît de obosită, încît n-a fost în stare să stea mult de vorbă cu dînșii. Nu dorea decît să-l aibă pe Erlend lîngă patul ei.

Slăbită, friguroasă și anemiată, ea se aciua lîngă făptura lui puternică și sănătoasă. Focul de altădată, care arsese în vinele ei, se stinsese într-atîta încît ea nu-și mai putea aminti cum se iubește astfel, dar totodată pierise și neliniștea și amărăciunea ultimilor ani. I se părea că o duce bine acum — cu toată durerea pierderii lui Orm ce-i apăsa pe amîndoi și cu toate că Erlend nu înțelegea îngrijorările ei în privința micului Gaute, ea se simțea foarte fericită acum cu soțul ei. Își dădea seama cît îi fusese lui de frică s-o piardă.

De aceea îi venea greu și-i părea rău acum că trebuie să-i vorbească... să atingă un lucru care putea să strice pacea și bucuria dintre ei.

Kristin stătea în fața ușii de la intrare în noaptea luminoasă de vară, cînd oamenii casei se întoarseră de la joc. Margret îl ținea de braț pe tatăl ei, îmbrăcată și gătită, cum s-ar fi potrivit mai bine la o petrecere de nuntă, decît

la un joc pe iarbă cu lume de tot felul. Dar mama vitregă încetase să se mai amestece în buna creștere a fetei. Erlend hotăra singur în privința fiicei lui.

Erlend și Margret erau însetați — și Kristin se duse să le aducă bere. Fata stătu puțin de vorbă cu Kristin — erau prietene bune acum, de cînd aceasta nu mai încerca s-o învețe cum să se poarte. Fata povestea despre cele petrecute la joc, iar Erlend făcea haz de toate. În cele din urmă, Margret, însoțită de slujnicuța ei, se duse sus în odăiță să se culce.

Erlend se tot învîrtea prin odaie — se întindea, căsca și totuși spunea că nu este obosit. Trecîndu-și mîinile prin părul lung și negru, spuse :

— N-am avut timp, cînd ne-am întors de la baie... înainte de joc... dar ar fi bine să mă tunzi, Kristin... nu pot să umblu așa de sărbători...

Kristin zise că e prea întuneric — dar Erlend rîse și arătă spre geamlîc ; se făcea ziuă. Atunci ea aprinse din nou lumînarea, îl rugă să se așeze, și puse o bucată de pînză peste umerii lui. În timp ce-l tundea, el se mișca gîdilat și rîdea cînd foarfecele se apropia de gît.

Ea adună cu grijă părul tăiat, îl arse și scutură și pînza în foc. Apoi îi pieptănă părul în jos pe frunte și-l tușină pe ici, pe colo, cu foarfeca, unde nu se așeza bine.

Erlend îi apucă mîinile, pe cînd stătea în spatele lui, le împreună pe gîtul lui și, cu capul dat pe spate, o privi zîmbind.

— Ești obosită, zise, apoi îi dădu drumul și se ridică oftînd ușor.

Pe la miezul verii, Erlend porni cu corabia spre Bjørgvin. Era nemulțumit pentru că nici de rîndul acesta soția lui nu fusese în stare să-l însoțească — ea îi zîmbise obosită și nu putea să se despartă de Gaute.

Așa că și vara aceasta Kristin rămase singură la Husaby. Tot era bine că anul acesta nu aștepta să nască înainte de Sfîntul Matei [1] ; era mai greu și pentru dînsa și pentru femeile care trebuiau să-i dea ajutor, dacă s-ar fi întîmplat să nască în toiul muncilor de vară.

[1] La 21 septembrie.

Ea se întreba dacă de acum înainte avea să fie tot așa : o naștere după alta. Nu mai erau vremurile din copilăria ei. Îl auzise pe Lavrans vorbind despre războiul cu danezii și-și amintea de plecarea lui într-o expediție sub conducerea ducelui Eirik. De acolo i se trăgea semnul acela mare de pe trup. Dar la ei, prin văile acelea, oamenii erau atît de departe de război — toți gîndeau că niciodată războiul nu va ajunge pînă acolo.

Toate vădeau pacea, printre altele și faptul că tatăl ei stătea acasă și-și vedea de moșii, avînd grijă de toți ai lui și veghind asupra lor. Acum era întotdeauna neliniște, toți vorbeau de război, și expediții, și despre cîrmuirea țării. În mintea Kristinei, aceste gînduri se contopeau acum cu imaginea mării și a coastei, așa cum le văzuse numai o dată, cînd se mutase aici, în miazănoapte. De-a lungul țărmului umblau fețe bisericești și mireni, cu mințile pline de tot soiul de planuri, paraplanuri, sfaturi și chibzuieli. Erlend făcea parte dintre aceștia, după obîrșie și averea sa. Dar Kristin simțea că el era pe jumătate afară din cercul lor.

Ea se tot gîndea : care o fi pricina acestei însingurări și ce părere or fi avînd de fapt cei deopotrivă cu el despre dînsul ?

Pe vremea cînd Erlend nu era pentru ea decît omul pe care-l iubea, nu-și bătuse niciodată capul cu asemenea gînduri. Văzuse că era iute la mînie și că avea o aplecare deosebită spre purtări nechibzuite. Dar pe vremea aceea îi găsea o scuză pentru orice — nu se ostenise să se gîndească ce le va putea aduce amîndurora firea lui. Kristin se mîngîiase cu gîndul că atunci cînd li se va îngădui să se căsătorească, toate se vor schimba. Totuși, își dădea oarecum seama că din clipa în care înțelesese că urma să aibă un copil cu dînsul, ea începuse a gîndi... a-și spune că Erlend era ceea ce oamenii numesc o minte ușuratică, lipsită de cumințenie, un om pe care nu se putea bizui nimeni.

Totuși, ea se bizuise pe dînsul. Își aduse aminte de odaia Brynhildei și se gîndi la felul în care se rupsese pînă la urmă legătura dintre el și cealaltă femeie. Își aminti de purtarea lui după ce a devenit soția sa legitimă. Dar el rămăsese foarte legat de ea — în ciuda tuturor umilințelor

și a răbufnelilor ; și acum ea văzuse că el n-ar fi vrut s-o piardă nici pentru tot aurul din lume...

Fără voie, se gîndi la Haftor de la Godøy. El o urmărea întotdeauna, spunîndu-i tot felul de nimicuri și de măguliri de îndrăgostit cînd se-ntîlneau — iar ea nu luase niciodată în seamă lucrul acesta. Nu era desigur decît un fel de a glumi. Și nici acum nu putea crede altfel Kristin ; îi plăcuse bărbatul acesta vioi și frumos — ba, de fapt, îi era simpatic și acum. Dar ca cineva să facă asemenea glume... nu, asta n-o putea înțelege.

Se întîlnise din nou cu Haftor Graut la sărbătorile date de rege în Nidaros — și acolo s-a agățat, ca de obicei, de dînsa. Într-o seară, a poftit-o într-o odaie retrasă și s-au așezat acolo pe un pat. Acasă nu i-ar fi trecut prin cap să facă așa ceva... acolo, nu era obiceiul la petreceri ca bărbații și femeile să stea de vorbă între patru ochi, doi cîte doi. Dar aici toți o făceau — fără să pară n mănui o necuviință... pesemne că așa erau obiceiurile c alerești prin străinătăți. Cînd păși pragul odăii, o văzură pe doamna Elin, soția boierului Erling, pe unul dintre cele două paturi împreună cu un cavaler suedez ; Kristin îi auzi vorbind despre durerea de urechi a regelui. Suedezul părea vesel și voios cînd doamna Elin dădu să se ridice ca să se înapoieze în sala cea mare a palatului.

Cînd Kristin pricepu că Haftor, tam-nisam, pe cînd ședeau de vorbă împreună, îi cerea foarte serios anume îngăduințe, a fost atît de uluită încît nici n-a mai fost în stare să se sperie sau să se supere. Doar erau amîndoi căsătoriți și aveau copii. În adevăr, niciodată nu i-ar fi trecut prin minte că se putea întîmpla asemenea lucru. Deși, după toate cîte le făcuse ea și prin care trecuse... totuși, nu ! nu crezuse că asta se poate întîmpla. Haftor fusese glumeț, vesel și alintat... Kristin nu știa cum să judece încercarea lui de a o ademeni ; nu fusese chiar atît de stăruitor. Dar voise s-o îndemne la cel mai rău păcat...

Haftor se sculă de îndată de pe pat, cînd Kristin îi ceruse să plece — se făcuse sfios, dar părea mai degrabă mirat decît rușinat ; a întrebat-o cu totul nedumerit, dacă gîndea într-adevăr că oamenii căsătoriți nu se înșelau niciodată unii pe alții... Trebuia totuși să știe că erau puțini bărbații care puteau să spună fără să mintă că nu aveau

țiitoare. Soțiile erau poate ceva mai cumsecade, cu toate că pînă la urmă nu se știe...

— Pe vremea cînd erai nemăritată credeai în tot ce spun preoții despre păcat ? o întrebă el. Atunci, Kristin Lavransdatter, nu înțeleg cum a putut Erlend să te aibă la cheremul lui.

Haftor o privise drept în față — și ochii Kristinei trebuie să fi fost grăitori, deși cu nici un preț n-ar fi vrut să vorbească cu dînsul despre acest lucru. Căci glasul lui trăda cu limpeziciune mirare, cînd îi spuse :

— Credeam că asemenea lucruri nu se întîlnesc decît în născocirile... din poezii...

Ea nu pomeni nimănui despre întîmplarea aceasta, nici măcar lui Erlend, care îl iubea pe Haftor. Era groaznic, desigur, că unii bărbați puteau fi atît de ușuratici ca Haftor Graut... dar, oricum, ea nu putea înțelege că aceasta o privea pe dînsa. De altminteri, de atunci încolo, el nu mai încercase să se poarte nelalocul lui... se mulțumea, cînd se întîlneau, să-și pironească ochii lui albaștri ca marea și plini de mirare asupra ei.

Și Erlend era poate cam ușuratic, dar nu în felul acesta. Era oare atît de necugetat ? se gîndea ea. Vedea că oamenii ciuleau urechile la unele vorbe rostite de el și apoi șopteau între ei. Putea fi o mare parte de adevăr și de dreptate în cele spuse de Erlend Nikulaussøn. Numai că el nu ținea seamă de ceea ce toți ceilalți nu pierdeau niciodată din vedere — de acea înțelepciune de a se purta cu mănuși unii cu alții. „Sforari" — așa-i numea Erlend rîzînd în felul lui zglobiu, care îi rîcîia nițel pe oameni, dar cu vremea îi dezarma. Pînă la urmă rîdeau și ei, îl băteau pe umăr și-i spuneau că are o minte pătrunzătoare, dat că gîndește prea în pripă. Apoi, el își dărîma cele spuse cu cîte o glumă hazlie și obraznică, iar lumea răbda multe de felul acesta de la Erlend. Kristin cam bănuia de ce toată lumea îi trecea cu vederea vorbele lui nechibzuite — și se simțea umilită de aceasta. Erlend începea să dea înapoi în părerile sale, de îndată ce avea a face cu cineva care să țină cu tărie la părerea sa... chiar dacă socotea că părerea aceea e greșită, el renunța la orice părere a lui — dar apoi își acoperea retragerea vorbind de sus pe seama celuilalt.

Iară lumea trecea cu vederea această lașitate a lui Erlend, fiindcă puțin îi păsa de interesele lui proprii, fiindcă era dornic de aventuri și îndrăgea cu semeție orice primejdie la care se putea împotrivi cu puterea armelor. Și-apoi, n-aveau de ce să se neliniștească din pricina lui Erlend Nikulaussøn...

Cu un an mai înainte, spre sfîrșitul iernii, regentul venise la Nidaros împreună cu micul rege. Kristin luase parte la marea primire de la palatul regal. Șezuse liniștită și demnă, în gătelile ei de mătase, împodobită cu cele mai frumoase giuvaeruri pe rochia ei roșie de nuntă, în mijlocul femeilor de obîrșia cea mai aleasă. Priveghease din ochi tot ce făcea soțul ei în cercul bărbaților ; luase seama, ascultase și cugetase — așa precum lua seama, asculta și cugeta pretutindeni unde se ducea împreună cu Erlend și vedea oamenii vorbind cu Erlend.

Prinsese cîte ceva. Domnul Erling Vidkunssøn voia să lupte din răsputeri pentru a apăra stăpînirea Norvegiei asupra părților de miazănoapte dinspre Marea Albă și Hålogaland. Dar dregătorii și boierii îi stăteau împotrivă și nu se învoiau decît cu greu la un asemenea pas care să fie spre folos țării. Arhiepiscopul și clerul din eparhie erau gata să dea ajutorul lor bănesc — asta Kristin o știa de la Gunnulf — dar prin alte părți din țară clerul era împotriva acestui plan, deși era vorba de un război împotriva unor dușmani ai lui Dumnezeu, eretici și păgîni. Iar marii proprietari lucrau împotriva regentului — în orice caz aici, în ținutul Trondhjem. Ei se deprinseseră să se abată oarecum de la slova pravilelor și să nesocotească drepturile regelui ; ei nu prea se bucurau de împrejurarea că domnul Erling apăra atît de aprig părerile răposatei sale rude, regele Håkon. Dar nu asta era pricina pentru care Erlend nu voia să fie de folos... așa precum înțelesese ea că dorea regentul. În ceea ce-l privea pe Erlend, singura pricină de împotrivire era aceea că firea posacă și demnă a lui Erling îl plictisea... și se răzbuna bătîndu-și joc de puternica sa rudă.

Kristin credea că înțelege acum care erau vederile lui Erling față de Erlend. Pe de o parte, avea un fel de slăbiciune încă din tinerețe pentru Erlend, iar pe de alta se gîndise fără îndoială că — dacă putea să-l cîștige pe stăpî-

nul de la Husaby, de neam mare și viteaz, care avea și oarecare experiență în meșteșugul războiului de pe vremea cînd slujise în oastea contelui Jacob (se pricepea oricum mai bine ca cea mai mare parte a celorlalți oameni din țara aceasta) — atunci ar fi atît spre folosul planurilor lui Erling Vidkunssøn cît și al chiverniselii lui Erlend. Dar lucrurile nu s-au întîmplat așa.

Două veri în șir Erlend rămăsese pînă toamna tîrziu departe și se bălăcise în apa mării de-a lungul lungii coaste de miazănoapte a Norvegiei și fugărise corăbiile piraților cu cele patru vase mici care purtau flamura sa. Odată, sosise într-o nouă așezare norvegiană, departe în miazănoapte, pe fiordul Tana, în căutare de merinde proaspete — tocmai în timp ce carelienii prădau satul — și atunci, cu o mînă de oameni cu care coborîse pe uscat, prinsese optsprezece dintre tîlhari și-i spînzurase de grinda tavanului unui hambar pe jumătate mistuit de foc. Căsăpise un pîlc de ruși care căutau să fugă în munți, golise și apoi dăduse foc cîtorva corăbii ale vrăjmașului, undeva, printre stîncile de pe țărm. Se dusese faima în ținuturile de miazănoapte despre repeziciunea și îndrăzneala sa. Oamenii din Trøndelagen și Moring își iubeau căpetenia pentru dîrzenia sa și voința lui de a împărtăși toată truda și necazurile cu oștenii săi. Își făcuse prieteni printre oamenii nevoiași și printre fiii marilor gospodari din părțile de sus ale Hålogaland-ului, unde localnicii aproape că se obișnuiseră să-și apere singuri coastele.

Cu toate acestea, Erlend nu i-a fost de nici un folos regentului în planurile sale privitoare la o mare cruciadă în miazănoapte. Oamenii din Trøndelagen povesteau despre isprăvile lui în luptele cu rușii... cînd aveau prilejul și-și aminteau că el este de-al lor. Da, se văzuse că erau tari de vînă, ca și cei din trecut, tinerii aceștia de pe malul fiordului. Dar din ce spunea și ce făcea Erlend din Husaby nu era nimic la care să se oprească oamenii în toată firea cu scaun la cap. Kristin vedea că Erlend era socotit tot printre cei tineri, cu toate că era cu un an mai mare ca regentul. Ea înțelegea că aceasta convenea multora, căci astfel cuvintele și faptele lui nu trebuiau socotite decît ca niște toane ale unui tînăr fără minte. Și astfel, Erlend era iubit, răsfățat, lăudat — și totuși, nu era socotit ca un

bărbat deplin și desăvîrșit. Iar ea vedea cu cîtă ușurință se împăca el cu rolul pe care cei deopotrivă cu dînsul i-l hărăziseră.

Erlend propovăduia un război împotriva rușilor ; vorbea despre suedezi, care aveau același rege ca norvegienii. Dar suedezii nu voiau să socotească pe scutierii și pe cavalerii norvegieni drept nobili și de-o seamă cu ai lor. De cînd e lumea lume, s-a pomenit oare vreo țară în care să se ceară de la boieri să-și îndeplinească datoria de oșteni în alt chip decît mergînd călări pe proprii lor cai și purtînd herbul familiei lor pe cîmpul de luptă ? Kristin știa că așa spusese tatăl ei la adunarea de la Vågå, și așa îi spusese și lui Erlend, care nu părea să voiască a ieși de sub înrîurirea lui Munan Bårdssøn. Nu, zicea Erlend acum — pomenind cu acest prilej de neamul ales al socrului său — știa el prea bine cît ne prețuiesc domnii suedezi : dacă nu le arătăm de ce sîntem în stare, atunci în curînd va trebui să ne mulțumim a fi socotiți drept simpli vasali ai lor...

Da, ziceau oamenii, are întrucîtva dreptate. Dar apoi iar începeau să vorbească despre regent. Erlend avea grijile sale acolo, în miazănoapte ; carelienii pîrjoliseră într-un an moșia sa Bjark, cu logofăt cu tot, și-i năpăstuiseră dijmașii. Și atunci Erlend deodată începea să ia totul în zeflemea ; era încredințat că Erling Vidkunssøn nu se gîndea la averile sale. Era un cavaler atît de nobil, de fercheș și de măreț — nu se putea găsi un om mai nimerit în fruntea acestei mișcări. Pe Dumnezeu, Erling era atît de cinstit și de respectabil ca cea mai meșteșugită literă, prima slovă aurită și cu înfloriturі din pravilă. Lumea rîdea și ținea seama mai puțin de laudele lui Erlend în privința dreptății regentului decît de această asemuire cu o slovă aurită.

Nu, ei nu-l luau pe Erlend în serios — nici chiar în clipa de față cînd era oarecum pus la cinstire. Dar pe vremea cînd, tînăr, încăpățînat și deznădăjduit, trăise cu soția altuia și nu voise, cu toată porunca regelui și blestemul bisericii, să rupă cu ea, atunci îl luaseră în serios și se îndepărtaseră de dînsul, scandalizați de felul lui de viață fără de Dumnezeu și nerușinat. Acum întîmplarea aceasta era dată uitării și iertată — iar Kristin înțelegea că intra și un pic de recunoștință în dorința lui Erlend de a se arăta așa cum dorea lumea să fie — căci el suferise desi-

gur amarnic în timpul cît fusese ca și scos din rîndul celor de rangul lui din țară. Kristin se gîndi fără să vrea la tatăl ei — cum îi ierta de datorii și poveri pe oamenii în neputință de a le plăti... cu o ușoară ridicare din umeri. Era o datorie creștinească a-i ierta pe cei care nu știau să deosebească binele de rău.

Oare în felul acesta fusese iertat Erlend de păcatele tinereților sale ?...

Erlend însă știa foarte bine ce făcea cînd trăia cu Eline. Își luase toată răspunderea pentru păcatul făptuit pînă ce a întîlnit-o pe ea, iar ea l-a urmat supusă într-un nou păcat. Era oare ea aceea care ?...

Vai ! Acum începe să-i fie teamă de gîndurile ei.

Se străduí să-și izgonească din minte grija lucrurilor asupra cărora nu putea să aibă nici o înrîurire. Nu voia să se gîndească decît la lucrurile pe care prin străduințele ei le putea înfăptui. Pe celelalte trebuia să le lase în grija lui Dumnezeu. Dumnezeu o ajutase în toate prilejurile, unde strădaniile ei putuseră să fie de folos. Husaby-ul era pus pe roate acum, și ajunsese să fie o moșie bună așa cum fusese pe vremuri — în ciuda anilor răi. Dumnezeu o binecuvîntase cu trei copii sănătoși și frumoși — în fiecare an îi dăruise din nou viața, cînd ar fi putut să moară din facere. După fiecare lehuzie îi îngăduise să se scoale pe deplin întremată din pat. Anul trecut, cînd molima răpise atîția copilași drăguți de prin satele lor, Dumnezeu se milostivise și-i apărase pe cei trei drăgălași ai ei. Iar Gaute... Gaute se va face bine... era încredințată.

Avea pasămite dreptate, Erlend... așa trebuiau să meargă lucrurile, pesemne că trebuia să se poarte astfel și să cheltuiască atîta. De nu, n-ar fi putut să-și aibă locul printre cei de același rang cu el, nici să dobîndească de la rege drepturile și veniturile la care era îndrituit după naștere. Da, putea fi încredințată că el se pricepe mai bine în treburile astea.

Ar fi fost o prostie să-și închipuie că i-ar fi mers mai bine pe cînd trăia ca într-o capcană a păcatului cu cealaltă femeie... și cu ea însăși. Îi fulgera prin minte chipul lui Erlend de atunci, un șir de chipuri, cu fața răvășită de griji, schimonosită de patimă.

Da, da, era bine acuma. Doar atîta că el era cam prea nepăsător și nechibzuit.

Erlend se întoarse acasă tocmai în ajun de Sfîntul Mihail. Credea că are s-o găsească pe Kristin în pat, dar ea se sculase și-i ieșise în întîmpinare. Acum umbla cu mare greutate... cu toate acestea, îl purta în brațe ca întotdeauna pe Gaute ; ceilalți doi mai mari alergau înaintea ei.

Erlend descălecă și-i ridică în șa pe băieți. Apoi îl luă pe prîslea din brațele soției, vrînd să-l poarte el. Fața albă și istovită a Kristinei se lumină cînd văzu că Gaute nu s-a speriat de tatăl lui — înseamnă că îl cunoaște. Nu-l întrebă nimic de călătoria lui și nu vorbi decît despre cei patru dinți care-i ieșiseră lui Gaute — fusese atît de bolnav din pricina lor.

Deodată, copilul scoase un țipăt... Își zgîriase obrazul la sînge, cu un ac aflat pe pieptul tatălui său. Gaute voia în brațele mamei — și ea îl luă înapoi, cu toate că Erlend se împotrivea.

Abia seara, cînd erau singuri în odaie și copiii dormeau, Kristin îl întrebă de călătoria lui la Bjørgvin — ca și cînd numai în clipa aceea s-ar fi gîndit la aceasta.

Erlend se uita cu coada ochiului la soția lui. Biata de ea... arăta atît de jalnic ! Apoi, începu să depene tot felul de noutăți mărunte. Erling îl rugase s-o salute din partea lui și să-i dea aceasta... era un cuțit de bronz, verde, mîncat de cocleală. Îl găsiseră la Giske, într-un morman de pietre ; se zice că lucruri de felul acesta ar fi de folos la rahitism, deci să-l pună în leagănul lui Gaute, dacă suferă de boala asta.

Kristin înfășură la loc cuțitul în pînză, se sculă cu greu din scaun și se duse la leagăn. Puse cuțitul peste celelalte lucruri de sub așternutul copilului — o toporișcă de piatră găsită în pămînt, o băsică de castor, o cruce din lemn de piper, argint vechi, un amnar, rădăcini de poroinic și de ferigă.

— Și acum culcă-te, o rugă el cu glas duios. Se apropie de ea și o ajută să-și scoată încălțările și ciorapii, în timp ce-i povestea :

Håkon Ogmundssøn se întorsese și pacea cu rușii și carelienii fusese încheiată și pecetluită. Erlend urma să plece în ținuturile de miazănoapte în toamna aceea, căci nu era de loc sigur că pacea va domni pe dată în locurile acelea. Și-apoi, era nevoie la Vargy de un om care să cunoască bine ținutul. El va avea depline puteri, ca om al regelui, în cetatea de acolo — care urma să fie întărită ca pacea să poată fi apărată la noile hotare ale țării.

Erlend își privea cu luare-aminte soția. Părea cam speriată, dar n-a întrebat prea multe ; era vădit că nu prea pricepuse mare lucru din veștile pe care i le dăduse. El vedea cît de obosită era — așa că n-a mai vorbit despre asta, zăbovind puțin pe marginea patului.

El știa la ce se înhămase și zîmbea liniștit în timp ce se dezbrăca agale. Nu era vorba să stea așezat cu un chimir cu pafta de argint pe burtă și să dea ospețe prietenilor și rubedeniilor, să-și facă unghiile frumoase și netede, trimițînd în timpul ăsta pe vasalii și căpitanii săi cei mai destoinici în cutare sau cutare loc... — cum făceau oamenii de încredere ai regelui, care stăteau prin cetățile din partea de miazăzi a țării. Cetatea de la Vargy era o fortăreață de un soi cu totul deosebit...

Laponi, ruși, carelieni și un amestec din toate soiurile cele mai rele — vrăjitori, solomonari, cîini de păgîni, adevărate unelte ale diavolului, pe care trebuia să-i înveți din nou să plătească bir către vătafii norvegieni și să lase în bună pace căminurile norvegiene, împrăștiate la depărtare unele de altele ca de la Husaby pînă la Møre. Pace ! Poate că odată și odată, se va statornici pacea și pe-acolo, în ținuturile de sus — dar pentru generația lui Erlend va fi pace numai cît se duce dracu la biserică. Și-apoi, avea și Erlend nebunii săi, pe care trebuia să-i țină în frîu — mai ales înspre primăvară, cînd întunericul, furtunile, mugetul îndrăcit al mării și frigul îmbolnăveau sufletul. Atunci începeau să lipsească făina, și untul, și berea, și se băteau pentru femei de nu mai era chip de trăit în insulă. El mai văzuse cîte ceva din toate astea mai de mult cînd, tînăr, fusese cu Gissur Galle acolo, în insulă. Ehei, nu era rost de trîndăveală în insula aceea !

Era destul de priceput Ingolf Peit, căpetenia de acolo. Dar Erling avea dreptate : trebuia un om din nobilime care să ia hăţurile în mînă... nimeni pînă atunci nu va voi să înţeleagă că este voinţa nestrămutată a regelui norvegian de a păstra în stăpînirea sa ţinutul. Haha ! el avea să fie în acel ţinut ca acul în carul cu fîn. Nu se găsea pe acolo nici o gospodărie norvegiană pînă hăt, departe, în Malang.

Ingolf era un bărbat destoinic, cînd avea pe cineva care să-l diriguiască. Are să lase Hugrekken în seama lui Ingolf. „Margygren" era cea mai minunată corabie ce se poate închipui ; a putut să-şi dea seama de asta. Erlend zîmbi mulţumit şi vesel. Glumise adesea cu Kristin, spunîndu-i că trebuie să se împace cu gîndul acestei ibovnice a lui...

Plînsetul unui copil în întuneric îl trezi. O auzi pe Kristin mişcîndu-se în partea de la perete a patului şi încercînd să-l împace pe Bjørgulf, care se văita. Se întîmpla ca băieţelul să se trezească noaptea cu genele lipite de urdori şi să nu-şi poată deschide ochii ; atunci maică-sa le umezea cu limba — lui Erlend aceasta i se păruse întotdeauna urît la vedere. Kristin îngîna încet un cîntecel să adoarmă copilul. Glasul domol şi subţirel îl enerva.

Erlend îşi aminti de un vis : se făcea că merge pe un ţărm de mare ; apele se retrăseseră şi el sărea din piatră în piatră. Marea lucea palidă ; în depărtări era ceaţă, fără soare — ai fi zis că era o noapte de vară, liniştită şi înnorată. În faţa gurii licărind ca argintul nou a fiordului, zărea ancorată corabia lui, neagră şi subţire, legănată uşor de talazuri. Plutea un miros puternic de mare şi de alge... Inima i se umplea de dor. În întunericul nopţii, era culcat aici, în patul pentru oaspeţi şi în urechi îi răsuna cîntecelul monoton de leagăn... acum îşi dădea deplin seama cît de dor îi era ! Să fugă departe de cămin şi de copiii care-i umpleau casa, să fugă departe de orice sporovăială despre moşie, slugi, dijmaşi şi copii... şi de frica ce-i stăpînea inima în privinţa Kristinei, mereu bolnavă şi de care mereu era îngrijorat...

Erlend îşi împreună mîinile, apăsîndu-le cu putere pe inimă. Parcă încetase a mai bate şi abia îi tremura în piept. O dorinţă sălbatică îl cuprinse să plece de lîngă

dînsa. Cînd se gîndea la chinurile ce o așteptau pe Kristin, slabă și sleită de puteri cum era — și acest lucru putea să se întîmple de la o clipă la alta — atunci simțea că se sufocă de teamă. Dacă ar fi să-i moară Kristin, nu știa cum ar mai avea puterea să trăiască. Dar nu avea puterea nici să trăiască cu dînsa — nu acuma ; voia să fugă departe de toate, să răsufle ; era însăși viața lui în joc.

Isuse Cristoase ! Mîntuitorul meu ! Ce om de nimic era ! Își dădea seama în noaptea asta. Dulcea mea Kristin, draga mea prietenă ! Iubita mea ! Nu simțise lîngă ea adevărata bucurie adîncă a inimii, decît numai atunci cînd o ademenise pe căi greșite.

Și el, care crezuse cu atîta tărie că, din ziua în care Kristin îi va aparține în fața legii și a lui Dumnezeu, tot răul din viața lui se va șterge cu desăvîrșire, încît nici nu-și va mai aminti că a existat vreodată...

Pesemne că așa era el făcut : să nu sufere nimic cu adevărat bun și drept și curat în preajma lui.

Căci de cînd Kristin... da, după ce se izbăvise de păcatul și necurăția în care o adusese el — fusese ca un înger din raiul lui Dumnezeu, blîndă și credincioasă, plină de duioșie, virtuoasă, vrednică de toată lauda. Ea înscăunase din nou cinstea la Husaby. Era din nou acea fecioară curată, care într-o noapte de vară se strecurase sub mantia lui în grădina mănăstirii — iar el, simțind trupul ei gingaș și fraged lipit de al său, gîndise că nici diavolul însuși nu s-ar îndura să facă vreun rău acestei copile, sau să-i pricinuiască vreo supărare...

Pe obrazul lui Erlend lacrimile curgeau șiroaie.

Va să zică era adevărat ceea ce-i spuseseră preoții : că păcatul mistuise sufletul bărbatului precum rugina — căci el nu-și afla pace și hodină aici lîngă draga lui mult iubită — iară cînd era departe de dînsa și de ai săi, îl mistuia dorul...

Tot plîngînd, aproape adormise — cînd își dădu seama că ea se sculase și că se plimba prin odaie, îngînînd și legănînd copilul.

Erlend sări din pat, se poticni în întuneric de niște încălțări de copil de pe jos, ajunse pînă la soția sa și-l luă pe Gaute din brațele ei. Băiatul începu să țipe ; iar Kristin se jelui, zicînd :

— Eu, care aproape că-l adormisem !

Tatăl scutură copilul, care țipa, îi dădu cîteva dinapoi și fiindcă băiatul țipa acum și mai rău, se stropși la el atît de tare, încît Gaute, îngrozit, tăcu dintr-o dată mîlc. Asta nu i se mai întîmplase niciodată, în viața lui.

— A venit vremea să te folosești de mintea pe care-o ai, Kristin. Furia pusese cu totul stăpînire pe dînsul, cum stătea acolo în picioare, gol, sălbatic și înfiorat de frig în bezna adîncă a odăii, cu un copil care hohotea în brațe. Trebuie să se sfîrșească odată, îți spun — la ce mai ai dădace la copil ? Copiii trebuie să doarmă cu ele, tu nu poți rezista...

— Nu vrei să-mi îngădui să țin copiii lîngă mine, în puținul timp cît mi-a rămas ?... întrebă Kristin cu glas blînd și tînguitor.

Erlend nu voia să priceapă ceea ce-i spusese ea prin aste vorbe.

— În puținul timp cît ți-a rămas, ai nevoie de odihnă. Culcă-te acum, Kristin, adăugă el ceva mai cu blîndețe.

Îl luase pe Gaute în pat și îi îngîna un cîntec ; își găsise pe întuneric cingătoarea pe treapta patului. Plăcile mici de argint cu care era împodobită se ciocneau între ele și sunau, cînd băiețelul se juca cu ea.

— Nu cumva e cuțitul la cingătoare ? întrebă îngrijorată Kristin din patul ei — iar Gaute scoase un țipăt ascuțit, cînd auzi glasul mamei. Erlend îi făcu semn să tacă și clăncăi cu cingătoarea : în cele din urmă, copilul se liniști.

Biet copilaș bolnav, cine putea să-i dorească viață lungă ?... Nici nu se știa bine dacă era întreg la minte !

Nu, nu, sfîntă Fecioară Marie, n-a vrut să gîndească aceasta — doar nu dorea moartea fiului său. Nu, nu ! Erlend strînse cu putere copilul la sine și își lipi obrazul de părul lui pufos și moale.

Copiii lor cei frumoși !... Dar se săturase să tot audă vorbindu-se de dimineață pînă seara despre ei ; se săturase să se tot împiedice de ei în casă. Nu pricepea cum cei trei băieți puteau fi pretutindeni în aceeași clipă într-o gospodărie atît de mare. Dar își amintea cît se supărase pe Eline, pentru că ea nu se sinchisea de copiii lor. Se vede că era un om fără judecată, de vreme ce acum

se supărase pentru că nu o vedea niciodată pe Kristin decît cu copiii agățați de fustele ei.

Cînd îi lua în brațe pe fiii săi legiuiți, nu simțea niciodată ceea ce a simțit cînd l-a ținut întîia oară pe Orm în brațe. O, Orm, Orm, fiul meu! Încă de pe vremea aceea era atît de sătul de Eline — scîrbit de egoismul, de mîinile ei și de iubirea ei pătimașă. Își dăduse seama că era prea bătrînă pentru el. Și începuse să priceapă cît avea să-l coste această nebunie. Dar socotea că n-o poate părăsi, cînd ea renunțase la toate pentru dînsul. Nașterea copilului îi dăduse un temei s-o rabde mai departe. Era atît de tînăr la nașterea lui Orm, încît nu înțelesese pe deplin care va fi situația copilului a cărui mamă era soția unui alt bărbat.

Îl podidiră iarăși lacrimile — și îl strînse mai tare în brațe pe Gaute. Pe nici unul dintre copiii lui nu-l iubise ca pe Orm: îi ducea atîta dorul și se căia atît de amarnic de fiecare cuvînt aspru și repezit pe care i-l spusese. Era cu neputință ca Orm să-și fi dat seama cît de mult îl iubise tatăl său. Aceasta din pricina amărăciunii și a deznădejdei care-l copleșiseră treptat, pe măsură ce îi apărea mai limpede că Orm nu va putea niciodată să fie socotit drept fiul său legitim și să moștenească herbul tatălui său. Și mai fusese la mijloc și un fel de gelozie, fiindcă vedea că Orm era mai apropiat de mama sa vitregă decît de el însuși — și, de fapt, chiar bunătatea și blîndețea pe care Kristin o arăta față de fiul său i se părea aproape ca o mustrare...

Apoi sosiseră zilele acelea de care nu suferea să-și amintească: Orm întins pe năsălie, în odaia de sus, și femeile venind și spunînd că, după părerea lor, Kristin nu va putea supraviețui acestei nenorociri. Și săpaseră mormîntul în biserică și l-au întrebat dacă și Kristin avea să fie îngropată acolo, sau dacă va fi dusă la biserica Sfîntul Grigore, ca să fie înmormîntată la un loc cu părinții săi.

O!... i se tăia răsuflarea de groază, cînd își amintea. Îndărătul său se întindea o viață întreagă de amintiri — de care fugea, căci nu se încumeta să se gîndească la ele. Acum, în noaptea asta, toate i se perindau în minte. În viața de toate zilele să-l năpăstuiască din cînd

în cînd — de pildă, ca în clipa de față : și în asemenea clipe parcă tot curajul îi pierea ca prin farmec.

Acele zile de la Haugen — avusese norocul să le uite aproape de tot în viața obișnuită. Nu mai fusese la Haugen din noaptea aceea cînd plecase cu sania de-acolo, iar pe Åshild și pe Bjørn nu-i mai văzuse de la nunta lui. Mai ales pe domnul Bjørn se temea să-l revadă. Iar acum... se gîndea la spusele lui Munan — se arătau mereu pe-acolo ; umblau mereu stafiile la Haugen, încît casele rămîneau pustii, oamenii nu voiau să locuiască acolo — chiar să le fi dat toată gospodăria în dar.

Bjørn Gunnarssøn avusese un anumit curaj de care Erlend nu se simțea în stare. Munan zicea că nu-i tremurase mîna cînd își ucisese soția înjunghiind-o drept în inimă.

La iarnă se împlineau doi ani de la moartea lui Bjørn și a Åshildei. O săptămînă întreagă oamenii nu văzuseră ridicîndu-se fum pe coșul caselor de la Haugen ; atunci, cîțiva dintre ei își luaseră inima în dinți și se duseseră acolo. Domnul Bjørn zăcea în pat, cu beregata tăiată ; ținea leșul soției sale în brațe. Pe jos, în fața patului, găsiseră cuțitul său plin de sînge.

Își dăduseră cu toții seama cum se petrecuseră lucrurile ; totuși, Munan și fratele său izbutiseră să-i îngroape creștinește — se putea prea bine să fi fost uciși de tîlhari, s-a spus, cu toate că lada cu lucrurile scumpe ale lui Bjørn și Åshild rămăsese neatinsă. Leșurile nu fuseseră atinse de șoareci — de altfel, nu se aflau astfel de vietăți la Haugen, iar lumea lua aceasta drept un semn sigur al puterilor vrăjitorești ale doamnei Åshild !

Pe Munan Bårdssøn îl zguduise cumplit sfîrșitul mamei sale. Pornise îndată după aceea în pelerinaj la Santiago de Compostella [1].

Erlend își amintea de dimineața care a urmat nopții cînd murise propria sa mamă. Erau ancorați la strîmtoarea Moldøysund, dar ceața era atît de deasă și de lăptoasă, încît nu puteau decît din cînd în cînd să întreză-

[1] Oraș în nord-vestul Spaniei, cu o vestită catedrală, unde, după legendă, s-ar afla mormîntul sfîntului Iacob, care a creștinat Peninsula Iberică.

rească o clipă peretele de stîncă din coasta lor. Cînd barca porni cu preotul spre țărm, se auzi ecoul înfundat al zgomotului vîslelor. El era la prora corăbiei și privea cum barca se îndepărtează spre mal. Toate lucrurile de care se atingea erau umezite de ceață; părul îi picura, veșmintele îi erau ude de umezeală, iar preotul pe care-l chemase și însoțitorul său se așezaseră la capătul bărcii, cu umerii aplecați peste vasele sfinte pe care le purtau în brațe. Arătau ca niște ulii plouați. Plescăiturile vîslelor și scîrțîitul scoabelor de care erau prinse vîslele, precum și răsunetul acestor zgomote răsfrînt de munți, se auziră încă, înfundat, vreme îndelungată după ce luntrea pierise în negură.

Atunci se jurase și el în sinea lui că se va duce în pelerinaj. Un singur gînd îl stăpînea atunci: să revadă chipul dulce și minunat de frumos al maicii sale, așa cum fusese ea mai de mult... cu pielea netedă, moale și smeadă. Iar acum, ea zăcea acolo, moartă, cu fața scurmată de rănile groaznice din care zemuiau mici picături de scurgere apoasă — ca și cînd ar fi încercat să-i zîmbească.

El n-avea nici o vină că tatăl său îl primise astfel cum îl primise. Și nici că fusese nevoit a se însoți cu o ființă care fusese izgonită, tot ca și dînsul. Atunci Erlend înlăturase din minte gîndul pelerinajului și nu mai avusese grijă să se gîndească la mama lui. Mult a suferit ea pe pămînt, dar acum se afla desigur acolo unde-i pace — iar pentru el n-a prea fost pace, după ce a reînceput traiul cu Eline.

Pace!... O singură dată în viața lui a cunoscut și el pacea... și anume, în noaptea aceea în care șezuse îndărătul zidului de piatră, din marginea pădurii de la Hofvin, cu brațele petrecute în jurul trupului Kristinei, care dormea la el în brațe somnul ei liniștit, blînd și neîntrerupt de copil. Dar nu s-a putut ține multă vreme să nu-i facă rău. Iar după aceea nu mai gustase pacea lîngă dînsa — și nici acum nu-și găsea pacea alături de ea. Deși vedea că toți ceilalți din casă își aflau pacea în preajma tinerei sale soții.

Acum nu rîvnea decît să plece departe, spre acea viață de aventuri. Rîvnea aprig și sălbatic să trăiască în mijlocul stîncilor — la țărmul acelor mări cu mugete turbate,

care scaldă limbile de pămînt din miazănoapte, pe acea coastă nesfîrșită și acele fiorduri mărețe care alcătuiau tot solul de capcane și de cotloane înșelătoare, în mijlocul populațiilor ale căror limbi nu le cunoștea decît în crîmpeie, și a vrăjitoriilor, a șireteniilor, a firii lor schimbătoare, la război și pe mare, în clinchetul propriilor sale arme și al armelor oamenilor săi.

Erlend ațipi pînă la urmă și se trezi din nou — ce visase oare ? A, da, visase că sta culcat într-un pat cu cîte o laponă oacheșe de fiecare parte. Era, de fapt, o amintire pe jumătate uitată, un lucru care i se întîmplase cînd fusese împreună cu Gissur în părțile de miazănoapte — pe o noapte sălbatică, după ce toți se îmbătaseră turtă. Din toată întîmplarea nu își mai aducea aminte decît de mirosul pătrunzător de fiară al femeilor... Și iată-l acum aici, culcat cu feciorașul său bolnav în brațe, visînd astfel de lucruri ! Se sperie într-atît de el însuși, încît nu mai îndrăzni să adoarmă și nici să rămînă treaz nu se simțea în stare. Da, de bună seamă, soarta lui era jalnică. Zăcea încremenit de groază, nemișcat, simțind cum i se strînge inima în piept, așteptînd revărsatul zorilor să-l scape.

Izbutise s-o convingă pe Kristin să rămînă în pat în ziua următoare. Căci nu putea să mai sufere s-o vadă tîrîndu-se prin casă — în starea în care era. Stătea așezat lîngă dînsa, jucîndu-se cu mîna ei. Avusese cele mai frumoase brațe ce se pot închipui — subțiri, dar atît de rotunde, încît oasele ei mici și gingașe nu se vedeau la încheieturile delicate. Acum oasele îi ieșeau ca niște nodurele pe brațele slăbite, iar pe partea dinăuntru a brațelor pielea era albă-albăstruie.

Afară, sufla vîntul și ploua de săreau stropii din pămînt. În amurg pe cînd Erlend cobora din sala de arme, îl auzi pe Gaute țipînd și plîngînd tare, undeva prin curte. În locul îngust dintre două clădiri, Erlend își găsi copiii stînd tocmai unde curgea mai bine de la streașină. Năkkve îl ținea pe cel mic cu de-a sila, în timp ce Bjørgulf încerca, amenințîndu-l, să-i vîre în gură o rîmă vie — avea mîna plină de rîme roșii, care i se răsuceau și i se învîrteau în palmă.

Băieții stăteau cu niște mutre spășite, în timp ce tatăl îi ocăra. Ziceau că bătrînul Ån le-ar fi spus că lui Gaute au să-i iasă mai ușor dinții, dacă-i vor da să muște dintr-o rîmă vie.

Erau tustrei uzi leoarcă din cap pînă în picioare. Erlend răcni la fetele care vedeau de copii, iar acestea veniră în goană — una din odaia slugilor, cealaltă de la grajd. Stăpînul le ocărî și pe ele în fel și chip, îl luă pe Gaute sub braț, ca pe un purceluș, iar pe ceilalți îi mînă de la spate spre sala cea mare.

Curînd după aceea, cei trei prichindei ședeau la rînd, primeniți și uscați, în cămășuțele lor albastre de sărbătoare, pe treapta din fața patului mamei lor. Tatăl adusese un scăunel, mai bombănise și bufnise, apoi strînse, rîzînd, copiii în brațe, ca să-și gonească din minte ultimele rămășițe ale groazei care-l cuprinsese în noaptea trecută. Însă mama zîmbea, bucuroasă că Erlend se joacă cu copiii. Erlend le povestea că avea o vrăjitoare laponă, bătrînă de două sute de ani și atît de uscată și de chircită, încît nu era mai mare de atîtica. O ținea într-o pungă de piele, în lada cea mare, care stătea în șopronul unde-și ținea bărcile. Bineînțeles că mînca... de fiecare Crăciun, în noaptea de ajun, mînca un picior întreg de creștin... și asta-i ajungea pe-un an întreg. Iar dacă ei, copiii n-o să stea liniștiți și n-o să fie cuminți, și n-o să înceteze să-și mai necăjească mama, care este bolnavă, vor nimeri și ei în punga de piele.

— Mama e bolnavă, pentru că o poartă în pîntece pe surioara noastră, zise Nåkkve cu siguranța unui om lămurit în privința aceasta.

Erlend îl trase de urechi, apoi îl săltă pe genunchi.

— Da, și după ce s-o naște surioara voastră, am s-o pun pe vrăjitoarea mea laponă să vă descînte, să vă prefacă pe toți trei în urși albi, de cei care umblă prin codrii cei neumblați, iar fiică-mea va moșteni tot avutul meu...

Copiii începură să țipe și se cățărară în pat lîngă mama lor — Gaute nu pricepuse nimic, dar țipa și se lipea și el de maică-sa, ca să nu fie mai prejos de frații lui. Kristin se cam necăjise puțin — nu trebuia să facă astfel de glume proaste cu copiii. Dar Nåkkve țîșni din

nou jos din pat — se repezi la tată-său, strîmbîndu-se de rîs și totodată speriat. Se agăță de cureaua lui și încercă să-i muște mîinile, nebun de bucurie.

Nici de rîndul acesta, Erlend nu avu parte de fiica pe care și-o dorea atît de mult. Kristin i-a născut doi băieți voinici — ceea ce a fost cît pe ce s-o coste viața.

Erlend puse să-i boteze, unul după Ivar Gjesling și celălalt după regele Skule. Numele acestuia nu mai fusese pînă atunci folosit în neamul lor. Doamna Ragnfrid spusese că tatăl ei era un om care adusese numai nenorociri și de aceea numele lui nu mai trebuie folosit. Dar Erlend se jurase că nici unul dintre fiii săi nu purta nume mai mîndru decît al ultimului născut al său.

Toamna era acum destul de înaintată, încît Erlend trebuia să plece spre miazănoapte, de îndată ce Kristin va fi trecut de primejdia mai grea. În sinea lui, el își zicea că ar fi mai bine dacă ar pleca înainte ca ea să fie pe picioare. În cinci ani, cinci băieți la rînd... poate era de ajuns, atunci n-avea să se mai teamă că are să se prăpădească din facere, în timpul cît va sta el acolo sus, la Vargøy.

După cîte simțise, Kristin gîndea la fel. Nu se mai plîngea că pleacă de lîngă dînsa. Ea primise fiecare copil ca pe un dar scump de la Dumnezeu, iar durerile ca pe o încercare de care nu trebuie să se plîngă. Dar de rîndul acesta avusese o naștere atît de grea, încît Erlend a înțeles că-i pierise orice urmă de curaj. Zăcea, galbenă ca ceara, și se uita la cele două boțuri înfășate de lîngă dînsa — iar ochii nu-i mai străluceau de fericire ca altădată.

Erlend ședea lîngă dînsa și rumega în gînd drumul său către miazănoapte. Călătoria pe mare, fără îndoială, va fi grea, acum la sfîrșitul toamnei — și ar fi minunat să ajungă acolo sus, pentru noaptea cea lungă [1]. Rîvnea la aceasta nespus de mult. Această ultimă spaimă în privința neveste-si zdrobise orice împotrivire în sufletul lui... și se lăsă în voia dorinței ce-l mîna departe de căminul său.

[1] Este vorba de noaptea polară.

4

Vreme de aproape doi ani, Erlend Nikulaussøn a fost căpetenia oastei regelui din cetatea de la Vargøy. În tot acest răstimp el nu s-a întors spre miazăzi decît pînă la cetatea Bjarkøy, unde s-a dus într-un rînd, avînd o întîlnire acolo cu domnul Erling Vidkunssøn. În a doua vară de cînd plecase de acasă, murise în sfîrșit Heming Alfssøn. Iar Erlend preluă slujba de ispravnic peste ținutul Orkdøla, ca urmaș al său. Haftor Graut plecă spre miazănoapte, să-l înlocuiască la Vargøy.

Era vesel Erlend cînd porni cu corabia spre miazăzi, cîteva zile după Sfînta Maria Mică [1]. Era tocmai mulțumirea după care tînjise în toți anii aceștia... să capete slujba de ispravnic, pe care o îndeplinise cîndva părintele său. Nu că s-ar fi străduit într-un fel sau altul să ajungă la acest țel. Dar totdeauna îi păruse că slujba asta era tocmai ce-i trebuie ca să-și poată recăpăta locul ce i se cuvenea — după vederile lui și ale celor de o seamă cu el. De acum înainte, îi era totuna dacă va fi privit nițel mai altfel decît ceilalți trîntori — nu era nimic jignitor în situația sa deosebită.

Și îi era dor de casă. În cîmpia laponă găsise mai multă liniște decît se așteptase. Încă din prima iarnă se plictisise acolo ; ședeau degeaba în cetate, fără să poată face nimic — nici în privința îmbunătățirii întăriturilor cetății. Acestea fuseseră foarte bine refăcute cu șaptesprezece ani în urmă, dar acum erau cu totul părăginite.

Apoi veniră primăvara și vara, cu viața și neliniștea lor — întîlniri ici și colo, prin fiorduri, cu slujbașii norvegieni și pe jumătate norvegieni care strîngeau birurile și cu purtătorii de cuvînt ai localnicilor din părțile dinlăuntrul țării. Erlend plutea încoace și încolo cu cele două corăbii ale sale — ceea ce-i plăcea foarte mult. Casele de pe insulă au fost drese — întăriturile au fost și ele îmbunătățite.

[1] 8 septembrie.

Anul următor trecu iarăși în liniște — însă Haftor avea el grijă să se mai isce niscaiva tulburări. Iar Erlend rîdea. Ei merseseră împreună pe o corabie pînă aproape de Trjanema, unde Haftor cucerise o laponă, pe care o luă cu el. Erlend a încercat să-i facă morală. Să nu uite Haftor că păgînii trebuiau să simtă că noi sîntem stăpînii — și atunci se cere să ne purtăm așa fel ca să nu supărăm de pomană pe vreunul dintre puținii oameni pe care-i avem de partea noastră ; nu trebuie să ne amestecăm, dacă laponii se bat sau se ucid între ei ; să-i lăsăm să guste bucuria asta. În schimb, să cădem ca uliul asupra rușilor și a vînătorilor cu ghioagele, sau cum le-o mai fi zicînd lepădăturilor acelora. Și să le lăsăm femeile în pace... la drept vorbind, sînt... toate niște vrăjitoare ; și-apoi, destule prilejuri îți ies și pe-aici în cale. Dar boierul din Godøy n-are decît să-și facă de cap pînă se va învăța minte.

Haftor dorea să plece departe, să scape de moșii și de soție. Iar Erlend voia să se întoarcă la ale sale. Îi era grozav de dor de Kristin, de Husaby, de satul său, de copii și de toate cele de acasă.

În fiordul Lyng, auzi de o corabie pe care s-ar fi aflînd cîțiva ieromonahi ; trebuie să fi fost niște frați dominicani de la Nidaros, care doreau să meargă la miazănoapte, să ducă adevărata credință păgînilor și ereticilor din ținuturile de la marginile țării.

Erlend era încredințat că Gunnulf se află printre dînșii. În adevăr, după trei zile, ședea împreună cu fratesău într-o colibă de pămînt, care făcea parte dintr-o mică gospodărie norvegiană de lîngă țărmul unde se întîlniseră.

Erlend era deosebit de mișcat. Ascultase, împreună cu corăbierii săi sfînta liturghie și se împărtășise — aceasta era singura dată de cînd era aici, în miazănoapte, în afară numai de atunci cînd fusese la Bjarkøy. Biserica de la Vargøy rămăsese fără preot ; în tîrg era un singur țîrcovnic, care încercase să facă față de sărbători, dar încolo fusese de prea puțin ajutor duhovnicesc pentru norvegienii ce se aflau în părțile de miazănoapte. Toți se mîngîiau cu gîndul că sînt acolo ca într-un fel de cruciadă și că nu li se va ține o socoteală prea aspră pentru păcatele lor.

Erlend povestea despre acestea lui Gunnulf — și fratele său îl asculta cu un zîmbet depărtat și straniu în jurul gurii sale lungi, cu buze subțiri. Părea într-una a-și trage buza de jos puțin înlăuntru, așa cum se întîmplă unuia să facă atunci cînd se gîndește adînc la un lucru pe care este gata să-l înțeleagă, dar încă nu-i este deplin limpede în minte.

Se făcuse tîrziu, noaptea. Toți ceilalți locuitori ai gospodăriei dormeau sus, în odaia cea mare. Cei doi frați știau că în toată clădirea numai ei vegheau. Și amîndoi erau mișcați de ciudățenia faptului că se aflau amîndoi singuri acolo...

Vuietul valurilor mării și al furtunii ajungea la auzul lor, slăbit și înfundat, prin pereții de turbă. Din cînd în cînd, venea cîte un val de aer, răbufnea peste jarul aprins din vatră și făcea să tremure flacăra opaițului cu ulei de pește. Nu era nici un fel de mobilă în bordei : cei doi frați ședeau pe lavița scundă de pămînt, care înconjura pe trei laturi încăperea, iar între ei se afla tăblia de scris a lui Gunnulf, cu călimara de corn pentru cerneală, pana de scris și un sul de pergament. Gunnulf își însemna cîte unele dintre cele pe care fratele său le povestea la întîmplare — despre adunări, despre locuințele statornice ale țăranilor, despre punctele de recunoaștere pentru mersul corăbiilor, despre semnele prevestitoare ale vremii și tot felul de cuvinte din graiul laponilor... toate, cum îi veniseră în minte. Gunnulf își cîrmuia singur corabia — purta numele „Sunnivasuden", căci călugării dominicani o aleseseră pe sfînta Sunniva drept ocrotitoare a expediției lor.

— Numai să n-aveți parte de soarta martirilor, zise Erlend — iar Gunnulf din nou zîmbi puțin. Spui de mine că sînt un om neastîmpărat, Gunnulf ; atunci ce să spun eu de tine ? Înainte vreme colindai fără încetare prin părțile de miazăzi, ani de-a rîndul : abia te-ai întors acasă și iată că-ți lași preoția și slujba ta, ca să propovăduiești diavolului și copiilor lui din miazănoapte, în Velli-å. Nu le pricepi graiul și nici ei nu-l înțeleg pe-al tău. Mi se pare că ești încă și mai nestatornic ca mine.

— Eu n-am nici avere, nici rude față de care să am o răspundere, spuse călugărul. Eu m-am desfăcut de toate legăturile, pe cînd tu, frate-meu, te-ai legat.

— Adevărat, numai cel ce nu are nimic e deplin slobod.

Gunnulf răspunse :

— Cele pe care le stăpînește un om, îl stăpînesc pe el mai mult decît el pe ele.

— Hm ! Nu, nu. Ferească Dumnezeu ! Hai să zic că Kristin mă leagă — dar averea și copiii mei oricum nu mă vor stăpîni pe mine.

— Nu gîndi astfel, frate, zise Gunnulf încet. Căci s-ar putea foarte ușor întîmpla să le pierzi toate.

— Nu, eu nu sînt ca ceilalți, care s-au îngropat în pămîntul lor pînă peste urechi, zise Erlend rîzînd ; iar fratele său zîmbi și el puțin.

— N-am văzut niciodată copii mai frumoși ca Ivar și Skule, zise Gunnulf. Cred că așa arătai tu la vîrsta lor — de aceea nu-i de mirare că mama te iubea atît.

Amîndoi frații puseseră mîna pe tăblița de scris, care se afla între ei. Cu toate că opaițul răspîndea o lumină slabă de tot, se putea vedea cît de osebite erau mîinile lor. A călugărului fără inele, albă și musculoasă, era mai mică și mult mai îndesată decît mîna fratelui său... și totuși, părea mai vînjoasă, deși palma lui Erlend era tare ca de corn, și o urmă de rană albă-vineție, de la o lovitură de săgeată, străbătea pielea întunecată de la încheietura mîinii pînă sus, sub mînecă. Dar degetele mîinii înguste, tăbăcite și cafenii a lui Erlend erau uscate... și noduroase la încheieturi, ca niște crengi și încărcate de inele de aur cu nestemate.

Erlend ar fi vrut să strîngă mîna fratelui său — dar nu îndrăzni și se mulțumi să bea în sănătatea lui cu dînsul.

— Kristin ți s-a părut pe deplin sănătoasă acum ? întrebă Erlend.

— Da, înflorise ca un trandafir cînd am fost la Husaby în vara asta, zise călugărul zîmbind puțin. Iar după ce șovăi nițel, adăugă cu seriozitate : Dragă frate, am să te rog un lucru, gîndește-te ceva mai mult decît pînă

acum la bunăstarea Kristinei și a copiilor. Și urmează-i sfatul, încheie învoielile hotărîte de dînsa și de Eiliv ; ei nu așteaptă decît încuviințarea ta ca să le ducă la bun sfîrșit.

— Nu prea-mi plac planurile astea ale ei, zise Erlend șovăitor. De altfel, situația mea se va schimba...

— Valoarea moșiilor tale o să crească, dacă o să le ai mai adunate la un loc, răspunse călugărul. Părerile Kristinei mi-au părut înțelepte cînd mi le-a înfățișat.

— Nu cred să fie în toată țara Norvegiei vreo femeie care să se bucure de mai larg drept de a hotărî decît dînsa, zise Erlend.

— La urma urmei, tot tu hotărăști, zise din nou Gunnulf. Și tu... tu hotărăști și în privința Kristinei așa precum voiești, zise el cu glas ciudat de slab.

Erlend rîse din toată inima, se întinse și căscă. Apoi, devenind serios, zise :

— Și tu ai fost sfătuitorul ei, frate. Și nu fără ca uneori sfaturile tale să se ridice ca o piedică în calea prieteniei noastre.

— Ce vrei să spui ? În calea prieteniei dintre tine și nevastă-ta sau între noi doi, frații ? întrebă călugărul încet.

— Și una și cealaltă, răspunse Erlend, ca și cînd gîndul acesta i-ar fi venit abia acum în minte. Soața unui laic n-are nevoie să fie chiar atît de cucernică, zise el cu un ton mai ușuratic.

— Am sfătuit-o cum am crezut mai bine. Cum este mai bine, se îndreptă el singur.

Erlend privi la călugărul îmbrăcat în rasa groasă albcenușie a dominicanilor, cu pelerina neagră cu gluga lăsată pe spate, care atîrna cu falduri grele în jurul gîtului și de pe umeri în jos. Creștetul capului era ras și nu rămăsese decît o cunună îngustă de păr în jurul obrazului rotund, slab și palid — dar părul îl avea tot des și negru, ca în tinerețea lui.

— Da, acuma tu nu ești atît fratele meu cît fratele tuturor și al fiecăruia, zise Erlend, mirîndu-se de amărăciunea adîncă a glasului său.

— De fapt nu-i chiar așa... dar așa ar trebui să fie.

— Atunci, Dumnezeu să ne ajute — cred că de aceea vrei să te duci sus, la laponi ! zise Erlend.

Gunnulf își aplecă fruntea. Ochii săi căprii ardeau.

— Într-o oarecare măsură, plec și din pricina asta, zise el cu glas slab și grăbit.

Întinseră blănile și păturile pe care le luaseră cu dînșii. Era prea frig în odaie ca să se poată dezbrăca, încît își urară noapte bună și se culcară pe laviţa de lut — foarte joasă din pricina fumului.

Erlend se gîndea la veștile pe care le primise de acasă. Nu prea avusese multe în anii aceștia — două scrisori de la soție, cu vești care se învechiseră pînă să ajungă în mîinile lui. Părintele Eiliv le scrisese pentru dînsa ; deși știa să scrie bine și frumos, totuși Kristin nu voia să scrie ea, socotind că nu era tocmai cuviincios pentru o femeie fără învățătură.

Fără îndoială, Kristin avea să fie încă și mai cucernică acum, cînd în satul vecin, se înălțase un lăcaș sfînt și încă pentru niște moaște ale unui om pe care ea îl cunoscuse în timpul vieții — Gaute își dobîndise acolo vindecare, și ea însăși se întremase bine cînd rămăsese atît de șubredă, după nașterea gemenilor. Gunnulf îi povestise lui Erlend că dominicanii din Hamar au fost nevoiți în cele din urmă să înapoieze trupul lui Edvin Rikardsson fraților săi din Oslo și că aceștia au scris despre viața fratelui Edvin și despre toate minunile pe care le-ar fi înfăptuit, atît în timpul vieții cît și după moarte. Aveau de gînd să trimită papii această scriere și să încerce a dobîndi canonizarea călugărului. Cîțiva țărani din Gauldal și Medaldal plecaseră spre miazăzi și mărturisiseră despre minunile pe care fratele Edvin le săvîrșise pe acele meleaguri prin rugile sale, precum și printr-un crucifix pe care-l cioplise singur și care se afla acum la Medalhus. Ei făgăduiseră că vor clădi o bisericuță pe muntele Vat, unde trăise ca pustnic cîteva veri și unde lăsase un șipot tămăduitor de pe urma sa. Ei urmau să capete o mînă a călugărului pe care s-o păstreze în această bisericuță.

Kristin le dăruise două cupe de argint, precum și paftaua cea mare bătută în pietre albastre, pe care o moștenise de la buna sa, Ulvhild Håvardsdatter, din care Tie-

deken Paus din Nidaros făurise o răcliță de argint pentru oscioarele mîinii fratelui Edvin. Kristin fusese de față pe muntele Vat — împreună cu copiii, cu părintele Eiliv și un mare număr de oameni — cînd arhiepiscopul a tîrnosit biserica, de Sfîntul Ioan, la un an după plecarea lui Erlend în miazănoapte.

După aceea, Gaute se făcuse repede sănătos, se deprinsese să umble și să vorbească — și era acum la fel cu ceilalți copii de vîrsta lui. Erlend se întinse pe culcușul său — vindecarea aceasta a lui Gaute era cea mai mare fericire pe care și-o puteau dori. Erlend avea de gînd să dăruiască ceva pămînt bisericii aceleia. Gaute era bălai și frumos la față ca maica sa, zicea Gunnulf. Dacă s-ar fi putut să fi fost o fetiță! — atunci i-ar fi pus numele Magnhild. Și totuși, îi era dor și de băieții lui cei frumoși.

Gunnulf Nikulaussøn se gîndea la ziua aceea de primăvară, cu trei ani în urmă, cînd mersese călare spre Husaby. Întîlnise în cale un om de la curte... stăpîna nu era acasă — îi spusese omul — era dusă la o femeie bolnavă.

Înainta pe un drumeag îngust, năpădit de iarbă, printre uluce vechi; erau tufișuri verzi pe povîrnișul prăvălatic lutos și în susul și în josul lui, dincolo de drumeag, înspre rîul al cărui vuiet primăvăratic răsuna jos, în fundul văii. Mergea cu ochii în soare și frunzișul verde și fraged strălucea în flăcări de aur pe ramurile hățișului, dar înăuntru, în sînul pădurii, o umbră rece cădea de pe acum pe covorul de iarbă.

Tot înaintînd, ajunsese la locul de unde se zărea puțin lacul, care răsfrîngea întunecat priveliștea de pe malul celălalt, cu cerul albastru și norii mari de vară, zdrențuiți și țopiți de încrețiturile apei. La mare adîncime, jos, sub drumeagul călăreților, se afla o mică gospodărie pe o pajiște verde împestrițată de flori. Un pîlc de femei cu basmale albe stăteau în curtea gospodăriei — dar Kristin nu era printre ele.

Ceva mai încolo, zări calul ei, păscînd pe izlaz cu alți cai la un loc. Drumul se lăsa în fața lui într-un fel de adîncitură cu umbră verde, iar acolo unde se strecura iarăși urcînd peste culmea următoare a povîrnișului argilos, o zări stînd la gard sub frunziș și ascultînd ciripitul păsă-

relelor. Zări făptura ei mlădie și întunecată, aplecată deasupra gardului, înspre pădure. Lumina cădea asupra vălului și asupra brațului ei alb. Gunnulf își ținu calul în frîu și înaintă spre dînsa la pas. Cînd ajunse însă mai aproape, își dădu seama că nu era decît un trunchi de mesteacăn...

În seara următoare, cînd oamenii săi l-au dus cu corabia pînă la oraș, preotul însuși ședea la cîrmă. Își simțea inima liniștită și împrospătată în piept. Acum, nimic nu mai putea să-i zdruncine hotărîrea.

Știa că ceea ce îl oprise în mijlocul celorlalți era acea dorință arzătoare și de nestins pe care o purta în suflet încă din anii copilăriei. Voia să cîștige dragostea oamenilor. Ca să fie iubit, se arătase binefăcător, blînd și glumeț cu oamenii de jos ; nu strălucise prin știința sa de carte decît cu măsură și modestie față de preoții din oraș, ca să le fie pe plac. Se arătase foarte respectuos față de domnul Eiliv Kortin, pentru că acesta fusese prietenul tatălui său și fiindcă știa cum îi plăcea domnului Eiliv să se poarte oamenii. Fusese blînd și afectuos cu Orm, ca să poată cîștiga dragostea acestui băiat supus toanelor tatălui său. Iar față de Kristin se arătase aspru și exigent, pentru că-și dădea seama că dînsa avea nevoie de cineva care nu se moaie dacă va căuta sprijin, care să n-o dezamăgească dacă i se va supune.

Acum înțelegea însă că încercase să cîștige încrederea Kristinei mai mult pentru sine decît pentru a-i întări încrederea în Dumnezeu...

Erlend găsise în astă-seară expresia potrivită. Gunnulf era acum nu atît fratele său, cît fratele tuturor. El trebuia să apuce pe această cale ocolită, ca iubirea lui pentru aproapele său să poată fi împărtășită spre folosul cuiva.

La două săptămîni după aceea, își împărțise averea între rudele sale și biserică și primise veșmintele ordinului căruia se consacrase în mănăstirea dominicană. Și în primăvara asta, cînd toate sufletele erau zguduite din pricina groaznicei nenorociri care se abătuse pe ținut — trăsnetul aprinsese catedrala din Nidaros, casa sfîntului Olav — Gunnulf căpătase sprijinul arhiepiscopului pentru vechiul său plan. Împreună cu fratele Olav Jonssøn, care era hirotonit preot ca și el însuși și cu încă trei călugări mai tineri, unul din Nidaros și ceilalți doi de la mănăstirea domi-

nicană din Bjørgvin, se ducea acum spre miazănoapte, ca să poarte cuvîntul Domnului printre păgînii, care trăiau și mureau în întuneric, între hotarele unei țări creștine.

Cristoase, tu, cel răstignit! M-am lepădat acum de toate cele ce mă puteau lega. Pe mine însumi m-am încredințat mîinilor tale, dacă îmi îngădui să răscumpăr prin viața mea pe acei nenorociți care se află în puterea diavolului. Ia-mă, să simt că sînt robul tău, căci atunci vei sălăși-lui și tu în mine... Și astfel, poate că o dată inima lui se va bucura și va cînta din nou în pieptul său, așa precum bătuse și cîntase pe cînd colindase cîmpiile verzi din preajma cetății eterne, de la o biserică a pelerinilor la alta — „sînt al iubitului meu și spre dînsul se îndreaptă năzuințele mele..."

Cei doi frați, culcați fiecare pe o laviță în cabana cea mică, își depănară gîndurile pînă ce adormiră. În vatra ce se afla între dînșii, un tăciune aprins lumina slab. Gîndurile lor îi depărtau din ce în ce mai mult unul de altul. În ziua următoare, fiecare își văzu de drumul său — unul spre miazănoapte, celălalt spre miazăzi.

Erlend îi făgăduise lui Haftor Graut să meargă la Godøy și s-o ia cu sine spre miazăzi și pe sora lui. Era căsătorită cu Bård Åsulfssøn din Lensviken — o rudă îndepărtată a lui Erlend.

În cea dintîi dimineață, cînd „Margygren", ieșind din strîmtoarea de la Godøy cu pînzele umflate de o boare ușoară, se desprindea pe munții albaștri, Erlend stătea sus, pe puntea de comandă, iar Ulv Haldorssøn la cîrmă. Atunci se ivi și Sunniva pe punte. Gluga blănii sale era dată pe spate și vîntul îi flutura năframa de pe părul bălai, creț și aurit de soare. Avea aceiași ochi ca și fratele ei, strălucitori și albaștri ca marea, și era frumoasă la chip ca și el, doar că avea mulți pistrui, chiar și pe mîinile ei cele mici și plinuțe.

Din prima seară cînd o zărise la Godøy — ochii lor se întîlniră și apoi priviseră amîndoi în lături, zîmbind cu înțeles — Erlend înțelese că îl cunoaște — și că și el o cunoaște. Sunniva Olavsdatter... o putea cuceri cu ușurință — și ea se aștepta s-o facă.

Acum, cînd îi ținea mîna într-a lui — o ajutase să se urce — se întîmplă să privească la chipul crunt și întune-

cat al lui Ulv. Ulv înțelesese desigur și el. Erlend fu cuprins de o stranie rușine sub privirea acestui om. Își aminti pe loc de toate la cîte această rudă a lui și tovarăș de drum fusese martor — toate nebuniile în care se încurcase, din primii ani ai tinereții și pînă acum. Ulv n-avea de ce să-l privească atît de batjocoritor — căci el n-avea de gînd să se apropie de această doamnă mai mult decît îi îngăduia onoarea și cinstea... așa se amăgea singur. Era destul de bătrîn și de pățit ca să nu-și dea frîu liber să facă o prostie cu soția altuia — fie și departe, la miazănoapte, la Hålogaland. Avea acum și el o soție — căreia îi fusese credincios de cînd o văzuse întîia oară și pînă acum — iar dacă se mai întîmplase cîte ceva aici, în ținuturile de miazănoapte, nici un bărbat cu scaun la cap nu i-ar găsi vină. Dar în afară de asta, nu se uitase niciodată la o femeie — ca acum. Știa bine — cu o femeie norvegiană, de același rang cu el... nu, n-ar mai avea niciodată o singură clipă de liniște în inima lui, dacă ar înșela-o așa pe Kristin. Dar călătoria aceasta spre miazăzi, cu dînsa pe corabie — era poate cam primejdioasă.

Ceea ce-i veni întrucîtva în ajutor fu vremea rea, care-l făcu să aibă alte griji decît să flecărească verzi și uscate cu Sunniva. La Dyrøy au trebuit să se adăpostească în port și să aștepte cîteva zile. În timpul cît au stat acolo s-a petrecut un lucru care a făcut ca doamna Sunniva să-i pară mult mai puțin atrăgătoare.

Erlend, Ulv și alți cîțiva oameni dormeau în același bordei cu Sunniva și cu slugile ei. Într-o dimineață, el se afla acolo singur, iar dînsa nu se sculase încă. Atunci ea îl chemă, spunîndu-i că-și pierduse un inel de aur în pat și cerîndu-i s-o ajute să-l caute. Ea umbla de-a bușilea în pat numai în cămașă. S-au ciocnit de cîteva ori prin pat și în ochii lor strălucea o licărire strengărească. Apoi ea l-a apucat de amîndouă mîinile... E drept că nici el nu se purtase prea cuviincios, căci nici locul și nici timpul nu prea erau potrivite pentru asemenea lucru — dar ea arătase atîta neobrăzare și atîta nerușinare, încît Erlend se răci dintr-o dată cu totul aprins de rușine, se lehămeti de fața ei lăbărțată de rîs și de pofte trupești ; fără a spune nimic, se desfăcu din strînsoarea femeii și ieși. Apoi îi trimise slujnicele ei înăuntru.

Ce dracu, doar nu era un pui de sobolan, să se lase prins în paiele saltelei ! Una e să ademenești — alta să te lași ademenit. Îi venea să rîdă ; iată-l fugind de o femeie frumoasă, ca Iosif cel din Biblie. Da, se întîmplă uneori fel și fel de lucruri pe mare — ca și pe uscat, de altminteri.

Nu, doamnă Sunniva ! O ! Și amintirea unei femei se ridica în el... una pe care o cunoștea și care venise să-l întîlnească într-un han în care chefuiau marinarii. Venise acolo curată și demnă, ca o fată de neam mare care se duce la biserică. Ea se dăruise lui în desișuri și hambare. Dumnezeu să-l ierte ; uitase de nașterea și de cinstea acestei fete ; ea le uitase de dragul lui, dar nu izbutise să le alunge de la dînsa. Obîrșia se vădea, chiar cînd ea nu se gîndea la acest lucru.

Dumnezeu să te binecuvînteze, Kristin — și Dumnezeu să mă ajute — credința pe care ți-am jurat-o în taină și apoi în fața altarului am s-o păstrez față de tine ; ori, de nu, atunci să nu mai fiu socotit un adevărat bărbat ! Amin !

După care, o debarcă pe doamna Sunniva la Yrjar, unde avea rude. Partea cea mai bună a fost că totuși nu părea prea supărată la despărțire. El nu avusese nevoie să stea cu capul plecat și să pară întristat ca un călugăr — cum se spune, se azvîrliseră unul pe altul peste bord. De bun rămas, Erlend îi dărui cîteva piei scumpe, să-și facă o blană — iar ea îi făgădui că îl va vedea în blana aceasta. Se vor mai întîlni ei pe undeva ? Sărmana ! Bărbatul ce-l avea era cam slăbănog și nu prea tînăr... Dar Erlend se simțea fericit că se întoarce la nevasta lui fără să aibă nimic pe cuget, nimic de ascuns față de dînsa, și era mîndru de statornicia lui, și era nebun de dorul ei. Tot Kristin rămînea cel mai frumos trandafir și crin — și era a lui ! !

Kristin s-a dus să-l întîmpine pe țărm pe Erlend, cînd acostă la Birgsi. Pescarii aduseseră la Vigg veste, că „Margygren" fusese văzută în largul punctului Yrjar. Venise cu cei doi băieți mai mari și cu Margret — iar acasă, la Husaby, se făceau pregătiri pentru o petrecere cu prieteni și rude în vederea sărbătoririi reîntoarcerii lui Erlend.

Kristin se făcuse atît de frumoasă, încît lui Erlend aproape că i se tăie răsuflarea cînd o revăzu. Era totuși schimbată. Înfățișarea de fată — pe care o păstra mereu, după ce se înzdrăvenea de pe urma fiecărei nașteri — chipul acela fraged și firav, ce o făcea să semene cu o călugăriță sub vălul ei de femeie măritată, pierise acuma. Era o femeie și o mamă tînără și înflorită. Obrajii rotunzi, proaspeți, tranfadirii între faldurile vălului de pe cap, pieptul înalt și tare sub lănțișoarele și giuvaerurile strălucitoare. Șoldurile se mlădiau, rotunjindu-se mai largi sub cingătoarea cu chei și tocul aurit cu foarfeca de aur și cuțitul. Da, da, se făcuse încă și mai frumoasă — și așa cum se arăta acum, nu mai părea să fie atît de ușor ca mai înainte să i-o răpească cerul. Pînă și mîinile lungi și înguste ajunseseră mai pline și mai albe.

Au înnoptat la Vigg, în locuința starețului Și cînd porniră a doua zi spre casă, o Kristin tînără trandafirie, blîndă și beată de fericire, mergea de rîndul acesta călare împreună cu dînsul la petrecerea de la Husaby.

Avea atîtea lucruri serioase de vorbit cu soțul ei, la întoarcerea lui acasă ! Mii de lucruri cu privire la copii, îngrijorări în privința Margretei, și acele planuri pe care le croise ea spre a pune din nou moșia pe picioare. Dar toate gîndurile acestea se topeau în amețeala petrecerilor.

Mergeau de la o petrecere la alta și ea îl urma pe petrecărețul ei bărbat în toate drumurile sale. Erlend ținea acum din ce în ce mai mulți oameni la Husaby, ștafete și scrisori zburau între dînsul și vasalii și împuterniciții săi. Erlend era întotdeauna vesel și glumeț — cum să nu fie bun de isprăvnicie el, care se izbise cu capul aproape de fiecare paragraf din legile țării și ale dreptului bisericesc ? Lucrurile acestea le învățase bine și nu le putea uita ușor. Era ager și deschis la minte, și primise o învățătură bună în timpul creșterii. Acum aceste însușiri ieșeau din nou la iveală. Se obișnuise să citească singur scrisorile și-și luase un grămătic islandez. Înainte vreme, Erlend își punea pecetea sub tot ceea ce-i citeau alții și numai de nevoie se uita la cîte un rînd — Kristin aflase aceasta în cei doi ani din urmă, cînd ajunsese să cunoască mai bine tot ceea ce afla în lădițele de scrisori.

Era acum de o nepăsare pe care nu o dovedise niciodată în trecut. Era mai vioaie și mai puțin tăcută cînd se afla în lume — căci își dădea seama că este foarte frumoasă și că, pentru prima oară de cînd s-a căsătorit, este în deplină stare de sănătate. Iar seara — cînd sta culcată împreună cu Erlend într-un pat străin, într-o gospodărie mare sau o simplă casă de țăran — rîdeau împreună, șopteau și glumeau despre oamenii pe care-i întîlniseră și despre veștile ce le aflaseră. Erlend era mai vorbăreț ca oricînd — și lumea părea să țină mai mult la dînsul ca mai înainte vreme. Ea își dăduse seama de aceasta și observînd proprii lor copii : erau nebuni de fericire cînd tatăl lor se ocupa de ei din cînd în cînd. Acum Nåkkve și Bjørgulf nu se jucau decît cu arcuri, sulițe și securi.

Se întîmpla uneori ca tatăl lor să se oprească din mers în mijlocul curții, privindu-i și dîndu-le povețe : „Nu așa, fiule... așa trebuie să-l ții !“ — și îndrepta mînuța, punînd degetele în poziția corectă. Copiii erau atunci ca scoși din fire de bucurie.

Cei doi mai mari erau nedespărțiți. Bjørgulf era cel mai înalt și mai voinic dintre copii. Era tot atît de înalt ca și Nåkkve, care era cu un an și jumătate mai în vîrstă — și mai gros, avea părul încîrlionțat și negru ca pana corbului, obrăjorul lat, dar frumos, ochii de un albastru închis. Într-o zi, Erlend își întrebă îngrijorat nevasta dacă știa că Bjørgulf nu vede bine cu un ochi — și că se uită și un pic sașiu. Kristin i-a spus că nu crede ca lucrul să aibă vreo însemnătate — cînd s-o face mai mare îi va trece, fără îndoială. Se întîmplase așa, că ea se îngrijise întotdeauna mai puțin de copilul acesta decît de ceilalți — se născuse cînd ea era de tot istovită de îngrijirile date lui Nåkkve, iar Gaute urmase atît de curînd ! Bjørgulf era cel mai puternic dintre copii și de bună seamă și cel mai deștept, dar era tăcut din fire. Pe acesta Erlend îl iubea cel mai mult.

Deși nu-și dădea seama de asta, Erlend avea un pic de ciudă împotriva lui Nåkkve, pentru că venise pe nedorite și pentru că trebuia să poarte numele tatălui său. Iar Gaute nu era așa cum se așteptase el să fie. Copilul acesta avea un cap mare — lucru firesc, căci timp de doi ani nu-i crescuse decît capul ; acum însă începuseră să crească și mădularele bine. Mintea o avea destul de

ageră, dar vorbea încet, foarte încet, căci dacă încerca să vorbească repede, se încurca și gîngăvea, și atunci Margret îl lua în rîs. Kristin avea o slăbiciune pentru băiatul acesta, cu toate că Erlend simțea că cel mai mare îi era într-un fel mai drag ei — dar Gaute fusese atît de slab și semăna puțin cu tatăl ei prin părul de culoarea inului și ochii de un cenușiu închis — și se ținea totdeauna de mama sa. Umbla cam stingher între cei doi mai mari, care erau totdeauna împreună și cei doi gemeni, care erau încă atît de mici, încît rămîneau pe lîngă doicile lor.

Kristin avea mai puțin timp acum să vadă de copii și era nevoită să facă la fel ca celelalte doamne, lăsîndu-i în seama slujnicelor — cei doi mai mari se ațineau însă mai mult pe lîngă bărbații din curte. Acum ea nu-i mai oblojea cu duioșia ei bolnăvicioasă de altădată, dar rîdea și se juca mai mult cu dînșii, cînd avea timp să-i adune în jur.

De Anul Nou sosi la Husaby o scrisoare cu pecetea lui Lavrans Bjørgulfsson. Era scrisă chiar de mîna lui și trimisă prin preotul de la Orkedal, care fusese prin părțile de miazăzi — așa că era veche de două luni. Cea mai însemnată veste din scrisoare era logodna lui Ramborg cu Simon Andressøn, la Formo. Nunta urma să aibă loc la primăvară, de Sfînta Cruce.

Kristin a fost peste măsură de mirată. Erlend însă zicea că-și închipuise că s-ar putea să se întîmple — de cînd aflase că Simon Darre era văduv și se statornicise la moșia lui de la Sil, după moartea bătrînului Andres Gudmundssøn.

5

Simon Darre luase drept lucru firesc faptul că tatăl său căzuse la învoială cu Lavrans Bjørgulfsson ca să-l însoare cu fata acestuia. În neamul său fusese întotdeauna obiceiul ca părinții să hotărască. S-a bucurat cînd a văzut că logodnica este atît de frumoasă și plăcută. De altfel, fusese

întotdeauna convins că se va împăca bine cu femeia pe care i-o va alege tatăl său. Kristin se potrivea cu dînsul ca vîrstă, stare și naștere — chiar dacă Lavrans era de neam mai mare, în schimb tatăl lui Simon era cavaler și slujise pe lîngă regele Håkon, în timp ce Lavrans trăise mai la o parte, la moșiile sale. De altminteri, el văzuse totdeauna că soții potriviți ca neam și obîrșie se împăcau bine.

Apoi venise seara aceea din odaia de la Finsbrekken — cînd lumea voise s-o chinuie pe copila aceea nevinovată. Din ceasul acela își dăduse seama că ține la logodnica lui mai mult decît se cere de obicei. Nu cugetase mult asupra lucrului acestuia — era bucuros, vedea că fata e cinstită și rușinoasă, dar nici la asta nu s-a gîndit. Apoi au venit zilele de la Oslo, cînd a trebuit să se gîndească la noua întorsătură a lucrurilor — și apoi seara aceea din odaia de la Fluga.

I se întîmplase un lucru pe care nu-l socotise cu putință între oameni cinstiți, de neam bun și în vremurile astea. Rămăsese orbit și zăpăcit după ruperea logodnei — însă în purtarea sa față de tatăl său și al ei se arătase rece, liniștit și nepăsător cînd vorbise despre aceasta.

După aceea, depărtîndu-se de la obiceiurile familiei sale, făcuse un lucru nemaipomenit : fără să ceară sfatul tatălui său, a pețit-o pe tînăra și bogata văduvă de la Mandvik. S-a simțit măgulit cînd și-a dat seama că Halfrid îl iubea — era mult mai avută și de neam mai mare decît Kristin, nepoată de fiu a baronului Tore Håkonssøn de la Tunsberg și văduvă a cavalerului Finn Aslakassøn — și era atît de frumoasă, de gingașă și de aleasă în purtări, încît pe lîngă ea femeile în mijlocul cărora trăise Simon îi păreau niște țărănci. La dracu ! o să le arate el la toți că e în stare să capete soția cea mai aleasă ; Halfrid îl întrecea în avere și în toate privințele pe acel trøndelagenean de care Kristin se lăsase prinsă în capcană. Și o văduvă, era limpede, se știe ce e — dracu să mai creadă în fete mari...

Apoi a trebuit să-și dea seama că nu este atît de ușor să trăiești în lume cum crezuse la el acasă, la Dyfrin. Acolo tatăl său hotăra în toate privințele, și părerile sale erau lege. Ce-i drept, Simon stătuse la curte și fusese un timp purtător de faclă al regelui, și mai căpătase și ceva

învățătură de la preotul de casă al tatălui său — așa că se întîmpla uneori să i se pară cam învechite anumite păreri ale tatălui său despre una sau alta, și să-l mai contrazică din cînd în cînd — dar o făcea numai în glumă și tatăl înțelegea ; Simon ăsta are un cap grozav de isteț — spunea tatăl rîzînd ; iar mama și frații săi nu îndrăzneau niciodată să înfrunte spusele domnului Andres. Toate se făceau așa cum spunea dumnealui, și Simon însuși găsea că e foarte firesc.

În anii aceia cît a fost însurat cu Halfrid Erlingsdatter și a locuit la Manvik a înțeles din zi în zi mai bine că viața poate fi mai grea și mai încurcată decît visase vreodată domnul Andres Gudmundssøn. Niciodată nu și-ar fi închipuit că s-ar putea să nu se împace cu o nevastă ca aceea pe care și-o luase. În adîncul sufletului, simțea o mirare plină de durere văzîndu-și soția cum umblă prin casă toată ziulica, atît de frumoasă, cu ochii ei blînzi, gura ei atît de dulce cînd o ținea închisă — nu văzuse niciodată femeie să fi purtat cu atîta farmec veșmintele și giuvaerurile. Dar în întunericul nopții i se mistuia lîngă dînsa toată prospețimea și tinerețea lui — ea era bolnăvicioasă, răsuflarea ei avea un miros greu, mîngîierile ei îl chinuiau. Și mai era și atît de bună, încît se simțea cuprins de rușine și de deznădejde — dar n-avea ce face, căci prinsese dezgust de dînsa.

Și apoi mai era un ceva : n-a trecut multă vreme de la însurătoare și a înțeles că nu-i va putea niciodată naște un copil viu și dus pînă la capătul sarcinii. Își dădea seama că ea suferă încă și mai mult ca dînsul din pricina asta — simțea ca un cuțit în inimă cînd se gîndea la soarta ei. Îi ajunseseră la urechi unele zvonuri... cum că ar fi fost de vină domnul Finn, care dăduse cu piciorul într-însa și o bătuse în așa hal, încît de mai multe ori lepădase, cînd era nevasta lui. El era zuliar pînă la nebunie față de soția lui tînără și frumoasă. Rudele ei au vrut s-o smulgă de acolo însă Halfrid n-a vrut, zicînd că datoria unei creștine este să rămînă lîngă soțul ei, oricum ar fi el.

Dar dacă Simon n-a avut copii cu ea, în schimb pînă la urmă a început să simtă zi de zi că trăia pe pămîntul neveste-si și nu pe al lui, că vedea de averea ei și nu de a lui... Vedea de toate cu multă grijă și pricepere. Dar în anii

aceştia creştea în el un dor arzător de Formo, moşia rămasă de pe urma bunică-si, care fusese întotdeauna vorba să-i rămîie lui, după moartea tatălui său. Cu timpul, ajunsese să se socotească a fi aproape mai acasă la el acolo, în miazănoaptea Gudbrandsal-ului, decît la Romerike.

Lumea îi zicea pe mai departe soţiei sale „castelana Halfrid", ca pe vremea primului ei bărbat, cavalerul. Din pricina asta se simţea încă şi mai mult ca un fel de logofăt al ei la Mandvik.

Apoi se întîmplă — într-o zi, cînd stăteau amîndoi singuri în odaie, Simon şi cu nevastă-sa — să intre o slujnică o clipă în odaie după ceva şi să iasă. Halfrid se uită lung în urma ei.

— Mă tem că Jorunn o să nască la vară... zise ea.

Simon îşi făcea de lucru cu un arc pe care-l ţinea pe genunchi. Umblă la un şurub, se uită la arc şi răspunse, fără să-şi ridice ochii :

— Da. Şi copilul e al meu.

Ea n-a spus nimic. Cînd, după o vreme, ridicase ochii spre ea, o văzu cosînd, la fel de cufundată în lucrul ei cum fusese şi el cu arcul lui.

Lui Simon îi părea tare rău. Îi părea rău că-şi jignise astfel soţia, şi că se încurcase cu fata — şi pe deasupra îi mai era necaz că luase asupra lui paternitatea copilului. Era departe de a fi încredinţat de lucrul acesta — Jorunn era cam nărăvoasă... De fapt, niciodată nu-i prea plăcuse ; era urîtă, dar bună şi cu haz şi-i tot ţinuse calea, pîndindu-l şi aşteptîndu-l mereu, cînd se întorcea tîrziu acasă, în iarna trecută. Vorbise pripit, pentru că se aşteptase ca soţia să se plîngă şi să-l mustre. Era curată prostie ; trebuia să fi ştiut că Halfrid nu era în stare de aşa ceva. Acum însă, faptul era împlinit şi nu voia să mai schimbe ce spusese. Acum trebuia să se împace cu gîndul de a fi socotit tatăl copilului slujnicei sale — fie că era, ori nu.

Halfrid n-a mai vorbit despre aceasta timp de un an ; apoi, într-o zi, îl întrebă dacă ştie că Jorunn urmează să se cunune cu cineva de la Borg. Simon ştia bine, căci el însuşi se îngrijise de zestrea fetei.

— Unde are să rămînă copilul ? îl întrebă soţia.

— La părinții fetei, unde se află și-acum, răspunse Simon. Atunci ea zise :

— Mi se pare că ar fi mai potrivit ca pruncul tău să crească aici, în gospodăria ta.

— Vrei să spui în gospodăria ta ? spuse Simon.

Pe chipul soției trecu un tremur ușor.

— Știi bine, bărbate, că atît cît vom trăi amîndoi, tu ești stăpînul aici, la Mandvik, zise ea.

Simon se duse lîngă dînsa și-i puse mîinile pe umeri :

— Halfrid, dacă crezi în adevăr că vei putea răbda să-l ai pe copilul acesta la noi, aici, atunci îți sînt foarte recunoscător pentru mărinimia ta.

Lui, treaba nu-i era de loc pe plac. Văzuse copilul de cîteva ori — era o fetiță destul de urîțică și nu-i găsea nici o asemănare cu dînsul sau cu cineva din neamul său. Era mai sigur ca oricînd că nu era tatăl acestui copil. Și se supărase rău de tot cînd aflase că Jorunn botezase copila cu numele de Arngjerd, după mama lui — fără să-i ceară măcar voie. Dar acum trebuie să se plece în fața hotărîrii Halfridei. Aceasta aduse fetița la Mandvik, îi găsi o doică și avu ea însăși grijă ca micuța să nu ducă lipsă de nimic. Cînd zărea copila, se întîmpla adesea s-o ia în brațe și o îngrijea cu bunătate și dragoste. Iar Simon, pe măsură ce vedea copila mai des, îi devenea și lui dragă, căci îi erau tare dragi copiii. Acum începuse să i se pară că seamănă cumva cu tată-său. Era de crezut că Jorunn fusese destul de deșteaptă ca să se mai astîmpere nițel, după ce stăpînul ei se apropiase de dînsa. Și atunci, de bună seamă că Arngjerd era a lui și Halfrid îl îndemnase la ceea ce era mai bine și mai cinstit.

După cinci ani de căsnicie, Halfrid îi născu soțului ei un băiat, care veni pe lume la timpul cuvenit. La început, a fost nebună de fericire, dar apoi, numaidecît după naștere, se îmbolnăvi atît de rău încît toată lumea înțelese că va muri. Cu toate acestea, își păstrase tot cumpătul ultima oară cînd fusese cîteva clipe pe deplin în simțiri :

— Acuma, Simon, trebuie să rămîi aici, la Mandvik, și să ai grijă de averea urmașului tău și al meu, îi spusese ea bărbatului ei.

Apoi au cuprins-o fierbințelile — atît de tare, încît n-a mai știut de dînsa și astfel a fost scutită în viața ei pămîn-

tească de durerea de a afla că fiul ei murise cu o zi înaintea mamei lui. Iar pe lumea cealaltă, gîndea Simon, în loc de durerea aceasta, ea va fi fericită să-l aibă pe Erling lîngă ea.

Mai tîrziu, Simon și-a amintit că în noaptea aceea în care cele două trupuri fără de viață zăceau în odaia de sus, el a ieșit din casă și a stat rezemat de un gard ce împrejmuia un ogor de lîngă mare. Era tocmai înainte de Sfîntul Ioan și noaptea era atît de luminoasă, încît luna plină abia strălucea pe cer. Apa licărea slab, unduia și clipocea ușor, retrăgîndu-se la țărm. Simon nu dormise decît vreun ceas, și pe apucate, din noaptea în care se născuse băiatul — îi părea acum că e mult de atunci și era atît de obosit, încît abia își mai simțea durerea.

Era de douăzeci și șapte de ani pe atunci.

Mai încolo, pe la sfîrșitul verii, după ce se făcu împărțeala moștenirii, Simon dădu în primire moșia Mandvik lui Stig Håkonssøn, un fiu al unchiului după tată al Halfridei, iar el plecă la Dyfrin și petrecu iarna acolo.

Bătrînul Andres zăcea la pat, bolnav de dropică și de multe alte metehne și beteșuguri ; i se apropia sfîrșitul și se văita într-una — viața nu-i fusese prea ușoară în ultima vreme. Copiilor săi frumoși și plini de făgăduințe nu le mersese precum dorise și se așteptase el. Simon stătea cu tatăl său și se străduia să-și recapete firea lui glumeață și nepăsătoare de altădată, dar bătrînul se plîngea într-una. Helga Saksedatter, nevasta pe care și-o luase Gyrd, era o fire atît de gingașă, încît nu mai știa ce să facă să-i fie pe plac — atît de mult ținea Gyrd la ea, încît nu îndrăznea să ridice glasul nici măcar la el acasă, în curtea lui, fără să-i ceară ei voie. Și acest Torgrim, care se văita într-una că-l doare burta — nu i-ar fi dat-o niciodată pe fiică-sa, dacă ar fi știut dinainte că e atît de prăpădit, încît nici nu trăiește, nici nu moare. Astrid nu putea să aibă nici o bucurie în viață, cu toată tinerețea și averea ei, cît avea să trăiască bărbatul ei. Sigrid umbla de ici-colo, împovărată de griji și urîțită — draga de ea, uitase cu totul să zîmbească și să rîdă. Și cînd te gîndești, ea avea copilul acela — iar Simon nici unul. Domnul Andres plîngea — nefericit, bătrîn și bolnav. Gudmund se împotrivise la toate căsniciile pe care i le propunea tatăl său, care ajunsese atît

de bătrîn și de neputincios, încît lăsase băiatul să-și facă de cap.

Dar nenorocirea începuse din ziua cînd Simon și cu mironosița aceea de fată se ridicaseră împotriva părinților lor. De altminteri, vina era a lui Lavrans — pe cît era de viteaz între bărbați, pe atît era de slab față de femeile sale. Cum începuse să plîngă și să suspine fetișcana, numaidecît Lavrans se muiase și trimisese vorbă după stricatul acela din Trøndelagen, care n-a putut măcar să aștepte pînă să se cunune în lege cu mireasa lui. Dar dacă Lavrans ar fi fost stăpîn în casa lui, atunci fără îndoială că Andres Darre le-ar fi arătat la toți că este în stare să-l facă pe mucosul și strengarul de fiu-su să se poarte ca lumea. Dar Kristin Lavransdatter făcea copii — cîte un fiu voinic, la fiecare unsprezece luni, după cîte auzise el...

— Asta se plătește scump, tată, zise Simon rîzînd. În felul acesta, moștenirea se va împărți în multe bucăți. O luase pe genunchi pe Arngjerd, care intrase de-a bușilea.

— Da, micuța asta de-aici nu va pricinui o îmbucătățire prea mare a moștenirii de pe urma ta — oricare-ar fi cel ce va face împărțeala, zise domnul Andres, necăjit. Era într-un fel mulțumit că are o nepoțică, dar îl supăra că Simon a avut un copil din flori. Te-ai gîndit să te însori din nou, Simon ?

— Tată, lasă măcar să se răcească Halfrid în mormînt, zise Simon și mîngîie copilul pe creștetul capului bălai. O să mă-nsor eu din nou — dar cred că n-o fi chiar atîta grabă.

Apoi își luă arcul și schiurile și se grăbi să iasă afară, la pădure, să mai răsufle puțin ; se luă cu cîinii săi de vînătoare pe urmele cerbului pe zăpadă și împușcă cocoșul de pădure sus, în vîrful copacului ; rămase peste noapte la cabana din pădurea Dyfrin și se simți bine singur.

Se auzi un hîrșîit de schiuri pe afară, în zăpadă. Cîinii începură să latre și alți cîini le răspunseră. Simon deschise ușa spre noaptea albastră, cu lună, și înăuntru intră Gyrd, subțire, înalt, frumos și tăcut. Părea de fapt mai tînăr ca Simon, care întotdeauna fusese cam grăsun și se îngrășase mult în anii aceștia petrecuți la Mandvik.

Cei doi frați se așezară cu desaga cu merinde între dînșii, mîncară și băură și priviră la focul din vatră.

— Cred că înțelegi că Torgrim o să facă gălăgie mare, după ce s-o prăpădi tata — îl are și pe Gudmund de partea lui, spuse Gyrd. Și pe Helga. Ei nu vor să-i recunoască partea ei de soră alăturea de noi.

— Da, știu. Dar o să-și capete partea ei de soră, o să avem noi grijă, tu și cu mine, să le impunem celorlalți să-i respecte dreptul, frate.

— Cel mai bine ar fi ca tata însuși să rînduiască lucrurile, înainte de a închide ochii, își dădu părerea Gyrd.

— Nu ; lasă-l să moară liniștit, zise Simon. Noi doi sîntem destul de bărbați ca să o apărăm, să n-o poată nimeni jecmăni, folosindu-se de nenorocirea ce s-a abătut pe capul ei.

Moștenitorii domnului Andreas Darre s-au despărțit dușmani neîmpăcați. Gyrd a fost singurul de la care Simon și-a luat rămas bun cînd plecă de acasă — și el știa că Gyrd nu prea avea să aibă acum zile bune cu soția sa. Pe Sigrid a luat-o cu el la Formo — ea urma să-i ducă gospodăria, iar el să vadă de averea ei.

A intrat pe o zi cenușie, cu moină, călare, în curtea gospodăriei lui, la vremea cînd pădurea de anini de-a lungul rîului e înflorită și plină de mîțișori cafenii — iar cînd păși pragul casei, cu Arngjerd în brațe, Sigrid Andresdatter îl întrebă :

— De ce zîmbești așa, Simon ?

— Am zîmbit ?...

De fapt, se gîndise că această întoarcere acasă, era altfel decît aceea pe care și-o închipuise el odată — cînd va veni ziua să se statornicească aici pe moșia bunicii sale. O soră ademenită și un copil din flori, iată tot ce avea el acum...

În cea dintîi vară nu se prea văzu cu cei de la Jørundgård — îi ocolea cu grijă.

Dar pe toamnă, în duminica de după Sfînta Maria Mică s-a întîmplat să stea alături de Lavrans Bjørgulfssøn la biserică, astfel că cei doi fură nevoiți să-și dea sărutarea obișnuită după slujbă, cînd părintele Eirik rostise „pacea Domnului să umple sufletele noastre". Iar cînd simți bu-

zele subțiri și uscate ale bătrînului pe obrazul său și-l auzi șoptind rugăciunea de pace, se simți straniu mișcat Simțea că Lavrans gîndea ceea ce spunea și că n-o făcea numai ca să urmeze o simplă datină religioasă.

La sfîrșitul slujbei se grăbi să iasă — dar afară, la cai, îl regăsi pe Lavrans, care-l pofti să-l însoțească la Jørundgård, să prînzească împreună. Simon i-a răspuns că fiică-sa e bolnavă și că a lăsat-o cu sora lui. Atunci Lavrans i-a urat să-i dea Dumnezeu sănătate fetiței și i-a strîns mîna de bun rămas.

Cîteva zile după aceea, avură de lucru la Formo cu strînsul grînelor, căci vremea era nesigură. Cea mai mare parte a grîului era la adăpost în seara cînd se porni prima ploaie. Simon străbătea în fugă curtea prin ploaia care cădea cu găleata și o puternică lumină aurie, ce venea de la soarele care lucea într-o despicătură a norilor, lumina căsuța și peretele de munte din spate, cînd zări o copilă stînd în fața ușii, în soare și ploaie. Avea cu dînsa cîinele favorit al lui Simon — care alerga către stăpînul său, tîrînd după el o cingătoare țesută, legată de zgarda lui.

Văzu că era o copilă de neam — fără blană și în capul gol, avea o rochie de culoarea vinului roșu făcută la oraș, brodată și prinsă cu o pafta aurită la piept. O bentiță de mătase îi ridica deasupra frunții părul cu zulufi mari, întunecat din pricina ploii. Fetița avea o față mică și isteață, cu o frunte și o bărbie ascuțită, ochi mari, strălucitori iar obrajii erau ca de foc, ca și cînd ar fi alergat foarte tare.

Simon ghici cine-i fata și o întîmpină spunîndu-i pe nume : Ramborg.

— Cum se întîmplă de-mi faci cinstea să vii pe la noi ?

— Cîinele e pricina, zise ea, pe cînd îl urma în casă, la adăpost de ploaie. Își făcuse obicei să fugă la Jørundgård ; acum îl aducea înapoi. Da, știa că e cîinele lui, îl văzuse alergînd în urma lui, cînd ieșea călare.

Simon o certă puțin că venise singură ; apoi spuse că va porunci să pună șeile pe cai și o va petrece pînă acasă, dar mai întîi să-i dea ceva de mîncare. Ramborg fugi pe dată la pat, unde micuța Arngjard zăcea bolnavă ; atît copilul cît și Sigrid se veseliră curînd de acest oaspe, căci Ramborg era isteață și vioaie. Lui Simon i s-a părut că nu seamănă surorilor ei.

El o petrecu călare pînă la gardul curții și s-ar fi întors, dacă nu l-ar fi întîlnit acolo pe Lavrans, care tocmai aflase că fetița nu este cu prietenele ei la Laugarbru. Era gata să iasă cu oamenii lui s-o caute — era tare speriat. Simon trebui acum să intre în casă și cînd se văzu așezat pe scaun, în odaia de la catul de sus, îl părăsi sfiala și se simți curînd în largul său la Ragnfrid și la Lavrans. Au stat la băut pînă seara tîrziu — și cum vremea era foarte rea, Simon primi cu mulțumire să rămînă peste noapte acolo.

Erau două paturi în odaia de la catul de sus. Ragnfrid așternu frumos unul dintre aceste paturi pentru oaspe; apoi s-a pus întrebarea unde să doarmă Ramborg — împreună cu părinții ei sau într-una din celelalte case?

— Vreau să mă culc în patul meu, spuse copila. Nu s-ar putea să dorm în pat cu tine, Simon? se rugă ea.

Tatăl spuse că musafirul nu trebuie plictisit cu copii în pat, dar Ramborg stăruia într-una că vrea să se culce în patul lui Simon. În cele din urmă, Lavrans spuse cu asprime că este prea mare ca să doarmă în pat cu un bărbat străin.

— Nu tată, nu sînt prea mare, ținea ea morțiș și cu încăpățînare. Nu-i așa că nu sînt, Simon?

— Ești prea mică, zise Simon, rîzînd. Spune-mi că vrei să dormi cu mine peste cinci ani și atunci fii sigură că n-o să zic nu. Dar atunci sigur că ai să vrei un altfel de bărbat și nu un văduv bătrîn, gras și urît ca mine, micuță Ramborg!

Gluma aceasta nu prea păru a fi pe placul lui Lavrans, care spuse scurt fetiței să-și țină gura și să se culce în patul părinților. Cu toate acestea, Ramborg strigă:

— Acum m-ai pețit, Simon Darre, în auzul lui taică-meu!

— Așa-i, ai dreptate, răspunse Simon rîzînd. Dar mă tem că va zice nu, Ramborg.

Din acea zi, cei de la Formo și cei de la Jørundgård au fost mereu împreună. De cîte ori avea prilejul, Ramborg se ducea la curtea vecină, îngrijea de Arngjerd, ca de păpușa ei, se ținea de Sigrid și o ajuta în gospodărie, se așeza pe genunchii lui Simon, cînd se aflau în odaie. El luă obiceiul de a mîngîia fetița și de a sporovăi cu dînsa,

așa precum făcuse odinioară, cînd ea și cu Ulvhild aveau să-i fie surori.

Simon locuia de doi ani în valea aceea, cînd Geirmund Hersteinssøn o peți pe Sigrid Andresdatter. Familia de la Kruke se trăgea dintr-un neam vechi de țărani moșneni — dar cu toate că unii bărbați din spița lor slujiseră în oastea regelui, nu avuseseră niciodată însemnătate în afara ținutului lor. Totuși, era o căsătorie dintre cele mai bune la care se putea aștepta Sigrid și ea însăși era bucuroasă să se mărite cu Geirmund. Frații ei încheiară învoiala și Simon făcu la el nunta surorii sale.

Într-o seară, tocmai în ajunul nunții, cînd zorul cu pregătirea petrecerii era în toi, Simon zisese în glumă că nu știe cum o să se descurce cu gospodăria, acum, cînd Sigrid îl părăsește. Atunci Ramborg îi zise :

— O să trebuiască să te descurci cum vei putea vreme de doi ani, Simon. La paisprezece ani o fată se poate mărita — și atunci poți să mă iei la tine.

— Nu, nu te vreau pe tine, zise Simon rîzînd. Nu cred că poți ține în frîu o fată atît de sălbatică !

— Tata zice că apele liniștite sînt adînci, răspunse Ramborg. Eu sînt sălbatică acum. Soră-mea era liniștită și tăcută. Ai uitat-o pe Kristin, Simon Andressøn ?

Simon sări de pe bancă, luă fetița în brațe, o strînse de umărul său, și o sărută pe gît așa de tare încît îi rămase o pată de roșeață. Îngrozit, și mirîndu-se de el însuși, îi dădu drumul — o apucă pe Arngjerd, o strînse și o îmbrățișă la fel, ca să nu se ia în seamă. Apoi se jucă vesel cu cele două fetițe, cea mai mărișoară și cea mai mică, și fugi după ele, încît se urcau pe mese și laviță ; în cele din urmă, le ridică sus, pe grinda pusă de-a curmezișul de lîngă ușă și o tuli afară.

La Jørundgård aproape niciodată nu se vorbea, cînd era el de față, despre Kristin.

Ramborg Lavransdatter creștea și se făcea frumoasă. Începuseră să umble vorbe prin sat despre măritișul ei. O vreme, se vorbise despre Eindride Håkonssøn din neamul Gjesling de la Valdres. Erau veri de-al patrulea, dar Lavrans și Håkon erau amîndoi atît de bogați, încît le sta în putere să trimită scrisoare papii de la Roma, ca să le

dea dezlegare. În felul acesta s-ar fi pus capăt unor judecăți vechi, care țineau de cînd alde Gjeslingii de demult îl urmaseră pe ducele Skule, iar regele Håkon le luase moșia Vågå și o dăduse lui Sigurd Eldjarn. Ivar Gjesling cel tînăr recăpătase moșia Sundbu printr-un schimb la nunta lui — dar aceste judecăți aduseseră cu ele neînchipuit de multe greutăți și neînțelegeri. Lavrans însuși rîdea ; partea pe care putea s-o pretindă pentru soția sa nu făcea cît pielea de vițel și ceara pe care le cheltuise cu pricinile acestea — ca să nu mai punem la socoteală drumurile și celelalte oboseli. Dar cum fusese amestecat în treaba asta de cînd se însurase, trebuise să rabde pînă la capăt.

Eindride Gjesling însă făcu nuntă cu o altă fată și lumea din Jørundgård nu prea părea a se tîngui din pricina aceasta ; au luat și ei parte la nuntă, iar Ramborg povesti apoi, cu mîndrie, la întoarcerea acasă, că o petiseră nu mai puțin de patru bărbați lui Lavrans, pentru ei înșiși sau pentru rude de-ale lor. Lavrans le răspunsese că nu voia să hotărască nimic, pînă ce fata n-o fi destul de mare ca să-și spună și ea cuvîntul.

Așa rămaseră lucrurile pînă în primăvara în care Ramborg împlini paisprezece ani. Atunci, într-o seară, se afla în grajdul de la Formo împreună cu Simon, și se uitau la un vițel abia fătat. Era alb și cu o pată cafenie ; lui Ramborg i se părea că pata seamănă cu o biserică. Simon ședea pe marginea ieslei, cu fața rezemată de genunchii lui, și o trăgea de codițe.

— Asta înseamnă că în curînd te vei duce călare pe calul tău de mireasă la biserică, Ramborg !

— Da, da, știi doar că tata nu va zice nu, în ziua în care mă vei cere lui. Sînt destul de mare acum, ca să fiu bună de măritat anul ăsta.

Simon tresări ușor, dar încercă să zîmbească :

— Iar începi cu copilăriile astea !

— Știi bine că nu-s copilării, zise fata, ațintindu-și ochii mari asupra lui. Mi-am dat de mult seama că doresc să trăiesc aici, lîngă tine, la Formo. De ce m-ai sărutat și m-ai luat de atîtea ori pe genunchi în anii ăștia din urmă, dacă nu mă voiai ?

— Ramborg, te-aș vrea, desigur. Dar nu mi-am închipuit niciodată că o fată atît de tînără și de frumoasă ca

tine poate să-mi fie sortită mie. Sînt cu șaptesprezece ani mai în vîrstă decît tine... pesemne că nu te gîndești că ai avea de bărbat un om bătrîn, cu burtă și ochi lăcrimoși, pe cînd tu ai fi încă o femeie în anii cei mai frumoși...

— Acum sînt anii mei cei mai frumoși, zise ea cu avînt, iar tu nu ești chiar o căzătură, Simon !

— Sînt urît, și... te vei plictisi curînd să mă săruți !

— N-ai nici un temei să crezi așa, răspunse ea, rîzînd ca adineauri și întinzîndu-i gura să i-o sărute. Dar el n-a sărutat-o.

— Nu voi căuta să mă folosesc că mintea ți-e crudă încă, draga mea. Lavrans dorește să-l însoțești spre miazăzi, la vară. Dacă nu-ți vei schimba părerea pînă la întoarcere, atunci voi mulțumi lui Dumnezeu și Maicii Domnului, pentru un noroc mai mare decît cel la care aș fi putut nădăjdui — dar nu ești întru nimic legată, nu vreau să te leg, frumoasă Ramborg.

Simon își luă cîinii, arcul cu săgețile și plecă pe munte în aceeași seară. Era încă multă zăpadă pe largile întinsuri ale munților ; el se duse în spatele cabanei de-și luă schiurile și, ajungînd la iezerul de la miazăzi de muntele Rånekampene, se apucă să vîneze reni o săptămînă încheiată. Dar în seara în care coborî spre sat, îl cuprinse din nou neliniștea și teama. Ramborg era în stare să fi vorbit totuși tatălui ei. Trecînd iute pe pajiștea de lîngă stîna Jørundgård-ului, văzu că ieșea fum și scîntei de pe coș. Poate, gîndi el, o fi chiar Lavrans pe-acolo — și se duse pînă la stînă.

Îi păru a înțelege, după purtarea celuilalt, că nu se înșelase. Dar stătură de vorbă despre necazurile din vara trecută, despre timpul cel mai potrivit pentru a porni vitele la munte în anul acesta, despre vînătoare și despre șoimul cel nou al lui Lavrans, care stătea jos bătînd din aripi asupra măruntaielor păsărilor care erau puse la frigare deasupra focului. Lavrans urcase la munte numai ca să-și vadă adăpostul de cai din Ilmandsdalen — unii oameni din Alvdalen care trecuseră deunăzi pe-acolo ziceau că s-ar fi prăbușit. Și așa trecu cea mai mare parte a serii. În cele din urmă, Simon aduse vorba :

— Acum, de, nu știu... ți-o fi spus Ramborg ceva despre ce-am vorbit noi într-o seară ?

Lavrans spuse cu glas domol :

— Cred că ai fi putut, Simon, să vorbești mai întîi cu mine... căci îți închipui tu ce răspuns ți-aș fi dat. Da, da... înțeleg, se prea poate să fi ajuns numai întîmplător să vorbești mai întîi cu fata... asta n-are mare însemnătate. Sînt bucuros să-mi dau fata pe mîinile unui bărbat cumsecade.

Atunci nu mai e mare lucru de vorbit, gîndi Simon. Totuși, ciudat lucru — iată-l aici, pe el, care niciodată nu se gîndise să se apropie prea mult de o fată sau de o femeie cinstită, gata legat prin cuvîntul său de cinste să se cunune cu una pe care-ar fi vrut mai bine s-o ocolească. Încercă totuși :

— De fapt, Lavrans, să știi că eu nu i-am sucit capul fiicei tale în ascuns — căci vîrsta mea mă făcea să cred că ea va pune pe seama legăturilor noastre frățești faptul că vorbeam mult cu dînsa. Și dacă găsești că sînt prea bătrîn pentru ea, n-am să mă mir și prietenia noastră n-are să se strice.

— Puțini oameni am întîlnit pe care aș fi mai bucuros să-i am drept gineri, zise Lavrans. Și-aș vrea ca Ramborg să se mărite cît mai trăiesc eu. Știi cine va trebui să hotărască în privința căsătoriei ei după ce-oi muri eu ? Pentru întîia oară se făcea între ei o aluzie la Erlend Nikulaussøn : în multe privințe, ginerele meu este mai bun decît mi-am închipuit la început cînd l-am cunoscut. Dar nu știu dacă-i omul potrivit pentru a hotărî cu înțelepciune cînd ar fi vorba de măritișul unei fete. Și văd că Ramborg însăși dorește această căsătorie.

— Așa crede acum, zise Simon. Dar e încă un copil. Așa că n-am de gînd să stărui, dacă gîndești că e bine să mai așteptăm.

— Iar eu, zise Lavrans, încruntînd puțin din sprîncene, n-am de gînd să te silesc să-mi iei fata — să nu-ți închipui una ca asta.

— Să știi, zise Simon repede, că nu se află fată în toată Norvegia pe care s-o doresc mai mult decît pe Ramborg. Lavrans, adevărul este că mi se pare un noroc prea mare pentru mine să am parte de o soție atît de frumoasă, atît

de tînără, de bună, de bogată și din neamul cel mai ales. Și pe dumneata de socru, adăugă el, cam stingherit.

Lavrans zîmbi, stingherit și el :

— Cunoști părerea mea despre tine. Știu că te vei purta cu copilul meu și partea ei de avere astfel încît să n-avem niciodată temeiuri, noi doi, adică mama fetei și cu mine, să ne căim de hotărîrea noastră.

— Asta o făgăduiesc, cu ajutorul lui Dumnezeu și al tuturor sfinților, zise Simon.

Își strînseră mîinile. Simon își aduse aminte de întîia dată cînd îi strînsese mîna pentru o astfel de înțelegere și îl duru inima în piept.

Ramborg înfățișa pentru dînsul o căsătorie mai bună decît s-ar fi putut aștepta. Erau numai două fiice, ca moștenitoare ale lui Lavrans, iar el avea să devină un fel de fiu al unui om pe care dintotdeauna îi cinstise și-l iubise mai presus de toți cei pe care-i cunoscuse. Și Ramborg era tînără, frumoasă și proaspătă.

Iar acuma trebuia în sfîrșit să dovedească și el judecata unui om cu scaun la cap. Dacă se gîndise cumva că avea s-o aibă într-o zi ca văduvă pe aceea pe care nu putuse s-o aibă ca fată — după ce altul se bucurase de tinerețea ei, și cu o droaie de fii vitregi după ea — atunci nu merita decît ca frații lui să-l pună sub epitropie și să-i ia din mînă conducerea propriei sale averi. Erlend va ajunge bătrîn ca stînca... oamenii de felul lui ajung întotdeauna la adînci bătrînețe...

Deci, urmau să fie de acum încolo cumnați. Nu se văzuseră din seara aceea, din casa de la Oslo. Dar amintirea asta era mult mai neplăcută pentru celălalt, decît pentru dînsul.

El va fi un soț bun, fără înșelăciune, față de Ramborg. Dar cu toate acestea, nu putea uita că îl atrăsese într-o capcană...

— Rîzi ? întrebă Lavrans.

— Am rîs ?... Mi-a trecut ceva prin minte...

— Spune-mi și mie ce a fost, Simon, ca să rîd și eu.

Simon Andressøn își aținti asupra lui Lavrans ochii săi mici și pătrunzători.

— Mă gîndeam la femei... Mă întrebam dacă este vreo femeie care să prețuiască cinstea unui bărbat, așa pre-

cum o prețuim noi bărbații între noi, cînd i se pare că-i în folosul ei s-o calce în picioare. Halfrid, prima mea soție... Ce-ți spun eu acum, Lavrans, n-am spus nimănui pe lume și nici n-am să-i mai spun altuia. A fost o femeie atît de bună, de evlavioasă și de dreaptă, încît nu cred să mai aibă pereche pe lume... ți-am povestit cum s-a purtat în privința lui Arngjerd. Dar cînd ne-am dat seama ce se întîmplă cu Sigrid... ei bine, Halfrid voia s-o ascundem pe soră-mea și să facem lumea să creadă că ea însăși e însărcinată — iar copilul Sigridei să treacă drept al ei. Atunci am fi avut un moștenitor ; copilul ar fi fost îngrijit, iar Sigrid ar fi putut rămîne la noi și n-ar fi fost nevoită să se despartă de copil. Cred că nu i-a trecut prin minte că aceasta însemna o înșelare a propriilor ei rude...

Lavrans spuse după cîtăva vreme :

— Puteai rămîne în cazul acesta la Mandvik, Simon...

— Da. Simon rîse aspru. Și poate cu tot atîta drept ca acela în puterea căruia mulți oameni stau pe pămînturile pe care le numesc moștenirea lor părintească. De vreme ce în privința asta nu ne putem bizui decît pe cinstea femeilor...

Lavrans trase gluga peste capul șoimului și-l așeză pe încheietura pumnului său.

— Ciudate vorbe pentru un om care umblă cu gînd de însurătoare, zise el încet și cu un fel de mînie în glas.

— Nimeni nu gîndește astfel despre fiicele dumitale, răspunse Simon.

Lavrans se uita în jos la șoimul său pe care îl scărpina în spinare cu un betigaș.

— Nici despre Kristin ? șopti el.

— Nici, spuse Simon, cu glas hotărît. Nu s-a purtat frumos cu mine, dar nici n-am prins-o vreodată umblînd cu minciuni. Mi-a spus cinstit și deschis că a întîlnit un bărbat care-i plăcea mai mult decît mine.

— Cînd ai lăsat-o să-ți scape atît de ușor, întrebă tatăl încet, n-ai făcut-o pentru că... auziseși... unele zvonuri... despre dînsa ?...

— Nu, răspunse Simon, cu glasul de mai înainte. N-am auzit niciodată nici un fel de zvon despre Kristin.

S-a hotărît ca logodna să aibă loc chiar în vara aceea, iar nunta peste un an, după Paşti, cînd Ramborg va împlini cincisprezece ani.

Kristin nu-şi mai văzuse căminul părintesc din ziua în care plecase de acasă ca mireasă, călare pe cal... erau opt ani de atunci. Acum se întorcea însoţită de un mare alai — împreună cu soţul ei, cu Margret, cinci fii, dădace, slugi, argaţi, cai încărcaţi cu felurite bulendre. Lavrans ieşise să-i întîmpine călare ; s-au întîlnit la Dovre. Kristin nu mai plîngea acum atît de uşor ca în tinereţe ; cînd însă îşi văzu tatăl venind călare spre dînsa, i se umplură ochii de lacrimi. Ea îşi opri calul, descălecă şi alergă în întîmpinarea lui ; îi apucă mîna şi i-o sărută smerită. Lavrans sări numaidecît de pe cal şi o cuprinse în braţe. Apoi strînse mîna lui Erlend, care făcuse la fel ca toţi ceilalţi şi se apropiase de socrul său pe jos, salutîndu-l respectuos.

Ziua următoare, Simon veni la Jørundgård, să le salute pe noile sale rude. Era însoţit de Gyrd Darre şi de Geirmund din Kruke, dar soţiile lor rămăseseră la Formo. Simon dorea să facă nunta la el acasă, astfel că femeile aveau mult de lucru acolo.

Întîlnirea se petrecu astfel, încît Simon şi cu Erlend se salutară firesc şi fără constrîngere.

Simon era stăpîn pe sine, iar Erlend era atît de vesel şi de firesc în purtarea sa, încît celălalt se gîndi că desigur uitase unde se întîlniseră ultima oară. Apoi Simon îi întinse mîna Kristinei. Erau mai puţin siguri pe ei şi ochii lor nu s-au întîlnit decît o clipă.

Kristin băgă de seamă că Simon se trecuse mult. În tinereţile sale fusese totuşi un om frumos, chiar dacă încă de atunci era cam gras şi cu gîtul scurt. Ochii lui de culoarea oţelului îi păruseră totdeauna prea mici faţă de pleoapele grele, gura prea mică şi gropiţele prea adînci pentru obrazul rotund ca de copil. Avusese însă o culoare sănătoasă a pielii şi o frunte lată şi albă ca laptele, sub părul frumos, castaniu deschis şi inelat. Părul inelat îl mai avea şi acum, tot castaniu şi bogat, dar faţa îi era roşie-cărămizie, cu zbîrcituri sub ochi, cu obrajii căzuţi şi ceva

guşă la bărbie. Se îngreuiase şi făcuse şi puţină burtă. Nu avea înfăţişarea unui bărbat, care-şi putea îngădui să se lungească seara pe marginea patului, ca să vorbească în şoaptă cu logodnica lui. Kristinei îi păru rău de sora ei mai tînără ; era atît de vioaie, şi de frumoasă, şi plină de o bucurie copilăroasă că se mărită. Încă din prima zi îi arătase Kristinei lăzile ei cu zestrea, darurile de logodnă primite de la Simon — şi-i povestise ce auzise de la Sigrid Andersdatter, despre o ladă aurită, care se afla în iatacul de nuntă de la Formo ; se aflau în ea douăsprezece năframe scumpe, pe care urma să le primească în dar de la soţul ei în dimineaţa de după nuntă. Biata micuţă, nu ştia ce înseamnă să te măriţi ! Ce păcat că nu o cunoştea pe sora ei mai mică decît atît de puţin — Ramborg venise de două ori la Husaby, dar se arătase întotdeauna morocănoasă şi ursuză — vedea că nu-i erau dragi nici Erlend, nici Margret, care era de-o seamă cu dînsa.

Simon îşi zise în sinea lui că se aşteptase, poate chiar nădăjduise s-o găsească pe Kristin cam ofilită, după atîţia copii cîţi făcuse. Ea însă strălucea de tinereţe şi de sănătate. Se ţinea la fel de dreaptă şi avea acelaşi umblet frumos, chiar dacă acum păşea ceva mai hotărît. Între cei cinci copii frumoşi ai ei, era cea mai frumoasă mamă ce se putea închipui.

Purta o rochie de lînă de culoare ruginie, ţesută în casă, cu alesături înfăţişînd păsări sinilii. Simon îşi aducea aminte că stătuse aplecat peste războiul ei, în timp ce ea lucra la ţesătura aceasta.

Se iscase oarecare tulburare cînd au fost să se aşeze la masă în odaia de sus. Skule şi Ivar începură să ţipe ; voiau să stea ca de obicei între mama lor şi doica. Lavrans găsea că nu se cade ca Ramborg să se aşeze mai încolo de slujnica surorii sale şi de copii — drept care o rugă pe fiică-sa să se aşeze la loc de cinste, lîngă el, avînd în vedere că în curînd urma să plece din casa părintească.

Băieţii de la Husaby erau neastîmpăraţi şi păreau a nu prea cunoaşte rînduielile bunei-cuviinţe la masă. Nu trecu mult de cînd începuse masa şi băieţelul cel mic, cu păr bălai, se băgă sub masă şi răsări apoi între genunchii lui Simon pe banca cealaltă.

— Îmi dai voie să văd teaca asta frumoasă pe care o porți la cingătoare, nene Simon ? întrebă copilul. Vorbea încet și serios. Pusese ochii pe teaca cea mare bătută în argint, cuprinzînd o lingură și două cuțite.

— Desigur că-ți dau voie. Cum te cheamă, vere ?

— Mă cheamă Gaute Erlendssøn, nene.

Își pusese bucata de friptură pe poala hainei lui Simon, pe postavul argintiu de Flandra și acum se uita cu luare-aminte la cuțitul pe care-l trăsese din teacă. Apoi luă cuțitul cu care mînca Simon, precum și lingura și le puse pe amîndouă la loc, ca să vadă cum le stă în teaca lor. Era foarte serios și uns cu grăsime pe degete și pe obraz. Simon se uita zîmbind la chipul acesta mic, drăgălaș și vioi. Peste o clipă erau și ceilalți doi mai mari pe banca bărbaților, iar gemenii se zbenguiau pe sub masă și se jucau printre picioarele oamenilor — apoi iar ieșeau și fugeau la cîinii de lîngă vatră. De liniște și tihnă în timpul mesei, nu prea avură parte cei mari. Mama și tatăl lor îi mustrau, spunîndu-le să se astîmpere, dar copiii nu îi ascultau ; părinții de altminteri rîdeau tot timpul și nu prea păreau a lua în serios larma ce o făceau, nici măcar atunci cînd Lavrans, pe un glas destul de aspru, poruncise unuia dintre oamenii săi să bage cîinii în odaia de dedesubt, ca lumea să se poată auzi și înțelege aici, în odaia aceasta.

Cei de la Husaby urmau să doarmă în odaia de sus, iar după-masă, în timp ce se aducea din nou bere pentru bărbați, Kristin și cu slugile sale, luară copiii și-i dezbrăcară într-un colț al odăii. Se murdăriseră în așa hal de la mîncare, că mama lor a vrut să-i spele puțin ; cei mici nu doreau însă să fie spălați, iar cei mari se stropeau cu apă și fugeau prin odaie, de fiecare dată cînd femeile voiau să tragă de pe ei ceva din îmbrăcăminte. În cele din urmă, au fost totuși puși cu toții în pat, unde nu încetară de a se juca, țipa și face larmă, rîzînd și urlînd ; iar pernele, țoalele de pe pat și cearșafurile fură zvîrlite încoace și încolo, încît se ridicase praf și mirosea a paie prin toată odaia. Kristin rîdea cu nepăsare, spunînd că sînt atît de neastîmpărați pentru că se află în loc străin.

Ramborg îl urmă pe logodnicul ei afară și se plimbară puțin împreună, în grădină, în noaptea de primăvară. Gyrd și Geirmund, plecaseră mai devreme, călare ; iar Simon se pregătea să-i spună noapte bună logodnicii sale. Era cu piciorul în scară, cînd, întorcîndu-se spre fată, o cuprinse în brațe și o strînse cu atîta putere pe copila aceasta fragedă, încît ea gemu ușor, îmbătată de fericire.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, Ramborg... atît de frumoasă și de gingașă... prea frumoasă și gingașă pentru mine, șopti el în zulufii ei răvășiți.

Ramborg rămase pe loc, privindu-l cum se depărtează călare în lumina încețoșată a lunii. Se frecă la braț, căci o ținuse atît de strîns încît o durea. Plină de bucurie, se gîndea că peste trei zile se va cununa cu dînsul...

Lavrans stătea lîngă Kristin la patul copiilor și o privea cum îngrijește de trupușoarele lor mici. Primii născuți erau acum băieței mari, cu trupurile slabe și mădularele subțiri și sprintene, dar cei doi mai mici erau durdulii, cu pielea trandafirie, cu gropițe și cute la încheieturi. Îi păru ceva frumos de privit, așa cum erau culcați acolo, îmbujorați și calzi, cu părul bogat și umed de nădușeală, răsuflînd liniștiți în somn. Erau copii sănătoși și frumoși — dar nu întîlnise niciodată copii atît de rău-crescuți ca acești nepoți ai săi. Bine că sora lui Simon și cumnata sa nu fuseseră aici în seara aceasta. Dar poate că nu se cădea să vorbească tocmai el despre creșterea copiilor. Lavrans oftă ușor și făcu semnul crucii asupra căpșoarelor lor.

Apoi Simon Andressøn își serbă nunta cu Ramborg Lavransdatter ; și a fost o nuntă în toate privințele frumoasă și măreață. Mirele și mireasa arătau amîndoi bucuroși și multora li s-a părut Ramborg mai frumoasă de ziua nunții sale, decît fusese sora ei — nu atît de nemaivăzut de frumoasă ca Kristin, dar mai bucuroasă și senină ; toți puteau citi în ochii limpezi și nevinovați ai acestei mirese, că purta cununa de aur a neamului Gjesling cu toată cinstea.

Veselă și mîndră ședea, cu părul pieptănat în sus, în jilțul din fața patului ei de nuntă, cînd oaspeții se urcară a doua zi dimineața sus, în odaia tinerilor căsătoriți. Cu rîsete și glume se uitau zîmbind cum Simon prinde năframa de femeie măritată pe capul tinerei sale soții. Răsunară urale și zăngănit de arme cînd Ramborg se ridică, dreaptă și îmbujorată la față, sub năframa ei albă de femeie măritată, ținîndu-se de mînă cu bărbatul ei.

Nu se întîmpla prea des ca două vlăstare de neam mare din același ținut să se căsătorească — căci, cînd se cercetau mai de-aproape toate spițele neamului, se găseau îndeobște înrudiri prea apropiate. Astfel că toată lumea socotea nunta aceasta ca pe o mare sărbătoare, plină de bucurie.

6

Unul din cele dintîi lucruri pe care le băgă Kristin de seamă acasă fu acela că toate vechile chipuri — înfățișînd capete de bărbați, ce se aflau pe coama acoperișului casei — lipseau. În locul lor erau niște turnulețe cu cioplituri în lemn înfățișînd arbori și păsări — iar pe magazia cea nouă se afla o morișcă de vînt poleită. Și vechile rezemători ale jilțurilor din sala cu căminul fuseseră înlocuite cu altele noi. Pe cele vechi fuseseră cioplite chipurile a doi bărbați, destul de urîți, dar care erau de bună seamă de pe cînd se clădise casa — și era obiceiul la cîte o sărbătoare să le ungă cu grăsime, și să le stropească apoi cu bere. Pe noile rezemători, tatăl ei cioplise doi bărbați cu căști și scuturi purtînd crucea pe ele. El spunea că nu era chiar sfîntul Olav, căci nu se cuvenea ca un păcătos să aibă chipuri de sfinți în casa lui, în afara celor la care să-și spună rugăciunile — dar puteau foarte bine să fie doi oșteni din oastea lui Olav. Toate vechile capete de lemn, Lavrans însuși le dăduse jos și le pusese pe foc — oamenii curții n-ar fi îndrăznit să se atingă de ele. Li se îngăduia încă acestora să ducă un prinos de bucate la piatra cea mare ce se afla pe dealul Jørund în serile de sărbătoare —

căci lui Lavrans i se păruse totuși că ar fi păcat să-l lipsească pe bătrînul de pe deal de prinoasele pe care obișnuia să le primească, de cînd a fost locuită gospodăria. Acest bătrîn murise cu mult înaintea răspîndirii creștinismului în Norvegia, așa că nu din vina lui fusese un păgîn.

Oamenilor nu le prea plăceau purtările lui Lavrans în astă privință. Desigur, el n-avea a se teme, avînd destulă stare ca să-și plătească tihna pe lumea cealaltă. Și aici, el părea tot atît de plin de vlagă și avea același noroc în gospodărie ca și pînă acum. Dar lumea se întreba dacă subpămîntenii [1] nu se vor răzbuna cînd va veni pe moșia aceasta un nou stăpîn, mai puțin cucernic și mai puțin darnic cu ale bisericii. Iar celor săraci le venea mai ușor să le dea celor de demult ceea ce aceștia erau deprinși să primească, decît să intre în luptă cu ei și să se bizuie pe preoți.

De altminteri, nu se știa ce se va alege de prietenia dintre cei de la Jørundgård și casa preotului, cînd odată și odată părintele Eirik nu va mai fi. Acum părintele ajunsese bătrîn și șubred, fiind nevoit să ia un preot ajutător pe lîngă sine. Vorbise mai întîi cu episcopul pentru nepotul său de fiică, Bentein Jonsson — dar și Lavrans vorbise cu episcopul, cu care fusese prieten de mai de mult. Lumea găsise lucrul acesta nepotrivit. Se știa că tînărul preot fusese prea îndrăznet față de Kristin Lavransdatter într-o anumită seară și speriase fata — dar poate era mai bine să nu se prea cerceteze dacă ea însăși n-avea vreo vină că el se obrăznicise astfel. Se dovedise mai în urmă că fata nu era chiar atît de sfioasă pe cît părea să fie. Lavrans își crezuse întotdeauna fiica pe cuvînt și o purtase pe brațe ca pe niște sfinte moaște.

După aceea, s-au mai răcit oarecum legăturile de prietenie dintre părintele Eirik și Lavrans. Dar apoi a sosit acel preot Solmund și a început de îndată a se certa cu preotul paroh, pentru niscaiva petice de pămînt — dacă erau ale parohiei sau ale părintelui Eirik personal. La-

[1] Duhurile sau ființele care, potrivit superstițiilor poporului, trăiau sub pămînt.

vrans era omul din sat care cunoștea cel mai bine toate vînzările de pămînt și alte lucruri de felul acestora, pe o întindere lungă de vreme — și de aceea mărturia lui a fost hotărîtoare. De atunci, între dînsul și părintele Solmund n-a fost mare prietenie, însă despre părintele Eirik și bătrînul dascăl Audun se putea acum aproape spune că locuiau la Jørundgård — căci veneau acolo zilnic și stăteau la Lavrans și i se plîngeau de toate nedreptățile și greutățile pe care trebuiau să le rabde de la noul preot, iar Lavrans îi primea de parcă ar fi fost doi episcopi.

Kristin auzise unele zvonuri despre lucrurile acestea, prin Borgar Trondssøn din Sundbu; nevasta lui era din Trøndelagen și venise de mai multe ori la Kristin, la Husaby. Trond Gjesling murise de cîțiva ani; nu-l prea jelise nimeni — căci nu făcuse cinste acestui neam vechi, fiind zgîrcit, posac și bolnăvicios. Lavrans fusese singurul care-l răbdase pe Trond, căci îl plîngea pe cumnatul său și încă și mai vîrtos pe soția acestuia, Gudrid. Acum se prăpădiseră amîndoi — și cei patru băieți ai lor trăiau la un loc pe moșie; erau bărbați plini de făgăduințe, oameni frumoși și dintr-o bucată, încît oamenii ziceau că schimbarea aceasta era un bine. Era mare prietenie între acești copii și soțul mătușii lor de la Jørundgård — acesta mergea călare la Sundbu de cîteva ori pe an și-i însoțea la vînătoare în munții dinspre părțile de apus. Borgar însă zicea că n-avea nici o noimă felul în care Lavrans și cu Ragnfrid se chinuiau cu canonurile de căință și cucernicie habotnică.

— Tatăl tău toarnă tot atîta apă în el pe timpul postului, dar nu se mai veselește la fel de bine cu ulcelele de bere ca mai înainte vreme, zicea Borgar.

Nimeni nu putea înțelege acestea — era de negîndit ca Lavrans să fi avut vreun păcat tăinuit, pe care să-l ispășească; după cîte știa lumea, el trăise cea mai creștinească viață pe care o poate trăi un fiu al lui Adam, afară de sfinți.

În adîncul inimii sale, Kristin bănuia de ce tatăl ei se străduia să se apropie zi de zi mai mult de Dumnezeu. Dar nu îndrăznea să și-o mărturisească.

Nu voia să recunoască în sinea ei că vede cît de schimbat este tatăl său. Nu că ar fi îmbătrînit atît de mult : se ținea frumos și drept. Părul îi încărunțise mult, dar nu se băga de seamă, căci fusese întotdeauna foarte bălai. Totuși — în amintirea ei se ivea chipul unui Lavrans tînăr, de o strălucită frumusețe, cu obrajii rotunjiți și proaspeți în fața prelungă și îngustă, cu pielea fragedă și rumenă, arămită de soare, gura roșie și cărnoasă cu colțurile adîncite. Acum, trupul lui cu mușchi vînjoși se uscase, ajungînd numai oase și vine ; obrazul ars de soare și ascuțit, părea cioplit din lemn, obrajii țeșiți și slabi cu cîte un șănțuleț adînc la colțurile gurii. Bine, dar nu mai era un om tînăr — cu toate că nu era chiar așa de bătrîn.

Fusese întotdeauna un om liniștit, înțelept, chibzuit — și Kristin știa că încă din copilărie urmase cu mare rîvnă poruncile legii creștine, că îi plăcuseră rugăciunile și slujbele în latinește și mersese la biserică la orice prilej, ca la locul unde își afla cel mai bun adăpost. Toți simțiseră însă că în firea acestui om cumpătat, fremăta larg și liniștit, în toată voia, curajul și bucuria de a trăi. Acum parcă îl părăsiseră toate acestea.

De cînd se întorsese acasă, Kristin nu-l văzuse beat decît o singură dată — într-o seară, la nunta de la Formo. I se cam împleticeau picioarele și i se cam legase limba, dar prea vesel nu fusese. Ea își aducea aminte din copilărie — de marile petreceri cu musafiri, la anumite sărbători — cum rîdea tatăl ei din toată inima și se bătea peste coapse la fiecare glumă izbutită ; poftea să se ia cu el la trîntă pe toți bărbații cunoscuți pentru puterea lor, încerca caii și intra în joc, dar rîdea el însuși cînd se simțea nesigur pe picioare, risipea la daruri și era plin de bunăvoință și prietenie față de toată lumea. Kristin înțelegea că tatăl ei avea nevoie din cînd în cînd de un chef mare, după munca lui de zi de zi, posturile acelea aspre pe care le ținea și viața liniștită pe care o ducea acasă cu ai săi, care vedeau într-însul pe cel mai bun prieten și sprijin al lor.

Își dădea de asemenea seama că soțul ei nu simțea niciodată această nevoie de a bea pînă să se îmbete, pentru că el se stăpînea atît de puțin, oricît ar fi fost de treaz, și

își urma mereu îndemnurile firii, fără să chibzuiască prea mult asupra dreptății sau nedreptății faptelor sale, sau asupra celora pe care lumea le socotea a fi cuviincioase și cumsecade. Erlend era omul cel mai cumpătat la băuturi tari pe care-l cunoscuse — el nu bea decît ca să-și potolească setea, sau să închine cu cei în mijlocul cărora se afla la o petrecere, fără ca lucrul acesta să-i facă o plăcere deosebită.

Acum Lavrans Bjørgulfssøn își pierduse vechea și buna lui veselie la o cană de bere. El nu mai avea într-însul ceea ce simțise mai înainte nevoia să risipească la beție. Nu-i trecuse niciodată prin minte să-și înece grijile în băutură peste măsură, și nici acum nu-i trecea prin gînd — după părerea lui, omul trebuia să meargă cu bucurie la un chef.

Pentru grijile sale, căutase o altă cale de alinare. În sufletul Kristinei rămăsese întotdeauna, licărind slab, o vedenie : aceea a tatălui ei în noaptea cînd arsese biserica. Stătea în picioare sub crucea răstignirii, pe care o salvase, afară, purtînd crucea și sprijinindu-se de ea. Fără să-și lămurească bine gîndul, Kristin bănuia că teama de viitorul ei și al copiilor ei, cu omul pe care și-l alesese ea și simțămîntul neputinței lui în această privință, erau una dintre pricinile care-l schimbaseră pe Lavrans.

Gîndul acesta o rodea în ascuns la inimă. Se întorsese acasă obosită de neliniștea ultimei ierni, de ușurătatea cu care se împăcase cu nepăsarea lui Erlend. Știa că Erlend fusese și rămăsese un risipitor, că nu se pricepea să aibă grijă de averile lui, care se topeau în mîna lui cu încetul dar într-una. Ajunsese să-l facă să orînduiască cîte ceva, după sfaturile ei și ale părintelui Eiliv — dar nu îndrăznea să-i vorbească mereu despre asemenea lucruri, și apoi era ispititor pentru ea să se lase în voia fericirii împreună cu dînsul acum. Se simțea obosită de a se tot lupta cu atîtea lucruri dinafara și dinlăuntrul ei... Dar Kristin era astfel alcătuită, încît și nepăsarea o apăsa și o istovea sufletește.

Nădăjduise să regăsească în casa părintească liniștea copilăriei, sub ocrotirea tatălui ei.

Ei bine, nu : nu se simțea liniștită. Erlend avea acum venituri bune de la slujba de *sysselmand* [1] ; dar asta îl îndruma la cheltuieli și mai mari, înconjurîndu-se de oameni și slugi, de un alai vrednic de un adevărat cîrmuitor. Pe lîngă asta, începuse să o țină departe de tot ceea ce în viața lui nu avea legătură cu bunurile gospodăriei lor. Ea a înțeles că Erlend nu voia ca ochii ei ageri să fie ațintiți asupra faptelor lui. Cu bărbații vorbea destul de deschis despre toate cîte le văzuse și trăise în miazănoapte — ei însă nu-i spunea niciodată nimic. Și mai era încă ceva. Se întîlnise de cîteva ori anul acesta cu doamna Ingebjørg, mama regelui, și cu domnul Knut Porse ; dar se întîmplase astfel, încît Kristin nu putuse niciodată să-l însoțească. Domnul Knut era acum ducele Danemarcei, iar fiica regelui Håkon se căsătorise în lege cu el. Lucrul acesta trezise amărăciune în cugetele multor bărbați ai Norvegiei : se luaseră împotriva doamnei măsuri pe care Kristin nu le înțelegea. Iar episcopul din Bjørgvin trimisese în taină cîteva lăzi la Husaby ; acestea se aflau acum la bordul lui „Margygren", corabia aflîndu-se în largul promontoriului. Erlend primise scrisori și trebuia să plece la vară spre Danemarca. Voia neapărat s-o ia și pe dînsa cu el — dar ea s-a împotrivit. Înțelesese că Erlend va fi printre acești oameni de vază ca unul de-o seamă cu ei și o rudă a lor iubită și se temea ; nu se simțea liniștită cu un bărbat atît de lipsit de prevedere ca Erlend. Nu se încumeta să plece cu dînsul — nu putea ajuta întru nimic acolo și nu voia să se expună să intre în legătură cu oameni de un rang prea înalt, pe lîngă care ea, o simplă gospodină, nu putea face față destul de bună. Și apoi, îi mai era teamă și de mare ; răul de mare fiind mai cumplit pentru dînsa decît nașterea cea mai grea.

Rămăsese deci acasă, la Jørundgård, cu sufletul tremurînd de neliniște.

Într-o zi, coborîse cu tatăl ei pînă la Skjenne și văzuse din nou ciudata comoară pe care o aveau stăpînii acelei moșii. Era un pinten din aurul cel mai curat, de formă an-

[1] Post administrativ în vechea Norvegie — un fel de ispravnic de ținut.

tică, împodobit cu izvoade minunate. Ea știa, ca orice copil din sat, de unde venise pintenul acesta.

Nu mult după ce sfîntul Olav creștinase locuitorii din valea aceea, Audhild cea Frumoasă din Skjenne fusese răpită în munte de către subpămînteni. Oamenii urcaseră clopotul bisericii sus pe munte și îl trăseseră, să cheme fata — a treia seară ea veni în poiană și atît de împodobită cu aur, încît strălucea ca o stea. Atunci se rupse frînghia, clopotul se rostogoli peste stînci, iar Audhild trebui să se întoarcă în munte.

La mulți ani după aceea veniră într-o noapte doisprezece urieși la preot — era cel dintîi preot creștin de aici, din Sil. Aveau căști de aur și zale de argint și călăreau pe armăsari murgi. Aceștia erau fiii Audhildei și ai craiului munților și ei veniseră să-l roage pe preot să i se facă mamei lor o înmormîntare creștinească și să fie îngropată în pămînt binecuvîntat. Ea încercase să-și păstre. în munte credința creștină și să țină sărbătorile creștinești și se rugase smerit să i se îndeplinească această ultimă dorință. Dar preotul nu îngăduise aceasta. Oamenii ziceau că din pricina asta nu avea nici dînsul acum odihnă în mormînt, iar în nopțile de toamnă putea fi auzit umblînd prin tufișurile de la miazănoapte de biserică, și plîngînd, și căindu-se de neînduplecarea sa. În aceeași noapte, fiii Audhildei se înfățișaseră la Skjenne, aducînd salutul mamei lor bătrînilor ei părinți. În dimineața următoare, găsiseră în curte pintenul de aur. Iar subpămîntenii se socotiră mai departe rude cu cei de la Skjenne, căci aceștia avuseseră întotdeauna un noroc neobișnuit în trebile lor pe munte.

Lavrans îi spuse fiicei sale, pe cînd călăreau spre casă, în noaptea de vară :

— Acești fii ai Audhildei rosteau rugăciunile creștine pe care le învățaseră de la mama lor. Numele lui Dumnezeu și pe al Domnului Isus nu-l puteau rosti, însă „Tatăl nostru" și „Crezul", le rosteau în felul următor : „Cred în cel atotputernic, cred în fiul cel unul născut, cred în duhul cel sfînt." Și apoi rosteau : „Te salut, tu, ce ești binecuvîntată între femei — și binecuvîntat fie rodul trupului tău, alinarea tuturora"...

Kristin privi sfioasă chipul slab, ars de soare, al tatălui ei. În noaptea luminoasă de vară, părea și mai răvășit de suferință și de gînduri ca niciodată.

— Nu mi-ai povestit niciodată lucrul acesta pînă acuma, zise ea încet.

— Nu ți-oi fi povestit, nu. Gîndeam, pesemne, că s-ar isca în tine gînduri mai grele, pentru vîrsta ta. Părintele Eiliv zice că în epistolele apostolului Pavel scrie că nu numai neamul omenesc geme de chinuri...

Într-o zi, Kristin ședea cosînd pe treapta cea mai de sus a scării ce ducea la podul de fîn, cînd Simon intră călare în curte și se opri jos, în dreptul ei, dar fără s-o vadă. Amîndoi părinții ieșiră afară. Nu, Simon nu voia să descalece, Ramborg îl rugase numai să întrebe, cînd o trece pe aici, de mielul ei cel mai iubit — de bună seamă că nu-l trimiseseră sus, la munte ; dorea acum să-l aibă la dînsa.

Kristin îl văzu pe tatăl ei scărpinîndu-se la ceafă. Mielul lui Ramborg... da... Rîdea cu necaz. Nădăjduise mult să fi uitat ea de mielul acesta. Căci el dăruise la fiecare din cei doi nepoți mai mari ai săi cîte o toporișcă mică. Și cea dintîi întrebuințare pe care o dăduseră nepoții acestor toporiști a fost aceea de a ucide mieluțelul lui Ramborg.

Simon rîse ușor :

— Da, băieții ăștia de la Husaby sînt niște mici tîlhari...

Kristin coborî în fugă scara, desprinzînd foarfecele ei de argint din lanțul de la cingătoare.

— Să-l dai lui Ramborg, ca răscumpărare pentru că fiii mei i-au omorît mielul — știu că dorea să-l aibă de cînd era mică. Nimeni să nu poată zice că fiii mei... vorbise cu aprindere și tăcu dintr-o dată. Văzuse fețele părinților ei, care se uitau nemulțumiți și uluiți la dînsa.

Simon nu luă foarfecele — părea stînjenit. Atunci îl zări pe Bjørgulf și îndreptă calul spre el, se aplecă, îl ridică și-l puse în față pe șa.

— Așa prazi tu satele noastre ! Acuma ești ostaticul meu, iar mîine părinții tăi n-au decît să vină la mine, să ne tocmim pentru prețul răscumpărării tale...

După aceste cuvinte se întoarse, salută rîzînd și plecă în trap cu băiatul, care dădea din picioare și rîdea în

brațele lui. Simon se împrietenise grozav cu fiii lui Erlend ; Kristin își aducea aminte că Simon fusese întotdeauna iubit de copii ; și surorile ei mai mici îl iubiseră. Îi stîrnea o amărăciune ciudată faptul că lui îi plăceau atît de mult copiii și că se pricepea atît de bine să se joace cu dînșii, în timp ce soțul ei se sinchisea prea puțin de a vorbi cu copiii.

În ziua următoare, cînd s-au dus la Formo, a înțeles, de altfel, că Simon nu primise mulțumiri de la soția lui că-i adusese acest musafir acasă.

— Nimeni nu se poate aștepta ca de pe acum să-i placă lui Ramborg mult copiii, zise Ragnfrid, ea însăși este încă aproape o copilă. Desigur că se vor schimba lucrurile cînd va fi mai în vîrstă.

— De bună seamă. Simon și soacra lui schimbară o privire și un zîmbet abia simțit. Așa ? se gîndea Kristin, păi trecuseră aproape două luni de la nuntă.

Neliniștită și frămîntată de gînduri cum era, Kristin își vărsă focul asupra lui Erlend. El privise această vizită la moșia părinților soției sale cu bucuria și mulțumirea omului cu sufletul împăcat. Se înțelegea bine cu Ragnfrid și arăta pe față că ținea din tot sufletul la socrul său, iar Lavrans părea și dînsul a fi mulțumit de ginerele lui. Dar Kristin ajunsese acum atît de simțitoare și de prepuelnică, încît își dăduse seama că în iubirea tatălui ei față de Erlend era o mare parte din duioșia aceea îngăduitoare pe care o avusese Lavrans întotdeauna pentru orice făptură vie care nu prea părea în stare să se descurce singură. Dragostea lui față de celălalt ginere al său nu era de felul acesta — pe Simon îl întîlnea ca pe un prieten și un camarad. Și cu toate că Erlend era mult mai apropiat ca vîrstă de socrul său decît Simon, acesta din urmă și cu Lavrans se tutuiau, în timp ce, de cînd ajunsese Erlend soțul Kristinei, Lavrans îi spunea tu, dar Erlend îi spunea tot dumneata socrului său. Iar Lavrans nu-i ceruse niciodată să schimbe nimic în privința aceasta.

Simon și Erlend erau prieteni buni cînd se întîlneau, dar nu-și căutau tovărășia. Kristin nu înceta de a simți o tainică sfială față de Simon Darre — din pricina celor

știute de el despre dînsa și mai ales pentru că știa că cinstea fusese de partea lui, iară rușinea de partea lui Erlend. Se înfuria cînd se gîndea că Erlend părea să fi uitat pînă și lucrul acesta. De aceea nu era întotdeauna drăguță cu bărbatul ei. Dacă Erlend era în toane bune și îi răbda binevoitor și cu blîndețe arțagul, atunci pe Kristin o enerva faptul că nu lua mai în serios vorbele ei. Alteori se putea întîmpla ca Erlend să-și piardă răbdarea ; atuncea el se înfuria ; ea însă îi răspundea de rîndul ăsta cu răceală și amărăciune.

Într-o seară ședeau împreună în odaia cu căminul de la Jørundgård. Lavrans se simțea întotdeauna cel mai bine în încăperea aceasta, mai ales într-o zi ploioasă și apăsătoare ca ziua aceea, căci în odaia cea mare de sub catul de sus era tavanul drept și fumul de la sobă ajungea supărător, pe cînd în odaia cu vatră fumul se ridica pe coș, chiar dacă erau nevoiți, din pricina vremii, să închidă portița fumului.

Kristin ședea la vatră și cosea ; era în toane proaste și se plictisea. Drept în fața ei, ședea Margret, moțăind pe lucrul ei de mînă și căscînd din cînd în cînd ; copiii făceau zgomot prin odaie ; Ragnfrid era la Formo, și cea mai mare parte a slugilor erau plecate. Lavrans ședea în jilțul său cel mare, iar Erlend la capătul băncii de la perete. Aveau jocul de șah între ei și mutau figurile în tăcere și după multă chibzuială.

Într-un rînd, cînd Ivar și Skule se jucau trăgînd fiecare de partea lui pe un cățel, Lavrans se sculă și luă din mîinile lor animalul care schelălăia ; el nu zisese nimica și se așezase din nou la joc, cu cățelul pe genunchi.

Kristin veni lîngă ei și sta cu o mînă pe umărul lui Erlend și privea la joc. Erlend era mult mai slab jucător de șah ca socrul său, așa că de obicei pierdea cînd jucau împreună serile, dar asta nu-i strica cheful. În seara aceea juca neobișnuit de prost. Kristin îl mustra — fără blîndețe și drăgutenie. Atunci Lavrans îi spuse cu oarecare asprime :

— Erlend nu-și poate aduna gîndurile la joc, dacă stai și-l tulburi în felul acesta. Ce cauți aici, Kristin — nu te-ai priceput niciodată la jocuri de-astea !

— Desigur, tu nu prea mă socotești pricepută la multe...

— În orice caz, la una văd că nu te pricepi, zise tatăl, cu glas tăios — și anume la felul în care se cade unei femei să vorbească bărbatului ei. Ai face mai bine să te duci să-ți potolești țîncii — care se poartă mai rău ca spiridușii în noaptea de Crăciun.

Kristin se duse de așeză copiii la rînd pe bancă și se așeză și ea lîngă ei, spunîndu-le :

— Astîmpărați-vă acum, băieți, bunicul vostru nu vrea să vă jucați și să glumiți în odaia asta.

Lavrans se uită în tăcere la fiica lui, fără să spună nimic. Curînd după aceea sosiră dădacele, iar Kristin, împreună cu Margret și cu slugile plecară cu copiii și-i duseră la culcare. Cînd rămaseră singuri, Erlend spuse socrului său :

— Tată socrule, aș fi dorit mai bine să n-o fi mustrat astfel pe Kristin. Dacă poate fi o ușurare pentru dînsa să se lege de mine, cînd e în toane rele, atunci... nu folosește la nimic să-i vorbești și ea nu suferă să spună cineva o vorbă despre copiii ei...

— Dar tu... întrebă Lavrans, te poți împăca cu gîndul, ca fiii tăi să fie atît de rău crescuți ? Unde sînt slugile, care trebuie să vadă de copii ?

— În odaia dumitale de slugi, îmi închipui, zise Erlend, rîzînd și întinzîndu-se. Eu însă nu îndrăznesc să-i spun o vorbă Kristinei despre slugile ei, căci își iese din fire și-mi spune că nici ea și nici eu n-am fost o pildă pentru oamenii noștri.

În ziua următoare, Kristin s-a dus să culeagă fragi într-o poiană — la miazăzi de locuința lor : atunci tatăl ei o strigă din ușa atelierului de fierărie și o rugă să intre acolo.

Kristin intră cam fără să vrea. Pesemne că iar era vorba de Nåkkve... chiar în dimineața aceea lăsase deschisă o poartă și vacile intraseră într-un lan de orz. Tatăl ei luă o bucată de fier înroșit la foc și o puse pe nicovală. Fiică-sa sta și aștepta — și multă vreme nu se auziră decît loviturile ciocanului pe bucata de fier care scăpăra scîntei și răspunsul cîntat al nicovalei. La urmă, Kristin îl întrebă ce dorește.

Acum fierul se răcise. Lavrans puse la o parte cleștele și ciocanul și veni lîngă dînsa. Arăta mai încruntat ca de obicei, plin de funingine pe obraz și pe păr, cu negru pe mîini și îmbrăcăminte și cu șorțul cel mare de piele.

— Te-am chemat, fata mea, pentru că voiam să-ți spun următoarele : aici, în gospodăria mea, va trebui să arăți față de bărbatul tău respectul cuvenit soțului din partea soției sale. Nu vreau s-o aud pe fiica mea răspunzînd soțului ei cum i-ai răspuns și i-ai vorbit lui Erlend aseară.

— E ceva nou pentru mine, tată, părerea ta că Erlend este un om vrednic de respect.

— Este bărbatul tău, zise Lavrans. Și eu nu te-am silit la această căsătorie, nu uita.

— Ce bine vă înțelegeți ! răspunse Kristin. Dacă l-ai fi cunoscut atunci așa precum îl cunoști acum, atunci cred că desigur ai fi făcut-o.

Tatăl își privi fiica serios și mîhnit :

— Vorbești prea pripit, Kristin, și nu spui adevărul, o știi prea bine. Eu n-am încercat să te constrîng cînd ai vrut să rupi cu logodnicul tău, cu toate că știai că țineam din tot sufletul la Simon...

— Desigur... dar Simon nici n-ar mai fi vrut de fapt să mă ia... așa că...

— E drept... El are un suflet prea ales ca să fi ținut atît de mult la drepturile lui, împotriva voinței tale. Dar nu știu dacă în sinea lui ar fi fost atît de împotrivă, dacă aș fi făcut așa cum dorea Andres Darre — adică să nu ținem seama de toanele de care ați fost apucați voi doi. Și aproape că nu mai știu dacă nu cumva cavalerul avea dreptate... acuma, cînd văd că nu poți trăi așa cum se cuvine cu acel soț pe care l-ai vrut într-atît...

Kristin rîse tare și răutăcios :

— Simon ! Nu l-ai fi putut niciodată sili să se căsătorească cu femeia pe care o găsise împreună cu alt bărbat într-o astfel de casă...

Lavrans își trase cu greu răsuflarea.

— O astfel de casă ?... zise el fără voie.

— Da... o casă din cele pe care voi le numiți case de desfrîu. Proprietăreasa, care era țiitoarea lui Munan, m-a prevenit ea însăși și mi-a spus să nu mă duc acolo.

l-am spus că trebuie să mă întîlnesc cu ruda mea — nu știam că el era ruda ei... Kristin rîse din nou sălbatic și batjocoritor.

— Taci ! zise tatăl ei.

Se stăpîni o vreme. Pe fața lui se vedea ca un tremur — un zîmbet, care era un fel de a păli. Kristin se gîndi, privindu-l, la copacii cu frunze căzătoare, de pe munte — cum albesc cînd furtuna le smulge pînă la ultima frunză... și îi îmbracă într-o lumină palidă, tremurătoare...

— Cel ce nu întreabă, află multe...

Kristin se prăbuși pe banca pe care șezuse ; se sprijini într-un cot și ridică mîna cealaltă în fața ochilor. Pentru întîia dată în viață, îi era frică de tatăl ei... o frică de moarte... Lavrans se îndepărtă de ea, luă ciocanul și-l puse la un loc cu celelalte scule. Apoi strînse pilele și celelalte unelte mici și le puse la locul lor, pe bîrna dintre cei doi pereți. Stătea cu spatele la dînsa ; mîinile îi tremurau tare.

— Kristin, nu te-ai gîndit niciodată... că Erlend nu a spus niciodată nimic despre aceasta. Lavrans stătea acum în fața ei, cu ochii ațintiți la obrazul alb de groază al Kristinei. I-am spus destul de morocănos că nu mă învoiesc la căsătoria aceasta, cînd a venit la Tunsberg, cu rudele sale bogate, să te pețească — pe vremea aceea nu știam că eu eram cel care trebuia să-i mulțumesc pentru că voia să spele cinstea fiicei mele. Mulți m-ar fi putut lămuri cum stau lucrurile...

...A venit apoi din nou și te-a pețit cu toată cinstea. Nu toți bărbații sînt atît de statornici, încît să vrea să ia de nevastă o fată cu care... care era... ceea ce erai atunci tu.

— Cred că nici un om n-ar fi îndrăznit să-ți spună...

— Lui Erlend nu i-a fost niciodată teamă de tăișul rece al oțelului... Pe fața lui Lavrans se întipări dintr-o dată o oboseală fără de margini și glasul i se stinse, ca mort, fără de sunet. Dar apoi urmă cu glas liniștit și răspicat : Kristin, oricît de rău e totul, dar cel mai rău mi se pare faptul că o spui acum, cînd este soțul tău și tatăl fiilor tăi...

...Dacă lucrurile stau astfel, atunci tu știai cele mai rele lucruri pe seama lui, înainte de a te fi îndărătnicit să-l iei de bărbat. El a fost totuși hotărît să te cumpere la un preț atît de mare, ca și cînd ai fi fost o curată și nevinovată

fată. Ți-a dat mare libertate de a dirigui — așa că trebuie să răscumperi păcatul tău, diriguind cu înțelepciune trebile voastre și s-o faci cu prevederea și chibzuiala ce-i lipsesc lui Erlend — ești datoare față de Dumnezeu și de copiii tăi.

Eu însumi am spus, și alții au spus la fel... că Erlend nu pare a fi bun decît să ademenească femeile. Și tu ai partea ta de vină în privința asta, cum ai mărturisit-o singură mai adineauri. De-atunci încoace, Erlend a arătat că este bun și de altceva — soțul tău și-a dobîndit un bun renume prin îndrăzneala și iscusința sa în luptă. Este un mare cîștig pentru fiii tăi că tatăl lor a căpătat faima de om neînfricat și iscusit în mînuirea armelor. Dacă a fost nechibzuit la minte — asta trebuia s-o știi mai bine ca oricine. Cel mai bun mijloc de a șterge tot ce-a fost rușinos în viața ta este de a-ți cinsti și ajuta soțul pe care singură ți l-ai ales...

Kristin se aplecase înainte, cu capul în palme. Acum și ridică ochii, palidă și deznădăjduită :

— A fost groaznic de crud din partea mea să-ți spun acestea. Ah !... Simon mă rugase... era singurul lucru de care mă rugase să te cruț : de a afla vreodată partea cea mai urîtă...

— Simon te-a rugat să mă cruți... Kristin simțise suferința din glasul lui și își dete seamă că era o cruzime și mai mare din partea ei, de a-i fi spus că un străin înțelesese că ea avea nevoie să i se amintească să-și cruțe părintele.

Atunci Lavrans se așeză lîngă dînsa și, luîndu-i mîna, o strînse cu amîndouă mîinile și o puse pe genunchii săi.

— Da, a fost groaznic de crud, Kristin, zise el cu blîndețe și întristat. Tu ești bună cu toată lumea, draga mea copilă, dar acum înțeleg că poți fi cumplită față de cei pe care-i iubești prea mult. Pentru numele lui Dumnezeu, Kristin, scutește-mă de atîta îngrijorare în privința ta. Firea ta nestăvilită să nu mai aducă noi necazuri peste tine și ai tăi. Ca un mînz legat pentru întîia oară la grajd, tu încerci să te rupi de tot ce te leagă prin toate rădăcinile inimii tale.

Kristin se lăsă hohotind la pieptul lui și tatăl ei o cuprinse, strîngînd-o cu putere în brațe. Rămaseră așa

vreme îndelungată, dar Lavrans n-a mai spus nici un cuvînt. La urmă, el îi ridică fruntea.

— Te-am mînjit cu negru, spuse cu un mic zîmbet. Este o cîrpă mică, acolo, în colț — dar te-ai mînji și mai mult de la ea. Trebuie să te duci acasă să te dichisești — toată lumea poate vedea că ai stat în brațele fierarului...

O împinse blînd pe ușă afară, o închise și rămase puțin pe loc. Apoi merse clătinîndu-se pînă la bancă și, prăbușindu-se pe ea, se rezemă cu ceafa de bîrnele peretelui, cu fața ridicată în sus, crispată. Își apăsa cu toată puterea mîna pe inimă.

De obicei, nu ținea niciodată mult. Lipsa de aer, amețelile, durerile ce se răspîndeau prin mădulare de la inima care se lupta și tresărea, izbea de cîteva ori tare și apoi se liniștea din nou, tremurînd slab. Simțea sîngele bătîndu-i în vinele de la gît.

O să-i treacă, desigur, curînd. Îi trecea întotdeauna după ce ședea puțin. Dar în vremea din urmă îl apuca din ce în ce mai des.

Erlend trimesese vorbă echipajului său să se adune la Veøy, de sfîntul Iacob, seara, dar el rămăsese la Jørundgård ceva mai mult, ca să-l însoțească pe Simon la vînarea unui urs care pricinuise pagube printre turmele de la stînă. Cînd s-a întors de la vînătoare, a primit de știre că unii dintre oamenii săi se bătuseră cu orășenii și fu nevoit să plece la iuțeală spre miazănoapte, ca să le dea drumul. Lavrans, care avea și el treabă pe acolo, îl întovărăși pe ginerele său călare.

Trecuse de Sfîntul Olav, cînd ajunseră la insulă. Corabia lui Erling Vidkunssøn se afla acolo, iar la vecernie, în biserica Sfîntul Petru, îl întîlniră pe regent. Acesta îi urmă pînă la Munkegården, unde trăsese Lavrans la gazdă ; mîncară împreună acolo și apoi el își trimise oamenii la corabie, după un vin franțuzesc deosebit de bun, de care făcuse rost la Nidaros.

Convorbirea lîncezea în timp ce beau. Erlend, dus pe gînduri, avea ochii veseli, ca întotdeauna cînd era în drum spre ceva nou pentru dînsul ; dar nu prea era atent la vorba celorlalți. Lavrans sorbea numai cîte un pic de vin, iar Erling mai mult tăcea.

— Arăți obosit, vere, îi zise Erlend.

Da, avuseseră parte de o vreme rea pe golful Hustad astă-noapte și nu dormise...

— Și o să trebuiască să mîi tare calul, dacă vrei să ajungi la Tunsberg de Sfîntul Lavrans. Nici acolo n-ai să ai mare liniște, nici plăcere. Meșterul Pål e cu regele acum ?...

— Da. Nu vii la Tunsberg cu corabia ?

— Poate, ca să-l întreb pe rege dacă vrea să trimită dragi salutări de fiu, mamei sale...

Erlend rîdea. Sau dacă episcopul Audfinn are vreun mesagiu către Doamnă [1]...

— Se miră multă lume că pornești spre Danemarca tocmai acum, cînd căpeteniile se întrunesc la Tunsberg, zise domnul Erling.

— Da, nu este ciudat că lumea se miră întotdeauna de mine ? Pot să am și eu chef să mai văd acele obiceiuri cavalerești, pe care nu le-am mai întîlnit de cînd am fost ultima oară în Danemarca... să iau din nou parte la o întrecere de arme, la un turnir... mai ales că ruda noastră ne-a și poftit... Nimeni din familia ei de-aici nu vrea să mai aibă de-a face cu dumneaei acum, în afară de Munan și de mine.

— Munan... Erling încruntă din sprîncene. Apoi zise rîzînd : Mai are atîta viață mistrețul ăsta bătrîn încît este încă în stare să se miște ? Deci ducele Knut pregătește o întrecere de arme ? Atunci, ia și Munan parte la întrecere ?

— Da... păcat de tine, Erling, că nu poți veni să te bucuri și tu de priveliștea asta. Acuma rîdea și Erlend. Înțeleg că te temi ca nu cumva doamna Ingebjørg să ne fi poftit la această petrecere copilăroasă, ca să pregătim și noi una mai acătării la care s-o poftim noi pe ea. Doar știi mai bine ca oricine că am laba prea grea și inima prea ușoară ca să fiu folosit la un sfat de taină. Iar lui Munan i-ați scos pînă la ultimul dinte...

— Nu, nu ne este frică de un sfat de taină dinspre partea aceea. Trebuie să-și fi dat seama Ingebjørg Håkons-

[1] Mama regelui minor.

datter că din clipa în care s-a măritat cu Porsen și-a pierdut toate drepturile în țara ei. E cu neputință pentru dînsa să mai pună piciorul pe pămîntul acesta, de vreme ce s-a căsătorit cu un om pe care nu vrem să-l vedem înlăuntrul țării noastre, nici măcar trecîndu-i umbra peste hotarele ei...

— Da, bine-ați făcut că l-ați despărțit pe băiat de mama lui, zise Erlend întunecat. El nu este încă decît un copil... dar de pe acum, noi, bărbații Norvegiei, avem temeiuri de a ne ține frunțile sus cînd ne gîndim la regele căruia i-am jurat credință...

— Taci, spuse Erling Vidkunssøn cu glas scăzut și deznădăjduit. Lucrul acela... de bună seamă nu este adevărat...

Ceilalți doi își dădeau seama după chipul lui, că știa că totuși este adevărat. Cu toate că regele Magnus Eriksson nu era decît un copil, se spunea că era încă de pe acum molipsit de un păcat ce nu se cădea a fi amintit între creștini. Un cleric suedez — care fusese pus să aibă grijă de învățătura lui, în timp ce se afla în Suedia — îl dusese pe o cărare greșită, ce nu poate fi arătată.

Erlend spuse :

— Lumea șoptește despre aceasta în fiecare gospodărie și în fiecare casă, la noi, prin părțile de miazănoapte, și cum că dacă „Kristkirken" a ars, pricina-i că regele nostru nu este demn de a ședea în jilțul sfîntului Olav...

— Pe Dumnezeul meu, Erlend... îți spun că nu se știe sigur dacă lucrul acela este adevărat ori nu ! Și copilul acesta, regele Magnus, trebuie să-l credem nevinovat în ochii lui Dumnezeu... El se poate îndrepta... Spui că l-am despărțit de mama lui ! Eu zic : Dumnezeu s-o pedepsească pe acea mamă care-și părăsește copilul, așa cum Ingebjørg și-a părăsit fiul... nu te încrede într-o astfel de ființă, Erlend... nu uita că cei cu care te vei întîlni sînt oameni fără credință !

— Eu socotesc că au fost destul de credincioși unul față de altul, între ei... Dar tu vorbești de parcă ți-ar pica din cer mesagii în poala mantalei... în fiecare zi... pesemne că de aceea ai îndrăzneala de a fi atît de neînfricat, încît te oferi să te înfrunți cu cei mai înseminați oameni ai Bisericii...

— Sfîrșește acum, Erlend ! Vorbește despre lucruri pe care le cunoști ; despre celelalte taci din gură... Domnul Erling se ridicase ; se sculă și celălalt, erau amîndoi înțărîtați și roșii la față.

Erlend își strîmbă gura de dezgust :

— Un animal, dacă oamenii au păcătuit cu el, îl ucidem și-i aruncăm stîrvul în căderea de apă...

— Erlend — regentul se apucase cu amîndouă mîinile de marginea mesei... Ai tu însuți fii... zise el încet. Cum poți spune așa ceva ?... O, ai grijă de cele ce le spui, Erlend ! Gîndește-te înainte de a vorbi, acolo unde te duci. Și gîndește-te de douăzeci de ori înainte de a trece la fapte...

— Dacă vă purtați așa, voi, cei ce diriguiți țara, atunci nu mă mir că treburile merg atît de bine. Dar nu trebuie să-ți fie frică... adăugă el căscînd, fii sigur că n-am să fac nimic. Viața în țara asta a ajuns minunată... Să lăsăm însă, tu trebuie să pleci devreme mîine dimineață, iar socrumeu este obosit...

Ceilalți doi rămaseră așezați, fără a spune nimic, după ce el le ură noapte bună. Erlend dormea la bordul corăbiei sale. Erling Vidkunssøn își învîrtea paharul între degete.

— Tușești ? zise el ca să spună ceva.

— Bătrînii răcesc așa de ușor... Avem atîtea slăbiciuni, dragă domnule, pe care voi, tinerii, nu le cunoașteți, zise Lavrans, zîmbind.

Apoi tăcură din nou pînă ce Erling Vidkunssøn spuse aproape ca pentru sine :

— Da, așa gîndesc toți... că treburile merg rău în țara asta. Acum șase ani, la Oslo, credeam că văd lămurit puternica dorință de a menține regalitatea... la oamenii de neam care sînt născuți pentru asemenea lucru. Eu... m-am bizuit pe această credință.

— Cred că ai văzut bine, domnule, atuncea. Doară înșuți ai spus că sîntem obișnuiți să ne strîngem în jurul regelui nostru. Acum regele nostru e un copil... și stă mai mult prin străinătăți...

— Da. Mă gîndesc uneori că tot răul are și-o parte bună. Pe vremuri, cînd regii noștri săreau ca armăsarii...

se aflau destui mînji foarte buni de ales ; țara n-avea decît să-l aleagă pe cel mai destoinic.

Lavrans rîse puțin :

— Da, da...

— Am vorbit despre asta acum trei ani, Lavrans Lagmanssøn, cînd te-ai întors din pelerinajul dumitale la Skøvde și ai venit să-ți vezi neamurile din Gautland...

— Îmi amintesc, domnule, mi-ai făcut atuncea cinstea de a mă căuta...

— Nu, nu, Lavrans, nu-i nevoie să fii atît de curtenitor... și Erling făcu un gest cam nerăbdător cu mîna... S-a întîmplat precum spuneam, zise el întunecat. Nu mai este acum nimeni aici, în țară, care să-i poată aduna pe nobili. Cei mai hrăpăreți își fac loc... tot se mai află cîte ceva în troacă. Dar cei care-ar putea năzui să dobîndească puterea și bogăția, cu cinste, ca altădată pe vremea părinților noștri, aceia nu mai pot răzbi.

— Se pare că așa stau lucrurile. Ce să faci, cinstea este nedespărțită de steagul pe care-l poartă cîrmuitorul.

— Atunci lumea trebuie să spună că de steagul meu se leagă prea puțină cinste, zise Erling scurt. Te-ai ținut departe de tot ce-ar fi putut face cunoscut numele dumitale, Lavrans Lagmanssøn...

— Aceasta am făcut-o de cînd m-am căsătorit. M-am însurat de tînăr, soția mea era bolnăvicioasă și nu suferea să iasă în lume. Și se pare că neamului nostru nu-i prieste în Norvegia. Fiii mei au murit de timpuriu și numai unul dintre nepoții mei de frate a trăit pînă a crescut mare.

Îi părea rău că-și dăduse drumul să spună aceasta. Erling Vidkunssøn avusese și el multe necazuri de felul acestora în căminul său. Fiicele sale erau copile sănătoase și se dezvoltau bine, dar nici el nu izbutise să aibă decît un singur fiu în viață, iar acesta avea o sănătate șubredă. Dar domnul Erling se mulțumi a spune :

— După cîte știu, nici dinspre partea mamei nu ai rude mai apropiate.

— Nu, n-am rude mai apropiate decît copiii rămași de pe urma unei surori a bunicului după mamă. Sigurd Lodinssøn n-a avut decît două fiice, care au murit amîndouă la prima naștere — mătușa mea e îngropată cu copilul ei la un loc.

Apoi iar rămaseră un timp tăcuți.

— Oamenii de felul lui Erlend, zise încet regentul, sînt cei mai primejdioși. Ei privesc ceva mai departe decît interesele lor personale, dar nu îndeajuns de departe. Da, în adevăr, nu este oare un leneș, Erlend ?... De supărare, își plimba cana de vin pe masă. Cu toate acestea, are însușiri bune. Este de neam ales și este un viteaz. Niciodată însă nu are răbdare să asculte îndeajuns cînd este vorba de ceva, pînă să înțeleagă temeinic... Și dacă ar avea răbdarea să asculte pe cineva pînă la capăt, apoi desigur că ar uita începutul înainte ca vorbitorul să fi ajuns pînă la sfîrșit...

Lavrans se uită la cel ce-i vorbea. Domnul Erling îmbătrînise mult de cînd îl văzuse ultima oară. Părea slăbit și obosit, parcă nu-și mai umplea jilțul său. Avea trăsături alese și luminoase, dar cam prea mici, și culoarea pielii de-a dreptul veștedă... așa fusese întotdeauna. Lavrans simțea că omul acesta — cu toate că era un cavaler fără de prihană, deștept, hotărît să slujească, fără gînduri ascunse și fără a se cruța pe sine — era totuși prea mic în toate privințele pentru a fi o mare căpetenie. Dacă ar fi fost cu un cap mai înalt, atunci ar fi avut desigur mai ușor mult mai mulți de partea lui.

Lavrans zise încet :

— Domnul Knut este destul de ager la minte ca să-și dea seama, dacă cei de-acolo ar pregăti ceva, că nu poate trage mare folos din partea lui Erlend la un sfat de taină.

— Într-un fel, îți este drag acest ginere al dumitale, Lavrans, zise celălalt, aproape cu necaz. La drept vorbind, n-ai avea totuși multe temeiuri să ții la el...

Lavrans făcea desene cu degetul dintr-o picătură de vin vărsat pe masă. Domnul Erling băgă de seamă că acum inelele jucau pe degetele lui.

— Dar dumneata ai avea ? zise Lavrans, ridicînd ochii, cu un zîmbet ușor și subțire. Cu toate acestea, îmi pare că și dumitale îți este drag !

— De... Dumnezeu să știe...

— Dar poți fi sigur, Lavrans, că domnul Knut are multe planuri în clipa de față... el are un fiu, care este nepoțelul de fiică al regelui Håkon...

— Pînă și Erlend trebuie să fi înțeles că tatăl acestui copil are niște umeri prea lați, pentru ca acest cocon să poată vreodată să se slobozească de ei. Iar mama copilului, din pricina acestei căsătorii, are toată țara împotriva ei.

Puțin mai tîrziu, Erling Vidkunssøn se sculă și se încinse cu spada; Lavrans luase curtenitor mantia oaspetelui din cuiul în care era atîrnată și o ținea în mînă, cînd se clătină pe neașteptate și era gata să se prăbușească, dar domnul Erling îl cuprinse cu brațele. Cu mare greutate îl duse, voinic și înalt cum era, și-l întinse pe pat. Nu era vorba de dambla — Lavrans zăcea cu buzele albe-albăstrii, cu mădularele moi. Domnul Erling străbătu în fugă curtea și-l sculă pe părintele-hangiu [1].

Lavrans părea foarte rușinat cînd își reveni în simțiri. Era o slăbiciune care îi venea din cînd în cînd — începuse cu doi ani înainte, după o vînătoare de cerbi, cînd se rătăcise pe un viscol cu zăpadă mare. Era, se vede, un semn de vestire că s-a sfîrșit cu tinerețea trupului, spuse el cu un zîmbet, scuzîndu-se parcă.

Domnul Erling așteptă pînă ce călugărul îi lăsă sînge din vînă, cu toate că Lavrans îl rugase să nu mai zăbovească, dat fiind că urma să plece mai departe chiar a doua zi, dis-de-dimineață...

Luna strălucea sus, deasupra munților, iar apa se întindea neagră, jos; dar în largul fiordului, lumina plutea ca o beteală de argint. Nu se vedea ieșind fum de la nici un coș; iarba de pe acoperișuri licărea înrouată în bătaia razelor de lună. Nu se vedea țipenie de om pe singura uliță scurtă a orașului cînd domnul Erling străbătu repede cei cîțiva pași pînă jos, la palatul regal, unde avea să doarmă. Părea ciudat de firav și mic în bătaia lunii — cu mantia cea mare strînsă pe el — tremurînd puțin de frig. Cîțiva străjeri care priveghează așteptîndu-l, ieșiră în curtea palatului cu un felinar. Regentul luă felinarul, trimise oamenii la culcare, și tremura iar puțin de frig, în timp ce urca treptele spre încăperea pe care o locuia.

[1] Preotul care conducea hanul mănăstiresc.

7

Numaidecît după Sfîntul Bartolomeu [1], Kristin porni spre casă cu întregul ei alai de copii, slugi și buclucuri. Lavrans o însoți călare pînă la Hjerdkinn.

În dimineața în care Lavrans trebuia să se întoarcă la așezarea lui, el se plimba prin curte de vorbă cu fiică-sa. Soarele strălucea pe coamele munților — mlaștinile se și roșiseră, povîrnișurile erau galbene ca aurul din pricina mestecenilor pitici ; apa scînteia pînă departe sau se întuneca, după cum se perindau umbrele norilor mari și luminoși, de vreme bună, la suprafața ei. Norii se revărsau într-una, se înfundau în prăpăstii și văi depărtate, îndărătul piscurilor cenușii și al munților albăstrii, cu un strat subțire de zăpadă proaspătă și troiene vechi, care închideau zarea în depărtare. Micile ogoare, cenușii-verzui, care țineau de han, se osebeau ciudat în culoare de această lume a munților, în straiul lor de toamnă.

Vîntul bătea aspru și rece — Lavrans ridică gluga Kristinei, pe care vîntul o făcuse să-i cadă pe umeri, și-i netezi cu degetul marginea năframei de pe frunte, zicîndu-i :

— Mi se pare că te-ai făcut palidă și că ți s-au subțiat obrajii în gospodăria mea : oare n-am avut destulă grijă de tine, Kristin ?

— Ba da. Nu e vorba de asta...

— E o călătorie grea pentru tine, cu toți copiii ăștia, zise tatăl.

— Da, da. Totuși nu din pricina acestor cinci copii mi-s obrajii palizi... răspunse ea zîmbind pe furiș — iar cînd tatăl o privi speriat și întrebător, ea dădu din cap și zîmbi iarăși puțin. Tatăl își întoarse privirile, dar curînd apoi întrebă din nou :

— Trebuie să înțeleg că va trece poate vreme îndelungată pînă ce vei veni din nou aici, acasă, în valea asta ?

— Dar n-o să mai treacă opt ani de rîndul ăsta... zise ea cu același glas. Atunci ea văzu o licărire pe chipul tatălui ei : Tată ! O... tată !

[1] 24 august.

— Taci, taci, fata mea... Fără să vrea, o apucase de braţe şi o opri, cînd vru să se arunce la pieptul lui : Nu, Kristin...

O luă de mînă, strîngîndu-i-o cu putere şi începu să meargă cu ea, îndepărtîndu-se de şosea. Trecuseră de case şi mergeau pe o potecuţă prin pădurea îngălbenită de mesteceni, fără să se gîndească încotro s-o ia. Tatăl sări un pîrîiaş care le tăia drumul, se întoarse spre fiică-sa şi-i întinse mîna.

Şi în această mică mişcare Kristin văzu deodată că el nu mai era uşor şi mlădios. Şi mai înainte poate văzuse, dar nu luase în seamă lucrul acesta... el nu mai sărea în şa şi nu mai descăleca atît de sprinten ca mai înainte ; nu mai urca în fugă scările şi nu mai ridica poveri mari, ca altădată. Umbla ceva mai ţeapăn şi mai cu grijă, ca şi cînd ar fi purtat în trup o durere amorţită şi ar fi mers încet, ca să nu o trezească. Se vedea cum i se zbăteau vinele gîtului, cînd se întorcea acasă de la o raită călare. Uneori avea pungi sub ochi ; îşi aminti că într-o dimineaţă intrase în odaie şi-l găsise pe jumătate îmbrăcat, cu picioarele goale atîrnînd pe marginea patului ; Ragnfrid stătea aplecată şi-l freca la încheieturi.

— Dacă ai să te mîhneşti de toţi cei loviţi de bătrîneţe, atunci vei avea multă jale, copila mea, zise el cu glas cumpănit şi liniştit. Ai tu însuţi acuma băieţi mari Kristin, nu te poate mira să vezi că tatăl tău va fi curînd un om bătrîn. Cînd ne despărţeam, în zilele tinereţelor mele... nu puteam şti mai mult decît azi dacă ne este scris să ne mai întîlnim pe-acest pămînt, ori nu. Pot încă să mai am mult de trăit... asta va fi după voia lui Dumnezeu, Kristin...

— Tată, eşti bolnav ? întrebă ea cu glas năbuşit.

— Cu vîrsta, te apucă unele slăbiciuni, răspunse tatăl cu glas uşor.

— Nu eşti bătrîn, tată. Ai cincizeci şi doi de ani...

— Tatăl meu n-a apucat vîrsta mea. Vino de şezi colea, lîngă mine.

Sub un perete de stîncă, se afla un fel de treaptă joasă, năpădită de ierburi, care dădea pe pîrîu. Lavrans îşi scoase mantaua, o împături şi o trase pe fiică-sa jos, lîngă dînsul. Pîrîiaşul şopotea şi clipocea peste pietricelele din faţa lor şi legăna o rămurea de răchită căzută în apă. Pri-

virea lui Lavrans se pierdea în depărtările albastre și albe ale munților, departe tare, peste întinderile tomnatice.

— Ți-e frig, tată, zise Kristin, ia șuba mea. O descheie și Lavrans apucă de un colț al blănii și și-l petrecu peste umăr, încît să-i acopere pe amîndoi. Și o cuprinse cu brațul de mijloc.

— Kristin, știi prea bine că cel ce plînge pe cei care se duc este lipsit de înțelepciune... ai auzit, desigur, spunîndu-se : „Cristos te va ocroti mai bine decît mine" ; eu am toată încrederea în milostivirea lui Dumnezeu. Și nu rămîn despărțiți prietenii prea îndelungă vreme. Poate că ți se va părea uneori altfel, acuma, cît ești tînără, dar tu ai pe copiii tăi și pe soțul tău.Cînd vei ajunge la vîrsta mea, ți se va părea că nu de mult ne-ai văzut, pe noi, care avem să nu mai fim, și dacă ai să numeri iernile ce vor fi trecute, ai să te miri de multe ce sînt... Acum mi se pare că nu este așa de mult de cînd eram eu însumi un băiețel... și totuși, sînt atîția ani de cînd erai fetiță mică și bălaie, care alerga după mine, oriunde mă duceam ori stam — tu îl urmai pe tatăl tău cu-atîta drag... Dumnezeu să te răsplătească, Kristin, pentru toate bucuriile pe care le-am avut de la tine...

— Da, dacă mă va răsplăti precum te-am răsplătit eu, atunci... Kristin se lăsă în genunchi în fața lui, îl apucă de încheietura mîinii, și îi sărută palmele ascunzîndu-și fața plină de lacrimi în ele. O, tată, dragul meu tată, de-abia crescusem mare că ți-am răsplătit dragostea cu durerea cea mai amară...

— Nu, nu, copila mea, nu plînge așa. Își trase mîinile, o ridică de jos și șezură iar ca mai înainte. Am avut multe bucurii din partea ta și în anii aceștia, Kristin. Am văzut crescînd în brațele tale copii frumoși și plini de făgăduieli ; ai ajuns o femeie pricepută și chibzuită... și am înțeles că din ce în ce, cînd ai greutăți, te-ai învățat să cauți ajutor acolo unde știi că-l poți găsi întotdeauna. Kristin, odorul meu, nu plînge atîta. Poți dăuna copilului pe care-l porți în sîn, șopti el. Nu fii așa de mîhnită !

Dar nu izbutea s-o liniștească. Atunci o ridică de-a binelea în brațe și o ținu pe genunchi, așa cum o ținea cînd

era mică : brațele ei petrecute în jurul gîtului său și obrazul ei lipit de umărul lui.

— Este un lucru pe care nu l-am spus chiar nimănui, în afară de preotul căruia m-am spovedit... și pe care vreau să ți-l spun ție. Pe vremea cînd eram un băietan, acasă la Skog, și la început cînd eram la curtea regelui, doream să mă fac călugăr de îndată ce voi fi destul de mare. Nu făcusem nici un fel de jurămînt, nici măcar în cugetul meu. Multe lucruri mă împingeau și pe altă cale.... Dar cînd stam și pescuiam afară, în fiordul Botn și ascultam clopotele bătînd la mănăstirea de pe insula Hovedø... mi se părea totuși că viața monahală mă atrăgea cel mai mult...

Cînd m-am făcut de șaisprezece ani, tatăl meu a pus să se făurească pentru mine platoșa aceea din plăci de oțel spaniol argintate... Rikard Engelskmand din Oslo le-a îmbinat, și am căpătat și spada... de care mă folosesc întotdeauna... și zalele pentru cal. Nu era atîta pace pe-atunci în țară, ca în timpul creșterii tale : duceam război cu danezii, așa că știam că în curînd voi avea nevoie de armele mele cele minunate. Și nu am fost în stare să mă despart de ele... Mă mîngîiam cu gîndul că nu i-ar plăcea tatălui meu ca fiul său mai mare să se facă monah și că nu puteam face un lucru împotriva voinței părinților mei.

Dar din voia mea am ales lumea și am încercat să mă încredințez că dacă lumea mi-a fost partea, ar fi o dovadă de lipsă de bărbăție să mă plîng de soarta pe care mi-am ales-o eu însumi. Căci am înțeles din ce în ce mai bine, cu cît treceau anii, că nu este îndeletnicire mai demnă pentru omul care a primit harul de a înțelege cîte ceva din îndurarea lui Dumnezeu, decît de a-l sluji și de a veghea și de a se ruga pentru cei ai căror ochi sînt încă întunecați de umbrele lucrurilor ce țin de lumea asta. Cu toate astea, Kristin, trebuie să mărturisesc că mi-ar veni greu să jertfesc lui Dumnezeu viața pe care am dus-o pe moșiile mele, cu grijile ei lumești și bucuriile ei... cu maică-ta alături de mine și voi, copiii mei, și nepoții pe care mi i-ați dat. Și atunci, omul, care zămislește copii trebuie să se împace cu gîndul că va suferi dacă-i va pierde, sau dacă lumea le este potrivnică. Ei sînt ai lui Dumnezeu, care le-a dat suflet și nu ai mei...

Kristin era zguduită de hohote de plîns ; atunci tatăl ei se apucă să o legene în brațe, ca pe un copil mic.

— Multe nu le pricepeam, cît am fost tînăr. Tata îl iubea pe Åsmund, dar nu atît de mult ca pe mine. Asta a fost din pricina mamei, înțelegi... nu a uitat-o niciodată ; dar a luat-o pe Inga, pentru că tatăl lui a dorit aceasta. Acum aș dori să mă mai pot întîlni o dată în lumea asta cu mama mea vitregă, ca s-o rog să mă ierte că n-am prețuit cum se cuvenea bunătatea ei...

Kristin spuse plîngînd :

— Tată, tu adesea spuneai că mama ta vitregă nu era nici bună, nici rea cu tine.

— Da, să mă ierte Dumnezeu, dar nu am înțeles mai bine atuncea. Acum mi se pare mărinimos din partea ei că nu m-a urît și că nu mi-a spus niciodată vreo vorbă rea. Cum ți s-ar părea oare ție, dacă fiul tău vitreg ar fi trecut înaintea fiului tău întotdeauna și în toate privințele ?

Kristin se mai liniștise puțin. Stătea acum cu fața întoarsă, privind către munți. Se întunecase ziua de la un noian de nori albaștri-cenușii care acoperiseră soarele — cîteva raze de aur străbăteau prin nori, răsfrîngîndu-se în apa pîrîiașului cu sclipiri vii.

Kristin izbucni din nou în plîns.

— O, nu... tată, tată, dacă e să nu te mai văd în lumea asta, atunci...

— Dumnezeu să te ocrotească, Kristin, copila mea, ca să ne putem vedea în ziua de apoi, noi toți, care am fost prieteni în astă viață... și fiece suflet de om... Isus și Maica Domnului și sfinții Olav și Toma să te ocrotească mereu. El îi luă capul între mîini și o sărută pe gură. Dumnezeu să te miluiască și să-ți lumineze calea în lumea asta și în lumina cea mare a lumii celeilalte...

După cîteva ceasuri, cînd Lavrans plecă de-a călare de la Hjerdkinn, fata lui merse alăturea de cal. Argatul se depărtase o bună bucată de drum, iar Lavrans mergea la pas.

Era atît de greu pentru el s-o vadă pe Kristin plînsă și deznădăjduită. Tot astfel șezuse și înăuntru, în odaia de oaspeți, tot timpul cît el mîncase și glumise cu copiii și vorbise cu ei, luîndu-i pe rînd în brațe.

Lavrans zise încet :

— Nu mai plînge și nu te mai căi în privința purtării tale față de mine, Kristin. Dar adu-ți aminte de lucrul acesta cînd copiii tăi vor crește mari — dacă vei găsi poate că ei nu se poartă față de tine și față de tatăl lor, așa cum socotești tu că s-ar cuveni. Și adu-ți aminte și de cele ce ți-am povestit despre tinerețea mea. Știu că dragostea ce le porți este neclintită, de asta sînt încredințat, dar tu tocmai cu cei pe care-i iubești mai mult ești îndărătnică, și după cîte-am văzut, copiii tăi sînt și ei cam încăpățînați, zise el, zîmbind ușor.

În cele din urmă, Lavrans o rugă să se întoarcă și să se ducă acasă :

— Nu vreau să te depărtezi singură prea mult de case. Intraseră într-o mică vîlcea între coaste mărginite de pădurici de mesteacăn la poale și grămezi de pietre pe povîrnișuri în sus.

Kristin cuprinse piciorul tatălui său în scară. Bîjbîia cu degetele ei peste hainele și mîna lui, atingînd și șaua, gîtul calului și șalele acestuia ; își lipea capul ici și colo și plîngea oftînd atît de adînc și cu atîta jale, încît tatăl ei simțea că i se rupe inima văzînd-o într-atît de îndurerată.

Sări de pe cal și, cuprinzînd-o în brațe, o strînse la piept pentru cea din urmă oară. Iarăși și iarăși făcu asupra ei semnul crucii și o încredință în sfînta pază a lui Dumnezeu și a sfinților săi. În cele din urmă, îi spuse că acum trebuie să-i dea drumul.

Apoi se despărțiră. Dar după ce tatăl ei făcu o bucată de drum, Kristin văzu că încetinise mersul calului și înțelese că plîngea în timp ce se depărta călare de dînsa.

Ea alergă prin pădurica de mesteacăn și, grăbindu-se să ajungă cît mai repede, se apucă să se cațere sus, pe culmea luminată și stîncoasă a dealului celui mai apropiat. Dar stîncile erau mari și greu de trecut și dealul era mai înalt decît crezuse dînsa.

În fine, ajunse sus, pe culme, dar Lavrans se mistuise între coamele dealurilor. Ea se întinse pe mușchiul și crușinul ce creștea pe piscul dealului și rămase acolo plîngînd.

Lavrans Bjørgulfssøn ajunse seara, tîrziu la Jørundgård. Simţi un pic de căldură în suflet cînd văzu că mai este lume în odaia cu vatră ; o lumină slabă licărea prin gemuleţul dinspre pălimar. În încăperea aceea se simţea el întotdeauna cel mai mult acasă.

Ragnfrid era singură acolo, lucrînd la ceva mare de cusut ce avea înaintea ei pe masă ; lîngă dînsa ardea o lumînare de seu într-un sfeşnic de alamă. Ea se ridică numaidecît, dădu bună seara, puse lemne pe foc şi se duse ea însăşi să-i aducă de mîncare şi băutură. Trimisese de mult slugile la culcare ; avuseseră o zi obositoare, dar în schimb avea acuma pîine de orz îndeajuns, pe care tocmai o copseseră pentru Crăciun. Pål şi Gunstein plecaseră sus, pe munte, să strîngă muşchi de pădure. Venind vorba de muşchi, Ragnfrid îl întrebă pe Lavrans cum vrea să fie îmbrăcămintea lui de iarnă — din ţesătură de culoarea muşchiului, sau de culoarea frunzelor verzi ? Orm din Moar venise pe acolo dimineaţa şi o rugase să-i vîndă ceva curele de piele. Ea luase cea dintîi curea, care atîrna la intrarea în magazie, şi îi spusese că i-o dăruieşte. Fiicei lor îi era mai bine acum — rana de la picior se vindeca.

Lavrans răspundea dînd din cap, în timp ce mînca şi bea împreună cu argatul. Dar isprăvi curînd de mîncat. Se sculă, îşi şterse cuţitul de coapsă şi luă un ghem rămas pe locul lui Ragnfrid. Lîna era răsucită pe un băţ, care se sfîrşea la capete cu cîte o păsărică cioplită în lemn — una era ruptă puţin la coadă. Lavrans îndreptă partea ruptă cu cuţitul, scurtînd puţin coada. Făcuse odată de mult o sumedenie de astfel de beţe pentru soţia sa.

— Faci tu singură treaba asta ? întrebă el, privind la lucrul de cusut al ei. Erau o pereche de nădragi de piele ; Ragnfrid punea petice pe partea dinăuntru, la coapse, unde se tociseră de la şa. Asta e o muncă anevoioasă pentru degetele tale, Ragnfrid...

— Aş !... Soţia puse peticul la locul cuvenit şi făcu găuri cu sula.

Argatul spuse noapte bună şi ieşi. Bărbatul şi nevasta rămaseră singuri în odaie. El stătea la foc, încălzindu-se cu un picior pe marginea vetrei şi cu mîna pe prăjina de la gaura pentru fum. Ragnfrid îl privea şi-şi dădu seama

atunci că Lavrans nu mai avea inelul mic cu rubin, inelul de nuntă al mamei sale. Bărbatul văzu că ea băgase de seamă :

— Da, i l-am dat Kristinei, a fost întotdeauna vorba să fie al ei... și m-am gîndit că de ce să nu i-l dau de pe acum.

Apoi își spuseră unul altuia că ar trebui să se ducă la odihnă. Dar el rămase pe loc, iar ea pe scaun, cu lucrul de mînă. Schimbară cîteva vorbe despre călătoria Kristinei, despre munca ce urma să fie dusă aci la curte, despre Ramborg și Simon. Apoi iar își spuseră că trebuie să se culce, dar nu se urniră nici unul de la locurile lor.

Atunci Lavrans scoase de pe mîna lui dreaptă inelul de aur cu piatră albastră și albă și se duse lîngă nevastă-sa. Sfios și stînjenit, îi apucă mîna și-i puse inelul în deget — și trebui să-l încerce pe mai multe degete, pînă ce îl nimeri pe cel potrivit, mijlociul, tocmai peste inelul de căsătorie.

— Vreau să ai tu inelul acesta, spuse el cu glas scăzut și fără s-o privească. Ragnfrid rămase tăcută... se făcuse roșie la față. În cele din urmă, șopti :

— De ce faci asta : crezi că-mi pare rău de inelul fetei noastre ?...

Lavrans scutură din cap și zîmbi ușor :

— Cred că înțelegi de ce fac asta.

Ea îi răspunse :

— Înainte vreme spuneai că inelul acesta vrei să-l iei cu tine în mormînt și că nimeni nu trebuie să-l mai poarte după tine...

— Tocmai de aceea te rog, Ragnfrid, să-mi făgăduiești că nu-l vei scoate niciodată din deget. Nu vreau să-l mai poarte nimeni după tine...

— De ce faci asta ? îl întrebă ea din nou, cu răsuflarea tăiată.

Soțul o privi drept în față :

— Astă-primăvară s-au împlinit treizeci și patru de ani de la căsătoria noastră. Eram un copilandru necopt și în toate zilele bărbăției mele ai fost alături de mine, atît la necazuri, cît și la bucurii. Dumnezeu să-mi ușureze păcatul, prea puțin am înțeles cîte greutăți ai întîmpinat și ai dus, în timpul căsniciei noastre. Acum îmi dau seama însă

că întotdeauna am simțit cît de bine a fost că erai acolo, lîngă mine...

...Nu știu dacă ai crezut poate că țin mai mult la Kristin decît la tine. În adevăr, ea era cea mai mare bucurie a vieții mele — și mi-a pricinuit durerea cea mai mare... Tu însă le-ai fost mamă la toți. Iar acum mi se pare că lucrul cel mai greu va fi să te părăsesc pe tine, cînd o fi să mor...

...De aceea să nu dai niciodată inelul meu altcuiva... nici măcar vreuneia dintre fiicele noastre, ci să le spui că nu trebuie să ți-l ia...

Poate, nevastă, socotești că ai avut mai multe necazuri decît bucurii lîngă mine... Într-un fel, viața ne-a încercat greu : dar cu toate acestea mi se pare că ne-am fost unul altuia întru totul prieteni credincioși. Și mă gîndesc că ne vom regăsi din nou apoi, cînd răul din viață nu ne va mai putea despărți, iar prietenia care-a fost între noi, Dumnezeu o va întări într-un fel și mai bun...

Ragnfrid își ridică fața veștedă, zbîrcită... ochii ei mari și înfundați ardeau privind pe bărbatul ei. El o mai ținea încă de mînă... ea își privi mîna aceasta, care se odihnea, puțin ridicată, într-a lui. Cele trei inele străluceau unul lîngă altul întîi cel de logodnă, apoi cel de la cununie, și acesta din urmă...

O împresurau în chip ciudat amintirile. Își amintea de clipa cînd îi pusese întîiul inel în deget... în fața căminului din odaia de acasă, de la Sundbu ; părinții lor stăteau alături de dînșii. El era alb-trandafiriu la față, abia trecut de vîrsta copilăriei... puțin cam rușinos, cînd înaintase cu un pas de lîngă domnul Bjørgulf.

Pe celălalt i-l pusese în deget în fața ușilor bisericii din Gerdarud, în numele Sfintei Treimi și sub binecuvîntarea preotului.

Ragnfrid simțea ca și cînd prin acest ultim inel el i-ar fi jurat din nou credință. Lavrans voia ca ea să știe — atunci cînd, în curînd, se va apleca asupra trupului său neînsuflețit — că prin acest inel o învestise cu acea putere mare și vie, care sălășluise în acest lut și în această cenușă...

Simțea cum i se frînge inima în piept și cum sîngeră, tînără și năvalnică. De jale pentru iubirea caldă și vie, pe care o plîngea în ascuns că o pierduse ; de fericire temătoare pentru această iubire luminoasă, care o mîna cu ea

pînă la cele din urmă hotare ale vieții pămîntene. Dincolo de amurgul ce avea să întîmpine, zărea lumina unui alt soare mai blînd, simțea mireasma ierburilor din grădina de pe celălalt tărîm. Lavrans dădu drumul mîinii soției sale în poala ei și se așeză pe bancă, nu departe de ea, cu spatele la masă, pe care se sprijinea cu un braț. Nu se uita la ea, ci la focul din vatră.

Cînd îi veni glasul la loc, ea spuse liniștit și încet :

— Nu gîndeam, Lavrans, că-ți sînt atît de dragă...

— Ba da, răspunse el fără înconjur.

Tăcură un timp. Ragnfrid luă lucrul de mînă din poală și-l puse pe laviță, lîngă dînsa. Apoi întrebă cu glas slab :

— Ceea ce ți-am spus într-o noapte, demult... ai uitat ?...

— Nici un bărbat de pe lumea asta nu poate uita așa ceva. Și adevărul este că am simțit că n-au mers mai bine lucrurile între noi, după ce-am aflat. Cu toate că Dumnezeu știe cît am luptat ca tu să nu-ți dai niciodată seama cît de mult mă gîndesc la aceasta...

— Nu știam că te gîndești atîta la aceasta...

Lavrans se întoarse repede și o privi. Atunci Ragnfrid spuse :

— Eu sînt de vină, Lavrans, că încordarea între noi s-a înăsprit. Gîndeam că dacă ești în stare să te porți față de mine la fel ca mai înainte, după noaptea aceea... atunci însemnează că ții încă și mai puțin la mine decît credeam eu că ții. Dacă după aceea te-ai fi arătat un soț aspru, dacă m-ai fi bătut, fie numai o singură dată... la beție... atunci aș fi răbdat mai ușor durerea și căința mea. Dar cînd am văzut că ai luat lucrul așa de ușor...

— Ai crezut că îl iau așa de ușor ?...

Tremurul glasului său dezlănțui în ea o patimă sălbatică ; ar fi vrut să i se arunce în brațe, să se cufunde în el pînă la acele adîncuri frămîntate care făceau să-i tremure glasul de încordare. Ea izbucni cu patimă :

— O, dacă o singură dată m-ai fi cuprins în brațe, nu pentru că eram soția ta după legea creștinească, soția ce ți-a fost dată, ci femeia pe care-ai dorit-o și pentru care ai luptat s-o dobîndești... atunci n-ai fi putut să te porți mai

departe față de mine, ca și cînd vorbele acelea n-ar fi fost rostite...

Lavrans cugetă...

— ...Nu, de bună seamă, n-aș fi putut. Nu!

— Dacă te-ai fi bucurat tot atîta de logodnica ta, ca Simon de Kristin a noastră...

Lavrans nu răspunse. Puțin mai tîrziu, zise, parcă în silă, cu blîndețe și cu neliniște :

— De ce-ai pomenit de Simon ?

— Doar nu puteam să te asemui celuilalt, răspunse soția, tulburată și speriată, dar încercînd să zîmbească : Prea sînteți deosebiți.

Lavrans se sculă, făcu cîțiva pași, neliniștit, apoi zise încă și mai încet :

— Dumnezeu nu-l va părăsi pe Simon.

— Dar tu, ți se pare că Dumnezeu nu te-a părăsit niciodată ?

— Niciodată.

— Ce-ai gîndit în noaptea aceea, cînd eram în șopron și-ai aflat deodată că noi două care ți-am fost atît de dragi și pe care ne-ai iubit atît de credincios, te-am înșelat cît am putut de mult ?...

— Nu m-am gîndit mult la asta, răspunse el.

— Dar mai apoi, cînd, după cum ai spus, te gîndeai mereu ? urmă soția.

Lavrans își întoarse fața de la dînsa. Și ea văzu o roșeață răspîndindu-se pe gîtul lui ars de soare.

— Mă gîndeam mereu că l-am trădat pe Cristos, spuse el cu glas foarte slab.

Ragnfrid se sculă... și șovăi o clipă înainte să se ducă să-și pună mîinile pe umerii bărbatului ei. Cînd Lavrans o cuprinse în brațe, ea își plecă fruntea pe pieptul lui ; și el simți că plînge. O strînse mai aproape și își alipi capul de creștetul ei.

— Acum să ne ducem la odihnă, Ragnfrid, zise el puțin după aceea.

Merseră împreună la crucifix, îngenunchează și se închinară. Lavrans citi rugăciunile de seară, rostindu-le în limba bisericească, încet și limpede. Soția repetă vorbele după el.

Apoi se dezbrăcară. Ragnfrid se culcă în fundul patului, unde perina era acum pusă mult mai jos, pentru că Lavrans în ultima vreme avusese adesea ameţeli. Lavrans închise uşa cu zăvorul şi trase drugul de fier, adună grămadă focul din vatră, stinse lumina şi se urcă în pat lîngă dînsa. Erau acum culcaţi unul lîngă altul, în întuneric, umăr lîngă umăr ; curînd, degetele lor se împletiră.

Ragnfrid Ivarsdatter cugeta... aceasta era ca o nouă noapte de nuntă şi încă o minunată noapte de nuntă. Fericirea şi nenorocirea curgeau împreună şi o purtau pe valuri atît de repezi, încît simţea că acum sufletul ei începe să-şi desprindă de trup primele rădăcini... acuma mîna morţii se întindea şi spre dînsa... pentru întîia oară.

Aşa trebuiau să se desfăşoare lucrurile... cînd începuseră astfel. Îşi amintea de întîia oară cînd îşi văzuse logodnicul. El era bucuros să o vadă... cam sfios, dar doritor să-şi iubească logodnica. Însăşi împrejurarea că flăcăul era atît de strălucitor de frumos, o întărîtase ; părul lui se revărsa atît de bogat, netezit şi bălai în jurul obrazului trandafiriu şi alb, cu tuleie aurii ! Inima ei era ca o rană arzătoare stăpînită de gîndul unui bărbat, care nu era nici tînăr, nici frumos, lipsit de orice blîndeţe şi ea murea de dorul de a se cuibări la pieptul lui şi totodată de a-i înfige cuţitul în beregată... Iar prima oară cînd logodnicul ei încercase să o dezmierde... şedeau pe treptele ce duceau spre una dintre cămările de acasă de la ea şi el îi luase cozile în mînă — ea sări în sus, se întoarse spre el, albă de mînie şi apoi plecă de lîngă dînsul.

Da, îşi aducea bine aminte de drumul acela de noapte, pe care îl făcuse călare, cînd mersese împreună cu Trond şi cu Tordis prin valea Jerndal, la doamna din Dovre, pricepută într-ale vrăjilor. Se pusese în genunchi, îşi risipise inelele şi brăţările pe duşumea, în faţa doamnei Åshild ; zadarnic se milogise să-i dea un leac ca mirele ei să nu-i poată impune voinţa sa... Îşi aducea aminte de lunga călătorie, împreună cu tatăl ei, cu rudele, fetele de onoare, zestrea şi toţi oamenii din alaiul ei de-a lungul văii, în jos, peste ţinuturi întinse, către locul de nuntă, la Skog. Îşi amintea de noaptea nunţii... şi de toate nopţile ce au urmat... cînd primea mîngîierile nestăvilite ale tî-

nărului ei soț cu o răceală de piatră, fără a-i ascunde că aceasta nu-i făcea nici o plăcere.

Nu, Dumnezeu nu o înșelase. Cu milostenie îi auzise strigătul ei de durere, cînd, scufundîndu-se tot mai mult în nenorocirea ei, îl chemase... chiar dacă îl striga fără nădejdea de a fi izbăvită. Îi părea că niște valuri negre năvăliseră peste dînsa... acum ele o ridicau spre o fericire atît de minunată și de dulce, care ea știa că avea s-o ducă pe lumea cealaltă...

— Vorbește-mi, Lavrans, se rugă ea încet. Sînt atît de ostenită...

Bărbatul șopti :

— *Venite ad me, omnes qui laborate et onerati estis. Ego reficiam vos* [1]... zis-a Domnul.

Lavrans își lunecă un braț pe sub umărul ei și o trase cît mai mult spre dînsul. Rămaseră un timp așa, cu fețele lipite. Apoi ea spuse încet :

— Acum m-am rugat la Maica Domnului să se roage pentru mine, ca să nu-ți supraviețuiesc mult, dragă Lavrans.

Buzele și genele lui mîngîiară ușor, ca niște aripi de fluture, obrazul ei în întuneric.

— Draga mea Ragnfrid, draga mea Ragnfrid...

8

Kristin a rămas acasă, la Husaby, toată toamna și toată iarna aceea, nevrînd să meargă nicăieri... sub cuvînt că nu se simte bine. De fapt, nu era decît obosită. Nu se simțise niciodată în viața ei atît de obosită — obosită de bucurie, obosită de jale și, mai ales, obosită de a-și rumega gîndurile.

Se gîndea că îi va fi mai bine după ce va naște copilul — îl aștepta cu atîta nerăbdare ; îi părea că el avea să o mîntuie. Dacă va fi băiat, și tatăl ei va muri înainte de

[1] Citat biblic : „Veniți la mine toți cei ce munciți și sînteți împovărați, și vă voi odihni pre voi".

naștere, va purta numele său. Și se gîndea cît de mult va iubi ea copilul acesta și cum îl va alăpta singură — era atît de mult de cînd avusese un prunc, încît îi venea să plîngă de dor, cînd se gîndea că în curînd va avea iarăși un copil la sîn.

Kristin își aduna din nou copiii în jurul ei, ca mai nainte și se străduia să le dea o mai bună creștere. Simțea că făcînd aceasta urmează dorința tatălui ei — ceea ce îi dădea o oarecare liniște sufletească. Părintele Eiliv începuse acum să-i învețe slovele și limba latinească pe Nåkkve și pe Bjørgulf — și Kristin era adesea în casa preotului în timp ce copiii erau acolo la citit. Dar nu erau elevi prea dornici de învățătură; toți copiii ei erau neastîmpărați și sălbatici, în afară de Gaute, care rămăsese răsfățatul mamei, cum zicea Erlend.

De sărbătoarea tuturor sfinților [1], Erlend s-a întors din Danemarca, foarte vesel. Fusese primit de duce și de ruda sa, doamna Ingebjørg, cu mare cinste; ei îi mulțumiseră mult pentru blănurile și argintăria aduse în dar; luase parte la întrecerile cavalerești și la vînătorile de cerbi și de ciute; iar la despărțire domnul Knut îi dăruise un armăsar spaniol, negru ca abanosul, iar Doamna trimisese soției lui Erlend dragi salutări și doi ogari cenușii. Kristinei, acești cîini din străinătate i se păreau vicleni și necredincioși și îi era frică să nu le facă vreun rău copiilor. Iar lumea din ținutul lor vorbea despre calul castilian. Lui Erlend îi stătea bine călare pe calul acela înalt și subțire, cu picioarele lungi — dar la asemenea animale nu le prea mergea bine în Norvegia, și Dumnezeu știe cum va putea trăi acest armăsar pe munte. Între timp, Erlend cumpăra de peste tot cele mai frumoase iepe negre și avea acum douăsprezece, frumoase la vedere. Erlend Nikulaussøn avea obiceiul de a da cailor săi de călărie nume străine frumoase: Belkolor, Bajard și altele de felul acestora, dar armăsarul, zicea el, era atît de mîndru, încît nu avea nevoie de o astfel de podoabă — el a fost denumit numai Svarten [2].

[1] La 1 noiembrie.
[2] „Calul negru".

Erlend era tare necăjit că nevastă-sa nu voia să-l urmeze nicăieri. Nu bănuia că e bolnavă — de rîndul acesta n-avea nici leşinuri, nici vărsături, nu se vedea încă sarcina iar dacă era palidă şi obosită, asta din pricină că stătea într-una în casă, rumegînd greşelile soţului ei. Înspre Crăciun ajunseră la certuri aprinse. Iar acum, Erlend nu mai venea ca înainte să-şi ceară iertare pentru vorbele spuse la mînie. Pînă acum crezuse întotdeauna că, în neînţelegerile dintre ei, el era vinovatul; Kristin era bună, avea mereu dreptate, iar cînd lîncezea acasă şi se plictisea, asta se datora firii sale astfel alcătuite că i se ura cu binele şi cumînţenia cînd avea prea mult parte de acestea. Dar în vara asta simţise de mai multe ori că Lavrans ţinea cu dînsul şi părea să fie de părere că Kristin era lipsită de blîndeţe şi de îngăduiala ce se cuvine s-o aibă o soţie. Atunci i se năzări că ea este chiţibuşară, cam strînsă la pungă, că îi ierta cu greu micile greşeli, pe care nu le făptuise cu gînd rău. Erlend îi ceruse întotdeauna iertare după ce îşi cercetase în gînd purtarea — ea îi răspundea că îl iartă, dar el băgase de seamă apoi că învinuirile rămîneau ascunse, dar nu uitate.

Era acuma deseori plecat de acasă şi o lua pe fiica sa Margret cu dînsul. Creşterea fetei acesteia fusese întotdeauna un izvor de neînţelegeri între ei — Kristin nu spusese niciodată nimic în această privinţă, dar Erlend ştia prea bine ce gîndeşte ea... şi ceilalţi oameni. El o socotea în toate privinţele ca pe un copil legitim al său, iară lumea, cînd ieşea împreună cu tatăl ei şi cu mama ei vitregă, o primea, ca şi cînd ar fi fost chiar aşa. La nunta lui Ramborg ea făcuse parte dintre domnişoarele de onoare şi purtase cununa de aur pe deasupra părului despletit. Multor femei nu le plăcuse aceasta, însă Lavrans le împăcase şi Simon le spusese şi dînsul că nimeni nu trebuie să-l mustre pe Erlend, nici să-i spună ceva fetei; această frumoasă copilă nu avea nici o vină că se născuse în împrejurări atît de nefericite. Kristin însă înţelesese că Erlend plănuia s-o căsătorească pe Margret cu un bărbat cu blazon — crezînd că, mulţumită situaţiei pe care o avea acuma, va izbuti s-o facă, deşi fata era un copil din flori şi era greu să-i asiguri o situaţie temeinică.

Poate că ar fi izbutit, dacă lumea ar fi fost pe deplin încredințată că Erlend era în stare să-și păstreze și mărească cinul și averea de care se bucura acum. Dar — cu toate că Erlend era iubit și, într-un anumit fel, cinstit — parcă nu era totuși nimeni încredințat că belșugul de la Husaby va ține mult. De aceea Kristin se temea că îi va fi foarte greu lui Erlend să-și aducă la îndeplinire planul. Și cu toate că nu o îndrăgea prea mult pe fată, îi era milă de dînsa și se gîndea cu spaimă la ziua în care mîndria fetei va fi zdrobită — dacă va fi nevoită să se mulțumească cu o căsătorie mult mai prejos decît aceea la care tatăl ei o deprinsese să se gîndească, și să trăiască în cu totul alte condiții decît acelea în care fusese crescută.

Numaidecît după sărbătoarea „Intrării în biserică" [1], sosiră la Husaby trei oameni de la Formo, veniseră pe schiuri, peste munți, și aduceau o veste de la Simon Andressøn ; Simon scria că socrul lui este bolnav și că nu era de așteptat să mai trăiască multă vreme. Lavrans îl ruga pe Erlend, dacă îi este cu putință, să vină la Sil ; dorea să stea de vorbă cu amîndoi ginerii săi despre felul în care să se rînduiască toate după ce va închide ochii.

Erlend trăgea cu coada ochiului la soție. Era aproape gata să nască, și foarte palidă și trasă la față — și părea atît de îndurerată, că în fiece clipă te așteptai să izbucnească în plîns.

Atunci se căi de purtarea lui din iarna asta — boala lui Lavrans nu era un lucru neașteptat pentru dînsa și dacă trăise purtînd în ea această durere ascunsă, trebuia să-i ierte toanele neînțelese.

Dacă se ducea singur, putea ajunge destul de repede la Sil, mergînd cu schiurile peste munți : dar dacă era vorba să meargă împreună cu nevastă-sa — atunci călătoria avea să fie lungă și anevoioasă. Și apoi, mai trebuia să aștepte pînă ce se sfîrșeau adunările ostășești din vremea postului și să-și cheme mai întîi la sfat vasalii ; mai erau și alte întruniri și adunări la care trebuia el însuși să ia parte. Pînă să poată pleca împreună se apropia foarte mult vremea să nască... Iar Kristin nu suferea

[1] La 2 februarie.

marea, nici sănătoasă fiind, darămite acuma... Însă nu se putea împăca cu gîndul ca Kristin să nu-și mai poată vedea tatăl înaintea morții lui. Seara, cînd erau culcați în pat, o întrebă pe nevastă-sa dacă și-ar lua inima în dinți să plece la drum.

Se socoti răsplătit, cînd ea se aruncă în brațele lui plîngînd în hohote, recunoscătoare și plină de căință pentru purtarea posacă de astă-iarnă. Ca întotdeauna cînd pricinuise vreo durere unei femei și o vedea plîngînd, Erlend simți că i se moaie inima. Atunci răbdă destul de bine cerințele nepotrivite ale Kristinei. El spusese din capul locului că nu vrea să ia copiii cu dînsul. Dar Kristin spuse că Nåkkve era acum destul de mare, și că s-ar cădea să fie și dînsul de față la sfîrșitul bunicului său. Erlend se împotrivi. Atunci ea întîmpină, zicînd că Ivar și Skule sînt prea mici ca să fie lăsați singuri în grija slugilor. Tatăl zise din nou că nu. Dar pe Gaute, Lavrans îl iubise atît de mult...

Erlend însă se împotrivi ca mai nainte... era și așa destul de greu, în starea ei de acum... iar Ragnfrid să aibă în casă o femeie însărcinată, în timp ce soțul ei zăcea pe patul de boală... și apoi trebuia chibzuit și în privința întorsului acasă cu un copil nou născut: fie că ar lăsa copilul în grija cuiva la una dintre moșiile lui Lavrans, fie că ar aștepta la Jørundgård pînă o veni vara... dar în împrejurarea aceasta, el s-ar întoarce acasă înaintea ei. Erlend îi arătă toate acestea, iarăși și iarăși, străduindu-se să vorbească liniștit și hotărît.

Apoi îi veni în minte că ar fi bine să aducă de la Nidaros ba unele, ba altele, de care soacră-sa ar putea avea nevoie la praznicul de înmormîntare... vin, lumînări de ceară, făină de grîu, *elettaria* [1] și așa mai departe.

În cele din urmă porniră totuși și ajunseră la Jørundgård în ajunul sărbătorii de sfîntul Jardtrud.

Dar șederea acasă, la locul ei de obîrșie, a fost cu totul altfel decît și-o închipuise Kristin.

[1] Plantă ale cărei semințe se folosesc drept condiment, precum și la prepararea unor medicamente și parfumuri.

Nu putea decît să se bucure de faptul că a putut să-l mai vadă o dată pe tatăl ei. Cînd se gîndea la bucuria lui, la venirea ei și la recunoștința pe care i-o arătase lui Erlend, Kristin era cît se poate de mulțumită. Dar simțea acum că era ținută departe de multe — și aceasta o durea.

Mai avea abia o lună pînă la sorocul nașterii ; de aceea Lavrans o opri cu desăvîrșire de a-i da orice fel de ajutor la îngrijirea lui ; nu i se îngădui să-l vegheze nopțile laolaltă cu ceilalți, iar mama ei nu voia s-o lase să se miște cîtuși de puțin ca s-o ajute cînd era vreun zor. Stătea lîngă tatăl ei toată ziua, dar numai arareori se întîmpla să rămînă singuri cîteva clipe. Aproape în fiece zi veneau oaspeți la curte — prieteni care voiau să-l mai vadă o dată în viață pe Lavrans Bjørgulfssøn. Lucrul acesta îl bucura mult pe Lavrans, deși îl obosea peste măsură.

Vorbea din toată inima și bucuros cu toată lumea, femei, bărbați, săraci și bogați, tineri și bătrîni ; [illegible] mulțumea tuturor pentru prietenia ce i-o arătau și îi ruga să se roage pentru sufletul lui, adăugînd ca Dumnezeu să le îngăduie să se poată întîlni cu toții în ziua bucuriei celei mari ! În timpul nopților, cînd rămîneau lîngă el numai cei mai de-aproape, Kristin stătea culcată în odaia de sus, cu ochii ațintiți în beznă, fără somn, se gîndea la mistuirea tatălui ei și la răutatea și lipsa de noimă a inimii ei.

Lavrans se apropia cu pași repezi de sfîrșit. Se ținuse pe picioare pînă ce Ramborg născuse copilul și Ragnfrid nu mai era nevoită să stea așa de mult la Formo ; într-o zi se lăsase chiar dus acolo, să-și vadă fata și nepoțica, pe care o botezaseră cu numele de Ulvhild. Dar apoi căzuse la pat și nu se mai sculase.

Zăcea în odaia cea mare, dedesubtul odăii de la catul de sus. Îi alcătuiseră un fel de pat din lavița cea mare, căci nu suferea perne sub cap ; amețea, cădea în nesimțire și avea dureri la inimă. Nu mai îndrăzneau să-i lase sînge ; fuseseră nevoiți pe toamnă și toată iarna să-i tragă atîta sînge, încît nu mai avea pic de culoare în obraz și nu putea mînca și bea decît foarte puțin.

Acum trăsăturile cele frumoase și alese ale lui Lavrans se ascuțiseră și culoarea aceea arămie a feței pîrlite de soare, pierise. Obrazul lui era galben ca ceara, ofilit, cu buzele lipsite de sînge și găvanele ochilor învinețite. Părul

bogat — bălai amestecat cu fire cenușii — se răspîndea, netăiat, fără luciu și fără viață pe fața de pernă cu înflorituri albastre. Dar ceea ce îl schimba cel mai mult era barba deasă și aspră care îi creștea acum în partea de jos a feței și pe gîtul său puternic și lung, pe care vinele se vedeau ca niște coarde întinse. Lavrans se rădea întotdeauna mai înainte, în preajma oricărei sărbători, cu multă grijă. Trupul său era foarte slăbit, aproape pielea și oasele. El însă spunea că se simte bine cînd stătea întins și nu se mișca prea mult. Și era întotdeauna bine dispus și mulțumit.

Tăiau animale, făceau bere și coceau pentru praznic — cercetau rufăria de pat — tot ce se putea pregăti se pregătea acum, ca să domnească liniștea cînd va sosi ceasul de pe urmă. Pe Lavrans îl înviora mult să audă despre aceste pregătiri — ultimul ospăț care îl dădea nu trebuia să fie cel mai mic ce avusese loc la Jørundgård : trebuia să-și încheie viața de stăpîn al moșiei cu toată cinstea și demnitatea. Într-o zi vru să vadă cele două vaci care trebuiau să urmeze alaiul său de îngropăciune și să fie dăruite părintelui Eirik și părintelui Solmund — și vacile fură aduse în odaie. Li se dăduse toată iarna tainul îndoit și erau frumoase și grase ca niște vaci ținute la munte pe la Sfîntul Olav, cu toate că acuma era tocmai acel timp al primăverii cînd era lipsă de nutreț. Lavrans însuși rîse cel mai mult cînd una din ele se băligă în odaie. Dar se temea ca soția sa să nu se istovească de tot. Kristin se crezuse gospodină iscusită, căci așa îi mersese vorba la Skaun, dar acum i se păru că, față de mama ei, este cu totul nepricepută.

Nimeni nu putea să înțeleagă cum dovedea Ragnfrid să facă toate muncile ce se cereau făcute — și cu toate astea nu lipsea niciodată vreme prea îndelungată de lîngă bărbatul ei ; îl veghea și ea cu schimbul în fiece noapte.

— Să nu te gîndești niciodată la mine, zicea ea, strîngîndu-i mîna într-a ei. O dată ce vei fi mort, știi bine că am să mă odihnesc cu totul de toate ostenelile mele. Lavrans Bjørgulfsson cumpărase cu ani în urmă un loc de veci la mănăstirea dominicanilor de la Hamar și Ragnfrid Ivarsdatter urma să însoțească trupul său neînsuflețit și să rămînă în preajma mormîntului, locuind într-o clădire

a dominicanilor din oraș. Mai întîi, sicriul avea să fie dus la biserica din satul lor, însoțit de daruri mari pentru acest sfînt lăcaș și slujitorii lui ; armăsarul său trebuia să-i urmeze alaiul, înzăuat și cu scutul și armele sale, pe care Erlend urma să le răscumpere în schimbul a patruzeci și cinci de mărci de argint. Toate acestea urmau să fie ale unuia dintre fiii lui Erlend și al Kristinei — cu precădere copilul pe care ea îl purta acum în pîntece, dacă va fi băiat — poate că odată el va fi Lavrans din Jørundgård, spuse bolnavul zîmbind. Coborînd de-a lungul văii Gudbrandsdalen, trupul neînsuflețit va fi dus la mai multe biserici, să rămînă peste noapte acolo ; Lavrans lăsîndu-le acestor biserici prin diată, daruri în bani și lumînări.

Într-o zi Simon le spuse că socrul său căpătase răni din pricina zăcerii îndelungate la pat — și o ajută pe Ragnfrid să-l ridice și să-l îngrijească pe bolnav

Kristin simțea cu deznădejde, că i se umple inima de pizmă. Răbda cu greu să vadă că părinții ei aveau atîta încredere în Simon. El era mai la el acasă la Jørundgård decît fusese vreodată Erlend. Aproape zilnic calul său cel mare, șarg, sta legat în curte, Simon ședea înăuntru la Lavrans cu pălăria și mantaua pe dînsul : nu avea de gînd să zăbovească mult. Puțin mai tîrziu se ivea în ușă și striga să-i bage totuși calul la grajd. Cunoștea toate afacerile tatălui, aducea sipetul cu scrisori, scotea din el maldăre de înscrișuri, făcea fel de fel de treburi pentru Ragnfrid și vorbea cu logofătul moșiei despre mersul acesteia. Kristin se gîndea că dorise, mai înainte de orice alt lucru, ca tatăl ei să țină la Erlend — dar cînd Lavrans pentru întîia oară îi dăduse dreptate acestuia împotriva ei se supărase de îndată, foarte tare.

Simon Andressøn era adînc mîhnit că trebuia să se despartă atît de curînd de socrul său. Dar era în schimb foarte bucuros că i se născuse o fată. Lavrans și Ragnfrid vorbeau des împreună despre micuța Ulvhild și Simon era în stare să dea răspuns la orice întrebare a lor despre felul cum creștea și se simțea această fetiță. Și în privința aceasta, pe Kristin o rodea pizma la inimă — Erlend nu se sinchisise niciodată astfel de copiii lor. Totodată i se părea cam caraghios cînd bărbatul acesta, cu obrazul greoi, cărămiziu și care nu mai era chiar atît de tînăr, se apuca să

vorbească cu atîta pricepere despre durerile de pîntece sau pofta de mîncare ale unui prunc la sîn.

Într-o zi, Simon veni s-o ia cu sania, s-o ducă spre miazăzi să-şi vadă sora şi nepoţica.

El reclădise cu totul vechea casă — cu căminul în care femeile de la Formo timp de mai multe veacuri obişnuiseră să se mute cînd urmau să nască. Vechea vatră fusese dărîmată, se clădise un cuptor şi, rezemat de una din laturile sale, fusese aşezat un pat bun şi călduros de lemn frumos sculptat, iar pe peretele din faţă se afla o frumoasă icoană, cu înfloriturl, a Maicii Domnului, aşa ca cel ce se întindea în pat să o poată avea înaintea ochilor. Pereţii erau împodobiţi cu lemnărie şi cu un geam de sticlă, mobile frumoase şi laviţe noi. Simon dorea ca aceasta să fie casa pentru musafirele lui Ramborg ; aici putea să ospăteze pe moşieresele care veneau la ea, iar cînd era cîte-o petrecere la curtea lor, femeile care nu se simţeau în largul lor, cînd spre seară băutura li se suia bărbaţilor la cap, se puteau adăposti aici.

În cinstea musafirei sale Ramborg se băgase în pat. Ea se gătise cu o maramă de mătase şi cu un ilic roşu cu tivitură de blăniţă albă la piept. La spatele ei avea perne îmbrăcate în mătase şi un macat înflorit de catifea peste păturile din pat. În faţa patului se afla leagănul Ulvhildei Simonsdatter. Era vechiul leagăn suedez pe care Ramborg Sunesdatter îl adusese cu sine în Norvegia, şi care fusese folosit pentru tatăl şi bunicul Kristinei, pentru ea însăşi şi toate surorile şi toţi fraţii ei. După datină, s-ar fi cuvenit să-l aibă ea ca zestre, fiind fiica cea mai mare — dar nu fusese vorbă de el, la căsătorie. Pricepuse că părinţii îl uitaseră voit — socotind că copiii lui Erlend şi ai ei nu erau demni să doarmă în acest leagăn...

De atunci, ea se feri de a mai merge la Formo... zicînd că nu se simte în stare să facă drumul.

De fapt, se simţea bolnavă, dar de mîhnire şi temeri. Căci nu putea să nu recunoască în cugetul ei că, pe măsură ce se prelungea şederea ei acasă, cu atît suferea mai mult. Aşa era din fire : o durea să vadă că tatăl ei, acum cînd i se apropia sfîrşitul, părea să ţină la nevasta lui mai mult decît la oricare dintre ai săi.

Auzise întotdeauna lumea dînd ca pildă de căsnicie frumoasă, demnă, unită, plină de credință și bună înțelegere, convietuirea părinților ei. Dar simțise, fără să-și dea seama de ce, că este totuși ceva care îi desparte — o umbră nehotărîtă, care pusese ca un fel de văl peste viața căminului lor, cu toate că trăiau liniștit și bine împreună. Acuma nu mai rămăsese nici o umbră între părinții ei. Vorbeau deschis și liniștit între ei, mai mult despre nimicurile de toate zilele, dar Kristin simțea că în privirile și în glasurile lor era ceva nou. Ea înțelese că tatălui ei îi lipsea întotdeauna nevastă-sa, cînd ea nu se afla lîngă dînsul. Cînd o convingea el însuși să se ducă să se mai odihnească puțin, zăcea neliniștit și o aștepta, iar cînd se întorcea, parcă fața bolnavului se umplea de liniște și bucurie. Într-o zi, Kristin îi auzi vorbind de copiii lor care muriseră ; păreau totuși fericiți. Cînd preotul Eirik venea să-i citească lui Lavrans, Ragnfrid rămînea totdeauna de față ; atunci adeseori el apuca mîna nevesti-si și se juca cu degetele ei și îi răsucea inelele.

Kristin știa că tatăl ei nu o iubea mai puțin ca înainte. Dar pînă acum nu înțelesese că el o iubește pe mama ei, și înțelegea acum deosebirea dintre dragostea bărbatului față de nevasta lui, care trăise cu el toată viața asta lungă, cu zile bune și zile rele — și dragostea lui față de copilul său, care nu împărțise cu dînsul decît bucuriile și se bucurase de duioșia lui cea mai adîncă.

Și plîngea și se ruga de Dumnezeu și de sfîntul Olav să o ajute — căci își amintea de acel bun rămas duios și plin de lacrimi din toamnă, sus, pe munte — dar asta nu însemna că ar fi vrut mai bine ca acel bun rămas să fi fost cel de pe urmă.

Într-o zi de primăvară, Kristin îl născu pe cel de-al șaselea fiu al ei — și încă din ziua a cincea se sculă și se duse dincolo, să stea lîngă tatăl ei. Lavrans n-a fost mulțumit de aceasta — la curtea lui nu era obiceiul ca o lăuză să iasă afară, sub cerul descoperit, înainte de ziua cînd se ducea la biserică. În orice caz, nu trebuia să umble prin curte decît numai cînd soarele era pe cer. Ragnfrid era și ea de față, cînd Lavrans spusese aceasta.

— Mă gîndesc acum, Lavrans, zise ea, că noi, femeile, nu te-am ascultat niciodată prea mult — de cele mai multe ori, am făcut pe voia noastră.

— De-abia acum îți dai seama de asta ? întrebă el rîzînd. În orice caz, nu din vina fratelui tău, Trond... nu ți-aduci aminte că zicea mereu că sînt o cîrpă pentru că vă lăsam pe voi să luați hotărîri peste capul meu ?

Duminica următoare, Ramborg s-a dus la biserică după lehuzia ei și apoi veni la Jørundgård — întîia oară după ce născuse. Era însoțită de Helga Rolfsdatter, care acum era și ea măritată. În același timp, se afla la Lavrans și Håvard Trondssøn de la Sundbu. Acești trei tineri erau de-o seamă și trăiseră vreme de trei ani laolaltă ca frații, la Jørundgård. Pe atunci, Håvard era cel mai îndrăznet și totdeauna în fruntea jocurilor lor, fiind băiat. Acum, cele două soții cu văluri albe de femei măritate l-au făcut să simtă lămurit că ele erau acum femei cu experiență, ocupate de bărbații, de copiii și de gospodăriile lor, în timp ce el nu rămăsese decît un copil necopt și fără minte. Lavrans făcea mare haz de lucrul acesta.

— Așteaptă numai pînă ce-ți vei lua și tu o soție, Håvard fiule, și abia atunci vei vedea bine cîte ai de învățat — și toți bărbații de față înciuviințară, rîzînd.

Părintele Eirik venea zilnic la bolnavul pe moarte. Bătrînul lor preot nu mai avea vedere bună, dar cînd era vorba de „Facerea Lumii" pe limba norvegiană, de evanghelii și psalmi pe latinește, citea foarte bine și curgător, căci știa cărțile pe dinafară. Lavrans însă cumpărase cu cîțiva ani în urmă o carte groasă la Såstad ; ar fi dorit mai bine să-i citească ceva din cartea aceea, dar părintele Eirik, cu vederea lui slabă nu putea citi de pe cartea aceasta. Atunci Lavrans o rugă pe Kristin să încerce a citi ceva. După ce se obișnui puțin cu cartea, ea se descurcă bine, citind frumos, spre marea ei bucurie — că acuma era un lucru pe care putea să-l facă și dînsa pentru tatăl său.

Cartea aceasta cuprindea un fel de dezbateri între frică și vitejie, credință și îndoială, trup și suflet. Erau și cîteva vieți ale sfinților și mai multe povestiri despre oameni, care în timpul vieții lor pămîntene fuseseră răpiți „în duh" și văzuseră chinurile iadului, încercările purgatoriului și fericirea împărăției cerurilor. Lavrans vorbea acuma

mult despre purgatoriu, în care aştepta să intre curînd, dar nu-i era cîtuşi de puţin teamă, căci nădăjduia într-o mare uşurare, prin rugăciunile prietenilor şi ale preoţilor şi se mîngîia la gîndul că sfîntul Olav şi sfîntul Toma îl vor întări ca să treacă prin ultima încercare, aşa precum simţise că-l întăriseră de atîtea ori în viaţa aceasta. El crezuse întotdeauna că cel care este tare în credinţa sa nu trebuie să piardă din vedere nici o clipă fericirea spre care se îndreaptă sufletul trecînd prin flăcările dogorîtoare. Kristinei i se părea că tatăl ei se bucura de ce-l aşteaptă, ca şi cînd s-ar duce la o încercare a bărbăţiei. Îşi aducea limpede aminte din timpul copilăriei, cînd oamenii regelui porniseră în expediţie împotriva ducelui Erik — acum i se părea că tatăl ei îşi privea în faţă moartea, aşa precum pe vremea aceea privise isprăvile şi luptele.

Într-o zi, ea spuse că tatăl ei avusese atîtea încercări în viaţa aceasta pămîntească, încît va scăpa uşor de încercările de pe lumea cealaltă. Lavrans răspunse ca acum nu este de părerea asta : el a fost un om bogat, vlăstar al unui neam ales ; a avut prieteni şi izbînde în lumea aceasta. Cele mai grele suferinţe au fost : că n-am văzut niciodată chipul mamei mele şi că am pierdut din copiii mei, dar în curînd acestea nu vor mai fi suferinţe pentru mine. Tot astfel se întîmplă şi cu celelalte lucruri, care m-au apăsat cît am trăit ; ele sînt acum suferinţe care se vor sfîrşi.

Ragnfrid se afla adesea în odaie, cînd Kristin îi citea, tatălui ei ; erau de faţă şi străini — şi Erlend venea şi el cu plăcere să asculte. Toţi se bucurau de aceste lecturi, dar Kristin era tulburată şi deznădăjduită — se gîndea la inima ei, care simţea atît de bine ce este bun şi drept şi care totuşi mereu avea porniri nedrepte. Se temea şi pentru copilaşul ei ; de-abia putea dormi noaptea, de teamă să nu moară nebotezat. Două îngrijitoare de copii vegheau copilul şi totuşi îi era frică să nu aţipească. Ceilalţi copii fuseseră botezaţi pînă în trei zile, dar ei aşteptau cu botezul acestuia, fiindcă era mare şi voinic şi voiau să-i puie numele după Lavrans — iar în valea aceasta lumea ţinea morţiş la obiceiul de a nu se da copiilor numele unor oameni care încă se mai află în viaţă. Într-o zi, fiind lîngă tatăl ei cu copilul în braţe, el îi ceru să desfacă scutecele. Le desfăcu şi puse copilul în braţele tatălui ei. Lavrans

mîngîie pieptul micuț și rotund și apucă una din mînuțele copilului.

— Ce minunat lucru, micuțule, cînd mă gîndesc că vei purta odată zalele mele — acum nu ai ține mai mult loc în ele decît un viermușor într-o coajă de nucă, și mînuța asta trebuie să mai crească mult pînă să poată apuca mînerul spadei mele. Cînd privești un asemenea prunc, aproape înțelegi că voia lui Dumnezeu nu este ca noi să purtăm arme. Dar nu vei crește mult și vei și dori, micuțule, să le porți. Printre bărbații născuți din femeie, puțini la număr sînt acei care, din iubire pentru Dumnezeu, se leagă prin jurămînt să nu poarte arme. Eu nu l-am iubit îndeajuns.

Privi puțin în tăcere la sugar.

— Kristin, tu îți porți copiii tăi sub o inimă iubitoare, băiatul e mare și bine făcut, dar tu ești prea albă și subțire, ca un lujer de crin, și mama ta mi-a spus că așa a fost de cîte ori ai născut. Fiica lui Ramborg a venit pe lume mărunțică și slăbuță, zise el rîzînd, dar Ramborg înflorește ca un trandafir.

— Și totuși mi se pare ciudat că nu vrea să-și alăpteze copilul singură, zise Kristin.

— Nici Simon nu vrea... zice că nu vrea s-o răsplătească astfel pentru darul pe care i l-a făcut, încît să se urîțească... adu-ți aminte că Ramborg n-avea nici șaisprezece ani cînd s-a măritat. Încă nu-și tocise bine încălțările ei de copil, cînd a născut-o pe fiică-sa — și nu fusese mai înainte nici un ceas bolnavă — nu-i de mirare că i-a lipsit răbdarea. Tu erai o femeie în toată firea, cînd te-ai măritat.

Dintr-o dată o podidiră lacrimile pe Kristin ; nu știa nici ea bine de ce plîngea. Era însă atît de adevărat — ea își iubise copiii din prima clipă ce știuse că îi poartă în sîn, îi iubise chiar cînd o făceau să sufere de griji și o îngreuiau și o sluțeau. Ea le îndrăgise fețișoarele lor de cum le văzuse întîia oară și îi iubise ceas de ceas în tot timpul cît creșteau și se măreau în drumul lor spre bărbăție. Dar nimeni nu luase cu adevărat parte la iubirea aceasta a ei și nu se bucurase împreună cu dînsa. Nu era în firea lui Erlend lucrul acesta ; ce-i drept, ținea mult la copii, dar pe Nåkkve îl socotea venit prea devreme, iar despre ceilalți spusese că sînt prea mulți.

Gîndurile ce-i umblau prin cap — în cea dintîi iarnă petrecută la Husaby — despre rodul păcatului, i se iviră din nou în adîncurile cugetului... înţelegea că fusese nevoită să guste din amărăciunea acestui rod, cu toate că nu în felul de care se temuse ea atunci. Se strecurase atunci ceva între dînsa şi Erlend şi de bună seamă că lucrul acesta nu va mai putea fi niciodată îndreptat.

De mama ei nu se simţise niciodată prea apropiată, surorile ei erau încă mici pe cînd ea era o fată mare, prietene de joacă nu avusese niciodată. Crescuse între bărbaţi şi s-ar fi cerut să aibă o fire blîndă şi duioasă, căci fusese mereu împrejmuită de bărbaţi care o apărau cu mîinile lor ocrotitoare de restul lumii. Acuma i se părea atît de firesc că nu adusese pe lume decît băieţi, numai fii, hrăniţi cu sîngele şi cu laptele ei, pe care îi iubea, îi apăra şi îi îngrijea pînă ce or creşte mari, să poată intra în rîndurile bărbaţilor. Îşi amintea că auzise despre o cătăiasă pe care poporul o poreclise „muma băieţilor". Avusese desigur în jurul camerei ei de copil o seamă de bărbaţi de strajă...

— Ce s-a mai întîmplat, Kristin ? întrebă tatăl cu glas slab, după o vreme.

Nu putea să i-o spună. Apoi, peste puţin timp, cînd se potoli plînsul şi putu să vorbească, spuse :

— Cum să nu jelesc, tată, cînd te văd zăcînd aici ?... În cele din urmă, după ce Lavrans o tot iscodi, ea pomeni de temerea ce o rodea din pricina copilului nebotezat. El ceru pe loc ca pruncul să fie dus la biserică duminica următoare... zicea că lucrul acesta nu poate să schimbe nimic, căci tot numai cînd i-o veni ceasul o să moară.

— Şi de altfel am zăcut destul aici, zise el rîzînd. Dureri vrednice de milă sînt legate de intrarea şi ieşirea noastră din viaţă, Kristin... ne naştem în dureri şi în dureri murim, dacă nu avem parte de o moarte năprasnică. Cînd eram tînăr, mi se părea că moartea cea mai bună este să cazi pe cîmpul de luptă. Dar pesemne că un păcătos are nevoie de patul de suferinţă — cu toate acestea, simt că sufletul meu nu s-ar îmbunătăţi mai mult dacă aş mai zace mai departe aici...

Şi copilul fu botezat în duminica următoare, şi i se dădu numele bunicului său după mamă.

Kristin şi Erlend au fost foarte rău judecaţi de lumea din ţinut pentru acest fapt, cu toate că Lavrans le spunea tuturor celor ce veneau la dînsul, că el ceruse lucrul acesta : nu voia să aibă un păgîn în casă, cînd moartea pîndea la uşă.

Lavrans începuse acum să se teamă ca moartea lui să se întîmple tocmai în toiul muncilor de primăvară, stingherind pe oamenii care doreau să-l cinstească însoţindu-l în alaiul său de îngropăciune. Dar la două săptămîni după botezul copilului, Erlend intră la Kristin, în vechea încăpere unde se aflau războaiele de ţesut, şi unde ea zăcuse de la naştere. Era în timpul dimineţii, după ceasul gustării ; ea nu se sculase încă : copilul avusese o noapte neliniştită. Erlend era foarte mişcat şi-i spuse încet şi duios că trebuie să se scoale şi să se ducă la tatăl ei. Lavrans avusese în zori cîteva accese groaznice de dureri de inimă şi apoi zăcuse multă vreme în nesimţire. Părintele Eirik se afla acum lîngă dînsul şi îl spovedea.

Era în ziua a cincea după Sfîntul Halvard [1]. Ploaia cădea otova şi domoală. Ieşind în curte, Kristin simţi, adus de vîntul călduţ de la miazăzi, mirosul de pămînt de pe ogoarele proaspăt arate şi gunoite. Ţinutul se vedea cafeniu sub ploaia de primăvară ; între munţii înalţi, aerul părea albastru ; un brîu de ceaţă se ridica pînă la jumătatea povîrnişurilor muntoase.

Venea un zvon de clopoţei de la zăvoaiele de-a lungul rîului cenuşiu, umflat de ape — se dăduse drumul turmei de capre care ciupeau ramurile înmugurite. Era tocmai vremea care umpluse totdeauna de bucurie inima tatălui ei, era sfîrşitul iernii şi al frigului pentru oameni şi dobitoace ; scăpau vitele de înghesuiala grajdurilor întunecoase, unde primeau numai o hrană drămăluită cu grijă.

Ea citi de îndată pe chipul tatălui ei că moartea era foarte aproape.

Era alb ca omătul în jurul aripelor nasului, buzele erau vinete, precum şi încercănarea ochilor mari, albaştri deschişi ; părul se desfăcuse în şuviţe umede pe fruntea lată, năduşită. Era însă cu totul treaz la minte şi vorbea limpede, deşi încet şi cu glas slab.

[1] Sf. Halvard — 15 mai.

Unul cîte unul, toți slujitorii casei se apropiau de pat. Lavrans le strîngea mîna la fiecare, le mulțumea pentru slujba făcută, le spunea bun rămas și îi ruga să-l ierte dacă greșise în vreo privință față de dînșii și să-și aducă aminte de dînsul, rugîndu-se pentru sufletul său. Apoi își luă rămas bun de la ai săi. Rugă pe fiicele sale să se aplece, ca să le poată săruta ; chemă binecuvîntarea Domnului și a tuturor sfinților asupra lor. Amîndouă plîngeau amarnic — și cea tînără, Ramborg, se aruncă în brațele surorii sale. Înlănțuite, cele două surori se duseră pînă la locul lor de la piciorul patului și mezina nu încetă de a plînge la pieptul Kristinei.

Fața lui Erlend tremura și îi curgeau lacrimile pe obraji cînd ridică mîna lui Lavrans s-o sărute, rugîndu-l cu glas încet pe socrul său să-l ierte pentru toate greșelile lui față de dînsul în toți acești ani. Lavrans spuse că o face din toată inima și se roagă la Dumnezeu să-l ocrotească pe ginerele său în fiece zi. Era o stranie paloare luminoasă pe chipul frumos al lui Erlend, cînd se duse să stea lîngă soția sa, și-i luă mîna într-a lui.

Simon Darre nu plîngea, dar îngenunche, luînd mîna socrului său s-o sărute, și rămase așa un timp, ținînd-o strîns în mîna lui.

— Caldă și bună îți este mîna, ginere, zise Lavrans, cu un zîmbet slab. Ramborg se întoarse cu fața spre soțul ei, cînd el veni lîngă dînsa și Simon cuprinse cu brațul umerii firavi ai tinerii femei.

La urmă, își luă rămas bun de la soția sa. Ei își șoptiră cîteva cuvinte pe care nu le putu nimeni auzi și se sărutară în văzul tuturor, așa cum se îngăduie cînd moartea intră în casă. Apoi Ragnfrid îngenunche în fața patului soțului ei și rămase cu fața înspre dînsul : era albă, liniștită și nemișcată.

Părintele Eirik a rămas în casă după ce l-a uns pe cel ce trăgea să moară cu sfîntul mir și l-a împărtășit. Ședea la căpătîiul patului și citea rugăciuni. Ragnfrid se așezase acum pe treapta patului. Trecură cîteva ceasuri. Lavrans zăcea cu ochii întredeschiși. Din cînd în cînd, își mișca neliniștit capul pe pernă, mișca puțin din mîini pe pătură,

răsufla greu și ofta în răstimpuri. Credeau că își pierduse glasul, dar agonia nu începuse încă.

Se întunecase de cu vreme, iar preotul aprinse o lumînare. Ședeau nemișcați, uitîndu-se la cel ce se lupta cu moartea și ascultau ropotul ploii de afară.

Apoi bolnavul fu cuprins de neliniște, trupul îi tresărea, obrazul căpătă o culoare albăstrie și părea că n-are aer destul să-și tragă sufletul. Părintele Eirik îl luă de subsuori și îl ridică în șezut, sprijinindu-i capul de pieptul său și ținînd crucea în dreptul feței lui.

Lavrans deschise ochii, își ațintì privirea asupra crucii din mîna preotului și rosti încet, dar atît de limpede că mulți din odaie putură auzi :

— *„Exsurrexi et adhuc sum tecum"*. [1]

Cîteva scuturături scurte străbătură trupul întreg : apoi muribundul pipăi cu mîinile pătura patului. Părintele Eirik îl mai ținu strîns la pieptul lui cîtăva vreme. Apoi lăsă cu mare grijă trupul fără viață al prietenului său pe perne, îl sărută pe frunte și-i netezi părul, înainte de a-i închide ochii și a-i strînge aripile nasului : apoi se sculă și începu să rostească o rugăciune.

I se îngădui Kristinei să ia parte la vegherea trupului neînsuflețit. Îl așezaseră pe Lavrans pe un pat de paie, în odaia de sus, căci acolo era loc mai mult, și se așteptau să vină lume multă la priveghi.

Tatăl ei îi părea nespus de frumos, așa cum zăcea la lumina lumînărilor, cu fața descoperită, galbenă-aurie. Dăduseră giulgiul la o parte, ca să nu se întîneze din pricina mulțimei de lume, care venea să vadă mortul. Părintele Eirik și preotul din Kvam cîntau rugăciuni la căpătîiul lui — preotul sosise seara, să-și ia un ultim bun rămas, dar nu îl mai aflase în viață.

Încă din ziua următoare, lumea începu să vină de-a călare la curtea lor și Kristin fu nevoită de ochii lumii să se culce la pat, căci n-apucase încă să se ducă la biserică după lehuzie. Acum ea era aceea căreia i se făcu patul de lehuză, cu pături de mătase și cele mai frumoase perne din casă.

[1] Mă trezesc și acum sînt cu tine (Psalmi 139, v. 18).

Aduseră leagănul de la Formo ; micuțul Lavrans fu culcat în el — și în fiecare zi nu înceta de-a intra și de-a ieși lumea care venea să-i vadă, pe ea și pe copilul ei.

Kristin auzea spunînd că leșul tatălui ei se ținea bine, frumos, doar că se făcuse ceva mai galben. Și nimeni nu mai văzuse atîtea lumînări aduse la un mort.

A cincea zi începu praznicul, care a fost peste măsură de măreț întru toate privințele ; se aflau peste o sută de cai străini la curte și la Laugarbru — și pînă și la Formo fură găzduiți oaspeți. Într-a șaptea zi s-a făcut împărțeala între moștenitori, în bună înțelegere și prietenie — Lavrans rînduise totul singur înainte de a muri, și toți îndepliniră întrutotul dorințele sale.

În ziua următoare, trupul mortului — care se afla acum în biserica Sfîntul Olav — urma să fie pornit spre Hamar.

În ajun — mai bine zis, în timpul nopții — Ragnfrid intră în odaia cu vatră, unde fiică-sa se afla cu copilul ei. Părea foarte obosită, dar avea o privire limpede și liniștită. Ea rugă slugile să iasă din odaie :

— E înțesat de lume peste tot, dar o să găsiți voi un locșor ; doresc să fiu lîngă fiica mea în cea din urmă noapte ce o voi petrece în gospodăria mea.

Ea luă copilul din brațele Kristinei, îl duse la vatră și-l primeni pentru noapte.

— Ciudat trebuie să ți se pară, mamă, să părăsești gospodăria asta, unde ai trăit împreună cu tata atîția ani de-a rîndul, zise Kristin. Maică, nu pot pricepe cum ai tăria să pleci.

— Mi-ar fi fără nici o îndoială și mai greu să rămîn, răspuns-a Rangfrid, legănînd în brațe pe micuțul Lavrans, fără să-l mai pot vedea pe tatăl tău umblînd prin gospodărie... Tu n-ai auzit niciodată povestindu-se cum s-a făcut că ne-am mutat în valea asta și am ajuns să locuim aici, urmă ea după o vreme. Cînd am primit vestea că tatăl meu, Ivar, trăgea să moară, nu mai eram în stare să fac drumul călare ; Lavrans a trebuit să plece spre miazănoapte singur. Mi-aduc aminte că era o vreme foarte frumoasă în seara cînd a purces la drum — încă de pe vremea aceea îi plăcea mult să călărească seara, tîrziu, pe răcoare ; voia să treacă pe la Oslo seara... era tocmai înainte de miezul

verii. L-am însoţit pînă acolo unde drumul de la gospodărie taie drumul bisericii... ţii minte, sînt cîteva lespezi de stîncă mari, golaşe, cu pămînt sărăcăcios în jur, cele mai rele locuri din Skog, unde întotdeauna este secetă. Dar anul acela se făcuse grîu frumos pe acele locuri şi vorbeam cu el despre lucrul ăsta. Lavrans ducea calul de dîrlogi, iar eu te ţineam de mînă... erai de patru ani, pe-atunci...

...Cînd ajunserăm la răspîntie, ţi-am spus să te întorci fuga acasă. Nu prea aveai chef să te întorci singură, dar tata ţi-a spus atunci să vezi dacă poţi găsi cinci pietre albe şi să le pui în cruce în albia pîrîului... lucrul acesta l-ar feri de duhurile rele din pădurea Mjørsa, cînd va trece prin ea. Atunci ai fugit...

— Aşa spune lumea ? întrebă Kristin.

— N-am auzit de aşa ceva nici înainte, nici după aceea. Cred că tata a născocit povestea asta pe loc. Nu-ţi aduci aminte cîte născocea, cînd se juca cu tine ?

— Ba da. Mi-aduc aminte.

— L-am însoţit prin pădure, pînă la „Piatra piticului". Acolo m-a rugat să mă-napoiez, şi apoi m-a întovărăşit pînă la răspîntie înapoi — rîdea şi zicea că trebuie să-mi dau seama că n-avea să mă lase să merg singură prin pădure, mai ales după asfinţitul soarelui. Cînd ajunserăm la răscruce, l-am cuprins cu braţele de gît ; îmi părea atît de rîu că nu mă puteam duce acasă — nu-mi priise niciodată la Skog şi mi-era într-una dor de valea de-acasă, din miază-noapte. Lavrans a căutat să mă împace şi la urmă a zis :

„Dacă la întoarcerea mea te găsesc cu un băieţel în braţe, atunci poţi să-mi ceri ce vrei şi dacă lucrul cerut stă în putinţa unui om, atunci să ştii că nu-l vei fi cerut în zadar."

Iar eu i-am răspuns că rugămintea mea ar fi să ne mutăm de-aici şi să ne statornicim la moşia mea strămoşească. Nu i-a prea venit la socoteală aceasta şi mi-a răspuns : „N-ai fi putut să găseşti ceva mai mare de cerut ? — aici prinse a rîde un pic, iar eu în gîndul meu îmi ziceam : Asta n-are s-o facă niciodată — ceea ce mi se părea firesc. Apoi, după cum ştii, s-a întîmplat ca Sigurd, fratele tău cel mai mic să nu trăiască nici măcar un ceas — Halvdan l-a botezat şi copilul a murit numaidecît după aceea...

Într-o bună zi, dis-de-dimineață, tatăl tău s-a întors acasă... aflase de cu seară la Oslo cum stau lucrurile pe-acasă și atunci a pornit numaidecît călare spre casă. Zăceam încă în pat ; eram atît de îndurerată, că n-aveam chef să mă scol... mi-ar fi plăcut mai bine să nu mai mă scol niciodată. Să mă ierte Dumnezeu, dar cînd te-au adus în odaia mea, m-am întors cu fața la perete și nu voiam să te văd, biată fata mea. Dar atunci Lavrans a zis... uite ședea colo pe marginea patului, nici nu apucase să-și scoată mantaua și paloșul de la cingătoare... că am putea să facem o încercare și să vedem dacă n-ar fi mai bine să locuim la Jørundgård și așa se face că ne-am mutat aici de la Skog. Acum înțelegi bine că nu mai îmi vine să locuiesc aici, după ce Lavrans s-a dus.

Ragnfrid veni cu copilul și îl puse la pieptul mamei. Luă pătura de mătase care acoperea patul Kristinei în timpul zilei, o împături și o puse la o parte. Apoi rămase pe loc, uitîndu-se la fiica ei și atingînd cu mîna cosița ei bogată, bălaie care se odihnea între sînii albi :

— Tata mă întreba adesea dacă părul e tot așa de mare și frumos. Era atît de bucuros că nu ți-ai pierdut frumusețea de pe urma multelor nașteri prin care-ai trecut. Și era fericit în anii aceștia din urmă că ai ajuns o nevastă destoinică și că ai rămas sănătoasă și frumoasă, cu băieții tăi frumoși în jurul tău.

Kristin își înghiți de cîteva ori un nod de plîns.

— Mie, mamă, mi-a spus adesea că ai fost cea mai bună soție ce se poate închipui — a zis că să-ți spun lucrul acesta. Kristin fu rușinată, iar Ragnfrid rîse domol :

— Lavrans ar fi trebuit să știe că nu era nevoie să roage pe cineva să-mi vorbească despre bunăvoința pe care o avea față de mine. Ea mîngîie capul copilului, precum și mîna fiicei sale, care îl ținea pe micuț. Dar poate că voia... Să nu-ți închipui, Kristin, că am fost vreodată geloasă de dragostea tatălui tău pentru tine. Era drept și firesc să-l fi iubit mai mult decît pe mine. Ai fost o fetiță atît de dulce și de frumoasă — n-am prețuit îndeajuns faptul că Dumnezeu mi-a îngăduit să te păstrez. Dar mă gîndeam întotdeauna mai mult la ceea ce pierdusem, decît la ceea ce aveam...

Ragnfrid se așează pe marginea patului :

— La Skog erau alte obiceiuri ca la noi acasă. Nu-mi aduc aminte să mă fi sărutat tatăl meu — pe mama a sărutat-o pe năsălie... Mama o săruta la slujbă pe Gudrun, fiindcă stătea mai aproape de dînsa, apoi soru-mea mă săruta pe mine — altfel nu obișnuiam niciodată să ne sărutăm acasă la noi...

...La Skog era obiceiul ca — la întoarcerea de la biserică după ce luasem sfînta împărtășanie, la descălecatul de pe cai, acasă, în curte — domnul Bjørgulf să-și sărute fiii și pe mine pe obraz, iar noi îi sărutam mîna. Apoi toți soții se sărutau între ei, iar apoi dădeam mîna cu toate slugile ce luaseră parte la slujbă și ne uram unul altuia numai bine pentru prînzul ce urma. Lavrans și Åsmund obișnuiau de multe ori să sărute mîna tatălui lor cînd le făcea cîte un dar. Cînd acesta sau Inga intrau în odaie, băieții se sculau întotdeauna și rămîneau în picioare pînă ce erau poftiți să se așeze. La început mi s-a părut că acestea sînt obiceiuri străine și caraghioase...

...Mai tîrziu, în anii în care am trăit împreună cu tatăl tău, cînd ne-au murit băieții și de-a lungul anilor în care-am trecut prin atîta groază și jale din pricina Ulvhildei — a fost bine pentru mine că Lavrans a fost crescut în obiceiuri mai blînde și mai apropiate.

După un răstimp, Kristin zise încet :

— Deci, tata nu l-a văzut niciodată pe Sigurd ?

— Nu, răspunse Ragnfrid, la fel de încet. Nici eu nu l-am văzut, cît a trăit.

Kristin rămase o vreme pe gînduri, apoi spuse :

— Și cu toate astea, mamă, mi se pare că ai avut parte și de multe lucruri bune în viață...

Începuseră a se prelinge lacrimi pe chipul alb al lui Ragnfrid Ivarsdatter :

— Da. Mulțumesc Domnului. Așa gîndesc și eu acum.

După cîtva timp, luă cu grijă copilul care aținise la sînul mamei sale și îl puse în leagăn. Prinse la piept cămașa de noapte a Kristinei cu o agrafă micuță, o mîngîie pe obraz și o rugă să doarmă.

Kristin ridică o mînă :

— Mamă, se rugă ea.

Ragnfrid se aplecă, o cuprinse pe fiică-sa și o sărută de multe ori, lucru pe care nu-l mai făcuse în toți anii scurși de la moartea Ulvhildei.

A doua zi, cînd Kristin stătea după colțul casei și se uita spre șirurile de munți de dincolo de rîu, era cea mai frumoasă vreme primăvăratică ce se poate închipui. Mirosea a pămînt umed, toate pîraiele, despovărate de ghețurile lor, cîntau, pe toate zăvoaiele și ogoarele încolțea verdeața și scînteia lumina.

În locul în care drumul trecea pe coasta muntelui pe deasupra Laugarbru-ului, se zărea un covor de secară de toamnă, proaspăt, lucind. Jon arsese desișul de pe plaiul acela anul trecut și semănase secară pe locul pîrjolit.

Cînd alaiul va ajunge în dreptul lui, îl va putea vedea cel mai bine.

Și iată că se ivi alaiul ; jos era cîmpul pietros, cu hățișuri, iar sus, proaspătul ogor de secară.

Îi deosebea pe toți preoții care veneau în frunte, călări ; erau și țîrcovnici, purtînd cruci și lumînări. În lumina crudă a zilei nu putea vedea flăcările lumînărilor, dar vedea lumînările ca niște linii albe subțiri. Apoi urmară cei doi cai, care purtau coșciugul tatălui între ei pe o targă — și îl recunoștea pe Erlend pe calul său negru, pe mama ei, pe Simon și pe Ramborg și multe alte rude și prieteni din lungul alai.

O vreme auzi deslușit cîntarea preoților acoperind vuietul rîului Lågen, dar apoi imnul se stinse în șopotul rîului și în susurul pîraielor umflate de primăvară, ce curgeau de pe povîrnișurile munților. Kristin rămase locului, cu ochii pironiți în zare, multă vreme după ce ultimul cal cu poveri se mistuise în hățișurile din depărtare.

III

ERLEND NIKULAUSSØN

Ragnfrid Ivarsdatter n-a mai trăit nici doi ani încheiați după moartea soțului ei ; ea muri la începutul iernii anului 1332. E departe cale de la Hamar la Skaun, așa încît cei din Husaby aflară de moartea ei cînd ea era de mai bine de o lună de zile în pămînt. Pe la Rusalii însă, a sosit Simon Andressøn ; avea de vorbit cu rudele lui despre moștenirea rămasă de pe urma lui Ragnfrid. Jørundgård era acum al Kristinei — și s-a hotărît ca Simon să vadă de moșia ei și să facă socotelile cu țăranii ; el diriguise și averea soacrei sale din această vale în timpul în care dînsa locuise la Hamar.

Tocmai atunci, Erlend avusese un șir de încurcături și de supărări din pricina unor întîmplări legate de slujba sa. În toamna anului trecut, un țăran de la Forbregd din Uppdal, pe nume Huntjov, își omorîse vecinul, pentru că acesta o făcuse vrăjitoare pe nevastă-sa. Oamenii din sat îl duseseră pe ucigaș legat la ispravnicul de ținut, adică la Erlend, iar acesta l-a băgat la închisoare. Pe iarnă însă, cînd s-a lăsat frigul, l-a îngăduit pe om să umble slobod printre slugile sale. Huntjov fusese împreună cu Erlend în ținuturile de miazănoapte, cu corabia „Margygren" — și cu acest prilej dăduse dovadă de mare vitejie. Cînd Erlend trimisese scrisoare celor în drept despre pricina cu Huntjov, cerînd să i se dea voie să rămînă în ținutul acela, el l-a zugrăvit în culorile cele mai bune, iar cînd Ulv Haldorssøn se făcuse chezaș că acest Hunt-

jov se va înfăţişa la timpul cuvenit la scaunul de judecată din Orkedal, Erlend i-a dat voie ţăranului să plece acasă de sărbătorile Crăciunului. Ţăranul şi soţia sa însă plecară împreună să-l vadă pe hangiul din Drivdalen, care le era rudă — şi cu acest prilej se făcură nevăzuţi. Erlend era de părere că pieriseră în vijelia nemaipomenită care avusese loc tocmai în timpul acela, dar mulţi spuneau că fugiseră şi că oamenii ispravnicului puteau să-i caute mult şi bine. Atunci ieşiră la iveală noi plîngeri împotriva celor ce se făcuseră nevăzuţi, anume că Huntjov ar fi omorît cu cîţiva ani mai înainte un om pe munte şi că îl îngropase sub o grămadă de piatră — fiindcă Huntjov crezuse că omul acela îi rănise iapa la şale. Şi se zvonea că nevastă-sa se îndeletnicise cu vrăjitoria.

Preotul din Uppdal şi împuterniciţii arhiepiscopului începură a cerceta dacă erau adevărate aceste zvonuri despre vrăjitorie ; iar cercetările scoaseră la iveală lucruri supărătoare în privinţa felului în care oamenii în multe localităţi din Orkdølafylke înţelegeau creştinismul, îndeosebi în ţinuturile mărginaşe, Rennabu şi Uppdalsskogen ; pînă şi din Budviken a fost adus un bătrîn în faţa scaunului de judecată al arhiepiscopului din Nidaros. Erlend a dovedit în pricina aceasta atît de puţină rîvnă, încît lumea începuse să vorbească despre aceasta. Acest bătrîn era Ån, care locuise jos, la marginea lacului, sub Husaby, şi era aproape socotit a face parte dintre slugile lui Erlend. Era bănuit că s-ar fi îndeletnicit cu runele[1] şi cu vrăjitoria şi că avusese în casă cîteva chipuri de idoli, cărora le aducea jertfe. Nu s-a găsit însă nimic de felul acesta în coliba lui după ce a murit. Se zicea că însuşi Erlend împreună cu Ulv Haldorssøn fuseseră de faţă cînd şi-a dat sufletul — şi de bună seamă că şterseseră orice urmă pînă la sosirea preotului. Păi da, lumea îşi mai amintise că însăşi mătuşa de sînge a lui Erlend fusese învinuită de vrăjitorie, de preacurvie şi de uciderea soţului ei... în pofida faptului că Åshild Gautesdatter era prea deşteaptă şi iscusită şi avusese prieteni prea puternici

[1] Vechea scriere a popoarelor scandinave.

pentru ca să se fi putut dovedi ceva împotriva ei. Apoi lumea își adusese deodată aminte că în tinerețele sale Erlend dusese o viață foarte puțin creștinească și că înfruntase afurisania bisericii...

Urmarea tuturor acestora a fost că arhiepiscopul l-a poftit pe Erlend Nikulaussøn la Nidaros, spre a sta de vorbă cu el. Simon îl însoți pe cumnatul său la oraș; el urma să-l ia de la Ranheim pe nepotul său de soră, și să-l aducă acasă, să-și vadă mama și să rămînă cu ea o vreme.

Era cu o săptămînă înainte de ținerea adunării de la Nidaros, și orașul era plin de lume. La sosirea celor doi cumnați la curtea episcopală, ei fură poftiți în vorbitor, unde se aflau mai mulți călugări-cruciați, precum și cîțiva mireni de neam ales — printre care președintele adunării de la Frosta, Harald Nikulaussøn, Olav Hermanssøn, ispravnic la Nidaros, cavalerul Guttorm Helgessøn, ocîrmuitor al ținutului Jemtland, precum și Arne Gjavvaldssøn, care se apropie de îndată de Simon Darre și îl salută prietenește. Arne îl trase pe Simon spre firida unei ferestre și se așezară acolo.

Simon nu prea se simțea la largul său. Nu-l mai întîlnise pe Arne de cînd fusese la Ranheim, cu zece ani în urmă — și cu toate că cei de acolo îl primiseră bine, totuși împrejurările în care își îndeplinise misiunea față de ei îi lăsaseră o rană în suflet.

În timp ce Arne îl lăuda pe tînărul Gjavvald, Simon era cu ochii la cumnatul său. Erlend stătea de vorbă cu vistiernicul regelui — acesta purta numele de Bård Peterssøn, dar nu se înrudea cu cei de la Hestnes. Nu se putea spune că ținuta lui Erlend era lipsită de curtenie, cu toate că în convorbirea lui cu acest bătrîn nobil se simțea poate prea în voia lui și fără cea mai mică constrîngere... se legăna ușor pe călcîie, cu mîinile la spate. Era îmbrăcat, ca îndeobște, într-un veșmînt de culoare închisă, dar foarte frumos — un caftan albastru-violet strîns pe trup și desfăcut în părți, un guler negru cu o glugă dată pe spate, încît i se vedea căptușeala cenușie de mătase, o cingătoare bătută în argint și cizme roșii,

înalte, strînse pe picior cu șireturi, care îi vădeau picioarele sprintene și frumoase.

În lumina vie care intra prin ferestrele acelei clădiri de piatră se vedea lămurit că lui Erlend Nikulaussøn îi albise părul la tîmple. În jurul gurii și al ochilor, obrazul său frumos și ars de soare avea acum unele cute subțiri, precum și de-a latul gîtului lung și frumos arcuit. Totuși părea foarte tînăr printre ceilalți bărbați, deși nu era cel mai tînăr dintre cei de față. Dar era încă subțire și mlădios și se purta la fel de în voie și nepăsător ca în tinerețe ; avea același mers ușor și sprinten cînd, depărtîndu-se vistiernicul regelui, începu a se plimba încoace și încolo prin încăpere, cu mîinile la spate. Toți ceilalți ședeau jos. Vorbeau între ei cu glas scăzut, răgușit. Pasul ușor al lui Erlend și zornăitul pintenilor săi mici de argint se auzea prea deslușit.

Pînă la urmă, un bărbat mai tînăr îl rugă cu acreală să se așeze :

— Nu mai face atîta zgomot, vere !

Erlend se opri pe loc, încruntă din sprîncene ; apoi se întoarse rîzînd către cel ce vorbise :

— Unde-ai fost la băutură aseară, vere Jon, de ești atît de mahmur ? zise el așezîndu-se.

Cînd judecătorul Harald veni spre el, se ridică pe jumătate, și rămase așa pînă ce Harald se așeză, dar apoi se lăsă să cadă lîngă acesta, puse picior peste picior și stătu cu mîinile împreunate peste genunchi în vreme ce celălalt vorbea.

Erlend îi vorbise foarte deschis lui Simon despre toate necazurile întîmpinate din pricină că ucigașul și vrăjitoarea îi scăpaseră din mînă. Dar nici un om n-ar fi putut să arate mai lipsit de griji ca Erlend, în timp ce dezbătea pricina cu ispravnicul.

Sosi și arhiepiscopul. Acesta fu dus la jilțul său de către doi oameni, care îngrămădiră perne în jurul său. Simon îl vedea pentru întîia oară pe vlădica Eiliv Kortin. Arăta bătrîn și bolnăvicios — și părea înfrigurat, deși era cu șuba pe dînsul și avea o căciulă cu margini îmblănite. Cînd îi veni rîndul, Erlend îl însoți pe cumnatul său pînă în dreptul arhiepiscopului, iar Simon puse

un genunchi în pămînt și sărută inelul acestuia. Erlend sărută și el cu respect inelul.

Se purtă foarte respectuos și cuviincios cînd la urmă se înfățișă și el în fața prelatului, după ce acesta vorbi o bucată bună de vreme cu ceilalți nobili despre diferite lucruri ; dar răspunse destul de nepăsător la întrebările puse de unul din canonici și avea o mutră plină de încredere și nevinovăție.

...Da, auzise ani de-a rîndul vorbindu-se de vrăji. Dar atîta vreme cît nimeni n-a venit să-i spună lui, ca împărțitor al dreptății, el nu era dator să țină seamă de toate vorbele care umblă printre femeile din ținut. Preotul era cel în drept să cerceteze dacă era locul să se pornească o judecată.

S-au pus apoi întrebări privitoare la bătrînul care locuise la Husaby și despre care lumea vorbea că se pricepe într-ale vrăjitoriei.

Erlend prinse a zîmbi :

Da, Ån însuși se lăudase în privința aceasta, dar Erlend nu văzuse niciodată vreo dovadă a măiestriei sale vrăjitorești. Încă de copil îl auzise pe Ån vorbind despre niscaiva femei, cărora le zicea : Haern, Skøgul și Snotra — dar socotise întotdeauna lucrurile acestea drept basme și glume. Fratele meu Gunnulf și preotul nostru, părintele Eiliv, l-au cercetat de mai multe ori ; pesemne că n-au găsit nimic care să dea de bănuit la dînsul, de vreme ce n-au luat nici o măsură. Bătrînul mergea la biserică de cîte ori era slujbă și își cunoștea pe de rost rugăciunile sale de creștin. El nu prea crezuse niciodată în meșteșugul vrăjitoresc al lui Ån, iar după ce văzuse în ținuturile de miazănoapte cîte ceva din vrăjile laponilor, înțelesese că cele ce făcea Ån nu erau decît prostii.

Atunci preotul întrebă dacă este adevărat că Erlend însuși primise odată un lucru de la Ån... ceva care trebuia să-i aducă noroc în dragoste.

Da, răspunse Erlend repede, nesilit și zîmbitor. Să tot fi avut vreo cincisprezece ani — sînt cam douăzeci și opt de ani de atunci. Era o pungulița de piele în care se afla o pietricică albă și niște rămășițe uscate, de la vreun animal pesemne. Dar nici pe vremea aceea nu cre-

zuse mare lucru despre asemenea făcături și se descotorosise de pungă dînd-o altcuiva în anul următor — întîiul an de slujire la curtea regelui. Aceasta se petrecuse într-o baie din oraș — plin de veselie, arătase așa-zisul leac vrăjitoresc altor flăcăi. Și atunci, unul dintre tinerii oșteni ai palatului a venit mai tîrziu la Erlend, arătîndu-se doritor să cumpere acea pungă — și Erlend i-a dat-o în schimbul unui brici bun.

Îl întrebară cine era omul acela.

La început, Erlend nu voi să spună, dar arhiepiscopul însuși îl făcu să vorbească. Erlend privi în sus, cu o licărire mucalită în ochii lui albaștri.

— Omul acela era domnul Ivar Ogmundssøn.

Pe fețele celor de față se deslușeau semnele mirării. Din partea bătrînului domn Guttorm Helgessøn se auziră niște mîrîieli ciudate. Pînă și vlădica Eiliv se străduia să nu zîmbească. Atunci Erlend se încumetă a zice, cu ochii lăsați în jos și mușcîndu-și buza ușor:

— Preasfinția-ta n-o să voiască desigur să-l împovăreze pe acest cavaler cumsecade cu pricina aceasta veche. Precum v-am spus... nici eu însumi nu credeam în aceste farmece — și n-am simțit niciodată să fi avut vreo înrîurire asupra vreunuia dintre noi faptul că i-am dat acel lucru vrăjit...

Domnul Guttorm se plecă înainte, izbucnind într-un muget; atunci oamenii se lăsară unul după altul în voia veseliei și rîseră în gura mare. Arhiepiscopul chicotea de rîs, tușea și clătina din cap. Era lucru știut că domnul Ivar avusese întotdeauna în anumite treburi mai curînd bunăvoință decît noroc.

După un răstimp totuși, un călugăr-cruciat își veni destul în fire ca să le aducă aminte că se întruniseră pentru a vorbi despre lucruri serioase. Erlend întrebă cu glasul înăsprit dacă cineva ridicase vreo pîră împotriva sa și dacă acum se află la interogatoriu — după cît înțelesese el, fusese chemat numai la o convorbire. Convorbirea își înnodă iar firul, dar domnul Guttorm Helgessøn izbucnind deodată în mici hohote înăbușite de rîs, pricinui oarecare tulburare.

În ziua următoare, pe cînd cei doi cumnați se întorceau călări de la Ranheim spre casă, Simon aduse vorba despre această convorbire. Lui Simon i se părea că Erlend luase lucrurile foarte ușor... era de părere că mai mulți dintre marii dregători ar avea chef să-i joace un renghi, dacă le-ar sta în putere.

Erlend îi răspunse că știe prea bine că dumnealor ar face-o bucuros, dacă le-ar fi cu putință. Căci acum prin meleagurile din miazănoapte, cei mai mulți trăgeau spre cancelarul țării — în afară de arhiepiscop, în care Erlend avea un prieten de nădejde. Dar purtarea lui Erlend era întrutoate privințele după cum cerea legea, căci se sfătuia în toate pricinile cu grămăticul său, Kløng Aressøn, care era foarte cunoscător în ale legii. Erlend vorbea de data asta serios și zîmbi numai în treacăt cînd spuse că pesemne că nimeni nu se așteptase — nici prietenii săi dragi din ținutul acesta, și nici boierii din sfat — ca el să-și cunoască atît de bine îndatoririle precum și le cunoștea. De altfel, nu era de loc sigur că i-ar mai face plăcere să aibă slujba de ispravnic de ținut în cazul în care condițiile ar fi altele decît acelea pe care le-a avut pe vremea cînd Erling Vidkunssøn era la cîrmă. Cu starea lui de acum, mai ales după moartea socrilor săi, nu era nevoit să ceară hatîruri celor care veniseră la putere după ce regele a fost declarat major. Da, cățelul acesta putred ar fi putut la fel de bine să fie declarat major și mai înainte, căci n-avea să iasă mai bărbat, dacă-l țineau ascuns. S-ar fi văzut cu atît mai curînd ce ascundea acesta, sau domnii suedezi, care domneau cu el. Lumea ar fi ajuns să recunoască faptul că Erling văzuse totuși bine. Pe noi ne-ar costa scump dacă regele Magnus ar vrea să pună ținutul Skåne [1] sub stăpînirea Suediei — și în clipa în care un bărbat, fie danez, fie neamț, ar lua acolo puterea în mînă, s-ar ajunge la un război cu danezii. Iar în privința păcii din părțile de miazănoapte, care trebuia să țină zece ani... trecuse acum jumătate din răgazul acesta și nu se știa bine dacă rușii vor respecta înțelegerea atîta vreme. Erlend nu prea credea... și nici Erling. Pål Kansler [2] era fără

[1] Skania, peninsulă din partea cea mai de miazăzi a Suediei.
[2] Cancelarul.

îndoială un om învățat și priceput în multe privințe... Dar boierii aceștia din sfat, care îl aleseseră drept căpetenia lor, nu aveau toți laolaltă mai multă minte decît calul negru al lui Erlend. Dar acum se descotorosiseră de Erling — pînă mai apoi. Și pînă atunci, putea și Erlend să stea deoparte. Dar Erling și prietenii săi doreau mai degrabă ca Erlend să-și păstreze puterea și bunăstarea lui aici, în părțile de miazănoapte, așa că nu mai știa nici el bine ce are de făcut. Simon Darre nu se putu opri de a zice :

— Mi se pare că ai început să cînți în strunele domnului Erling.

Erlend îi răspunse că în adevăr așa este. Locuise la moșia acestuia astă-vară, cînd era la Bjørgvin și învățase a-l cunoaște mai bine acum. Erling voia mai întîi de toate să păstreze pacea țării, dar voia ca Norvegia să aibă pacea leului — și asta însemna că nimeni să nu-i scoată un dinte sau să-i taie o gheară leului — rudei lor, regele Håkon — și nu trebuia leul să decadă pînă la a ajunge cîinele de vînătoare al unui alt popor. De altfel, Erling avea acum de gînd să pună capăt vechilor certuri dintre norvegieni și Ingebjørg Doamna. Acum, cînd era văduvă în urma morții domnului Knut, era de dorit să capete din nou oarecare înrîurire asupra fiului ei. Se părea că dragostea pe care o avea față de copiii din căsătoria ei cu Knut Porse era atît de nemăsurat de puternică, încît îl uitase întrucîtva pe fiul său dintîi născut — dar fără îndoială că lucrurile se vor schimba cînd îl va întîlni din nou. Iar Ingebjørg Doamna nu putea avea nici un temei să dorească un amestec al regelui Magnus în tulburările din ținutul Skåne, sub cuvînt că frații săi vitregi își aveau moșiile acolo.

Simon se gîndea că s-ar putea prea bine ca lucrurile să fie așa precum spusese Erlend, care părea să fie bine informat.

Dar se mira de Erling Vidkunssøn ; credea oare fostul regent că Erlend Nikulaussøn era în stare să judece în astfel de treburi, sau lucrurile stăteau astfel încît acum Erling era gata să primească ajutorul din partea oricui ar fi venit ? Cavalerul de la Bjarkø nu lăsa de bunăvoie puterea din mînă. Nimeni n-a putut vreodată spune că o exercitase spre

folosul său ; dar, de fapt, nici nu se afla într-o astfel de stare, încît să fie nevoit să facă aceasta. Şi toată lumea spunea că ajunsese, cu trecerea anilor, din ce în ce mai încăpăţînat şi mai autoritar şi, pe măsură ce ceilalţi domni din sfatul ţării încercaseră să-l înfrunte, se făcuse atît de poruncitor, încît de-abia se sinchisea să asculte ceea ce aveau de spus ceilalţi.

Era cu totul în firea lui Erlend faptul că sărise, ca să zicem aşa, cu amîndouă picioarele în barca lui Erling Vidkunssøn — acum, cînd acesta întîmpina un vînt potrivnic şi nu se putea şti dacă era în folosul domnului Erling sau chiar al lui Erlend că se dăduse cu tot dinadinsul de partea rudei sale bogate. Totuşi, Simon îşi mărturisea în sinea lui că Erlend, care îndeobşte rostea vorbe primejdioase atît despre oameni cît şi despre anumite stări de fapt, de data asta spunea lucruri ce nu-i păreau cu totul lipsite de chibzuinţă.

Seara însă, Erlend a fost de o voioiciune şi de o veselie nebună. Era la Nikulausgården, moşie pe care i-o dăruise fratele său, cînd se călugărise. Kristin era cu el împreună cu trei copii : cei doi mai mari şi mezinul, precum şi cu fiica lui Erlend, Margret.

Mai tîrziu, pe seară, veniră la dînşii o mulţime de oaspeţi, printre care mai mulţi dintre boierii care luaseră parte la întrunirea de la arhiepiscop din dimineaţa trecută. Erlend rîdea şi făcea mare zarvă în timp ce şedeau împreună la băut, după cină. Luase un măr dintr-un coş de fructe de pe masă, îl curăţi de coajă jur împrejur cu cuţitul său — apoi îl aruncă în poala doamnei Sunniva Olavsdatter, care şedea tocmai în faţa lui. Doamna care şedea alături de Sunniva vru şi ea să intre în joc şi să apuce mărul, dar cealaltă nu voia să-i dea drumul — şi cele două cucoane se luptau în strigătele şi rîsul celorlalţi oaspeţi. Dar Erlend strigă că şi doamna Eyvor va căpăta un măr din partea lui. Şi în curînd aruncase mere tuturor femeilor ce se aflau de faţă şi zicea că pe fiecare măr crestase rune de dragoste.

— Ai să rămîi sărac lipit pămîntului, omule, dacă o să trebuiască să răscumperi toate zăloagele astea ! îi strigă unul dintre bărbaţii de faţă.

— Atunci n-am decît să nu le mai răscumpăr... mi s-a mai întîmplat și altă dată... răspunse Erlend — și iar făcură cu toții mare haz.

Însă islandezul Kløng se uitase la unul din mere și striga că nu sînt rune, ci doar niște smîngălituri fără nici un înțeles și că o să le arate el acum cum trebuiesc crestate în adevăr runele. Atunci Erlend strigă că nu trebuie să le cresteze :

— Căci atunci o să mi se ceară să pun să te lege, Kløng... și fără tine nu mă pot descurca.

În timpul acestei gălăgii, băiețelul cel mai mic al lui Erlend și al Kristinei intrase în odaie, împiedicîndu-se în dreapta și în stînga. Lavrans Erlendssøn avea acum doi ani și ceva ; era un copil neobișnuit de frumos, bălai și dolofan, cu părul auriu, mătăsos și inelat. Femeile care ședeau pe lavița dinăuntru îl luară de îndată — copilul umbla din brațe în brațe și cu toatele îl mîngîiau pe o măsură, căci acum erau toate cam amețite și prea vesele. Kristin, care ședea spre perete, în jilț, împreună cu bărbatul ei, le-a cerut să-i dea copilul care plîngea cerînd să vină la dînsa, dar degeaba.

Pe neașteptate, Erlend se întinse peste masă și apucă băiatul, care țipa acum, căci doamnele Sunniva și Eyvor trăgeau amîndouă de copil și se băteau pe dînsul. Tatăl îl luă în brațe, încercînd să-l împace — și cum micuțul nu înceta de-a plînge, începu să îngîne un cîntec și să-l legene, plimbîndu-l încoace și încolo în partea mai întunecată a odăii. Părea să fi uitat cu totul de oaspeții săi. Căpșorul bălai al copilului se lăsase pe umărul tatălui său, sub părul negru al acestuia — și din cînd în cînd Erlend, cu gura întredeschisă, săruta mărunt mînuța care se sprijinea pe pieptul său. Se plimbă așa, pînă ce intră slujnica ce trebuia să aibă grijă de copil și ar fi trebuit de mult să-l fi culcat în pat.

Unii oaspeți cerură acum ca Erlend să cînte un cîntec de joc pentru dînșii — căci avea glas frumos. La început, nu prea voi... dar apoi se duse la tînăra sa fiică Margret, care ședea pe lavița femeilor. O luă de talie și o duse în mijlocul odăii.

— Atunci, Margret, vino să joci cu tatăl tău !

Un tînăr făcu cîțiva pași și luă fata de mînă.

— Margret mi-a făgăduit că va dansa cu mine în astă-seară.

Dar Erlend ridică fata în brațe și o puse jos de partea cealaltă.

— Joacă, Håkon, cu nevastă-ta — pe vremea cînd eram tînăr însurățel ca tine, nu jucam cu altele...

— Ingebjørg zice că nu știe să joace — și eu i-am făgăduit lui Håkon să joc cu el, tată, zise Margret.

Simon Darre nu voia să joace. El stătu o vreme de vorbă cu o doamnă bătrînă, privind — din cînd în cînd ochii lui se opreau asupra Kristinei. În timp ce slujnicele strîngeau masa și o ștergeau, aduceau noi băuturi și nuci, Kristin stătea în picioare la capătul mesei.

Apoi se așeză lîngă vatră și intră în vorbă cu un preot ce se afla printre oaspeți. După o vreme, Simon se așeză lîngă ei.

Ceilalți jucaseră un joc sau două, cînd Erlend se apropie de nevasta lui.

— Vino de joacă cu noi, Kristin, o rugă el, întinzîndu-i mîna.

— Sînt obosită, răspunse ea, ridicîndu-și o clipă privirile.

— Simon, roag-o tu — nu poate refuza să joace cu tine.

Simon se ridică pe jumătate din scaun și-i întinse mîna, dar ea scutură din cap, zicînd :

— Simon, nu-mi cere asta — sînt așa de obosită.

Erlend șovăi o clipă ; părea nemulțumit. Apoi întoarse spatele, se duse la Sunniva și o prinse de mînă intrînd în lanțul jocului — în timp ce striga, că acum ar putea Margret să le cînte ceva.

Simon întrebă :

— Cine dansează lîngă fata ta vitregă ? Nu-i plăcea mutra acestui bărbat — cu toate că era un tînăr de toată frumusețea, plin de bărbăție, cu o culoare sănătoasă arămie în obraji, dinți frumoși și ochi scăpărători, așezați cam prea aproape de rădăcina nasului ; avea gura și bărbia mari și puternice, însă fruntea îngustă. Kristin îi răspunse că acesta este Håkon Eindridessøn din Gimsar, un

nepot al lui Tore Eindridessøn, ispravnicul de Gauldøla-fylke. Håkon se însurase de curînd cu mica, frumoasa și tînăra femeie care ședea pe genunchii lui Olav Lagmann — nașul ei. Simon băgase de seamă pe femeia aceasta, căci îi aducea puțin aminte de soția sa dintîi — cu toate că nu era tot atît de frumoasă. Cînd află că este și oarecare rubedenie între ei, se duse s-o salute pe Ingebjørg, se așeză lîngă ea și începu să vorbească cu dînsa.

După un timp, hora celor ce jucau se sparse. Bătrînii se grămădiră la băuturi, iar cei tineri cîntară și jucară mai departe în odaie. Erlend se apropie de vatră, urmat de cîțiva oameni mai în vîrstă — dar o ținea încă de mînă pe Sunniva, parcă fără a-și da seama.

Bărbații se așezară lîngă foc; doamna nu găsi un loc pentru ea, dar stătea în picioare în fața lui Erlend și mînca nuci, pe care i le spărgea el între degete.

— Nu prea ești binecrescut, Erlend, îi zise ea dintr-o dată. Te așezi și eu trebuie să stau în picioare în fața ta...

— Șezi colea, zise Erlend, rîzînd și trăgînd-o pe genunchii lui. Dar ea se împotrivi, rîse și o întrebă, strigînd, pe Kristin, dacă a văzut cum se poartă soțul ei cu dînsa.

— Erlend se poartă așa pentru că e un om bun la suflet, răspunse Kristin rîzînd. Nu se gudură nici o pisică pe lîngă el, fără s-o ia pe genunchi.

Erlend și cu doamna aceasta rămaseră mai departe astfel așezați, făcîndu-se că n-au auzit nimic, dar amîndoi s-au înroșit la față. El o cuprinsese ușor cu brațul, ca și cînd abia și-ar fi dat seama că este acolo — în timp ce vorbea cu ceilalți bărbați despre cearta dintre Erling Vidkunssøn și Pål Kansler, care frămînta mințile tuturor. Erlend spunea că Pål Bårdssøn își arătase în multe rînduri simțămintele ce le nutrea față de Erling și că făcuse aceasta într-un fel de-a dreptul mahalagesc — ca de pildă:

În vara trecută venise la adunarea căpeteniilor unul dintre tinerii de la Finne, ca să se pună în slujba regelui. Acest biet tînăr de la Vors era plin de rîvnă de a-și însuși eticheta și bunele purtări de la curte și de aceea voia să-și împodobească vorbirea cu unele cuvinte suedeze — pe

vremea cînd eram eu tînăr era la modă limba franceză, acum este suedeza — și astfel se întîmplă că într-o zi îi întrebă pe camarazii săi ce înseamnă în limba norvegiană cuvîntul „tråkig“ [1]. Domnul Pål aude această întrebare și-i spune : „Tråkig, măi băiatule, este ceea ce este soția lui Erling, doamna Eline. Și tînărul de la Finne își tălmăcește singur cuvîntul tråkig prin frumoasă și drăguță, căci astfel o vedea el pe doamna aceasta, și nu prea avusese prilejul s-o audă vorbind. Dar într-o zi Erling îl întîlnește pe scări, în fața sălii celei mari și îl oprește, vorbindu-i prietenos, și îl întreabă dacă se simte bine aici în oraș și așa mai departe, și îl roagă să transmită salutări tatălui său. Băiatul mulțumește și îi spune că desigur îi va face mare plăcere tatălui său, cînd se va întoarce acasă cu salutări „din partea dumitale, iubite domnule și de la soția dumitale atît de tråkig“. Erling îi și arde pe loc o palmă zdravănă, așa încît băiatul se rostogolește cîteva trepte pînă ce să-l prindă un om în brațe. După care, se încinge zarvă mare ; se adună lumea și lucrurile se lămuresc.

Erling era furios — căci lumea rîdea de el — dar se prefăcea că habar n-are. Iar cancelarul se mulțumi să rîdă și să spună că ar fi fost mai bine dacă i-ar fi spus că „tråkig“ era un cuvînt care se potrivea foarte bine regentului — atunci băiatul n-ar fi greșit atît de mult în felul de a-l tălmăci.

Toată lumea era de părere că o asemenea comportare din partea cancelarului nu era demnă de dînsul, dar mulți rîdeau.

Simon asculta în tăcere, cu bărbia sprijinită în palmă. Se gîndea că Erlend își arată într-un chip cam ciudat prietenia lui față de Erling Vidkunssøn. Din povestea asta reieșea limpede că Erling trebuia să fie cam într-o ureche ca să poată crede că un flăcăiaș, proaspăt venit de la țară, îndrăznea să-și bată joc de dînsul pe față, pe treptele ce duceau la sala din palatul regal. Nu se prea aștepta ca Erlend să-și amintească de fosta lui legătură de cumnat cu doamna Eline și domnul Erling.

[1] „Tråkig“ (în l. suedeză) = plicticos.

— La ce te gîndești, Kristin? întrebă el pe nevasta lui — care ședea tăcută, cu spatele drept, cu mîinile încrucișate în poală. Ea răspunse :

— Mă gîndeam la Margret.

Noaptea, cînd Erlend și Simon au ieșit în curte să-și facă nevoile, speriară două persoane care stăteau pe după colțul casei. Noaptea era luminoasă ca ziua și Simon îi recunoscu pe Håkon de la Gimsar și pe Margret Erlendsdatter. Erlend se uită după ei — era destul de treaz și Simon înțelese că nu-i plăcuse treaba aceasta — dar spuse cu îngăduială că cei doi se cunoșteau de mici copii și fuseseră întotdeauna împreună. Simon se gîndi că dacă lucrul în sine nu însemna nimic, atunci era totuși păcat de tînăra soție, adică de Ingebjørg.

Ziua următoare însă, tînărul Håkon avu treabă pe la curtea lui Erlend și întrebă de „Margit". Atunci Erlend sări în sus :

— Fiica mea nu este „Margit" pentru tine. Și dacă nu v-ați spus ieri tot ce-aveați să vă spuneți, atunci o să trebuiască să te lipsești de a-i mai spune ce ți-a mai rămas de spus...

Håkon ridică din umeri și la plecare îl rugă să-i transmită salutări „Margaretei".

Cei de la Husaby rămaseră la Nidaros tot timpul cît ținu adunarea și Simon nu prea s-a simțit la largul lui. De cîte ori stătea în casele lui de la oraș, Erlend se posomora numaidecît, pentru că Gunnulf dăduse bolniței, care se afla dincolo de livada de meri, dreptul de folosință a unor clădiri care dădeau pe această grădină, precum și anumite drepturi asupra grădinii. Erlend voia neapărat să răscumpere aceste drepturi : nu-i plăcea să vadă bolnavii umblînd prin grădină și prin curte — mulți dintre aceștia erau urîți la vedere și îi mai era și frica să nu se molipsească copiii. Nu putea însă să cadă la învoială cu călugării care vedeau de bolniță.

Și apoi mai era și Margret Erlendsdatter. Simon își dădea seama că umblau vorbe despre dînsa și că Kristin punea la inimă lucrul acesta, în timp ce Erlend părea a fi nepăsător ; el era încredințat, pesemne, că-și putea

apăra fiica și că toate aceste vorbe nu aveau nici o însemnătate. Totuși, într-o zi îi spuse lui Simon că Kløng Aressøn ar vrea să se însoare cu fiica lui și că nu știe bine ce trebuie să facă. Singura împotrivire la căsnicia cu islandezul se trăgea din faptul că era fiu de preot — n-ar fi fost bine ca lumea să poată spune că copiii Margretei au cîte o pată dinspre partea fiecăruia dintre părinții lor. Încolo, Kløng era un om atrăgător, vesel, deștept și foarte învățat. Tatăl său, părintele Are, îl crescuse acasă și îl învățase el însuși carte, căci avusese în gînd să-l facă preot și începuse de pe acum demersurile ca să poată căpăta dezlegarea cuvenită — dar pînă la urmă Kløng n-a mai vrut să se lase hirotonit. Erlend părea să vrea să lase lucrurile în adormire — dacă nu se ivea prilejul unei căsătorii mai bune, putea oricînd să-și dea fata după Kløng Aressøn.

De altminteri Erlend avusese și mai înainte pentru fiica sa o propunere atît de bună, încît lumea vorbise mult despre înfumurarea și lipsa lui de chibzuință, cînd lăsase să-i scape acea căsătorie. Era vorba despre un nepot al baronului Sigvat de Leirhole — care se numea Sigmund Finssøn ; nu era bogat, căci Finn Sigvatssøn avusese unsprezece copii ; și nici prea tînăr nu era — cam de vîrsta lui Erlend — dar era un om binevăzut și cu foarte multă judecată. Cu moșiile pe care le dăruise Erlend fiicei sale, cînd se căsătorise cu Kristin Lavransdatter și cu toate darurile în pietre nestemate și lucruri scumpe pe care le dăruise copilei de-a lungul anilor și mulțumită zestrei pe care căzuse la învoială cu Sigmund să i-o dea, Margret ar avea foarte bună stare. Erlend se bucurase de fapt foarte mult să aibă un astfel de pețitor pentru fiica sa din flori. Dar cînd venise acasă cu acest logodnic pentru fata lui, ea spuse că nu vrea să se mărite cu dînsul, pentru că Sigmund avea niște negi la marginea unei pleoape și zicea că aceasta o făcea să-i fie scîrbă de dînsul. Erlend opri totul pe loc, iar cînd Sigmund se supără și vorbi despre rupere de învoială făcută, Erlend se aprinse și spuse că celălalt trebuie să priceapă că toate învoielile făcute atîrnau de încuviințarea fetei : fata lui Erlend n-avea să fie dusă cu de-a sila la patul nunții. Kristin era de aceeași părere cu bărbatul ei în această privință ; nu trebuia să

folosească nici o constrîngere față de fată... dar găsea totuși că Erlend ar fi trebuit să vorbească serios cu fiica sa și s-o facă să înțeleagă că Sigmund Finssøn era o partidă bună și că, dată fiind nașterea ei, nu se putea aștepta la o căsătorie mai bună. Dar Erlend se supărase foarte pe soția sa numai pentru faptul că îndrăznise să pomenească de lucrul acesta în fața lui. Toate acestea le aflase Simon la Ranheim. Cei de acolo preziceau că lucrurile astea nu se puteau sfîrși cu bine — fără îndoială, Erlend era acum un om atotputernic și fata era foarte frumoasă : cu toate acestea însă, nu era de loc bine pentru Margret că tatăl ei o răzgîiase și-i încurajase în toți anii aceștia toanele și înfumurarea.

După adunarea de la Nidaros, Erlend porni spre Husaby, împreună cu nevasta lui, copiii și cu Simon Darre, care avea acum cu dînsul pe nepotul lui de soră, Gjavvald Gjavvaldssøn. El se temea ca această revedere, de care Sigrid se bucura atît de mult, să nu iasă prost. Sigrid din Kruke o ducea bine, avea trei copii frumoși cu soțul ei, iar Geirmund era bărbatul cel mai bun ce se poate închipui pe lume ; el era cel care-l rugase pe cumnatul său să-l aducă pe Gjavvald spre miazăzi, ca să-l poată vedea mama lui — căci Sigrid se gîndea mereu la copilul acesta. Dar Gjavvald fusese atît de răsfățat de bunicii săi — bătrînii își arătau iubirea față de copil într-un fel cu totul necugetat, îi dădeau tot ce le cerea și îi făceau toate poftele — iar la Kruke nu era ca la Ranheim. Nici nu era de așteptat să-i placă lui Geirmund ca acest copil din flori al soției sale, în vizită la ei, să aibă obiceiuri de copil de rege — își avea valetul său personal, un om mai în vîrstă, pe care băiatul îl mustruluia și căruia îi poruncea, și care nu îndrăznea să sufle o vorbă la toate nebuniile băiatului. Pentru copiii lui Erlend a fost însă o adevărată sărbătoare cînd Gjavvald sosi la casa lor. Erlend a fost de părere că fiii săi nu trebuie să rămînă mai prejos de nepotul lui Arne Gjavvaldssøn și de aceea Nåkkve și Bjørgulf căpătară și ei de la tatăl lor tot ce avea oaspele lor.

Acum, cînd primii născuți erau destul de mari ca să-l poată însoți pe Erlend călare, îi lua mai des cu el pe bă-

ieți. Simon simțea că Kristin nu era chiar așa de încîntată de aceasta, căci ea se gîndea că nu învățau numai lucruri frumoase umblînd printre oamenii tatălui lor. Mai ales în privința copiilor, se rosteau cuvinte neprietenești între cei doi soți — cu toate că nu se certau de-a dreptul — totuși, erau de multe ori mai aproape de ceartă decît i se părea lui Simon că s-ar fi cuvenit. Și i se părea că îndeobște Kristin era cea mai vinovată. Erlend se mînia ușor — dar ea vorbea adesea ca și cînd i-ar fi purtat o ură adîncă și ascunsă. Așa de pildă într-o zi, s-a plîns de Nåkkve. Tatăl răspunse că va vorbi serios cu băiatul — iar la o observație făcută apoi de Kristin, răspunse cu mînie că nu poate totuși să-și bată fiul cel mare din pricina slugilor.

— Nu ; căci acum este prea tîrziu — dacă ai fi făcut lucrul acesta cît era mai mic, te-ar fi ascultat acum, dar pe vremea aceea nu te uitai niciodată pe unde umbla.

— Ba da, mă uitam, dar era lucru firesc să-l las să umble după tine, cît era mic — și de altfel nu este treaba unui bărbat să bată copiii mici, care încă nu poartă nădragi.

— Săptămîna trecută erai de altă părere, zise Kristin cu glas batjocoritor și amar.

Erlend nu răspunse ; se ridică și ieși. Iar lui Simon i se păru că nu era frumos din partea Kristinei. Ea amintise de ceva care se petrecuse cu o săptămînă mai înainte. Erlend și Simon sosiseră călări în curte și micul Lavrans alergase spre dînșii cu o spadă de lemn și, trecînd în goană pe lîngă calul tatălui său, îl lovise în glumă pe cal la picior cu spada. Calul se ridică în două picioare și după o clipă copilul se afla sub copitele lui. Erlend sili calul să dea îndărăt și îl trase în lături, apoi aruncă frîul lui Simon. Cînd îl ridică în brațe pe micuț, Erlend era alb ca varul de spaimă. Dar cînd văzu că copilul este cu totul nevătămat, îl puse de-a curmezișul pe brațul său stîng, luă spada de lemn și îi trase o bătaie peste dinapoiul gol — copilul nu purta încă nădragi.

În primul foc al mîniei, el nu și-a dat seama cît de tare dădea și Lavrans mai umbla încă și acum cu dinapoiul verde-albăstrui. De atunci însă, Erlend încerca într-una să cîștige iar prietenia copilului — dar băiețelul făcea pe îmbufnatul, se ținea de maică-sa, dînd în tatăl său și amenințîndu-l cu mîinile. Iar cînd, seara, Lavrans a fost pus în

patul părinților, unde dormea, căci mai sugea încă în timpul nopții, Erlend a stat toată seara la marginea patului ; atingea ușor pe copilul adormit și-l privea. I-a spus lui Simon că dintre toți copiii săi pe acesta îl iubea mai mult.

Cînd Erlend plecă la adunările de vară, Simon se îndreptă spre casă. El o porni în galop spre miazăzi, prin Gauldalen, de scăpărau potcoavele cailor. Într-un rînd, cînd călăreau mai la pas, urcînd niște înălțimi, argații săi îl întrebară glumind dacă trebuiau să străbată calea de trei zile în numai două. Simon făcu mare haz de întrebare și le spuse, că așa poftește — „căci acum mi s-a făcut dor de Formo".

Așa i se întîmpla totdeauna cînd lipsea mai multă vreme din gospodăria lui — era un om casnic și se bucura întotdeauna cînd își întorcea calul spre casă. Dar i se părea că niciodată nu-i fusese atîta dor de a se întoarce acasă, în valea lui, la moșia și micuțele sale fiice — da, îi era acum dor și de Ramborg. De fapt, i se părea aproape nefiresc să simtă lucrul acesta cu atîta tărie — dar la Husaby fusese într-o asemenea stare, încît i se părea că înțelege acum ce simt în trupul lor dobitoacele, cînd se apropie furtuna.

2

Toată vara Kristin s-a gîndit aproape numai la cele ce i le povestise Simon despre moartea mamei ei.

Ragnfrid Ivarsdatter a fost singură cînd a murit. Nimeni nu era lîngă ea cînd și-a dat duhul în afară de o slujnică bătrînă care dormea. Degeaba îi spunea Simon, că era bine pregătită de moarte cînd s-a stins. Era un semn osebit al lui Dumnezeu faptul că, puține zile mai înainte, se simțise ca înfometată de trupul Mîntuitorului, încît se spovedise și primise sfînta împărtășanie de la călugărul preot al mănăstirii, care era duhovnicul ei. Avusese fără îndoială o moarte bună — Simon văzuse trupul ei neînsuflețit și spunea că-i rămăsese adînc întipărit în amin-

tire. Se făcuse atît de frumoasă prin moarte ; era doară o femeie aproape de șaizeci de ani și avusese încă de mulți ani obrazul brăzdat de cute — dar acum se schimbase cu totul, întinerise și se netezise. Părea de-a dreptul o femeie tînără care doarme... Acum se odihnea alături de soțul ei ; tot acolo aduseseră și rămășițele pămîntești ale Ulvhildei Lavransdatter, curînd după moartea tatălui ei. Peste morminte era pusă o lespede mare, împărțită în două printr-o cruce frumoasă, cu ciopliturі meșteșugite : pe o panglică răsucită sta scris un lung vers latin alcătuit de starețul mănăstirii — dar Simon nu și-l amintea tocmai bine pe de rost, căci nu prea înțelegea mare lucru din limba aceasta.

Ragnfrid avusese în oraș, unde locuiau proventualii mănăstirii, o casă întreagă numai pentru dînsa — o odaie și deasupra o altă încăpere frumoasă. Locuia acolo singură, cu o țărancă sărmană care intrase în slujba călugărilor pe o simbrie mică, cu dreptul de a sluji și la vreo proventuală mai cu dare de mînă. De altminteri, în ultima jumătate de an Ragnfrid fusese cea care o slujise pe cealaltă ; căci femeia aceasta, care era văduvă și se numea Torgunna, era bolnăvicioasă și Ragnfrid o îngrijise cu mare iubire și sîrguință.

În ajunul morții sale, seara, se dusese la vecernie la biserica mănăstirii — și la întors intrase în bucătăria clădirii pentru proventuali : făcuse o supă bună, în care pusese unele întăritoare și spusese celorlalte femei de acolo că voia s-o dea Torgunnei, în nădejdea ca bătrîna femeie să se simtă în puteri a doua zi de dimineață și să poată merge împreună cu ea la utrenie. Aceasta a fost ultima oară cînd a văzut-o cineva pe văduva de la Jørundgård în viață. N-au venit la utrenie nici ea, nici țăranca, și nici la cealaltă slujbă de dimineață nu s-au arătat. Cînd unii dintre călugării din biserică băgară de seamă că Ragnfrid nu venise nici la slujba din timpul zilei, s-au mirat — nu se întîmplase niciodată să lipsească de la trei slujbe la rînd. Au trimis pe cineva în partea de sus a orașului să întrebe dacă văduva lui Lavrans Bjørgulfssøn nu este cumva bolnavă. Cînd oamenii intrară în odaia de sus, găsiră strachina de supă neatinsă pe masă ; Torgunna dormea liniștit cu fața la perete, iar Ragnfrid Ivarsda-

tter zăcea jos, la marginea patului, cu mîinile încrucișate pe piept, moartă și aproape rece. Simon și Ramborg veniră la înmormîntarea ei, care a fost foarte frumoasă.

Acum, cînd erau atîtea slugi la Husaby și Kristin avea șase copii, nu mai putea să ia parte la toate muncile gospodărești. A trebuit să-și ia o femeie de încredere, ceea ce-i îngăduia să stea adesea așezată în sala mare cu un lucru de cusut ; era întotdeauna cineva care avea nevoie de îmbrăcăminte ; Erlend, Margret sau copiii.

Utima oară cînd o văzuse pe mama ei fusese atunci cînd o zărise mergînd călare după sicriul soțului ei — în ziua aceea luminoasă de primăvară, cînd stătuse ea însăși în fața curții lor de la Jørundgård și văzuse alaiul tatălui ei mergînd pe covorul verde de secară de toamnă, deasupra malului pietros acoperit de tufișuri.

Acul Kristinei zbura de zor, iar ea se gîndea la părinții ei și la căminul lor de la Jørundgård. Acum, cînd trăia numai din amintiri, i se părea că i se deschid ochii în atîtea privințe și lucruri la care nu luase aminte cînd trăise în mijlocul lor și pe care le socotise firești : atît gingășia și ocrotirea tatălui ei, cît și grija tăcută, tristă, neîncetată și liniștită a mamei sale, precum și munca acesteia fără preget. Se gîndea la propriii ei copii — care-i erau mai dragi decît sîngele inimii ei, și care nu ieșeau o clipă din gîndurile ei cît era trează. Deși erau multe în capul ei la care cugeta adînc, dar pe copii îi iubea fără să-și pună întrebări cum și ce fel. Cît fusese la părinți, fusese întotdeauna încredințată că toată viața și strădaniile părinților și munca lor erau hărăzite numai ei și surorilor ei. Abia acum i se părea a înțelege că în jurul acestora doi — care în tinerețile lor fuseseră uniți prin voia părinților lor fără a fi întrebați, se grămădiseră noianuri de dureri și de bucurii — iar ea nu știa decît că pieriseră amîndoi din viața ei. Acum își dădea seama că viața acestor două ființe cuprinsese și multe alte lucruri pe lîngă dragostea lor față de copii — și totuși, această dragoste fusese puternică și nemăsurat de adîncă, în timp ce dragostea ei pentru părinți fusese slabă, inconștientă și egoistă, chiar și atunci cînd era copilă și cei doi înfățișau tot universul pentru dînsa. I se părea că se

vede pe ea însăși, departe, departe — atît de mică la această depărtare în timp și în spațiu — scăldată în lumina soarelui ce năvălea prin geamlîcul din vechea odaie cu vatră de acasă, odaia de iarnă a copilăriei sale. Părinții stăteau mai la o parte, în umbra odăii ; păreau atît de mari, așa precum erau în ochii ei cînd era mică și-i zîmbeau — așa cum știa și ea acum că zîmbești cînd se apropie un copilaș și-ți alungă gîndurile grele și apăsătoare.

„Îmi ziceam, Kristin, că atunci cînd vei avea și tu copii vei înțelege poate mai bine".

Își amintea prilejul cînd mama îi spusese aste cuvinte. Kristin se gîndi cu tristețe la faptul că nici acum pesemne că nu își înțelege mama. Dar începuse să priceapă că erau multe lucruri pe care ea nu le înțelegea.

În toamna anului aceluia muri arhiepiscopul Eiliv. Cam în aceeași vreme, regele Magnus schimbă situația mai multora dintre ispravnicii țării, dar nu pe a lui Erlend Nikulaussøn. În timp ce se afla vara trecută la Bjørgvin, regele fiind pe acea vreme încă minor, primise carte, prin care i se dădea o pătrime din gloabele cuvenite statului de pe urma fărădelegilor făptuite, precum și tot o pătrime din banii cuveniți statului pentru nerespectarea hotărîrilor date de rege și pentru vini de pe urma cărora cetățenii își pierdeau toată averea — s-a vorbit mult despre faptul că i se dăduseră atîtea cîștiguri spre sfîrșitul timpului de tutelă a regelui. Erlend avea venituri mari, căci stăpînea moșii întinse în ținut și îndeobște trăgea la moșiile lui cînd umbla din loc în loc după nevoile slujbei, dar îi lăsa pe țărani să-și răscumpere obligația de găzduire. Drept este că primea numai sume mici ca dare către suzeran și avea cheltuieli mari ; în afară de oamenii moșiei, nu avea niciodată mai puțin de doisprezece oșteni înarmați la Husaby ; aceștia călăreau caii cei mai buni și erau foarte bine echipați și cînd Erlend pleca prin ținut cu slujba ; oamenii aceștia ai săi trăiau împărătește pe cheltuiala stăpînului lor.

S-a vorbit despre aceasta într-o zi, cînd Harald Lagmann și ispravnicul ținutului Gauldøla veniseră la Husaby. Erlend le răspunse că mulți dintre ei îl urmaseră cînd se afla în părțile de miazănoapte ale țării.

— Atunci împărțeam între noi ce ne pica, pește uscat și bere acră. Acum, oamenii aceștia, pe care îi îmbrac și îi hrănesc, au văzut că le dau pîine albă și bere de soi și dacă, la mînie îi trimit la dracu, ei înțeleg totuși că nu mă gîndesc să-i pornesc la drum, fără să călăresc eu însumi în fruntea lor...

Ulv Haldorssøn, care acum era șeful oștenilor lui Erlend, i-a spus mai tîrziu Kristinei că așa stau lucrurile într-adevăr. Oamenii lui Erlend îl iubeau și el îi avea cu totul în mîinile sale.

— Kristin, tu știi bine că nimeni nu trebuie să ia prea în serios spusele lui Erlend, ci trebuie să-l judecăm după faptele sale.

În afară de acestea, se mai vorbea că Erlend avea, pe lîngă oamenii săi de acasă, și oameni de-ai lui prin sate — chiar și în afara ținutului Orkdøla — și pe care îi pusese să-i jure credință pe mînerul spadei sale. De curînd venise o scrisoare de la rege, privitoare la aceasta ; însă Erlend răspunsese că oamenii aceștia alcătuiseră echipajul corăbiei sale, și că îi pusese să jure credință în cea dintîi primăvară cînd trebuia să pornească pe mare spre miazănoapte. Atunci i s-a pus în vedere să-i dezlege pe oamenii aceștia de jurămînt la viitoarea adunare pe care o va ține pentru a aduce la cunoștința poporului hotărîrile judecătorești și hotărîrile lagting-ului [1], să-i convoace și pe cei din alte ținuturi și să le plătească drumul. Cu prilejul adunării din Orkedal, el convocă pe cîțiva dintre vechii săi marinari de la Møre — dar nu se auzise să-i fi dezlegat de jurămînt pe aceștia, și nici pe alții al căror șef fusese. Deocamdată însă, nu s-a mai stăruit în această privință și la sfîrșitul toamnei lumea a încetat de a mai vorbi despre acest lucru.

Toamna, tîrziu, Erlend plecă spre miazăzi și petrecu Crăciunul la regele Magnus, care în anul acela se afla la Oslo. Era nemulțumit că nu putuse s-o ia cu el și pe soția lui, însă Kristin nu se încumetase să înfrunte această

[1] O adunare regională cu caracter de putere judecătorească.

obositoare călătorie pe timp de iarnă și rămăsese la Husaby.

El se înapoie la trei săptămîni după Crăciun, cu daruri frumoase pentru nevasta lui și pentru toți copiii lor. Kristin căpătă un clopoțel de argint, cu care să poată chema slujnicele sale, iar Margret căpătă o cataramă de aur curat, căci mai înainte nu avusese așa ceva, cu toate că avea o mulțime de giuvaeruri de argint și de argint aurit. Cînd însă femeile s-au dus să-și pună aceste lucruri scumpe fiecare în scrinul ei, s-a agățat ceva de mîneca Margretei. Fata ascunse la repezeală lucrul acela în palmă, zicînd mamei sale vitrege :

— Am moștenit lucrul acesta de la mama mea — de aceea tata n-a vrut să ți-l arăt.

Kristin se făcuse însă și mai roșie la față ca fata. Îi bătea inima de teamă, dar simțea că trebuie să-i spună o vorbă fetei, s-o prevină.

După un timp, îi zise cu glas slab și șovăielnic :

— Seamănă cu catarama de aur pe care doamna Helga de Gimsar obișnuia s-o poarte la prilejuri sărbătorești.

— Da, sînt multe obiecte de aur, care seamănă între ele, răspunse fata scurt.

Kristin închise lacătul sipetului său și rămase cu mîinile sprijinite de sipet, pentru ca Margret să nu bage de seamă cum îi tremură mîinile.

— Margret, rosti ea încet și blînd... fu nevoită să se oprească, dar apoi își adună toate puterile : Margret, eu m-am căit amarnic... nu am cunoscut nici o clipă de bucurie deplină, cu toate că tatăl meu m-a iertat din toată inima pentru toate greșelile ce le-am făptuit față de dînsul... tu știi că am păcătuit mult față de părinții mei, de dragul tatălui tău. Dar cu cît îmbătrînesc mai mult, cu cît învăț să judec mai bine, cu-atît este mai apăsător pentru mine cînd îmi aduc aminte că le-am răsplătit bunătatea, pricinuindu-le necazuri. Margret... tatăl tău a fost bun cu tine în toate zilele vieții tale.

— N-ai a te teme, mamă, răspunse fata. Eu nu sînt fata ta adevărată : nu trebuie să te temi că aș avea de gînd să mă îmbrac cu cămașa ta murdară sau să umblu cu încălțările tale...

Kristin își întoarse fața aprinsă de mînie către fata ei vitregă. Apoi strînse cu putere în palmă cruciulița ce o purta la gît și înghiți cuvintele ce-i stăteau pe limbă.

Se duse la părintele Eiliv în aceeași seară după vecernie, dar pîndi în zadar un semn pe chipul preotului — se întîmplase oare de pe acum o nenorocire, și el o știa?

Kristin își amintea de rătăcirile ei din tinerețe și de chipul părintelui Eirik, care nu trăda nimic în timp ce sta între ea și părinții ei plini de încredere, cu taina păcatului ei în suflet — iar dînsa mută de groază sub povara mustrărilor și amenințărilor sale aspre. Își amintea și de ziua cînd arătase mamei sale darurile lui Erlend, pe care i le dăduse la Oslo... asta fusese după ce devenise logodnica lui în lege. Mama ei, cu o liniște neclintită, lua darurile în mînă, pe rînd, le privea, le lăuda și le punea la o parte.

Deznădăjduită și cu o frică de moarte, Kristin o blestema în gînd pe Margret. Erlend simțise că era ceva la mijloc cu soția sa și într-o seară, după ce se culcaseră, o întrebă dacă nu cumva rămăsese din nou grea.

Kristin prinse a rîde puțin înainte de a-i răspunde că așa crede și dînsa. Și cînd bărbatul ei o strînse drăgăstos în brațe fără s-o mai întrebe nimic, ea nu mai avu putere să-i spună că este altceva care o apasă astfel. Iar cînd Erlend îi șopti că de rîndul acesta să facă bine să-i dăruiască o fetiță, nu a fost în stare să-i răspundă, ci a rămas înlemnită de teamă, gîndindu-se că Erlend avea să știe destul de curînd la ce fel de bucurii trebuie să se aștepte un om din partea fiicelor sale.

La cîteva zile după aceea, oamenii de la Husaby se culcaseră cam amețiți și ghiftuiți, căci erau ultimele zile înaintea Lăsatei de sec și dormeau cu toții adînc. Dar în timpul nopții, micul Lavrans, care dormea în pat cu părinții, se trezi, țipă și, pe jumătate adormit, căuta sînul mamei. Venise însă timpul să fie înțărcat. Erlend se trezi, mormăi nemulțumit, luă băiatul și-i dădu să bea lapte dintr-o ceașcă pusă pe treapta patului și îl culcă apoi lîngă el în pat. Kristin aținise din nou și dormea adînc, cînd, trezindu-se din nou, simți că Erlend sta în capul

oaselor. Ameţită de somn, îl întrebă ce s-a întîmplat — el îi spuse să tacă, cu un glas pe care ea nu-l cunoştea. Se strecură tiptil din pat; ea simţi că pusese ceva pe dînsul, dar cînd se ridică într-un cot, el o culcă la loc între perne cu mîna, în timp ce se întindea să-şi ia spada atîrnată la capul patului.

Umbla atît de fără de zgomot ca o pisică sălbatică, dar ea îşi dădea seama că suia scara ce ducea sus, la odaia Margretei, deasupra sălii de intrare.

Kristin rămase o clipă împietrită de frică — apoi se sculă din pat îşi găsi cămăşuţa şi rochia şi căută prin întuneric pantofii pe duşumea, în faţa patului.

În aceeaşi clipă, răsună de sus un ţipăt ascuţit de femeie, care trebuie să se fi auzit în toată curtea. Glasul lui Erlend strigă cîteva vorbe — apoi răzbi de sus un zăngănit de spade ce se lovesc şi paşi bufnind — apoi zgomotul unei arme căzînd pe podea şi glasul Margretei ţipînd de groază.

Kristin se chirci lîngă vatră — trase la o parte spuza de pe foc cu palmele goale şi suflă în tăciunii aprinşi. După ce aprinse făclia şi o ridică cu mîini tremurînde, îl zări pe Erlend sus, în întuneric — şi apoi sărind jos, fără să se sinchisească de scară, cu spada scoasă în mînă, apoi repezindu-se afară, pe uşa dinspre curte.

Din toate părţile răsăriră din întuneric capetele pînditoare ale copiilor. Kristin se duse la patul dinspre miazănoapte, în care dormeau cei trei mai mari şi le spuse să se culce şi să închidă uşa. Iar lui Ivar şi Skule — care stăteau în picioare pe laviţă şi clipeau din ochi, speriaţi şi zăpăciţi la lumină — le porunci să se urce în patul părinţilor şi îi încuie şi pe aceştia înăuntru. Apoi aprinse o lumînare şi ieşi afară, în curte.

Ploua... într-o străfulgerare, în timp ce făclia pe care o ţinea în mînă îşi răsfrînse lumina în gheaţa udă şi lunecoasă, Kristin văzu lume multă adunată în faţa intrării clădirii alăturate, casa străjii, unde dormeau oamenii lui Erlend. Atunci vîntul stinse lumina — o clipă fu întuneric beznă — dar apoi îl văzu ieşind din casa străjii pe Ulv Haldersson cu un felinar în mînă.

El se aplecă peste o mogîldeață întunecată — un trup omenesc ce zăcea chircit pe o grămadă de gheață udă. Kristin îngenunche și pipăi cu mîinile omul — era tînărul Håkon din Gimsar, în nesimțiri ori mort. Ea se umplu pe mîini de sînge cum îl atinse. Cu ajutorul lui Ulv, întinse trupul și îl întoarse cu fața în sus. Sîngele șiroia năvalnic, ieșind din brațul stîng, a cărui mînă fusese retezată.

Fără să vrea, aruncă o privire sus, spre oblonul ferestrei de la odaia Margretei care se zbătea bătut de vînt. Nu putea deslușî vreun chip acolo, sus — dar era tare întuneric.

În timp ce stătea îngenuncheată în băltoacele de apă și strîngea din răsputeri încheietura mîinii retezate, îi vedea ca prin ceață pe oamenii lui Erlend, care stăteau, pe jumătate dezbrăcați, roată împrejur. Apoi văzu chipul cenușiu și încordat al lui Erlend — cu un colț al mantalei sale își ștergea spada mînjită de sînge — era cu trupul gol sub manta și în picioarele goale.

— Găsiți-mi vreunul o legătoare — iar tu, Bjørn, du-te de-l trezește pe părintele Eiliv... trebuie să-l ducem sus, în casa preotului...

Kristin apucă cureaua de piele ce i se întinse și o înfășură strîns în jurul ciotului de braț. Deodată, Erlend răcni cu glas aspru și sălbatic :

— Nimeni să nu-l atingă ! Lăsați omul să zacă unde s-a trîntit singur !...

— Înțelege, Erlend, spuse Kristin cu glas liniștit, măcar că-i bătea inima să-i spargă pieptul... că asta nu se poate.

Erlend înfipse cu putere spada în pămînt.

— Da, se vede că nu e carne din carnea ta și sînge din sîngele tău... am simțit aceasta zi de zi, ani de zile.

Kristin se ridică și îi spuse încet :

— Totuși, tot ce doresc pentru ea este ca întîmplarea aceasta să rămîie tăinuită, dacă mai este cu putință. Oameni buni... spuse ea, întorcîndu-se spre cei din jurul ei, știu că sînteți destul de credincioși stăpînului vostru ca să nu vorbiți nimic despre toate acestea pînă nu vă va

spune el singur cum s-a iscat această gîlceavă între Håkon și dînsul...

Toți oamenii răspunseră că așa vor face. Unul se încumetă să iasă în față și să vorbească... se treziseră la auzul unui țipăt de femeie ; țipa de parcă ar fi siluit-o careva... apoi îndată după aceea, pe cineva sărind pe acoperișul sub care se aflau ei, dar pașămite lunecase pe stratul de gheață ; auziseră bufnitura căderii și văzuseră un om grămadă la pămînt. Dar Kristin spuse omului să tacă... Părintele Eiliv venea alergînd.

Erlend se răsuci pe loc și intră în casă ; nevastă-sa după el. Voia să i-o ia înainte, să-și facă loc pe lîngă dînsul, strecurîndu-se, căci se îndrepta spre scări ; dînsa atunci îl apucă de brațe :

— Erlend... ce-ai de gînd să-i faci copilei ?! întrebă ea pe nerăsuflate, ridicîndu-și fața spre chipul lui crunt, întunecat.

Nici un răspuns. Încercă s-o dea la o parte, dar ea se încleștă de dînsul.

— Stai, Erlend, așteaptă... e copilul tău ! Doar nu poți ști... doar omul era cu totul îmbrăcat... încerca ea deznădăjduită să-l oprească.

El scoase mai întîi un răcnet puternic, înainte de a răspunde ; Kristin se făcu albă ca varul de groază... căci vorbele pe care le rosti Erlend erau crunte, iar glasul de nerecunoscut, din pricina durerii nemăsurate ce-l sfîșia.

A urmat o luptă pe tăcutelea cu bărbatul acesta scos din fire... o lovea cu putere și scrîșnea din dinți. Pînă ce privirea ei o întîlni pe a lui în întunecime :

— Erlend... lasă-mă pe mine să intru întîi la dînsa. N-am uitat ziua aceea cînd nu eram nici eu mai bună ca Margret...

Atunci îi dete drumul și bîjbîi de-a-ndaratelea pînă atinse peretele și rămase acolo tremurînd ca un animal pe moarte. Kristin se duse să aprindă o lumînare, se întoarse și, trecînd pe lîngă dînsul, sui sus, la odaia Margretei.

Cel dintîi lucru pe care căzu lumina lumînării fu o spadă care zăcea pe podea, în apropiere de pat — și alături, mîna retezată. Kristin își smulse de pe cap vălul pe care

fără să-şi dea seama îl pusese în grabă peste părul despletit, înainte de a ieşi afară, la oameni. Acuma ea îl lăsă să cadă peste ceea ce se afla pe duşumea.

Margret stătea ghemuită pe pernele de la căpătîiul patului — se holba la lumînarea Kristinei cu ochii larg deschişi. Ţinea cearşafurile strînse în jurul ei, dar umerii albi luceau goi sub părul ei auriu, inelat. Era mult sînge răspîndit prin toată încăperea.

Încordarea Kristinei se prefăcu în hohote mari de plîns — era o priveliştе atît de jalnică să vezi copila aceasta frumoasă în mijlocul acestei grozăvii. Atunci Margret ţipă cu glas mare :

— Mamă... Ce gînduri are tata cu mine ?...

Fără să vrea, şi cu toată mila ei adîncă faţă de fata aceasta, Kristin simţi că i se strînge şi împietreşte inima în piept. Margret nu întrebase ce făcuse tatăl ei din Håkon. Îi răsări în minte, ca într-o străfulgerare, o vedenie... îl vedea pe Erlend întins la pămînt şi tatăl ei aplecat asupra lui cu spada plină de sînge şi dînsa însăşi... Dar Margret nu se clintise locului. Cu toate astea, cînd Margret se aruncă la pieptul ei, tremurînd, aproape nebună de groază, Kristin simţi că se alină acea veche silă şi respingere dispreţuitoare pe care le stîrnea întotdeauna în ea fiica Elinei ; se aşeză pe marginea patului, încercînd să liniştească puţin copila înspăimîntată.

Aşa le găsi Erlend, cînd se ivi în capul scării. El era acum cu totul îmbrăcat. Margret ţipă din nou şi se ascunse în braţele mamei sale vitrege — Kristin ridică o clipă ochii spre soţul ei — era acum liniştit, dar foarte palid şi părea cu gîndul aiurea. Pentru întîia oară arăta vîrsta lui adevărată.

Dar cînd el spuse liniştit : „Trebuie să te duci jos, Kristin... vreau să vorbesc singur cu fiică-mea" — ea i se supuse. O aşeză cu grijă pe faţă la loc în pat, o acoperi pînă sus la bărbie şi apoi coborî.

Făcu şi ea ca Erlend, se îmbrăcă de-a binelea — de bună seamă că nimeni nu mai avea să doarmă în noaptea aceea la Husaby — se apucă să liniştească copiii şi slugile speriate,

A doua zi de dimineață, începuse să ningă ; slujnica Margretei plecă din curte plîngînd și cu bocceaua ei de lucruri la spinare. Stăpînul ei o izgonise din casă cu vorbele cele mai grele și o amenințase s-o jupoaie de vie pentru că își vînduse stăpîna în felul acesta.

Apoi le luă pe celelalte slugi la întrebări — cercetînd dacă fetele din casă bănuiseră ceva, văzînd că în toamna și iarna asta Ingeleiv dormise foarte adesea la ele și nu împreună cu Margret în odaie. Și cîinii, care fuseseră închiși la slujnice... Dar, precum fusese de așteptat, ele tăgăduiră totul.

Atunci, în cele din urmă, o luă pe Kristin într-o încăpere ca să vorbească între patru ochi cu dînsa. Cu inima rănită și obosită moartă, Kristin asculta vorbele lui și se trudea să le întîmpine, oricît de nedrepte ar fi fost, cu răspunsuri blajine. Ea nu tăgădui că avusese unele temeri și dacă nu i le împărtășise și lui este că totdeauna el o răsplătise prost de cîte ori încercase să-i povățuiască, pe el sau pe Margret, spre binele fetei. Și se jură pe Dumnezeu și pe Maica Domnului că niciodată nu și-a putut închipui și nu s-a putut gîndi că bărbatul acesta venea nopțile în odaie la Margret.

— Ascultă, tu! spuse Erlend batjocoritor. Singură spui că-ți amintești de vremea cînd nu erai mai bună ca Margret... Și Dumnezeu știe că m-ai făcut să simt zi de zi, în toți anii ce i-am trăit împreună, că nu ai uitat răul ce ți l-am făcut... cu toate că a fost și din voia ta, cu toate că o mare parte din nefericirea noastră se datora tatălui tău care nu voia să mi te dea de nevastă, cînd eu din prima clipă am fost hotărît să-mi răscumpăr greșeala. Cînd ai văzut aurul lui Gimsar... — îi apucase acum strîns încheietura mîinii, ridicînd-o așa încît se vedeau sclipind în degete două inele, pe care Erlend i le dăruise pe cînd erau împreună la Gerdarud — nu puteai să-ți închipui ce însemnează lucrul acesta, tu, care-ai purtat într-una, zi de zi, inelele ce ți le-am dat, cînd te-ai dăruit mie ?...

Kristin era cît pe ce să leșine de oboseală și de supărare ; răspunse încet :

— Mă întreb, Erlend, dacă-ți mai aduci aminte de vremea cînd ți-am dăruit cinstea mea...

Atunci el își ascunse capul cu brațele și se aruncă pe o laviță, zdruncinat și frînt de durere. Kristin se așeză la o mică depărtare de dînsul pe laviță — înțelegea că această soartă rea îl apăsa cu atît mai mult cu cît el însuși păcătuise față de alții, așa precum acuma se păcătuise față de el. Iar el, căruia nu-i plăcuse niciodată să ia asupra lui nenorocirile pe care el însuși le pricinuise, nu se simțea în stare să poarte vina pentru faptele acestea... și nu era nimeni în afară de Kristin asupra căruia să arunce vina. Dar ea era mai puțin supărată decît îngrijorată de cele ce aveau să urmeze de acum înainte.

Din cînd în cînd, se ducea sus, la Margret. Fata stătea întinsă, nemișcată și albă, privind în gol. Dar nu întreba de soarta lui Håkon — Kristin nu știa dacă o împiedica frica să întrebe, sau era cu totul năucită de nenorocirea ei.

Mai pe seară, Kristin îi văzu pe Erlend i pe Kløng Islending [1], mergînd împreună prin ninsoare spre clădirea unde era sala de arme ; dar nu trecu mult și-l văzu pe Erlend întorcîndu-se singur. Kristin îl cercetă o clipă cu privirea cînd intră și trecu în dreptul luminii pe lîngă ea — apoi nu mai îndrăzni să-și îndrepte ochii spre ungherul odăii unde se ascunsese. Văzuse că era cu totul copleșit.

Mai tîrziu, cînd se duse după treburi la cămări, Ivar și Skule alergară la ea să-i spună că Kløng Islending trebuia să plece chiar în seara aceea — băieților le părea rău, căci grămăticul era bunul lor prieten. El își strîngea lucrurile vrînd să ajungă la Birgsi în noaptea asta...

Kristin ghicise numaidecît ce se întîmplase. Erlend îi propusese grămăticului pe fiică-sa și acesta nu voise să ia o fată ademenită. Ce a însemnat pentru Erlend această convorbire... îi venea ameteală Kristinei și se simțea bolnavă la gîndul acesta, pe care nici nu era în stare să-l ducă pînă la capăt.

În ziua următoare, veni cineva din partea preotului. Håkon Eindridessøn cerea să vorbească cu Erlend. Acesta din urmă trimise răspuns că nu mai era nimic de vorbit

[1] Adică „Islandezul".

între dînsul și Håkon. Părintele Eiliv îi spuse lui Kristin că, chiar dacă scapă cu viața, Håkon va rămîne schilod de tot — pe lîngă că-și pierduse mîna dreaptă, se lovise cumplit la șira spinării și la șolduri cînd se prăvălise de pe acoperișul clădirii străjilor. Cu toate acestea, fără a ține seama de starea în care se afla, dorea să ajungă acasă, iar preotul îi făgăduise să facă rost de o sanie. Håkon se căia acum din tot sufletul de păcatul săvîrșit... spunea că tatăl Margretei fusese în dreptul său, după lege, dar se ruga ca toți să facă ce le stă în putință spre a înăbuși întîmplarea, așa încît fărădelegea lui și rușinea Margretei să fie ținute pe cît se poate ascunse. După-amiază l-au dus cu sania pe care părintele Eiliv o împrumutase la Repstad și preotul însuși îl însoți călare pînă la Gauldalen. De aceea ziua următoare, care era „Miercurea cenușei", cei de la Husaby fură nevoiți să se ducă la biserica de la Vinjar. Dar pe la ceasul vecerniei, cu ajutorul dascălului, Kristin putu să pătrundă în biserica de acasă. Ea mai simțea încă cenușa de pe capul ei, cînd îngenunche la mormîntul fiului ei vitreg și rosti un „Tatăl nostru" pentru odihna sufletului său.

Acum de bună seamă că nu mai rămăseseră decît oasele din băiatul de sub lespedea de piatră. Oasele, părul și ceva din îmbrăcămintea cu care îl îngropaseră acolo. Ea văzuse rămășițele surorii sale, cînd o desgropaseră ca să o ducă la Hamar, alături de tatăl ei. Praf și cenușă... Kristin se gîndi la chipul frumos al tatălui ei, la mama cu ochii ei mari și fața zbîrcită, la trupul ei care se ținea uimitor de tînăr, sprinten și mlădios, în ciuda obrazului trecut înainte de vreme. Acum zăceau sub o lespede și se destrămau, așa precum se dărîmă o casă cînd oamenii au părăsit-o. Prin mintea Kristinei se perindau crîmpeie de vedenii... rămășițele arse ale bisericii de acasă, o gospodărie din Silsådalen, pe lîngă care trecuseră călări, mergînd la Vågå : casele pustii se prăbușeau, cei ce lucrau moșia nu îndrăzneau să se apropie de ele după asfințitul soarelui. Se gîndea la morții ei dragi — la chipurile, glasurile, zîmbetele și obiceiurile lor ; acum, că se strămutaseră pe lumea cealaltă, era atît de dureros să te gîndești la trupurile lor ; era ca și cum te-ai gîndi la casa ta, în

care ai trăit, cînd știi că acum stă pustie și că bîrnele pereților putrezesc și se prăbușesc în țărînă.

Ședea pe bancă în biserica pustie — și mirosul fumului de tămîie rece și vechi îi ținea gîndurile legate de imaginile morții și ale destrămării lucrurilor lumești. Și nu se simțea în stare să-și înalțe sufletul într-atît încît să zărească o licărire a tărîmului pe care se aflau ei acum, unde se strămutau pînă la urmă toată bunătatea, toată iubirea, toată credința și sălășluiau acolo veșnic. În fiecare zi cînd se ruga pentru odihna sufletului lor, i se părea lucru fără noimă ca ea să se roage pentru ei, cînd încă de pe cînd trăiau pe pămînt, ei avuseseră parte de o mai mare liniște sufletească decît avusese ea vreodată din clipa cînd ajunsese femeie. E drept că părintele Eiliv îi spusese că rugăciunile pentru morți sînt întotdeauna bune — bune și pentru cel ce le rostește, chiar dacă și cel pentru care sînt rostite se află de pe acum în pacea Domnului.

Dar acestea nu o ajutau pe dînsa. I se părea că atuncea cînd trupul ei obosit va putrezi sub o piatră, sufletul ei neliniștit avea să vină să dea tîrcoale pe aproape, ca o stafie nefericită care rătăcește și geme în jurul caselor prăbușite ale unei gospodării părăsite. Căci în cugetul ei păcatul nu înceta de a exista, precum rădăcinile buruienilor rămîn țesute în pămînt. Nu mai avea nici floare, nici mireasmă, ci rămînea numai buruiana din pămînt, albă, vînjoasă, vie. Cu toată dragostea care-i umplea sufletul cînd vedea deznădejdea bărbatului ei, nu avea puterea de a înăbuși glasul din ea, care întreba jignit și cu amărăciune : cum poți vorbi astfel de mine, ai uitat că ți-am dăruit credința și cinstea mea, ai uitat de vremea cînd eram prietena ta mult iubită ?... Dar își dădea seama că atîta vreme cît se va ridica în ea acest glas, ea însăși îi va vorbi lui ca și cînd ar fi uitat.

Zbură cu gîndul la racla sfîntului Olav, bîjbîi cu mîinile prăfuite mîna fratelui Edvin din biserica de la Vatsfjellet, strînse cutia cuprinzînd rămășițele mărunte ale giulgiului unei femei moarte și rămășițele de oase ale unui mucenic necunoscut — încerca, întinzîndu-și mîinile, să afle ocrotire și adăpost în preajma măruntelor rămășițe — care peste moarte și nimicire păstraseră cîte puțin

din puterea sufletului plecat pe lumea cealaltă, tot astfel cum în spadele ruginite, găsite în pămînt, ale uriașilor de demult, parcă mai rămîne o urmă din puterea lor vrăjită.

În ziua următoare, Erlend porni la oraș urmat numai de Ulv și de încă un slujitor. El nu se întoarse la Husaby în toată vremea postului, iar Ulv veni să-i ia pe ceilalți slujitori și se întîlniră cu dînsul la adunarea de la Orkedal, ținută în miezul postului.

Între patru ochi, Ulv îi povesti Kristinei că Erlend hotărîse cu giuvaergiul neamț Tiedeken Paus din Nidaros, ca Margret să se mărite cu fiul acestuia, Gerlak, numaidecît după Paști.

Erlend sosi acasă de sărbători. Acum era liniștit și cumpănit, dar Kristinei îi păru că rana aceasta a lui nu se va mai vindeca așa cum se vindecaseră atîtea altele — fie că nu mai era chiar atît de tînăr acum, fie că nimic nu-l umilise atît de adînc ca întîmplarea aceasta din urmă. Cît despre Margret, părea că îi este totuna, ceea ce orînduise tatăl ei pentru ea.

Într-o seară, cînd erau numai ei doi singuri, Erlend zise :

— Dacă ar fi fost copila mea după lege — sau dacă mama ei n-ar fi fost măritată — niciodată n-aș fi dat-o unui necunoscut în starea în care este acum ; aș fi putut s-o păstrez și să-i dau adăpost și ocrotire. Asta este cea mai proastă ieșire — dar ținînd seama de împrejurările în care s-a născut, cel mai bine o poate apăra un soț după lege.

Într-o zi, pe cînd Kristin pregătea totul pentru plecarea fiicei sale vitrege, Erlend zise scurt :

— Poate nu te simți în putere să pleci cu noi la oraș ?

— Dacă dorești, știi bine că sînt gata să vă însoțesc, răspunse Kristin.

— De ce aș dori ? Dacă n-ai fost mamă pentru ea pînă acum, poți să te lipsești și acum — nu va fi o nuntă prea veselă. Iar doamna Gunna din Råsvold și nora ei au făgăduit, ținînd seama de rudenia ce ne leagă, să vină.

Deci Kristin rămase la Husaby, în timp ce Erlend își mărita fiica cu Gerlak Tiedekenssøn.

3

În vara acelui an, în preajma sărbătorii Sfîntului Ioan, Gunnulf Nikulaussøn se întoarse la mănăstirea lui. Erlend se afla în oraș pentru adunarea de la Nidaros; el trimise un om cu vestea acasă și s-o întrebe pe soția sa dacă se simte în stare să vină acolo, să-l vadă pe cumnatul ei. Kristin nu prea se simțea bine, totuși porni la drum. Cînd s-au întîlnit, Erlend i-a spus că fratele său pare a fi cu totul zdruncinat ca sănătate. Călugării nu prea avuseseră noroc în faptele lor din ținutul de miazănoapte de la Munkefjord. Biserica pe care o clădiseră n-a fost niciodată tîrnosită, căci arhiepiscopul nu putea porni spre miazănoapte în vremurile acestea tulburi; ei fuseseră toată vremea nevoiți să slujească la altarul lor de călătorie. Pînă la urmă, ajunseseră să le lipsească și pîinea și vinul, lumînările și untdelemnul pentru slujbe, iar cînd frații Gunnulf și Aslak au vrut să meargă la Vargøy să-și aducă cele trebuitoare, laponii au făcut vrăji, așa încît li s-a răsturnat corabia și au fost amîndoi nevoiți să petreacă trei zile și trei nopți pe un colț de stîncă; atunci s-au îmbolnăvit amîndoi, iar fratele Aslak a și murit după o vreme. În timpul postului mare suferiseră mult de scorbut, căci le lipseau atît făinoasele cît și zarzavaturile la peștele cel uscat. Atunci episcopul Håkon de la Bergen și maistrul Arne, care se afla în fruntea corpului de canonici de la Nidaros, în timp ce prea-sfinția sa Pål era dus la curtea papală spre a fi hirotonit, au poruncit călugărilor care mai erau în viață să se întoarcă; preoții de la Vargøy urmau pînă la noi ordine să vadă de obștea credincioșilor de la Munkefjord.

Cu toate că fusese prevenită, Kristin se îngrozi totuși cînd îl văzu pe Gunnulf. Îl însoțise de a doua zi pe Erlend la mănăstire și fuseseră poftiți la vorbitor. Călugărul intră — era cocîrjat, cununa lui de păr era căruntă de tot; sub ochii înfundați în cap, pielița era neagră și zbîrcită; iar pielea întinsă și albă de pe obraz avea pete plumburii; aceleași pete se vedeau și pe mînă cînd a scos-o din mîneca

rasei sale și a întins-o Kristinei. Zîmbea — și ea băgă de seamă că pierduse patru dinți.

Se așezară și vorbiră puțin împreună, dar Gunnulf parcă uitase pînă și să vorbească. El însuși a spus-o înainte de plecarea lor :

— Dar tu, Erlend, ești neschimbat — nu pari să fi îmbătrînit, zise el zîmbind ușor.

Kristin își dădea destul de bine seama că ea arăta foarte rău ; iar Erlend era frumos, așa cum stătea în picioare, înalt, subțire, smead și bine îmbrăcat. Totuși, Kristin gîndea în sinea ei că și el se schimbase mult ; era ciudat că Gunnulf nu băgase de seamă — el, care înainte fusese așa de clarvăzător.

Spre sfîrșitul verii, Kristin era într-o zi sus, în odaia unde se ținea îmbrăcămintea, împreună cu doamna Gunna de la Råsvold, care venise la Husaby să o ajute la nașterea așteptată. Ele îi auziră pe Nåkkve și pe Bjørgulf cîntînd în curte cît îi ținea gura un cîntec grosolan și porcos, în timp ce-și ascuțeau cuțitele.

Mama lor, ieșindu-și din fire de mînie, se coborî și îi mustră cu vorbele cele mai aspre. Voia să știe cine-i învățase așa ceva — de bună seamă că le învățaseră în casa străjerilor, dar care dintre ei îi învăța pe copii să cînte astfel de cîntece ? Băieții nu voiau să spună cine. Atunci se ivi Skule de sub scară și spuse că ar fi mai bine să nu întrebe, căci îl învățaseră, auzindu-l pe tatăl lor cîntîndu-l...

Doamna Gunna se amestecă :

— Nu vă este frică de Dumnezeu să cîntați astfel de cîntece... acum, cînd nu puteți ști seara cînd vă culcați dacă nu rămîneți fără mamă, înainte de cîntatul cocoșului ?

Kristin nu mai spuse nimic și intră în casă.

Ceva mai tîrziu, cînd ea se întinsese pe pat, Nåkkve intră și se duse la dînsa. Îi luă mîna fără a-i spune vreo vorbă și apoi începu a plînge încet. Atunci Kristin îi vorbi cu blîndețe, glumind și îi spuse să nu se întristeze și să nu mai plîngă, căci dacă a trecut cu bine de șase ori prin încercarea aceasta, înseamnă că va trece cu bine și a șaptea oară. Dar băiatul plîngea din ce în ce mai tare. Pînă la

urmă, a trebuit să-l ia în pat și să-l culce între dînsa și perete și — nici acolo nu încetă de a plînge, cu brațele de gîtul mamei lui și cu capul pe pieptul ei ; iar ea nu izbuti să-l facă să spună de ce plînge atîta, cu toate că a rămas la dînsa pînă la sosirea slujnicelor cu mîncarea de seară.

Nåkkve mergea acum pe doisprezece ani, era înalt pentru vîrsta lui și dorea să pară un bărbat în toată firea, dar avea o fire blajină și din cînd în cînd mama își dădea seama, după faptele lui, că era foarte copilăros. Era destul de mare ca să-și fi putut da seama de nenorocirea întîmplată cu sora lui vitregă ; Kristin se întreba dacă înțelegea și în ce măsură se schimbase tatăl său în urma acestei întîmplări.

Erlend fusese întotdeauna așa din fire : cînd se mînia, era în stare să rostească vorbele cele mai groaznice — dar mai înainte niciodată n-ar fi spus o vorbă urîtă cuiva, decît numai la supărare. Acum era în stare să spună vorbe grele și urîte, cu răceală, păstrîndu-și cumpătul. Blestemase și înjurase mai înainte mai mult ca oricine ; dar se dezvățase întrucîtva de acest rău obicei, fiindcă vedea că aceasta o făcea să sufere pe nevasta lui și îl jignea pe părintele Eiliv, pe care Erlend ajunsese cu timpul să-l stimeze foarte mult. Însă niciodată nu rostise vorbe de rușine și dezmățate, și nici nu-i plăcea cînd alți bărbați rosteau astfel de cuvinte — în privința aceasta, fusese mult mai rușinos decît atîția alți bărbați, care duseseră o viață mai curată ca a lui. Oricît ar fi durut-o pe Kristin să audă de la copiii ei nevîrstnici astfel de vorbe și să afle că ei le învățaseră de la tatăl lor — mai ales acum în starea în care se afla — și totuși era un alt lucru, care o amăra încă și mai mult : își dădea seama că Erlend era atît de copilăros, încît socotea că se răzbună cînd, după rușinea ce o pățise cu fata lui, rostea vorbe necuviincioase și murdare.

Doamna Gunna îi spusese că Margret născuse un copil mort, de parte bărbătească, cu cîtva timp înainte de Sfîntul Olav și credea a ști că Margret se și mîngîiase de această pierdere ; se înțelegea foarte bine cu Gerlak, care se purta foarte frumos cu dînsa. Erlend se ducea s-o vadă pe fiica sa, cînd se ducea la oraș, iar Gerlak făcea tot ce-i sta în putință ca să-l primească bine pe socrul său ; însă Erlend nu

prea avea chef să-l privească pe celălalt ca pe o rudă a sa. Erlend n-o pomenea niciodată pe fiică-sa la Husaby, de cînd aceasta plecase de acasă.

Kristin născu și de rîndul acesta tot un băiat, pe care îl botezară cu numele de Munan, după bunicul lui Erlend. Cît timp zăcu în odaia cea mică, Nåkkve veni zilnic la maică-sa cu fructe de pădure și alune culese de el în pădure, sau cu coroniţe împletite din ierburi de leac. Cînd Erlend s-a reîntors acasă, copilul era de trei săptămîni ; el ședea mult lîngă nevasta sa și se străduia să fie blînd și drăgăstos — și de data aceasta nu se mai plînse că noul născut nu era fată, sau că ar fi fost firav și plăpînd. Dar Kristin răspundea prea puţin la cuvintele sale drăgăstoase ; ea rămînea tăcută, îngîndurată și tristă — de rîndul acesta i-a trebuit foarte mult timp ca să-și redobîndească sănătatea deplină.

Kristin a tînjit toată iarna și copilul nu prea părea să aibă zile. Ea era toată ziua cu gîndul la bietul ei micuţ. De aceea asculta numai cu jumătate de ureche la toate vorbele care umblau despre întîmplările mari din iarna aceea. Regele Magnus ajunsese la mare încurcătură bănească în urma încercărilor sale de a pune stăpînire pe ţinutul Skåne, și ceruse ajutoare și noi biruri din partea Norvegiei. Se găsiseră unii boieri din sfatul ţării, care să-l sprijine în privinţa aceasta. Cînd însă trimișii regelui sosiseră la Tunsberg, vistiernicul regelui lipsea de acolo, iar Stig Håkonsson, care era portarul cetăţii Tunsberg, zăvorî cetatea și se pregăti s-o apere cu puterea armelor. N-avea decît prea puţini oameni, însă Erling Vidkunssøn — care era soţul mătușii sale și locuia la moșia sa din Aker — trimise patruzeci de oameni înarmaţi la cetate, în timp ce el însuși porni pe mare spre apus. Totodată, se sculară împotriva regelui și nepoţii săi Jon și Sigurd Haftorssøn, din pricina unei cărţi de judecată potrivnică unora dintre oamenii aflaţi în solda lor. Erlend a rîs, zicînd că prin fapta aceasta fiii lui Haftor se arătaseră necopţi la minte și proști. Mare era acum în ţară nemulţumirea faţă de regele Magnus. Mai-marii ţării cereau să fie pus un regent la cîrma ţării și ca pecetea regatului să fie în mîna unui norvegian, de vreme ce regele, din pricina planurilor sale privitoare la

provincia Skåne, părea a fi doritor de a rămîne cea mai mare parte a timpului în Suedia. Orășenii și clerul din orașe se speriaseră din pricina zvonurilor despre un împrumut făcut de rege, la orașele nemțești. Obrăznicia și lipsa de respect a nemților față de legile și obiceiurile acestei țări erau mai mult decît de nesuferit — și acum se vorbea că regele le făgăduise încă și mai mari drepturi și libertăți în orașele norvegiene, lucru care urma să ajungă cu totul de neîndurat pentru acei norvegieni care se îndeletniceau cu negoțul și aveau și fără de asta o stare destul de grea. Printre oamenii de rînd umblau vorbe despre păcatul ascuns al regelui Magnus, și mulți dintre preoții de la sate și dintre călugării cerșetori erau de aceeași părere, cum că aceasta era pricina focului care arsese pînă la temelii biserica Sfîntul Olav din Trøndelagen. Apoi țăranii puseseră și dînșii tot pe seama lucrului acestuia pricina atîtor nenorociri care în ultimii ani loviseră ba un ținut, ba altul : dăduse boala în vite, rugina năpădise grîul, și ca urmare molimă și necazuri pe oameni și dobitoace, recolte slabe de grîu și de fîn. De aceea, Erlend spunea că dacă fiii lui Haftor ar fi avut destulă minte să stea liniștiți încă o vreme, spre a-și dobîndi o faimă de cumsecădenie și purtări alese, atunci desigur că poporul și-ar fi adus aminte că și ei sînt nepoți ai regelui Håkon.

Dar frămîntarea aceasta se potoli și urmarea ei a fost că regele l-a numit pe Ivar Ogmundssøn regent în Norvegia. Erling Vidkunssøn, Stig Håkonssøn, fiii lui Haftor și toți oamenii lor fură amenințați cu darea în judecată pentru trădare de țară. Atunci ei se potoliră, porniră spre țară și se împăcară cu regele. Un om foarte temut din ținuturile de munte, care purta numele de Ulv Saksessøn — și care luase parte la urzelile fiilor lui Haftor — nu se duse să se împace cu regele, ci veni după Crăciun la Nidaros. Se întîlni de multe ori cu Erlend în oraș și prin acesta cei de la miazănoapte aflară cum stau lucrurile, după vederile lui Ulv. Kristin era foarte pornită împotriva omului acestuia ; nu-l cunoștea, însă o cunoștea pe sora acestuia, pe Helga Saksesdatter, care era căsătorită cu Gyrd Darre de la Dyfrin. Era frumoasă, dar foarte înfumurată și Simon nu o înghițea, deși Ramborg se înțelegea bine cu dînsa.

În timpul postului, ispravnicii primiră scrisori precum că la adunările ce urmau să se țină, Ulv Saksessøn să fie scos în afara legii ; dar acesta și plecase din țară, pe mare, în toiul iernii.

În primăvara acelui an, Erlend și Kristin petrecură Paștile în casa lor de la oraș ; îi luaseră cu dînșii și pe copilul lor cel mai mic, pe Munan, căci aflaseră la mănăstirea Bakke o călugăriță care era o doftoreasă atît de iscusită, încît toți copiii bolnavi ce intrau pe mîna ei se vindecau, dacă voia lui Dumnezeu era să nu moară.

Într-o zi, numaidecît după sărbători, Kristin se întorsese de la mănăstire cu copilul acasă. Argatul și slujnica ce o însoțiseră intrară și ei în odaie. Erlend se afla singur înăuntru, întins pe o laviță. După ce ieși argatul din odaie și femeile își scoseseră blănile — Kristin se așeză cu copilul lîngă foc și slujnica încălzea niței untdelemn primit de la călugăriță. Erlend întrebă, de la locul lui, ce spusese maica Ragnhild cu privire la copil. Kristin dădea răspunsuri scurte, în timp ce desfășa copilul ; în cele din urmă, nu mai răspunse nimica.

— E atît de rea starea băiatului, Kristin, încît nu vrei să-mi spui ? întrebă el, cu glas cam nerăbdător.

— M-ai mai întrebat despre asta, Erlend, răspunse cu răceală Kristin, și ți-am răspuns de-atîtea ori, dar dacă nu ții destul la copil, încît să-ți amintești de pe o zi pe alta...

— Mi s-a întîmplat și mie, Kristin, zise Erlend, sculîndu-se și venind lîngă dînsa, să fiu nevoit să-ți răspund de mai multe ori la întrebările tale, fiindcă n-ai fost în stare să-ți amintești ce ți-am spus.

— Desigur că n-a fost vorba despre lucruri atît de însemnate ca sănătatea copiilor, răpunse ea cu același glas.

— Nu-ți vorbeam nici eu despre lucruri neînsemnate, în iarna asta ; erau lucruri care mă apăsau mult pe cuget...

— Nu-i adevărat, Erlend. Sînt zile și ani de cînd nu mi-ai vorbit despre lucrurile pe care le ai pe inimă...

— Du-te pe afară, Signe, zise Erlend fetei. Se făcuse roșu la față. Se întoarse spre nevastă-sa : înțeleg ce-ai vrut să spui. Dar nu vreau să vorbesc despre aceasta în

auzul slugii tale — chiar dacă ești atît de bună prietenă cu dînsa, încît socotești că nu face nimic dacă te certi cu bărbatul tău și spui că eu spun minciuni, cu ea de față...

— Pînă la urmă, ajungi să te porți la fel ca cei cu care trăiești, zise Kristin scurt.

— Nu înțeleg bine ce vrei să spui. Nu ți-am vorbit niciodată urît în auzul unor străini și niciodată n-am uitat să-ți arăt îngăduință și cinstire față cu slugile noastre.

Kristin izbucni într-un rîs ciudat, bolnăvicios, și tremurat.

— Uiți ușor, Erlend ! În toți anii aceștia Ulv Haldorsson a trăit pe lîngă noi. Îți amintești că-i puneai pe Ulv și pe Haftor să mă însoțească pînă la locuința lui Brynhild, de la Oslo ?

Erlend se lăsă pe laviță, holbîndu-se la nevastă-sa cu gura pe jumătate deschisă. Dar ea urmă :

— Nu s-a întîmplat nici un lucru necuviincios sau necinstit la Husaby sau aiurea, pe care să te gîndești a-l ascunde față de slugile tale — chiar dacă cele întîmplate erau spre rușinea ta sau a soției tale...

Erlend rămase nemișcat, privind-o îngrozit.

Îți aduci aminte de cea dintîi iarnă a căsniciei noastre ?... Eram însărcinată cu Nåkkve ; era destul de greu pentru mine să capăt ascultarea și respectul slugilor mele... ții minte în ce fel m-ai ajutat ? Ți-aduci aminte de ziua cînd tatăl tău adoptiv a venit să ne vadă, însoțit de femei străine, slujnice și argați — și erau și slugile noastre cu noi împreună la masă... îți aduci aminte cum Munan a smuls de pe mine pînă și ultimul fulg, îndărătul căruia aș fi putut să mă ascund și tu ședeai liniștit și nu îndrăzneai să-i astupi gura ?

— Isuse ! Ai ținut lucrurile acestea ascunse în tine cincisprezece ani ?

Apoi Erlend ridică ochii spre dînsa... păreau atît de ciudat de albaștri-deschis, iar vocea era slabă, deznădăjduită.

— Totuși, Kristin... cred că nu este neapărată nevoie ca noi doi să ne spunem vorbe neprietenoase...

— Ce m-a durut mai rău, zise Kristin, a fost cînd, la petrecerea noastră de Crăciun, m-ai ocărît că aruncasem

blana mea peste Margret... și erau de față doamne din trei parohii, care auzeau...

Erlend nu răspunse.

— Și apoi mă învinuiești pentru cele întîmplate cu Margret... dar de fiecare dată cînd încercam să-i spun o vorbă ca să-i dau nițică creștere, ea fugea la tine, iar tu îmi cereai cu vorbe neprietenoase să las fata-n pace — că este a ta și nu a mea...

— De învinuit... nu te-am învinuit! răspunse Erlend cu greutate; se lupta cu sine ca să poată vorbi liniștit. Dacă unul din copiii noștri ar fi fost o fiică, atunci ai fi înțeles desigur mai ușor că un lucru ca acela întîmplat cu fiica mea... îl zguduie pe un părinte pînă în adîncurile ființei...

— Credeam că-ți dovedisem în primăvara trecută că înțeleg, spuse Kristin încet. N-aveam decît să mă gîndesc la bietul taică-meu...

— Și totuși, urmă Erlend la fel de liniștit, cu ea a fost și mai rău. Eu nu eram însurat. Bărbatul acela era însurat. Eu nu eram legat... nu eram legat într-așa fel, îndreptă el singur, încît să nu mă pot niciodată dezlega...

— Și totuși, nu te-ai dezlegat singur, zise Kristin. Ți-aduci aminte cum s-a întîmplat de te-ai putut dezlega?

Erlend sări în picioare și o lovi peste față. Apoi rămase locului îngrozit, cu ochii holbați — se vedea un semn roșu pe obrazul alb. Dar ea rămase țeapănă și linștită, cu privirea aspră. Copilul începuse să plîngă, speriat — ea îl legănă nițel în brațe, căutînd să-l liniștească.

— Asta... asta a fost o vorbă rea, Kristin, zise Erlend cu glas șovăitor.

— Rîndul trecut cînd m-ai lovit, purtam copilul tău sub inima mea, zise ea încet. Acum m-ai lovit în timp ce țineam pe fiul tău în brațe...

— Da, căci avem parte de copii cu nemiluita... țipă el fierbînd.

Tăcură. Erlend se plimba repede încoace și încolo prin odaie. Ea duse copilul în odăiță și îl puse în pat; cînd apăru din nou în pragul ușii, se opri în fața ei.

— N-ar fi trebuit să te lovesc, Kristin. Îmi pare rău că am făcut-o. Am să mă căiesc de asta multă vreme, ca și de data trecută. Dar tu mi-ai spus adineauri că uit prea

repede. Tu, în schimb, nu uiţi nimic... nici un rău pe care ţi l-am făcut. Totuşi, eu am încercat... am încercat să-ţi fiu un soţ bun, dar asta pesemne nu-ţi pare că face să-ţi aduci aminte. Tu... tu eşti frumoasă, Kristin... Se uită după dînsa, cînd trecu pe lîngă el.

Da, mişcările ei liniştite şi demne erau tot atît de frumoase ca şi graţia mlădioasă a copilei de odinioară ; era acum mai împlinită în şolduri şi la piept, dar crescuse şi în înălţime. Se ţinea dreaptă — şi gîtul ei purta capul acela mic şi rotund la fel de mîndru şi de frumos. Faţa ei palidă, nepătrunsă, cu ochii mari cenuşii-întunecaţi, îl înflăcăra tot atît cît îi înflăcărase firea lui zvăpăiată obrazul ei rotund, trandafiriu de copil, prin liniştea ciudată a expresiei sale. El se apropie şi-i luă mîna într-a sa :

— Kristin, pentru mine tu vei rămîne întotdeauna cea mai frumoasă şi mai dragă dintre femei...

Ea îi îngădui să-i păstreze mîna într-a sa, însă fără a răspunde strîngerii sale. Atunci el îi respinse mîna, cuprins din nou de mînie :

— Am uitat... spui că am uitat. A uita nu este întotdeauna păcatul cel mai mare... Nu am fost niciodată un om prea evlavios, dar ţin minte ce m-a învăţat părintele Jon, cînd eram copil ; şi alţi slujitori ai Domnului mi-au reamintit mai tîrziu despre aceste învăţături. E păcat să tot clocim şi să ne amintim de păcatele mărturisite la spovedanie şi de care ne-am căit şi am primit dezlegare din mîna şi din gura preotului. Şi nu din evlavie, Kristin, tu îmi tot aminteşti despre aceste vechi păcate ale noastre, ci fiindcă vrei să-ţi simt cuţitul de fiecare dată cînd te supăr...

Erlend se depărtă şi iar se apropie de dînsa :

— Tirană ce eşti ! Ştie Dumnezeu cît de mult te iubesc, Kristin... cu toate că văd că eşti o tirană şi că nu m-ai iertat niciodată că am greşit faţă de tine şi că te-am dus la păcat. Am îndurat multe din partea ta, Kristin, dar nu mai vreau să rabd să nu am niciodată linişte pentru nenorocitele acelea de întîmplări de demult şi nici să mai vorbeşti cu mine ca şi cum aş fi un rob al tău...

Kristin răspunse răscolită şi tremurînd :

— Nu ţi-am vorbit niciodată ca unui rob. M-ai auzit vreodată vorbind cu asprime sau cu mînie cuiva care ar

putea fi socotit un inferior al meu ?... Chiar de-ar fi fost cel mai neghiob și prost argat al nostru ?... Mărturisesc în fața lui Dumnezeu că mă știu nevinovată de păcatul de a fi jignit pe cei sărmani cu vorba sau cu fapta. Dar tu ar trebui să fii stăpînul meu, pe tine ar trebui să te ascult și să te cinstesc, să mă plec în fața ta, și să găsesc în tine sprijinul meu, după Dumnezeu, potrivit cu legea lui Dumnezeu, Erlend ! Iară eu — dacă am pierdut răbdarea și dacă nu ți-am vorbit așa cum se cade să vorbească o soție soțului ei — aceasta este din pricină că de multe ori m-ai făcut să-mi fie greu să-mi plec nepriceperea mea în fața judecății tale drepte și să-i ascult și cinstesc pe soțul și stăpînul meu atît de mult cît aș fi vrut... și poate că mă așteptam ca tu... poate credeam că pot să te întărît și să te fac să dovedești că ești bărbat, iar eu numai o biată femeie...

...Dar fii liniștit, Erlend. De azi încolo, nu te-oi mai jigni cu vorba și nu voi uita niciodată să vorbesc tot atît de blînd cu tine ca și cum ai fi din neam de robi...

Erlend se făcuse vînăt la față... ridică pumnul încleștat spre dînsa... apoi se întoarse repede pe călcîie, își apucă mantia și spada de pe laviță și se grăbi să iasă din odaie.

Afară era soare și un vînt puternic — aerul rece ; dar ca niște scîntei strălucitoare, picăturile reci de apă ale dezghețului îl împroșcau pe Erlend de la streașina casei și din copacii scuturați de vînt. Zăpada acoperișurilor sticlea ca argintul și îndărătul povîrnișurilor împădurite de un verde întunecat ce împrejmuiau orașul, munții învăluiți într-o lumină rece albăstruie și orbitor de albă scînteiau în ziua aceasta primăvăratică de iarnă, înviorătoare și luminoasă.

Erlend rătăci pe străzi și ulicioare — mergea repede și la voia întîmplării. Fierbea mînia în el... Kristin nu avusese dreptate din capul locului... nici un strop ; dreptatea fusese de partea lui, dar el făcuse o greșeală lovind-o și nimicise astfel dreptatea lui... dar ea era cea care nu avea dreptate. Încotro s-o apuce acum ? Nu știa. N-avea chef să se ducă pe la cunoscuți ; iar acasă nu voia să se întoarcă.

Domnea oarecare neliniște în oraș. O mare corabie neguțătorească din Islanda — cea dintîi sosită în anul acesta — trăsese la chei în vremea dimineții. Erlend o

apucă spre apus pe ulițe și ajunse la biserica Sf. Martin, de unde porni mai departe pe ulicioare.

Se auzeau încă de pe acuma zarvă și țipete din cîrciumi și hanuri, deși era încă devreme. În tinerețile lui, se întîmplase să intre în astfel de case — în tovărășia prietenilor și a camarazilor. Dar acum oamenii ar holba ochii și și-ar toci buzele vorbind, dacă ispravnicul de Orkdølafylke, care avea casă în oraș și belșug de bere, vin și mied la masa lui, ar intra într-o cîrciumă și ar cere o oală din berea lor proastă. Dar adevărul este că acesta era lucrul pe care ar fi vrut să-l facă acum... să șadă și să bea cu țăranii de rînd veniți în oraș și cu argații și corăbierii de acolo... Nu era atîta vorbă dacă voinicii aceia trăgeau cîte-o palmă bună nevestelor lor ; ce le păsa lor... la dracu, cum să-și strunească un bărbat nevasta, cînd nu are voie s-o bată spre binele neamului ei și al cinstei lui... nici tartorul iadului n-ar putea să facă față femeilor numai lupt·d cu vorba.

Ea era o vrăjitoare... dar o vrăjitoare atît d·· frumoasă... ce bine ar fi, dacă-ar putea s-o bată pînă s-o îmblînzi...

Clopotele tuturor bisericilor din oraș începuseră a suna, chemînd lumea la vecernie — vîntul de primăvară revărsa prin aerul neliniștit un potop de sunete asupra lui. Desigur că ea, vrăjitoarea cucernică, pornea acum spre catedrala „Kristkirken"... ca să se jeluiască lui Dumnezeu și Maicii Domnului și sfîntului Olav că soțul ei îi dăduse o palmă. Erlend trimise sfinților păzitori ai soției sale un salut alcătuit din gînduri vinovate, în timp ce clopotele sunau, băteau și răsunau. Își îndreptă pașii înspre biserica Sfîntul Grigore.

Mormintele părinților săi se aflau în fața altarului sfintei Anna, în partea lăturalnică a naosului. În timp ce își rostea rugăciunile și-a dat seama că doamna Sunniva intra pe ușa bisericii, însoțită de slujnica ei. După ce își isprăvi rugăciunea, se duse la dînsa s-o salute.

De cînd se cunoșteau și pînă acum, legăturile dintre ei fuseseră de așa fel, încît nu făceau altceva decît să glumească și să pălăvrăgească destul de liber, de cîte ori se întîlneau. Și în seara aceasta — în vreme ce ședeau în bănci, așteptînd să înceapă vecernia — el fu atît de zglo-

biu, încît ea a fost nevoită în mai multe rînduri să-i aducă aminte că erau în biserică și că intra mereu lume.

— Bine, bine, răspundea Erlend, dar tu ești atît de frumoasă în astă-seară, Sunniva ! E plăcut să glumești cu o femeie cu ochi atît de dulci...

— Să știi, Erlend Nikulaussøn, că nu meriți să te privesc cu ochi dulci, zise ea rîzînd.

— Atunci voi veni să glumesc cu tine cînd s-o face noapte, răspunse Erlend, rîzînd și el. După ce s-o sfîrși slujba, am să te petrec acasă...

Preoții intrară acum în cor, iar Erlend se duse în partea de miazăzi a naosului, luîndu-și locul printre bărbați.

După sfîrșitul slujbei, ieși prin ușile cele mari ale bisericii. O zări pe Sunniva și pe sluga ei, la o oarecare depărtare pe stradă... se gîndi că ar fi mai cuminte să nu o urmeze, ci să se ducă de-a dreptul acasă. În aceeași clipă, se ivîră urcînd strada o ceată de islandezi de la corabia de negoț ; umblau ținîndu-se de braț și bălăbănindu-se și păreau a avea de gînd să le aţină calea celor două femei. Erlend fugi după Sunniva. De îndată ce marinarii zăriră un nobil cu spada la cingătoare venind spre dînșii, se dădură la o parte și lăsară femeile să treacă.

— Cred că ar fi totuși mai bine să te însoțesc pînă acasă, zise Erlend, e neliniște în oraș în seara asta.

— Cine știe, Erlend... oricît de bătrînă aș fi... poate că totuși n-aș avea nimic împotrivă ca unii bărbați să creadă că sînt încă atît de frumoasă, încît să le vină în minte să-mi aţină calea...

Un om binecrescut nu putea da decît un singur răspuns la acest fel de vorbe.

Erlend se întoarse acasă la dînsul a doua zi, în zori : se opri puțin în fața ușii zăvorîte ; era înghețat, obosit mort, cu inima bolnavă, plin de silă de el însuși. Să scoale slugile, să intre și să se strecoare în pat lîngă Kristin, care era cu copilul în brațe... asta nu. Avea la el cheia odăii care se afla deasupra cămării din partea de răsărit ; acolo se aflau anumite lucruri, de care răspundea. Erlend descuie, își scoase cizmele și tîrî cîteva bucăți de dimie, punîndu-le peste paiele care alcătuiau culcușul. Se înfășură

cu mantaua și avu norocul să adoarmă și să uite de toate, obosit și răscolit cum era.

Kristin arăta străvezie și nedormită, cînd se așeză la gustarea de dimineață împreună cu slugile sale. Unul din argați spuse că îl poftise pe stăpînul său să vie la masă... ședea întins în odaia de sus a cămării răsăritene — însă Erlend îl trimisese la dracu...

Erlend fu nevoit după slujba de utrenie să se ducă la o adunare, la Elgesaeter, ca să fie martor la niște vînzări de pămînt. Dar el se strecură de la masa ce urma să aibă loc după aceea în trapeză și îl ocoli și pe Arne Gjavvaldsson, care nici el nu putea să rămînă să bea cu frații, dar voia neapărat să-l ia pe Erlend cu dînsul la Ranheim.

Apoi îi păru rău că se despărțise de ceilalți... și-l apucă frica mergînd singur spre oraș... și gîndindu-se la cele ce făcuse. Se simți o clipă îndemnat să se ducă de-a dreptul la biserica Sfîntul Grigore.... avea învoire să se spovedească unuia dintre preoții de acolo, cînd era în Nidaros. Dar dacă iar cădea în păcat, după ce se spovedise, atunci păcatul era mult mai mare. Era mai bine să mai aștepte puțin...

Sunniva se gîndea desigur acum la dînsul ca la un pui de găină pe care-l prinsese cu mîna. Dar cum dracu să-și fi închipuit el vreodată că o femeie poate să-l învețe atîtea lucruri noi — și acum i se tăia suflarea la gîndul celor întîmplate. El se crezuse oarecum un om încercat în „ars amoris“ [1], sau cum i-or fi zicînd oamenii învățați. Dacă ar fi fost un mucos, atunci desigur că ar fi fost foarte fudul și de părere că lucrurile s-au petrecut foarte bine. Dar lui nu-i plăcea femeia — femeia asta nebună, era sătul de ea, era sătul de toate femeile, în afară de soția lui... și pînă la urmă era sătul și de dînsa ! Pe crucea cea sfîntă, de cînd era căsătorit cu ea ajunsese să fie el însuși cucernic — căci crezuse în evlavia ei, dar frumoasă răsplată mai primise de la cucernica sa soție — acea ființă fermecătoare — pentru credința și iubirea lui ! Își aminti de vorbele ei mușcătoare și răutăcioase din seara trecută... cînd zicea că el se poartă ca și cînd ar fi vreun neam de robi ! Și cealaltă, Sunniva, desigur că își închipuia că el este cu

[1] Arta dragostei.

totul ageamiu și rece, fiindcă se lăsase prins pe neașteptate și pentru că se arătase nițel speriat de meșteșugurile ei în ale dragostei. Îi va arăta el că e un bărbat tot atît de sfînt pe cît e și ea femeie sfîntă... Îi făgăduise că va veni la moșia lui Bård în vremea nopții... și acum n-avea decît să se ducă ; tot păcătuise, putea acum să accepte și plăcerea ce i se oferea.

De vreme ce tot își călcase credința față de Kristin, și ținînd seama de faptul că ea singură pricinuise lucrul acesta, prin purtarea ei rea și lipsită de noimă față de dînsul...

Erlend se duse acasă, umblă prin grajduri și acareturi, căutînd prilej de ceartă ; o luă la zor pe slujnica preotului că adusese de la bolniță malț în uscătorie, cu toate că știa bine că slugile sale nu vor avea nevoie de uscătorie de rîndul acesta, cît vor rămîne la oraș. Ar fi fost mulțumit să-i aibă pe copiii lui alături de el, i-ar fi ținut de urît. Ar fi dorit să poată pleca de îndată la Husaby. Era însă nevoit să rămînă în oraș, în așteptarea scrisorilor de la miazăzi — era prea mare nepăsare să primească astfel de vești la el acasă, la țară.

Nevastă-sa nu veni la cină — stătea întinsă pe pat înăuntru, în odaie — așa spunea slujnica ei, Signe, privindu-și cu mustrare stăpînul. Erlend răspunse aspru că nu întrebase de stăpîna ei. După ce cei de față părăsiră încăperea, intră în odaie. Era întuneric beznă. Erlend se aplecă peste patul ei.

— Plîngi ? întrebă el încet, căci îi auzise răsuflarea ciudată. Dar ea răspunse cu glas răgușit că nu plînge. Ești obosită ? Vin și eu să mă culc acum, zise el încet.

Kristin răspunse cu glas tremurat :

— Mai bine, Erlend, du-te de te culcă și noaptea asta acolo unde te-ai culcat noaptea trecută.

Erlend nu răspunse nimic. Ieși, luă lumînarea din încăperea cealaltă și intră cu ea în odaie, unde se apucă să deschidă lada cu veșminte. Era destul de bine îmbrăcat ca să se poată duce așa cum era orișiunde ; căci purta încă tunica de culoare viorie cu care se dusese după-amiază la Elgesaeter. Dar acum își schimbă veșmintele, încet, cu mișcări măsurate — trase pe el o cămașă de mătase roșie, un caftan cenușiu nu prea larg, de catifea, cu clopoței de argint la capătul mînecilor. Își pieptănă părul și se spălă pe mîini.

În ăsttimp se tot uita la soția lui — dar ea tăcea, nemișcată. Atunci ieși fără să spună noapte bună. A doua zi s-a întors fără să se ascundă, pe la ceasul gustării de dimineață.

Lucrurile au urmat vreme de o săptămînă în felul acesta. Atunci Erlend, întorcîndu-se acasă într-o seară, după ce fusese cu o treabă la Hangrar, află că în zori Kristin plecase călare la Husaby.

Era de pe acum limpede pentru el că niciodată nu avusese un bărbat mai puțină bucurie de pe urma unui păcat, decît avea el acum de la întîmplarea cu Sunniva Olavsdatter. În fundul inimii lui era adînc scîrbit de ființa aceasta descreierată — scîrbit de ea, chiar în timp ce o mîngîia și se juca cu dînsa. Mai fusese și neprevăzător ; desigur că se știa în tot orașul și în ținutul din preajmă că se ducea noaptea pe la casa lui Bård — și nu merita Sunniva să-și păteze el bunul său nume de dragul ei. Cîteodată se gîndea și la faptul că legătura lor s-ar putea să aibă și urmări — femeia aceasta avea, de bine, de rău, un bărbat ; cam bătrîn, ce-i drept, și bolnăvicios, dar îl avea — era păcat de Bård că-și luase o nevastă atît de pătimașă și de nesocotită : de bună seamă, își zicea Erlend, că nu era el primul bărbat care jignise cinstea soțului ei. Și Haftor... el uitase cînd se înhăitase cu Sunniva că acesta era fratele ei ; abia acum, cînd era prea tîrziu, își aducea aminte. Mai rău nici că se putea, iar acum își dădea limpede seama că Kristin aflase totul. Nu o socotea în stare să se ducă să-l pîrască la arhiepiscop — să-i ceară acestuia voie de a se muta din locuința soțului. Ar fi putut să se ducă la Jørundgård, dar nu era cu putință pentru dînsa să plece la vremea aceasta a anului, trecînd munții — mai ales dacă voia să ia cu dînsa copiii cei mici, fără de care desigur că n-ar pleca. Și nici la începutul primăverii nu putea pleca pe vreo corabie, luîndu-i pe Munan și pe Lavrans cu ea — își zicea Erlend, ca să se mîngîie. De altminteri, nu era de loc în firea Kristinei pornirea de a cere ajutorul arhiepiscopului împotriva lui — deși ar fi avut temeiuri s-o facă — dar el era gata să se retragă din casă pînă ce ea va înțelege că se căiește cu sinceritate. Kristin nu va îngădui niciodată ca lucrurile acestea să fie date în vileag. Dar el înțelegea

acum că mai înainte nu-şi dăduse bine seama de ce era în stare şi ce nu era în stare să facă soţia lui.

Sta culcat în patul lui noaptea şi se gîndea ba la una, ba la alta. Vedea dintr-o dată limpede că se purtase încă şi mai nechibzuit decît socotise la început — cînd se băgase în această aventură nenorocită, tocmai acum, cînd era muncit de cele mai mari planuri.

Se blestema singur că fusese în aşa hal o jucărie în mîna femeii, de ajunsese în impasul de acum. Le blestema pe Kristin şi pe Sunniva. Ce dracu, nu era mai ahtiat de femei ca ceilalţi bărbaţi !... Dimpotrivă, avusese mai degrabă mai puţine încurcături cu femeile, decît cei mai mulţi dintre ei, ale căror păţanii le cunoştea. Dar parcă diavolul însuşi trăgea iţele pe seama lui... nu se putea apropia de o femeie fără să se împotmolească pînă la gît în mlaştină... Dar de acum s-a isprăvit ! Mulţumită Domnului, fie-i numele lăudat, avea altele de făcut ! Curînd, curînd va primi desigur carte de la doamna Ingebjørg. Bineînţeles... nici în treaba asta nu va fi scutit de trăncănelile femeieşti, dar pesemne că aceasta e o pedeapsă de la Dumnezeu pentru păcatele lui de tinereţe. Erlend rîse de unul singur în întuneric. Doamna trebuia să priceapă că lucrurile stăteau astfel precum i se arătase în chip lămurit. Era vorba de ştiut dacă norvegienii aveau să opună regelui Magnus pe unul dintre fiii ei, sau pe unul dintre fiii surorii ei din pat nelegiuit. Şi ea îi iubea pe copiii pe care-i avusese cu Knut Porse, cum nu-i iubise niciodată pe ceilalţi copiii ai ei...

Curînd, curînd... vîntul aspru şi marea sărată îi vor umple pieptul. Doamne Dumnezeule, ce bine o să fie să te laşi udat de valurile mării şi vînturile să te pătrundă pînă în măduva oaselor... să scapi de partea femeiască pe o lungă bucată de vreme de viaţă adevărată !

Sunniva... gîndească ce-o pofti. El nu va mai călca pe acolo. Cît despre Kristin, n-avea decît să plece la Jørundgård. Poate că tocmai asta ar fi cel mai bun lucru pentru dînsa şi copii, să stea pe timpul verii departe în Gudbrandsdalen. Mai tîrziu se va împăca din nou cu dînsa fără nici o îndoială.

A doua zi de dimineață porni călare în sus spre Skaun. Tot nu se putea liniști pînă nu afla ce avea de gînd soția sa.

Ea îl primi cu bună-creștere, blîndă și rece, cînd ajunse spre sfîrșitul zilei la Husaby. Cînd el nu o întreba nimic, ea nu îi spunea nici o vorbă, nici măcar o vorbă neprietenoasă și nu se împotrivi cînd el veni, parcă șovăind, seara, să se culce în patul lor de soți. Dar după o vreme, el încercă cu sfială a-și pune mîna pe sînii ei.

Vocea Kristinei tremura, însă Erlend nu putea să hotărască dacă era de jale sau de supărare, cînd ea îi șopti :

— Doar nu poți fi un om atît de mic la suflet, Erlend, încît să dorești să mă faci să sufăr încă și mai mult. Eu nu pot să stau cu tine de vorbă acum, copiii noștri dorm în jurul nostru. Și cum am șapte fii cu tine, aș dori ca slugile noastre să nu-și dea seama că sînt o femeie înșelată...

Erlend tăcu vreme îndelungată pînă ce își luă inima în dinți să răspundă :

— E adevărat, Dumnezeu să mi-o ierte, te-am înșelat... n-aș fi făcut-o, dacă aș fi putut lua lucrurile mai ușor cînd mi-ai spus vorbele acelea atît de grele, atunci, la Nidaros... N-am venit acasă ca să te rog să mă ierți, căci știam bine că ar fi să-ți cer prea mult acum...

— Acum înțeleg că Munan Bårdssøn a grăit adevărul, răspunse Kristin, niciodată nu va veni ziua în care să te încumeți să iei asupra ta răspunderea pentru cele ce ai stricat. Spre Dumnezeu trebuie să te îndrepți pentru a fi iertat... ai mai puțină nevoie de iertare din partea mea, decît din partea lui.

— Da, înțeleg, spuse Erlend cu amărăciune. Apoi nu-și mai vorbiră, iar a doua zi de dimineață el porni înapoi călare spre Nidaros.

Se afla în oraș de cîteva zile, cînd, într-o seară, veni spre dînsul în biserica Sfîntul Grigore slujnica Sunnivei. Erlend socoti că ar trebui totuși să vorbească pentru ultima oară cu dînsa și rugă fata să stea de veghe în seara aceea, spunînd că va sosi pe același drum pe care venea de obicei.

Fusese nevoit să umble de-a bușilea și să se cațere ca un găinar pentru a ajunge sus, la odăița unde se întîlniră. Acum se simțea foarte rușinat că se făcuse atît de caraghios — la vîrsta și cinul lui. Dar la început îl înveselise faptul de a se purta într-un fel atît de tineresc.

Doamna îl primi stînd în pat.

— În sfîrșit, ai sosit ? zise ea rîzînd și căscînd. Și acum grăbește-te, prietene, și vino lîngă mine în pat, și apoi mi-i povesti unde-ai fost de-ai lipsit atîta vreme...

Erlend nu știa bine ce să facă, nici cum să-i spună ceea ce îi stătea pe inimă. Fără să-și dea seama, prinse a-și desface veșmintele.

— Sunniva, noi doi ne-am purtat ca niște oameni lipsiți de judecată... cred că nu este prudent să rămîn aici în noaptea asta. Bård trebuie pînă la urmă să se întoarcă acasă odată... zise el.

— Ți-e teamă de soțul meu ? întrebă Sunniva, sîcîitor. Doar ai văzut și tu că Bård nici măcar n-a ciulit urechile cînd am glumit între noi în văzul lui. Dacă află că ai fost pe-aici prin curtea asta, atunci îl fac eu să creadă că astea-s vorbe fără noimă. El crede prea mult în spusele mele.

— Într-adevăr, pare a se încrede prea mult în vorbele tale, spuse Erlend rîzînd și înfigîndu-și degetele în părul bălai și în umerii ei albi, pietroși și rotunzi.

— Așa crezi tu... zise ea apucîndu-l de încheietura mîinii. Și tu te încrezi în nevastă-ta ? Eu eram încă fată mare cînd m-a luat Bård...

— Pe nevastă-mea s-o lăsăm în afară de treburile astea, zise Erlend aspru, desprinzîndu-se.

— Dar ce ?... Ți se pare mai necuviincios să vorbim despre Kristin Lavransdatter decît despre domnul Bård, soțul meu ?

Erlend strînse din dinți fără a răspunde. Sunniva zise batjocoritor :

— Tu faci parte dintre acei bărbați care cred că sînt atît de frumoși și de fermecători, încît nici unei femei nu i se poate socoti un păcat faptul că cinstea ei s-a arătat a fi ușor de sfărîmat ca sticla... chiar dacă de altfel ar fi tare ca oțelul.

— Eu n-am avut niciodată o astfel de părere despre tine, răspunse Erlend brutal.

Ochii Sunnivei scăpărară :

— Atunci ce-ai căutat la mine, Erlend, dacă erai atît de fericit în căsnicie ?

— Ți-am spus să nu pomenești numele soției mele...

— Soția ta sau soțul meu !...

— Tu ai fost întotdeauna cea care a început să vorbească de Bård și-ți băteai cel mai mult joc de dînsul, zise Erlend plin de amărăciune. Și chiar dacă nu ți-ai fi rîs de el prin cuvinte... puteam să-mi dau foarte bine seama cît ai ținut la cinstea lui de vreme ce ți-ai luat alt bărbat pe lîngă soțul tău. Ea însă... ea nu este micșorată prin faptul că eu am păcătuit.

— Asta voiai să-mi spui... că ți-este dragă Kristin, cu toate că-ți par destul de bună ca să te joci cu mine ?...

— Nu știu în ce măsură țin la tine... dar tu mi-ai arătat că-ți plac...

— Iar Kristin nu pune preț pe dragostea ta ? zise ea batjocoritor. Am văzut cît de blînd obișnuiește să te privească, Erlend...

— Acum destul ! strigă el. Poate că și-a dat seama ce-mi poate pielea, zise el aspru și plin de ură... Tu și cu mine, cred că sîntem la fel de buni...

— Oare este vorba să fiu un bici cu care să-ți poți pedepsi soția ? zise Sunniva amenințătoare.

Erlend zise, trăgîndu-și cu greu răsuflarea :

— Poți să-i zici cum vrei. Dar tu singură te-ai oferit să...

— Bagă de seamă ca biciul acesta să nu te nimerească pe tine însuți...

Sunniva ședea ridicată în pat, așteptînd. Dar Erlend nu părea doritor de a răspunde, sau de a căuta să se împace cu prietena sa. Se îmbrăcă și plecă, fără a mai spune o vorbă.

Nu era prea mulțumit de el, nici de felul în care se despărțise de Sunniva. Nu-i făcea tocmai cinste. Dar acum era totuna... oricum, scăpase de dînsa.

4

În primăvara și în vara acelui an, cei de la Husaby aproape că nu-l văzuseră pe stăpînul lor. În puținele rînduri cînd a venit pe la moșia lui, întîlnirea cu nevastă-sa a fost politicoasă și prietenoasă ; Erlend n-a încercat în nici un fel să dărîme zidul acela pe care ea îl ridicase acum între ei, cu toate că el se uita de multe ori cu ochi cercetători la dînsa. De altfel, părea să aibă multe probleme străine de casă la care se gîndea. Nu puse niciodată vreo întrebare cu privire la mersul moșiei.

Soția sa îi și pomeni de aceasta, cînd numaidecît după Ziua Crucii el îi ceru să-l însoțească la Raumsdalen. Avea o treabă prin ținutul muntos... oare n-ar dori ea, să-și ia copiii cu dînsa, să stea un timp la Jørundgård, să-și vadă rudele și prietenii din valea aceea ? Dar Kristin n-a vrut cu nici un chip.

Erlend se duse la Nidaros pentru sesiunea de judecată și pe urmă la Orkedal ; apoi s-a întors pe acasă, la Husaby, dar avu de îndată de lucru cu pregătirile în vederea unei călătorii la Bjørgvin. „Margygren“ era ancorată în dreptul insulei Nidarholm și el îl aștepta numai pe Haftor Gaut, cu care urma să pornească împreună.

Cu trei zile înainte de Sfînta Margareta [1] începuse cositul fînului la Husaby. Era o vreme foarte frumoasă și, la întoarcerea cosașilor la cîmp, după odihna de prînzișor, Olav, cel care vedea de oi, a vrut să ia și copiii cu el.

Kristin era în odaia în care se păstra îmbrăcămintea, la catul al doilea al clădirii, unde se afla și sala de arme. Această clădire era astfel alcătuită, încît o scară exterioară ducea sus, la această încăpere care avea și un pălimar în jur, dar catul al treilea ieșea în afară și pentru a ajunge acolo de la încăperea pentru îmbrăcăminte nu era decît o scară mișcătoare și un chepeng. Acest chepeng era deschis, căci Erlend se afla sus, în încăperea pentru arme.

Kristin scoase blana pe care Erlend dorea s-o poarte în călătoria pe mare și o scutură pe pălimar. Atunci îi

[1] Sf. Margareta — 20 iulie.

lovi auzul zgomotul făcut de o ceată mare de călăreți — și în aceeași clipă văzu cîțiva oameni călări ieșind din pădure și apucînd pe șoseaua spre Gaudal. În clipa următoare, Erlend se afla lîngă dînsa :

— Kristin, cum se face că s-a stins focul la bucătărie azi-dimineață ?

— Gudrid a vărsat ceaunul cu supă ; trebuie să facem rost de foc de la părintele Eiliv...

Erlend privi spre casa preotului.

— Nu, el nu trebuie amestecat în treaba asta. Gaute ! îl chemă el încet pe băiat, care umbla alene sub pălimar, ridicînd cînd o greblă, cînd alta, fără chef să meargă la strînsul fînului. Gaute, urcă sus, colea pe scară, dar nu urca mai sus... că altfel te pot vedea.

Kristin se uita țintă la bărbatul ei. Nu-l mai văzuse niciodată așa : o liniște încordată, pînditoare, în glas și pe fața lui, în toată făptura sa înaltă și neplădioasă... în timp ce scruta cu privirea drumul spre miazăzi, spre șosea — și apoi, intrînd fuga în încăpere, se întoarse numaidecît cu un pachet turtit, cusut în pînză. El dădu pachetul băiatului :

— Ascunde-l în sîn și ia seama bine la ce-ți spun acuma : trebuie să pui scrisorile astea în loc sigur — e vorba aici de lucruri mai de seamă decît poți tu înțelege, Gaute. Ia grebla la spinare și du-te liniștit peste cîmp, pînă ce ajungi la crîngul de arini. Ține-o prin ariniș pînă ajungi jos, la pădure... știu că cunoști bine locurile... strecoară-te prin desișul cel mai mare tot drumul, pînă ce ajungi la Skjoldvirkstad. Ia bine seama dacă nu se vede nici o mișcare la gospodăria de acolo. Dacă simți vreo mișcare sau ceva oameni străini prin apropiere, te ascunzi. Dar dacă ești sigur că nu-i nici o primejdie, atunci cobori și le dai lui Ulv, dacă e acasă. Dar dacă se întîmplă să nu le poți da în mîinile lui, și fiind sigur că nu este nimeni pe aproape, atunci dă-le foc cît poți de repede. Dar să ai grijă ca atît pecețile cît și scrisul să fie cu totul mistuite de foc și să nu cadă cumva în alte mîini decît ale lui Ulv. Dumnezeu să ne ajute, fiule... este mare lucru a încredința pe mîna unui băiat de zece ani viața și averea multor oameni de treabă... îți dai bine seama că e ceva mare în joc, Gaute ?

— Da, tată. Am înțeles tot ce mi-ai spus, zise Gaute, stînd acolo pe scară și ridicîndu-și obrazul mic, bălai și serios spre tatăl său.

— Dacă Ulv nu este acasă, să-i spui lui Isak să plece numaidecît călare la Hevne și să se grăbească, gonind călare toată noaptea... și să le spună... știe el cui... că ne stă vînt împotrivă și că mă tem că s-a făcut vreo vrajă în legătură cu călătoria mea. Pricepi ?

— Da, tată. Țin minte tot ce mi-ai spus.

— Atunci du-te. Dumnezeu să te păzească, fiule !

Erlend urcă în fugă la odaia de sus și voia să închidă chepengul, dar Kristin și trecuse pe jumătate prin deschizătura chepengului. El așteptă pînă ce se urcă sus, apoi închise chepengul și se repezi la o ladă, de unde scoase niște scrisori. Rupse peceţile și le sfărîmă cu picioarele, rupse pieile fîșii, pe care le învălătuci în jurul cheilor și aruncă totul afară pe ferestruică, printre niște urzici care crescuseră înalte, în spatele magaziei de alimente. Cu mîinile pe tocul ferestruicii, stătea cu privirea ațintită la băieţelul care mergea pe marginea grîului spre fîneață, unde umblau înșiruiți cosașii cu coase și greble. Cînd Gaute se făcu nevăzut în desișul dintre ogorul de grîu și fîneață, Erlend închise ferestruica.

Copitele cailor răsunau acum puternic în apropiere de curte.

Erlend se întoarse spre nevastă-sa :

— Pune să culeagă ceea ce am aruncat eu acuma jos... pune-l pe Skule să facă treaba asta — e deștept... spune-i să le arunce în groapa din spatele grajdului de vaci. Pe tine îți vor aține ochii și poate și pe băieţii cei mari. Dar ca să te scotocească de-aproape nu-mi închipui... îi vîrî fărîmele peceților sfărîmate în sîn. De bună seamă că nu se mai pot cunoaște, dar...

— Ești în primejdie, Erlend ? întrebă ea liniștit. După ce o privi din ochi, deschise brațele și o cuprinse cu ele. O strînse o clipă la piept.

— Nu știu, Kristin. Vom vedea curînd. Tore Eindridessøn se află în fruntea călăreților și e și domnul Bård cu ei, dacă nu mă înșel. Nu mă aștept să vină Tore aici cu gînduri bune.

Acum călăreții intraseră în curte. Erlend rămase locului o clipă. Apoi își sărută cu căldură nevasta, deschise chepengul și coborî în fugă. Cînd Kristin ieși în pălimar, Erlend se afla în curte și îl ajuta pe vistiernicul regelui, care era un om mai în vîrstă și greoi, să coboare de pe cal. Erau cel puțin treizeci de oșteni înarmați — cu domnul Bård și ispravnicul de Gauldølafylke în frunte.

Trecînd prin curte, Kristin îl auzi pe acesta din urmă zicînd :

— Erlend, sînt însărcinat să te salut din partea cumnaților tăi ; Borgar și Guttorm se bucură de ospitalitatea regelui la Veøy și cred că Haftor Toressøn în clipa de față e dus la Sundbu să-i vadă pe Ivar și pe băiatul său. Graut l-a luat pe domnul Bård la oraș, ieri dimineață.

— Și după cîte înțeleg ai venit să mă poftești la aceeași adunare de căpetenii, zise Erlend zîmbind.

— Întocmai, Erlend.

— Și de bună seamă că aveți de gînd să faceți cercetări aici, în gospodăria mea ? O, doar am luat parte de atîtea ori la asemenea lucru, încît cunosc cum se fac...

— O pricină atît de grea cum ar fi una de trădare de țară n-ai avut în mînă, zise Tore.

— Nu, n-am avut pînă acum, zise Erlend. Și-mi pare ca și cînd aș fi jucat cu pietrele negre, Tore, iar tu m-ai făcut mat... Nu-i așa, vere ?

— Am venit să găsim scrisorile ce le-ai primit de la doamna Ingebjørg Håkonsdatter, zise Tore Eindridessøn.

— Scrisorile se află în lada cu înfloriturI roșii, sus, în sala de arme... dar nu se află mare lucru scris în ele, în afară de salutările dragi pe care rudele ce se iubesc între ele obișnuiesc să și le trimită — și toate sînt foarte vechi. Stein vă poate duce pînă sus...

Ostașii străini descălecaseră și oamenii moșiei năpădeau acum curtea.

— Scria mai mult decît atîta în scrisoarea pe care am ridicat-o de la Borgar Trondssøn, zise Tore.

Erlend fluieră încet.

— Ce-ar fi să intrăm în casă, spuse el, aici s-a adunat lume cam multă.

Kristin urmă bărbații în sală. La un semn al lui Tore, cîțiva din ostașii străini îl urmară înăuntru.

— O să trebuiască să predai spada ta, Erlend, zise Tore de Gimsar, cînd intraseră, ca semn că ești ostaticul nostru.

Erlend se lovi peste coapse, pentru a le arăta că nu are asupra sa alte arme în afară de pumnalul de la brîu. Însă Tore stărui :

— Vei fi nevoit să ne înmînezi spada ta, în semn că...

— Bine, dacă lucrurile trebuie să se urmeze atît de frumos... atunci... vorbi Erlend și apoi rîse scurt. Se duse de-și luă spada din cui ; apucînd-o de teacă, îi întinse lui Tore Eindridessøn plăselele spadei, făcînd o ușoară plecăciune.

Moșneagul de la Gimsar desfăcu curelele de legătură și trase spada cu totul afară din teacă și își lunecă degetul de-a lungul tăișului.

— Erlend, aceasta e spada cu care tu ai...

Ochii albaștri ai lui Erlend fulgerară ca oțelul, gura lui ajunsese ca o dungă subțire :

— Da. Aceasta este spada cu care l-am pedepsit pe nepotul tău, cînd l-am prins la fata mea.

Tore ținea spada în mînă ; privi în jos la ea și zise amenințător :

— Erlend, tu, care ar trebui însuți să aperi legea... ar fi trebuit să-ți fi dat seama că ai mers atunci ceva mai departe decît îngăduie legea...

Erlend își aruncă mînios capul pe spate, aprins de ură :

— Tore, este o lege de care nu se pot atinge nici regii, nici adunările legiuitoare — anume că un bărbat are dreptul să apere cu spada cinstea femeilor sale...

— Norocul tău, Erlend Nikulaussøn, că nimeni nu s-a folosit de legea asta împotriva ta, fu răspunsul plin de ură al lui Tore de Gimsar. Altfel, chiar să fi avut atîtea vieți cîte are pisica și tot...

Erlend răspunse sîcîitor de încet :

— Oare nu este pricina aceasta destul de serioasă ca să nu vi se pară nepotrivit s-o amestecați cu întîmplări vechi din tinerețile mele ?

— Nu știu dacă lui Bård de Lensviken întîmplările acestea i se par atît de vechi. Erlend sări în sus și vru să răspundă, însă Tore îi tăie vorba, strigînd : Ar fi trebuit mai întîi să cercetezi dacă țiitoarele tale sînt destul de istețe ca să poată citi, înainte de-a te duce la o întîlnire de noapte cu scrisori tainice la brîu... Întreabă-l pe Bård, aici de față, cine ne-a prevenit și ne-a povestit că i-ai pus gînd rău regelui tău, căruia i-ai fost jurat credință și de la care ții slujba în care te afli...

Fără de voie, Erlend s-a pomenit ducînd mîna la inimă... o clipă o privi pe soția sa, iar sîngele îi năvăli în obraji. Atunci Kristin alergă la el și-l cuprinse cu brațele de gît. Erlend se aplecă spre dînsa și o privi drept în față... și nu văzu decît dragoste pe chipul ei.

— Erlend... soțul meu !

Vistiernicul regelui, care se ținuse pînă acum tăcut la o parte, se apropie de cei doi, zicînd cu glas domol :

— Cinstită doamnă... poate că ar fi mai cu cale să iei cu domnia-ta copiii și slugile în iatacul femeiesc, și să rămîneți acolo, cît om sta noi aici, în curte.

Erlend îi dădu drumul soției sale, după ce o strînse pentru ultima oară cu brațul peste umeri :

— E mai bine, Kristin... fă precum te povățuiește domnul Bård.

Kristin se ridică în vîrful picioarelor și-i întinse buzele. Apoi ieși în curte. Adună din mulțimea tulburată pe copiii ei și pe slujnicele sale și-i luă cu dînsa în odaia cea mică... alt iatac femeiesc nu era la Husaby.

Au rămas acolo mai multe ceasuri — și liniștea și stăpînirea de sine a stăpînei casei ținu turma aceasta speriată oarecum în frîu. Apoi intră Erlend fără de arme și îmbrăcat de drum. Doi oșteni străini stăteau de strajă jos, la ușă.

Le strînse mîna fiilor săi mai mari și îi ridică în brațe pe cei mai mici, în vreme ce întreba de Gaute unde se află :

— Dar tu ai să-l saluți din partea mea, Nåkkve. Pesemne că a întins-o spre pădure cu arcul său, ca de obicei. Spune-i că poate totuși lua arcul meu de picior, englezesc, pe care n-am vrut să i-l dau duminică.

Kristin îl strînse în brațe fără a rosti vreo vorbă.

— Cînd te întorci, Erlend al meu drag ? șopti ea rugătoare.

— Cînd o vrea Dumnezeu, nevasta-mea.

Ea se ținu cît putu, luptînd să nu se prăbușească. El nu obișnuia niciodată să-i vorbească altfel decît numind-o cu numele ei de botez și această ultimă vorbă a lui o zguduise pînă în adîncurile inimii. Parcă abia acum ar fi înțeles pe de-a-ntregul cele întîmplate.

La asfințitul soarelui, Kristin ședea sus, pe culmea dealului, la miazănoapte de clădirile gospodăriei lor.

Niciodată nu văzuse pînă atunci un cer atît de roșu și de auriu ca acum. Peste culmea din față stăruia un nor mare ; avea înfățișarea unei aripe de pasăre, ardea cu sclipiri vii, precum fierul înroșit la foc, și lumina în culoarea chihlimbarului galben. Scame aurii se desprindeau ca niște fulgi și pluteau prin văzduh, topindu-se. Iară jos de tot, pe eleșteul din fundul văii, se oglindeau cerul cu norul și dealul de dincolo... Și s-ar fi zis că din adîncurile acelea se ridicau flăcările pîrjolului ce cuprindea tot ce putea îmbrățișa Kristin cu ochiul.

Iarba pajiștilor crescuse înaltă de tot și firele ei mătăsoase străluceau într-un roșu-închis, sub lumina purpurie a cerului aprins. Orzul dăduse-n spic și prindea lumina învăpăiată în țepii tineri și mătăsoși. Acoperișurile înierbate ale clădirilor gospodăriei erau pline de măcriș și de flori galbene de piciorul cocoșului, iar soarele le scălda cu belșug de raze ; acoperișul plumburiu de șiță al bisericii avea un luciu întunecat, roșu, iar pietrele albe ale zidurilor căpătaseră o dulce culoare aurie.

Soarele ieși la iveală sub marginea de jos a norului și rămase aninat deasupra culmii dealului, luminînd înălțimile împădurite din depărtări. Era o seară atît de senină — soarele lumina micile gospodării dintre brazii povîrnișurilor de munte ; Kristin zărea stînele și casele mărunte din inima pădurilor, care nici nu bănuise vreodată că pot fi văzute de la Husaby. Pereți uriași de stîncă se iveau vineți-roșii înspre miazăzi, către Dovre, parte care de obicei era învăluită în nori și negură.

Clopotul cel mic al bisericii din vale prinse a suna, iar clopotul din Vinjar îi răspunse. Kristin, cu capul aplecat și cu mîinile împreunate, rămase așa pînă ce ultimul zvon al celor de trei ori cîte trei bătăi de clopot se stinsese în văzduh.

Acum asfinţea soarele pe după culme — strălucirea aurie se stinse, iar roșul se făcu mai trandafiriu, mai dulce. După ce încetară bătăile clopotelor, foșnetul pădurii crescu din nou răspîndindu-se în aer ; se auzi mai limpede pînă sus, la ea, susurul pîrîiașului care curgea jos, în vale, spre pădure. Dinspre imașul din apropiere venea sunetul talăngilor vitelor ce se întorceau spre casă ; o gînganie zburătoare îi dete pe jumătate tîrcol, zbîrnîind din aripi și apoi se făcu nevăzută...

Kristin scoase un ultim oftat, ca încheiere a rugăciunilor ei... și era oftatul acesta ca un fel de nouă rugăciune, prin care cerea iertare pentru gîndurile ei, care zburaseră departe, în timpul rugii...

Gospodăria lor mare și frumoasă era la picioarele ei, pe povîrniș — ca o piatră nestemată pe pieptul lat al muntelui. Îmbrăţișă cu privirea tot pămîntul pe care îl stăpînise dimpreună cu soţul ei. Gîndurile legate de această moșie, și grija de bunul ei mers îi umpluseră sufletul în întregime. Muncise și luptase — nu-și dăduse niciodată seamă, pînă în seara asta, cît de mult se zbătuse ea ca să pună gospodăria aceasta pe picioare și s-o poată ţine așa... de ce fusese în stare ea și cîte izbutise să facă.

Ea primise ca pe soarta ce-i era hărăzită și pe care trebuia s-o îndure cu fruntea sus și cu răbdare, ca toate acestea să le ia asupra ei. Tot așa precum se străduise cu răbdare să se ţie dreaptă în valurile furtunoase ale vieţii, de fiecare dată cînd simţise că iar purta un copil în sîn... de atîtea și de atîtea ori. De fiecare băiat cu care sporea mica ei ceată, simţise cum creşte răspunderea ei în privinţa buneistări și a dăinuirii familiei — în seara aceasta ea își dădu seama că însușirile ei de a priveghea la tot ce se întîmplă și de a avea grijă de toate crescuseră de fiecare copil nou pe care trebuia să-l crească. Niciodată pînă în seara asta nu văzuse cu atîta limpezime ce ceruse soarta de la dînsa și ce îi dăruise în schimb, o

dată cu cei șapte fii ai ei. Iarăși și iarăși bucuria pe care i-o dăduseră îi înviorase bătăile inimii, precum grija și temerile legate de ei fuseseră de multe ori cît pe ce să i-o smulgă din loc. Erau copiii ei, băieții aceștia mari, cu trupuri slabe, osoase, băiețoase, precum tot ai ei fuseseră pe cînd erau atît de mici și grăsuni, încît mai că nu se puteau lovi cînd căzeau și făceau buf ! în călătoriile lor între lăvicioară și genunchii ei.

Ai ei erau, ca și în vremea cînd îi ridica din leagăn și îi punea la sîn și trebuia să le sprijine căpșoarele, care se plecau pe gîtul lor subțire precum clopoțeii își pleacă florile pe lujer. Oriunde ar ajunge prin lume, pe orice meleaguri s-ar duce, uitînd de mama lor — i se părea că va simți viețile lor ca pe mișcările vieții sale însăși : ei vor fi una cu ea, ca și pe vremea cînd ea singură pe lume știa de viața cea nouă ascunsă în sînul său, și care-i bea sîngele și făcea să-i pălească obrajii. Iarăși și iarăși încercase teama aceea, care o mistuia și o scălda în sudori reci cînd iar i se apropia ceasul să se cufunde în adîncurile valurilor de dureri ale facerii — pînă ce iarăși se ridica la suprafață cu un nou copil în brațe, cu atît mai bogată, mai puternică și mai vitează după fiecare copil pe care-l năștea — asta înțelegea ea pentru întîia oară abia în seara asta.

Și cu toate acestea, își dădea seama în seara asta că rămăsese aceeași Kristin de la Jørundgård, care nu învățase niciodată să rabde un cuvînt mai aspru, pentru că zi de zi fusese ocrotită de o iubire atît de puternică și de blîndă. În mîinile lui Erlend, ea rămăsese încă aceeași — neschimbată. Da, da, da. Era adevărat că ani în șir ținuse minte fiecare rană pe care i-o pricinuise — cu toate că știuse întotdeauna că nu o jignise ca un om în toată firea, care vrea răul altuia, ci ca un copil care îl lovește pe tovarășul său de joacă. Amintirile fiecărei jigniri suferite se roteau în gîndul ei și-i înveninau rănile. Și fiecare umilință pe care Erlend și-o atrăsese singur asupra lui, lăsînd frîu liber pornirilor sale... o atinsese ca o lovitură de bici peste pielea goală, îi sfîșiase carnea și-i lăsase o rană ce puroia. Nu că i-ar fi păstrat cu dinadinsul pică bărbatului ei, căci știa că îndeobște nu este chițibușară, dar ajungea să fie cînd era vorba de dînsul. Cînd era ceva în legătură cu

Erlend, atunci nu putea să uite nimic... pînă și cea mai ușoară rană sufletească o ustura, și sîngera, se cocea și o durea, cînd el era vinovatul.

Față de el, nu avea să fie niciodată mai înțeleaptă, nici mai tare. Oricît s-ar lupta să pară tare, și mîndră, și înțeleaptă, și puternică în viața dusă împreună cu el — nu izbutea să fie așa. Totdeauna, totdeauna clocotise în ea dorul de a fi din nou Kristin a lui, din pădurile de lîngă Gerdarud.

Atunci ar fi fost gata să facă tot ceea ce știa că este rău și cu păcat, numai să nu-l piardă. Ca să-l lege de dînsa, îi dăruise tot ce avusese : dragostea și trupul ei, cinstea și partea ei de mîntuire din împărăția cerurilor. Și-i mai dăruise și ceea ce nu era al ei : cinstea tatălui ei și încrederea lui în copilul său ; ea dărîmase tot ceea ce oamenii în toată firea și înțelepți clădiseră ca să ocrotească o copilă nevîrstnică ; ridicase dragostea ei împotriva planurilor lor de fericire și bunăstare a familiei, împotriva nădejdei lor ca osteneala lor să aducă roade cînd ei se vor odihni în țărînă. Pusese la bătaie mult mai mult decît propria ei viață, într-un joc al cărui singur cîștig era dragostea lui Erlend Nikulaussøn.

Și cîștigase. Ea a știut lucrul acesta, de cînd o sărutase întîia oară în grădina din Hofvin și pînă acum, cînd o sărutase în odaia cea mică, înainte de a fi dus ca ostatic — Erlend ținea la ea ca la viața lui. Iar dacă nu știuse întotdeauna s-o ocrotească, apoi ea a știut din clipa cînd s-au întîlnit pentru întîia dată felul în care se ocrotise pe el însuși. Chiar dacă nu se purtase întotdeauna bine cu dînsa — se purtase totuși mai bine cu dînsa decît față de el însuși.

Doamne ! Cu ce preț îl cîștigase ! Kristin își mărturisi în sinea ei în seara asta — că dînsa îl împinsese să-și calce credința față de ea prin răceala și cuvintele ei pline de venin. Acum recunoștea aceasta — chiar în anii din urmă, cînd fusese martoră într-una la joaca lui necuviincioasă cu Sunniva și se mîniase într-atîta de faptul acesta ; totuși, cu toată supărarea, simțise o bucurie trufașă și plină de mîndrie — căci deși nu știa nimeni în chip fățiș că Sunniva Olavsdatter să fi avut vreo pată pe bunul ei nume și totuși Erlend vorbea și glumea cu dînsa cum ar vorbi un oștean cu o hangiță. Cît despre ea, Kristin, el știuse că

este în stare să mintă și să înșele pe cei ce avuseseră cea mai mare încredere într-însa și că se lăsase de bunăvoie dusă în locurile cele mai deocheate — și totuși, se încrezuse în ea și o respectase pe cît știa el să respecte. Oricît de ușor ar fi uitat Erlend de teama păcatului, oricît de ușor și-a călcat pînă la urmă jurămîntul către Dumnezeu făcut în fața altarului — și totuși se căise de păcatele ce le făptuise împotriva ei ; și el luptase ani la rînd ca să-și poată ține cuvîntul pe care i-l dăduse.

Ea singură îl alesese. Îl alesese într-o beție a dragostei și îl alesese din nou zi de zi în anii grei petrecuți acasă, la Jørundgård. Pusese dragostea lui plină de primejdii mai presus de iubirea de părinte a tatălui ei, care nu îngăduise să fie atinsă nici de o răbufnire de vînt mai tare. Ea respinsese soarta pe care i-o pregătise tatăl său, cînd a vrut să o dea după un om, care fără îndoială ar fi dus-o pe cărările cele mai sigure și s-ar fi plecat pentru a îndepărta din cale fiece pietricică, de care piciorul ei s-ar fi putut lovi. Ea se hotărîse să îl urmeze pe celălalt, pe care-l știa că umblă pe cărări greșite. Călugări și preoți îi arătaseră calea căinței și a pocăinței ce duc spre pace — dar decît să se desprindă de păcatul ei cel scump, ea alesese mai bine calea unei vieți zbuciumate.

De aceea nu-i rămînea decît un singur lucru de făcut — să nu crîcnească și să nu se vaiete orice ar avea de îndurat alături de omul acesta. Acum i se părea că trecuse amețitor de multă vreme de cînd se despărțise de tatăl ei. Dar vedea și acum chipul lui iubit, își amintea de cuvintele ce le rostise atunci la fierărie, cînd împlîntase ultima lovitură de cuțit în inima lui ; își amintea de asemenea și de convorbirea ce o avuseseră atunci, sus pe munte în ceasul acela, cînd înțelesese că ușa morții era întredeschisă îndărătul tatălui ei. Nevolnic este acela care se vaită de soarta pe care singur și-a ales-o... Ajută-mi, sfinte Olav, spre a nu mă dovedi cu totul nevrednică de iubirea părintelui meu !

Erlend, Erlend... După ce l-a întîlnit în zilele de tinerețe, viața ei s-a făcut ca un rîu de munte care curge năvalnic,

rostogolindu-se peste butuci și bolovani. În anii petrecuți la Husaby, viața se lărgise, mare și întinsă ca un lac în care se oglindea tot ce se afla în jurul ei. Își amintea de acasă, cînd primăvara rîul Lågen ieșea din matcă, revărsîndu-se măreț, cu ape cenușii, în fundul văii, purtînd pe undele lui fel de fel de lucruri, și coroanele copacilor, ce se mai țineau în rădăcini, legănate de ape. Mici vîrtejuri întunecate, primejdioase, arătau drumul apelor, care luptau sălbatice și amenințătoare sub întinsul luciu al feței rîului. Acum știa că tot astfel cursese dragostea ei pentru Erlend, ca un puhoi de ape primejdioase, prin viața ei în toți anii aceștia petrecuți. Acuma șuvoiul curgea și mai iute ducînd-o... nu știa nici ea spre ce.

Erlend, drag prieten, iubitul meu !...

Kristin mai rosti încă un „ave“ [1], cu fața spre seara purpurie. „Prea curată Marie, plină de har ! Nu mai îndrăznesc să-ți cer decît un singur lucru ; înțeleg acum : izbăvește-l pe Erlend, mîntuiește viața soțului meu !“

Privi în jos, spre Husaby, cu gîndul la copii. Acum, cînd gospodăria lor se zărea în lumina amurgului, ca o arătare de vis, care putea oricînd pieri, acum cînd teama ce o simțea față de soarta nesigură a copiilor făcea să-i tremure inima, abia acuma îi veni în minte că nu mulțumise niciodată lui Dumnezeu, din plin, așa cum se cuvenea, pentru roadele bogate ale strădaniilor ei din anii aceștia : nu-i mulțumise niciodată că născuse de șapte ori cîte un fiu.

Dinspre bolta cerului de seară, de la satele împrăștiate la picioarele ei, venea zvonul cîntărilor de vecernie, pe care le auzise de mii de ori ; glasul tatălui ei îi lămurise vorbele acelea, pe cînd era copilă și stătea lîngă genunchii săi : așa cîntă părintele Eirik în „prefatio“ [2], cînd se întoarce cu fața la altar, și cuvintele astea latinești însemnează : „Întru adevăr drept și cinstit și spre mîntuirea sufletelor noastre este ca întotdeauna și oriunde să-ți mulțumim ție, Doamne Sfinte, părinte atotputernic, Dumnezeul nostru cel veșnic...“

[1] „Ave Maria“ — rugăciunea „Bucură-te Maria !“
[2] Termen latinesc, catolic — introducere, început.

Cînd își ridică fruntea din palme, îl văzu pe Gaute urcînd spre dînsa povîrnișul. Kristin rămase nemișcată pînă ce băiatul ajunse în fața ei ; atunci îi întinse o mînă, apucînd-o pe a lui. În jurul bolovanului pe care ședea era o pajiște destul de întinsă, fără nici un loc în care să te poți ascunde.

— Fiule, cum ai îndeplinit misiunea pe care ți-a încredințat-o tatăl tău ? îl întrebă ea încet.

— Întocmai cum m-a rugat. Am ajuns la gospodăria aceea fără a fi văzut pe cineva. Ulv nu era acasă și atunci, după cum mi-a poruncit tata, am ars scrisorile în vatra din odaie. Le-am scos din pînza cu care erau învelite. Aici se opri o clipă, șovăind, apoi urmă : Mamă, erau nouă peceți aninate...

— Dragul meu Gaute ! Kristin își puse mîinile pe umerii lui și-l privi drept în față. Tata ți-a încredințat desigur lucruri de mare însemnătate. Dacă nu te simți sigur de tine și ți se pare că ai fi mai liniștit să vorbești cuiva de lucrul acesta — atunci spune-mi mie taina ce te apasă. Dar aș fi mai mulțumită dacă ai putea să nu spui nimic, fiule.

Chipul acesta luminos, sub părul lucios și bălai ca inul, ochii aceștia mari, gura asta plină, roșie și hotărîtă — ce mult semăna acum tatălui ei. Gaute încuviință din cap și apoi puse un braț pe după gîtul mamei sale. Kristin simțea, ca o durere dulce, că putea să-și reazeme capul de pieptul plăpînd al băiatului ; era acum atît de înalt încît, stînd în picioare și ea șezînd, capul ei ajungea drept deasupra inimii lui. Pentru întîia oară ea era cea care se sprijinea de copil.

Gaute zise :

— Numai Isak era acasă. Nu i-am arătat ce am asupra mea, i-am spus numai că am ceva pe care trebuie să-l ard. El a aprins focul la vatră și apoi a ieșit să pună șaua pe cal.

Mama încuviință din cap. Atunci el îi dete drumul și, întorcîndu-se cu fața spre dînsa, întrebă, cu o teamă de copil și cu glasul mirat :

— Maică, știi ce zic ei ?... Ei spun că... tata voia să fie rege.

— Dragă copile... asta nu pare de crezut... răspunse ea zîmbind.

— Bine, mamă, dar el este de fapt de neam regesc, zise băiatul cu gravitate și mîndrie. Și mi se pare că tata s-ar potrivi mai bine ca cea mai mare parte a celorlalți bărbați din țară...

— Sst ! Kristin îl apucă din nou de mînă. Gaute... trebuie să înțelegi acum, după ce tata ți-a arătat o încredere atît de mare... tu... noi, cu toții, nu trebuie să spunem nici o vorbă și să nu avem nici o părere, ci să ne ținem gura, pînă ce-om afla ceva, care să ne îngăduie să putem judeca în ce măsură putem vorbi și în ce fel anume. Eu voi pleca mîine cu calul la Nidaros... și dacă voi putea sta de vorbă o clipă între patru ochi cu tatăl tău, am să-i spun că ai îndeplinit cu bine însărcinarea pe care ți-a încredințat-o...

— Ia-mă și pe mine, mamă ! se rugă băiatul stăruitor.

— Nu trebuie să facem astfel, Gaute, ca cineva să prindă vreo bănuială că ai fi altceva decît un copil fără de minte. Trebuie să te silești, fiule, să te joci i să pari cît se poate de vesel acasă — în felul acesta îl vei ajuta cel mai bine pe tatăl tău.

Nåkkve și Bjørgulf veneau agale, urcînd coasta. Se apropiară de mama lor și se opriră lîngă dînsa, atît de tineri, mișcați, plini de încordare ; Kristin vedea că sînt încă atît de copii, că în teama lor se trăgeau lîngă mama — și pe de altă parte, destul de apfoape de a fi bărbați ca să vrea s-o mîngîie și s-o ocrotească, dacă le stă în putere. Ea întinse cîte o mînă fiecăruia dintre băieți. Dar nu vorbiră mult împreună.

Curînd după aceea, porniră la vale : Kristin pusese cîte o mînă pe umărul fiecăruia dintre fiii ei mai mari.

— De ce te uiți așa la mine, Nåkkve ? băiatul însă roși și întoarse capul fără a răspunde.

El nu se gîndise niciodată înainte la felul cum arăta mama sa. De ani de zile începuse a-l asemui pe tatăl său cu alți bărbați — tatăl său era cel mai frumos și avea înfățișare de conducător. Mama lui era mama, care năștea într-una copii ; ei creșteau, ieșeau de sub ocrotirea mîinilor femeiești și intrau în ceata de frați, cu viața lor, laolaltă, luptele și prietenia lor : mama avea mîinile deschise, prin care curgeau toate cele de care aveau

trebuință, mama avea leacuri pentru mai toate relele, mama era în gospodărie ca focul din vatră : ea ducea pe umerii ei viața de acasă, așa precum ogoarele din Husaby purtau în fiecare an roadele cîmpului. Viața și căldura aveau mirosul ei, așa cum este mirosul vitelor în staul și al cailor în grajd. Băiatul nu se gîndise niciodată pînă atunci să o asemuiască cu alte femei...

Și deodată, în seara asta, i-a sărit în ochi : mama lui era o mîndră și frumoasă femeie. Cu fruntea ei lată și albă sub năframa de femeie și cu privirea fățișă a ochilor ei de culoarea oțelului, sub arcuirea liniștită a sprîncenelor, cu sînii grei și mădularele lungi și frumos alcătuite, ea își purta făptura înaltă și dreaptă, ca o spadă. Dar nu putea vorbi despre acestea. Mergea, roșu la față și tăcut, cu mîna ei pe după ceafă.

Gaute venea în urmă, după Bjørgulf și se ținea de partea din spate a cingătoarei Kristinei. Fratele mai mare începu să bombănească pentru că frate-său mai mic îl călca pe călcîie — și de acolo se apucară să se îmbrîncească pe înfundate între ei. Mama îi potoli, despărțindu-i — și obrazul ei trist se îmblînzi într-un zîmbet. Totuși, fiii ei nu erau decît niște copii.

Nu ațipi o clipă toată noaptea — cu Munan, care dormea cu capul pe pieptul ei, iar Lavrans între dînsa și perete.

Kristin încercă să-și facă o părere în privința pricinii soțului ei.

Nu putea crede că lucrurile stau chiar atît de rău ; Erling Vidkunssøn și nepoții de soră ai regelui de la Sudrheim fuseseră învinuiți de trădare de țară și de rege — cu toate acestea, se aflau slobozi în țară și la fel de puternici, deși nu se mai bucurau de aceleași hatîruri din partea regelui.

Pasămite Erlend se băgase în vreo treabă neîngăduită de lege, spre a sluji planurile doamnei Ingebjørg, căci el păstrase de-a lungul anilor prietenia sa cu ruda lui suspusă ; Kristin știa că îi dăduse cu cinci ani în urmă, cînd fusese oaspetele ei în Danemarca, o mînă de ajutor neîngăduită de lege, lucru care trebuia să rămîie tăinuit. Acum, cînd Erling Vidkunssøn luase în mîinile sale cererea doam-

nei și lupta ca dînsa să capete drept de stăpînire deplină asupra pămînturilor ce le avea în Norvegia, era de crezut că Erling pomenise numele lui Erlend, sau că ea însăși scrisese vărului ei, după ce se răciseră legăturile dintre Erling și rege. Iar Erlend se purtase într-un fel neprevăzător în treaba aceasta.

Dar atunci nu înțelegea de ce erau amestecate și neamurile ei de la Sundbu în toate acestea...

Dar era cu neputință ca toate acestea să nu sfîrșească printr-o împăcare deplină între Erlend și rege, dacă nu avea altă vină decît aceea de a fi pus prea multă rîvnă în ajutorul dat mamei regelui.

Trădare de țară! Kristin auzise despre căderea lui Audun Hugleikssøn — lucrul acesta se petrecuse în tinerețea tatălui ei. Dar în sarcina lui Audun se puseseră fărădelegi groaznice. Tatăl ei spunea că toate acestea nu erau decît minciuni — domnița Margret Eriksdatter murise în brațele episcopului de Bjørgvin, iar Audun nu luase parte la călătorie, așa că nu putuse să o vîndă păginilor.

Domnița Isabel era de treisprezece ani, iar Audun era trecut de cincizeci cînd s-a dus s-o ia și s-o aducă drept mireasă regelui Erik — era un păcat pentru orice suflet de creștin să-și plece urechea și să dea crezare unor asemenea zvonuri ca cele ce umblau despre această nuntă. Tatăl Kristinei nu voia să audă la el acasă poveștile ce se spuneau despre Audun. Cu toate acestea, se povesteau și alte lucruri nemaiauzite despre Audun Hestakorn — cică ar fi vîndut toată oastea regelui Håkon regelui francez și că îi făgăduise să-i vină într-ajutor cu douăsprezece sute de corăbii cu oameni năimiți — drept plată ar fi primit șapte butii pline cu aur. Dar nu li se lămurise niciodată bine oamenilor din țară de ce a trebuit să moară în streang Audun Hugleikssøn, în spînzurătoarea de la Nordnes.

Fiul său părăsise țara — se spunea că intrase în slujbă în oștirea regelui francez. Nepoatele cavalerului de Ålhus, Gyrid și Signe, fugiseră de la locul de osîndă al bunicului lor împreună cu scutierul acestuia. Se zicea că trăiau ca niște țărănci sărace pe undeva, într-un sat din Haddingjadal.

Tot era bine că n-avuseseră fete — ea și Erlend. Nu, nu voia să se gîndească la de-alde astea. Era atît de nefiresc ca pricina lui Erlend să se sfîrșească mai rău decît... decît de pildă pricina lui Erling Vidkunssøn și cea cu fiii lui Haftor...

Nikulaus Erlendssøn de Husaby ! O, acum i se părea și ei... Husaby era cea mai frumoasă moșie din țara Norvegiei.

Dorea să se ducă la domnul Bård și să afle totul. Vistiernicul regelui fusese întotdeauna prietenos cu dînsa. Olav Lagmann de asemenea — mai demult. Dar Erlend făcuse atîta gălăgie atuncea cînd hotărîrea judecătorului îi fusese potrivnică, în pricina cu casa lor de la oraș. Iar Olav a pus atîta la inimă nenorocirea soțului finei sale...

Nici ea, nici Erlend nu aveau rubedenii mai apropiate — oricît ar fi fost de mare neamul lor.

Munan Bårdssøn nu se mai bucura acum de nici o trecere. Se făcuse vinovat de nedreptăți ca ispravnic de Ringerike : prea pusese rîvnă să-și căpătuiască droaia de copii pe care-i avea... dintre care patru îi căsătorise, iar pe ceilalți cinci nu. Și se spune că a fost foarte lovit de moartea soției lui, doamna Katrin. Pe Inge din Ryfylke, pe Julitta și pe soțul ei, pe Ragnfrid, care era măritată în Suedia, pe toți aceștia Erlend îi cunoștea prea puțin — aceștia erau copiii rămași de pe urma domnului Bård și a doamnei Åshild. Între cei de la Hestnes și Erlend nu fusese prietenie multă de la moartea domnului Bård Peterssøn ; Tormod de la Råsvold dăduse în mintea copiilor și copiii săi și ai soției sale Gunna muriseră, iar nepoții lor erau nevîrstnici.

Singurele rude pe care le avea ea aici în țară dinspre partea tatălui erau Ketil Åsmundssøn din Skog și Sigurd Kyrning, care era însurat cu fiica cea mai mare a fratelui tatălui ei. Fiica mezină a acestui unchi al Kristinei rămăsese văduvă, iar cea mai mică se călugărise. Cei patru bărbați de la Sundbu păreau să fie toți amestecați în pricina aceasta. Cu Erlend Eldjarn, Lavrans se certase atît de rău cu prilejul împărțelii făcute de pe urma lui Ivar Gjesling, încît n-au mai vrut să se vadă de atunci — așa încît ea nu-l cunoștea pe bărbatul mătușii sale și nici pe fiul acestuia.

Călugărul bolnav de la mănăstirea dominicanilor era singura rudă de aproape a lui Erlend. Iar cel pe care îl avea ea mai aproape pe lume, era Simon Darre, de vreme ce era însurat cu singura ei soră.

Munan se trezise și începu să scîncească. Kristin se întoarse în pat și mută copilul, punîndu-l de partea cealaltă. Nu-l putea lua cu sine la Nidaros, așa nesigure cum se înfățișau toate acuma. Poate că erau ultimele picături pe care micuțul le sugea de la pieptul mamei sale. Poate că pentru ultima oară pe lumea aceasta stătea acum așa și ținea un copilaș la sîn — și era atît de bine, atît de bine... Dacă Erlend va rămîne închis pe viață ?... Preacurată Maică a Domnului !... Fusese ea o zi sau măcar un ceas lipsită de răbdare față de copiii pe care i-i hărăzise Dumnezeu ?... Dacă cumva această sărutare era cea din urmă pe care o primea de la o asemenea guriță dulce cu gust de lapte ?...

5

Kristin se duse la curtea regelui în seara următoare, de îndată ce sosi la Nidaros. Unde l-or fi băgat pe Erlend aici ? gîndea ea, rotindu-și ochii asupra mulțimii de case de piatră. Părea mai îngrijorată de starea în care se afla Erlend acum, decît de cele ce dorea să afle. Dar i se spuse că vistiernicul regelui nu era în oraș.

O usturau ochii de pe urma îndelungatei călătorii pe mare, în plin soare, iar laptele o apăsa în sînii umflați. Cum slugile din casa ei dormeau, ea rămase în picioare și umblă de colo pînă colo prin încăpere noaptea toată.

A doua zi îl mînă pe slujitorul său, Haldor, să se ducă la curte. Acesta se întoarse înfricoșat și foarte nenorocit — Ulv Haldorssøn, unchiul său, fusese prins pe fiord în timp ce încerca să ajungă dincolo, la mănăstirea de pe insula Holm. Vistiernicul regelui nu se întorsese încă.

Această veste o sperie grozav și pe Kristin. Ulv nu locuise la Husaby în ultimul an, ci stătuse, ca isprăvnicel

al ispravnicului la Skjoldvirkstad, din care el stăpînea acum cea mai mare parte. Ce fel de pricină era asta, în care păreau să fie amestecaţi atîţia oameni ? Fără voie, se simţi cuprinsă de teama cea mai mare, bolnavă şi nedormită cum era.

A treia zi de dimineaţă, domnul Bård încă nu se înapoiase, iar o iscoadă, pe care Kristin încercase s-o facă să pătrundă la soţul ei, nu izbutise să ajungă pînă la Erlend. Se gîndea acum să-l caute pe Gunnulf la mănăstire, dar nu se simţea în stare. Umbla, umbla neîncetat în lungul şi latul odăii din casa lor, cu ochii pe jumătate închişi şi arzători. Din cînd în cînd, aproape că ţipea, dar de îndată ce se culca puţin, cădea în prada chinului şi a groazei, şi iar era nevoită să se ridice, trează de tot, şi să umble de colo pînă colo, ca să poată îndura suferinţa.

După amiază, Gunnulf Nikulaussøn intră în odaie. Kristin se grăbi să-i iasă în întîmpinare :

— L-ai văzut pe Erlend ?... Gunnulf, pentru ce faptă îl învinovăţesc ?...

— Veştile sînt rele, Kristin. Nu se îngăduie nimănui să se apropie de Erlend... şi cu atît mai puţin nouă, călugărilor. Ei cred că stareţul nostru Olav ar fi cunoscut planurile lui. A împrumutat bani de la mănăstire, dar toţi călugării jură că n-au ştiut la ce îi trebuiau banii aceştia, cînd au pus pecetea pe zapisul de împrumut ; iar părintele Olav nu vrea să dea nici un fel de lămurire în privinţa aceasta...

— Bine. Dar despre ce este vorba... ducesa este cea care l-a împins pe Erlend la treaba asta ?

Gunnulf răspunse :

— Pare mai de crezut că ei au fost nevoiţi să stăruie mult pe lîngă dînsa, pînă ce s-a hotărît să fie de partea lor. Ei nu vor putea pune mîna pe scrisoarea aceea, a cărei ciornă... cineva... a văzut-o, scrisoare pe care Erlend şi prietenii săi i-au trimis-o în afară de cazul în care vor izbuti să i-o ia prin ameninţări. Iar ei nu au găsit nici o ciornă. Dar, judecînd după scrisoarea de răspuns şi scrisoarea domnului Åge Laurisen, pe care le-au luat de la Borgar Trondssøn la Veøy, pare vădit că a primit o astfel de scrisoare din partea lui Erlend şi a oamenilor care s-au prins să meargă alături de dînsul în treaba aceasta. Pare

limpede că i-a fost multă vreme teamă de a-l trimite pe tînărul Håkon în Norvegia — și că ei i-au arătat că oricum ar ieși această treabă, regele Magnus n-ar fi în stare să-i cășuneze vreun rău copilului, dat fiind că era fratele său. Dacă Håkon Knutssøn nu izbutea să pună mîna pe scaunul de domnie al Norvegiei, atunci situația lui nu s-ar fi schimbat prea mult față de trecut... oamenii aceștia erau însă gata să-și jertfească viețile și averile pentru a-l înscăuna pe el în Norvegia.

Kristin rămase tăcută multă vreme.

— Înțeleg. Este vorba acum de lucruri mai însemnate decît cele ce au fost între cavalerul Erling sau fiii lui Haftor și rege.

— Da, zise Gunnulf încet. Haftor Olavssøn și Erlend trebuiau să plece, chipurile, cu corabia la Bjørgvin, de fapt însă, ținta călătoriei lor era Kalundborg și trebuiau să-l ia cu dînșii în Norvegia pe tînărul Håkon, în timp ce regele Magnus se afla în străinătate, în pețit...

După o vreme, călugărul adause :

— Au trecut aproape o sută de ani de cînd nu s-a mai întîmplat ca un nobil de frunte al Norvegiei să cuteze a face asemenea faptă, să încerce a răsturna pe rege și să vrea să ridice în scaun pe un potrivnic al său...

Kristin ședea cu ochii pironiți în gol, Gunnulf nu putea să-i vadă fața.

— Da. Ultimii care au cutezat lucrul acesta au fost străbunii lui Erlend și-ai tăi... Pe vremurile acelea, neamurile mele răposate dinspre neamul Gjesling-ilor stăteau de partea regelui Skule, adăugă ea, după o vreme, dusă pe gînduri.

Ea întîlni privirea iscoditoare a lui Gunnulf și urmă cu aprindere și patimă :

— Nu sînt decît o femeie obișnuită, Gunnulf... nu ascultam decît prea puțin cînd soțul meu vorbea cu alți bărbați despre lucruri de felul acestora... nu prea eram voitoare a-l asculta cînd voia să stea de vorbă cu mine despre acestea... Dumnezeu să mă ajute, nu aveam destulă minte ca să înțeleg lucruri atît de mari. Dar așa, lipsită de minte cum sînt, fără a mă pricepe la altele decît la datoriile mele de soție și de mamă, și totuși îmi dau seama și

eu că prea era lungă calea dreptății... pînă ce o pricină ajungea în fața regelui acesta și pînă ce ajungea iarăși prin sate. Și am mai înțeles și că oamenii de rînd din țara aceasta o duc mai puțin bine și au o stare mai grea acum, decît pe vremea cînd eram copilă și răposatul rege Håkon era stăpînul nostru. Soțul meu... — răsuflă repede și tremurat de cîteva ori — soțul meu a luat asupra lui o sarcină de atît de mare însemnătate, cum nici una dintre celelalte căpetenii ale țării n-a îndrăznit să ia, lucrul acesta îl înțeleg acuma...

— Da, așa este. Călugărul își împreună mîinile strîngîndu-le cu putere — glasul său se preschimbase în șoaptă. O sarcină atît de mare, încît multora le pare rău că i-a pricinuit înfrîngerea... în felul acesta...

Kristin scoase un țipăt și sări în picioare. În această pătimașă mișcare a ei, durerea pe care o simțea în piept și în brațe o îmbroboni toată de sudoare. Înfierbîntată și scoasă din fire, se întoarse spre Gunnulf și-i strigă tare :

— Nu Erlend este de vină... sînt cei care... asta a fost nenorocirea lui !...

Se prăbuși în genunchi cu mîinile pe laviță, ridicîndu-și fața cu pete roșii, deznădăjduită, spre călugăr :

— Gunnulf, noi doi, tu, fratele lui, și eu, de treisprezece ani soția lui, n-ar trebui să-l învinovățim pe Erlend, acum, cînd este un biet ostatic, și poate în primejdie de moarte...

Obrazul lui Gunnulf tremura. El privi în jos, la femeia îngenuncheată.

— Dumnezeu să te răsplătească, Kristin, pentru că poți lua lucrurile în felul acesta. Din nou își frămîntă mîinile osoase. Dumnezeu... Dumnezeu să-i dăruiască viața lui Erlend și astfel de împrejurări încît să-ți poată răsplăti credința. Domnul din ceruri să îndepărteze răul acesta de la tine și de la copiii tăi, Kristin.

— Nu vorbi așa ! Kristin se ridică pe genunchi și se uită drept la călugăr : N-a fost bine, Gunnulf, că te-ai amestecat în treburile mele și-ale lui Erlend. Nimeni nu l-a judecat cu atîta asprime ca tine... tu, fratele lui și slujitorul Domnului.

— Nu am vrut niciodată să-l judec pe Erlend cu mai multă asprime decît... decît eram silit s-o fac. Chipul lui

prea alb se făcuse încă și mai alb. Nimeni pe lume nu mi-a fost mai drag ca fratele meu. De aceea... ardea sufletul în mine, de parcă ar fi fost chiar păcatele mele de care trebuia să mă căiesc eu însumi, cînd Erlend s-a purtat greșit față de tine. Și mai este și moșia Husaby... Erlend avea să fie singurul care să ducă neamul acesta mai departe, neam care este și al meu. De altfel i-am dat cea mai mare parte a moștenirii mele părintești. Băieții tăi sînt bărbații care-mi sînt cel mai aproape, prin legătura sîngelui.

— Erlend nu s-a purtat greșit față de mine ! Am fost la fel de vinovată ca și dînsul ! De ce-mi vorbești astfel, Gunnulf ?... tu nu ai fost niciodată duhovnicul meu. Părintele Eiliv nu-l învinuia pe soțul meu în fața mea... el m-a certat pentru păcatele mele, cînd m-am plîns lui de greutățile ce le am. El era preot mai bun ca tine... și Dumnezeu pe dînsul l-a pus, ca să ascult de p vețele sale... iară el nu a spus niciodată că eu aș fi suferit o nedreptate. Vreau să ascult de vorbele lui !

Gunnulf s-a ridicat în picioare o dată cu ea. Alb la față și adînc mișcat, murmură :

— Adevăr grăiești. De părintele Eiliv trebuie să asculți...

Se întoarse spre a ieși ; atunci ea îi apucă cu putere mîna :

— Nu, nu pleca în felul acesta de lîngă mine ! Mi-aduc aminte, Gunnulf... îmi amintesc, te-am cercetat aici, în curtea asta, pe vremea cînd era a ta ; ai fost bun cu mine. Mi-aduc aminte de dintîia oară cînd te-am cunoscut... eram la grea nevoie și plină de temeri ; țin minte : mi-ai vorbit ca să-l dezvinovățești pe Erlend ; nu puteai ști... Te-ai rugat, te-ai rugat pentru viața mea și a copilului meu. Știu că ne doreai binele, țineai mult la Erlend.

O... nu vorbi cu atîta asprime de Erlend, Gunnulf... care dintre noi este curat în fața lui Dumnezeu ? Tata a prins drag de dînsul, copiii noștri îl iubesc pe tatăl lor. Nu uita că m-a găsit slabă și ușoară de ademenit și mi-a făurit o viață cinstită și îndestulată. O, da, e frumos la Husaby... în seara de pe urmă, înaintea plecării mele de-acasă, a fost atît de frumos, a fost un apus de soare așa de frumos ! Am petrecut acolo laolaltă multe zile bune, Erlend și cu

mine... Orice s-ar întîmpla... orice s-ar întîmpla, este soțul meu, soțul meu pe care-l iubesc...

Gunnulf se sprijini cu amîndouă mîinile de toiagul pe care acum îl purta întotdeauna cînd umbla în afara mănăstirii :

— Kristin... Nu te bizui pe marea de flăcări roșii a unui asfințit de soare și pe... dragostea... de care îți aduci aminte acuma, cînd te temi pentru viața lui....

...Îmi aduc aminte... din tinerețe... eram numai diacon pe vremea aceea. Gudbjørg, care s-a căsătorit cu Alf din Uvåsen, slujea pe vremea aia la Sihkeim ; ea fu învinuită de furtul unui inel. S-a vădit că era nevinovată, dar rușinea și groaza o zguduiseră atîta, încît diavolul a prins putere asupra ei ; s-a dus jos la iaz și a vrut să se arunce în apă. Ea ne-a mărturisit de multe ori mai tîrziu că în clipele acelea lumea îi părea minunată, roșie și aurie, iar apa strălucea și îi părea dulce și înviorătoare, însă cînd îi ajunse pînă la mijloc, ea rosti fără să vrea numele lui Isus și făcu semnul crucii... și în clipa aceea toate împrejurimile s-au făcut cenușii, iar apa s-a răcit și atunci și-a dat seama încotro avusese de gînd s-o pornească...

— N-am să mai vorbesc despre acestea, zise Kristin încet ; — se ținea dreaptă ca o lumînare — dacă aș putea crede că ar fi cu putință să-mi părăsesc stăpînul cînd se află la nevoie, apoi desigur că nu în numele lui Cristos aș face-o, ci mai degrabă al lui Satan...

— N-am vrut să spun așa ceva, am vrut să spun că Dumnezeu să-ți dea puterea să poți purta povara greșelilor soțului tău cu sufletul plin de iubire...

— După cum vezi, așa și fac, zise Kristin.

Gunnulf întoarse capul de la dînsa, alb la față și tremurînd. Își trecu mîna peste obraz :

— Eu mă duc la mine. Mi-e mai ușor la mine... mi-e mai ușor să-mi adun gîndurile... ca să fac ce este în puterea mea pentru Erlend și pentru tine. Fie ca Dumnezeu... Dumnezeu și cu toți sfinții săi să dăruiască fratelui meu viață și izbăvire. O, Kristin... să nu-ți închipui că nu-l iubesc pe fratele meu !...

Dar după plecarea lui, Kristinei îi părură că toate erau mai rele ca înainte. Vru să rămînă singură, fără slugile

ei, și se plimba într-una prin odaie, frîngîndu-și mîinile și văitîndu-se încet. Se făcuse acuma seara tîrziu, cînd se auzi zgomot de oameni călări intrînd în curte. După o clipă, se deschise ușa și un om înalt, în manta de drum se ivi din bezna de afară și se apropie de dînsa cu pași grăbiți, spada atîrnînd după dînsul și zornăind din pinteni. Cînd îl recunoscu pe Simon Andressøn, izbucni în hohote de plîns și alergă spre dînsul cu brațele deschise, dar țipă de durere, cînd el o strînse cu putere în brațe.

Simon îi dădu drumul. Ea rămase cu mîinile pe umerii lui și cu fruntea rezemată de pieptul lui, plîngînd deznădăjduită. El îi cuprinse mijlocul cu blîndețe :

— Pentru Dumnezeu, Kristin ! — Era un fel de început de izbăvire chiar și în glasul lui cald, în mirosul acela viu, bărbătesc : de năduşeală, praf de pe drum, miros de cal și de pielărie. — Pentru Dumnezeu, Kristin, e prea devreme ca să-ți pierzi curajul și nădejdea de pe acum... Om găsi noi o scăpare, ce crezi...

Peste puțin ea își recăpătă îndeajuns cumpătul ca să-l poată ruga s-o ierte. Se simțea atît de rău pentru că fusese nevoită să înceteze dintr-o dată să-i dea să sugă copilului ei cel mic.

Simon află tot ce i se întîmplase în aste trei zile din urmă. O chemă pe slujnica lui Kristin și o întrebă înfuriat dacă nu este în toată casa o femeie în stare să înțeleagă nevoia stăpînei lor. Dar slujnica era o fată tînără, lipsită de experiență și păzitorul casei din oraș a lui Erlend era un văduv cu două fiice necăsătorite. Simon trimise un om în oraș după o vrăciță și o rugă pe Kristin să se culce în pat. După ce i se vor fi alinat durerile, se va întoarce să stea de vorbă cu dînsa.

Pe cînd aşteptau sosirea vrăciței, li se aduse de mîncare, lui și argatului său, în odaie. În timp ce mînca, vorbea cu Kristin, care se dezbrăca în odăița de alături. Da, pornise călare spre miazănoapte de îndată ce aflase despre cele întîmplate la Sundbu — el o apucase încoace, iar Ramborg rămăsese dincolo, pentru a fi alăturea de soțiile lui Ivar și Borgar. Pe Ivar îl duseseră la castelul de pe Mjøs, pe Havard îl lăsaseră slobod, după ce l-au pus să-și dea cuvîntul că n-are să iasă din satul lui. Se zicea că Borgar și

Guttorm avuseseră norocul să scape... Jon din Laugarbru plecase călare la Raumsdal, ca să afle veşti noi şi urma să trimită o ştafetă încoace. Simon trecuse pe la Husaby pe la amiază, dar nu poposise mult acolo. Băieţii erau bine, însă Nåkkve şi Bjørgulf se rugaseră mult de el să-i ia şi pe dînşii încoace.

Seara tîrziu, cînd Simon se aşează pe marginea patului în odaie la dînsa, Kristin îşi căpătase din nou liniştea şi bărbăţia. Simţea toropeala aceea plăcută, ce urmează după durerile chinuitoare, şi se uita la faţa plină, pîrlită de soare a cumnatului ei şi la ochii lui mici şi pătrunzători. Era un mare sprijin pentru ea venirea lui. E drept că Simon se posomorîse mult, după ce aflase mai îndeaproape cum stau lucrurile ; cu toate acestea, rostea cuvinte de îmbărbătare.

Kristin se uita la cureaua de ren, care îi încingea mijlocul greoi. Catarama mare, turtită, de aramă poleită cu un strat gros de argint, fără alte podoabe în afară de cele două slove, A şi M, care însemnau Ave Maria, pumnalul cel lung, cu mîner de argint poleit cu aur şi bătut în cristale mari de munte, bietul cuţitaş de masă, cu mînerul de os spart, care fusese dres cu sîrmă de alamă — toate acestea făcuseră parte dintre lucrurile folosite zilnic de tatăl ei, pe vremea cînd era copilă. Îşi amintea prilejul în care Simon căpătase lucrurile acestea — chiar în preajma morţii sale, tatăl vrusese să-i dea lui Simon cingătoarea aurită pe care o punea la zile mari şi argintul trebuitor pentru a face înădituri îndeajunse ca să fie pe măsura lui. Dar Simon îl rugase să-i dea lucrurile acestea... iară cînd Lavrans îi spusese că se păcălește singur, Simon a răspuns că pumnalul era totuşi un lucru de preţ.

— Da, şi cuţitaşul de asemenea, zisese Ragnfrid, zîmbind, iar bărbaţii rîseră şi spuseră că da, şi cuţitul. Pentru cuţitul acesta, mama şi tatăl Kristinei se certaseră adeseori ; Ragnfrid se supăra într-una, văzînd cuţitaşul acesta săracăcios şi urît la brîul soţului ei. Dar Lavrans se jura că nu va izbuti niciodată să-l despărţească de el.

— Doar nu l-am tras niciodată împotriva ta, Ragnfrid... şi este cuţitul cel mai bun din ţara Norvegiei, pentru tăiatul untului... cînd e cald.

Kristin îl rugă să-i dea voie să se uite puțin la dînsul — și îl ținu o vreme în mînă.

— Aș fi dorit ca acest cuțitaș să fie al meu, zise ea, încet, rugător.

— Da, cred și eu... sînt fericit că e al meu, nu l-aș vinde nici pe douăzeci de mărci. O apucă rîzînd de încheietura mîinii și îi luă înapoi cuțitul. Simon avea mîini mici și grăsuțe, întotdeauna plăcut calde și uscate.

Puțin după aceea îi ură noapte bună, luă o lumînare și se duse în odaia cealaltă. Ea îl auzi îngenunchind în fața crucifixului de dincolo, apoi ridicîndu-se și lăsînd cizmele să-i cadă din picioare... puțin mai tîrziu, se așeză greoi în patul dinspre peretele de miazănoapte. Atunci Kristin se cufundă într-un somn adînc și dulce.

A doua zi nu se trezi pînă tîrziu. Simon Andressøn ieșise de mult și lăsase vorbă slugilor să-i spună să stea liniștită acasă.

El nu se întoarse decît după ceasurile trei după-amiază și îi spuse de îndată :

— Ți-aduc salutări din partea lui Erlend. Am putut vorbi cu el.

Băgă de seamă cum trăsăturile ei luară pe loc o înfățișare tinerească, blîndă și însuflețită de dragoste îngrijorată. Atunci îi luă, în timp ce povestea, mîna într-a sa. Mult nu putuseră să-și spună, căci omul care îl dusese pe Simon sus, la cel întemnițat, rămăsese acolo tot timpul. Olav Lagmann îi mijlocise lui Simon convorbirea aceasta, dată fiind rudenia de cumnați ce fusese între dînșii pe vremea cînd trăia Halfrid. Erlend îi trimitea Kristinei și copiilor dragi salutări ; întrebase mult despre toți, îndeosebi de Gaute.

Simon credea că peste cîteva zile i se va da desigur voie și Kristinei să-și vadă bărbatul. Erlend păruse a fi liniștit și neînfricat.

— Dacă aș fi mers cu tine azi, l-aș fi putut vedea și eu, zise Kristin încet.

Simon nu era de aceeași părere. Dacă l-a putut vedea, lucrul se datora tocmai faptului că era singur.

— Va fi totuși în multe privințe mai ușor pentru tine, Kristin, să răzbești pînă la dînsul, acum că un bărbat s-a dus să-l vadă înaintea ta.

Erlend era închis într-o încăpere din turnul răsăritean dinspre rîu — una dintre odăile cele mai mari, cu toate că era destul de mică. Ulv Haldorssøn s-ar afla într-o carceră, iar Haftor într-altă încăpere.

Cu grijă și ținînd seamă de ce putea îndura Kristin să audă, Simon îi povesti ce aflase prin oraș. Cînd văzu că-și dădea și ea bine seama de starea lucrurilor, nu-i mai ascunse că socotea și el că situația este gravă. Dar toți cei cu care vorbise spuneau că era cu neputință ca Erlend să fi cutezat să plănuiască asemenea lucru și să meargă atît de departe cum făcuse, fără a fi încredințat că are la spatele lui o mare parte a cavalerilor și a marii nobilimi. Iar dacă numărul nobililor nemulțumiți era atît de mare, atunci nu era de așteptat ca regele să îndrăznească să se poarte cu asprime față de căpetenia lor, ci trebuia să se înțeleagă cu dînsul într-un fel sau într-altul.

Kristin întrebă încet :

— De care parte se află Erling Vidkunssøn în treaba asta ?

— După cîte înțeleg eu, mulți sînt acei care ar vrea să afle aceasta, răspunse Simon.

El nu-i spuse Kristinei un lucru și nici celor cu care stătuse de vorbă : că nu-i venea a crede să fie la spatele lui Erlend o ceată mare de bărbați, care să se fi legat să-și pună în joc viață și avere pentru a urzi ceva atît de primejdios ; și apoi nu l-ar fi ales tocmai pe el drept căpetenie, cînd toți cei de teapa lui știau că nu te poți bizui pe el. E drept că era ruda doamnei Ingebjørg și a familiei regelui ; în anii din urmă se bucurase de oarecare putere și de o faimă bună ; nu era atît de lipsit de pricepere și destoinicie în ale războiului ca cei mai mulți dintre bărbații de seama lui și trecea drept unul care știe să-i cîștige de partea lui pe oșteni și să-i conducă — și cu toate că de atîtea ori se purtase fără noimă, știa totuși să-și potrivească uneori bine și chibzuit vorbele, așa că se putea crede că în cele din urmă învățase ceva din experiența grea a trecutului. Simon își zicea că, de bună seamă, cei care cu-

noșteau planurile lui Erlend îl împinseseră înainte, dar l-ar fi mirat ca aceștia să fi făcut un legămînt atît de întărit cu dînsul, încît să nu se poată trage înapoi acum, lăsînd totul în spinarea lui Erlend.

După cîte înțelesese Simon, nici Erlend nu se aștepta la altceva și părea să-și dea seama că va plăti scump îndrăzneala lui. „Cînd vitele se înnămolesc, stăpînul trebuie să le apuce de coadă" — zisese Erlend rîzînd. Încolo nu putuse spune mare lucru față cu un al treilea om.

Simon se mira de faptul că revederea cu cumnatul său îl mișcase într-atîta. De bună seamă că de vină era și încăperea aceea mică și îngustă din turn, unde Erlend îi poftise să ia loc pe patul lui ce se întindea de la un zid la celălalt umplînd jumătate din încăpere — precum și statura dreaptă și mlădioasă a lui Erlend, care sta în dreptul ferestruicii din zid, cu totul lipsit de teamă, cu ochi limpezi, în care nu se vedea nici frică nici nădejde — o făptură vînjoasă și liniștită, plină de bărbăție, acum, cînd întregul păienjeniș de pofte ale cărnii și de vrajă femeiască pieriseră ca la suflarea vîntului. Și toate acestea în pofida faptului că femeile și ițele dragostei îl făcuseră să ajungă aici o dată cu toate planurile sale îndrăznețe, nimicite înainte să le fi putut înfăptui. Dar Erlend nu părea să se gîndească la aceasta. Stătea acolo ca un om care s-a încumetat la jocul cel mai îndrăzneț, a pierdut și știe să îndure înfrîngerea cu bărbăție și cuviință.

Iară recunoștința lui mirată și plină de bucurie, cînd îl văzuse pe cumnatul său, îi ședea bine. Simon îi zisese :

— Îți aduci aminte, Erlend, de noaptea cînd l-am vegheat împreună pe socrul nostru ? Ne-a pus atuncea să ne strîngem mîinile și Lavrans a pus-o pe a lui peste ale noastre... ne-am făgăduit între noi și față de dînsul că vom ține întotdeauna unul la celălalt, ca frații.

— Da. Și un zîmbet luminase chipul lui Erlend. Da, Lavrans nu se gîndea desigur atunci că tu vei avea vreodată nevoie de ajutorul meu.

— Pe vremea aceea, era foarte firesc ca el să-și închipuie mai curînd că tu, cu starea ta, ai putea fi un sprijin pentru mine și nicidecum să ai nevoie de vreun ajutor din partea mea, zise Simon netulburat.

Erlend zîmbi ca mai înainte :

— Lavrans era om înțelept, Simon. Și oricît ar părea de ciudat... știu că ținea la mine.

Simon gîndi : Da, e drept, Dumnezeu știe că-i ciudat ; dar el însuși — în ciuda tuturor celora pe care le știa despre Erlend și de toate cîte i le făcuse acesta — nu se putea împiedica de a simți un fel de duioșie frățească pentru soțul Kristinei. Atunci Erlend întrebă de dînsa.

Simon îi spuse cum o găsise : bolnavă, plină de temeri pentru soarta lui. Olav Hermanssøn îi făgăduise că va face astfel încît să poată veni la el, de îndată ce se va fi întors domnul Bård.

— Nu înainte de a se fi însănătoșit ! se rugă Erlend repede și speriat. O roșeață stranie de fată mare se așternu peste fața lui smeadă, nebărbierită. Singurul lucru de care mă tem, Simon... este că nu voi putea îndura s-o văd !

Dar după un timp adause liniștit, ca mai nainte :

— Știu că vei sta credincios în preajma ei, dacă va rămîne văduvă anul acesta. Săraci, oricum, tot nu vor ajunge, dînsa și copiii, cu moștenirea rămasă de la Lavrans. Și-apoi, te va avea și pe tine pe-aproape, cînd va locui la Jørundgård.

A doua zi după „nativitas Mariae“ [1], sosi regentul, domnul Ivar Ogmundssøn, la Nidaros. Se alcătui un sfat de judecată din doisprezece boieri de prin părțile muntoase din miază-noapte, credincioși regelui, care urmau să judece în pricina lui Erlend Nikulaussøn. Domnul Finn Ogmundssøn, fratele regentului fu cel ales să rostească învinuirea împotriva lui.

În timpul verii s-a întîmplat însă că Haftor Olavssøn din Godøy s-a omorît cu pumnalul cel mic pe care fiecare întemnițat căpătase voie să-l păstreze la el, pentru a-și tăia mîncarea. Întemnițarea l-ar fi zguduit atît de mult pe Haftor, încît își ieșise din minți. Aflînd lucrul acesta de la Simon, Erlend îi spusese că nu mai are a se teme de gura lui Haftor. Dar era totuși adînc mișcat de vestea aceasta.

[1] Nașterea sfintei Maria, adică Sfînta Maria Mică — 8 septembrie. (L. latină.)

Cu timpul, s-a ajuns pînă acolo încît paznicul se ducea din cînd în cînd pe afară, după vreo treabă, în timp ce Simon sau Kristin se aflau la Erlend. Amîndoi înțelegeau și vorbeau între ei că cel dintîi și ultimul gînd al lui Erlend era de a trece prin judecata aceasta, fără ca părtașii săi să fie dați în vileag. Lui Simon i-a spus-o într-o zi pe față. El făgăduise tuturor acelora cu care uneltise la un loc că va trage în așa fel iețele, încît numai el singur să primească izbitura în creștetul capului, dacă lucrurile vor ajunge pînă acolo :

— Și niciodată pînă acum n-am înșelat pe cineva care și-a pus încrederea în mine.

Simon îi aruncă o privire — ochii lui Erlend erau albaștri și limpezi ; era vădit că rostise aceste cuvinte cu toată bună-credință.

De fapt, nici împuterniciții regelui nu putuseră să descopere pe alții, care să fi fost părtași la trădarea de țară a lui Erlend, în afară de frații Greip și Torvard Toressøn de la Møre ; iar aceștia nu mărturisiră altceva decît că știau că Erlend și încă alți cîțiva oameni o convinseseră pe ducesă să-l crească pe tînărul Håkon Knutssøn în Norvegia. Mai tîrziu, căpeteniile urmau să-i lămurească regelui Magnus că ar fi spre folosul ambelor sale țări dacă l-ar înscăuna pe fratele său vitreg ca rege în Norvegia.

Borgar și Guttorm Trondssøn avuseseră norocul de a scăpa de la palatul regal din Veøy — nimeni nu înțelegea cum, dar lumea ghicise că Borgar ar fi avut ajutor din partea unei femei ; era foarte chipeș și cam ușuratic. Ivar de la Sundbu se afla încă în fortăreața de pe Mjøs ; se părea că frații îl ținuseră la o parte de uneltirile lor pe tînărul Havard.

În timp ce se ținea sfatul de judecată la curtea regelui, arhiepiscopul întrunise un sobor al clericilor în castelul său. Simon era un bărbat cu mulți prieteni și cunoscuți ; de aceea era în măsură să-i aducă lui Kristin vești noi. Toți ziceau că, desigur, Erlend va fi osîndit la surghiun și luarea averii sale, de către rege. Și Erlend credea și el că așa vor urma lucrurile ; el era plin de bărbăție — avea de gînd să se adăpostească în Danemarca. Așa cum stăteau treburile într-aceea țară, se găsea întotdeauna o ieșire pen-

tru un bărbat îndrăzneț și priceput în meșteșugul armelor ; iar cît despre doamna Ingebjørg, desigur că o s-o primească pe soția lui ca pe o rudă și că-i va arăta toată cinstea cuvenită. Copiii — de ei trebuia să vadă Simon ; totuși, pe cei doi mai mari, Erlend ar fi vrut mai bine să-i scoată cu el din țară...

În tot răstimpul acesta, Kristin nu ieșise din Nidaros nici o zi și nici nu-și văzuse copiii — în afară de Nåkkve și de Bjørgulf, care veniseră singuri călări într-o seară. Mama i-a oprit la dînsa pe cîteva zile, dar apoi îi trimise la Råsvold, unde se aflau ceilalți copii mai mici, în îngrijirea doamnei Gunna.

Așa dorea Erlend, iar ei îi era teamă de gîndurile ce s-ar putea trezi într-însa, dacă ar fi să-i aibă în jurul ei pe copii, să asculte întrebările lor și să încerce de a le lămuri cum stau lucrurile. Se străduia să înlăture toate gîndurile și amintirile legate de anii căsniciei sale petrecuți la Husaby. Atît de bogați fuseseră, încît acum îi păreau ca o mare odihnă — așa precum marea cu valurile ei pare oarecum liniștită, dacă este privită de sus, de pe o stîncă înaltă. Valurile, care se fugăresc unele pe altele, par atunci una și neîncetat aceleași ; tot astfel se tălăzuise viața prin sufletul ei, în anii aceștia cu un cuprins bogat.

Acum era din nou la fel ca în anii tinereții, cînd se ridicase împotriva a toate și a tuturor, în voința ei de a-l lua pe Erlend. Acuma viața ei era din nou o singură așteptare încordată, între clipele în care-și vedea soțul, și ședea alături de dînsul pe culcușul din turnul palatului regal și vorbea liniștit și domol cu dînsul, uneori se întîmpla să rămînă singuri cîteva scurte clipe și atunci se aruncau unul în brațele celuilalt, sărutîndu-se și îmbrățișîndu-se fierbinte și fără de sfîrșit.

Apoi ședea în catedrala „Kristkirken" cu ceasurile. Stătea în genunchi, cu ochii ațintiți la racla aurită a sfîntului Olav, dindărătul ușilor zăbrelite ale părții de sus a naosului. Doamne, sînt soția lui ! Doamne, m-am ținut cu dinții de dînsul, pe cînd eram a lui, cu păcat și în afara legii. Prin mila lui Dumnezeu, noi, cei doi nevolnici, am fost dați unul altuia prin sfînta taină a nunții. Însemnați cu fierul roșu al păcatului, striviți sub povara păcatului, am

păşit împreună pragul casei Domnului, am primit împreună din mîna preotului trupul Mîntuitorului. Pot oare acum să mă plîng, chiar dacă Dumnezeu îmi încearcă credinţa... mă pot eu oare gîndi la altceva acum, decît că sînt soţia lui, iară el soţul meu, cît om trăi amîndoi ?...

În joia dinaintea Sfîntului Mihail s-a ţinut întrunirea sfatului de judecată şi s-a dat hotărîrea în pricina lui Erlend Nikulassøn de la Husaby.

El a fost găsit vinovat de a fi vrut să îndemne ţara şi poporul să-l trădeze pe regele Magnus, de a fi voit să se facă o răscoală în ţară împotriva regelui şi de a fi plănuit să intre cu oaste năimită în ţara Norvegiei. Ţinînd seama de judecăţile vechi rostite în pricini asemănătoare, judecătorii îl osîndiră la moarte, iar toate averile lui urmau să treacă în stăpînirea regelui Magnus.

Arne Gjavvaldssøn se întîlni cu Simon Dare şi cu Kristin Lavransdatter în casele lui Erlend din oraş. El fusese de faţă la judecată.

Erlend nu încercase să aducă dovezi împotriva învinuirilor ridicate împotriva lui. El îşi mărturisise limpede şi răspicat, planul : voise să-l silească pe regele Magnus Erikssøn să dea tînărului său frate vitreg, Håkon Knutssøn Porse, puterea regească în Norvegia. După părerea lui Arne, Erlend vorbise cum nu se poate mai bine. El arătase marile greutăţi ce au urmat pentru ţară şi ţărănime din faptul că regele în ultimii ani n-a stat aproape de loc în Norvegia şi că mereu se arătase potrivnic numirii unor locţiitori care să păstreze dreptatea şi puterea regească în ţară. Prin acţiunea regelui în Skåne, prin risipa şi lipsa de chibzuinţă bănească, vădită, a celor care-l sfătuiau şi la care el îşi pleca urechea, poporul a fost supus la impilări şi sărăcie — şi nu putea fi niciodată sigur că nu vor veni noi cereri de ajutoare şi dări noi peste cele obişnuite. Dat fiind că oştenii şi cavalerii norvegieni se bucurau de mult mai puţine drepturi şi libertăţi decît cei suedezi, le-a fost greu celor dintîi să se măsoare cu cei din urmă, şi era foarte firesc ca tînărul şi neprevăzătorul rege Magnus să se ia mai mult după boierii săi suedezi şi să-i iubească mai mult pe aceştia, căci ei erau cu mult

mai bogați și erau mai în măsură să-l sprijine cu oameni înarmați și încercați în ale războiului.

Erlend și cei ce se legaseră cu dînsul crezuseră că cunosc îndeajuns starea de cuget a celor mai mulți din locuitorii țării, slujbașii marilor boieri, țărani și orășeni din partea de miazănoapte și de apus a Norvegiei, ca să se bizuie că vor fi deplin sprijiniți cînd vor scoate la iveală un pretendent care are același grad de rudenie cu iubitul lor stăpîn, răposatul rege Håkon, ca și cel care este acum în scaunul domniei. El se așteptase ca poporul din țară să se adune pentru a-l sili pe regele Magnus să-l lase pe fratele său să se înscăuneze în Norvegia. Iar tînărul Håkon urma să jure că va păstra pacea și frăția cu regele Magnus, că va apăra Norvegia de-a lungul vechilor ei hotare, că va apăra drepturile bisericii, legile, datinile, după vechea tradiție a țării, că va apăra drepturile țăranilor și orășenilor și libertățile lor și că va împiedica intrarea străinilor în țară. Aceasta era propunerea pe care Erlend și prietenii săi avuseseră de gînd s-o înfățișeze pe cale pașnică regelui Magnus. Cu toate că în vremurile trecute țăranii și căpeteniile norvegiene se bucuraseră întotdeauna de dreptul de a mazili pe regele care ar fi încercat să domnească împotriva legii.

În privința călătoriei lui Ulv Saksessøn în Anglia și Scoția, Erlend a spus că singurul țel al lui Ulv a fost acela de a cîștiga bunăvoința acelor țări pentru tînărul Håkon, dacă Dumnezeu ne-ar îngădui să-l avem rege. Nici un alt norvegian nu stătuse alături de dînsul în uneltirea aceasta, în afară de Haftor Olavssøn de la Godøy, Dumnezeu să-l ierte, precum și cumnații săi, cei trei fii din Sundbu ai lui Trond Gjesling împreună cu Greip și Torvard Toressøn din neamul Hatterberg.

Arne Gjavvaldssøn spunea că cele rostite de Erlend au făcut o impresie adîncă. La urmă însă, spunînd că se așteptaseră la un sprijin din partea Bisericii, pomenise de zvonurile acelea vechi în legătură cu creșterea regelui Magnus — și Arne era de părere că lucrul acesta a fost o greșeală. Împuternicitul arhiepiscopului i-a răspuns cu asprime — arhiepiscopul Pål Bardssøn avusese, pe vremea cît fusese cancelar cît și acum, mare dragoste față de regele Magnus, din pricina sufletului său plecat spre

cele duhovnicești ; iar poporul voia să uite că umblaseră cîndva astfel de vorbe despre regele lor ; de altfel, acum urma să se căsătorească cu fiica contelui de Namur — și dacă ar fi fost vreodată un grăunte de adevăr în aceste zvonuri, apoi acum desigur că Magnus Erikssøn se dezvățase cu totul de astfel de năravuri.

Arne Gjavvaldssøn îi arătă cea mai mare prietenie lui Simon Andressøn în toată vremea cît acesta stătu la Nidaros. Tot Arne a fost cel ce i-a amintit lui Simon că Erlend poate să facă apel împotriva acestei judecăți, care nu decursese potrivit cu legea. După litera legii, darea în judecată a lui Erlend ar fi trebuit să fie făcută de unul de același cin cu dînsul, însă domnul Finn de Hesbø era cavaler, iar Erlend era o căpetenie. După părerea lui Arne, era de crezut că un nou sfat de judecată va hotărî că Erlend nu poate fi osîndit la o pedeapsă mai grea decît surghiunul.

În privința celor spuse de Erlend despre felul de domnie la care se gîndea el că ar fi fost folositor pentru țară — cuvintele lui sunaseră frumos. Și toată lumea știa unde putea fi găsit acel bărbat care desigur că ar fi vrut să stea la cîrmă, atîta vreme cît regele era nevîrstnic — Arne se trase de barba lui cea sură, privind cu coada ochiului către Simon.

— Nu s-a auzit nimic și nu s-a putut afla nimic despre dînsul astă-vară ? întrebă Simon la fel de încet.

— Nu. El zice, după cîte am aflat, că se afla în disgrația regelui și este în afara oricăror socoteli de felul acestora... Sînt ani de zile de cînd se încăpățînează să stea acasă și să asculte la palavrele jupînesei Elin. Lumea zice că fiicele sale sînt la fel de frumoase și de proaste ca și mama lor.

Erlend ascultase liniștit, cu o față nepătrunsă, citirea osîndei rostite împotriva lui, și îi salutase pe judecătorii săi cînd fu scos afară din încăperea unde fusese judecata, la fel de curtenitor, de nestînjenit și de frumos ca atunci cînd intrase înăuntru. În ziua următoare, cînd li s-a îngăduit lui Simon și Kristinei să vorbească cu dînsul, era liniștit și voios. Arne Gjavvaldssøn era și el de față — și Erlend spuse că va urma poveței lui Arne :

— Niciodată pînă acum n-am putut s-o iau pe Kristin cu mine în Danemarca, zise el, cuprinzînd-o de mijloc. Și am dorit întotdeauna atît de mult să cutreier lumea cu dînsa... Un ușor tremur trecu peste trăsăturile feței sale... și Erlend, pe neașteptate, sărută cu patimă obrazul străveziu al Kristinei, fără să-i pese de ceilalți doi care priveau.

Simon Andressøn plecă la Husaby, ca să vadă de mutarea bunurilor mișcătoare ale Kristinei la Jørundgård. El o sfătui de asemenea să trimită copiii la Gudbrandsdalen cu același prilej. Kristin răspunse :

— Fiii mei să nu-și părăsească vatra lor părintească, pînă ce n-or fi izgoniți de acolo.

— Dacă aș fi în locul tău, eu unul n-aș aștepta pînă să se întîmple aceasta, zise Simon. Prea sînt mici ca să înțeleagă lucrurile acestea pe deplin. Ar fi mai bine să-i lași să plece de la Husaby, făcîndu-i să creadă că nu este vorba decît să se ducă s-o vadă pe mătușa lor precum și moștenirea rămasă mamei lor acolo, în valea aceea.

Erlend îi dădu dreptate lui Simon în privința aceasta. Totuși, numai Ivar și Skule îl însoțiră pe soțul mătușii lor spre miazăzi. Kristin nu s-a îndurat să-i trimită atît de departe de dînsa pe cei doi mai mici. Cînd Lavrans și Munan au fost aduși la dînsa, în locuința de la oraș, și cînd a văzut că cel mai mic nu o mai cunoaște, simți că i se rupe inima. Simon nu văzuse nici o lacrimă în ochii ei din seara în care sosise la Nidaros — acum plîngea necontenit de Munan, care dădea din mîini și din picioare în brațele mamei sale și se cerea la doica lui. Și mai plîngea și pentru micuțul Lavrans, care se cățăra pe genunchii mamei, o lua de gît și plîngea și el, pentru că o vedea că plînge. Ea îi opri acum la dînsa pe cei doi mai mici, de asemenea și pe Gaute, care nu voia să plece cu Simon — de altfel, găsea că nu este bine să piardă din ochi pe copilul acesta, care ducea o povară prea grea pentru vîrsta lui.

Părintele Eiliv adusese copiii la Nidaros. El îi ceruse arhiepiscopului un concediu și voia de a merge să-l vadă pe fratele său din Tautra ; ceea ce i s-a îngăduit pe dată

preotului lui Erlend Nikulaussøn. Preotul era de părere că Kristin nu poate rămîne în oraș cu atîția copii în grija ei, și propuse să-i ia pe Nåkkve și pe Bjørgulf cu el la mănăstire.

În ajunul plecării preotului și a copiilor — Simon plecase mai înainte cu gemenii — Kristin se spovedi acestui om evlavios și curat la inimă, care fusese atîția ani de-a rîndul duhovnicul ei. Au stat de vorbă ceasuri întregi, și părintele Eiliv o îndemnă să fie smerită și supusă lui Dumnezeu, răbdătoare, credincioasă și iubitoare față de soțul ei. Ea era îngenuncheată lîngă banca pe care ședea el; atunci părintele Eiliv se ridică de pe bancă și îngenunche și dînsul alături de dînsa, cu patrafirul cel roșu, semn al jugului de iubire al lui Cristos, încă pe dînsul, și se rugă îndelung și fierbinte, în tăcere. Kristin știa însă că el se roagă pentru tatăl, și mama, și copiii, și întreaga această casă, pentru a cărei mîntuire veghea cu atîta credință în toți anii aceștia.

A doua zi Kristin era la Brattøren și se uita la călugării de la Tautra cum întind pînzele corăbiei care avea să-i poarte, pe preot și pe cei doi fii ai ei, spre depărtări. La întoarcerea spre casă, ea intră în biserica mănăstirii călugărilor minoriți și rămase acolo pînă ce se simți în putere să pornească la ea acasă. Pe seară, după ce adormiră cei doi mai mici, se așeză cu furca ei de tors și se apucă să-i spună povești lui Gaute, pînă veni vremea să se culce și el.

6

Erlend rămase în temnița palatului regal pînă de Sfîntul Clement. Atunci sosi un trimis cu veste, și scrisoare, și hîrtii întărite ca să se înfățișeze regelui Magnus.

Regele avea de gînd să petreacă Crăciunul la Bågahus anul acela.

Kristin fu cuprinsă de o mare teamă. Cu nespusă greutate se străduise să pară liniștită în timpul în care

Erlend stătuse întemnițat, sub amenințarea osîndei sale de moarte. Acum urma să fie dus undeva, departe, într-un loc neștiut ; se povesteau atîtea vrute și nevrute despre rege, iar printre cei ce-l înconjurau pe acesta, Erlend nu avea nici un prieten. Ivar Ogmundssøn, care era acum căpetenia străjii palatului de la Bågahus, înfierase cu cele mai aspre cuvinte trădarea lui Erlend față de rege. Și se spunea că acum era încă și mai pornit împotriva lui, pentru că auzise din nou despre unele cuvinte batjocoritoare pe care Erlend le rostise despre dînsul.

Erlend însă se arăta bucuros de aceasta. Kristin vedea bine că el nu ia ușor despărțenia lor, atît de apropiată. Dar această lungă întemnițare începuse să-l obosească într-atît, încît aștepta cu nerăbdare această lungă călătorie pe mare, și părea aproape nepăsător la toate celelalte.

În trei zile, totul fu gata și Erlend porni cu corabia domnului Finn. Simon făgăduise că se va întoarce la Nidaros înainte de Buna Vestire, după ce își va fi rînduit puțin treburile de acasă ; el o rugase pe Kristin să-i dea de veste dacă s-ar ivi știri noi, mai înainte, și atunci ar veni de îndată. Acum ea se hotărî să plece spre miazăzi, să treacă pe la Simon, iar de acolo voia să se ducă la rege, să-i cadă în genunchi și să-i ceară iertare pentru soțul ei — și să-i arate că nu pregetă să-i pună la picioare tot avutul ei, ca preț de răscumpărare pentru viața lui.

Erlend zălogise și vînduse casele sale de la oraș la diferiți oameni ; acum casa de locuit se afla în stăpînirea mănăstirii din Nidarholm, însă starețul Olav îi trimisese o scrisoare inimoasă, prin care o ruga să se folosească de această casă cît va avea nevoie. Iar acum ea se afla acolo, numai în tovărășia unei slujnice, a lui Ulv Haldorssøn, căruia i se dăduse drumul din lipsă de dovezi și a nepotului acestuia, Haldor, care era în slujba Kristinei.

Ea se sfătui cu Ulv, care cam șovăia la început — zicînd că va fi greu pentru dînsa să treacă munții Dovre ; căzuse încă de pe acum multă zăpadă pe munți. Cînd însă își dădu seama de zbuciumul ei sufletesc, o sfătui să plece. Doamna Gunna îi lua pe cei doi copilași la Råsvold, însă Gaute n-a vrut să se despartă de maică-sa și nici

dînsa nu se încumeta să-l piardă din ochi pe băiatul acesta aici, în munții aceștia din părțile de miazănoapte.

Cînd au ajuns la miazăzi de Dovre, i-a întîmpinat o vreme atît de viforoasă încît, după povața lui Ulv, lăsară caii la Drivstuen și împrumutară schiuri de acolo... pentru împrejurarea că ar fi fost nevoiți să petreacă noaptea următoare sub cerul descoperit. Kristin nu mai umblase pe schiuri de pe vremea cînd era fetiță, așa că îi venea greu să înainteze, cu toate că bărbații o ajutau cît puteau. Nu au ajuns în ziua aceea mai departe de jumătatea drumului dintre Drivstuen și Hjerdkinn, în plin munte; și fiindcă începuse a se întuneca, au fost siliți să-și caute un adăpost între niște mesteceni și să-și facă un culcuș în zăpadă. La Toftar închiriară cai; acolo dădură de ceață și, cînd ajunseră puțin mai la vale, îi prinse ploaia. Cînd, la cîteva ceasuri după lăsarea nopții, intrară călări în curtea gospodăriei de la Formo, vîntul vîjîia pe după colțul caselor, rîul mugea, iar dinspre povîrnișurile munților se auzeau uruituri și bufnituri. Curtea era numai glod și zgomotul copitelor cailor se auzea înfundat — în acea sîmbătă seară, ajun de sărbătoare, nu se arăta nici un semn de viață în toată gospodăria aceea mare; nici oamenii, nici cîinii nu păreau să fi simțit sosirea lor.

Ulv izbi cu sulița în ușa casei de locuit; un argat deschise ușa. După o clipă, se ivi însuși Simon în prag; se desprindea lat și întunecat pe lumina dindărătul său; avea un copil în brațe și alunga înăuntru cîinii care lătrau. Scoase un strigăt cînd o recunoscu pe cumnata sa; puse copilul jos și îi pofti pe Kristin și pe Gaute înăuntru, ajutîndu-i să-și scoată mantalele ude leoarcă.

Era plăcut și cald în odaie, dar aerul era înăbușitor, căci era o odaie cu vatră și cu tavanul scund, iar deasupra se mai afla o încăpere. Și era înăuntru o mulțime de lume — și copii și cîini care ieșeau din toate colțurile. Atunci Kristin zări chipurile îmbujorate, aprinse și vesele ale băieților ei, dincolo de masa pe care ardea o lumînare. Se apropiară acum și dădură bună seara, cam stînjeniți, mamei și fratelui lor — Kristin simți că dăduse buzna peste voioșia și toiul petrecerii unui cămin. De altfel era mare neorînduială în odaie și la fiecare pas pe care-l făcea,

călca peste coji de nuci, care pocneau... și erau risipite peste toată podeaua.

Simon trimise slugile și femeile după felurite treburi și odaia se goli de lume și de cea mai mare parte a copiilor și a cîinilor... oaspeții erau vecini și cu ai lor. În timp ce o întreba și asculta la cele povestite de dînsa, se încheia la cămașă și la halat, care erau desfăcute pe pieptul lui gol și păros. Copiii îl descheiaseră astfel, spunea el, cerîndu-și iertare. Nu prea arăta frumos cu brîul strîmb, murdar pe haine și pe mîini, obrazul mînjit de funingine și cu părul plin de gunoaie și de praf.

Curînd după aceea, sosiră două slujnice, care duseră pe Kristin și pe Gaute dincolo, în căsuța lui Ramborg. Acolo ardea focul în vatră, iar slujnice grăbite aprinseră lumînări, făcură patul și se îngrijiră de veșminte uscate pentru dînsa și băiat, în timp ce altele puseră masa și aduseră de mîncare și băut. O copilă cu cosițe mătăsoase îi aduse o oală de bere cu spumă deasupra. Era fiica mai mare a lui Simon, pe care o chema Arngjerd.

Apoi intră și el ; se gătise acum și arăta așa cum era Kristin obișnuită să-l vadă, frumos și bine îmbrăcat. Intrase cu fiica sa cea mai mică de mînă, în timp ce Ivar și Skule veneau în urma lui.

Kristin întrebă de sora ei, iar Simon răspunse că Ramborg se dusese la vale, cu femeile de la Sundbu pînă la Ringheim ; Jostein venise să-și ia fiica, pe Helga, și cu acest prilej a poftit să vină cu dînsul și Dagny și Ramborg — era un bătrîn așa de vesel și de prietenos, și făgăduise să aibă toată grija de cele trei femei tinere. S-ar putea deci ca Ramborg să ierneze acolo. Aștepta să nască de Sfîntul Matei [1], și Simon însuși se gîndea că s-ar putea să fie nevoit să lipsească de acasă pe timpul iernii ; și atunci era mai bine pentru Ramborg să stea lîngă tinerele ei rude și prietene. Căci în ceea ce privește mersul treburilor gospodărești de la Formo, era totuna dacă era acasă sau aiurea, spunea Simon rîzînd — căci el nu ceruse niciodată de la această copilă care era Ramborg, să se ostenească să ducă gospodăria aceasta mare.

[1] La 24 februarie.

Aflînd planurile Kristinei, Simon îi spuse de îndată că o va însoți spre miazăzi. Acolo avea atîtea rude și prieteni vechi de-ai tatălui său și de-ai lui, încît nădăjduia să-i fie mai de folos acolo decît la Trøndelagen. Acolo își va putea da seama mai ușor dacă ar fi cuminte din partea ei să se înfățișeze de-a dreptul regelui. Iar el va fi gata de drum peste trei, patru zile.

Ziua următoare, care era o duminică, se duseră împreună la biserică și de acolo acasă, la părintele Eirik la Romundgård. Preotul era bătrîn acum; el o primi cu multă căldură pe Kristin și părea foarte mîhnit de soarta ei nenorocită. Apoi trecură dincolo, la Jørundgård.

Casele rămăseseră neschimbate, iar în încăperi se vedeau aceleași paturi, lavițe și mese. Acum toate acestea erau ale ei; după cît părea, fiii ei aveau să crească mai departe aici decît în altă parte, și ea însăși tot aici avea să închidă cîndva ochii. Dar nu simțise niciodată atît de limpede ca în clipa asta, că tatăl și mama ei insuflețiseră casa aceasta. Oricîte necazuri ascunse ar fi avut ei de înfruntat, căminul acesta răspîndise asupra tuturor celor din preajmă căldură sufletească și ajutor, pace și încredere în viață.

Tulburată și întristată cum era, o cam plictisea să-l asculte pe Simon vorbindu-i despre treburile lui, despre gospodărie și copii. Își dădea singură seama că n-are rost să fie așa: el era gata s-o ajute din răsputeri și ea recunoștea că era frumos din partea lui să se arate gata să plece de acasă de sărbătorile Crăciunului, de lîngă soția sa, cînd era însărcinată — desigur că se gîndea mult dacă de rîndul acesta va fi un băiat, căci n-avea cu Ramborg decît un singur copil, măcar că erau căsătoriți de șase ani. Kristin nu se putea aștepta ca el să pună atît de mult la inimă nenorocirea care se abătuse asupra ei și a lui Erlend, încît să-și uite cu totul de bucuriile lui personale — dar i se părea ciudat să fie aici împreună cu dînsul; el părea atît de bucuros, de cald, de plin de liniște și de încredere la el acasă.

Fără să vrea, Kristin își închipuise că Ulvhild Simonsdatter trebuia să semene cu propria ei soră mai mică, al cărei nume îl purta — și că trebuia să fie bălaie, plăpîndă și străvezie. Cînd colo, fetița lui Simon era ro-

tofeie și dolofană, cu obrăjori ca merele și gura ca o fragă, ochi vioi și cenușii, care aminteau de ai tatălui ei în tinerețe, iar părul frumos, castaniu, inelat.

Simon era încîntat de copilul acesta al său, atît de frumos și de vioi, și foarte mîndru de răspunsurile ei hazlii.

— Ce urîtă, și nesuferită, și rea este fetița asta a mea, zicea el, cuprinzînd-o cu brațele peste piept, și învîrtind-o, cu picioarele în aer. Cred că mi-au preschimbat-o duhurile care sălășluiesc prin munți și care au pus-o pe asta în leagăn pentru a-i păcăli pe tata și pe mama ; căci nu vezi ce copil groaznic am aici ? Apoi o puse repede jos și făcu la iuțeală de trei ori semnul crucii asupra ei, ca și cînd s-ar fi speriat de propriile sale cuvinte nesocotite.

Fata lui din flori, Arngjerd, nu era frumoasă, dar părea destoinică și cuminte, iar tatăl ei o lua cu el de cîte ori se ivea prilejul. Îi lăuda priceperea la tot pasul — îi arătă Kristinei lada ei de zestre, cu toate cele pe care le țesuse și le cususe pînă acuma.

— Ceasul în care o voi căsători pe fiica aceasta a mea cu un bărbat bun și credincios, zise Simon, privind lung pe fiică-sa, va fi unul dintre cele mai fericite ale vieții mele.

Ca să nu cheltuiască prea mult și ca să poată călători cît mai repede, Kristin nu vru să ia nici o slujnică cu dînsa, și nici un bărbat, în afară de Ulv Haldorssøn. Cu paisprezece zile înaintea Crăciunului, porniră călare de la Formo în tovărășia lui Simon Andressøn și a celor doi tineri argați voinici ai săi.

Cînd ajunseră la Oslo, Simon află numaidecît că regele nu va veni în Norvegia — avînd pesemne de gînd să petreacă Crăciunul la Stockholm. Erlend se afla în cetatea din Akersnes ; căpetenia acestei cetăți lipsea, așa că deocamdată nu era cu putință să-l poată vedea nimeni. Ajutorul vistiernicului regelui, Olav Kyrning însă, le-a făgăduit că-l va înștiința pe Erlend de sosirea lor în oraș. Olav se arăta foarte prietenos cu Simon și cu Kristin, căci fratele său era căsătorit cu Ramborg Åsmundsdatter de la Skog, așa că se socotea rudă depărtată cu fetele lui Lavrans.

Ketil de la Skog veni la oraș și-i pofti să petreacă Crăciunul la el, însă Kristin n-a vrut să ia parte la această sărbătoare, dată fiind situația în care se afla Erlend. De aceea n-a mai vrut nici Simon să meargă, cu toate că Kristin îl ruga stăruitor să se ducă ; Simon și Ketil se cunoșteau puțin, Kristin însă nu-l văzuse pe fiul unchiului ei decît o singură dată, de cînd se făcuse mare.

Kristin și Simon locuiră în aceeași curte unde ea fusese cîndva musafira părinților lui Simon, pe cînd erau logodiți, dar în altă clădire. Erau două paturi în odaie ; ea dormea într-unul, iar Simon și cu Ulv în celălalt ; oamenii dormeau în grajd.

În noaptea de Crăciun, Kristin a vrut să meargă la slujba de la miezul nopții la biserica mănăstirii Nonnesaeter — căci, spunea ea, călugărițele de acolo aveau glas atît de frumos. S-au dus deci toți cinci acolo. Era o noapte înstelată, călduță și minunată — și ninsese puțin la căderea nopții, așa că era destulă lumină. Cînd clopotele bisericilor prinseră a suna, toată lumea ieși de prin curți. Simon o ducea de braț pe Kristin și din cînd în cînd o privea cu coada ochiului. Slăbise mult în toamna asta ; parcă făptura ei dreaptă și înaltă recăpătase ceva din farmecul acela ales și liniștit al tinerei fete de odinioară. Peste chipul ei palid se așternuse din nou expresia aceea liniștită și blîndă din tinerețea ei, care ascundea o încordare adîncă și tainică. Avea o stranie, fantomatică asemănare cu acea Kristin depărtată din Crăciunul acela de odinioară. Simon îi strînse cu putere mîna, fără să-și dea seama ce face, pînă ce îi strînse și ea degetele, drept răspuns. El ridică ochii — ea îi zîmbi, dînd din cap, și el înțelese că dînsa luase strîngerea lui de mînă drept un îndemn de a fi curajoasă — iar acum ea se silea să-i dovedească că așa și era.

După sărbători, Kristin se duse la mănăstire și ceru respectuos voie să o poată vedea pe stareță și pe călugărițele de pe vremea cît fusese ea acolo, care se mai aflau încă în viață. Apoi intră în vorbitorul stareței, unde rămase scurtă vreme. Apoi se duse la biserică. Ea simțea că nu are ce căuta înăuntrul zidurilor mănăstirii. Călugărițele o primiseră prietenește, dar recunoștea că pentru ele nu era decît una dintre nenumăratele fete care învățaseră un an acolo ;

și chiar dacă aflaseră cumva că plecase din mijlocul celorlalte fete — într-un anumit fel, care nu era cel bun — lucrul acesta nu s-a făcut simțit. Dar anul acela, petrecut aici la Nonnesaeter, care cîntărise atît de mult în viața ei, însemna atît de puțin în viața mănăstirii. Tatăl ei plătise pentru el și ai săi, ca să se facă rugăciuni, pentru sufletele lor; stareța nouă, maica Elin și călugărițele au spus că se vor ruga pentru dînsa și soțul său. Dar ea înțelese că nu avea dreptul să stăruie și să împovăreze călugărițele cu vizitele ei. Biserica lor era deschisă pentru ea ca pentru toată lumea; Kristin stătu în pălimarul dinspre miazănoapte al bisericii, ascultînd glasurile limpezi, femeiești care răsunau din naos; se uită de jur împrejur în biserica atît de binecunoscută; privi altarele și imaginile sfinte — iar după ce călugărițele ieșiră din biserică, prin ușa dinspre curtea mănăstirii, se duse sus și îngenunche lîngă lespedea mormîntului maicii Groa Guttormsdatter. Se gîndi la maica aceasta înțeleaptă, energică și demnă, ale cărei sfaturi nu le prețuise și nu le respectase — alt drept nu mai avea în acest lăcaș al slujitoarelor lui Dumnezeu.

Spre sfîrșitul sărbătorilor, primi vizita lui Munan; spunea că abia acum aflase că Kristin se găsește în oraș. El îi salută cu mare prietenie pe Kristin, pe Simon și pe Ulv, pe care îl numea într-una ruda sa și bunul său prieten. Era de părere că s-ar putea să fie greu pentru ei să-l poată vedea pe Erlend; era păzit cu strășnicie, el însuși nu izbutise să-l poată vedea pe vărul său. Dar după plecarea cavalerului Munan, Ulv spuse rîzînd că nu crede că acesta să fi stăruit prea mult — căci îi era atît de teamă să nu fie amestecat în pricina asta, încît aproape că nu îndrăznea să audă vorbindu-se despre ea. Munan îmbătrînise mult, chelise de tot și slăbise, îi atîrna pielea moale și zbîrcită, pe trupul său mare. Locuia afară, la Skogheim, împreună cu una din fetele sale din flori, care văduvise. Munan ar fi vrut să scape de ea, căci nici unul din ceilalți copii, legitimi sau nelegitimi, nu voia să se apropie de el atîta timp cît această soră vitregă gospodărea casa; era o femeie autoritară, lacomă de bani și rea de gură. Dar Munan nu îndrăznea s-o roage să plece.

În sfîrșit, după Anul Nou, Olav Kyrning făcu rost soției lui Erlend și lui Simon de autorizația de a-l vedea pe întemnițat. Simon însoți deci din nou pe nefericita femeie la aceste întîlniri sfîșietoare. Aici era păzit cu mai multă strășnicie ca la Nidaros, ca să nu vorbească cu cineva, fără să fie de față oamenii căpeteniei cetății.

Erlend era liniștit ca și mai înainte, dar Simon simți că acum întemnițarea începuse să-l macine. Nu se plîngea niciodată și spunea că nu avusese de suferit de vreo lipsă de cuviință, că era tratat pe cît era cu putință de bine; mărturisi însă că îl cam supără frigul; nu era vatră în încăpere. Și nu putea face mare lucru în privința curățeniei, dar spunea rîzînd că, dacă n-ar fi avut de luptat cu păduchii, i s-ar fi părut că trece vremea încă și mai încet...

Și Kristin era liniștită — atît de liniștită, încît Simon aștepta cu cea mai vie îngrijorare ziua cînd s- va prăbuși cu totul.

Regele Magnus călătorea călare în Suedia, sărbătorit pentru noua sa înscăunare, și nu erau de loc semne că s-ar întoarce repede în Norvegia, nici că ar putea fi vreo schimbare pe curînd în situația lui Erlend.

În ziua de Sf. Grigore, Kristin și Ulv se duseră la biserica de la Nonnesaetter. La întors, după ce trecură podul de peste rîul Nonnebekken, ea nu urmă drumul în jos, spre hanul care se afla în apropierea episcopiei, ci o coti spre răsărit, înspre piața din fața bisericii Sf. Clement și apoi o apucă pe ulicioarele strîmte dintre biserică și rîu.

Era o zi cenușie, cețoasă și la un timp fusese moină, așa încît încălțămintea și poalele mantalelor lor se udaseră și se îngreunaseră de lutul galben de la marginea rîului. Ajunseră afară din oraș, pe pajiștile de lîngă rîu. Într-un rînd, privirile lor se întîlniră. Ulv zîmbea tăcut și se făcea că-i vine să caște, ochii săi însă erau triști; Kristin îi zîmbi ciudat, chinuit.

Ajunseră apoi de îndată pe vîrful dealului; malul argilos se prăbușise cîndva, iar gospodăria se afla tocmai sub malul galben murdar, pe care creșteau niște bălării;

îi izbi duhoarea de la cocina de porci, care se vedea jos — două scroafe grase se bălăceau în mocirla cafenie. Rîul era numai ca o fîşie îngustă ; şuvoiul de apă cenuşie şi noroioasă, care purta pe firul ei sloiuri de gheaţă foşnitoare, curgea pe lîngă casele părăginite, cu acoperişurile năpădite de iarbă.

În timp ce stăteau acolo, coborîră un bărbat şi o femeie pînă jos, la gărduleţ, să se uite la purcei — bărbatul se aplecă, scărpinînd-o pe una din scroafe cu coada argintată a toporiştei sale bine ascuţite, pe care o folosea drept toiag. Omul acesta era Munan Bårdssøn în persoană, iar femeia Brynhild. El ridică ochii şi-i zări — şi rămase cu ochii holbaţi la ei. Atunci Kristin îl strigă, salutîndu-l cu veselie.

Domnul Munan izbucni în hohote de rîs :

— Vino jos să-ţi dau un pic de bere caldă, pe vremea asta nesuferită, îi strigă el.

Coborînd spre portiţa de intrare a curţii, Ulv spuse că Brynhild Jonsdatter nu mai avea acuma han şi nu mai servea bere. Ea avusese în mai multe rînduri încurcături şi în cele din urmă fusese ameninţată cu temniţa, dar Munan o scăpase şi se făcuse chezaş că se lasă cu totul de aceste negustorii neîngăduite de lege. De altminteri, fiii ei aveau acum astfel de slujbe încît mama acestora trebuia în interesul lor să se silească a-şi îmbunătăţi reputaţia. După moartea soţiei sale, Munan Bårdssøn reluase vechile legături cu dînsa şi venea mereu la Flugagården.

El îi primi la portiţa curţii.

— Sîntem oarecum rude toţi patru, chicoti el — era puţin cam ameţit, dar nu prea mult. Tu eşti o femeie cumsecade, Kristin Lavransdatter, evlavioasă şi neînfumurată. Brynhild este acum o femeie demnă şi respectabilă, iar eu eram necăsătorit cînd am avut pe cei doi fii pe care mi i-a născut dînsa — şi ei sînt cei mai buni copii ai mei — doar asta ţi-am spus-o mereu, ani de-a rîndul, Brynhild ; Inge şi Gudleik sînt dintre copiii mei, cei la care ţin cel mai mult...

Brynhild era încă frumoasă, dar galbenă la faţă ; şi Kristin îşi zicea că pielea ei trebuie să fie umedă la

pipăit, ca atunci cînd stai toată ziua aplecată deasupra unor oale cu osînză la topit.

Casa ei era însă bine ținută, mîncarea și băuturile pe care le pusese pe masă erau excelente și vasele curate și frumoase.

— Da, mai trag o raită pe-aici, cînd am treburi pe la Oslo, zise Munan. Înțelegi, mama dorește să mai aibă veşti de la băieții ei. Inge îmi scrie din cînd în cînd, căci e om învățat, cum se cuvine să fie un împuternicit al episcopului, asta s-o știi... și i-am făcut și rost de o căsătorie bună, cu Tora Bjarnesdatter de la Grjote ; crezi că s-ar fi găsit mulți oameni care să poată face rost de o astfel de nevastă unui băiat din flori ? Și-atunci, ședem aici și vorbim despre lucrurile astea, iar Brynhild îmi aduce de mîncare și de băut, ca pe vremuri, cînd purta cheile mele la Skogheim. E greu pentru mine acum să stau acolo, gîndindu-mă la răposata mea soție . Și-atunci plec călare și vin aici ca să găsesc puțină mîngîiere... bineînțeles, atunci cînd Brynhild este în toane bune și-mi face hatîrul de a-mi da nițică prietenie și căldură.

Ulv Haldorssøn ședea cu bărbia sprijinită în palmă și o privea pe stăpîna de la Husaby. Kristin sta, asculta și răspundea cu multă liniște, blîndețe și cuviință — tot atît de liniștită și cu purtări alese ca și cum s-ar fi aflat în vizită la una din marile moșii din Trøndelagen.

— Da, tu ai dobîndit numele și cinstirea de soție legitimă, Kristin Lavransdatter, zise Brynhild Fluga, deși ai venit de bunăvoie la Erlend, în casa mea. Pe mine n-au încetat de a mă numi țiitoare și curvă... maștera mea m-a vîndut omului ăstuia de colo... l-am mușcat și l-am zgîriat și urmele tuturor unghiilor mele s-au întipărit pe fața lui... înainte ca el să-și poată face pofta cu mine...

— Iar te apuci să vorbești de asta, se văită Munan. Află... de altfel ți-am spus-o de atîtea ori... că te-aș fi lăsat în pace, dacă te-ai fi purtat cum se cuvine și m-ai fi rugat să te cruț, dar tu te-ai repezit drept la ochii mei, întocmai ca o pisică sălbatică, pînă nu apucasem bine să intru pe ușă...

Ulv Haldorssøn zîmbi ușor.

— De altfel, m-am purtat apoi tot timpul frumos față de tine, zise Munan. Ți-am dat tot ce-ai rîvnit... iar copiii

noștri... da, ei o duc mai bine și au o viață mai asigurată ca bieții fii ai Kristinei... Dumnezeu să-i apere, în situația în care se află acești copii, datorită lui Erlend !... Vreau să spun că pentru o mamă sînt lucruri care cîntăresc mai mult decît un nume de soție... și tu știi că de multe ori am dorit să fi avut tu astfel de obîrșie ca să mă fi putut cununa după lege cu tine... nici o femeie nu mi-a plăcut atît de mult ca tine... cu toate că numai arareori te-ai arătat blîndă și drăguță cu mine... și apoi în al doilea rînd soția pe care am avut-o, Dumnezeu s-o odihnească ! Am făcut un altar pentru Katrin și mine în biserica noastră, Kristin... am mulțumit zilnic lui Dumnezeu și Maicii Domnului pentru căsnicia mea ; nimeni n-a avut o căsnicie mai bună... Plîngea încet.

Puțin mai tîrziu, Ulv spuse că acum trebuiau să plece. Kristin și cu el nu schimbară nici o vorbă în drumul spre casă. Dar în fața ușii ea întinse mîna lui Ulv :

— Ulv, ruda mea și prietenul meu !

— Dacă ar fi cu putință, zise el încet, m-aș duce bucuros la spînzurătoare în locul lui Erlend... de dragul lui și al tău.

Seara, cu puțin înainte de culcare, pe cînd era în odaie singură cu Simon, Kristin se apucă dintr-o dată să spuie unde fusese în ziua aceea și să-i vorbească de convorbirea de acolo.

Simon ședea pe un scaun, la oarecare depărtare de dînsa, puțin aplecat, cu brațele pe genunchi și mîinile atîrnînd — și o privea cu o stranie încordare în ochii lui mici și pătrunzători. Nu rostea nici o vorbă și nu se clintea nici un mușchi pe fața sa cea mare și puternică.

Atunci ea îi pomeni că vorbise cu tatăl ei despre... și ce îi răspunsese el.

Simon rămase tot neclintit, iar mai apoi zise liniștit :

— Aceasta a fost singura rugăminte pe care ți-am făcut-o de cînd ne cunoaștem... după cît mi-amintesc... și anume, să nu... dar n-ai putut să taci și să-l cruți pe Lavrans...

Kristin tremura toată :

— Da. Dar... O, Erlend, Erlend, Erlend...

La țipătul ei sălbatic, Simon sărise în picioare — Kris-

tin se repezise înainte și cu capul în brațele lui Simon se clătina într-o parte și alta, strigîndu-l într-una pe Erlend, în mijlocul hohotelor de plîns, tremurînd toată, cu gemete ce păreau să-i sfîșie trupul, năpădindu-i pe gură, în clocote și izbucniri...

— Kristin... în numele lui Isus !

Cînd el încercă s-o liniștească, apucînd-o de brațe, ea i se aruncă la piept cu toată greutatea trupului și îl cuprinse de gît. în timp ce, zguduită de plîns, nu înceta de-a striga într-una numele soțului ei.

— Kristin... vino-ți în fire... El o strînse în brațe și își dădu seama că ea nici nu simțea lucrul acesta. Plîngea atît de tare încît nu se mai putea ține pe picioare. Atunci el o ridică în brațe — o strînse o clipă cu putere la pieptul lui și apoi o duse și o întinse pe pat.

— Vino-ți în fire, zise el din nou, înecat de plîns și aproape amenințător — îi atinse obrajii cu palmele, iar ea îl apucă de încheieturile mîinilor și de brațe și se agăță de dînsul.

— Simon. Simon... o... trebuie salvat !...

— Fac ce pot, Kristin... dar acuma trebuie să încerci să te liniștești ! Apoi se întoarse scurt, se îndreptă spre ușă și ieși din încăpere. Strigă de răsună în toată curtea pe slujnica pe care o tocmise Kristin, la Oslo. Aceasta veni de-a fuga, iar Simon îi dete poruncă să se ducă lîngă stăpîna ei. Fata ieși însă de îndată de acolo — și-i spuse speriată lui Simon, care nu se urnise din loc, că stăpîna ei poftește să fie singură.

Simon dădu din cap și se duse pînă la grajd, unde rămase pînă ce omul său, Gunnar, împreună cu Ulv Haldorssøn ieșiră să dea de mîncare la cai pe noapte. Simon stătu o vreme cu ei de vorbă și apoi urcă din nou în odaie, însoțit de Ulv.

A doua zi, Kristin nu-l prea văzu pe Simon. Spre seară însă, pe cînd cosea la o haină pe care voia s-o ducă lui Erlend, el intră grăbit în odaie, nu-i spuse nici o vorbă și, fără a o privi, deschise repede lada lui de călătorie : își umplu cupa de argint cu vin și ieși afară. Kristin se sculă și ieși după el. La ușa de la intrarea în casă era un

străin, ţinîndu-şi calul — Simon îşi trase un inel de aur din deget, îl lăsă să cadă în cupă şi o întinse celui venit.

Ghicind despre ce este vorba, Kristin strigă voioasă :

— Ai un fiu, Simon !

— Da.

Cînd omul îşi vîrî, mulţumind, cupa şi inelul în chimir, Simon îl bătu peste umăr. Apoi o luă pe cumnată-sa de mijloc şi se învîrti cu dînsa. Era atît de bucuros, încît Kristin simţi nevoia de a-l apuca de umeri — atunci el o sărută drept pe gură şi rîse din toată inima.

— Atunci înseamnă că, după tine, va rămîne tot în stăpînirea neamului Darre moşia Formo, Simon, zise ea veselă.

— Da, aşa este... dacă o vrea Dumnezeu... Nu, în seara asta mă duc singur, zise el, cînd Kristin îl întrebă dacă merg împreună la vecernie.

Seara îi spuse Kristinei că auzise că Erling Vidkunssøn s-ar afla la moşia sa Aker de lîngă Tunsberg şi că el de dimineaţă tocmise o corabie cu care să coboare de-a lungul fiordului — voia să stea de vorbă cu domnul Erling despre pricina lui Erlend.

Kristin nu spuse decît puţine vorbe. În trecut, vorbiseră numai în treacăt despre aceasta, ferindu-se să adîncească prea mult : dacă Erling ştiuse ori nu de planurile lui Erlend. Simon îi spuse Kristinei că voia să se sfătuiască cu Erling Vidkunssøn în privinţa planurilor ei. Ea dorea să o însoţească Simon pînă la rudele puternice ale lui Lavrans din Suedia, pentru a le cere un ajutor cuvenit între rude şi rubedenii.

— Atunci ea zise :

— Dar acum, cumnate, cînd ai primit o veste atît de mare, mi se pare firesc să amîi drumul acela la Aker... şi să te duci mai întîi la Ringheim, s-o vezi pe Ramborg şi pe fiul tău.

Simon fu atît de mişcat, încît trebui să-şi întoarcă faţa de la dînsa. Asta aşteptase el : să-i arate Kristin că înţelege cît îi este de dor să-şi vadă fiul. După ce se simţi din nou stăpîn pe sine, zise cu glas sfios :

— Kristin, mă gîndesc că poate Dumnezeu are să ţină seamă, spre binele copilului, că am fost răbdător şi mi-am

înfrînat dorința de a-l vedea, pînă după ce voi izbuti să vă dau un ajutor de folos, lui Erlend și ție.

A doua zi, Simon ieși în oraș și cumpără daruri scumpe și frumoase pentru soția și fiul său — precum și pentru toate femeile care se aflaseră lîngă Ramborg la naștere. Kristin luă o lingură de argint foarte frumoasă, moștenită de la mama ei și i-o dădu lui Simon, ca să fie darul ei către Andres Simonssøn, iar surorii sale îi trimise în dar lingura cea mare de argint aurit, pe care o primise cîndva în copilărie de la Lavrans, împreună cu crucea cu moaște de la gît. Cruciulița aceasta Kristin o legă acum de lănțișorul pe care Erlend i-l dăduse în dar de logodnă. Simon porni cu corabia în ziua următoare pe la ceasul prînzului.

Seara, corabia se opri lîngă un ostrov al fiordului. Simon rămase pe punte, în hamacul său de piele, cu cîteva pături peste el și privind la spuza de stele care părea a se legăna, cînd sus, cînd jos, o dată cu corabia ce sălta pe valurile lenețe. Se auzea clipocitul molcom al mării și din cînd în cînd zgomotul înfundat al sloiurilor de gheață ce se izbeau de trupul corăbiei. Era aproape plăcut să simți cum te pătrunde frigul din ce în ce mai tare ; te amorțea...

Oricum, acum era sigur că de aici înainte nu va mai putea niciodată să fie mai rău ca în trecut. Acum, că avea un fiu... Nu — că ar crede că-l va iubi mai mult pe acest fiu decît pe fetele sale — altceva era la mijloc. Oricîtă bucurie ar fi simțit cînd fetițele sale se apropiau de dînsul cu jocurile, rîsetele și glasurile lor, oricît de plăcut era să le țină în brațe și să simtă părul mătăsos al copilelor mîngîindu-i bărbia, dar un bărbat era scos din lanțul bărbaților din neamul lui, dacă moșia, averea și amintirea trecerii lui prin lumea aceasta avea să treacă în stăpînirea unei familii străine, prin căsătoria fiicei sale. Acuma însă, cînd putea nădăjdui că bunul Dumnezeu îi va ajuta acestui băiețel să crească mare și voinic — acum știa că fiul său urma să stăpînească după dînsul moșia Formo — din tată-n fiu... Andres Gudmunssøn, Simon Andressøn, Andres Simonssøn... și era lucru de la sine înțeles că el trebuia să fie în ochii fiului său Andres așa

cum fusese tatăl său pentru el însuși — un om cinstit, atît în gîndurile sale cele mai tainice, cît și în faptele sale.

...În unele clipe, starea lucrurilor fusese astfel că nu înțelegea cum le va mai putea răbda. Dacă ar fi văzut măcar cel mai mic semn din partea Kristinei că pricepe frămîntarea din sufletul lui... Dar ea se purta cu dînsul ca și cînd ar fi fost frați adevărați... plină de grijă pentru el, bună, iubitoare și blîndă... Iar el nu știa cît va mai ține aceasta... să stea astfel împreună, sub același acoperămînt. Oare nu s-a gîndit ea niciodată că el nu putea să uite... cu toate că acum era căsătorit cu sora ei, nu putuse uita cu totul că ei doi fuseseră cîndva meniți să trăiască împreună ca soț și soție.

Acum însă avea un fiu. Se sfiise întotdeauna să adauge ceva, fie o dorință, sau o mulțumire cînd își rostea rugăciunile. Dar Isus și Fecioara Maria știau prea bine în ce scop rostise în ultima vreme de două ori mai multe rugăciuni către Maica Domnului și „Tatăl nostru". Și așa avea de gînd să facă, atîta timp cît va lipsi de acasă, arătîndu-și pe lîngă asta recunoștința într-un chip potrivit, prin daruri bogate. Atunci poate va căpăta ajutor și în călătoria aceasta.

De fapt, i se părea fără de noimă să se aștepte la o izbîndă de pe urma acestui drum. Acum legăturile dintre cavalerul Erling și rege se răciseră de tot. Și cu toate că fostul cîrmuitor al țării era foarte puternic și țanțoș și nu avea a se teme de tînărul rege — care avea o avere mult mai mică decît oamenii cei mai bogați și de neam mare ai Norvegiei — totuși nu te puteai aștepta ca el să se arate gata să-l înverșuneze încă și mai mult pe regele Magnus împotriva propriei sale persoane, luînd apărarea lui Erlend Nikulaussøn, ceea ce ar fi putut să arunce asupra sa bănuiala că ar fi știut ceva despre trădarea acestuia. Chiar dacă ar fi fost părtaș la această trădare, ba chiar dacă ar fi stat îndărătul întregii urzeli, gata să intre în joc și să stea iar în fruntea cîrmei statului, din clipa în care țara ar fi avut din nou un rege nevîrstnic — nu se putea totuși simți dator să rîște ceva pentru a ajuta pe un om, care dăduse toate planurile de rîpă, de

dragul unei legături de dragoste deșănțate. Cînd Simon era cu Erlend și cu Kristin, aproape că uita de lucrul acesta — căci aceștia doi păreau a nu-și mai aminti de loc. Dar Erlend singur era de vină că din toate planurile lui nu ieșise decît nenorocire, atît pentru el, cît și pentru bărbații de treabă, care fuseseră trădați prin purtarea lui ușuratică.

Simon se simțea însă dator să încerce orice cale de a-i ajuta pe Kristin și pe soțul ei. Și acum el începea să aibă nădejde ; poate că Dumnezeu și Sfînta Fecioară Maria, sau vreunul dintre sfinții pe care obișnuia să-i cinstească prin danii și pomeni, aveau să-l ajute și de rîndul acesta.

A sosit la Aker în seara următoare, și destul de tîrziu. Un logofăt al moșiei îi ieși în întîmpinare și trimise niște argați — pe unul cu caii, iar celălalt să-l însoțească pe argatul lui Simon în odaia slugilor, iar el însuși se duse în încăperea unde ședea și bea cavalerul, stăpîn al moșiei. Peste o clipă domnul Erling apăru în pălimar și rămase acolo, în timp ce Simon urca treptele scării ; își salută oaspele, urîndu-i bun sosit cu deosebită curtenie și îl duse în odaie, unde ședea Stig Håkonssøn din Mandvik, în tovărășia unui om foarte tînăr, Bjarne Erlingssøn, singurul fiu al lui Erling.

Primirea fu destul de bună. Slujitorii îl despovărară de mantaua de drum și aduseră mîncare și băutură. Dar el își dădu seama că oamenii aceștia ghiciseră — cel puțin Erling și cu Stig — scopul în care venise și simțea că erau cam rezervați.

Apoi, cînd Stig începu să-i spună că se arăta rar pe aceste meleaguri și nu prea tocea pragul foștilor săi cumnați, și îl întrebă dacă mai coborîse la miazăzi de Dyfrin de cînd murise Halfrid — Simon răspunse că nu fusese pînă în iarna aceasta. Dar acum stătuse la Oslo cîteva luni împreună cu sora soției sale, Kristin Lavransdatter, care era măritată cu Erlend Nikulaussøn.

La acestea ei tăcură un timp. Apoi Erling întrebă politicos de Kristin și de frații, surorile și soția lui Simon, iar Simon întrebă de doamna Elin și de fiicele lui Er-

ling, de felul cum o duce Stig, dacă mai sînt ştiri noi de la Mandvik şi ce mai fac vechii vecini de acolo.

Stig Håkonssøn era un om gras, cu părul negru, cu cîţiva ani mai în vîrstă ca Simon; el era fiul lui Håkon Toressøn, fratele vitreg al Halfridei Erlingsdatter şi nepotul Elinei Toresdatter, soţia lui Erling Vidkunssøn. El fusese nevoit să-şi lase slujba de la Skidusyssel şi comanda cetăţii din Tunsberg cu doi ani în urmă, cînd avusese neînţelegeri cu regele; dar încolo o ducea destul de bine la Mandvik, deşi nu avea copii şi era văduv. Simon îl cunoştea foarte bine şi fusese bun prieten cu dînsul, ca şi cu toate celelalte rude ale soţiei sale dintîi — cu toate că prietenia aceasta nu fusese deosebit de călduroasă. El ştia prea bine cum priviseră ei cu toţii căsătoria a doua a lui Halfrid — fiul mai mic al domnului Andres Gudmunssøn putea să fie bogat şi de bună obîrşie, dar nu era totuşi un soţ la înălţimea Halfridei Erlingsdatter şi mai era şi cu zece ani mai mic ca dînsa; ei nu înţelegeau de ce pusese dînsa ochii pe tînărul acesta, dar au lăsat-o să facă ce vrea — dat fiind că suferise din cale-afară în căsnicia cu primul ei bărbat.

Pe Erling Vidkunssøn, Simon nu-l întîlnise decît de cîteva ori mai înainte, şi întotdeauna însoţit de doamna Elin — şi atunci nu prea vorbise, căci, cînd se afla ea undeva, nimeni nu mai apuca să zică altceva decît: „aşa" şi „da". Erling îmbătrînise mult de atunci încoace — se mai îngrăşase puţin, dar păstra încă o înfăţişare frumoasă şi plăcută, căci era îmbrăcat cu veşminte alese şi părul lui roşcat-deschis, se făcuse acum sur-argintiu şi lucios, şi îi stătea bine aşa.

Pe tînărul Bjarne Erlingssøn, Simon îl vedea pentru întîiaşi dată. El crescuse pe lîngă Bjørgvin, în casa unui preot prieten de-al lui Erling — familia zicea că tatăl său nu voia să-l vadă învîrtindu-se la Giske, în mijlocul gîlcevilor femeilor. Erling însuşi nu stătea acolo decît cînd nu putea face altfel, iar ca să-l ia cu el în necontenitele sale călătorii nu cuteza, căci Bjarne fusese foarte plăpînd în vremea creşterii, iar Erling mai pierduse încă doi fii de mici de tot.

Aşa cum sta — cu lumina în spatele său şi văzut din

profil — Bjarne arăta a fi un băiat foarte frumos. Părul lui negru, bogat îi cădea în inele pe frunte ; ochii săi mari păreau căprui, nasul mare, frumos arcuit, gura hotărîtă, cu buze pline, dar gingașe, iar bărbia bine alcătuită. Pe lîngă asta, era înalt, lat în umeri și mlădios. Dar cînd Simon fu poftit să se așeze la masă și să mănînce, feciorul care slujea la masă mută sfeșnicele cu lumînări și atunci Simon văzu că pielea de pe gîtul lui Bjarne era roasă de scrofule — de amîndouă părțile pînă sus, sub urechi, se lățeau semnele — pielea era albă, lucioasă, moartă, cu dungi vinete roșietice și noduri de gîlci umflate. Și apoi, Bjarne avea obiceiul acesta că își trăgea într-una marginea gulerului său rotund de catifea, tivit cu blană, cît mai sus, pînă peste urechi. Curînd însă i se făcea prea cald și-și trăgea gulerul în jos — și apoi iar îl ridica în sus — fără să pară că-și dă seama că face lucrul acesta. Simon simți pînă la urmă o neliniște în mîinile sale — cu toate că încerca să nu se uite în partea aceea.

Ochii domnului Erling aproape nu se deslipeau de fiul său — dar nici el nu părea a-și da seama de aceasta. Fața lui Erling n-avea multă viață și nici ochii săi albaștri-deschis n-aveau vioiciune — dar în privirea aceasta cam șterșă și apoasă păreau să se fi cufundat nenumărați ani de griji, de cugetări și de iubire.

Cei trei oameni mai în vîrstă își urmară convorbirea lor curtenitoare, dar lîncezîndă, în timp ce Simon mînca, iar tînărul tot umbla la gulerul său. Apoi băură toți patru o bucată de vreme și după aceea domnul Erling îl întrebă pe Simon dacă nu se simte obosit de pe urma călătoriei, iar Stig îl rugă să se culce la dînsul în odaie. Simon era bucuros că putea să amîne discuția pentru care venise. Această primă seară petrecută la Aker îl cam pleoștise.

A doua zi, cînd își spuse păsul, domnul Erling îi răspunse întocmai precum se așteptase Simon. El spuse că regele Magnus nu-i ascultase niciodată sfatul de bunăvoie ; iar el înțelesese că din clipa în care regele ajunsese destul de mare ca să aibă o părere proprie, acesta și-a spus că nu va cere sfatul lui Erling Vidkunssøn cînd

va deveni major. Iar după ce cearta dintre dînsul și prietenii săi pe de o parte și regele pe de alta se potolise, el nu mai auzise nimic despre rege și prietenii săi — și nici nu-i ceruse nimic.

Dacă ar vorbi regelui Magnus de pricina lui Erlend, n-ar fi de mare folos. Erling știa însă că mulți oameni în țara aceasta credeau că, într-un fel sau într-altul, el se afla îndărătul uneltirilor lui Erlend. Simon n-avea decît să-l creadă, ori să nu-l creadă... dar nici el, nici prietenii săi nu știuseră că se pregăteau lucrurile acestea. Dacă aceste urzeli ar fi fost date în vileag pe altă cale, sau dacă acești tineri cutezători ar fi încercat lovitura aceasta îndrăzneață și ar fi pierdut — atunci el s-ar fi pus în mișcare și ar fi încercat să împace lucrurile. Dar în felul cum se petrecuse totul, găsea că nu era cuminte să i se ceară să se scoale într-ajutor și să întărească astfel bănuielile acelora care gîndeau că ar fi jucat un joc dublu.

El îl sfătui însă pe Simon să se ducă la fiii lui Haftor. Ei erau nepoții de soră ai regelui și, cum n-avuseseră nici o ceartă cu el, păstraseră totuși oarecare legături de prietenie cu regele. Și după cît putea să-și dea Erling seama, oamenii care se ascundeau în spatele lui Erlend erau mai degrabă de aflat în cercul fiilor lui Haftor... și printre cei mai tineri dintre marii boieri.

La vară avea să aibă loc aici în țară nunta regelui — și putea fi pentru acesta un prilej nimerit de a-și arăta blîndețea și cruțarea față de potrivnicii săi. Mama regelui și doamna Isabel vor veni de bună seamă la serbările de nuntă. Mamă lui Simon fusese, în tinerețele ei, însoțitoarea reginei Isabel ; dacă Simon ar cere sprijinul reginei, sau dacă soția lui Erlend ar cădea la picioarele miresei regelui și ale doamnei Ingebjørg Håkonsdatter, rugîndu-le să pună ele o vorbă, atunci...

Simon își zicea că îngenuncherea Kristinei în fața doamnei Ingebjørg ar trebui să fie cea din urmă cale de salvare folosită. Dacă ducesa ar fi știut ce însemnează onoarea, atunci ea ar fi intrat de mult în joc și l-ar fi scăpat pe Erlend de toate greutățile. Dar cînd Simon îi pomenise într-un rînd lui Erlend de așa ceva, acesta a

ris, mulțumindu-se a spune că ducesa însăși avea într-una atîtea judecăți și încurcături, iar acum era desigur foarte supărată, pentru că erau puțini sorți ca fiul ei să fie vreodată rege.

7

De-abia în primăvară porni Simon spre miazănoapte, la Toten, ca să-și ia nevasta și copilul și să-i însoțească pînă acasă, la Formo. Rămase acolo un răstimp, să mai vadă de treburile sale.

Kristin n-a vrut să plece din Oslo. Ea n-a cutezat să se supună dorului nestăvilit de a-și vedea pe cei trei fii ai săi, care se aflau în valea ei natală. Dacă voia să ducă mai departe viața pe care o trăia de pe o zi pe alta, atunci trebuia să-și alunge din minte gîndul copiilor. Ea răbda, părea liniștită și vitează, vorbea cu oameni străini și asculta ce spuneau și primea sfaturile și alinarea lor — dar după aceea trebuia să-și adune gîndurile în jurul lui Erlend, numai în jurul lui Erlend! În anumite clipe, în care nu mai izbutea să-și stăpînească cu puterea voinței, gîndurile, mintea ei era năpădită de amintiri și de vedenii: era Ivar stînd în magazia de lemne de la Formo, împreună cu Simon și așteptînd nerăbdător, în timp ce unchiul său căuta ceva pentru el; se apleca și cîntărea în mîini niște schiuri de lemn. Era obrazul tînăr și luminos al lui Gaute, atît de hotărît și de bărbătesc în timp ce lupta, cu trupul aplecat înainte, împotriva viforniței din acea zi cenușie de iarnă, pe munte — schiurile lui lunecau de-a-ndăratelea, el cădea pe spate pe povîrnișul abrupt, se afunda adînc în noianul de zăpadă — și o clipă era cît pe ce să izbucnească în plîns — era un copil istovit, deznădăjduit. Gîndurile Kristinei se îndreptau spre cei doi mai mici: Munan, de bună seamă, începuse acum să meargă și să vorbească puțin — dacă era la fel de înaintat precum fuseseră ceilalți la vîrsta asta. Lavrans

o uitase desigur, iar cei doi mari, departe, la mănăstirea din Tautra. Nåkkve, Nåkkve, cel dintîi născut! Ce pricepeau și ce gîndeau cei doi mari, iar Nåkkve, cu mintea lui de copil, cum privea el faptul că de-acum înainte nimic din viața lui nu va mai fi așa precum își închipuiseră el, ea însăși și toți ceilalți oameni că va fi ?...

Părintele Eiliv îi trimisese Kristinei o scrisoare, și ea îi împărtășise lui Erlend ceea ce scria în privința copiilor lor. De obicei, nu vorbeau de loc între ei de copii. Acum nu mai vorbeau nici despre trecut, nici despre viitor. Kristin îi aducea cîte ceva de îmbrăcăminte, sau ceva mai bun de mîncat, el o întreba cum o dusese de cînd nu o mai văzuse și ședeau pe patul lui, ținîndu-se de mînă. Și se mai întîmpla să rămînă cîte-o clipă singuri, în odăița rece, murdară și împuțită... se strîngeau într-o îmbrățișare tăcută, arzătoare și nu mai auzeau cum slujnica lui Kristin rîdea cu ostașii de strajă ai cetății, afară, pe scări.

Va avea destul timp, după ce îl vor fi răpit de la ea pentru totdeauna sau i-l vor fi dat înapoi, să se gîndească la cîrdul de copii și la starea lor de viață schimbată — precum la orice de pe lume ce nu era bărbatul ei. Ea nu putea pierde o clipă a răgazului în care i se îngăduia să-și vadă soțul, și nu se încumeta să se gîndească la revederea celor patru copii pe care îi avea în ținuturile din miazănoapte — de aceea primi propunerea lui Simon Andressøn de a pleca fără ea la Trøndelagen, ca, împreună cu Arne Gjavvaldssøn, să vegheze asupra prețăluirii și a socotelilor de predare a moșiei lor.

Averea regelui Magnus nu avea să sporească mult de pe urma luării averii lui Erlend — căci acesta avea mult mai multe datorii decît crezuse el însuși și ridicase sume de bani pe care le trimisese în Danemarca, în Scoția și în Anglia. Erlend dădu din umeri și zise, zîmbind pe jumătate, că în privința acestor bani nu se aștepta să-i fie dați înapoi.

Starea lui Erlend rămăsese aproape neschimbată, cînd Simon se întoarse în toamnă, de ziua Sfintei Cruci, la Oslo. El se îngrozise însă văzînd cît de rău arătau și Kris-

tin și cumnatul său și se simți foarte mișcat văzînd că amîndoi mai aveau încă atîta stăpînire de sine ca să se gîndească a-i mulțumi că venise în anotimpul acesta, cînd era greu pentru dînsul să lipsească de la moșiile sale. Dar acum lumea alerga la Tunsberg, unde se afla regele Magnus în așteptarea logodnicii sale.

Ceva mai tîrziu, în aceeași lună, Simon avu norocul de a găsi un prilej de a merge într-acolo pe o corabie — cu cîțiva negustori care urmau să pornească peste opt zile. Într-o dimineață, veni un flăcău necunoscut să-l roage să se ducă de îndată la biserica Sfîntul Halvard — unde aștepta Olav Kyrning.

Ajutorul de vistiernic al regelui era într-o stare de mare tulburare. El se afla la cetate, în timp ce vistiernicul era dus la Tunsberg. În ajun veniseră la dînsul o ceată de seniori, care îi arătară o scrisoare cu pecetea regelui Magnus, în care scria că aceștia aveau să facă cercetare în pricina cu Erlend Nikulaussøn, iară el adusese în fața lor pe întemnițat. Cei trei erau străini, de bună seamă francezi — Olav nu le putuse înțelege graiul, însă preotul cetății vorbise cu dînșii în dimineața asta pe latinește: par a fi niște rude ale domniței, care urmează să fie regina noastră — bun început! Ei l-au luat pe Erlend la un interogatoriu aspru — și ar fi avut cu dînșii un fel de bancă de schingiuire și cîțiva flăcăi pricepuți la treburi de felul ăsta. Dar astăzi el nu îngăduise ca Erlend să fie scos din încăperea sa și pusese o pază strașnică — el își lua toată răspunderea în această privință, căci toate acestea nu erau după lege; nu se pomenise asemenea lucru în Norvegia!

Simon împrumută un cal de la unul dintre preoții bisericii și porni călare împreună cu Olav de-a dreptul la Akersnes.

Olav Kyrning se uita cam îngrijorat la fața încruntată a lui Simon, cînd roșie cînd albă de supărare. Simon făcea și niște mișcări mînioase și violente, fără să pară a-și da seama de lucrul acesta — iar calul străin sărea în două picioare și începea să se împotrivească acestui călăreț.

— Văd că ești supărat, Simon, zise Olav Kyrning.

Simon nu știa nici el bine ce era cu dînsul. Era atît de tulburat, încît în unele clipe se înăbușea și-l apucau greţurile. Instinctul acela orb și nestăvilit care se dezlănțuia în el și îi ducea turbarea la culme, era un fel de rușine — ca un bărbat gol, fără de arme și de apărare să fie silit să îndure ca niște labe străine să caute prin veșmintele lui și să-i umble pe trup — aceasta era pentru el ca și cînd ar fi auzit de siluire de femeie ; Simon își ieșea din fire de dorință de răzbunare a acestei mîrșăvii, de setea de a vedea curgînd sînge. Nu ! Niciodată nu fusese asemenea obiceiuri în țara aceasta ! Voiau să-i învețe pe boierii norvegieni să se deprindă cu de-alde astea... Asta nu va fi niciodată !

Era bolnav de groază la gîndul celor pe care urma să le vadă — teama de rușinea pe care i-o va pricinui celuilalt, văzîndu-l într-o astfel de stare, îl cuprinse mai tare decît toate celelalte simțăminte care-l stăpîneau, cînd Olav Kyrning deschise ușa temniței lui Erlend.

Erlend zăcea pe jos, întins de-a curmezișul, de la un colț la celălalt al chiliei ; era atît de înalt, încît numai în felul acesta încăpea culcat în toată lungimea făpturii sale. Pe jos erau ceva paie și veșminte puse sub dînsul peste stratul gros de murdărie, iar trupul său era acoperit cu mantaua lui albastră, îmblănită, trasă pînă la bărbie, astfel încît blana moale, cenușiu-cafenie, a gulerului de jder se îmbina cu barba neagră, creață și nepieptănată care îi crescuse de cînd se afla întemnițat.

Gura se zărea albă din stufui bărbii ; chipul — alb ca o pînză albă. Triunghiul puternic al nasului îi ieșea neașteptat de mare din obrajii scofîlciți ; părul cu șuvițe cărunte, ude de năduşeală și date înapoi de la fruntea înaltă și îngustă îi atîrna în mițe pe ceafă — pe fiecare tîmplă scobită se vedea un semn negru-vînăt ca și cînd i-ar fi lipit ceva sau l-ar fi strivit în locul acela.

Încet, cu trudă, deschise ochii cei mari, albaștri ca apa mării și încercă să zîmbească, cînd îi recunoscu pe cei ce intraseră la dînsul. Avea glasul cam străin și nedeslușit :

— Șezi colea, cumnate... arătînd spre locul gol unde fusese patul. Ehei, am învățat ceva nou, de cînd ne-am văzut ultima oară...

Olav Kyrning se aplecă asupra lui Erlend, întrebîndu-l dacă dorește ceva. Neprimind nici un răspuns, fiindcă Erlend n-avea putere să vorbească, el trase mantaua la o parte. Erlend n-avea pe el decît o pereche de nădragi de pînză și o cămașă ruptă — vederea mădularelor sale umflate și pline de vînătăi îl cutremură și îl întărîtă pe Simon împotriva acestor groaznice fapte nerușinate. Ar fi vrut să știe dacă și Erlend simțea ceva asemănător — pe chipul său se așternuse ca o umbră de roșeață, în vreme ce Olav îl ștergea pe brațe și pe picioare cu o cîrpă pe care o muiase într-un vas cu apă. Iar cînd Olav puse mantaua la loc peste Erlend, acesta o așeză cum trebuie, prin mici mișcări din mîini și din picioare, trăgînd-o pînă la bărbie, ca să fie cu totul acoperit.

— Da, zise Erlend, cu un glas care semăna ceva mai mult cu cel obișnuit, și cu un zîmbet ceva mai deslușit al gurii palide. Rîndul viitor o să fie încă și mai rău ! Dar mie nu mi-e frică... — nimănuia nu trebuie să-i fie frică... nu vor scoate prin cazne nimic de la mine... nimic nu vor putea scoate în felul acesta...

Simon știa că omul spune adevărul. Cu schingiuirile nu vor putea scoate o vorbă de la Erlend Nikulaussøn. El, carele era în stare — la mînie, sau din nebăgare de seamă — să dea în vileag orice, el nu s-ar clinti nici cît un fir de păr, cu de-a sila. Și mai înțelegea Simon, că rușinea și jignirea aceea pe care o simțea el pentru cele întîmplate cumnatului său, Erlend însuși abia de-o lua în seamă ; era plin de o bucurie îndărătnică de a-și înfrunta călăii și de o liniște plină de mulțumire pentru propria sa tărie sufletească. El, care era întotdeauna învins într-un chip atît de jalnic cînd se lovea de o voință puternică, el care putea ajunge atît de ușor la cruzime în spaima unei clipe, era acuma plin de neînfricare, simțind în cruzimea aceasta un potrivnic mai slab decît el însuși.

Simon îi răspunse însă cu un fel de scrîșnet :

— Rîndul viitor... nu va mai fi desigur un rînd viitor ! Ce părere ai dumneata, Olav ?...

Olav clătină din cap, dar Erlend zise, cu o urmă din vechea lui șăgălnicie în glas :

— Hei, dacă aș putea să fiu și eu... la fel de încredințat ca voi... în astă privință ! Dar voinicoșii ăștia... nu se mulțumesc ei numai cu atît... Apoi luînd seama la tresăririle ce schimonoseau fața plină, puternică a lui Simon zise : Nu, Simon... cumnate ! și Erlend vru să se ridice în cot ; scoase un geamăt de durere, ciudat și slab, și căzu înapoi în nesimțire.

Olav și Simon îi dădură cu stîngăcie ajutorul de trebuință. După ce își veni din nou în simțiri, Erlend rămase culcat cu ochii deschiși : vorbea acum cu mai multă gravitate :

— Nu înțelegeți... înseamnă... mult... pentru Magnus... să poată afla... care sînt oamenii în care nu se poate încrede... cînd nu este cu ochii pe ei. Atîta neliniște... și atîtea nemulțumiri... cîte au fost în țară...

— Dacă își închipuie că astfel va potoli nemulțumirile !... zise Olav Kyrning amenințător.

Atunci Erlend spuse încet, dar cu glas limpede :

— M-am purtat în așa chip în treaba aceasta... încît puțini sînt cei care vor socoti... că ceea ce mi se întîmplă are vreo însemnătate... asta o știu prea bine...

Ceilalți doi roșiră. Simon nu crezuse că Erlend va recunoaște singur lucrul acesta — iar între ei nu fusese niciodată nici pe departe vorba despre Sunniva.

Acum el izbucni cu deznădejde :

— Cum ai putut... să te porți... cu o ușurință atît de nemărginit de mare !...

— Da... nici eu însumi nu pot înțelege lucrul ăsta... acuma, zise cinstit Erlend... dar, pe dracu ! De unde să știu eu că știe să citească ! Părea să fie atît de lipsită de carte...

Ochii îi străluciră din nou o clipă, apoi fu cît pe ce să leșine iarăși. Olav Kyrning mormăi că se duce pe afară, să aducă ceva. Simon se aplecă asupra lui Erlend, care zăcea din nou cu ochii pe jumătate închiși :

— Cumnate... era... era... și Erling Vidkunssøn amestecat în treaba asta ?

Erlend clătină ușor din cap și zîmbi puțin :

— Nu, pe Dumnezeul meu ! Ne-am zis că ori nu va va avea destulă îndrăzneală să meargă cu noi... ori va voi să fie singurul care să hotărască în toate privințele. Dar nu mai întreba, Simon... nu vreau să spun nimica... nimănui... căci așa sînt sigur că nu mă va lua gura pe dinainte.

Dintr-o dată Erlend rosti în șoaptă numele soției sale. Simon se aplecă încă și mai mult înspre dînsul... se aștepta ca să-l roage să i-o aducă pe Kristin. El însă spuse repede, ca într-o aiurare :

— Simon, ea nu trebuie să prindă de veste de cele întîmplate. Spune-i că a venit poruncă de la rege ca nimeni să nu se poată apropia de mine. Fă-o să plece... departe, la Munan... la Skogheim... m-auzi ? francezii ăștia... sau africani... noii prieteni ai regelui... nu vor să se dea încă bătuți ! Scoate-o din oraș, pînă nu se împînzește vestea, Simon !

— Da. — Simon, însă, habar n-avea cum avea să izbutească s-o facă.

Erlend rămase o vreme cu ochii închiși, apoi zise cu un zîmbet ușor :

— Mă gîndeam azi-noapte... la clipa cînd l-a născut pe fiul mai mare al nostru... cred că nu i-a fost mai bine decît îmi este mie... judecînd după felul cum se văita. Și dacă a fost ea în stare să rabde durerile acelea... de șapte ori... de dragul iubirii noastre... atunci voi fi și eu în stare.

Simon tăcu. Erlend părea a nu cunoaște de loc acel simțămînt de sfială pe care Simon îl simțea fără să vrea cînd viața îi dezvăluia cele mai ascunse taine ale durerilor și ale bucuriilor.

El se lăsa în voia patimilor cele mai rele și cele mai alese cu aceeași încredere și nevinovăție cu care ar fi intrat un flăcăiaș neștiutor... atras de prietenii săi într-o casă de prostituție, amețit și plin de curiozitate...

Erlend clătina nerăbdător din cap :

— Muștele sînt chinul cel mai greu... Cred că sînt o întruchipare a diavolului însuși...

Simon își luă căciula și lovi cu dînsa în roiul de muște albăstrii care se ridicaseră bîzîind ca un adevărat nor — le călca furios în picioare pe cele ce cădeau jos ametite. Nu era de mare folos, căci ferestruica din zid era o gaură căscată — iarna trecută gaura fusese astupată cu o cercevea de lemn peste care era întinsă o piele străvezie. Dar atunci încăperea era foarte întunecoasă.

Simon nu încetă de a omorî muștele pînă cînd se întoarse Olav Kyrning, însoțit de un preot care ținea un potir în mînă. Preotul îl sprijini de ceafă pe Erlend, în timp ce bău. O bună parte din băutură curse pe barbă și se prelinse pe gît — și Erlend rămase liniștit și nepăsător ca un copil cînd preotul îl șterse apoi cu cîrpa.

Simon simțea cum fierbe ceva în el; i se băteau vinele gîtului și le simțea bătînd pînă sus, în urechi, iar inima îi bătea ciudat de neliniștită. Rămase o clipă în ușă cu privirile ațintite asupra trupului lung, care zăcea întins sub manta. Roșeața fierbințelilor se aprindea și apoi se stingea valuri-valuri pe chipul lui Erlend: zăcea cu ochii întredeschiși, lucioși, dar zîmbetul către cumnatul său nu era decît o umbră a zîmbetului său nespus de tînăr...

A doua zi, pe cînd Stig Håkonssøn din Mandvik își lua gustarea de dimineață, împreună cu oaspeții săi, Erling Vidkunssøn și fiul său Bjarne, se auzi un tropot de cal în curte. În clipa următoare, ușa încăperii unde se aflau fu dată la perete și Simon intră repede înăuntru. Se șterse peste față cu mîneca — era stropit cu noroi de sus pînă jos de pe urma drumului călare.

Cei trei bărbați așezați în jurul mesei se ridicară în întîmpinarea celui sosit, privindu-l cu un amestec de vorbe de bun venit și de mirare.

Simon nu îi salută. Stătea în picioare, sprijinit cu amîndouă mîinile de mînerul spadei sale — și spuse:

— Ascultați niște vești ciudate... l-au luat pe Erlend Nikulaussøn și l-au întins pe o bancă de cazne... niște

străini, pe care regele i-a trimis să-l cerceteze schingiuindu-l...

Oamenii scoaseră un strigăt și îl înconjurară pe Simon. Stig își împreunase mîinile :

— Ce a spus ?...

Atît el cît și Bjarne se întoarseră ca la un semn și fără să vrea spre domnul Erling. Simon izbucni în hohote de rîs ; rîdea, rîdea fără de oprire.

Se lăsă pe scaunul pe care i-l adusese Bjarne Erlingsson, apucă oala de bere pe care i-o întindea tînărul și bău cu nesaț.

— De ce rîzi ? întrebă cavalerul Erling cu asprime.

— Stig m-a făcut să rîd ! Simon ședea puțin aplecat înainte, cu mîinile sprijinite de pantalonii stropiți cu noroi — și mai scoase cîteva chicote de rîs. Crezusem — doar sîntem aici cu toții de viță, neam de boieri... mă așteptasem că aveți să vă aprindeți într-atît de mînie, aflînd că este supus la asemenea lucru unul de o seamă cu noi, încît înainte de toate aveți să mă întrebați cum de este cu putință așa ceva ?...

...Nu pot spune că cunosc atît de aproape legile în privințele acestea. După moartea stăpînului meu, răposatul rege Håkon, m-am împăcat cu gîndul că sînt dator de a-l sluji pe urmașul său cînd îmi va da poruncă, fie pe timp de război, fie în vremuri de pace... încolo, mi-am văzut liniștit de treburile mele la moșie. Însă nu pot înțelege în altfel decît că s-a urmat împotriva legii în judecata aceasta a lui Erlend Nikulaussøn. Cei de-o seamă cu dînsul au chibzuit și au dat o hotărîre în pricina sa... după ce slovă a legii l-au osîndit la moarte, nu pot ști... după aceea i s-a îngăduit să se înfățișeze de bunăvoie rudei sale, regelui, ca să încerce să dobîndească iertare și să se împace cu dînsul... De atunci, Erlend se află de vreun an închis în turnul de la Akersberg, iară regele a stat mai toată vremea asta prin străinătăți — s-au trimis și cîteva scrisori, care au venit toate înapoi... n-a ieșit nimic din toate astea. Apoi regele trimite niște oameni înarmați încoace... nu sînt norvegieni și nici din căpeteniile oastei sale nu fac parte... și încearcă să-l cerceteze

pe Erlend într-un fel nemaiauzit față de un bărbat norvegian de viță, care se bucură de dreptul de a purta arme... și aceasta în timp ce pacea domnește în țară și rudele lui Erlend și cei de o seamă cu dînsul se adună la Tunsberg pentru a petrece la nunta regelui... Ce zici domnia-ta de toate acestea, boier Erling ?...

— Eu zic — începu Erling așezîndu-se pe bancă, drept în fața lui Simon — eu zic, Simon Darre, că ai arătat limpede și răspicat cum stau lucrurile în pricina aceasta. Mie mi se pare că regele nu poate să aleagă decît una din cele trei căi de urmat în treaba aceasta : fie să-l lase pe Erlend să-și ispășească pedeapsa rostită împotriva lui la Nidaros... fie să alcătuiască un nou sfat de judecată, iar învinuirea împotriva lui Erlend să fie dusă de un om care să nu fie din rîndurile cavalerilor... așa încît Erlend să fie osîndit la surghiun, lăsîndu-i timpul statornicit, potrivit cu legea, ca să părăsească țările regelui Magnus, fie, în sfîrșit, să-i dea prilejul lui Erlend de a ajunge la o împăcare și iertare din partea regelui. Și aceasta ar fi lucrul cel mai chibzuit pe care l-ar putea face.

Socotesc că acum lucrurile sînt atît de limpezi în privința acestei pricini, încît oricare boier din Tunsberg căruia îi vei înfățișa aceste păreri, te va urma și te va sprijini. Jon Haftorssøn și fratele său se află acolo. Erlend este tot atît de rudă cu aceștia precum este cu regele... iar fiii lui Ogmund vor înțelege că ar fi o dovadă de lipsă de înțelepciune de a făptui o nedreptate în împrejurarea aceasta. Ar fi bine mai dintîi să iei legătură cu căpetenia oștirii ; să-l convingi pe dînsul și pe domnul Pål Eriksson să cheme la o adunare pe boierii pe care ne putem bizui, din oraș, și care par mai potriviți pentru a pune umărul la treaba aceasta...

— Domnia-ta și cu rudele dumitale vă învoiți să mă însoțiți, boier Erling ?

— Noi nu avem de gînd să luăm parte la petrecerea de nuntă, răspunse Erling scurt.

— Fiii lui Haftor sînt tineri, iar domnul Pål e bătrîn și șubred... cît despre ceilalți... domnia-ta știi mai bine

ca oricine că dacă au într-adevăr oarecare putere, este numai mulțumită bunăvoinței de care se bucură din partea regelui și altor de felul acesta, pe cînd... Erling Vidkunssøn, ce cîntăresc aceștia față de domnia-ta? Domnia-ta ai avut atîta putere în țara noastră, cît n-a mai avut nimenea de-atunci încoace... Îndărătul domniei-tale stau vechile neamuri, pe care poporul din țara noastră le-a știut din spiță în spiță, pînă departe, aproape în legendă, de-a lungul vremurilor bune și rele care au trecut peste ținuturile noastre. Dinspre partea bărbătească a strămoșilor domniei-tale, ce însemnează Magnus Eriksson sau fiii lui Haftor de Sudrheim, față de domnia-ta? Poveștele acestea, pe care mi le-ai dat... cer mult timp, iar francezii sînt în Oslo și poți fi încredințat că n-au să se dea bătuți... căci e limpede că regele vrea să încerce a domni în Norvegia după obiceiuri din țări străine; știu că în alte țări străine regii cîrmuiesc pe deasupra legilor, cum vor și cum poftesc, dacă găsesc oameni din boierime care să fie de partea lor și să-i sprijine împotriva celor de-o seamă cu ei. Olav Kyrning a trimis scrisoare și pe tinerii boieri pe care i-a putut hotărî să meargă alături cu dînsul; episcopul a făgăduit că va scrie... dar domnia-ta, Erling Vidkunssøn, ai putea pune capăt acestei neliniști și certe în clipa în care te-ai înfățișa regelui Magnus. Ești în fruntea vechii boierimi din țara noastră... regele știe că ne-am ridica cu toții și te-am urma...

— Nu pot spune că am simțit lucrul acesta pînă acum, spuse Erling zîmbind cu amărăciune. Tu îți aperi cumnatul cu multă căldură, Simon... Dar nu înțelegi? Acuma nu pot. S-ar zice că... am așteptat să mă pun în mișcare pînă în clipa cînd l-au strîns cu ușa așa de tare pe Erlend, că sînt temeri că nu va putea să-și țină gura...

Domni un răstimp tăcere. Apoi, Stig puse întrebarea:

— Erlend... a spus ceva?

— Nu, răspunse Simon cu nerăbdare. Și-a ținut gura. Și cred că și-o va ține și de-aici încolo. Erling Vidkunssøn! rosti Simon cu glas rugător... el este ruda domniei-tale... erați buni prieteni...

Erling își trase răsuflarea de cîteva ori din greu și scurt:

— Da... Simon Andressøn, ai înțeles oare pe deplin ce luase asupra sa Erlend Nikulaussøn ? Să facă într-așa fel, ca țara noastră să nu mai aibă același rege ca suedezii... să înceteze acest fel de ocîrmuire, care n-a mai fost niciodată încercată în trecut... și care pare să aducă an de an mai multe greutăți și necazuri asupra țării... să ne întoarcem la vechea alcătuire de ocîrmuire a țării, pe care am cunoscut-o de totdeauna și pe care o știm că este bună și spornică pentru țară. Înțelegi că acesta era planul unui om cutezător și înțelept... și mai înțelegi că acum este greu ca acest plan să fie adus la îndeplinire de alții după el ? El a stricat sorții de izbîndă ai fiilor lui Knut Porse... iar alți bărbați din neamul regelui, în jurul cărora să se strîngă poporul, nu se mai află. Vei spune poate că dacă Erlend și-ar fi adus la îndeplinire planul lui, aducîndu-l pe tînărul Håkon în Norvegia, m-ar fi atras și pe mine de partea lui. Tinerii aceștia n-ar fi putut duce mult mai departe planul lor, decît de a-l aduce în Norvegia pe tînărul prinț, și că ar fi trebuit apoi să intre în joc oameni mai cu greutate, care să descurce cele ce mai rămîneau de descurcat. Ásta este adevărul, pot s-o spun. Știe Dumnezeu că n-am avut nici un folos, ci mai curînd a trebuit să las la o parte toată grija treburilor mele, în cei zece ani, care i-am trăit în neliniște, în greutăți, în certuri și în necazuri fără de sfîrșit... sînt cîțiva dintre oamenii din țara noastră care au înțeles lucrul acesta, iară eu a trebuit să mă mulțumesc cu atît.

Erling bătu cu putere în masă.

— Înțelegi, Simon... că omul acesta, care luase asupra lui planuri atît de mari, încît nimenea nu poate ști dacă nu era în joc bunăstarea noastră a tuturora din Norvegia și a urmașilor noștri depărtați... omul acesta a lăsat toate planurile sale o dată cu nădragii săi pe căpătîiul patului unei curve !... Doamne, Dumnezeule ! Ar merita să pățească la fel ca Audun Hestakorn !

Apoi adause, ceva mai liniștit :

— Și cu toate acestea, nu pot spune că nu m-aș bucura să scape Erlend și să nu crezi că nu m-au mîniat

cumplit veștile ce le-ai adus. Și cred că dacă îmi vei urma sfatul, vei găsi destui oameni să te sprijine în treaba asta, dar socotesc că nu-ți pot fi de atît de mare folos, însoțindu-te, încît să mă duc nepoftit la rege, în pricina aceasta.

Simon se sculă cu greutate și înțepenit. Era cenușiu la obraz de oboseală. Stig Håkonssøn se apropie și îl luă de umeri — să stea cu ei să mănînce ; nu voise însă să intre cineva străin în odaie pînă ce nu isprăveau ce aveau de vorbit. Trebuia să prindă puteri, mîncînd și bînd și apoi să se culce, să doarmă. Simon mulțumi — voia să pornească în clipa asta mai departe, dacă Stig putea să-i împrumute un cal voinic. Și dacă voia să-l găzduiască pe omul său, Jon Dålk, în noaptea asta. Simon trebuise să se despartă de el, în ajun, căci calul său nu putea să se țină în pas cu Digerbein [1]. Da, călărise cea mai mare parte a nopții — căci deși credea că cunoaște bine drumul încoace — apucase pe drumuri greșite de cîteva ori.

Stig îl rugă să aștepte pînă mîine, cînd îl va însoți — cel puțin o bucată de drum... ba, l-ar putea însoți chiar pînă la Tunsberg.

— Nu mai am de ce aștepta aci. Mă duc numai pînă la biserică — fiindcă am venit încă o dată la moșia aceasta — vreau să mă rog la mormîntul Halfridei...

Sîngele vîjîia și suna în trupul său istovit, inima îi bubuia asurzindu-l. Era gata parcă să se prăbușească, mergea ca în somn. El se auzi însă zicînd liniștit :

— N-ai vrea să mă însoțești și domnia-ta, Erling ? Știu că dintre toate rudele ei, la domnia-ta ținea cel mai mult...

Nu-l privi, dar simțea cum Erling înghețase. Puțin după aceea auzi, peste vîjîitul sîngelui său, glasul limpede și prevenitor al lui Erling :

— Bucuros, Simon Darre... E o vreme rea, adause el, încingîndu-se cu sabia și punîndu-și o capă groasă peste umeri. Simon stătu de piatră pînă ce celălalt fu gata. Apoi porniră.

[1] Așa se numea calul lui Simon.

Afară șiroia ploaia de toamnă și negura venea dinspre mare atît de deasă, încît abia puteau vedea la cîteva lungimi de cal, peste cîmp și înspre pădurile îngălbenite de o parte și de alta a potecii. Nu era departe pînă la biserică. Simon se duse să aducă cheile din casa preotului, de lîngă biserică... se bucură să vadă că se schimbase preotul... scăpînd astfel de vorbă lungă. Biserica era mică, de piatră, cu un singur altar. Cu mintea aiurea, Simon privea vechile icoane și podoabe, pe care le văzuse de atîtea sute de ori, în timp ce îngenunche la o oarecare depărtare de Erling, lîngă lespedea de marmură albă. Rosti rugăciunea, făcînd cruce unde se cuvenea... fără a simți ceva.

Se mira singur că fusese în stare să facă aceasta. Dar acum lucrurile erau pornite. Nici nu știa ce trebuia să spună... dar, bolnav de rușine și de groază, știa totuși că, oricum și cu toate acestea, va încerca.

Își amintea de chipul bolnăvicios și palid al femeii între două vîrste din patul întunecos ; de glasul ei dulce și duios — în după-amiaza aceea, cînd el șezuse pe marginea patului ei, iară dînsa îi povestise lucrul acela.

Era cu o lună înainte să nască ; ea însăși se aștepta să o coste viața — și se învoise la asta, și era bucuroasă să plătească un preț atît de mare pentru viața fiului lor. Bietul mititel, care zăcea aici, sub lespede, într-un coșciug mic, alături de maică-sa. Nu, nici un alt bărbat nu s-ar fi învoit să facă ceea ce făcea dînsul...

Dar obrazul alb al Kristinei ! Ea știa cînd s-a întors el acasă de la Akersnes, în ziua aceea ! Palidă și liniștită, ea îi vorbi despre aceasta și îi puse întrebări — el îi zărise o clipă numai ochii și nu mai îndrăznise apoi să le întîlnească privirea. Unde s-o fi aflînd ea acuma și ce o mai fi făcut, n-avea cum ști — o fi la han, sau lîngă soțul ei, sau poate o hotărîseră să plece la Skogheim... lăsase lucrurile acestea în grija lui Olav Kyrning și a lui Ingolf... mai mult nu putea face și se gîndea că nu mai are vreme de pierdut.

Simon nu își dădea seama că își ascundea fața în palme. Halfrid... nu e vorba nici de păcat, nici de rușine ; Hal-

frîd a mea... Totuși. Cele ce i le spusese lui, soțul ei... despre durerea ei și despre dragostea ei, care a făcut-o să rămînă la acel diavol bătrîn...

Mai omorîse el odată copilul ei în pîntecele mamei — și totuși ea a rămas acolo, căci nu voia să-l ispitească pe prietenul ei cel mai drag...

Erling Vidkunssøn îngenunche, fața sa albă și frumos alcătuită era nepătrunsă ; mîinile și le ținea pe piept, cu palmele împreunate ; din cînd în cînd, făcea cruce, cu mișcări liniștite, domoale, împreunîndu-și din nou vîrfurile degetelor.

Nu. Lucrul acesta era atît de groaznic, încît nici un bărbat nu putea să-l facă. Nici măcar de dragul Kristinei nu putea să-l facă. Se ridicară în același timp, făcură o plecăciune în fața altarului și se îndreptară prin mijlocul bisericii înspre ieșire ; pintenii lui Simon zornăiau puțin la fiecare pas pe lespezile de piatră. De cînd plecaseră din curtea moșiei, nu schimbaseră o vorbă și Simon se întreba ce va urma acum.

Închise cu cheia ușa bisericii, în timp ce Erling Vidkunssøn o apucase înainte și se opri sub micul acoperiș al portiței de la intrarea în curtea bisericii. Simon îl ajunse din urmă ; stătură puțin pe loc înainte de a porni prin ploaie.

Erling vorbea liniștit și stăpînit, însă Simon simțea furia ascunsă și fără de margini care clocotea în tovarășul său și amenința să izbucnească... nu îndrăznea să-și ridice ochii.

— Pe toți dracii ! Simon Andressøn, cu ce gînduri... ai pregătit... aceasta ?

Simon nu putea scoate o vorbă.

— Socotești că mă poți amenința, ca să fac ce vrei dumneata... pentru că s-ar putea să fi auzit niște zvonuri mincinoase în legătură cu fapte petrecute pe vremea cînd dumneata de-abia fuseseși înțărcat ?

Mînia sa sta acum gata să izbucnească.

Simon scutură din cap :

— M-am gîndit, domnule, că atunci cînd îți vei aminti de aceea care a fost mai bună decît aurul cel mai

curat... poate că ţi se va face milă de soţia şi copiii lui Erlend.

Erling se uită la dînsul — fără a-i răspunde ; se apucă să smulgă muşchiul şi lichenul de pe pietrele zidului curţii bisericii. Simon înghiţi în sec şi îşi umezi buzele cu vîrful limbii :

— Nu mai ştiu nici eu ce am crezut, Erling Vidkunsson... poate că, aducîndu-ţi aminte de ea, cum a răbdat toţi anii aceia răi, fără alt ajutor şi alinare decît de la Dumnezeu... vei voi să ajuţi pe alţii... căci îţi stă în putinţă ! Fiindcă nu ai putut să-i vii în ajutor ei. Te-ai căit vreodată, domnia-ta, că ai plecat călare de la Mandvik în ziua cînd ai lăsat-o pe Halfrid în puterea domnului Finn ?

— Nu, nu m-am căit ! Glasul lui Erling se făcuse acum tăios. Căci ştiu că ea niciodată nu a... dar cred că nu vei putea înţelege asta ! Căci dacă ai fi înţeles bine, o singură clipă, cît de mîndră a fost femeia aceea care ţi-a fost soţie... — rîdea cu mînie — atunci n-ai fi făcut asta. Nu ştiu în ce măsură cunoşti faptele — dar poţi afla totul, dacă vrei. Håkon fiind bolnav pe vremea aceea, m-au trimis pe mine s-o duc acasă, la neamurile ei. Elin şi cu dînsa crescuseră împreună ca două surori ; erau aproape de o seamă, măcar că Elin îi venea mătuşă... Noi... aşa stăteau lucrurile că dacă s-ar fi întors de la Mandvik ne-am fi văzut foarte des. Am stat şi am vorbit o noapte întreagă despre aceasta pe pălimarul dinspre odaia zugrăvită cu chipuri de zmei... putem să răspundem, ea şi cu mine, în faţa lui Dumnezeu la judecata de apoi, de fiecare vorbă rostită. Şi atunci el ne va lămuri de ce a trebuit să fie aşa...

...Totuşi, pînă la urmă Dumnezeu i-a răsplătit evlavia, dîndu-i un soţ bun, ca răsplată pentru cel rău pe care-l avusese mai înainte... — acel strengar care-ai fost tu — care se culca cu slujnicele ei, în însăşi curtea ei... şi care a lăsat-o să-i crească copiii din flori... Erling aruncă bulgărul de muşchi ghemotocit în palmă.

Simon sta neclintit ca o stană şi mut.

Erling mai smulse o bucată de muşchi, aruncînd-o cît colo.

— Am făcut așa cum mi-a poruncit ea să fac. Ți-ajunge cît ai aflat? Nu era altă ieșire. Oriunde ne-am fi întîlnit, am fi făcut-o... am fi făcut-o! Curvie nu e o vorbă prea frumoasă. Amestecătură de sînge... e încă și mai urît...

Simon făcu din cap un scurt semn de încuviințare. Înțelegea că ar fi caraghios să-i spună ceea ce gîndește. Erling era pe vremea aceea numai de douăzeci de ani, frumos și ales în purtări. Halfrid atîta îl îndrăgise, încît ar fi fost gata să sărute urmele pașilor lui pe iarba plină de rouă a pajiștei de acasă, în dimineața acelei zile de primăvară... El era un țăran între două vîrste, gras și urît... iar Kristin... Ea niciodată nu s-ar fi putut gîndi că sănătatea sufletească a unuia din ei era în primejdie, chiar de ar fi locuit în aceeași casă timp de douăzeci de ani. De lucrul acesta avusese prilejul de a se încredința...

Apoi spuse cu blîndețe, aproape cu umilință:

— Ei îi părea rău să aibă de suferit în viața pînă și copilul nevinovat pe care sluga ei îl făcuse cu soțul său. Ea a fost aceea care m-a rugat să-i fac dreptate acestui copil, ajutîndu-l pe cît voi putea. O, Erling Vidkunssøn... în numele bietei soții nevinovate a lui Erlend... Ea se chinuie de moarte... Am simțit că nu se poate să nu încerc orice, în străduințele mele de a căuta ajutor pentru dînsa și pentru copiii ei.

Erling Vidkunssøn se sprijini de stîlpul portiței. Fața lui era la fel de liniștită ca de obicei, iar glasul politicos și rece cînd vorbi din nou:

— Cu toate că o cunosc puțin, Kristin Lavransdatter mi-a plăcut — este o femeie frumoasă și demnă de toată cinstea — și ți-am spus-o îndeajuns de multe ori, Simon Andressøn, că, dacă vei urma sfaturile mele, cred că ai să capeți ajutor. Dar nu prea înțeleg bine ce gînduri ai avut cu... născocirea aceasta ciudată. Doar nu îți închipui fiindcă a trebuit, nevîrstnic cum eram atunci, să las pe unchiul meu să hotărască căsătoria mea și fiindcă fata care îmi plăcea cel mai mult era logodită cu altul cînd ne-am cunoscut.... Chiar atît de nevinovată precum zici, nu poate să fie soția lui Erlend. Da, e drept că ești so-

ţul surorii sale, dar nu eu, ci dumneata eşti vinovat de această ciudată convorbire... şi deci trebuie să primeşti să-ţi spun lucrurile acestea. Îmi amintesc că se vorbea pe atunci cînd s-a căsătorit Erlend cu dînsa, că această căsătorie s-a făcut împotriva dorinţei şi a vrerii lui Lavrans Bjørgulfssøn, dar fiică-sa se gîndise mai mult să-şi impună voinţa decît să asculte de tatăl ei şi să-şi apere cinstea. Da, cu toate acestea poate fi o femeie bună... dar ea l-a dobîndit pe Erlend, aşa că au avut şi dînşii vremea lor de bucurii şi plăceri. Nu cred că Lavrans să fi fost prea mulţumit de acest ginere... el alesese un alt bărbat fiicei sale, înainte să-l fi cunoscut ea pe Erlend... ştiu că era şi logodită... Erling se opri pe neaşteptate, aruncă o scurtă privire asupra lui Simon şi întoarse capul cam stingherit.

Roşu ca para focului, plin de ruşine, Simon îşi lăsase capul în piept, dar spuse totuşi cu glas domol şi hotărît :

— Da, era logodită cu mine.

Au rămas o clipă aşa, fără să îndrăznească să se uite unul la altul. Apoi Erling Vidkunssøn aruncă ultimul bulgăraş de muşchi, se întoarse şi porni prin ploaie. Simon rămăsese locului, dar la oarecare depărtare, în ceaţă, Erling se opri, făcîndu-i semne nerăbdătoare cu mîna.

Apoi se întoarseră acasă — la fel de tăcuţi precum veniseră. Aproape ajunseseră la curte, cînd Erling spuse :

— Am să fac ce se poate, Simon Andressøn. O să trebuiască să aştepţi pînă mîine dimineaţă şi pornim toţi patru împreună.

Simon ridică privirea spre dînsul... faţa lui era cu totul răvăşită de ruşine şi de durere. Vru să-i mulţumească, dar nu se încumetă ; fu nevoit să-şi muşte buza cu putere, atît de tare îi tremura bărbia.

În clipa în care trecură pragul casei, Erling Vidkunssøn atinse ca din întîmplare umărul lui Simon. Dar amîndoi ştiau că nu îndrăzneau să se privească.

A doua zi, în timp ce făceau pregătiri de drum, Stig Håkonssøn vru neapărat să-i împrumute veşminte lui Simon — care nu-şi adusese cu sine haine de schimb. Simon se uită la sine — omul său îi curăţise şi periase hainele, dar se cunoştea totuşi că avusese de suferit de pe

urma drumului lung călare, pe vreme rea. El se izbi peste coapse :

— Sînt prea gras, Stig... și nu mă duc ca să iau parte la petrecerea de nuntă...

Erling Vidkunssøn sta cu un picior pe bancă, iar fiul său îi prindea pintenul de aur — părea că domnul Erling ar fi căutat să-și țină slugile cît mai la depărtare într-acea zi. Rîdea într-un fel straniu și supărat :

— Nu este nici un neajuns în faptul că se poate vedea din înfățișarea lui Simon Darre că nu s-a cruțat pentru a-l ajuta pe cumnatul său — ci dimpotrivă, că vine de-a dreptul de la drum, cu vorbele sale îndrăznețe și bine potrivite. Stig, are limba bine dezlegată acest fost cumnat al nostru. Doar de un singur lucru am a mă teme : că nu știe întotdeauna cînd trebuie să se oprească și să tacă...

Simon se făcuse roșu ca sîngele la față, iar nu zise nimica. În toate cîte îi spusese Erling din ajun pînă acuma, simțise o pizmă batjocoritoare și în același timp o bunăvoință ciudată, precum și o hotărîre neclintită de a duce treaba aceasta pînă la capăt — acum, că își luase sarcina aceasta.

Apoi porniră călări spre miazănoapte de Mandvik, cavalerul Erling, tînărul său fiu, Stig și Simon, însoțiți de zece scutieri bine îmbrăcați și bine înarmați. Simon, care nu avea cu el decît un singur om de-al său, se gîndi că ar fi trebuit să plece întovărășit de un alai mai mare și echipat într-un fel mai potrivit — Simon Darre de Formo nu s-ar fi cuvenit să pornească călare cu foștii săi cumnați, sub înfățișarea unui mic gospodar, care în neputința sa căutase sprijinul lor. Dar îi era totuna. Era atît de obosit și de zdrobit de cele făcute în ajun, încît aproape că îi era totuna ce se va alege din drumul acesta.

Simon se făcuse întotdeauna că nu dă crezare vorbelor urîte care umblau pe seama regelui Magnus. Nu era atît de bisericos, încît să nu poată asculta la glume mai deșucheate, cînd se afla între bărbați în toată firea. Însă cînd vedea lumea șușotind și cîrtind, înfiorată despre păcate tainice și întunecate, se simțea întotdeauna stînjenit.

Și i se părea necuviincios să creadă, sau chiar numai să asculte astfel de vorbe despre regele al cărui supus credincios se socotea că este.

Totuși, îl cuprinse mirarea cînd se află în fața tînărului rege. Nu-l mai văzuse pe Magnus Erikssøn de cînd acesta era copil, și se așteptase totuși să găsească ceva mueros, moale sau nesănătos la dînsul — dar cel din fața lui era unul dintre cei mai frumoși tineri pe care îi văzuse Simon în viața lui : cu o înfățișare bărbătească și regală în toată făptura lui tînără, subțire și mlădioasă.

Purta un veșmînt azuriu, stropit cu verde, lung pînă la picioare și bogat în falduri, strîns pe mijlocul subțirel cu o cingătoare aurită — trupul său înalt și sprinten avea o ținută măreață în veșmintele sale grele. Regele Magnus avea un păr bălai, frumos netezit pe capul său bine alcătuit, iar vîrfurile pletelor, inelate cu meșteșug, îi fluturau în jurul gîtului rotund, puternic și drept. Trăsăturile feței sale erau alese și hotărîte, culoarea pielii sănătoasă, cu obrajii rumeni, arși de soare, avea ochi limpezi și o căutătură deschisă. Îi salută pe cei patru supuși ai săi cu o ținută mîndră și cu blîndețe prietenoasă. Apoi puse o mînă pe mîneca lui Erling Vidkunssøn și îl trase cîțiva pași mai la o parte de ceilalți, mulțumindu-i că venise.

Vorbiră o vreme împreună și cavalerul Erling pomeni că avea un temei osebit de a-l căuta și de a cere hatîrul și bunăvoința regelui. Atunci slujitorii regelui îi puseră un scaun la îndemînă, în fața jilțului regesc, le arătară celorlalți trei scaune, ceva mai în fundul încăperii — și apoi ieșiră.

Simon își recăpătase de la sine felul de a se purta pe care îl dobîndise în tinerețea sa — de altfel, primise, în urma stăruințelor lui Stig, de a împrumuta un veșmînt lung, cafeniu, de la el, așa încît nici ca înfățișare nu se deosebea de ceilalți bărbați ce se aflau acolo. Ședea pe scaunul lui însă și se simțea ca într-un vis ; era și în același timp nu era unul și același cu acel tînăr Simon Darre de altădată, fiu de cavaler vioi și învățat într-ale curteniei, care purtase ștergarul și făclia regelui Håkon la curtea regală din Oslo, acum nu mai ținea minte cîți ani. Și iarăși era și în același timp nu era Simon țăranul de la Formo, care

își trăise viața lui slobodă și veselă în valea aceea din miazănoapte atîta șir de ani — într-un chip oarecum lipsit de griji, măcar că știuse mereu că focul acesta mocnea în adîncurile ființei lui — dar își alungase gîndurile într-altă parte. Un duh de răzvrătire surd și amenințător se ridica în el, fără să fie din partea lui nici păcat, nici greșeală voită, își dădea el însuși seama, ci era soarta lui care îi întețise focul, în vîlvătaie aprinsă, iară el trebuia să lupte, fără să arate nimic, în timp ce-l mistuia pe încetul focul.

Se sculă în picioare, căci îi văzuse pe ceilalți făcînd la fel. Regele Magnus se ridicase de pe jilțul său.

Glasul său răsuna tînăr și proaspăt :

— Draga mea rudă, eu văd în pricina aceasta lucrurile astfel : acel tînăr nobil este fratele meu, dar noi niciodată n-am domnit împreună — oamenii care îmi slujesc mie nu pot în același timp să îi fie și lui credincioși. Și nici Erlend nu pare a fi crezut că poate fi a[illegible] — cu toate că a rămas încă o bucată de vreme ispravnicul meu, în timp ce totodată ajunsese omul de încredere al lui Håkon. Dar cei dintre oamenii mei care vor să-l urmeze pe fratele meu Håkon să fie scutiți de a mă sluji pe mine și să li se dea slobozenia de a-și căuta norocul la curtea acestuia. Cine anume sînt aceștia... asta am de gînd să o aflu din gura lui Erlend.

— Măria-ta, atunci o să trebuiască să încerci a ajunge la o înțelegere cu Erlend în privința aceasta. Și să-ți ții cuvîntul dat că îl vei slobozi din temniță și să binevoiești a îngădui rudei acesteia a măriei-tale o convorbire...

— Da, el este într-adevăr ruda mea și a dumneavoastră, iar dumnealui, boier Ivar, m-a făcut să-i făgăduiesc slobozirea din temniță... dar el nu și-a ținut jurămintele față de mine și nu și-a adus aminte de rudenia dintre noi. Regele Magnus rîse scurt, punînd din nou mîna pe brațul lui Erling. Rudele mele, draga mea rudă, par să trăiască potrivit zicalei din țara noastră „ferește-mă, Doamne, de rude și de prieteni, că de străini mă feresc singur". Sînt întrutotul gata să arăt față de ruda mea Erlend de Husaby, îndurare, spre lauda Domnului din ceruri și a maicii sale preacurate și din dragoste pentru

logodnica mea, și sînt gata să-i dăruiesc viața și averea, precum și dreptul de a sălăși în țară, dacă este voitor de a se împăca cu mine, sau un răgaz potrivit cu legea, dacă poftește să se ducă la noul său stăpîn, ducele Håkon; aceeași mărinimie o voi arăta față de fiecare bărbat, care a fost în cîrdășie cu dînsul... dar voi să știu cine anume sînt și care dintre oamenii mei din țara asta a Norvegiei s-au purtat doselnic cu stăpînul lor. Ce părere ai, Simon Andressøn ?... Știu că tatăl domniei-tale a fost un reazem de nădejde al bunicului meu după mamă, iar domnia-ta însuți l-ai slujit cu cinste pe regele Håkon — au nu socotești că am toată dreptatea de a face cercetare în pricina aceasta ?

Simon păși în față și, făcînd o nouă plecăciune, grăi astfel :

— Măria-ta, eu unul sînt de părere că dacă vei domni cu mărinimie, potrivit cu pravilele și datinile țării acesteia, atunci nu vei afla nicicînd numele acelora care au cugetat să calce legea și să-și trădeze pe regele lor. Căci din clipa în care poporul va vedea că măria-ta aperi legea și obiceiurile țării pe care le-au statornicit răposații străbuni ai măriei-tale, fără urmă de îndoială că nimeni din țara asta nu se va gîndi să strice pacea și buna rînduială. Ci aceia, cărora, poate, multă vreme cu greu le-a venit să creadă că măria-ta, cu tinerețea pe care o ai, vei izbuti să domnești cu înțelepciune și putere peste două regate mari, vor amuți și vor fi cuprinși de gînduri mai bune.

— Măria-ta, începu Erling Vidkunssøn... fapt este că nimenea din țara aceasta nu s-a gîndit să nu dea ascultare măriei-tale, întrutoate cînd porunca este dată potrivit legii și dreptății...

— Zău așa ? Cu alte vorbe, ziceți că Erlend n-a umblat cu înșelăciune și trădare... dacă stăm să judecăm mai de aproape ?

Cavalerul Erling păru să șovăie o clipă cu răspunsul, și atunci Simon luă cuvîntul, zicînd :

— Măria-ta, ești regele nostru... oricare om din țară se așteaptă ca măria-ta să pedepsești orișice călcare a legii, potrivit ei. Dacă însă măria-ta vrei să urmărești pașii lui Erlend Nikulaussøn, atunci s-ar putea întîmpla ca acei pe

care măria-ta rîvnește atît de mult să-i cunoască să iasă la iveală și să-și rostească numele lor, sau ca alții să se apuce să se întrebe cum a fost judecată această pricină... căci despre pricina aceasta se va vorbi mult, dacă măria-ta urmează înainte în felul în care a amenințat că va face, împotriva unui om atît de cunoscut și de neam mare ca Erlend Nikulaussøn.

— Ce vrei să zici cu aste vorbe, Simon Andressøn? spuse regele cu aprindere, roșindu-se la față.

— Simon vrea să zică, sări Bjarne Erlingssøn, că nu ar fi de nici un folos pentru măria-ta dacă lumea ar începe să-și pună întrebarea de ce Erlend Nikulaussøn nu s-a putut bucura de acea ocrotire pe care o dă legea oricărui om, în afara tîlharilor și a mișeilor. Și atunci s-ar putea să ajungă a se gîndi la ceilalți nepoți ai regelui Håkon...

Erling Vidkunssøn se întoarse vijelios și r înlat la față către fiul său... însă regele întrebă scurt :

— Au nu socotești pe cel care își trădează regele drept un mișel?

— Dacă izbutește planul său, măria-ta, nimeni nu-l va numi astfel, răspunse Bjarne.

Urmă o clipă în care toți păstrară tăcerea. Apoi Erling Vidkunssøn spuse :

— Orice nume ar fi să-i dăm lui Erlend, măria-ta, și nu se cuvine să clintești legea din loc față de dînsul...

— Atunci ar trebui îmbunătățită legea în astă privință, grăi regele aprins, dacă lucrurile stau astfel, încît nu am putința de a afla felul în care supușii mei au de gînd să se țină de jurămîntul pe care mi l-au făcut...

— Cu toate astea, măria-ta nu poate să purceadă după o lege nouă, pînă ce această lege nu a luat ființă, dacă nu vrea să se facă vinovată de călcarea în picioare a drepturilor poporului acestei țări... și acestui popor i-a fost greu, încă din vremurile de demult, să se obișnuiască cu impilări venite dinspre partea regilor lor... zise Erling cu glas tăios.

— Am boierimea mea și oamenii credincioși mie, pe care mă pot bizui, răspunse Magnus Eriksson cu un hohot de rîs strengăresc. Ce părere ai de asta, Simon Andressøn?

— Eu zic, măria-ta, că acestea s-ar putea dovedi a nu fi un reazem chiar atît de sigur... judecînd după purtarea cavalerilor și a boierimii din Danemarca și Suedia față de regii lor — atunci cînd prostimea nu avea puterea de a apăra puterea regală împotriva lor. Dar dacă măria-ta se gîndește la astfel de căi, atunci am să o rog să mă scoată din slujba sa... căci atunci vreau mai bine să mă înnumăr în rîndurile țărănimii de rînd.

Simon rostise aceste vorbe cu atîta liniște și stăpînire de sine, încît la început s-a părut că regele nu pătrunsese înțelesul lor. Apoi pufni în rîs :

— Mă amenințI, Simon Andressøn ? Cu alte cuvinte, vrei să-mi arunci mănușa ?

— Va fi așa precum poftește măria-ta, zise Simon, la fel de liniștit ; își scosese însă mănușile de la brîu și le ținea acum în mînă. Atunci tînărul Bjarne se aplecă, apucîndu-le :

— Acestea nu sînt mănuși potrivite ca dar de nuntă pentru măria-ta ! Ținea mănușile groase și scorojite de călărie în sus și rîdea. Dacă s-ar afla, măria-ta, că ai cerut astfel de mănuși, s-ar putea lesne întîmpla să ți se aducă prea multe... și la preț ieftin !

Erling Vidkunssøn scoase un strigăt. Cu o mișcare iute, păru a-l trage pe tînărul rege deoparte, iar pe ceilalți trei bărbați de partea cealaltă ; pe aceștia din urmă îi împinse înspre ușă :

— Vreau să vorbesc cu regele între patru ochi.

— Nu, nu, striga regele, fugind după cei trei, eu doresc să vorbesc cu Bjarne.

Însă Erling își îmbrînci fiul afară, laolaltă cu ceilalți.

Aceștia se preumblară o vreme prin curtea cetății și pe stînca de afară — nici unul nu scotea o vorbă. Stig Håkonssøn părea jignit, dar tăcea din gură așa cum tăcuse în tot timpul, Bjarne Erlingssøn umbla într-una zîmbindu-și în barbă. Curînd, veni scutierul boierului Erling, aducîndu-le vorbă din partea stăpînului său să-l aștepte la han — caii lor se aflau în curtea cetății.

Apoi se duseră la han. Se fereau să aducă vorba despre cele întîmplate — pînă la urmă, începură să vorbească despre caii, și cîinii, și șoimii lor. Iar la urmă de tot, Stig

și Simon își povestiră unul altuia pînă seara tîrziu snoave despre femei — Stig Håkonssøn avusese întotdeauna sacul plin de asemenea snoave, dar de cele mai multe ori, cînd îi venea în gînd lui Simon cîte una și voia să o spună, Stig se apuca s-o spună și întotdeauna ori i se întîmplase lui însuși ori se întîmplase de curînd undeva, în apropiere de Mandvik — cu toate că Simon își amintea că auzise în toate amănuntele această snoavă de la argații de acasă de la Dyfrin, pe vremea copilăriei sale.

Totuși, rîdea de se tăvălea împreună cu Stig — și uneori atît de tare hohotea de rîs, încît se legăna banca de sub el... Simon avea o teamă, dar nu îndrăznea să se gîndească adînc la pricina temerii sale. Bjarne Erlingssøn rîdea domol, bea vin, mușca dintr-un măr, își tot trăgea în sus și în jos gulerul său și povestea din cînd în cînd cîte-o scurtă snoavă — erau din cele mai pipărate, și cu două înțelesuri, încît Stig nu le pricepea. Bjarne spunea că le auzise de la un preot din Bjørgvin.

În sfîrșit, se întoarse și boier Erling. Fiul său îi ieși în întîmpinare, să-l ajute să se dezbrace. Erling se întoarse mînios spre dînsul :

— Tu ! Își aruncă mantia în brațele lui Bjarne, apoi trecu o umbră de zîmbet, pe care căuta să-l ascundă, peste fața sa. Se întoarse către Simon : Ei bine, Simon Andressøn, poți fi mulțumit ! Acum poți fi sigur că nu-i departe ziua în care veți trăi în liniște și pace, ca vecini de moșie... dumneata și cu Erlend... și cu soția lui, împreună cu toți fiii lor...

Sculîndu-se să-i mulțumească lui Erling, Simon se făcuse ceva mai alb la față... Acuma știa care fusese acea temere pe care nu voise să o privească în față. Și acuma nu mai era nici o cale de scăpare...

Peste două săptămîni, i se dădu drumul lui Erlend din temniță. Simon, cu doi oameni ai săi, împreună cu Ulv Haldorssøn, porniră călări la Akersnes, să-l aducă acasă.

Copacii erau aproape dezfrunziți, căci vîntul bătuse cu putere în săptămîna trecută. Era un frig uscat... gheața trosnea sub copitele cailor, iar ogoarele erau albe de brumă, cînd se apropiară călare de oraș. Vremea părea să

aducă ninsoare — cerul era înnourat peste tot și lumina zilei era cenușie și rece.

Cînd Erlend ieșise în curtea cetății, Simon băgase de seamă că șchiopăta puțin de un picior și păruse cam teapăn și neîndemînatic, cînd se urcase pe cal. Era și foarte alb la față. Își răsese barba și își tunsese și pieptănase părul — partea de sus a feței sale era galbenă ca ceara, iar partea de jos albă cu urma albăstruie a bărbii : avea ochii încercănați. Se înfățișa însă frumos în caftanul său lung, albastru-închis și cu mantia sa, iar cînd își luase rămas bun de la Olav Kyrning și împărțise daruri de bani oamenilor care-l păziseră și-i aduseseră de mîncare în închisoare, arăta ca un cîrmuitor, care-și ia rămas bun de la lume într-o curte unde este o petrecere de nuntă.

La începutul drumului, părea că îi este frig : fu apucat de fiori în cîteva rînduri. Apoi obrajii prinseră puțină culoare, fața i se însufleți, — parcă seva vieții se răspîndea din nou în el. Simon gîndea că Erlend era desigur încă și mai greu de frînt decît o ramură de răchită.

Ajunseră la han și Kristin ieși în întîmpinarea soțului ei în curte. Simon se silea, fără a izbuti, să nu se uite în partea lor. Își dădură mîna, schimbară cîteva vorbe, liniștit și cu glas limpede. S-au stăpînit cu multă cuviință în această întîlnire, față cu toți oamenii hanului. O flacără le îmbujoră obrajii, se uitară o clipă unul la altul, apoi își coborîră amîndoi privirile. Erlend întinse din nou mîna soției sale și se duseră împreună spre încăperea unde urmau să locuiască, cît vor rămîne în oraș.

Simon se îndreptă spre odaia în care Kristin și cu dînsul locuiseră pînă atunci. Kristin se întoarse pe treapta cea mai de jos a scării și îl chemă cu glas ciudat :

— Nu vii, cumnate ?... Să mănînci mai întîi ceva... și tu la fel, Ulv !

Părea atît de tînără și mlădioasă, așa cum sta acolo, puțin aplecată de șale și privind înapoi peste umăr. De îndată ce sosise la Oslo, începuse să-și lege vălul în altfel. Aici, în părțile de miazăzi, numai femeile de rînd îl purtau după moda veche, așa cum îl purtase dînsa de cînd se căsătorise : legat strîns în jurul feței ca la călugărițe, iar capetele legate în cruce peste umeri, încît gîtul era cu totul

ascuns și cu falduri multe care cădeau în lături și în jos peste cocul de păr, pe ceafă. La Trøndelagen felul acesta de a purta vălul era socotit ca un semn de cucernicie, pe care arhiepiscopul Eiliv îl lăuda întotdeauna ca pe cel mai cuviincios și potrivit pentru femeile măritate. Însă ca să nu bată la ochi înfățișarea ei, Kristin se luase după moda răspîndită în părțile de miazăzi de a-și pune vălul neted împăturit pe creștet și lăsîndu-l să atîrne drept la spate, astfel ca să se poată vedea părul pe frunte, precum și gîtul și umerii slobozi ; cozile erau ridicate pe cap, ca să nu se vadă sub marginea vălului, care urma întocmai forma capului. Simon văzuse la ea acest fel de a purta vălul și mai nainte și se gîndise că o prinde bine — cu toate astea însă, nu băgase pînă atunci de seamă cît de tînără o făcea să pară. Iar ochii ei sclipeau ca stelele.

În timpul zilei sosiră mai mulți oameni să-l salute pe Erlend : Ketil de la Skog, Markus Torgeirsson, și mai pe seară însuși Olav Kyrning, preotul Ingolf și preotul bisericii Sfîntul Halvard, părintele Guttorm. La sosirea celor doi preoți începuse să ningă mărunt un fel de pulbere uscată, iar ei se abătuseră de drum și o luaseră peste un cîmp, printre niște scaieți, așa că erau plini de ei pe haine. Toți își găsiră de lucru scoțînd scaieții de pe veșmintele preoților și ale însoțitorilor lor. Erlend și Kristin curățau de scaieți pe părintele Guttorm ; se roșeau deodată și glumeau cu preotul, cu un glas ciudat de șovăielnic și tremurător cînd rîdeau.

Simon se apucase să bea vîrtos mai pe seară, dar nu prea se cunoștea... era doar cam greoi în mișcări. El auzea neobișnuit de limpede fiecare vorbă rostită. Ceilalți își deteră curînd drumul gurii — nici unul dintre ei nu era prietenul regelui.

Simon fu cuprins de un adînc dezgust de cele ce urmară. Numai vorbe prostești le ieșeau din gură... vorbe rostise cu glas tunător și întărîtat. Ketil Asmundsson era cam mărginit, și nici cumnatul lui nu era prea deștept ; Olav Kyrning era un om cu judecată sănătoasă și cu învățătură, dar cu vederi cam înguste — și nici preoții nu-i părură deosebit de învățați lui Simon. Ședeau cu toții și-l ascultau pe Erlend, care din ce în ce semăna mai mult cu

el însuși, așa cum fusese întotdeauna, zburdalnic și neprevăzător. Acum luase mîna Kristinei, o ținea pe genunchiul său și se juca cu degetele ei — ședeau în așa fel, încît li se atingeau umerii. Obrajii ei erau ușor înfloriți ; nu-și putea dezlipi ochii de la dînsul — cînd el lunecase un braț pe după mijlocul ei, buzele ei se înfiorară astfel încît cu greu le mai ținu închise...

Atunci se deschise ușa și în prag se ivi Munan Bårdssøn.

— Iată-l pe însuși marele bou ! strigă Erlend, rîzînd și sări în picioare, să-l întîmpine.

— Dumnezeu și sfînta Fecioară Maria să ne ajute — mi se pare că ție îți este totuna, Erlend, zise Munan, mîhnit.

— Și crezi că este de vreun folos să mă plîng și să mă vait acuma, vere ?

— N-am mai văzut om ca tine... ți-ai pierdut toată starea ta...

— Da, eu n-am fost niciodată asemenea aceluia care s-a dus în iad cu șezutul gol, ca să nu i se ardă nădragii, zise Erlend, iar Kristin rîse încet, dar cu poftă.

Simon se aplecă peste masă cu capul pe brațe. Ce bine ar fi să creadă ei că este atît de amețit încît a adormit — l-ar lăsa atunci în pace.

Toate erau așa cum se așteptase — sau cel puțin astfel cum trebuia să se aștepte. Nici măcar dînsa nu era altfel. Iat-o aici, singura femeie printre atîția bărbați, la fel de blîndă și de rușinoasă, și de liniștită, și de sigură. Tot așa fusese și atunci cînd îl înșelase — fără de rușine sau nevinovată — nici el nu era lămurit în această privință.

Și totuși, nu era adevărat ; ea nu fusese atît de sigură, ea nu fusese nerușinată — ea nu se simțise liniștită la adăpostul înfățișării sale liniștite. Dar bărbatul acesta o vrăjise — de dragul lui Erlend, ar fi călcat bucuroasă peste pietre înroșite la foc — și ea călcase peste el, ca și cînd nu l-ar fi socotit drept altceva decît o piatră rece.

O, el bătea acum cîmpii — ea a vrut să-și impună voința și nu se mai gîndise la nimic altceva. Lasă-i să-și aibă bucuria lor — ce-l privea pe dînsul dacă mai făceau încă șapte fii — încît să fie paisprezece la împărțeala unei jumătăți din moștenirea de la Lavrans Bjørgulfssøn. De copiii săi nu trebuia să fie îngrijorat ; Ramborg nu era atît de puioasă ca soru-sa, ci urmașii săi vor fi cu vremea

oameni puternici și bogați. Dar în seara aceasta nu se gîndea la așa ceva. Avea poftă să mai bea — dar el simțea că darurile lui Dumnezeu n-aveau putere asupra lui în noaptea asta — și atunci va trebui să-și ridice capul, și poate să ia și el parte la vorba celorlalți.

— Da, tu ești desigur de părere că ai fi fost potrivit pentru slujba de regent, zise Munan în batjocură.

— Nu. Află că ție îți hărăzisem slujba asta, zise Erlend, rîzînd.

— Pentru Dumnezeu, ține-ți gura !

Ceilalți rîdeau.

Erlend veni la el și-l atinse de umăr.

— Cumnate... Simon ridică ochii. Erlend stătea în fața lui, cu un pahar în mînă. Închină un pahar cu mine, Simon, căci ție, înaintea tuturor, am a mulțumi că am scăpat cu viață... și sînt bucuros că s-a întîmplat așa ! Tu-ai ajutat ca un frate și dacă nu te-aș fi avut de cumnat, de bună seamă că mi-ar fi tăiat capul. Și-atunci ai fi putut s-o iei de nevastă pe văduva mea...

Simon sări în picioare. O clipă, cei doi se holbară unul la celălalt. Erlend se dezmetici și se făcu alb la față, buzele i se întredeschiseră într-un sunet de spaimă... Cu pumnul strîns Simon făcu să cadă paharul din mîna lui Erlend, miedul se vărsă. Apoi se întoarse pe călcîie și ieși din încăpere.

Erlend rămase pironit pe loc. Fără să-și dea seama ce face, el își șterse încheietura mîinii și mîna de poalele veșmîntului său... se uită în jurul lui : nimeni nu luase seama. Împinse cu piciorul paharul sub bancă, stătu o clipă... și apoi ieși liniștit afară, după cumnatul său. Simon era în josul scării ce ducea spre cămări, Jon Dålk tocmai scotea calul său din grajd. Nu se clinti cînd Erlend se apropie de el.

— Simon ! Simon !... Nu mi-am dat seama... nu mi-am dat seama de ceea ce spun !

— Acuma știi ce-ai spus. Glasul lui Simon era de gheață. Sta nemișcat, fără să se uite la celălalt.

Erlend se uita în jur, descumpănit. Îndărătul norilor se ivise o clipă luna prin ceață. Zăpada se cernea în fulgi mărunți și deși. Erlend se înfioră de frig.

— Unde... încotro pleci ? întrebă el cu glas amorțit, uitîndu-se la argați și la cai.

— Plec să caut alt han, făcu Simon scurt. Înțelegi că nu mai îmi vine să stau aci...

— Simon ! izbucni Erlend. Oh ! nu știu ce n-aș da să nu fi spus vorbele acelea !...

— Și eu la fel, răspunse celălalt cu același glas.

Atunci se deschise ușa la catul de sus. Kristin ieși în pălimar, cu un felinar în mînă, se aplecă și făcu să cadă lumina asupra lor.

— Aici sînteți ? întrebă ea cu glas limpede. Ce faceți afară ?

— M-am gîndit să mă duc să văd ce-mi fac caii, așa cum obișnuiesc să spună oamenii binecrescuți, răspunse Simon rîzînd.

— Dar văd că ți-ai scos caii din grajd ! zise ea cu un rîs plin de mirare.

— Da, se mai întîmplă unui om, cînd are ceva prea multă băutură în cap, să facă și de-astea, zise Simon pe același ton.

— Bine, dar acum vino sus, strigă ea veselă.

— Da, de îndată. Ea intră. Simon strigă la Jon să bage caii la loc. Se întoarse spre Erlend, care sta ca amorțit. Intru și eu peste puțin. Vom încerca să părem ca și cînd acele vorbe n-ar fi fost spuse, Erlend... de dragul soțiilor noastre. Dar poate ai să înțelegi... că erai ultimul om din lume care-aș fi vrut să știe de... lucrul acesta... Și nu uita că eu nu-s așa de uituc ca tine !

Ușa de sus se deschise din nou. Ieșea cîrdul de musafiri, însoțiți de Kristin și de sluga ce purta felinarul.

— Haidem, rîse Munan Bårdssøn, e tîrziu, noaptea, și mă gîndesc că aceștia doi de acolo tînjesc să se pună în pat...

— Erlend ! Erlend ! Erlend ! Kristin i s-a aruncat în brațe cum au rămas singuri în dosul ușii de intrare. Ea îl strîngea și se lipea de el. Erlend, pari plin de întristare, șopti ea speriată, cu buzele întredeschise apropiate de gura lui. Erlend ! ea îi cuprinse tîmplele cu mîinile.

El rămase un timp așa, cu brațele petrecute ușor în jurul mijlocului ei. Apoi, cu un hohot slab în gît, o strînse la pieptul lui.

Simon se duse spre grajd — voia să-i spună ceva lui Jon, dar uitase ce anume pe drum. Rămase o vreme în ușa grajdului și se uită în sus, la luna cețoasă și la ninsoarea ce se cernea și începea să cadă în fulgi mai mari. Jon și Ulv ieșiră închizînd ușa după ei — și cei trei bărbați se îndreptară spre clădirea unde urmau să doarmă.

Sfîrșitul volumului II

CUPRINSUL

I Rodul păcatului 5

II Husaby 124

III Erlend Nikulaussøn 219

Redactor responsabil : G. MARCUSON
Tehnoredactor : V. MAȘEK

Dat la cules 09.08.1968. Bun de tipar 21.08.1968. Apărut 1968. Tiraj 40.140 ex. broșate. Hîrtie ziar rotativ de 50 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 24,09. Coli tipar 27. A. nr. 16488/968. C.Z. pentru bibliotecile mari 839.6 — C.Z. pentru bibliotecile mici 839.6 — 31 = R.

Tiparul executat sub comanda nr. 80 613 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1. București — Republica Socialistă România

SIGRID UNDSET

kristin lavransdatter

✦✦

STĂPÎNA CASEI